FLĂCĂRI DIN CER

Ralph Peters

Imperiul sovietic se prăbușește, idealurile utopice ale unei societăți bazate pe teroare se sfărîmă la fel ca statuile lui Lenin din piețele publice. Libertatea aduce însă cu ea pericole necunoscute.

Ralph Peters

FLĂCĂRI DIN CER

RAO International Publishing Company

RAO International Publishing Company S.A.
P.O. Box 37-198 București, ROMÂNIA

RALPH PETERS
Flames of Heaven

Traducere din limba engleză
EMANUEL ELIADE MEREALBE

Ediția I

Coperta
DONE STAN

Tiparul executat de
ELSNERDRUCK
Berlin, Germania

Octombrie 1995

ISBN 973-576-023-1

CUPRINS

Lui Volodia Iarin și lui Leonid Semeiko
ale căror picturi m-au inspirat.

„Tăria unui om nu este mai mult decît tăria mușchilor și a oaselor... dar tăria iubirii are puterea lui Dumnezeu !“

— Proverb sufi

PARTEA ÎNTÎI

Moscova, Moscova, Moscova...

1

ERA FERICIT GENERALUL. FERICIT pentru că era fericită soția sa, iar soția era fericită din pricina lui Sașa Leskov, care o pictase cu o tinerețe, o grație și o frumusețe pe care nici nu le simțea, nici nu le avea. Sașa era meșter în a citi dorințele omenești, dintr-un zîmbet nervos sau din felul în care o mînă netezea bluza. Iar el era obișnuit să picteze soții de generali. Aceasta era partea semioficială a muncii sale, răsplătită pe tăcute cu cîte un casetofon japonez, care se putea vinde, sau cu niște cartușe de țigări din Vest. Uneori, portretul chiar devenea cel mai important aspect al slujbei, în funcție de general, soție și de garnizoană. Portretul acesta fusese destul de important ca generalul — acționînd la ordinele soției — să amîne fără sfială întoarcerea pictorului acasă la Moscova.

Generalul era comandantul garnizoanei Potsdam, iar soția sa auzise de la soția altui general că Sașa făcuse un portret absolut minunat soției comandantului garnizoanei Leipzig, o femeie lipsită de decență, prea atrăgătoare și generoasă, de-a lungul anilor, cu o groază de bărbați, considerată o tîrfă neobrăzată și incultă de către celelalte, care se căsătorise mai presus de așteptările lor.

Pentru soția comandantului garnizoanei Potsdam era de neconceput ca o asemenea femeie să dobîndească vreo distincție anume. Apoi, femeile din anturaj îi erau toate dragi, vechi prietene, iar rușii, în cercurile lor, nu-și puteau menține o prietenie fără să existe o egalitate ca promovare și suferință. Aici era o problemă dificilă. Soția comandantului garnizoanei Potsdam nu putea, pur și simplu, să vîre cuțitul

în portretul soției comandantului garnizoanei Leipzig — deși i-ar fi împărtășit de îndată jalea dacă vreun înger răzbunător, cumva, ar fi desfigurat, sfîșiat sau ars portretul prietenei. Așa că singura soluție posibilă era să i se facă portretul de către fermecătorul și încă junele bărbat în blugi și jachetă de piele.

Acesta era sfîrșitul idiot al unui iureș de corvezi sîcîitoare. Lui Sașa nu-i păsa prea mult. Se obișnuise cu asemenea mici amînări și niciodată nu-i spunea partenerei de moment cînd anume urma să vină acasă. Nu uita să-i dai de mîncare pisoiului. Ne vedem prin noiembrie. Nu-i prea păsa, dar era obosit. Turul de-acuma îl purtase prin toată Republica Democrată Germană, în aproape toate garnizoanele importante, împroșcînd furtunos vopsele pe pînze supradimensionate sau pereți tencuiți. Picta figuri mărețe, arătoase, proaspăt bărbierite, triumfătoare și pline de abnegație. Sașa nu fusese niciodată în război și își făcuse serviciul militar obligatoriu în spatele mașinii de scris, dar știa instinctiv că eroii pe care-i picta, pentru a salva vanitatea rănită a militarilor, aveau puțin de a face cu felul în care arătau oamenii cînd luptau și mureau. Iar titanii din picturile sale nici nu semănau, cîtuși de puțin, cu tipii plini de coșuri și cu uniforme prost ajustate din care se compunea acum Armata Sovietică. Dar el picta pentru a face plăcere, dăruit cu îndemînarea de a lucra repede, cînd nu-l interesa treaba. Ajunsese aproape să picteze chiar ceea ce își doreau, fără să stea să se gîndească. În cel mai rău caz, toată treaba asta îl obosea numai.

Fusese un timp, înainte vreme, cînd rîdea în sine de munca sa. Cu cît picta mai prost, cu atît le plăcea mai mult clienților. Picta odiosul, ridicolul, imposibilul, iar generalii și coloneii încărunțiți le luau drept glorie. Dar aceeași glumă putea fi amuzantă doar de cîteva ori și, în cele din urmă, luneca într-o rutină plată, eficientă, uimindu-și protectorii cu acea capacitate de a lucra intens. Avînd prejudecăți despre felul în care trebuie să se poarte un artist, îl găseau așa de diferit, încît luau drept rîvnă exemplară dorința lui de a-și sfîrși treaba și de a se descotorosi de toți. Și asta fusese amu-

zant, un timp. Dar, după zece ani, munca era insipidă și, uneori, jalnică.

Lucra, de curînd, la o pictură murală în statul major al Armatei a Treia de Șoc din Magdeburg, pictînd o scenă de luptă, îmbibată de sentimente ieftine, și cînd s-a întors de la locul de muncă a găsit un colonel burtos plîngînd ca un copil care-și pierduse tatăl.

Cea mai mare problemă, pe moment, era să îndure panica patronilor săi. Acum domnea constant o nervozitate nemărturisită, la Moscova, întrucît cei care nu purtau uniformă își roteau necontenit privilegiile și pozițiile cu cei care purtau. Erau timpuri noi, surprinzătoare, palpitante pentru prietenii lui Sașa în ale artei, dar un coșmar pentru bătrînii armăsari, care tocmai mîntuiseră în Afganistan un război împotriva unei adunături de neisprăviți tuciurii și tremurau pentru zorzoanele și pensia lor. Simpla lor vedere, zi de zi, îți înăcrea sufletul. Iar el se simțea prăbușit și trupește. Îi lipseau programul riguros de înot și sex. Era timpul să se întoarcă la Moscova, să revină la viața adevărată.

Să pictezi scene murale în foaierul clubului ofițerilor din Potsdam se credea a fi o onoare. Din cauza asocierilor cu istoria. Însă era doar o gaură de șobolani, cu becuri arse și murdărie pe la colțuri, arătînd seara mult mai acătării decît la lumina zilei. Slavă Domnului, acum era seară. Ultima seară a ultimei zile. Treaba se terminase. Cîteva luni nu vor mai exista garnizoane mohorîte, generălese zdravene cu fete cu coapse nervoase și pline de alunițe. Va fi timp să pictezi serios, să faci amor, să înoți în piscina mare, să dormi pînă tîrziu și să mîngîi pisoiul pe burtică. Timp pentru prieteni și timp să rămîi singur. Moscova.

Generalul zîmbi prostește și-și ridică paharul spre Sașa. În seara aceasta, cel puțin, omul era fericit. Făcuse invitații la o petrecere, pasămite pentru a sărbători nașterea acestor picturi murale — o, cît de autentice ! o, cît de eroice ! — de afară din hol, deși Sașa știa că bătrînul porc de cîine doar se folosea de un prilej tactic ca să aranjeze un bairam. Mizerabilii ! În zilele astea găseau așa de puține pretexte pentru a trînti petreceri și îi era greu unui corp de ofițeri în care nivelul

exuberanței suportate la beție era una din măsurile de căpetenie ale competenței.

Era fericit generalul. Și ofițerii săi erau fericiți. Mîncaseră bine, băuseră vitejește tot timpul, într-o negură caldă și acră de fum de țigară. Sîcîit, Sașa percepea din depărtare gama emoțiilor, care se întindea de la simpla bucurie animalică de a se afla la adăpost, la căldură și hrănit zdravăn, într-o noapte de toamnă, pînă la nevoia disperată a unora de a zdruncina o clipă realitatea prin alcool, de a spăla duhoarea ratării dintr-o viață de mici succese deșarte. Îi privea pe cheflii cu privirea cunoscătoare a artistului, pe care nu o arunca niciodată asupra picturilor sale cu militari, catalogînd fețele, posturile, trăsăturile singulare : felul în care un hipopotam mare își ridica paharul de votcă cu delicatețe angelică, felurile variate și foarte individualizate în care se răvășeau uniformele, fruntea bombată a unui locotenent colonel, care-i dădea înfățișarea unui sfînt cu ochii înfundați dintr-o icoană veche din Novgorod. Un tînăr ofițer craidon își purta degetele peste o bubuliță de pe frunte ori de cîte ori își închipuia că nu se uită nimeni la el. Degetele roase de muncă ale unui ofițer genist se încolăceau vineții în jurul unui gît de sticlă, iar doi ofițeri tineri, gemeni idioți, cu mustăți identice cu cele ale trupelor de gardă din armata țarilor, își cumpăneau țigara efeminat și impractic, lipsindu-le doar monoclul pentru a-și întregi absurditatea anacronică. La capătul mesei, ochii unui locotenent se mișcau de parcă sufereau scurte șocuri electrice, în timp ce el se zbătea să-și reia ținuta de societate. Totul era dintr-o dată original și totodată cunoscut din experiența sutelor de garnizoane. Dar de n-ar fi fost oaspete de onoare, Sașa și-ar fi petrecut bucuros seara într-altă parte.

Străduindu-se să-i umple vecinului paharul, un maior, care fusese prezentat drept ofițerul politic al garnizoanei, își pierdu controlul asupra sticlei de votcă. Băutura gîlgîi din sticla zdrobită și urlete de oprobiu izbucniră ca o vîlvătaie peste masa lungă. O mînă, totuși mai trează, înșfăcă sticla, salvînd restul băuturii, în timp ce un alt ofițer îl conduse greoi pe maior înapoi la scaunul lui.

Dată fiind starea de spirit a timpurilor, Sașa își închipuia că ofițerul politic avea toate motivele să se turtească cu alcool. Un om care-i șoptea odinioară regelui la ureche, maiorul căpătase la începutul serii doar răspunsuri înciudate la toasturile sale înflorite. Rămase doar un tolerat, dar în zilele astea nimeni nu mai catadicsea să se prefacă — nici măcar acei ofițeri care pretindeau că sînt buni comuniști — că-l iubește. Toți aveau nevoie de un țap ispășitor.

Unul mai înțelept sau mai treaz decît ofițerul politic ar fi stat locului și și-ar fi ținut firea. Dar maiorul nu stătea potolit. Își zbătu membrele neascultătoare, vrînd să se ridice iar, și le aruncă în fața tuturora :

— Credeți că sînt beat ? Căcăcioșilor ! Vă arăt eu vouă !

Mîna îi înșfăcă cea mai apropiată sticlă de votcă. Se înălță anevoie, tîrînd poalele vestonului peste resturile cinei. Vecinul dădu la o parte din față mîneca maiorului, iar maiorul se împletici în cealaltă parte, răsturnînd cîteva sticle de apă minerală.

— Pune-l *jos !* comandă generalul de la capătul mesei, cu glasul oscilînd între autoritate și bun umor grosolan.

— Dați-i cana de pedeapsă, ceru ofițerul cu bubulița de pe frunte.

Ceilalți ofițeri îl urmară, psalmodiind „Cana de pedeapsă, cana de pedeapsă". Băteau cu pumnii în masă, loveau vesela cu tacîmurile.

Generalul zîmbi. Zîmbetul îl frapă pe Sașa ca zîmbetul unui om care, sexual, este naiv, fizic, necopt și sentimental. Desigur, soția întrezărise de la prima lor întîlnire posibilitățile oferite de zîmbetul acesta. Propriul ei zîmbet, de nezugrăvit, era fără milă și fără sex.

Generalul făcu semn, chemînd la ordin pe una dintre nevestele ofițerilor subalterni, care, cum se obișnuia, lucrau pe la cluburi pentru cîteva ruble în plus și posibilitatea de a fura din mîncare. O blondă înaintă supusă. Avea înfățișarea atrăgătoare, întrucît se silise să supraviețuiască nopților tîrzii și mîncării proaste.

— Vă servesc, tovarășe general.

O fată din Moscova, cu inconfundabilul accent cîntat, acum exagerat pentru puternicul omuleț cu stele pe umeri. Sașa putea spune, după fiecare mișcare, că îl cîntărise perfect pe general.

— Mai adu votcă, strigă generalul cu o neașteptată vigoare, de parcă ar fi comandat unui alt val de soldați să înfrunte moartea. Și adu... cana noastră specială.

Ofițerii grupați în jurul mesei lungi hohotiră.

Sașa știa ce avea să urmeze. Văzuse înainte acest joc stupid, unul dintre multele ritualuri infantile care-i mai alinau pe oamenii a căror viață era menită omorului și morții.

Dar ofițerul politic nu avea nici măcar idee de ce se abătea asupra capului său. Își pierduse ultimele puteri și ședea pe scaun cu ochi morți, țintuiți pe sosul întins pe farfurie. Trăsăturile i se destrămau, pielea-i era pe jumătate veștejită de alcool și avea păr galben de adolescent. Gura i se căscă, iar umerii își pierduseră forma. Putea servi de model pentru a picta un om șocat de o pierdere îngrozitoare și neașteptată.

— *Mai dați muzică,* lătră un colonel.

Acesta era șeful statului major al generalului, cu funcția de a ști într-o fracțiune de secundă ce voia generalul înainte ca generalul însuși să știe ce voia. Colonelul avea o voce abjectă, care nu putea fi îndulcită nici măcar de alcool sau de o dragoste nebună.

— Unde dracu' sînt rahații ăia ?

Locotenentul cu ochii nervoși o tuli spre camera alăturată, unde muzicanții din formație se îndopau cu resturile de la masa ofițerilor. Femeia care servea reapăru cu o tavă uriașă de tablă plină cu sticle de votcă, farfurioare cu castraveți și măsline, pîine și o cană de lut plină cu bere, de genul celor pe care le plăcea turiștilor să le aducă acasă ca amintire din Germania de Est.

Ofițerii adunați izbucniră în țipete ca niște ștrengari fericiți. Aplaudară. În seara asta va fi votcă berechet. În seara asta, cît de proastă era situația, erau de toate din belșug. Iar generalul era fericit.

Era o seară minunată, cu haine descheiate și prietenii regăsite.

Cînd și cînd, unul dintre ofițerii așezați lîngă Sașa îi făcea un compliment politicos la adresa a ceea ce făcuse, o frîntură de mulțumiri. Dar, în mare măsură, era uitat. În fața lui stătea un pahar pe jumătate gol, cu spuma de mult răsuflată. Se scuza mereu cu un ulcer la stomac, mințind, întrucît îi era mai ușor decît să încerce să le explice compatrioților de ce nu bea. Ședea rezemat, meditînd la ce voia să facă la întoarcerea la Moscova, puțin dezamăgit că nu putea să pună mai mult entuziasm în perspectiva de a-și revedea prietena. Era ciudat cum te putea deranja un mic amănunt, stăruindu-ți în minte, devenind exagerat în amintire. Avea buze așa de pline, de parcă săruta-i un burete. Vera. Doamne, aproape-i uitase numele. Însă ea nu era una dintre acelea serioase. În măsura în care vreuna îl afecta într-adevăr. Fără impact real asupra vieții sale. Totuși, avea grijă de pisică. Aducea lapte proaspăt de la o fermă de stat la nord de Moscova, unde tatăl ei era ceva la coada vacii. Și nu numai că se îngrijea de pisică. Aducea roșii, ouă proaspete și cîrnați de casă, cum nu se găseau *niciodată* prin magazine. Vera era departe de a fi cea mai captivantă sau inteligentă femeie pe care s-o fi cunoscut, dar nu-i vorbă, avea calitățile ei. Nu se căina mult. Muncea mult. Și era recunoscătoare pentru ceasurile pe care i le acorda. Și-o închipuia venind acasă după lucru cu coșul plin de bunătăți pe care le strînsese pentru el, ca o țărăncuță dintr-un basm. Astea, cînd ar schimba-o, i-ar lipsi.

De ce se socotea mereu că la capătul tuturor legăturilor trebuie să fie căsătoria ?

Doamne ! Îi plăceau femeile. Nu doar să se uite la ele, ca celor mai mulți. Ci savoarea, într-o zi de arșiță, cînd îți plimbi buzele pe spatele lor. Mirosurile. Undele mușchilor sub carnea asudată, vorbele pe care le alegeau pentru a te cuceri, armoniile cîntate de carnea lor împreună cu a ta. Cum îți susurau în brațe într-o după-amiază de iarnă. Chiar și vanitatea lor, și mînia lor. Cînd le picta, încerca să pună acolo toate astea și chiar mai mult. Atunci cînd picta cu adevărat. Și cînd nu erau potrivnice stelele, pînă și cea mai trufașă din-

tre ele plîngea descoperind că bărbatul le poate vedea astfel. Nu doar țîțe de vînzare sau o bucă scoasă în afară, cum voiau cei mai mulți pictori s-o facă. Ci un gît numai lumină și finețe, brațe goale și îndurerate, ochi plini de povești și depărtări, acea bucurie trecătoare, teribilă care le apuca. Unele dintre ele, cînd le recreai trupul, luau culorile iernii, altele erau de pămînt : brun și verde amestecate pentru a da la iveală umbra unei coapse. Erau așa de multe culori neașteptate, tăinuite în ele. Vuillard le prinsese cum trebuie, dar nimeni nu băga de seamă. Lumină, uleiuri, carne. Să prinzi pe pînză perfecțiunea fiecăreia. De-a pururi. Să-i dai cu tifla lui Dumnezeu. Sașa se gîndea la mirosul atelierului din apartament iarna, cînd făcea amor și picta, și iar făcea amor. Uleiurile vopselelor și uleiurile trupului. Extravaganța vieții.

Ochiul îi tresări, văzînd ceva. Un căpitan corpolent, cu galoane de la transporturi aeriene pe veston, îl ghionti pe ofițerul politic în spate, zîmbind de sus maiorului cu privirea încețoșată.

— Serioja dragule, e timpul.

Ofițerul politic tresări ușor, de parcă ar fi auzit un cîine lătrînd în depărtare. Confrații strînși în jurul mesei rîseră.

Generalul se ridică. Zîmbet gălbejit, jumătate senior, jumătate prost. Parcă nu părea mai înalt decît cînd ședea pe scaun. Omuleț cu gît de halterofil. Se clătină puțin, îmbibat de alcool. Peste două scaune, Sașa putea simți răsuflarea omului, putea observa țepii bărbii crescuți după o zi lungă. Totuși, generalul reușea să prezinte o imagine de incontestabilă autoritate.

Cum învățau asta ?

— Maior Miladov, îi zise răutăcios generalul, drepți !

Ajutat de comeseni, ofițerul politic se ridică în picioare. Dar nu se putu menține ; nici nu-i dădură drumul ceilalți ofițeri, că trebui să-l prindă din nou.

Sașa nu putu discerne în ochii omului nici cel mai mic semn de trezie.

Muzicanții se buluciră, intrînd în cameră, cu uniformele de lînă transpirate, trăgînd după ei un acordeon, o vioară și

o chitară. Șeful statului major îi întîmpină cu o fluturare bruscă a mîinii, prevenindu-i să nu înceapă încă să cînte.

— Maior Miladov, continuă generalul, în prezența mea, ai comis cea mai gravă crimă contra tovarășilor tăi, contra poporului și contra statului. Personal, trebuie să depun mărturie... că ești vinovat de risipirea în dezmăț a resurselor vitale.

Înfundați în pielea ridată, ochii generalului erau ochii unui țînc poznaș.

— Ai ceva de spus în apărarea ta ?

Maiorul nici măcar nu pricepea că îi vorbea generalul. Nici nu-și putea ține bărbia.

— *Vinovat,* răspunseră în locu-i ceilalți.

Generalul clătină din cap cu înțelegere exagerată.

— Tovarășe maior, nu am alternativă. Am mîinile legate. Trebuie să te condamn la încercarea cu foc și apă.

Mîrîieli de aprobare. Solemnitate simulată. Zîmbete meschine.

Figura maiorului nu se schimbă. Avea expresia unui suflet drogat dintr-o clinică de psihiatrie. Total inconștient.

Sașa putea s-o simtă. Negreșit. Ajunseseră la punctul în care omul este la fel de dispus să iubească sau să provoace altuia durere fizică. Oamenii aceștia simțeau nevoia să atingă, chiar atingerea însemna durere. Aerul era supraîncălzit și stricat de fum, încît Sașa își dorea să se strecoare afară în limpezimea rece a nopții. Să lase lumea închisă a semenilor pentru o ultimă raită pe străzile nemțești bine curățate. Voia să umble să se limpezească, să înceapă să redevină celălalt om, cel care nu împărtășea toate astea. Se temu de una dintre depresiile sale, de rarele stări întunecate care-l duceau pînă la smintire. Trebuia să umble, să ardă făcînd mișcare.

Dar nu putea pleca. N-ar fi fost înțeles. Toate lucrurile trebuia împărtășite — mai ales această destrăbălare călduță, care într-atît îi înrobise pe oamenii Rusiei, încît îi făcea să-și uite de ei și să se înghesuie laolaltă. Nici o mirare că femeile lor erau veșnic atît de nefericite și atît de doritoare să se consoleze aiurea. Desigur, cinstit vorbind, își spunea Sașa,

femeile s-ar fi lipsit de suferința lor obișnuită. Nenorocirea le subjuga pe compatrioate precum îi subjugau pe bărbați vorbele deșarte.

— Colonel Brukov, spuse generalul șefului statului major, pregătește ritualul.

Colonelul umplu tacticos cana mare de bere cu votcă. Apoi trimise grijuliu băutura spre capătul mesei. Fiecare ofițer o primea, o punea înainte, saluta milităreşte și o trimitea iar mai departe, fără să bea din ea. În fața figurii de marionetă a ofițerului politic, un căpitan de infanterie motorizată aprinse o lumînare și o împinse înainte pe fața de masă pînă cînd aproape atinse poala uniformei victimei.

— În conformitate cu moștenirea glorioasă a Armatei Roșii a Muncitorilor și Țăranilor, anunță șeful statului major cu glas de gheață, orice ofițer aflat într-o stare de neputință atît de rușinoasă, încît nu poate fi însărcinat să îndeplinească acest sfînt ritual cu puterile proprii, are dreptul să facă apel la generozitatea și îngăduința camarazilor de arme — care-l vor ajuta cu toată puterea necesară.

Acum zîmbetele erau și mai meschine, ochii se îngustară lăsînd să se vadă urmele sîngelui tătăresc.

— În orice caz, continuă șeful statului major, persoana trebuie să se izbăvească, dovedind tărie de caracter și curaj în mișcări. Zîmbi printre dinți. Altă cale nu este.

Sașa văzuse de cîteva ori înainte jocul acesta. Nenorocitul se îneca și vărsa, ținut în cleşte tot timpul de brațe puternice. O dată, obiectul distracției trebuise dus de urgență la spitalul militar, pe moarte din pricina șocului și intoxicației. Cum găseau plăcere în așa ceva ? Sașa stătea nemișcat și retras, amintindu-și de tatăl său, care puțea, zbiera și o bătucea cu pumnii strînși pe mamă-sa. Bărbatul în toată splendoarea sa.

Acum, patru ofițeri îl asistau pe maior. Doi îl țineau drept, în timp ce al treilea ținea gata pregătită cana cu votcă. Ultimul, căpitanul de infanterie motorizată, ținea mîna stîngă a ofițerului politic strînsă în labele sale mari, chiar deasupra flăcării lumînării.

În fine, un licăr de inteligență apăru în ochii maiorului. Își întoarse puțin capul, anevoie, încercînd să citească fețele înroșite și înverșunate ale bărbaților alături de care își servea patria.

— Tovarăși... bolmoji el.

Generalul ridică mîna. Stați. Era ultima parte a ceremoniei, o rămășiță a străvechilor legăminte și a bisericilor înmiresmate de tămîie, așa de nelalocul lor în această lume de rachete și tancuri, fără Dumnezeu. Omul părea tulburat, înspăimîntat. Și bolnav.

— Dacă este vreun suflet de om pe aici, spuse generalul, cu păcate de ispășit... vreun suflet învăluit în întuneric, care suferă să ajungă la lumină... acela poate lua locul tovarășului maior Miladov în acest ritual.

Tăcere. Nimeni nu făcea vreo mișcare ca să-și asume rolul desemnat ofițerului politic. Acum își doreau suferința lui, înfățișarea în public a umilirii și îndurerării lui.

Primitiv, gîndi Sașa. Încă trăim în mlaștini și vînăm cu sulița. Se uită în jurul mesei, putînd să vadă aproape toate fețele. Meschinăria priveliștii îl făcea să vrea să-i întoarcă spatele și, pentru o clipă, se închipui ridicîndu-se și oferindu-se să ia locul maiorului. Putea face față alcoolului, deși l-ar fi îngrețoșat. Dar nu credea că s-ar fi putut stăpîni îndestul ca să suporte, cu disciplina cerută, durerea fizică a arsurii. Oricum, își spuse, nu e bătălia mea. Lasă-i să se omoare între ei, dacă asta vor.

Nici măcar unul dintre ticăloșii ăștia nu are omenia să pună capăt isprăvii, gîndi el. Nici măcar unul.

Ofițerul politic ajunsese la o conștiență fără grai. Alcoolul chiar exagera primejdia în care se afla. Sașa crezu că maiorul era gata să izbucnească în plîns. Fața-i era de un verde murdar. I se mișcau oarecum fălcile, buzele, dar nu-și putea mișca mușchii îndestul pentru a putea rosti cuvinte.

Aerul se schimbă. La început, Sașa pierdu șirul celor întîmplate. Apoi îl văzu pe celălalt bărbat, care stătea la capătul mai îndepărtat al mesei. Fusese așezat de aceeași parte cu Sașa, fiind cu neputință să-l vadă pînă cînd nu se ridică.

Un căpitan veteran. Cu galoane bogate, albastre, ale trupelor de desant, și cu păr negru și lucios, rămas de pe vremea uitată a unui trib de călăreți. Cu trăsături distinct rusești, totuși. Chipeș, cu nas cărnos, care avea să se lărgească pe măsura trecerii anilor. Mușchiulos, cu anii avea să se îngreuneze. Dar, în seara asta, arăta vioi și periculos.

Pieptul căpitanului era puternic împlătoșat cu panglici colorate și insigne emailate. Era un lucru surprinzător, și foarte impresionant, la un ofițer atît de tînăr. Doar generalul avea atîrnate de uniformă mai multe nimicuri.

Afganistan, gîndi Sașa.

Căpitanul vorbi, cu o voce surprinzător de liniștită :

— Tovarășe general... cer onoarea de a îndeplini misiunea în locul maiorului Miladov.

Spre mirarea lui Sașa, înverșunarea sau ranchiuna nu crescură. Acest copil al gloriei aeropurtate le stricase distracția, totuși Sașa nu simțea din partea celorlalți ofițeri nici cea mai slabă iritare.

Figura generalului consemna un amestec vag de îngăduință și de altceva ce Sașa nu putea cataloga. Privirile bătrînului se opriră asupra tînărului ofițer care rupsese rîndurile și-i trădase pe toți, dar privirea sa era aproape părintească.

— Mihail Nikolaievici, spuse el, cu vocea învîrtoșată de băutură, ai permisiunea mea.

Masa explodă de entuziasm, veselie.

— Arată-ne cum se face, Samsonov, strigă unul rotofei cu mustață de la trupele de gardă.

— *Mișa, Mișa, Mișa,* începu un glas, urmat de altele. Sașa nu înțelegea nimic din toate astea. Nu intra în tipic. Părea că toți așteptaseră asta toată seara.

— Arată-ne cum bea un *rus*, Mișa.

Totul se petrecu cu repeziciune. Căpitanul domină camera prin simpla prezență. Sașa începu acum să priceapă : era eroul recunoscut, căpetenia firească. O altă reacție primitivă. Figura căpitanului era cu o nuanță prea cum trebuie ca să fie irosită pe picturile propagandistice. Dar nu mai voia nimeni eroi în pictura serioasă. Ce folos poți avea de la un

om ca acesta ? se întrebă Sașa intrigat de problema tehnică. Căpitanul stătea de partea maiorului. Era un bărbat de înălțime mijlocie, dar unul dintre aceia care totdeauna păreau mai înalți pînă cînd nu puteai face o comparație fizică directă. Cu un gest măsurat, îl sili pe ofițerul politic să se așeze la loc pe scaun. Singurul care arăta nefericit, neîmpăcat, era ofițerul de infanterie motorizată care ținuse încleștată mîna maiorului, așteptînd să se dea curs dureroasei pedepse.

Căpitanul cu părul negru luă cana de votcă. Camarazii săi începură să bată din palme, ovaționîndu-l. Cu o privire iute, aruncată într-o parte, își coborî palma stîngă peste flacăra lumînării, ținînd carnea ferm chiar la înălțimea la care durerea era cea mai intensă. Fără alte fasoane, începu să bea.

Șeful statului major dădu micului taraf semnalul să cînte și acesta prinse să zdrăngănească și să scîrțîie, scoțînd un cîntec de fericire din timpuri și mai triste. Căpitanul bea necontenit, fără să coboare cana sau să își miște mîna care ardea.

N-o să-i scape o picătură, gîndi Sașa. Și ce-o să dovedească tipul cu asta ?

Brusc, pe frunte îi apărură diamante. Capul i se dădu pe spate și mărul lui Adam se împinse înainte. Un cocoș care cînta. Sau unul care se îneca. Mîna de pe flacără tremură ușor. Dar nu se retrase.

Unul după altul, ofițerii se ridicară în picioare, aplecîndu-se în față, înghesuindu-se, încurajîndu-l prin strigăte. Căpitanul bea în locul fiecăruia. Ar fi fost oriunde căpetenia. Sau vraciul. În stare să-și ia pe umeri povara colectivă sau să suporte durerea purificatoare.

Aerul mirosea a alcool și a o mie de ani de țigări.

Degetele căpitanului începură să se strîmbe involuntar deasupra flăcării. Îl vedeai luptînd cu sine însuși, cu universul. Cana era aproape cu totul răsturnată, era aproape terminată. Căpitanul își sili mîna să se întindă iar deasupra lumînării.

Brusc, scoase un zgomot, ca un început de sughiț. Un om care încerca să bea de să se prăbușească bolta cerului. Chelnerițele se apropiaseră toate, captivate de prilejul de a vedea cum suferă un bărbat.

Căpitanul trînti pe masă cana goală atît de tare, că îi tremurară picioarele. Lăsă să-i picure din colțul gurii o singură mărgea de băutură, își șterse fața cu dosul mîinii, gîfîind întruna ca să prindă destul oxigen pentru a rămîne conștient. Fu bătut pe spate și pe umeri, făcîndu-l să se lovească de scaunul în care ședea moleșit ofițerul politic, uitat de toți. Apoi durerea din mînă își făcu drum prin amorțeala alcoolului și căpitanul gemu ca un animal rănit. Falca îi căzu, arătînd dinții albi și sănătoși, și-și duse încet mîna chinuită la piept.

Una dintre femeile care serveau fugi după gheață. Sașa gîndi că putea simți mirosul de carne arsă. Dar era sau slab sau închipuit, imposibil de sesizat cu adevărat. Erau prea multe mirosuri în cameră : femei obosite de muncă, benzină, uniforme nespălate, covoare roase, mucegăite, cu rîncezeala băuturii și tutunului care le cuprindea pe toate într-un nor.

Căpitanul de desant era eroul, eroul etern.

Dar nu toți erau mulțumiți. Ofițerul corpolent de infanterie motorizată, care arătase atîta rîvnă în a ține mîna victimei deasupra flăcării, se ridică. Era vizibil mai înalt decît ofițerul de desant și chiar mai bine învelit în mușchi.

— Rahat, zise el. Se ridică drept, cu vocea încleiată de băutură. Dați-mi cana !

Și, fără să aștepte, se întinse peste masă și o apucă, înșfăcînd totodată o sticlă de votcă.

Sașa surprinse în ochii ofițerului de desant o privire ciudată. În loc de inteligența moartă, care să-i fi fost pricinuită de alcool și durere, omul arăta supraomenește de treaz, ca și cum n-ar fi avut niciodată nevoie să doarmă.

Muzicanții scîrțîiră din instrumente, începînd alt cîntec cunoscut, de doi bani. Aveau zîmbete slugarnice, dar Sașa știa din puținul cît servise în armată cît de mult îi desfăta prilejul să îi vadă pe ofițeri cum se chinuie între ei.

Robustul căpitan de infanterie motorizată își dădu trupul într-o parte ca să-și coboare mîna deasupra flăcării și începu să-și toarne băutură în gură, sforțîndu-se să capteze publicul. Însă momentul trecuse și-i dădură atenție doar o mînă de ofițeri beți. Nici măcar nu golise cana pe jumătate, că începu să se înece. Îndoindu-se înainte, stinse lumînarea cu mîna, răsturnînd-o pe cînd tușea și vărsa votca peste camarazii săi.

Fața i se înroși, umflată, încercînd să inspire tot oxigenul din încăpere. Ochi de cal încordați de moarte.

— Înc-o dată, strigă el, împleticit. Înc-o dată !

Era sfîrșit. Puterea-i pieri iute din glas. Scurt timp continuă să se legene cu o mare închipuită sub picioare, apoi se așeză țeapăn, prăbușindu-se în sine sub șocul alcoolului.

Căpitanul de desant dispăruse. Nu. Doar se întorsese la locul său. Retrăgîndu-se într-o liniște intimă.

Generalul se răsuci și se ridică, constatînd că de data asta trupul nu-i răspundea la comenzi. Se cumpăni, apoi își ridică paharul. Îl coborî din nou, încercînd să-și amintească vorbele plănuite. Cunoscători, muzicanții reduseră volumul pînă cînd acordurile minore fură doar un fond pentru toastul ce urma.

Nimic din toate astea nu se schimba vreodată.

— Frumoasă seară, începu generalul. O seară așa de frumoasă. Tovarăși... confrații mei... închinați un pahar cu comandantul vostru. Înconjură încet masa cu privirea, cerîndu-le asentimentul cu ochii pieriți. Vreau să beau... pentru unul de-acuma de-ai noștri. Pentru unul care ne va părăsi... mult prea curînd. Privirea de mai înainte, tipică stării de beție, dispăruse de pe fața generalului și el arăta foarte bătrîn. Aceste vremuri... Clătină din cap. Aceste vremuri sînt grele pentru noi toți. Și cine știe cînd or să se termine ? Gura i se făcu aspră. Cînd o armată trebuie să se despartă de un ofițer care are calitățile... nivelul de pregătire militară... ale căpitanului nostru veteran Samsonov — doar pentru că un tîmpit de birocrat a semnat un tratat... și pentru că o mîță plouată, într-un birou confortabil, a scos o listă de nume, indiferent de... indiferent de... Degetele umflate ale generalului strînseră paharul pînă cînd Sașa crezu că-l va

crăpa în bucăți. Vă spun eu... cînd o armată trebuie să piardă un veteran, un erou... un asemenea om... din pricina unei asemenea tîmpenii.

Generalul se opri. Chiar și turtit de alcool, ofițerul sovietic știa încă limitele unui discurs liber. Suspină privind fața de masă, ca și cum ar fi numărat urmele de arsuri de pe materialul ponosit și îl lăsară puterile. Transformarea era remarcabilă. Dintr-un Dumnezeu în epoleți, deveni un omuleț prea gras, căzut, îmbătrînit. Întinzîndu-și paharul spre neant.

— Tovarăși, spuse cu glas moale, să bem... pentru căpitanul veteran Mihail Nikolaievici Samsonov.

De data aceasta era altceva. Nu se mai auziră strigăte slinoase. În schimb, toți ofițerii care mai erau în stare se ridicară în picioare solemn, îndreptîndu-și fața și paharul cu băutură înspre omul care venise în ajutorul ofițerului politic băut.

Sașa nu confundă neliniștea apăsătoare din aer cu iubirea. Aceasta însemna teamă. Acum o înțelegea. Eroul era dat afară. Împreună cu zeci de mii de alți ofițeri. Deoarece vechile ostilități nu mai erau ostilități și trebuia făcute deblocări. Sașa mai văzuse altundeva același lucru, chiar dacă nu prezentat atît de dramatic. Părea că năpădise o epidemie, lovind fără deosebire. Fiecare dintre ceilalți ofițeri se gîndea în sine, da, bine, dacă i se poate întîmpla lui Samsonov cu toate medaliile lui de pe piept... Iar carierele odinioară sigure acum păreau fragile. Casa asigurată pentru soție și copii, accesul obișnuit la hrană ceva mai multă și mai bună, fiecare ultim privilegiu prețios se putea pierde peste noapte. Toți auziseră istoriile cu familiile ofițerilor deblocați care locuiau în vagoane de marfă abandonate, în corturi, în stradă.

— Pentru Samsonov, răspunse un glas singuratic.

— Pentru Mișa, adăugă încet un altul.

Căpitanul cu toate fireturile și medaliile se uită în depărtare, evident incomodat de această atenție. În ochi tot nu i se vedea efectul alcoolului. Pentru Sașa, expresia omului s-ar fi potrivit mai bine unui preot tînăr, neprihănit, decît

unui ofițer decăzut din drepturi, aflat la un chef. Gura, ochii i se muiaseră din compasiune pentru cei din jur, pentru propria lor soartă necunoscută, fără a mai pune la socoteală propria pierdere.

Acum Sașa recunoscu genul : *ghinionist.*

Ofițerii își goliră tacticos paharele. Și imediat alcoolul ajută. Cîțiva reușiră să schițeze un zîmbet.

— Mișa, ține-ne un discurs.

Craidonul cu bubulița de pe frunte se aplecă înainte.

— Naiba să-i ia pe toți, Samsonov. Spune-ne ce simți.

— *Discursul !*

— Opriți muzica, netrebnicilor.

— *Discursul !*

Omul cu medaliile surîse — încă tînărul preot naiv — se ridică în picioare. Mișcările nu-i erau la fel de impecabile ca și privirea. Dar se stăpînea. Ochii-i ardeau.

— Spune-ți păsul, Mișa. Nu te abține.

Dar omul acesta se abținea întotdeauna, știa Sașa. Va vorbi cinstit. Totuși, va păstra pentru sine atît de mult, reținîndu-și nenorocirea adevărată, cu toată demnitatea și singurătatea. Nu genul rău, desigur. Dar visător și prost. Puteai distinge genul acesta pe străzile Moscovei după aerul ratării. Erau zeci de mii, veșnic stupefiați de ticăloșia lumii. Cei mai mulți dintre cei mai vîrstnici erau alcoolici.

Căpitanul de desant dădu din cap, ca și cum tocmai ajunsese la învoială cu un altul ascuns după toate fireturile și insignele.

— Nu sînt de mult cu voi, începu, cu vocea limpede, în ciuda cantității de votcă pe care tocmai o îngurgitase. De cînd ? De cîteva luni ? Își fixă privirea limpede asupra generalului. Sînt recunoscător tovarășului general maior Gorcenko, fără ajutorul căruia aș fi... pierdut și mai curînd dreptul de a purta această uniformă. Așa de mulți alții... Dădu înapoi de la turnura prea sentimentală a discursului și surîse. Avea dinții egali și puternici, încă neafectați de privațiunile vieții de călugăr sau ale mîncării cazone. Ochii îi întîlniră iute privirea lui Sașa, apoi continuă : Totdeauna mi-am dorit să

fiu ofițer. De cînd mă știu. Iar în ziua în care mi-am îmbrăcat uniforma, am crezut că am s-o port pentru totdeauna.

Zîmbetul i se deterioră, ascuns după buzele groase. Sașa, care se mîndrea cu capacitatea de a vedea totul dintr-o privire, fu surprins să observe de-abia acum cît de cărnoase îi erau buzele. Gura, în întregul ei, era aproape de femeie. Îl înșelase puterea din ochi, iar acum își spunea crispat că buzele cărnoase ale căpitanului arătau aproape la fel de rău ca cele ale Verei.

Căpitanul ridică din umeri și continuă :

— Ei bine, mi-am văzut visul cu ochii. Am devenit ofițer. Și, să fim cinstiți. Sînt norocos. În comparație cu atîția alții. Nu am familie căreia să-i port de grijă. Și, mulțumită tovarășului general Gorcenko, cel puțin am un post care mă așteaptă. Deși nu este chiar pentru un soldat.

Alt afurisit de rus sfînt, își spuse Sașa. Genul de cap sec care se voia martir indiferent unde lucra.

Desigur, regula cea mai importantă, cînd ai de-a face cu sfinții, e să păstrezi distanța dintre tine și ei, ca să nu ajungi în calea săgeților păgînului și sub securea călăului. Lui Sașa îi venea întotdeauna să rîdă cînd se gîndea că sufletul rusesc are o înclinare mult mai mare spre martiriu decît spre o zi de muncă cinstită.

— Oricum, conchise sfîntul-căpitan, în seara asta sînt încă soldat.

Își înălță paharul.

— Tovarăși... pentru Armata Sovietică.

Nu era o emoție de doi bani. Sașa înțelese. Era doar iubirea prostească, nechibzuită, pentru ceva care l-ar fi ucis, de-ar fi avut destul timp. Păcat de fata care se îndrăgostește de un idealist.

Cu mișcări nestăpînite, ofițerii erau caricaturi ale ținutei cuviincioase. Clătinîndu-se ca proștii în scaune. Închipuindu-se drepți și tari.

Brusc, generalul zvîrli paharul gol de peretele cel mai apropiat. În zilele acestea, era un gest rar. Chiar și paharele

ajunseseră la preț și nu trebuia să fie aruncate. Dar aceasta era o seară cu totul deosebită.

Fu ca și cum singurul adult de față ar fi dat voie unei mulțimi de copii să-și facă de cap. Ofițerii strigau, zbierau, țintind cu armele, împușcînd paharele în aer, izbind podeaua, peretele, scaunele din cale. Cîteva clipe fură din nou cu toții cutezători, puternici și încrezători. Gata să lupte de mama focului. Era un nivel al emoției foarte apropiat de lacrimi.

Așa trebuia să-i fi pictat, gîndi Sașa. Nu în postura de eroism simulat, ci așa : înfricoșați, forțîndu-se să fie curajoși, tînjind după camaraderie, generoși pînă la sacrificiu, obosiți, beți. Îi găsi infinit mai atrăgători în omenescul lor stîngaci, dezgolit, decît atunci cînd se semețeau, zbierînd ordine oricărei ființe aflate-n cale. Dar nu ar fi plăcut nimănui o asemenea pînză. Militarii ar fi luat-o drept batjocură, luînd totul în nume de rău. Iar omul de pe stradă ar fi dat doar din umeri.

Sașa fu primul din cameră care înțelese că distracția se încheiase. Îi auzi sfîrșitul din depărtare, dîndu-și capul pe spate, ca și cum asta l-ar fi ajutat să prindă mai mult din zgomot. În jurul său, conversațiile încă nu amuțiseră, oscilînd între veselie și tristețe. Grupul de trei muzicanți cînta un cazacioc șleampăt și un grup de ofițeri explodă în rîs la debitarea unei glume deocheate. Mai era un zgomot, însă nici unul nu-l auzise. Dar Sașa îl auzea acum, inconfundabil, venind din întuneric, tăios, un alt fel de zgomot, tot mai puternic, încît îl simțeai intrîndu-ți în oase. Unul dintre ofițerii care își fumau țigara afectat îi vorbi, cerîndu-i părerea, iar Sașa îi răspunse automat, absent, încordîndu-se să audă prin aerul greu, pereți, depărtare.

Nu era nici o confuzie. *Ei* veneau. Cum veniseră în fiecare seară de luni la Leipzig și apoi la Dresda. Sașa era, din prudență, apolitic. Dar, prima dată cînd îi auzise, îi văzuse, îi *simțise*, fusese aproape luat pe sus de puterea lor.

Ceilalți nu-i puteau auzi ? Erau așa de beți ? Generalul ședea tolănit visînd, împăcat cu sine. Trei ofițeri cu figura indolentă încercară să țină isonul muzicanților, dănțuind,

poticnindu-se, dănțuind iar, în aerul irespirabil. Îi îmboldiseră pe muzicanți să le cînte o melodie aspră de-a lui Visotski, despre o depravată, de prea multe ori depravată. Locotenentul care arătase așa de nervos la începutul serii curăța farfuriile de ultimele firimituri comestibile.

Cît de mult sîntem ruși ! gîndi Sașa. Ni se apropie sfîrșitul, iar noi bem și cîntăm.

Dar greșea. Și altcineva auzea zgomotul avalanșei. Căpitanul de desant cu ochii de preot se mutase la fereastra din față, cu profilul clar și încă nespus de calm.

— Dumnezeule, spuse ofițerul care încercase să-i vorbească lui Sașa, gata să scape țigara din mînă, lepădăturile astea vin pe strada noastră.

Alți ofițeri ciuliră urechile. Zgomotul nu mai putea fi ignorat.

Șeful statului major clătină din cap, cu privirea la pîndă, apoi se stăpîni și zise categoric :

— Imposibil. Știu destule ca să păstreze distanța.

Masa de glasuri se îngroșă și răsună pe tot traseul bulevardului. Ofițerii se ridicară, alăturîndu-se căpitanului de desant lîngă fereastră, ridicînd draperiile grele. Generalul tresări, prinse iar viață și traversă greoi camera, în timp ce subordonații îi făceau, cu stîngăcie, loc.

Dar priveliștea de la fereastră nu se potrivea cu zgomotul. Strada largă rămînea pustie, cu copaci negri și goi pe refugiul din mijloc și mașini est-germane mărunte parcate sub felinare. Chiar în fața clubului ofițerilor, în mijlocul unui locșor cu iarbă, o statuie a lui Lenin saluta ferestrele vechiului bloc de locuințe de vizavi. Dar nu era nici o mișcare, în afară de cîteva frunze întîrziate care lunecau pe trotuar. Noaptea părea pur și simplu friguroasă, promițînd o vreme și mai rece. Această imobilitate nu avea noimă. Realitatea era tulburată. Mii de glasuri fără identitate psalmodiau cu forța unor bombe. Zgomotul enorm făcu să tremure geamurile.

— Ce spun ?

— Nu-nțeleg.

Dar Sașa știa ce spuneau. Nu trebuia să știi prea multă germană ca să înțelegi.

— Ce-i asta ? Ce-i ?

— Tăceți.

— Lepădăturile de nemți. I-am lăsat să meargă deja prea departe.

Șeful statului major se întoarse brusc spre general. Amîndoi aveau ochii extenuați.

— Chem garda ?

Generalul clătină din cap.

— Nu. Nu încă. Nu vreau incidente.

— Nu te poți înțelege cu ei, spuse mînios un maior încărunțit, neadresîndu-se cuiva anume. Neamțul nu înțelege decît de mînă forte.

— Acuma ce spun ?

Era tot mai greu să înțelegi vorbele celui de lîngă tine. Mulțimea psalmodia, ceva uriaș, animalic. Înspăimîntător. Deși nici unul dintre ofițeri n-ar fi recunoscut că îi e teamă.

— Același rahat, zise unul. *„Wir sind das Volk... Freiheit... Freiheit..."*

— Da' ce-nseamnă asta ?

— „Noi suntem poporul... libertate... libertate"

— Aș vrea să le arăt eu ce sînt. Rahați nerecunoscători.

Dar micul grup devenise fragil și neînsemnat. Care putea fi devorat de fiara ce se apropia fără cea mai mică șovăială. Și toți știau asta.

— Închideți ușile, lătră șeful statului major la chelnerițe.

Afară apăruseră primii demonstranți, cu drapele și pancarte improvizate care se ridicau și unduiau deasupra capetelor. Cîteva secunde mai tîrziu, bulevardul era inundat de un val de oameni. Păreau așa de sălbatici, așa de mînioși și de puternici. Erau, totuși, doar tineri în blugi și casnice cu basmale, cu copii în brațe, muncitori, idealiști, amatori de rock și vînzătoare. *Noi sîntem poporul.* Suna așa de categoric în germana monosilabică.

Fețe palide se îndreptară spre clubul ofițerilor și cîțiva demonstranți ridicară pumnii. Dar nu se opriră. Mulțimea

curgea, dezordonată, îmbrăcată mohorît și însuflețită, strălucitoare spiritual. Cîțiva de la margine se rătăciră puțin prin grădina din fața clubului, dar nu arătară nici o intenție prin asta. Erau mult mai pașnici decît cînd strigaseră la unison.

Sașa se simți ușurat. Se bucură că nu are loc nici o confruntare, căci se gîndea cu îngrijorare de ce parte ar fi putut să se afle. Nu voia să fie de nici o parte, politica era pentru idealiști și proști — totuși, așa ceva era mai amețitor decît orice băutură tare. Demonstrațiile îi aminteau de acel tip de femei pe care *știai* de la prima vedere că trebuie să le eviți cu orice preț.

Masa de oameni, pe măsură ce trecea, începu să se subțieze și un grup de demonstranți punk schimbă lozinca în :

— *Kolya raus. Kolya raus...*

Foloseau porecla est-germană pentru soldații sovietici.

Dar și acest grup păstră atent distanța de mica enclavă militară.

Ultimele pancarte rătăcite se strînseră în mijloc și, la lumina slabă, nu puteai citi ce cereau. Un băiețandru veni în fugă de undeva, se duse undeva, luci și dispăru un cap blond. Un alt șir de tineri se prinseră de brațe și se legănară trecînd strada, cîntînd *„Internaționala"* cu fast exagerat și rîzînd. Un tînăr cu părul lung, cu un cercel lucios, ridică un deget spre clubul ofițerilor și, tocmai cînd dispăru, un obiect întunecat zbură prin aer și explodă înfundat, izbit de soclul statuii lui Lenin.

— Nemernicii, mîrîi un ofițer.

Dar ceilalți rămaseră tăcuți. Fusese un spectacol impresionant, surprinzător pe strada aceasta, în orașul acesta. Marele demos se afla în orașele industriale, nu în orășelele tihnite ca Potsdamul. Ceva era greșit, greșit, greșit.

— Le trebuie o lecție bună, zise încet un maior. Mereu și mereu, neamțului trebuie să-i dai o lecție bună.

Instinctiv, ofițerii se strînseră mai aproape de general. Tatăl. Așteptîndu-i cuvintele, părerea. În fundal, psalmodierea se topi ca o nălucă.

Generalul se uită țintă în întuneric. Smiorcăi din nas, prinse să vorbească, apoi găsi nepotrivite cuvintele. Clătină din cap și iar clătină din cap.

— Sînt uimit. Nu pot crede că n-a venit ordinul. De ce oare așteaptă atîta Moscova ?

— Am așteptat deja prea mult, spuse un ofițer, sesizînd încotro voia să bată generalul.

— Poate, zise generalul, poate. Știu doar că, cu cît așteptăm mai mult, cu atît o să fie mai... greu.

Vorbea mai mult cu sine decît cu ceilalți.

— Cît sînge vărsat vor să vadă ?

— Cît timp e sînge german...

Generalul dădu din cap. Dar nu era de acord. Sașa simți revărsîndu-se gîndurile buimăcite ale bătrînului.

— Nu cred... că ei înțeleg... cît de primejdioasă poate fi șovăiala. Noua noastră conducere...

— Noua noastră conducere, răspunse un glas, plin de dispreț.

Vorbea ca de șerpi sau de țigani.

— Această nouă conducere, continuă generalul, pur și simplu nu poate înțelege. N-au idee ce înseamnă să bagi tancurile pe stradă ? Eu am fost acolo, la Praga, în șaișopt, și știu...

În spate sună un telefon. Sașa se uită la fața obosită a generalului, gîndindu-se că ar fi fost un subiect pentru șevalet mult mai bun la ora asta decît scorpia de nevastă-sa.

Brusc, generalul zîmbi, revenindu-și.

— Ei bine, drăguț din partea fraților noștri germani că ne-au pregătit puțină distracție, nu credeți ?

Ofițerii rîseră. Disciplinat. Tatonînd.

Una dintre chelnerițe merse grăbită spre general, apoi se opri în ultima clipă și se îndreptă spre șeful statului major. Îi șopti ceva la ureche. Colonelul se răsuci iute și o urmă, silindu-se să pășească drept.

— Oricum, zise generalul, sîntem aici de aproape cincizeci de ani și cred că o să mai fim aici cincizeci. Toate-or să treacă.

— Moscova-i de vină, spuse un ofițer. Plin de bravură. Și de băutură.

— Numai să avem răbdare, spuse generalul. Toate-or să se aranjeze pînă la urmă.

Dar nu credea asta. Sașa era sigur. Generalul era ca un bărbat care se zbate din tot sufletul să creadă în fidelitatea tîrfei de nevastă-sa.

Ușa de la bucătărie se deschise și șeful statului major apăru iar. Fața îi era palidă, neomenească. Lui Sașa i se păru că ar fi fost imposibil de pictat o față atît de albă. Nu, se corectă el, El Greco ar fi făcut-o. Oameni plini de puritate și extaz. Altceva, totuși. Șeful statului major avea o expresie de groază, nu de transcendental. Colonelul păși spre ei. Față moartă, moartă.

— Ce e, Boris Mihailovici ? întrebă generalul, șocat pînă la luciditate.

Șeful statului major clătină din cap, cu gura căscată. Nu putea vorbi. Se opri aproape imediat, ca și cum nu l-ar mai fi ținut picioarele și rămase la distanță de ofițerii adunați, despărțit de ei de o veste cutremurătoare.

— *Ce este ?* repetă generalul.

Colonelul ridică privirile. Era un om dur. Totul din jurul său era dur. Sașa nu avea nici o compasiune pentru tipul acesta și acum fu surprins să-i vadă uluirea din ochi. Uluire și lacrimi.

— Au deschis Zidul Berlinului, spuse colonelul.

2

PETRECEREA SE TERMINASE. ÎNSOȚIT de șeful statului major și un aghiotant, generalul se duse grăbit la biroul comandantului. Doi locotenenți prostănaci fură însărcinați să-l care acasă pe ofițerul politic, în timp ce ceilalți ofițeri dispărură în grupuri mici, furișîndu-și în buzunarele mantalelor sticle de votcă pe jumătate goale și călcînd în picioare cioburi de sticlă. Cîțiva întîrziați îi blestemau mai departe pe nemți și regimul actual de la Kremlin, în timp ce alții nechezau pe lîngă nevasta unui ofițer absent.

Uitat, Sașa ședea în umbră și îi urmărea cum pleacă, imaginînd picturi care nu aveau să ajungă vreodată pe o pînză.

Singur, el se uită în lungul mesei. Fața de masă împestrițată, firimituri, sticle goale, farfurii murdare, cu foarte puține resturi de mîncare. Chiar și ofițerii erau flămînzi în zilele acestea. Aerul greu și stătut, îmbîcsit de fum din cameră îl făcu să tînjească după sosirea dimineții cu aerul ei proaspăt. Totuși, constată că nu putea să se miște, s-o ia din loc. Avea senzația că rămăsese nerezolvat ceva de mare importanță. Acum, cînd ofițerii plecaseră, mai putea să rîdă doar de sine. Și nu era așa de amuzant ca altă dată. Nu știa unde vor ajunge toate astea. Nu știa unde va ajunge el însuși.

Parisul, își spuse. Hollywoodul. Dînd frîu liber fanteziei cu nume care nu aveau pentru el vreo realitate practică sau vreun interes autentic.

Mă duc la Moscova.

Mîna mișca un creion pe un petic de hîrtie. Absent, schița singura chelneriță rămasă, care își vedea de curățenie. Odată, fusese chiar drăguță, era sigur de asta, avusese păr

frumos și ochi încrezători că o să aibă o soartă mai bună decît i-o oferiseră părinții sau surorile, sau prietenii. Cînd, istovită, ridică o farfurie, Sașa văzu umbra nădejdii pe care i-o inspirase odinioară bărbatul, nădejdea copilăroasă că el, oarecum, o să schimbe și o să îndrepte totul. Toate credeau în minuni. Acum, ea avea spre patruzeci de ani și, negreșit, din plictiseală, se culca cu cine apuca. Nu mai avea în ce să spere, decît să nu fie brutalizată.

Începuse să-i facă un crochiu așa cum era : o schiță de caracter. Dar degetele hotărîră altfel. În loc să deseneze părul pe jumătate desfăcut și ochii foarte obosiți, aproape bolnavi, o făcu așa cum ar fi putut fi, dînd portretului linia frumoasă a profilului și sprîncenelor care promiteau o sexualitate nesățioasă.

Femeia nu spunea nimic. Încărca tavă după tavă, cărînd resturile întregii seri la curățat. Leskov înțelese. Îl ignora, astfel ca el să iasă din local, fără să-i mai ceară ceva, iar ea să poată încuia ușa și să plece acasă la bărbat.

Și or fi așteptînd-o și vreo doi copii. Femeia născuse, Leskov era sigur de asta. Linia umerilor sugera resemnarea, dar și zbuciumul de a-și putea crește copiii în atîtea garnizoane. O femeie obișnuită, o viață obișnuită.

Curățînd, se îndreptă spre el, la capătul mesei. El simțea că iritarea ei creștea. Închipuindu-și că e vreun alt bețiv, trebuia să pareze. O inimioară roșie de plastic se legăna de un colier de tinichea. Pe măsură ce se apropia, el văzu că pielea îi era transpirată.

Ea trînti pe tavă o farfurie cu castraveți veștejiți și, în fața lui, se îndreptă și-și puse un pumn în șold. Fața-i era îmbujorată. Abia atunci văzu. Deschise ochii și văzu mica minune la care lucrase el pe peticul de hîrtie.

— *Eu* sînt asta ? întrebă ea. Temîndu-se să nu-i audă răspunsul. Dorind să-l audă.

Sașa încuviință din cap.

— Stai o clipă nemișcată.

Ea se supuse, dar numai puțin. Apoi ocoli masa și veni alături, aplecîndu-se peste masă cu curiozitatea unui copil.

— Nu-s așa de drăguță. Zău că nu-s.

— Așa te văd eu, spuse Sașa.

Își potrivise glasul exact ca să sune că-i face un mic dar, însă fără să-i sugereze vreo dorință intimă.

— Chiar așa ?

Sașa dădu iar din cap confirmînd, ușor, uitîndu-se în ochii ei. Dispărură tot simțul practic și nerăbdarea. Gînduri îndepărtate. În cîteva secunde, ea își retrăi viața, zburînd peste granițe, trecînd peste ani.

Ea spuse :

— Altădată, chiar am fost atît de drăguță. Acum nu sînt. Da' am fost.

Cu vocea simplă, liniștită, a unei fete bune, care așteaptă un băiat chipeș într-o stație de tramvai din Moscova. La o distanță de ani de zile de viața asta de lipsuri necontenite, de farfurii murdărite de alții și de ciorapi scoși în grabă.

El îi întinse desenul.

— Pentru tine.

Ea tresări, de parcă bărbatul ar fi ridicat mîna s-o lovească. Apoi luă în mînă hîrtia, forțîndu-se să vadă.

— M-ai făcut frumoasă.

— Am desenat numai ce-am văzut.

Vocea îi coborî ușor, procedînd cu grijă. Ea clătină din cap. Dezaprobator. Și zîmbi. Era un zîmbet minunat, în pofida dinților neîngrijiți. Era pentru prima dată în toată seara că o văzu zîmbind așa, iar el se uita totdeauna atent la femeile din jur.

— Am auzit că i-ai făcut portretul soției generalului.

Sașa încuviință.

— Aia a fost muncă. Asta a fost plăcere.

— Vrei s-o semnezi ? Cum fac artiștii ?

El luă peticul de hîrtie și mîzgăli ceva jos în colțul din dreapta. O clipă, se gîndi s-o întrebe cum o cheamă ca să-i scrie o dedicație, dar apoi respinse ideea. Știa el bine. Orice lucru care suna prea personal îi va aduce numai necazuri cînd îi va arăta desenul soțului sau iubitului. Sau cînd un tip băut îl va găsi într-un sertar.

— E atît de frumos, spuse ea. Chiar dacă nu-s chiar eu.

Puse cu grijă crochiul pe o masă de alături și-și continuă treaba, așa de aproape, încît Leskov îi putea simți mirosul. Știa că ea aștepta să se ridice și să o atingă și, o clipă, se gîndi la așa ceva. Sigur, avusese altele și mai prejos. Dar, acum, el era altul, încerca să fie altul, încerca să silească lucrurile să aibă sens, și știa negreșit că-i dăduse tot ce avea de dat. El primise destul. Să primească alții ce li se cuvine. Îi era tot mai greu să aprindă vechiul foc cu femei oarecare. La treizeci și cinci de ani, nu era sătul de amor fizic. Dar începea să fie sătul de nepotrivirile și dezamăgirile care le implica. De curînd, pentru prima dată în viață, avusese ceva dificultăți să fie la înălțime după ce se trîntise în pat cu o femeie cunoscută cu puțin înainte. Încercarea îi zgîndărise mîndria, pînă cînd se liniștise îndeajuns ca să-și dea seama că femeia nici măcar nu-i plăcuse, nici parfumul ei, nici felul de a fi, nici vocea, nici senzația pe care i-o dădea cînd o pipăia, nici cum reacționa. Se simțise pur și simplu dator să o trîntească în pat, deoarece era drăguță și dispusă. Apoi îi trecu prin minte că făcea în viață foarte multe lucruri pe care nu prea voia să le facă, dar le făcea din obișnuință sau vanitate, sau pentru a-i împlini dorințele vreunui necunoscut.

Așa că nu se atinse de femeie, ci se mulțumi să-i privească linia spatelui și a șezutului de sub pînza întinsă a rochiei, dorindu-i tot binele. Mai sorbi o dată din berea amară, ca să-și umezească gura, apoi puse paharul pe tavă.

Ea se uită iar la el. Negreșit, ochii îi erau dezamăgiți. Totuși, nu prea rău, nu prea rău. Doar că îi tulburase concepția despre lume, pentru că nu-i vîrîse mîna între picioare.

— Să-ți aduc ceva ? întrebă ea.

Glasul ei nu avea nimic din învelișul artificial pe care-l purtase tot timpul serii cînd servise. Era molcom, puțin nervos și minunat de adevărat.

— Nu, mulțumesc.

— O sticlă ? Totdeauna ținem cîteva.

Se pregăti să spună că nu, că nu bea. Apoi o înțelese. Voia să-i dea ceva, orice. Nu din sentimentul datoriei, ci pentru că i se trezise iar dorința de a dărui.

— N-ar strica, spuse el. Da' numai una.

Ea surîse iar și acesta era un dar mult mai prețios decît orice sticlă. Apoi dădu fuga la bucătărie, pășind stîngaci pe tocurile înalte, nepotrivite cu rochia grea. După doar o clipă, se întoarse, încă zîmbind, cu o sticlă de votcă bună.

— E din rezerva personală a generalului, zise. Da' n-o să știe.

I-o prezentă de parcă ar fi fost o mare recompensă pentru serviciile lui. El surîse, gîndindu-se că nu cu mult înainte ar fi urmat-o în bucătăria întunecată.

— O să-mi țină de cald, minți el.

Cînd sticla trecu din mînă-n mînă, degetele ei îi atinseră iute degetele.

— Sînt sigură că ai o droaie de fete, spuse brusc. Acum fără să zîmbească.

— Sînt căsătorit, minți Sașa.

Mereu se mira că trebuie să fii cu mult mai nesincer cînd le vrei altora binele decît cînd nu-ți pasă cît negru sub unghie de ei.

Chelnerița tresări. Dar se hotărîse să meargă mai departe, cu riscul de a strica totul.

— Știu că nu sînt așa de drăguță. Nu mai sînt, dar sînt mai drăguță decît nevasta generalului. Și mai tînără.

Sașa rîse. Ca și atîtea din cuvintele sale, rîsul îi era cumpănit. Trăsătură perfectă de penel.

— Tot ce-am făcut a fost să-i pictez portretul.

— Ei nu spun așa.

Primul nor. Situația era pe cale să se strice. Și nu voise deloc așa ceva. O atinse. O apucă de braț, prinzînd-o clar fără dorință trupească.

— Cum te cheamă ?

— Natașa.

— Natașa, sînt însurat doar de patru luni. Minciuni și iar minciuni. Ne iubim.

Natașa se îmbufnă.

— Dar soția știe ? Că umbli să pictezi alte femei ? Și le dai desene ?

Încuviință din cap.

— Eu nu te-aş lăsa să faci aşa ceva, spuse ea. Dacă ai fi bărbatul meu.

— Asta-i munca mea.

Potrivi sticla de votcă în buzunarul jachetei. Ieşea în afară, gata să cadă.

Femeia se reculese. Renunţase. El putea simţi asta. Gata, totul o să fie bine.

— Oricum, zise ea, mulţumesc pentru desen.

Plecă ochii, iarăşi o fetişcană fermecătoare din Moscova.

— De multă vreme nu mi-a mai făcut cineva un lucru atît de drăguţ.

— Mă bucur că-ţi place.

Cu graţie şi grijă, se îndreptă spre ea şi o sărută pe frunte. Se îndepărtă înainte ca ea să poată să-i răspundă.

— E timpul să plec, spuse. E tîrziu.

O luă spre uşă, păşind sprinten, ca şi cum ar fi fost o dimineaţă minunată, plină de prospeţime. Mai făcu un semn cu mîna. Femeia stătea însingurată, trăgînd o ţigară dintr-un pachet mototolit, în timp ce-l urmărea cu privirea.

Sub picturile murale pe care Saşa le făcuse în foaier, se afla o canapea veche de piele. Căpitanul de desant, eroul serii, şedea pe ea, cu un zîmbet amuzat, mîngîind absent căptuşeala mantalei cu mîna arsă.

— Admir stăpînirea dumitale, îi spuse lui Saşa.

Brusc confruntat cu lipsa stridentă de valoare a operei sale, Saşa era prea iritat ca să poată prinde dintr-o dată înţelesul celor spuse de căpitan.

— Cu Nataşa, continuă Samsonov. Sincer, am fost surprins.

Saşa zîmbi plăcut, atras inexplicabil de om, totuşi precaut, nefiind sigur ce urmărea căpitanul. O presimţire reapăru. Băgă de seamă că Samsonov era unul dintre aceia care din apropiere nu arătau aşa de chipeşi ca de la distanţă. Dar avea încă forţă, impunîndu-se chiar şi în moleşeala ce-l cuprinsese la această oră tîrzie. Forţa celui care crede. Periculos.

— Nu-mi închipuiam ca un artist să refuze... o masă pe gratis. Dar presupun că ea nu e într-adevăr genul dumitale.

Sașa ridică din umeri.

— Ești soldat. Știi că trebuie să-ți aranjezi bătăliile.

Căpitanul își frecă bărbia de guler. Sașa nu putu identifica nici o urmă vizibilă din alcoolul pe care îl ingurgitase omul. Se simțea numai un miros înăcrit de apă de colonie. Samsonov își frecă mîna arsă de lîna uniformei, brusc nerăbdător.

— Ascultă. Te-am așteptat. Vreau să-ți pun o întrebare.

— De ce nu i-am tras jos chiloții Natașei ?

Samsonov dădu din mîna arsă, îndepărtînd subiectul.

— Nu. Asta-i treaba dumitale. Atîta doar că dumneata și cu mine sîntem probabil singurii doi bărbați din orașul ăsta care nu am avut-o.

Ochii lui aveau un fel de a străpunge, de a pune propriile întrebări, chiar cînd vocea lua un curs diferit. Sașa nu putu să-și explice de ce, dar se bucură că omul acesta îl așteptase. Acum își închipuia că presimțise începutul unei legături cînd li se întîlniseră privirile, la începutul serii. Una dintre acele înțelegeri neașteptate dintre ființe omenești radical diferite, care totuși împărtășeau scîntei dintr-un același suflet mai mare.

Periculos, gîndi Sașa. Da. Dar, cel puțin, nu atît de detestabil, de șters ca totul sau toți ceilalți. Cel puțin merita să-i vorbești într-o noapte apăsătoare în Germania.

— Deci, care e întrebarea ? zise Sașa.

— Pur și simplu, nu înțeleg, spuse Samsonov serios. Ridică mîna brusc spre picturile de pe perete. De ce pictează un om cu talentul dumitale așa un rahat ?

Cei doi bărbați se plimbau. Aerul nopții era rece și aspru din pricina fumului de lignit. În ciuda orei tîrzii, pe străzi se găseau grupuri de oameni. Sărbătoreau deschiderea faimosului Zid. Sașa ar fi vrut să afle mai multe amănunte, dar știa doar cîteva cuvinte nemțești. Și nu credea că mulți germani ar fi dispuși să vorbească rusește în seara asta deosebită. Era ciudat și să meargă la plimbare cu Samsonov. Părea că ger-

manii nu-l vedeau pe ofițer, dispuși să vadă în spatele uniformei un străin. Nu era o ostilitate fățișă, chiar cînd erau băuți. Samsonov era pur și simplu o nălucă, iar Sașa deveni invizibil prin asociere.

Trecură prin piața de alimente. Urme ale unei întruniri zăceau pretutindeni : pancarte aruncate, afișe împrăștiate, ornamente de sticlă sparte. Altundeva, totuși, străzile erau impecabil de curate. Tipic nemțesc. Poate că trebuia de mult zugrăvite clădirile, dar cutiile de gunoi stăteau drepți de-a lungul bordurilor — demonstranții nu răsturnaseră nici măcar una. Cum ne-or disprețui pe noi, gîndi Sașa amintindu-și de Moscova, orașul murdar, pe jumătate dărăpănat, pe care-l iubea.

Își trase fermoarul jachetei ceva mai sus, apoi scoase sticla de votcă de la șold. Degetele îi erau reci.

— Ia, zise el, oferindu-i sticla omului în uniformă. Vrei ? Eu nu beau.

Samsonov ridică automat mîna ca să refuze generozitatea, dar, o clipă mai tîrziu, se produse o schimbare în el și acceptă oferta.

— Ulcerul dumitale ?

— Nu, spuse Sașa, sătul să mintă. N-am ulcer. Spun asta ca să nu-i las pe amicii dumitale să-mi toarne poșircă pe gît.

— Nu-ți place să bei ?

— Nu.

Samsonov zîmbi. Amuzat.

— Ești un rus rău, îi spuse lui Sașa.

Sașa ridică din umeri.

— Pe jumătate leton. Dinspre mamă.

— Și letonilor nu le place să bea ? Letonii pe care-i știu... Ofițerul se stăpîni. Oricum, e mai bine. Băutura nu e sănătoasă.

— Dar dumneata bei.

— Da. Sînt un bun rus.

Sarcasm. Și încă ceva.

— Totdeauna bei ca în seara asta ?

— Aș fi mort.

— Bine, atunci. Dă-mi voie să te întreb *eu* ceva. De ce ai sărit în ajutorul păcătosului ăluia ? Din dragoste pentru ofițerii politici ?

Samsonov zîmbi. Numai dinți și mușchi, și senzație inconfundabilă de ceva aparte, ceva ce vedeai la femeile altruiste.

— Poate că nu suport să nu salvez oamenii.

Sub banda chipiului, părul negru al ofițerului luci în lumina felinarelor.

— Spune-mi, rosti Sașa. Face parte simțul rușinii din ceea ce se cheamă un bun rus ?

Samsonov rîse.

— Deloc. Sîntem un popor fără rușine.

— Atunci, la urma urmelor, nu ești un foarte bun rus.

— Nu, sînt un foarte, foarte bun rus. Un exemplu strălucit.

— Care poate bea toată noaptea. Și să nu arate cel mai mic semn.

— Sînt efecte, spuse după o clipă Samsonov. Chiar că ar trebui să mă las. Ca dumneata.

Mai cîntări cîțiva pași perspectiva. Rizibil de serios.

— E un obicei prost. Luăm așa de multe obiceiuri proaste. Am început să beau cînd aveam garnizoana departe în Est. N-aveai altceva de făcut. Citisem de două ori toate cărțile..

— Dar... dacă te lași de băutură... n-o să mai fii un bun rus.

Căpitanul rîse din nou.

— Totdeauna o să fiu un bun rus.

Intrară pe o stradă cu vitrine, accesul automobilelor era interzis. Asta-i aminti lui Sașa de Arbat, doar că era mai curată și mai nouă. Cu felinare de fier forjat răsucite deasupra capului și vitrine pline. Chiar și pentru Sașa era dificil să înțeleagă de ce erau așa de nemulțumiți oamenii aceștia. Gospodinele din Moscova ar fi leșinat la vederea unui asemenea belșug.

Samsonov nu se apropie prea mult de mărfurile etalate. Ca și cum se temea să nu se molipsească.

— Uimitor, nu-i așa ? întrebă el de după umărul lui Sașa. Ai crede că ei au cîștigat războiul. Glasul îi era trist și îmbătrînit. Un om care își văzuse greșind unul dintre copii. Nu au valori spirituale. Apoi vorbele începură să curgă, de parcă ar fi așteptat de mult să aibă cui să-i vorbească. Numai curățenie nu înseamnă civilizație. Nemții ăștia... îi găsesc educați, dar necultivați. Obsedați de cele materiale. Poate din cauză că au atîta. Ei cred... că averea reprezintă totul.

— Dumneata ai ceva avere ?

— Doar cărțile mele, zise căpitanul. Da' ele nu contează. Nu eu sînt problema. Sînt nemții ăștia. Au așa de *mult*. Și vor să aibă mai mult. Cei mai buni dintre ei n-au sufletul nici cît o țărăncuță din Rusia.

După o viață de întîlniri asemănătoare, Sașa începu să recunoască vorbele. Ori de cîte ori un rus se găsea copleșit de lumea mare dincolo de granițele sale, el invoca superioritatea sufletului rusesc și capacitatea sa de suferință, făcînd din nesăbuință o glorie națională.

— Ascultă, spuse Sașa, am fost la Leipzig. I-am *văzut* și i-am *auzit*. Zeci de mii, umplînd bulevardul din fața gării. Și era ceva mai mult decît visul de a avea un frigider nou.

Samsonov se alarmă.

— Ai fost la Leipzig ? Am auzit că într-adevăr e rău.

— Rău ? Nu.

Sașa se hotărî să aibă încredere în companionul său, disprețuindu-se pe sine tot timpul pentru prostia sa, pentru *slavismul* său, că face așa ceva.

— Nu era rău. Era... copleșitor.

Cei doi se opriră să privească în vitrina unui salon de cosmetică ce etala fotografii strălucitoare, supradimensionate, de modele de coafuri occidentale ultimul strigăt al modei. Imortalizată de o lentilă, o femeiușcă își lingea buzele spre admiratori.

— Am presimțit asta, zise Samsonov, pășind mai departe. Glasul îi era slab și trist, ca și cum toate astea erau foarte personale. Puteai să simți, chiar fără să te străduiești.

Dar noi ne-am închis în cazărmile noastre. Am tras draperiile, am zăvorît ușile, ne-am înfundat urechile. Atinse mîneca lui Sașa cu o mișcare puțin necontrolată a mîinii. Ai văzut cum a fost în seara asta. Ai văzut figura generalului cînd a auzit de Zid. Bietul de el. Și el este unul dintre cei mai buni. El credea într-adevăr că tot ce aveam de făcut era să bem pînă nu mai putem, ca să oprim timpul. Lovi cu piciorul o cîrpă înghețată de pe trotuar. Năluca unei pisici se ivi de după un colț.

— Deci... ce spui ? Că trebuie să aducem tancurile ?

Căpitanul își vîrî mîinile în buzunarele mantalei. Făcută din lînă fină. Era croită să-i vină minunat, cu umeri lați cu epoleți și o talie îngustă. Perfectă, gîndi Sașa, iar el arată *grozav*.

— Nu. Sigur că nu, spuse Samsonov. Absolut deloc. Știu că nu e o soluție. Nu sînt un prost. Se uită la trotuar chiar înainte de a păși. Adevărul e că nu știu ce altceva am fi putut face. Am senzația că... am făcut totul groaznic de greșit, oarecum. Se îndreptă brusc, înviorîndu-se. Hai. Hai să mergem pe drumul ăsta. Să-ți arăt ceva interesant.

Cotiră pe o stradă care nu avea vitrine și, prin urmare, nu era îngrijită. Aceasta îi amintea lui Sașa de orășelele din vestul Ucrainei, cu cei mai buni ani ai lor, aproape cu un secol în urmă. Lumea arăta așa de mult dintr-o singură bucată.

Cei doi bărbați intrară pe stradă și ocoliră o grămadă de brichete de lignit care fuseseră răsturnate lîngă clădire. Era destul de rece și pantofii lăsau urme pe trotuarul înghețat.

— Spune-mi, Mihail Nikolaievici...

— Mișa, te rog.

— Spune-mi, Mișa. În ce crezi *într-adevăr ?* De vreme ce nu crezi în aducerea tancurilor.

Căpitanul răspunse foarte repede, aproape ca și cum vorbele i-ar fi fost dictate.

— În Rusia. În viitorul Rusiei.

— Nu în Uniunea Sovietică ?

Samsonov privi înainte, în depărtare.

— Cred în viitorul Rusiei.

Sașa strînse din umeri, încercînd să mai ia puțină căldură din jachetă.

— În zilele astea, spuse el, cînd cineva îmi spune că speră în viitorul Rusiei, vrea să spună că are încredere în trecut.

— Cred în viitor, spuse căpitanul cu încăpățînare. Într-un viitor mai bun.

— Și... ce formă ia viitorul ?

Întorcîndu-se cu fața spre Sașa, Samsonov zîmbi.

— Nu știu, încă mă frămînt.

— Ei bine, zise Sașa răspunzîndu-i cu un zîmbet, un om cu credință.

Dar se gîndea serios : Am avut dreptate. L-am prins de la început. Numai puritatea și inocența ar putea fi așa de periculoase. Samsonov era genul de visător cu care cinicii fac revoluții, iar apoi îi aruncă.

— Nu rîde prea mult de mine, zise căpitanul, cu un amestec de umor și mare seriozitate. Credința este foarte importantă. Știu, cred că sînt momente... cînd omul trebuie pur și simplu să aibă credință.

— În ce ? În Dumnezeu ?

De data aceasta căpitanului — preot îi trebui mai mult timp pînă să răspundă. Pașii sunau pe trotuarul înghețat.

— Cîndva, începu Samsonov, ideea m-ar fi făcut să rîd. Dar acum... Nu cred să conteze așa de mult în ce crede omul. Cît timp are credință. În glas nu-i rămăsese nici urmă de umor. Uneori... consider că credința este totul. Crezi în ceva ?

Sașa întoarse capul, ca și cum ar fi primit o lovitură invizibilă.

— Presupun că ești membru al asociației Pamiat ? Că îți închipui că totul ar fi de-a dreptul măreț, doar dacă l-am dezgropa pe țar și i-am da afară pe ultimii evrei ?

Sașa se gîndea la Rașela Traum, care avea inima plină de viziuni mai naive decît cele ale acestui căpitan de desant, un suflet inepuizabil de generos, captiv într-un corp deznădăjduit de neputincios. Se gîndi la Lev Birman, cu marea și sfînta lui iubire de artă și puținul lui talent, care mereu picta și se scuza.

— N-am nimic cu evreii, zise liniștit Samsonov. Am scăpat de absurditatea asta.

— Nu ai răspuns la întrebarea mea. Ești membru al Pamiat ?

— Nu. Îi știu pe oamenii din ea. Dar nu pot să le accept platforma. E prea prostească. Oricum, practic, este interzis ofițerilor să adere la ea.

— Dar mulți o fac.

Samsonov strînse din umeri.

— Poate că sînt timid. Dar totdeauna m-am condus după reguli.

Sașa nu putea lăsa să-i scape.

— Dar nenorociții ăia se bucură de simpatia ta. Fii sincer.

Samsonov rămase calm, ca și cum subiectul nu ar fi fost atît de important.

— Nu sînt toți nebuni. Și nu sînt toți oameni răi. Oricum, cine sîntem noi să putem spune că toate răspunsurile lor sînt greșite ? Doar se poticnesc în întuneric ca și noi ceilalți. Cel puțin ei cred în ceva.

— Ești încă membru de partid ?

Samsonov rîse.

— Da.

— Te asiguri ?

— O, nu sînt chiar *așa* de cinic. Toți trebuia să fie. Și unele lucruri — cel puțin teoriile — sînt încă bune. Problema nu e cu teoria, e modul în care au aplicat-o oamenii.

— Deci... simpatizezi cu Pamiat *și* cu Partidul. Sînt impresionat de anvergura ta.

Căpitanul respinse ideea cu sarcasm.

— Știu că Partidul e mort. Dar, sincer vorbind, m-am ținut de el din pricină că socoteam că asta mă ajută să rămîn în armată. Combăteam o birocrație cu alta. Poate că a fost cinic din partea mea. Însă... nu e nimic contrar voinței mele.

Cotiră și intrară într-o stradă în care toate casele fuseseră proaspăt restaurate. Șiruri de case cu fațade de cărămidă își înălțau înspre cer acoperișuri zimțate. Vidul

începutului dimineții te făcea să te simți ca și cum lumea de afară ar fi devenit găunoasă.

— Acesta e cartierul Olanda, spuse Samsonov, relaxîndu-se în rolul de ghid turistic. La invitația regilor prusaci, aici au venit meseriași olandezi și au clădit casele astea. Ca să-și amintească de acasă.

Și ce amintiri vom lăsa noi în urmă ? se întrebă Sașa. Dar nu spuse nimic. Avea senzația că amîndoi schimbaseră bucuroși conversația, cel puțin o clipă, spre o temă ușoară.

La naiba, sîntem așa de ruși, gîndi Sașa. O să stăm de vorbă toată noaptea și mîine nu vom fi buni de nimic.

— Nemții nu au aranjat decît strada asta, continuă Samsonov. Restul e o paragină.

Hotărît lucru, era timpul să se întoarcă la Moscova, gîndi Sașa. Să doarmă. Cu Vera. Sau cu alta ceva mai vioaie. Să mîngîie pisica. Să facă mai mult amor. Pînă-și scotea naibii din cap politica asta stupidă. Să dea naibii lumea. Apoi să picteze.

Sașa scoase o răsuflare lungă și înghețată.

— Frig ?

Samsonov scosese un pachet de țigări. Piroane de mahorcă. Produse sovietice cu un mic călăreț cazac pe ambalaj.

— Puțin. N-o să mor.

— O țigară ?

— Nu fumez.

— Chiar și cînd țigările sînt pe gratis ? Chiar ești un rău rus.

— Pe jumătate leton, repetă Sașa.

Căpitanul își vîrî o țigară între buze și se îndoi ca s-o aprindă.

— Te admir, zău așa. Își ținea lipită țigara de buze. Nu fumezi, nu bei. Ai ochii limpezi și ești în formă. Un om fără vicii.

Sașa rîse.

— Am și eu viciile mele.

Porniră din nou, trecînd prin oboseala grea spre stadiul epuizării fizice, cînd omul poate continua un timp foarte îndelungat, cu mișcările diminuate și mintea bogată, și ascuțită.

Căpitanul mergea înainte pe un bulevard pustiu, străjuit de felinare înalte și galbene.

— Toate panglicile astea, spuse Sașa, Afganistanul ?

— Ne dădeau pumni întregi.

— Nu, nu-i așa. Nu tuturora.

— Panglicile nu înseamnă nimic.

Pentru prima dată, Sașa sesiză nesinceritatea din glasul omului. Cunoștea genul. Panglicile însemnau mult pentru acest om, deși nu se străduise să le dobîndească. O dată cîștigate, le ținea cu grijă, pînă în ziua morții, ca și bătrînii veterani de război, care șchiopătau pe străzile Moscovei cu însemnele decorațiilor de vitejie prinse de hainele lor decolorate.

— Cît timp ai stat acolo ?

După cîțiva pași, Samsonov zise :

— Trei ani.

— Ai vrut să te întorci ?

— Am rămas. Pînă la capăt. În afară de o mică întrerupere într-un spital din Samarkand.

Țîșni o pisică, trecînd peste un loc viran, întinzîndu-se cît era de lungă cînd sări peste un morman de moloz. Sașa nu putea să vadă o pisică fără să se gîndească la pisoiul de-acasă, Vrubel, criticul de artă îmblănit. Torcînd sub șevalet. Vera îl îngrijea bine, așa era ea. Ea avea dorința copleșitoare de a servi. Nu ca ultima parașută, care trîntea petreceri în apartament și încuia motanul în balcon, cu mormane de murdărie și fără hrană.

Sașa rîse. Îi trecu prin minte că Vera ar fi o partidă splendidă pentru căpitanul acesta serios, chinuit de decență. Ea își punea credința în biserică, iar Samsonov își punea credința în Rusia. Împreună, puteau salva lumea. De ce erau femeile virtuoase atît de plicticoase ?

— Nu m-a afectat cu adevărat, zise brusc Samsonov. Vorbele-i dăngăneau în aerul înghețat. Nu sînt ca alții. Afganistanul nu a lăsat cicatrice adînci. Așa că nu-ți închipui că sînt unul dintre acei veterani care fac paradă ca să fie compătimiți. Mi-am făcut datoria și asta-i totul.

Vocea unui manechin vorbitor, gîndi Sașa. Sinceritatea, franchețea erau cu totul absente.

— Și tu, continuă Samsonov, tu încă îmi ești dator cu un răspuns. Ai așa de mult talent. E evident. De ce pictezi asemenea mizerii ?

— Picturile mele glorifică patria.

— Nu te eschiva.

— E o îndatorire.

— Însă nu crezi în așa ceva. O detești. Te-am urmărit cînd pictai. Știi cum arăți cînd pictezi ? Ca cineva care spală ferestre.

— Eu nu sînt ca tine. Eu nu cred în ceva.

Acum *el* mințea. El credea în pictura sa adevărată, care era singurul lucru ce mai avea puterea să-l tragă dimineața din pat. Însă nu poți să explici nimănui așa ceva.

Ajunseră la o intersecție largă. Departe, făcînd un colț, hotelul înalt pentru cei cu valută forte domina peisajul urban.

— Te jenează că te pun să pictezi, continuă Samsonov. Te disprețuiești. Dar continui să o faci. Asta-i prostituție.

— Arestează-mă.

Căpitanul era nespus de sincer. Ce fel de țară își închipuia că servește ? În ce fel de lume credea că trăiește ? Uniunea Sovietică era un sac mare de rahat, ambalat într-un mit străveziu și tu îl acceptai și îți duceai viața mai departe. Brusc i se păru că stigmatul acestui om de un idealism orb, încăpățînat, incoruptibil, era tocmai ceea ce îi vîrîse pe toți într-o asemenea mizerie, în primul rînd. Vechii bolșevici care mergeau la execuție tot crezînd că Stalin era Moș Gerilă.

— Pictez ce vor ei, spuse Sașa, iritat. Și călătoresc. Am fost aici de vreo șase ori. Am fost în Ungaria, în Polonia. Am fost și la Damasc. Am apartamentul meu în Tekstilșciki, unde pot picta ce vreau în timpul meu liber. Toți prietenii mei care strîmbă din nas la ce fac își petrec cea mai mare parte a timpului încercînd să descopere cum să nu moară de foame, iar în restul timpului se compătimesc pe ei înșiși și între ei, și tot ce pictează e totuși un rahat. Teorii mărețe, artă mizerabilă. Și ei vin la mine cînd au nevoie de o pînză

de calitate și, dacă sînt norocoși, poate vînd ceva vreunui occidental care vrea să cumpere „artă sovietică", așa cum altcineva cumpără o balalaică de jucărie. Asta ți-ar plăcea mai mult ?

Sașa clătină din cap mirîndu-se de puritatea spiritului celuilalt. Bănuia că Samsonov nu se folosise niciodată în viață de un singur cîștig nemuncit — și că lăsase să-i scape cele mai multe din șansele care i se cuveneau.

— Trezește-te, Mișa. Trăim într-o lume în care numai un prost refuză să o picteze pe nevasta generalului.

Ajunseră la un pod peste un rîu întunecat. Apa răspîndea frig, care îți izbea fața și-și făcea drum în tălpi prin beton și piele.

— Știi, spuse Samsonov liniștit, aerul e foarte prost aici, vara. E rău și acuma, cu lignitul, miroase a sulf. Dar vara, din pricina căldurii, e otravă. Trebuie să nu-i iei tare pe soldați. Privi în jos spre apa unsuroasă.

— Ce rîu e ăsta ? întrebă Sașa.

— Havel. Un braț al lui. Pot să le văd ?

Sașa ridică privirea de la apa neagră, învolburată, fără să înțeleagă.

— Tablourile tale, zise Samsonov. Cele adevărate. Aș vrea să le văd.

Sașa ridică din umeri.

— Dacă o să vii vreodată la Moscova...

— Dă-mi adresa. Te rog. O să vin la Moscova după Anul Nou. După ce mă lasă la vatră, o să lucrez la Ministerul de Interne. Cu trupele de interne. E un curs de tranziție pe care trebuie să îl urmez la Moscova. Căpitanul privi în depărtare. O să învăț să fiu un așa-zis polițist.

Cu degete țepene, Sașa scoase o cărticică de vizită din portofel. Avea o mulțime tipărite de Uniunea Artiștilor Plastici pentru a-i impresiona pe generali. Evident, așa se făcea în Apus, iar Uniunea Artiștilor Plastici voia să-l ajute. Funcționarii erau într-adevăr săritori. Cît timp era în folosul lor să fie de ajutor. Erau așa de fericiți că Sașa îi făcea pe generali fericiți, care, la rîndul lor, îi făceau fericiți pe funcționarii Ministerului Culturii, încît erau bucuroși să facă orice

pentru el. Numai să nu organizeze expoziții oficiale cu lucrările serioase.

După ce văzuse succesul unor neghiobi la proprietarii unor galerii și la casele de licitație din Apus, Sașa își reînnoise rugămințile ca operele sale să fie prezentate cel puțin într-o expoziție colectivă reprezentativă pentru mai mulți artiști. Chiar înainte de plecarea în ultima călătorie, un birocrat exasperat îi spusese, fățiș și în secret, că nu va avea niciodată expoziție personală. Și că nu va face parte niciodată dintr-o expoziție de grup. Cei de la conducerea Uniunii Artiștilor Plastici nu voiau să-și abată atenția de la pictura cu subiecte militare. Pur și simplu, munca sa era prea importantă pentru a favoriza relațiile dintre ministere. Era un sacrificiu pentru binele colectivității.

— Toți trebuie să facem sacrificii pentru binele colectivității, îi spuse Sașa căpitanului, folosind tonul pe care orice copil sovietic ajungea să-l cunoască la fel ca pe vocea tatălui sau a mamei. Apoi se îmblînzi. Sincer. Dacă treci pe la mine, ești binevenit. Dacă ai cumva timp.

Sînt ca o afurisită de femeie, gîndi Sașa. N-ai decît să manifești interes serios și cad în fund. Te rog, vino să-mi vezi picturile. Chiar dacă ești un biet individ cu mintea învălmășită, care abia ce și-a pierdut slujba și vrea să salveze Maica Rusie. Admiră-mă. Laudă-mă. Și voi fi al tău pentru veșnicie.

Touși, nu credea într-adevăr că-și va face apariția căpitanul. Toată tărășenia era așa de rusească : noaptea tîrziu, o conversație după o petrecere, intimitate bruscă, vagă, născută din singurătatea băuturii. Boala rusească a vorbitului. Promisiuni ce urmau să se șteargă din memorie, o dată cu cea mai slabă urmă de vinovăție. Un neam întreg care vorbește și vorbește, dar nu face nimic.

Vorbitul era opiumul poporului rus. Băutura era doar chibritul care aprinde pipa.

Lui Sașa i se făcu deodată somn. I se evaporase ultima picătură de energie și îl uimea, și irita puțin cît de treji, aproape electrici, rămîneau ochii lui Samsonov. Ciudat tip, gîndi Sașa.

Sub o arcadă de copaci desfrunziți, becurile de la parter ardeau încă în biroul comandantului. Sașa își închipui cum ofițerii zdruncinați trimiteau tuturor mesaje, cerînd informații, îndrumări și sperînd din tot sufletul ca buletinele anterioare de la Berlin să fi fost o greșeală sau o farsă. O sentinelă zgribulită îl salută de formă pe Samsonov.

— N-am să fiu de fapt polițist, zise Samsonov. Nu sînt numit la miliție. Ministerul de Interne are formațiuni regulate, organizate după aceleași reguli ca cele ale armatei.

— Știu. Am lucrat la ei.

Samsonov întoarse iute capul. Ochii de sub cozorocul chipiului erau mai vii decît orice altceva din orașul acesta la ora aceasta.

— Ai lucrat pentru ei ? Cum sînt ?

Sașa era prea obosit acum ca să o mai înfrumusețeze pe soția generalului. Făcu o grimasă.

— Pleava societății, spuse el. Dacă nu sînt prea generos să spun așa ceva. Mici bătăuși stupizi. Ocnași în uniformă.

— Nu se poate să fie așa de rău.

Bietul de el, gîndi Sașa. Noul său prieten avea seriozitatea unui copil cuminte. Ei bine, adio cizmelor strălucitoare și gloriei.

Dacă o să găsească o cauză de nimic, care să-l ajute să își dea viața, gîndi Sașa, o să găsească o femeie de nimic...

— O să trăiești și o să vezi singur.

Samsonov medită cale de cîțiva pași, apoi spuse :

— Am auzit că, totuși, se încearcă să se facă ordine la ei. Aduc foști ofițeri din armată, și altele de felul ăsta.

— O să ți se precizeze ce ai de făcut. Din cîte am văzut, ofițerii sînt fericiți cînd oamenii nu-și vînd armele pe piața neagră.

— Nu poate fi așa de rău, spuse Samsonov cu hotărîre.

Se apropiară din nou de clubul ofițerilor. Era timpul să-și spună la revedere.

Sașa sesiză mișcarea unei năluci. În spatele statuii lui Lenin, cu soclul de un negru tulbure. Îl simți încordat în spate pe Samsonov. Pregătit.

Era un bărbat. Băut. Neamț. Rînjea prostește. Stătea în picioare, clătinîndu-se și urinîndu-se pe florile veștede de la picioarele lui Lenin, înălțîndu-se din cînd în cînd pentru a ținti ghetele marelui revoluționar.

Sașa, oarecum, se aștepta ca Samsonov să sară și să-l ia de guler pe tip. Dar căpitanul rămase parcă nemișcat pe trotuar.

Șocat, își închipui Sașa.

Într-un tîrziu, bețivul îi văzu. Rînjetul nu-i slăbi cîtuși de puțin. Doar se întoarse cîtva spre nepoftiți, stropind fericit iarba înghețată. Apoi începu să vorbească într-o germană îmbibată de alcool, fluturîndu-și stegulețul alb înspre cei doi ruși.

— Ce spune ? întrebă Samsonov. Înțelegi ?

— Germana mea nu e prea bună, răspunse Sașa, dar cred că spune ceva despre rahatul ăsta de viață.

3

SAMSONOV MERGEA SINGUR. ÎN CASELE deteriorate ale Potsdamului nu ardea nici măcar un bec. Protestele, sărbătoririle, spălatul vaselor și amorul violent... toate astea se sfîrșiseră. Și-i închipui pe germani cuibăriți în așternut. Apoi auzi, amintindu-și perfect, zgomotele soldaților săi care dormeau pe paturile cazone — sforăitul și fîșîitul păturilor tari ca scoarța, strigătul brusc al unui băiat care visa ceva.

Dormitoarele miroseau mereu a sudoare și amoniac, în timp ce aici aerul mirosea a sulf. Însă omul care doarme este un om bun, indiferent ce limbă vorbește cînd se trezește. Samsonov simțea totdeauna o afecțiune vagă pentru umanitate în aceste ore timpurii ale dimineții, gîndindu-se cît de nevinovați pot fi oamenii cînd sînt cu ambițiile blocate, nefăcînd rău nimănui, sînt calzi, fără griji, în voia sorții.

Dar sigur că totul era o iluzie. Sigur că existau alții în orașul acesta, care erau dureros de treji, care se temeau să închidă ochii. Cu siguranță, nu era singur.

Încercă să-și țină mîna astfel, încît să-l doară mai puțin și atinse sticla pe care i-o dăduse pictorul. Mai tîrziu, își spuse. Nu o poate deschide încă. Trebuie să aibă răbdare. Apoi o să bea zdravăn.

Era una dintre acele ființe care simt mult mai mult decît pot exprima. Astfel, i se părea un păcat îngrozitor faptul că pictorul își bătea joc de talentul lui. Samsonov fusese blestemat cu capacitatea de a simți profund, în timp ce era lipsit de darul de a-și modela sufletul în culori sau sunete, sau cuvinte rînduite pe hîrtie. Putea doar să rătăcească pe străzi străine,

cu un simț nedefinit al grijilor lumii, al oamenilor chinuiți de un trecut trist sau un viitor nesigur, al femeilor prinse într-o dragoste disperată sau al copiilor înspăimîntați, înspăimîntați, înspăimîntați.

Fusese un copil slab, abandonat din fragedă pruncie în eternitatea aspră a Siberiei. Era bolnăvicios și acest lucru fusese agravat de mama sa care îl ținea strîns, strîns, strîns, nevoind să-l piardă cum îl pierduse pe bărbatul ei, un militar în trecere. Prima mare problemă a vieții pentru Samsonov fusese să se rupă de dragostea aceea, de avalanșa necontenită de afecțiune egoistă și să-și fortifice trupul slab ca să-l asculte. Se tortura cu exerciții fizice, dorind să se întărească atît, încît să se poată măsura cu ceilalți băieți, încît să poată merge pe stradă fără să se teamă de bătăușii care puteau tăbărî asupra lui. Se antrena îmbrăcat subțire în iarna aspră dorind să devină puternic, cu un fel de forță uriașă, indescriptibilă. Iar cînd trupul nu mai putea îndura, se ascundea de lume și de compătimirea, care îl înfuria, a mamei și citea. Cărțile îi erau prieteni atît de minunați. Ele îi arătau limpede că nu era singur, că alții simțiseră și simțeau ca și el. Și apoi, într-o zi la școală, în ora de sport făcură trîntă. Constată, spre uimirea sa, că devenise mai puternic decît oricare dintre colegi, că nici unul nu putea să-l trîntească și să-l țină la podea. Preocupat de detaliile unui corp, pe care îl socotea slab și cu deficiențe, nu băgase de seamă schimbarea totală. Era o revelație miraculoasă, întreruptă doar cînd unul dintre ceilalți elevi profită că profesorul întorsese spatele ca să-l lovească în boașe pe Samsonov, iar apoi să-l izbească de rogojină și să se arunce peste el, spunîndu-i :

— Îi fi tu tare, tîmpitule. Dar șmecheriile nu le știi.

Mama muri. Iar tatăl absent atîta vreme apăru iar, în uniformă de colonel, și făcu singura faptă bună din viață, făcîndu-i rost de un loc într-una din școlile de pregătire militară. Samsonov, spre deosebire de ceilalți cadeți, care plîngeau după casă și blestemau asprimea disciplinei, găsi satisfăcător mediul, iar studiile aproape o joacă. Cînd profesorii vorbeau despre idealurile serviciului militar, îi creștea inima. Da. El va fi ocrotitorul celor slabi, al năpăstuiților.

împotriva unor dușmani întunecați și primejdioși. Nu exista o îndeletnicire mai măreață. Visa să-și sacrifice viața, în nenumărate variante eroice. Va fi *ofițer* și își va face întotdeauna datoria, va avea grijă de oamenii săi și va lua decizii drepte.

Veteranul oftă în frigul crud al Germaniei.

Era timpul să-și găsească un nou vis. Mîna îi zvîcni și se gîndi iar la pictor, a cărui muncă era mult mai bună decît ar fi trebuit să fie, ale cărui cuvinte erau cu mult mai cinice decît ochii. De ce se temeau toți atîta ?

Trecu pe lîngă fațadele scorojite ale vechilor clădiri de pe vremea regilor și împăraților, gîndindu-se arțăgos că nemții își pierduseră toate idealurile vieții militare. Drumul încă îl îndepărta de cazarmă și de patul său. Într-adevăr, omul putea să reziste dormind foarte puțin. Pînă cînd ajungea atît de obosit, că somnul care îl copleșea era o uitare grea de metal, imună la visuri. Picioarele îngreunate urmară o pantă. Simțea că vechiul palat îl aștepta, scund și lung, deasupra mai multor terase, patrulat de o singură nălucă. Dar nu apucă pe strada întortocheată ce l-ar fi dus la poarta prin care trecuseră grenadierii și trăsurile. În loc de asta, coborî de-a lungul marelui parc, pașii răsunîndu-i cadențat în atmosfera înghețată. Înapoi, acolo unde mărăcinișul fusese lăsat să se sălbăticească și nu ajungeau turiștii, atîrna o poartă ruginită și dărăpănată. Doar uneori, cîte o pereche de îndrăgostiți trecea pe acolo și asta numai cînd era mai cald. Samsonov trecuse pe lîngă ei în întuneric înainte de venirea iernii, mergînd în tăcere, nevoind să deranjeze, impresionat totuși de exclamațiile lor febrile.

Frunzele și uscăturile pîrîiau tare sub picioare, semne parcă ale unei alte lumi. În copaci erau stafii, atîrnînd pe ramurile dezgolite. Stafiile lui, alte stafii. În Siberia erau multe și felurite spirite, unele din lacuri și rîuri, altele din pădurile nesfîrșite, iar altele care luau foc de la stele și se rostogoleau arzînd din cer.

Departe de orice lumină, Samsonov ocoli instinctiv ororile rococo ale ceainăriei, cu fețe diavolești bălțate cu aur. Intră pe aleea principală și o urmă prin întunericul adînc al copacilor pînă cînd aceasta se deschise într-o grădină sub te-

rase. Palatul perfect, inutil, domina, la sute de trepte depărtare.

Sans Souci. Fără griji. Un vis imposibil.

Dacă era un paznic, Samsonov nu-l întîlnise niciodată. În schimb, nu se apropiase niciodată prea mult de palat. Totdeauna simțea nevoia să stea la o oarecare distanță. Era bine să șezi acolo unde începeau scările, singur sub cer. Era cel mai limpede cer aici, unde aerul era chinuit de fum de cărbune și chimicale. Îndrăgise cerul Afganistanului. Urîse aproape tot restul. Dar iubise cerul strălucitor, nesfîrșit.

Dincolo de o palisadă de arbori, licărea orășelul. Frederic nu fusese un prieten al rușilor, se luptase din greu cu ei și scrisese răutăcios despre ei. Dar bătrînul rege fusese soldat, iar asta îl lega de oameni, în pofida tuturor lucrurilor. Oricum, năluca bătrînului prusac era singura tovărășie la această oră a dimineții.

Samsonov scoase sticla de votcă, smulse dopul și toastă în tăcere. Apoi bău așa de mult, că îl durură mușchii gîtului.

Se așeză la capătul scării largi. Trebuie să fi fost impresionant, decise el. Cînd bătrînul fritz își aducea acasă armatele victorioase, își îngropa morții și ascundea schilozii. Trompete și tobe, și izbiturile cizmelor de pietrele caldarîmului. Spade și comenzi iuți. Doamne, să fii soldat putea fi un lucru așa de minunat. N-avea sens și nu puteai să-i explici cuiva care nu simțea la fel. Dar era ceva care îl copleșea cu frumusețea. Chiar cînd te îngrozea și te urai pentru sminteala ta și te jurai că, dacă o să trăiești, vei părăsi armata pentru totdeauna, chiar și atunci o parte din tine o iubea și curînd îți uitai legămintele, amintindu-ți doar de fiorul de a fi mai viu decît oricare alt om. Iubeai așa ceva chiar și cînd îți zdrobea inima.

Se gîndi la ziua de la începutul anului, cînd ultimele unități combatante plecaseră din Afganistan, cînd generalul Gromov trecuse podul de la Termez sub un soare rece, atît de chipeș și de demn, încît nu băgai de seamă cît de scund era în realitate, un erou pozînd în fața camerelor, asigurîndu-i că totul e în ordine, în timp ce în spatele reporterilor, în orașul de graniță făcut zob, se vînzoleau rudele

disperate să-și regăsească vreun fiu, tinerii soldați erau demobilizați pe loc, fără hrană și derutați, și era plin de cerșetori și hoți. Hotelul dărăpănat era supraaglomerat, iar vînzătorii ambulanți cereau sume astronomice pentru niște bucățele de șaslîc. Întinse pe o rază de douăzeci de kilometri spre nord, bivuacurile unităților întoarse se transformaseră în carnavaluri cînd negustorii și prostituatele se iviseră din nisip, vînzînd orice, de la videocasete la hașiș. Rațiile nu erau suficiente, apa era rea, iar pămîntul era acoperit de gunoaie acolo unde unitățile care se așteptaseră se rămînă doar cîteva ore n-avuseseră grijă, ca să se pomenească, înciudate, că rămîn fără ordine o săptămînă, așteptînd să vină trenurile cu platformele pentru tancuri și vehiculele automitraliere, așteptînd hîrtiile de demobilizare, inspecțiile, sfîrșitul lumii.

Chiar la Termez, nimic nu era sigur. Dacă putea fi furat, mîncat sau violat ceva, trebuia bine păzit cu muniție de război. Galonații toastau între ei cu votcă rece ca gheața, copiii cu cravate roșii împodobeau cu garoafe vehiculele care se înapoiau, iar femeile care făcuseră drumuri lungi, imposibile, de la Tula sau Smolensk, plîngeau din pricina absenței inexplicabile a soților. Nu-i păsa nimănui. Puteai să găsești ordinele zburînd tot așa de bine pe străzile prăfuite, ca și pe biroul comandantului de moment. Cei de la presa străină au fost înghesuiți fără menajamente cînd a avut loc traversarea lui Gromov, cînd s-a îmbrățișat cu fiul său la mijlocul podului, apoi au fost goniți repede, înainte ca duhoarea dizenteriei din tabără să le fi putut atinge nările delicate.

Toată tărășenia era un haos de nedescris, în care unități întregi erau pur și simplu dizolvate pe loc. Acesta era sfîrșitul marii Armate a Patruzecea, care ar fi putut asigura Armatei Sovietice o coloană vertebrală de ofițeri și subofițeri cu experiență de luptă. Dar acesta era un război pe care toți voiau să-l uite, iar birocrații au luat controlul și au demobilizat cît mai mulți veterani, deoarece în felul acesta era mai ușor, mai rapid și mai ieftin să facă reducerile care se impuneau. Samsonov își aminti de un băiat, cu tunica încărcată cu medalii, pe care le putuse cîștiga doar în vreo cinci-șase misiuni de luptă dure, stînd în fața gării și plîngînd ca un copi-

laş, din cauză că foaia de drum pe care o primise nu era bună de nimic. Îşi aminti de un comandant de batalion, care încasa comisioane de la prostituatele şi proxeneţii din unitatea sa. Samsonov reuşise să-şi hrănească compania luînd cu forţa raţiile destinate altei unităţi. Şi avuseseră noroc. Ca trupe de desant, fuseseră cruţaţi de demobilizarea imediată. Fuseseră consideraţi prea preţioşi pentru a fi aruncaţi. Pînă acum.

El devenise o cifră statistică, un număr anonim într-o listă completată de nişte oameni, învăţaţi generaţii în şir să venereze, mai presus de orice, cifrele.

Samsonov trase o duşcă zdravănă de votcă. Cu fundul pe betonul german rece, cu sufletul înapoi în praful Asiei Centrale.

Boris Gromov, care fusese cel mai bun din droaia de generali, dormise liniştit în noaptea dinaintea faimoasei traversări în partea sovietică a Amu-Dariei. Fusese dus înapoi pentru ceremonia publică din partea afgană de un elicopter. Coborîse din elicopter pe podul acela şi îşi deschisese braţele spre fiul său, simbolizînd pentru întreaga naţiune, pentru întreaga lume, întoarcerea acasă, în timp ce, la depărtare de o sută de metri, soldaţii aşteptau la rînd la o tîrfă purulentă în spatele unei ambulanţe de campanie.

Afganistanul. Ce ar fi înţeles Frederic dintr-un asemenea război ? Frederic, care îi invita pe ofiţerii prizonieri la propria sa masă, schimbînd complimente. Ce ar fi înţeles el din cadavrele castrate şi văile otrăvite ? Bătrînul fritz fusese un tip nemilos. Dar dacă ar fi văzut vreodată un camarad — încă viu şi conştient — a cărui piele să fi fost jupuită de pe corp ? Oare văzuse el păsări de oţel pline de oameni, care se rostogoleau din cer, vărsînd în cădere corpuri vii ? Poate văzuse lucruri mai rele în măcelurile de la Kunersdorf sau Hochkirch. Sigur, fiecare război a avut propriile orori. Însă Samsonov nu putea să nu simtă că Afganistanul avea ceva deosebit, ceva care depăşea îngrozitor limitele experienţei europene.

Samsonov nu voia să urască pe nimeni. Dar ura îl cuprinsese ca o boală istovitoare. Mocnea în sufletul său, în ciuda raţiunii. Şi asta din cauza Afganistanului. Unul dintre loco-

tenenții săi își pierduse ambii ochi datorită conjunctivitei gonococice pe care o luase la Tarin Kowt. Boala lui Samsonov doar îi încețoșa vederea. El știa, obiectiv, că totul era greșit. Dar privind pe oricare dintre oamenii măslinii din Asia Centrală — afgani, persani, chiar și pe compatrioții săi sovietici — sufletul său, într-o clipă, devenea rece și foarte închis. Felul în care începuse să se simtă în așteptarea unei lupte după ce văzuse atîta moarte. În fazele finale ale războiului, compania sa luase foarte puțini prizonieri. În fața „dușmanilor" cu zdrențele și puștile lor, Samsonov văzuse doar trupurile hăcuite ale alor săi, auzise strigătele unui tînăr soldat căruia o mină îi zburase picioarele. Să ucidă oameni deveni foarte repede cel mai ușor lucru imaginabil. Dar, în ultimele zile, nu fusese în stare nici măcar să umble prin bazare. Era mult prea irascibil. Gata să ia pe cineva de gît, dacă era ușor atins cu cotul. Și cînd îi vedea pe soldații sovietici pe ulițele acelea împuțite, schimbînd pe furiș materiale militare cu droguri sau radiouri de buzunar, îi venea să-i omoare și pe ei. Erau ai *săi* contra celorlalți și nu exista cale de mijloc. Iar acum, atît de departe, boala se agrava încet, se complica, oricît încerca să lupte cu ea. Această boală nu voia să reacționeze la leacul rațiunii. Urîse războiul. Dar acum regreta că se terminase.

Războiul se sfîrșise. Și toți morții erau în zadar. Totul fusese în zadar. Nici măcar n-o să mai fie ofițer cum trebuie. Termină votca și puse cu grijă sticla înapoi în buzunar. În sfîrșit, simțea alcoolul cum lucrează asupra lui. Îi trebuia mult timp. Dacă avea noroc, adormea greu, fără vise, pînă cînd îl trezeau sunetele orașului deșteptat la viață. Apoi avea timp să se întoarcă repede la locul de încartiruire al ofițerilor și să se radă. Atunci va avea îndatoriri de care să se ocupe, ultimele îndatoriri din ultimele zile. Noaptea îi învălui umerii cu brațele sale înghețate. Era încă întuneric, dar Samsonov petrecuse multe nopți sub cerul liber și putea simți începutul înălțării încete din genuni, noua zi înălțîndu-se spre prima lumină cenușie cu încetineala unui bătrîn. Un animal micuț lunecă peste iarba acoperită cu chiciură și Samsonov își strînse la piept mantaua, regretînd că își arsese mîna. O să trebuiască să consulte un doctor.

Votca nu era niciodată de ajuns.

Își aminti cum veniseră cu elicopterul, o companie decimată de soldați de desant smulși din mașinile blindate și ridicați peste niște munți de o frumusețe care îți rănea sufletul. Planul le cerea să aterizeze și să stabilească o bază de patrulare pe un platou aflat între culmi înzăpezite și confluența a două văi unde se întîlneau, cum se presupunea, căile de infiltrare ale rebelilor. Un vechi fort de piatră domina înălțimea. Fortul era ceva făcut din bucăți, demolat și reconstruit de zeci de armate — grecești, persane, afgane, mongole, sikh și puterea efemeră a unor triburi anonime, care nu lăsaseră în urmă mai mult decît o foaie de aur bătut prin care le-ar fi putut asigura savanții nemurirea. Samsonov, care îi citise istoria, și-i închipui pe ofițerii britanici în poziție de drepți trecîndu-și în revistă soldații de linie în cafeniu, care dîrdîiau ori de cîte ori datoria îi ducea la unul dintre miile de asemenea *kowt-uri* ce punctau peisajul Afganistanului. Într-un fel, toate erau la fel: locuri nenorocite, bătute de vînturi, bîntuite de năluci, permițînd observația și un cîmp de foc excelent. Practice. Și morbid de romantice.

Rebelii opriră focul și lăsară desantul să aterizeze. Nimeni, nici chiar Samsonov, care căpătase pînă atunci destulă experiență, nu observă nimic pînă cînd toți oamenii se aflară la pămînt. Din adînciturile din apropiere și de pe pantele opuse izbucni foc. Rebelii se comportaseră surprinzător de disciplinat, nepierzîndu-și proiectilele antiaeriene de fabricație americană trăgînd în elicoptere, pînă cînd aparatele se pregătiră să plece, zbătîndu-se cu disperare să ia înălțime. Rachetele loviră rapid două păsări, doborîndu-le în văile abrupte, înștiințîndu-i pe cei aterizați că erau prinși în capcană.

Compania lui Samsonov rezistă cinci zile sub tirul constant de bombe și al lunetiștilor, cu perimetrul străpuns din nou și din nou de asalturile îngrozitoare de noapte. Răniții sîngerau pînă la moarte din lipsă de îngrijire și țipau de durere sau delirau din pricina infecțiilor. Forțele aeriene dădură sprijin cît putură cu bombardierele de vînătoare. Dar aparatele trebuia să zboare foarte sus, din cauza rachetelor, și își atinseră rar țintele. „Dușmanii“ răspundeau cu mortiere și rachete, identificabile ca fiind de origine sovietică după înclinare, furate din stocurile armatei sau cumpărate

de la soldații din eșaloanele din spate, pe piața neagră din Kabul. Nopțile erau friguroase, zilele fierbinți și uscate ca șmirghelul și, în ciuda disciplinei și raționalizării brutale, în cele din urmă se termină totul — alimentele, bandajele, apa, cartușele. Pentru prima dată, Samsonov văzu oameni înnebunind de sete, în timp ce alții, abrutizați, își beau propria urină, tot mai puțină, din gamele. Samsonov însuși avea răni pe fesa și coapsa dreaptă, și ultima dată, cînd încercă să pună din nou un bandaj, constată că piciorul îi colcăia de viermi. Dar părea că se uita de la distanță la un caz clinic ciudat, ca la corpul cuiva care atîrna din cracul zdrențuit al pantalonilor, și înlocui pur și simplu bandajul, zicîndu-și că, probabil, viermii îi salvau piciorul, mîncînd putreziciunea. Apoi rîse cu un gîfîit uscat, dîndu-și seama că, de fapt, nu conta dacă viermii îi salvau piciorul sau nu.

Făcu un ultim apel, tîrîndu-se de la poziție la poziție, și constată că i se micșorase compania, ajungînd un pluton subdimensionat, fără un singur om teafăr. Puțin mai tîrziu, începură halucinațiile. Veniră uriași spre fortul zdrobit, urcînd costișa. Tot cerul era imprimat cu texte indescifrabile. Se auzeau cîntări care încetau îndată ce încercai să le asculți. Nu rămăsese nimic decît nebunia și o moarte mizerabilă. Forțele aeriene mai pierduseră trei elicoptere, încercînd să despresoare poziția, și nimic nu mai rămăsese de făcut. În momentele de luciditate, Samsonov îi simțea pe rebeli că se pregătesc pentru un asalt final. Și știa ce făceau cu toți soldații parașutați pe care îi capturau.

Se tîrî în tranșee, unde blindaseră cu cadavre, din lipsă de saci de nisip, ultimul radio care funcționa. Îi trebui toată voința pentru a putea intra în șanțul ciopîrțit. Nu avea reținere față de ce intenționa să facă. Dar sufletul nu i se obișnuise niciodată întru totul cu oroarea și ultima dată cînd intrase tîrîș în cuibarul de cadavre deranjase un șarpe care alunecase din gura unui sergent mort.

Deschise aparatul de radio, sperînd ca bateria să mai aibă ceva viață și, ochi în ochi cu un băiat din Ucraina care se descompunea, rugă autoritățile îndepărtate să trimită înapoi bombardierele de vînătoare pentru a bombarda propria poziție. În timp ce vorbea, îi văzu în minte pe ofițerii din spatele frontului, cu uniforme scorțoase și ochi treji,

bînd ceai și discutînd despre oportunitatea unei asemenea acțiuni.

Îi răspunse o voce, dar era foarte slabă. Samsonov nu putea nici măcar să fie sigur că propriile cuvinte aveau sens. Acum totul era așa de învălmășit. Atît de neclar. Nu putea ajunge la realitatea glăsciorului de metal. Automat, închise radioul, cruțînd bateria, ca și cum i-ar fi trebuit să o folosească încă de o sută de ori, în alte zece misiuni și, la fel de automat, se tîrî înapoi în tranșee și se chirci pe vine pentru a se salva de bombele pe care le stîrnise, ca să îi omoare pe el și pe restul oamenilor săi.

Precizia memoriei era un lucru uimitor și nici un act de voință nu o putea șterge. Samsonov își aminti limpede că auzise cerul sfîșiat de reactoarele care veneau și avea capul destul de limpede ca să se poată gîndi că piloții erau foarte curajoși, deoarece veneau la mică înălțime, în ciuda proiectilelor. Lumina slăbea, iar reactoarele plonjau în văile deja adîncite în umbră, riscînd nejustificat, de dragul oamenilor condamnați de la sol. Samsonov își îngropă capul sub brațe, plîngînd și gîndindu-se cît îi părea de rău să părăsească o lume în care erau oameni atît de curajoși, atît de buni. Cît de lipsit de rațiune era să zaci într-un șanț atît de îndepărtat de orice putea conta. La urma urmelor, totul era lipsit de sens.

Exploziile urcară panta, venind după el, și el începu să se clatine. Picioarele îi zvîcniră. Sau poate era pămîntul care se clătina sub el. Munții se clătinau, despărțindu-se. Ei erau pe cale să se prăbușească în vale pentru totdeauna. De ce anume voia omul să fie soldat ? Cineva țipă. *El* țipa. Sau era doar o voce în urechi ? El pluti deasupra pămîntului.

Bombele căzură peste poziție. Simți lovituri grele în spate și nu putu respira. Voia așa de mult să trăiască. Se îngropă un milimetru mai mult în tranșee, gîndindu-se : *Dracu' să vă ia, dracu' să vă ia pe toți.*

Ceva i se sparse în țeastă. Își simți nasul cald, arzînd. Ploua și el linse umezeala de pe buze. Ploaie caldă. Cineva îi puse o pătură grea pe picioare, și el nu le putea mișca. Era imposibil de mult zgomot sau de multă tăcere, nu putea spune. Acuma mor, gîndi el. Asta înseamnă a muri. Dar continuă să țină casca strîns pe cap. Ceva îl ridică de pe pămînt și îl trînti iar jos. Apoi toți cei pe care îi știa se

îngrămădiră peste el, de parcă totul nu ar fi fost decît un joc brutal. Se sufoca. Respirația era partea cea mai grea. Aerul se îndepărtase și nu se afla decît praf fierbinte. Pămîntul tremura sub ei ca o femeie în orgasm. *Omorîți-mă*, le spuse el bombelor, *omorîți-mă, ticăloaselor*. Nu voia să fie îngropat de viu. Începu să se sucească, să se smucească, și să se răsucească, nesigur dacă se mișca totuși sau doar visa. Se închipui ridicîndu-se ca să salute bombele. Dar asta era numai un vis. Un vis în care te priveai pe tine însuți. Era încă întins pe pămînt, înghițind miasme, și i se păru că, în final, nici un fel de a muri nu era cu ceva mai bun.

„Îmi pare rău, strigă el. Îmi pare rău. Îmi pare rău." Nu era nimic definit în asta. Doar un copil bătut la picioarele mamei. O lovitură cu puțin ratată îl lăsă inconștient.

Se sufoca și se îneca, dar numai asta îl trezi. Era din nou zi. Fierbinte. Gura îi era imposibil de uscată, și-și simțea buzele strînse de dinți, ca și cum obrajii i-ar fi intrat în gingii. Apoi văzu cerul.

Niciodată înainte nu văzuse cu adevărat albastrul. Cerul era atît de gol și de albastru, încît crezu pentru o clipă că aceasta era eternitatea, nimic altceva decît un albastru profund, imobil. Era așa de frumos, încît era gata să îl primească, să îl îmbrățișeze, să se ridice și să ia aerul gol în brațe. Apoi văzu craniul.

Fără falcă, se aciuase lîngă obrazul său, ca un iubit ghemuit. Își smuci fața într-o parte, dar stratul de pămînt îl ținu o clipă îndelungată înainte să poată să își facă loc, scormonind și rășchirînd pămîntul. Se ridică în capul oaselor și se văzu zăcînd sub o grămadă de oase maronii și uscate. Era în mijlocul unei gropi adînci, înconjurat de femure galbene și lungi, coaste colțuroase, frînturi de degete și așchii răzlețe de oase roase de vreme pînă la consistența unui biscuit, cu țeste pretutindeni. Petice de piele veche și bucăți de stofă decolorată se țineau de unele rămășițe. Astea-l făcură să se gîndească la o icoană pe care o văzuse la Pskov. Ziua Judecății de Apoi. Cu morții care se ridicau din morminte.

Își făcu vînt și ieși din groapă, amețit de intensitatea sforțării, încercînd să ajungă la cerul albastru și curat, fără să se gîndească o clipă la posibila prezență a inamicului.

Ultimele ziduri ale fortului fuseseră aruncate în aer pînă la temelii. Istoria ștergea urmele. Printre sfărîmăturile de piatră cenușie și ocru, zăceau trupurile oamenilor săi, unele cu greu puteai spune că fuseseră ale unor oameni, altele uimitor de intacte în moarte. Pretutindeni, mulțimea de oase vechi era presărată cu cele mai recente victime ale fortului.

Merse șchiopătînd printre dărîmături, fără armă, sîngele zbătîndu-i-se în cap, nefiresc de surd la celelalte dureri din corp. Sperînd dureros să găsească pe cineva viu. Însă toți și toate erau moarte. Păsările nu începuseră să se rotească încă după stîrvuri, poate ținute departe de duhoarea atîtor explozibile. Totul murise în lumea asta. Afară de el.

Apoi veniră elicopterele. Zburau în formație perfectă. Netemîndu-se. Platoul și văile înconjurătoare fuseseră literalmente bombardate pînă la moarte. Primul aparat, cu botul cîrn, plană și se întoarse, căutînd un loc unde să nu se agațe. În fine, se așeză acolo unde fusese bastionul fortului. Samsonov se așeză pe o piatră, privindu-le cum se așază de la distanța care acum părea să îl însoțească mereu, și observă micile siluete întunecate căzînd din aparate, fără vreun interes deosebit.

— Dumnezeule, strigă un glas oarecum cunoscut. E Mișa. *Trăiește*.

Apoi aterizară alte elicoptere și în jur se aflau ofițeri și soldați în timp ce alții cercetau zona devastată în speranța să găsească alți supraviețuitori. Un locotenent vomă zgomotos pe cînd doi ofițeri veterani se ciondăneau printre oasele vechi, culegînd ca amintire nasturi de alamă. Era evident că mormintele dezgropate de bombardament fuseseră britanice, o relicvă a vreunei campanii din secolul trecut, dar ofițerii nu putură cădea de acord asupra împrejurărilor probabile ale morții pînă cînd medicul militar, ridicîndu-și privirea de la Samsonov, pe care-l examina, rezolvă problema. Morții, se pronunță el, erau victimele unei epidemii locale, probabil de holeră, deoarece cei căzuți în luptă sau ar fi fost îngropați în morminte separate sau nu ar fi fost îngropați deloc. El curăță sîngele pe de fruntea lui Samsonov cu un tampon cu alcool și murmură :

— Pariez că bieții de ei nici nu știau ce fac aicea.

4

TREI DANSATORI ÎȘI ȚINEAU BRAȚELE înălțate înconjurînd o femeie cu dinții de aur, în timp ce un taraf de muzicanți cu părul și ochii negri zdrăngănea prin arabescurile de fum de țigară care umplea restaurantul, iar micile amplificatoare, date la maximum, făceau ca difuzoarele să distorsioneze sunetul. Cu brațele întinse, ținîndu-se strîns de niște proptele nevăzute, ca să nu leșine, femeia se întorcea, încet și ritmic, încet, încet, cu ochii grei, pe jumătate închiși, în timp ce privea gesturile mîndre și rugătoare ale bărbaților. Transpirația îi lipise părul negru de tîmple. Degetele dădură drumul proptelelor imaginare și începură să șerpuiască. Mișcările mai ample, mai violente, ale partenerilor, păreau juvenile față de intensitatea ei. Buzele i se închiseră, simțind ceva mișcîndu-se într-însa. Poate că avea treizeci de ani și ceea ce trupul pierduse în prospețime cîștigase în profunzimea feminității. Cu fiecare răsucire ușoară a torsului, ea amenința să-i fure mințile oricărui bărbat care se apropia prea mult de tăria lui. Obrajii i se supseră cu un gîfîit tăcut și începu să-și legene capul dintr-o parte într-alta. Notele și ritmurile asiatice se încordau să dobîndească volum, greutate. Dar femeia trecuse de ele. Bărbații își pocneau călcîiele de podea, își loveau coapsele, își puneau bărbia pe umăr, cotoi vagabonzi care încercau să seducă o leoaică.

Deputatul poporului Ali Talala se gîndea la Ași în timp ce urmărea spectacolul montat de compatrioții săi uzbeci, care tînjeau după țara lor, în restaurantul din Moscova. Iubita sa nu avea nimic comun cu înfățișarea acestei dansatoare.

Așì era delicată, ca lujerul unei flori, ca petalele, și abia putea umbla, fără a mai fi vorba de dans. Totuși, Talala recunoștea același temperament, dorință, exaltare, disperare, greu de ghicit, ale unei femei care îi șochează pînă la neputință pe bărbații luați pe nepregătite — o femeie pasională greu de stăpînit. Cînd o asemenea femeie se întîlnește cu bărbatul potrivit, cei doi pot trăi un extaz sublim frizînd nebunia. Dar, de obicei, asemenea femei rar găsesc omul potrivit. Și asta fiindcă puțini bărbați au curajul și forța care să-i ridice la nivelul lor și, de obicei, ele se complac într-o existență mediocră, plină de brutalitate, vecină cu moartea. El o salvase pe Așì de toate astea. Așì, iubita sa, șchiopătînd pe lîngă fîntînă, repetînd versuri în așteptarea lui. Își dorea să se întoarcă la Tașkent, să stea ghemuit acolo unde aveau să înflorească trandafirii și să o asculte cîntînd, amînîndu-și prima îmbrățișare adevărată care îi va aduce pe amîndoi în pragul nebuniei. Așì, marea sa dragoste, comoara maturității sale, binecuvîntarea lui Dumnezeu. Îi făcea o minunată plăcere, amară și dulce, să se gîndească cît de rău ar fi sfîrșit ea, dacă el n-ar fi salvat-o.

Apoi se gîndi, neputincios, la Șirin, fiica sa cea mai mare, rodul pîntecului unei femei destul de bune a cărei singură menire fusese să-i dea copii. Șirin trebuia să se fi născut bărbat. Asta fusese o glumă de-a lui Dumnezeu. Căci Talala putea s-o recunoască și pe ea în dansatoarea transpirată, pe jumătate leșinată și, ori de cîte ori lăsa să meargă prea departe asemenea comparații, ajungea aproape la disperare. Șirin a sa, prințesa prințeselor, printre porcii de ruși. Dintre toți copiii săi, nu putea să nu o iubească cel mai mult pe Șirin, copila cu temperamentul unui bărbat. Poate fiindcă ea era cea mai mare. Poate fiindcă singurul său fiu era așa de mic și de slab. Poate doar fiindcă Șirin semăna atît de mult cu un demon.

Acum nu voia să se gîndească la Șirin. Nici la Așì. Avea treburi.

Dintr-o dată, dansatoarea explodă în mișcări largi, unduitoare, deschizîndu-și larg ochii și desfăcîndu-și buzele,

dezvăluindu-şi iar şirul de dinţi de aur. Fatală, nu frumoasă. Ea îşi legăna capul pe spate, descoperind un gît zvelt şi lung.

Da, gîndi Talala zîmbind. Bărbaţii nu însemnau nimic. O asemenea leoaică nici măcar nu le-ar simţi atingerile firave. Era mult mai bine singură în pat. Pînă la venirea adevăratului amant. Vechile poeme erau pline de aşa ceva. Deşi trebuia să ştii cum să le citeşti. Poezia Samarkandului avea un sertar secret care putea fi deschis doar de degetele unui cunoscător. Disperarea ascunsă în flori. Tinerii nu mai citeau versuri. Nu le puteau recita. În timp ce el le ghicea tonalităţile cu inima, cu mult înainte să-şi fi aplecat ochii pe o carte, înainte să priceapă că o asemenea muzică poate fi întemniţată în chilii de hîrtie. Încă mai prefera să audă glasul adînc şi moale al lui Aşi dînd formă cuvintelor decît să le citească în tăcere. Versurile sînt menite să fie cîntate, după cum femeile sînt menite să fie îmbrăţişate.

Muzica se opri brusc. Femeia se lăsă în jos, arătînd deodată epuizată şi fără vlagă. Ea îl urmă pe unul dintre dansatori, un bărbat cu bărbia slab conturată, înapoi la masă, soţ şi soţie. Talala le citi într-o clipă povestea.

— Orice femeie care poate dansa aşa... remarcă invitatul lui Talala, cu vocea îmbibată de alcool. Deci, *de aceea* le ţineţi încuiate.

Ruşii ăştia, gîndi Talala, care nu înţeleg nimic.

— Dragă colonele Losov, spuse Talala, ştii că una dintre multele fapte de glorie pe care puterea sovietică le-a adus în Asia Centrală a fost eliberarea femeii de condiţia medievală, de tirania statului neoteocratic. Nimeni nu mai este astăzi „încuiat". Avem doar un comportament social diferit.

Poliţistul rîse, apoi îşi bău paharul de vin, de parcă şi-ar fi turnat pe gîtlej votcă.

— Cum zici, Ali băiete, cum zici. Ascultă. Poate-mi aranjezi o dată figura cu o păpuşică uzbecă. Losov rînji cu stupiditatea mulţumirii de sine pe care Talala o găsea proprie doar slavilor. Dar fără dinţi de aur, bine ?

Talala putea doar prinde din zbor conversaţia de la masa alăturată. Unul dintre compatrioţii săi, tînăr şi foarte chipeş, îi explica unui homosexual ucrainean vîrstnic ce s-ar putea

întîmpla dacă nu ar veni imediat alte daruri. Nu puteai să-ți dai seama, după trăsăturile feței sale, dacă polițistul auzea. Desigur, se gîndise Talala, pe Losov nu-l interesează vînatul mic. Polițiștii sovietici de toate gradele erau învățați să audă doar ceea ce voiau să audă.

În celălalt capăt al sălii, un bețiv se ridică de pe scaun, gesticulînd la un chelner și urlînd, în timp ce turiștii din preajmă se făceau mici în scaune. Chelnerii postați lîngă masa lui Talala tăbărîră iute asupra omului, fixîndu-l, apoi pocnindu-l zdravăn în burtă înainte de a-l da pe mîinile unei perechi de milițieni care intrau din vestibul.

Șeful de sală se grăbi spre masa lui Talala, îndreptîndu-și haina în timp ce se apropia, plecîndu-se înainte de a fi destul de aproape, apoi, făcînd încă o plecăciune, își ceru scuze pentru deranj și întrebă în uzbecă dacă preaonoratul deputat al poporului nu ar prefera, totuși, un separeu.

— Mulțumesc, Mohammed, răspunse Talala în rusă. Colonelul Losov și cu mine sîntem ca acasă în mijlocul poporului.

Șeful de sală se retrase, înclinîndu-se iar, apoi, cu mai puține fasoane, îi zori pe chelneri să revină lîngă masa lui Talala, neglijînd solicitările furioase ale altor cinci-șase clienți.

În seara asta n-or să fie separeuri. Nimic conspirativ. Talala voia să fie văzut în public cu acest ofițer al Ministerului de Interne ale cărui prea fine haine civile nu înșelau pe nimeni. Totul fusese rînduit dinainte, blagoslovit de indicații.

Taraful începu din nou să cînte, zorind melodia unui cîntec pop occidental, ca și cum ar fi dat iureș să-și îndeplinească în ultimul minut norma planificată. Fără să vrea, Talala recunoscu piesa. Un sirop electronic, turnat peste bătăi grele de tobă. Era șlagărul momentului, nu puteai merge pe undeva prin Moscova fără să-l auzi. Muzicanții îl copiaseră penibil, fără să-l înțeleagă cu adevărat. Lui Talala nu-i plăcea cînd taraful de aici cînta melodii occidentale sau chiar rusești, dar nu era treaba lui să se amestece în așa ceva. Știa foarte bine cît este de important să le accepți oamenilor micile lor vicii.

Cîțiva tineri străini, eleganți, se ridicară să danseze, cu frenezia lor labilă, în contrast total cu erotismul hipnotic al neamului său. Blonzi, nordici, îi puteai recunoaște ca odraslele răsfățate și invulnerabile ale diplomaților. Străinii își înzorzonaseră ținuta de seară cu zeci de medalii și panglici sovietice, caricaturizîndu-i pe înalții demnitari și veterani care marcaseră viața publică a Moscovei decenii de-a rîndul. Cîțiva ani mai înainte, un asemenea comportament ar fi stîrnit un scandal. Acum, nimănui nu-i păsa.

Un tînăr blond și partenera sa tot blondă — atît de asemănători de puteau fi frați — transformară ringul de dans într-o parodie de dormitor, ciocnindu-și șoldurile, frecîndu-și nasurile. Departe de a fi erotic, Talala găsi spectacolul vulgar și pornografic: precum sexualitatea cîinilor. Dar tinerii străini nu simțeau nici o rușine. Rîdeau, apoi se sărutau în văzul tuturor.

Talala își mută privirile, cercetînd iute sala aglomerată, cu uzbeci, tadjici și cazahi rupți de-acasă, strînși unii într-alții sub stucaturi, așa cum se strînseseră părinții sau bunicii lor, să accepte ospitalitatea cortului unui vecin, cu mesele din restaurant încărcate de tot ceea ce se putea oferi cu generozitate. Apoi, erau speculanții pieței negre, cu toate accentele, cu toate nuanțele pielii, care se puteau găsi în Uniunea Sovietică. Și mereu se găseau sărbătoriți — în seara asta, comeseni care sărbătoreau onomastica unui rus se înecaseră adînc în votcă. Turiștii, cu ochii cît ceapa, se uitau la toate astea cu figuri atît de idiot de naive, încît era dificil să-ți închipui cum de cîștigaseră destui bani ca să-și plătească hainele splendide. Pe la mese umbla o vînzătoare de trandafiri, o bunică voit jalnică, urmată de doi băiețandri, care aveau de vînzare cutii de lac, ceasuri și caviar, scoase din buzunare, toate sub ochii atenți ai chelnerilor care-și calculau profitul. Și, în fine, era acest colonel care nu înțelegea nimic.

Noul semn al prosperității unui birocrat sovietic era un costum care să-i vină bine. Costumul lui Losov îi ședea foarte bine, drapînd un piept mare, căptușit cu grăsime. Deasupra gulerului cămășii cu tiv galben, pielea răsfrîntă a polițistului trăda ani de prea multă băutură. Buzele și smocu-

rile de păr din nări erau decolorate de tutun și avea ochii mai mult meschini decît inteligenți. Lui Talala, colonelul îi părea identic cu zeci de mii de alți funcționari de stat, toți avizi prizonieri ai momentului.

Cînd venea vorba de mîncare, Losov era, cert lucru, lacom. Mînca cu amîndouă mîinile, oprindu-se doar ca să mai bea din vin. De regulă, mesele celor din jur, din Uzbekistan, gemeau de farfurii cu aperitive sofisticate, carne de pui rece cu ghimbir, pește afumat, carne rece de diferite feluri, usturoi murat, platouri cu măsline, praz și castraveți, roșii și mărar. Apăreau mici munți de icre roșii-portocalii de somon, în timp ce celor care aveau valută forte sau influență li se oferea caviar adevărat, cenușiu și negru. Chifle calde stăteau întinse pe farfurii și vasele se sprijineau unul într-altul, în timp ce în apropiere stăteau, drepte ca sentinelele, sticle de vin, votcă, șampanie și apă minerală. Talala îl auzise o dată pe un turist care observa că o asemenea ostentație era o obscenitate într-un oraș înfometat. Turistul vorbise într-o rusă construită cu grijă, în auzul tuturor. Dar nimeni nu-l băgase în seamă. Pentru obișnuiții localului, asta era rînduiala firească a lucrurilor. Cei care-și puteau permite mîncau aici, și mîncau bine. Proștii mîncau altundeva sau deloc. Iar acest colonel de poliție, paznic de nădejde al poporului, fusese întru totul fericit să se înalțe din rîndurile proștilor.

— Sper, dragul meu prieten, spuse Talala, că totul e pe gustul dumitale.

Se apleacă peste masă ca să fie auzit, deasupra zdrăngănitului tarafului.

— Superb, spuse rusul, cu gura plină. Absolut superb.

— Te rog, continuă Talala, mai ia puțin vin. Acesta este cu totul deosebit. Dintr-o vie care-i aparținea lui Rașidov însuși. L-am comandat în onoarea dumitale.

— Bine, mormăi Losov, înghițind și întinzînd mîna după paharul de vin.

Talala sorbi apă minerală.

— Colonel Losov, te rog, continuă Talala, te rog acceptă-mi ospitalitatea și pe viitor. Aici o să fie totdeauna o

masă pentru dumneata. Și, bineînțeles, n-o să plătești nimic. M-aș simți jignit.

Rusul își puse în lingură cît de multe icre putu dintr-o dată, zdrobind, din neglijență, bobițele delicate. Își vîrî caviarul direct în gură, mestecă de două ori, apoi înghiți, lăsînd pe buze o dîră de mărgele strălucitoare.

— Foarte amabil din partea ta, Ali băiete. Foarte amabil. Rusul zîmbi ca un bătrîn polițist. Dar mi-e teamă că nu pot fi mituit chiar așa ușor.

Talala puse jos felia de castravete pe care o alesese și-și ridică mîinile spre ceruri, implorînd înțelegere.

— Rogu-te, dragul meu prieten, ai doar puțin mai multă încredere în mine. Nu subestimez nici o clipă seriozitatea relației noastre.

Rusul mai rase un pahar de vin galben. Apoi oftă și se întrerupse din mestecat, aplecîndu-se spre Talala, cu coatele pe marginea mesei, cu mîneca într-o pată gălbuie de sos de ghimbir.

— Vezi, Ali, spuse colonelul cu greutate, fixîndu-l pe Talala, cu ochii injectați, avem în mînă toate cărțile. Timpurile s-au schimbat. Și voi, băieți, trebuie, pur și simplu, să le faceți față. Nimeni nu se mai teme de mafia uzbecă. Asta a fost. S-a terminat cu Rașidov și acoliții săi. De multă vreme. Nu putu să reziste să se mai servească cu o lingură plină de caviar. Se șterse la gură cu mîna și spuse : Păi... ai scăpat cît pe ce de procese. Ai noroc că nu te afli în justiție chiar acum. Zîmbi. Și, desigur, nu s-au judecat toate dosarele restante. În cazuri excepționale, trebuie să luăm măsuri excepționale. Zîmbi larg, arătîndu-și dinții veștezi, pătați cu icre. Păi, sînt prieteni de-ai tăi pe care nu i-am mai văzut pe aici de peste un an.

Talala ridică o sprînceană și o mînă, întinzînd palma.

— Totul e cum hotărăște Allah.

Nu era un om religios, dar, instinctiv, aprecia utilitatea unor asemenea expresii de-a gata. Cînd aveai de-a face cu slavii, le puteai purta ca pe o mască. Și, desigur, în țara asta, omul nu trebuia să creadă într-un lucru ca să-l poată spune în gura mare.

— Ascultă numa', Talala, zise polițistul, e cum ți-am explicat. E destul pentru toți. Lucrăm împreună. Dar tu joci după regulile noastre de acum încolo. Ai tăi nu trebuie să știe. Făcu semn spre chelneri și un grup de clienți din Asia Centrală. Pentru toți nătîngii ăștia, tu o să fii, totuși, cel mare. Istețul care a rezistat cel mai mult. Ne doare-n cot ce gîndesc ai tăi de-acasă. Asta-i treaba ta. Se linse pe buze, apoi își luă o expresie dură, care părea puțin absurdă, din pricina cantității de alcool pe care o consumase. Dar tu o să joci după regulile noastre. Și o să ai de plătit „taxele“ tale. Dacă aflăm că ne înșeli o dată, s-ar putea să ai o întrevedere cu cîțiva dintre vechii prieteni pe care nu i-ai mai văzut în ultima vreme. Colonelul transpira de atîta mîncare și băutură pe care și-o vîrîse cu de-a sila în gură. Și nu uita că ai familie. Zîmbi grotesc. Ca fata aceea a ta care merge la universitate. Frumoasă. Cum o cheamă ? Șirin ? Spun cum trebuie ? Sînt sigur că toți vrem să ocrotim așa o fată.

Talala tăie delicat în patru o felie de roșie, apoi puse tacîmul jos, fără să mănînce. Vorbea calm, cu glasul doar atît de tare, încît să fie auzit de invitatul său.

— Dragul meu colonel Losov, prietenul meu, eu sînt *businessman*. Folosi cuvîntul englezesc atît de la modă. Și am citit că este foarte important cu businessman-ul să fie flexibil. În ziua de azi... vîntul bate de la nord. Din nou ridică mîna spre cer. Mai degrabă mă înclin cuviincios în fața acestui vînt decît să fiu zdrobit de el. Se apropie atît de mult, încît putea simți mirosul răsuflării greoaie a polițistului. Dar nu cred să fiu așa de slab, încît să n-am mîndrie. M-așteptam să fiu tratat cum trebuie.

Rusul rîse zgomotos, apoi bău cu desfătare, ca și cum i s-ar fi spus un banc bun.

— Firește, desigur. Ți-am spus, Ali, e din belșug pentru toți. Trebuie numai să cooperăm. Își umplu iar paharul de votcă, vărsînd din băutură. Să bem pentru asta. Pentru belșug pentru noi toți.

Zîmbind, Talala își ridică paharul de votcă pe care îl umpluse cu apă minerală. Rusul, după votcă, luă o felie grasă de somon afumat, o strînse între degete.

— Vremurile astea, spuse Talala resemnat, sînt tulburi. E greu să vezi viitorul.

Rusul mesteca și rînjea.

— Viitorul aparține oamenilor ca noi. Și îți mai spun ceva. Cred că viitorul meu ar putea să îmi rezerve una dintre fetițele acelea uzbece ale voastre. Care, trebuie să spun, niciodată nu m-au interesat prea mult. Știi, le vedeam murdare și așa mai departe. Dar trebuie să recunosc, unele dintre ele sînt destul de bune. Ca fata aia a ta. Și, o viață are omul.

— Da, rosti liniștit Talala. O viață are omul.

— Știi, continuă rusul, mîncînd și vorbind, în vremuri ca astea apar adevăratele ocazii. Sigur că totul e o mizerie. Rîse. Drace, pot să-ți spun asta : *Tu* nu ai nici cea mai mică bănuială de cît de încurcate sînt lucrurile. Ar trebui numai să citești din rapoartele care-mi vin pe birou. Toată țara se duce de rîpă. Scormoni cu degetele după un cățel de usturoi murat. Dar asta înseamnă că *businessman*-ii, ca tine și ca mine, putem să ne facem propriile reguli. Înghițea mîncarea, rîzînd tot timpul ăsta de propria sa glumă. Ei, nu-ți pare frumos să zică un polițist așa ceva ?

— Știi, spuse Talala deliberat, nu te cred.

— Cum ?

— Nu te cred.

Degetele rusului se opriră în drum spre gură.

— *Ce* naiba vrei să spui, că nu mă *crezi ? Ce ?*

Talala aruncă un zîmbet prietenos, că, la urma urmei, numai glumea.

— Nu cred toată povestea aia cu băutura. Niciodată n-am putut duce așa de multă. Cu un singur transport. Așa ceva nu s-a mai făcut niciodată.

Rusul își adînci bărbia în umflătura gîtului. Mulțumit de sine și satisfăcut.

— Avem resurse pe care nici nu ți le-ai închipui. Filiere internaționale.

— Puterea statului, spuse moale Talala.

— Mda, puterea statului. Ascultă. Spune-mi o băutură. Dă-i drumul. N-are importanță care. Votcă finlandeză, coniac franțuzesc, whiskey scoțian. Spune numa' care. Pun să-ți trimită o ladă diseară. Rîse sforăitor. La naiba, îți trimit *zece* lăzi.

— Chiar ai așa de mult ?

Rusul clătină din cap, văzînd ignoranța lui Talala.

— Într-un singur depozit de la Moscova am peste patru mii de lăzi. Importate și de-ale noastre.

Talala plecă ochii, ca și cum tot nu-l credea pe noul său partener.

— Chiar c-aș vrea să văd așa ceva. Măcar o dată-n viață.

— *S-a făcut*, strigă Losov. Era fericit. Șiret. Te duc acolo chiar eu.

Talala mai sorbi puțin din apa minerală.

Polițistul își frecă bărbia, gîndindu-se prin aburii alcoolului.

— Ce naiba ? Mergem diseară. Chiar după cină. Apoi zîmbi cu un aer de cunoscător. La urma urmelor, nu vreau să-ți las timp să pui o coadă pe urma noastră. Tot n-am încredere în tine, Ali băiete.

— În ce măsură, întrebă Talala, poate un om avea încredere în altul ? Numai cînd interesele coincid.

— Al dracului de adevărat. Și sper numai că ți-a trecut prin căpșor că interesele tale coincid cu ale mele.

— Cu vrerea lui Allah.

La un mic semn al lui Talala, o ceată de chelneri se năpusti asupra mesei, ridică farfuriile și vasele goale, ca să facă loc în fața fiecărui comesean. O clipă mai tîrziu, apărură platouri mari de frigărui de miel, urmate de vase cu sos roșu și alte sticle de vin. Rusul începu pe dată să mănînce, sfîșiind bucățile crocante de carne, apoi își udă, printre îmbucături, gîtlejul cu vin.

Talala împinse un pic paharul cu apă și spuse :

— Te rog, dragă prietene. Trebuie să mă ierți. Am o treabă personală.

Losov rînji cu naivitate.

— E apa asta pe care o bei. Așa o să te piși toată viața.

Talala se ridică și se îndepărtă liniștit prin fum, în timp ce chelnerii îi dădeau la o parte din cale pe ceilalți clienți.

În vestibul, un grup mic de ruși se certau cu omul de la recepție pe o pretinsă rezervare, în timp ce portarul zăbovea cu doi milițieni în uniforme prost ajustate. Pe o banchetă ședeau fumînd două blonde tinere, fardate exagerat, cu expresii total indiferente. Ce voia să facă Talala n-avea, de fapt, nimic de-a face cu toaleta. Dar, o coadă mai lungă decît de obicei de compatrioți uzbeci și alții din Asia Centrală, din fața ușii, îi blocă drumul. Iritat se împinse în față. Oamenii îl recunoscură și se retraseră în grabă la perete ca să-i facă loc.

— Ce se întîmplă ? întrebă el deschizînd ușa.

Prinse în nări duhoarea încăperii și auzi gemete. De o parte, o rusoaică zdravănă ședea cocoțată pe chiuvetă, iar un uzbec uscățiv pompa între picioarele ei, în timp ce alți vreo cinci sau șase își așteptau rîndul, fumînd. Carnea despuiată a femeii se legăna la fiecare împunsătură, doar ochii îi erau amorțiți și îndepărtați.

Talala plecă. Rușii, își spuse, degeneraseră de nu se mai puteau mîntui. Erau de vînzare și bărbații și femeile. Doar că în feluri puțin diferite.

Intră pe ușa pe care scria *Accesul persoanelor străine interzis*. Întinzînd ca de obicei mîna spre comutator, tot mai avea în nări miasma de canal din toaleta bărbaților. Pe măsură ce trecuseră anii, Moscova îi devenise tot mai detestabilă și el căuta tot mai mult scuze ca să se întoarcă acasă pe perioade de timp prelungite. Ridică telefonul, ca să se convingă că ordinele îi fuseseră executate pînă la ultimul amănunt.

În drum spre sala principală, Talala se opri la recepție. Îndată ce îl văzu, stînd cu un cap mai sus decît ea, uzbeca uită cu totul de rușii care cereau o masă. Talala se aplecă mult și îi vorbi femeii încet și foarte aspru. Se întoarse și plecă, fără să aștepte vreun răspuns, dar știa absolut sigur că cei doi milițieni care tîndăleau o să-i alunge imediat pe cei din toaleta bărbaților. N-avea pic de sentiment pentru tîrfa

rusoaică. Dar detesta să-i vadă pe compatrioții săi coborîndu-se pînă la un asemenea nivel.

Cînd se așeză, Talala băgă de seamă că polițistul terminase deja toată farfuria cu carne de miel. Buzele și bărbia omului erau unsuroase de sos.

— Poate, spuse Talala, vrei să iei și din friptura mea.

Rusul sfîrși de tras perdelele compartimentului din spate al automobilului. Normal, asta se făcea ca cetățenii de pe stradă să nu poată vedea înăuntru. Acum era pentru ca Talala să nu poată vedea drumul pe care merg.

— Nu te supăra, spuse Losov. Locul e „secret de stat".

Mirosul de alcool care se răspîndea din stomacul omului umplu mașina.

— Dar ne-am făcut tovarăși... spuse Talala.

— O să vină și vremea asta. Rusul se trînti jos greoi, apoi își aranjă iar pălăria neagră cu mîna înmănușată. La urma urmelor, sîntem tovarăși doar de curînd. Și ai și tu secretele tale, sînt sigur.

Talala oftă, scoțînd un norișor în aerul înghețat.

— Bănuiesc, dragă prietene, că pînă acum știi tot ce se poate despre mine.

— Da, știu multe. Dar totdeauna sînt cîteva lucruri pe care un polițist vrea să le audă în persoană.

— Apa cea mai dulce e direct din fîntînă.

— Ce ?

— O zicătoare uzbecă.

— A !

Cîtva timp merseră în tăcere. Losov răsufla așa de greu, încît aproape părea că sforăie. Mașina era un monstru care hurducăia pe străzile stricate ale Moscovei. Din cînd în cînd, lucirea înghețată a unui felinar găsea o crăpătură printre perdele. Dar Talala nu făcu nici un efort să ghicească drumul.

Polițistul se încovoie greu, luptîndu-se cu umflătura mantalei să ajungă la servietă. În fine, scoase o sticlă de votcă și-i trase dopul.

— Bei ?

Talala refuză din cap.

— Mulțumesc. N-am stomac de rus.

Losov bău din sticlă, apoi îl privi pe omul mai mărunt cu ochi care abia se mai țineau deschiși. Talala spera ca rusul să nu mai bea prea mult. Era important să rămînă, cel puțin în parte, în deplinătatea simțurilor.

Mașina dădu într-o gaură mai adîncă, apoi ricoșă peste niște șine de tramvai. Polițistul vărsă multă votcă, pe el și prin mașină. Îl înjură vîrtos pe șofer. Dar Talala nu se sinchisi. În comparație cu mirosul rînced al răsuflării rusului, asprimea proaspătă a votcii era un parfum.

— Trebuia să luăm o pîine cu noi, spuse Losov. Băutura nu-i bună fără ceva de mîncare.

— Știi, dragă prietene, spuse Talala, nu mă pot abține să nu te invidiez. Un om, în înalta dumitale poziție... un colonel de miliție, bine plasat în Ministerul de Interne... Ai relații — și protecție — la care eu aș putea numai visa.

— Mda. Păi, așa cum e cu tine cînd te întorci în Uzbekistan. Ești mare grangure. Asta-i grădina noastră și noi sîntem mari granguri aicea.

— Să faci ce-ai făcut... trebuie să ai protecție de la cele mai înalte niveluri.

Polițistul aprobă mulțumit de sine.

— Destul de înalte, băiete. Destul de înalte.

— Poate, zise Talala gînditor, n-ar trebui să am încredere în tine. Iată-mă aici, mergînd singur cu tine în noapte. De unde să știu unde mă duci de fapt ?

Losov rîse din toată inima.

— O, n-am pus încă un cartuș pe țeavă pentru tine, Talala. Ești mult prea prețios. Cel puțin, deocamdată. Era într-o dispoziție minunată. Își ținea sticla de votcă, pe jumătate golită, pe genunchi, ca pe un sceptru.

Afară, un troleibuz șuieră și bufni pe lîngă ei, aproape invizibil. Compartimentul pasagerilor din automobil se încălzea și putea. Șosete vechi, alcool, sudoare.

Chiar că sînt animale, gîndi Talala.

După o jumătate de oră, mașina frînă și se opri. Șoferul, un milițian în uniformă, se grăbi să-i deschidă portiera colonelului.

Afară, noaptea rece îți tăia respirația după izul de mlaștină din mașină. Era foarte întuneric. Farurile mașinii erau singura sursă de lumină într-o îngrămădire de depozite, fiare vechi și materiale de construcție. O zdreanță suflată de vînt se lipi de piciorul lui Talala și el și-l trase brusc închipuindu-și o clipă că era un șobolan. Nu-i prea plăceau șobolanii.

Șoferul stinse luminile și lumea se reduse la forme foarte întunecate, pe fondul unui cer ceva mai palid. Rusul aprinse o lanternă.

— Hai, îi spuse lui Talala. Urmează-mă. Legănîndu-se, Losov înaintă printre băltoace înghețate de apă murdară și uleiuri. Trecură peste un pod de scînduri, greutatea rusului corpolent zdrobind scîndurile și vîrîndu-le în noroi. Era atît de frig, încît pămîntul și tot ce se afla pe el trebuia să fi fost înghețat tun. Dar acesta era un loc infect, și tălpile picioarelor lui Talala călcau peste grăsimi și mîzgă.

Rusul o luă pe o alee îngustă între două depozite, apoi se opri lîngă conturul vag al unei uși. Indecis, îndreptă lanterna spre clanță și gaura cheii.

Polițistului îi luă mult timp să deschidă ușa. Obișnuit cu băutura, el putea purta o conversație și putea merge aproape fără să se vadă. Dar, în timp ce umbla cu cheile, era clar că depășise mult limita.

Măcar de i-ar mai rămîne treji ochii și mintea, gîndi Talala.

În sfîrșit, ușa se deschise scrîșnind. După ce-l lăsă pe Talala să treacă, rusul aprinse becurile de deasupra, apoi, la fel de tacticos, încuie ușa după ei.

Depozitul, cu ciment pe jos, era mai rece decît noaptea de afară. Era plin de navete, așezate mai mult sau mai puțin cu grijă. Dar Talala nu văzu băutură străină. Numai votcă de producție sovietică. Destulă pentru a rezolva, cel puțin o săptămînă, deficitul cronic al Moscovei.

— M-ai impresionat, zise Talala.

Polițistul rîse zgomotos.

— Asta nu-i nimic. Așteaptă numa'.

Mergea iar primul, legănîndu-se dintr-o parte în alta, ca o păpușă uriașă cu capul greu. Trecură printre stive de sticlă de votcă, ce putea să se degradeze dacă nu era depozitată într-un loc mai cald. Mereu și mereu, pe Talala îl nedumereau rușii, care puteau fi atît de risipitori, aruncînd pe fereastră averi. Poate că numai o țară săracă, gata să se prăbușească, putea să se comporte atît de nesăbuit. Să-și irosească resursele, să-și irosească oamenii. Rușii erau niște diavoli care, înainte de toate, se nenoroceau pe ei înșiși.

Polițistul se opri la niște uși de oțel. Ridică pumnul înmănușat și pocăni greoi în metal.

Cei doi așteptară în frig. Totul era tăcut, ca un cimitir. Rusul corpolent gîfîia, ca și cum ar fi urcat un munte. Înjură și izbi iar în ușă.

— Dracu să-i ia, înjură rusul. Dacă cred că le merge cu mine, o să inspecteze bălegarul de reni la Cercul Polar.

Se uită la Talala, cu fața înroșită și prostită de atîta băutură și de frig.

— Nu mai poți avea încredere în nimeni.

Își scoase o mănușă și începu să umble iar cu cheile, într-o dispoziție proastă. Fiecare mic eșec îl făcea să scoată pe gură altă porcărie.

În fine, cheia intră. Polițistul bombăni și întoarse cheia în broască de mai multe ori. Dar ușa tot nu se deschise. Făcu o pauză, mulțumit de sine, și zîmbi de sus spre Talala, cu disprețul unui funcționar colonial față de un aborigen.

— Acum chiar că ai să vezi ceva.

Rusul deschise larg una din ușile mari. Ușa nu fusese unsă de multă vreme.

Raza de lumină din depozitul de afară căzu peste cîteva lăzi cu litere străine. Restul rămase în întuneric. Losov trecu pe lîngă Talala și bîjbîi după comutator.

Cineva îl ajută.

— Ce dra...

Becurile erau destul de puternice ca cineva să poată citi literele tipărite pe miile de lăzi cu băuturi străine. Dar spectacolul mărfii era doar un decor la adevărata piesă de teatru.

Corpul distorsionat al unei blonde de vîrstă mijlocie atîrna spînzurat de o grindă din tavan. Era o femeie solidă și fiecare parte a corpului ei părea să simtă nenorocirea greutății, chiar și după moarte, sforțîndu-se să ajungă pe podea. Ochii îi priveau în gol, gura și limba îi erau negre, ca și cum ar fi mîncat cărbune. Pielea devenise pal albastră, de o culoare pe care o întîlnești uneori la laptele proaspăt muls. Afară de locul unde cicatricea unei operații de apendicită prost făcută arăta albă ca varul. Sub ea, pe podea, erau împroșcate excremente.

Ea nu era singură. Doi copii, o fată ceva mai mare de doisprezece ani și un băiat ceva mai mic, atîrnau goi de o parte și de alta a ei, cu aceiași ochi și guri negre-verzui. Picioarele palide ale fetiței erau mînjite cu sînge și fecale.

Doi milițieni în uniformă atîrnau ceva mai încolo, păzind familia.

— Nu, făcu Losov, cu un glas foarte încet. Nu. Rămase în picioare, cu gura căscată, cu mîinile pe de lături.

— *Nu.*

O măciucă îi lovi partea din spate a genunchilor și îl trînti pe podea. El începu să strige, să plîngă ca un copil mic.

— O, nu, făcu el. Nu. Abia șoptea.

Oamenii lui Talala lucrară repede, percheziționîndu-l și căutînd arme. Într-un buzunar avea un pistol automat, într-altul muniția. Nu opuse nici o rezistență.

— Ania, șopti rusul. Îmi pare rău, îmi pare rău.

Talala aruncă o privire uzbecului care ținea pistolul capturat.

— Face prea mult zgomot. Mă zgîrie la urechi.

Supus, uzbecul îl înșfăcă pe polițist de păr, dîndu-i capul pe spate. Cu o mișcare a celuilalt braț, înfipse mînerul pistolului sub falca rusului. Un cuțit luci cînd al doilea om intră în scenă și îl apucă de falcă pe Losov. Polițistul scoase un zgomot îngrozit, grohăit, apoi se înecă. Iute ca un magician, al doilea uzbec își vîrî degetele în ceea ce mai rămăsese din gura lui Losov. Trecu o clipă și îi tăie limba. Cu un genunchi în omoplați, îl trînti pe polițist la pămînt. Acesta ihăi ca un măgar, scuipînd șuvoaie de sînge.

Talala merse spre el și se uită în jos. Întoarse fața polițistului cu vîrful cizmei pînă cînd ochii li se întîlniră. Acum, Losov era cu totul altul. Ochii aveau privirea pe care o vedeai în ochii vitelor cînd își așteptau rîndul să fie tăiate la abator. Behăi, șocat și îndurerat.

— Voi rușii, spuse Talala. Totdeauna atît de lacomi. Totdeauna grăbiți. Îngustîndu-și ochii, se plecă atît de aproape, încît sîngele scuipat mai că îl atinse. Protectorii tăi din poziții înalte. Ei te-au vîndut. Talala rîse pașnic. De fapt, te-au vîndut surprinzător de ieftin. N-o să-ți spun cît de puțin prețuiai. Nu sînt chiar așa de crud.

Losov începu iar să plîngă. Era evident că voia să vorbească, să ceară să i se cruțe viața. Dar organul vorbirii fusese retezat.

Talala ședea jos, liniștit, privindu-l pe omul distrus din fața sa. Ochii îi erau incredibil de buni. Putea vedea în ochii lui Losov că el realizase măsura deplină a răzbunării.

— Știi de ce ți se întîmplă asta ? continuă Talala. Ai vrea să știi ce ai greșit ? Îți spun eu. Nu amenința niciodată familia unui uzbec. Niciodată. Zîmbi. Nu cred că ai să uiți lecția asta, nu ? Dragă prietene, ți-aș fi cruțat familia și chiar tu te-ai fi ales doar cu un glonte în ceafă. Din milă adevărată. A trebuit să mă port cu tine așa. Să-i fac familiei tale ceea ce tu, de fapt, deja i-ai făcut familiei mele în cuvinte. În treaba asta, nu mi-ai dat putința să aleg.

Polițistul behăi și sîngeră.

— Așadar, trebuie să te omor, spuse Talala cu simplitate. Și pe toți cei care te iubesc.

Făcu semn cu capul în direcția unui colț întunecat. Apărură alți trei oameni, unul din Asia Centrală și doi slavi cu înfățișare brutală, aleși dintre ucigașii plătiți, care apăruseră în urma războiului din Afganistan. Pe jumătate cărau, pe jumătate tîrau o tînără femeie, care fusese atrăgătoare cu doar cîteva ore înainte. Avea călus în gură, dar ochii spuneau tot ceea ce voia Talala să comunice.

— Scoală-te, îi spuse Talala polițistului care sîngera. De îndată, alte mîini îl puseră din nou pe Losov în genunchi proptindu-l astfel, încît să poată vedea. El începu să mîrîie,

să se zbată, zbuciumîndu-se cu o nouă energie. Uzbecul trebui să-l izbească de mai multe ori cu pistolul și să-l țină foarte strîns, ca să-l poată stăpîni.

Cei trei însoțitori ai femeii o lăsară să cadă aproape de polițist. Apoi unul din mercenarii slavi o apucă de gît și o ridică pe jumătate, sprijinind-o de un zid de navete.

Era conștientă, dar, la început, ochii ei nu văzură cu adevărat. Arăta de parcă ar fi petrecut ultimele cîteva ore trăind ceva ce nu ar fi putut visa în coșmarurile cele mai negre. Fața îi era învinețită și umflată. Totuși, îi rămăsese o urmă inconfundabilă de frumusețe.

— Scoateți călușul, porunci Talala.

Uzbecul cel mai apropiat tăie cîrpa cu un cuțit. Gura femeii rămase deschisă. Nu mai avea dinții din față.

Ea nu spuse nimic. Încet, ochii i se fixară pe fața lui Losov. Dar fața ei nu vădea nici o schimbare. Arăta ca și cum deja s-ar fi resemnat. Dacă era ceva în expresia ei, aceasta era o urmă de milă pentru omul zdrobit din fața ei.

Losov dădu să se ridice din nou, încercînd să se elibereze, să ajungă la femeie. Sunetele animalice ajunseseră ca cele ale unei mașini înfundate. Plîngea și obrajii însîngerați îi străluceau de lacrimi.

— Terminați, zise Talala.

Uzbecul care tăiase călușul scoase iar cuțitul. Luînd femeia de păr, îi trase înapoi gîtul, îl dezveli și-l tăie ca și cum ar fi fost caș moale.

Femeia nici măcar nu reacționă. Ochii îi rămaseră asupra lui Losov pînă cînd părură adormiți, și călăul ei o lăsă să cadă lîngă o stivă de lăzi de coniac.

— Un bărbat adevărat, îi șopti Talala polițistului în ureche, ar avea mai multă grijă de femeia sa.

El însuși îi tăie rusului gîtul, cu iscusință, fără măcar să-și murdărească mîinile.

În timp ce omul cu ochii larg deschiși sîngera de moarte, Talala se ghemui iar lîngă el, privindu-l pentru ultima dată, oferindu-i victimei un zîmbet cu buzele strînse, de om bun din fire.

— Apropo, îi spuse el muribundului, porți în seara asta un costum foarte drăguț.

Deputatul poporului Ali Talala avea o reședință la Moscova, un apartament mare într-o clădire construită în timpul lui Stalin pentru membrii elitei sovietice. Spre deosebire de construcțiile mai recente, care începuseră să se părăginească înainte de a fi terminate, acest bloc turn, cu aspect mohorît, ascundea holuri lambrisate, pe care personalul de serviciu le ținea într-o curățenie desăvîrșită, bare de alamă și ascensoare care funcționau. Nu simțeai nici urmă a mirosului instalațiilor de canalizare defecte, altfel atît de caracteristic locuințelor Moscovei, iar intrarea în clădire era supravegheată atît de atent, încît un locatar al ei nu trebuia să se teamă de nimic cînd își îndrepta ultimii pași înăbușiți spre lumea sa intimă.

Locatarii unei astfel de clădiri se fereau cu grijă unul de altul. În blocurile lor supraaglomerate, pline de aburi, cei din popor cunoșteau mirosurile fiecărui vecin, beau împreună și se ajutau unii pe alții, dacă nu se certau pe un colț din dependințele comune. Dar locatarii clădirii lui Talala tot mai aveau lucruri de ascuns. Deși doi vecini puteau să-și clădească prietenia pe schimbul de influență, era cel puțin la fel de probabil ca ei să locuiască ani de zile vizavi fără să-și spună numele. Aceasta era lumea birocratului aproape atotputernic, unde mișunau zvonuri șoptite de-a lungul holurilor, ca și cum stafia lui Stalin însuși încă se mai uita cu ochii mijiți și urechile ciulite.

Să intri într-unul din aceste apartamente ca oaspete privilegiat însemna să lași în urmă restriștea iernii moscovite. Pe pereți străluceau icoane, atît de prețuite de necredincioși, lîngă picturi furate de o generație anterioară de la o proprietate din Ucraina, de la un conac din Prusia Orientală sau dintr-o casă parohială din Silezia. Aparatele video și cele cu compact discuri le etalau musafirilor, selecționați cu grijă, importanța și relațiile gazdei. Votca nu se termina niciodată și totdeauna era mîncare din belșug, și doar foarte de curînd unii dintre locatari începuseră să suspecteze că țarul actual al tuturor rușilor ar putea să le submineze privilegiile, odinioară imuabile, dînd o notă de fatalism petrecerilor la care

participau oameni care trăiseră atît de bine, atît de mult timp.

Ușa apartamentului lui Talala era identică cu celelalte de pe coridor, solidă și lustruită, cu o clanță de o calitate cum nu se mai producea nicăieri în Uniunea Sovietică. Îndată ce Talala păși înăuntru, el lăsă în urmă mai mult decît străzile Moscovei. În cameră era relativ puțină mobilă. În schimb, parchetul și pereții erau acoperiți cu carpete și covoare străvechi de o calitate care nu se mai putea găsi în muzeele din Asia Centrală. Covoare de Buhara, de la cărămiziu la negru și purpuriu, erau așternute pe parchet, așezate în straturi unul peste altul, cu tonurile fumurii, melancolice, trezite la viață de o grămadă de carpete tradiționale în culori aprinse, toate înnodate sau țesute de femei care se străduiseră să creeze un mic paradis de lînă în deșert sau printre stîncile munților sterpi. În locul icoanelor necredincioșilor, Talala atîrnase o colecție de covorașe de rugăciune, roase de secole de genunchi și frunți. Săbii și securi, de felul celor folosite cîndva pentru a lua sînge soldaților ruși în haine albe sau caravanelor neprevăzătoare, prindeau lumina și o reflectau spre plafon. Filigrane persane și învelitori lucrate în Hiva acopereau mese lungi și joase. Camerele chiar aveau mirosul grădinilor irigate din sud.

Cînd Talala intră în casă, la miezul nopții, cortul său de căpetenie transplantat îl primi cu culoare și familiaritate, anulînd mizeria și grozăvia prin care îl dusese soarta în ziua aceasta. Dar cele mai prietenoase dintre toate erau fețele celor din familia sa, strînși în jurul unei mese mari și joase, pe care fusese așezată cina cu multe ceasuri înainte. Două femei, soția și sora, ședeau îngrămădite pe covorașe, îmbrăcate în rochii uzbece strălucitoare, cu pătratele galben, roșu, verde intens și purpuriu înșirate pe stofă. Ele își legaseră părul sus, sub o mătase înflăcărată, dar fața le rămînea neacoperită, amintind independența mîndră a nomazilor. Trei copii, două fete înfloritoare și un băiat subțirel, așteptau somnoroși. Toți împreună formau un mic grup care îl întîmpinau, arătîndu-și dragostea și respectul și așteptîndu-l pe capul familiei să rupă prima pîine a cinei. Un semn al vederilor luminate ale lui Talala era că, în particular, membrii

de parte bărbătească și de parte feminină a familiei ședeau alături unii de alții.

Cele două femei mai în vîrstă, la apropierea lui Talala, se ridicară, în timp ce copiii își plecară capul. Era un timp pentru zîmbete și generozitate. Dar Talala era neobișnuit de istovit și dezgustat de tot ceea ce fusese forțat să facă. Se temea că vîrsta — împlinise de curînd cincizeci de ani — și încordarea neîncetată de a avea de a face cu mizeria slavă din jurul lui începuseră să-l uzeze. Își dorea, ca niciodată înainte, să se întoarcă la casa sa adevărată. Să se ducă departe de orașe, departe de dealurile de un verde moale acoperite cu pășuni, pe lîngă gigantismul dezmățat al cîmpurilor de bumbac, să treacă ultimul șanț de irigații și să lase în urmă solul prăfos, muribund al noului deșert creat de mîna omului și să intre în lumea atemporală a marelui, adevăratului deșert, unde curgea de secole sîngele familiei sale. Se născuse într-o iurtă, cu un an înainte ca un stat îndepărtat să-l fi chemat la război pe tatăl său, și călărise căluți cu mult înainte să fi mers cu un vehicul cu motor. Soarta decisese ca el să crească, să ajungă puternic și bogat, ca oameni mai mărunți să-i aducă cu mașina pe el și pe ai lui pe străzile unei mari, deși dărăpănate, capitale. Dar numai în drumurile la Tașkent și Samarkand se simțea, măcar pe jumătate, viu. Tașkentul, cu adunările guvernamentale și poezia ființei lui Ași, iar Samarkandul, baza puterii sale, a neamului său. Aceste orașe îi însuflețeau inima. Dar, chiar și atunci, doar Ași sau marele deșert puteau să-i aducă adevărata bucurie.

— Nu mi-e foame, spuse Talala. Mîncați fără mine, sînt obosit.

Trecu pe lîngă bucatele răcite, îndreptîndu-se spre sanctuarul dormitorului său. Femeia sa se ridică în picioare urmîndu-l, ca să vadă dacă stăpînul vieții ei nu avea nevoie de ceva.

Dintr-odată, Talala se opri. Aruncă o privire spre copii.

— Unde e Șirin ?

— Stă în iatacul ei în seara asta, răspunse soția. Rușii îi dau foarte mult de învățat.

Talala dădu din cap și se întoarse să se odihnească. Pe față i se citeau dezamăgire, îngăduință și dragoste.

5

SAȘA NU O VĂZUSE NICIODATĂ PE Rașela atît de agitată. În convorbiri particulare, putea fi pătimașă, dar nu ataca niciodată... orice prost primea beneficiul îndoielii. Era de obicei retrasă, conștientă că e cocoșată și mică și încerca mereu să se facă mai mică, aproape invizibilă, fericită să aranjeze lucrurile în culise și apoi, discret, să urmărească desfășurarea evenimentelor. Dar, în seara aceasta, era aproape furioasă, biciuindu-l pe străin cu propoziții englezești care curgeau atît de iute, încît lui Sașa îi venea greu să le urmărească.

Cearta era din cauza lui și a lucrărilor lui. O mulțime de artiști și de gură-cască îi înconjurau pe cei care se certau pe un palier din blocul pe ai cărui locatari Rașela și cu prietenii ei îi convinseseră să permită organizarea unei expoziții neoficiale. Proiectoarele împrumutate, montate pentru a lumina picturile și grafica, albeau prea mult fețele și aruncau umbre exagerate. Dintr-un casetofon dat la maximum huruia muzică rock, iar de la etajele de deasupra și de dedesubt, rîsetele și lătrăturile haitelor de iubitori de artă, punkiști, speculanți și moscoviți plictisiți punctau întîmplător vorbele Rașelei. Casa scării mirosea a varză și a mucegai, și englezul, care suporta asaltul verbal al Rașelei, deschidea gura doar ca Rașela să introducă o conjuncție acolo unde se aștepta la un punct. Era un bărbat tînăr, cu tipicuri de om bătrîn care-și masa mereu gîtul.

— *Și*, mai mult, spuse Rașela, mișcîndu-și arătătorul ca pe un cuțit, dumneata nu înțelegi *nimic*. Iubitele dumitale

primadone din strada Furmannîi — *ele* nu sînt artiste. Sînt niște *hiene*. Care mestecă bucăți-bucățele smulse din cadavrul culturii rusești. Nici măcar una dintre ele nu are *ochi*. Ele nu produc *artă*. Nu fac decît să-și arunce una alteia mici comentarii zeflemitoare, astfel încît să se simtă superioare oricui altcuiva care are talent real. Și *acum* — acum ele scot ceea ce vrei *dumneata*, ca să-ți facă plăcere *dumitale*, ca să cîștige *bani*. Cel puțin, ele nu erau *corupte* înainte ca dumneata și ai dumitale să apăreți cu licitațiile și patronii voștri, și cu buzunarele voastre pline de dolari. Nu. Ele poate-or fi fost proaste și leneșe, și netalentate — dar, cel puțin, nu erau *corupte*.

Se opri să-și tragă sufletul atît de repede, încît englezul abia putu să-și desfacă buzele înainte ca ea să-și continue asaltul. Reîncepu să-și maseze gîtul, făcînd mici cercuri cu degetele. Asta-i aminti lui Sașa de masturbare, ca și cum, de-ar fi fost ca englezul să continue să se frece tot mai tare, capul său ar fi putut exploda, aruncînd un șuvoi de creieri.

— *Voi* le-ați corupt, continuă Rașela. A, poate că n-ați vrut-o. Dar aveți idee ce efect are atenția internațională asupra unui rus cu nițel talent și cu un ego mare ? *Aveți* vreo idee ? Și toată tevatura asta despre „școlile“ de pictură. De ce un pictor trebuie să aparțină unei „școli“ ca să fie luat în serios ? Credeți că pictorii sînt *pești* ?

Fu o clipă de tăcere. Buzele englezului se mișcau îngăimînd ceva fără cuvinte, de parcă nu-i venea să creadă că ar avea de fapt șansa să răspundă. Apoi își strecură mîna la inimă, mîngîindu-și haina, și spuse :

— Dar... dar, draga mea domnișoară Traum, trebuie să înțelegi.... Este, pur și simplu, imposibil să pictezi astfel. Făcu un gest spre cel mai apropiat dintre tablourile lui Sașa, un zid de oraș cu un afiș decolorat, totul scăldat într-o lumină care îi dădea zidului adîncimea mării. Pur și simplu, nu se face așa ceva... Adică... adică... este aproape descriptiv, dar fără veridicitatea calculată a fotorealismului, care este, în orice caz, o mișcare complet discreditată. Se întoarse dintr-o dată către Sașa, cerînd ajutor din priviri de la artistul ale cărui lucrări le disprețuise cu inima ușoară și în public

înainte de contraatacul Rașelei. Te rog, domnule Leskov, spune-mi *exact* ce încercai să exprimi în aceste lucrări ?

— Ce zice, o întrebă Sașa pe Rașela în rusă, nefiind sigur de engleza sa.

Rașela făcu o grimasă, strîmbîndu-și fețișoara a dispreț. Avea ochi minunați. Îi pictase, odată, numai ochii și rădăcina nasului, ochi de o mare frumusețe întru-un corp mărunt care abia avea viață.

— Vrea să-ți motivezi pictura în termeni teoretici. O, nu trebuie să-i spui absolut nimic. E un netrebnic.

Era pentru prima dată că Sașa o auzea pe Rașela spunînd despre o altă ființă omenească cum că e netrebnică.

Sașa se întoarse către englez și îi vorbi rar în limba lui.

— Domnule... eu vreau numai să pictez lumina. Cum este lumina. Cred că această lumină este foarte frumoasă și atunci o pictez. Asta-i tot.

Englezul radie triumfător, nespus de recunoscător lui Sașa.

— Vezi ? o întrebă pe Rașela. Vezi ? El vrea să picteze *lumina*. Pentru numele lui Dumnezeu ! Își închipuie că e reîncarnarea lui Monet ? Clătină din cap neîncrezător. Nu poți să pictezi *lumina*, dragul meu domn, îi spuse lui Sașa cu o voce pe care și-ar fi mlădiat-o astfel în fața unui copil nevinovat, dar exasperant. Sîntem la sfîrșitul secolului al douăzecilea, nu al nouăsprezecelea. Artistul nu trebuie să-și permită să fie distras de capriciile efemere ale lumii exterioare. Ca arta să fie satisfăcătoare, ea poate să existe doar ca o manifestare a unui sistem teoretic, bine desprins de lumesc. Desigur, în cazul sovietic, s-ar putea îngădui o anumită savoare politică. Îi vorbea acum exclusiv lui Sașa, ieșind pe furiș de sub tirada Rașelei. Dar asta este, desigur, o excepție istorică. Înțelegeți ce vă spun, domnule Leskov ?

Sașa ridică din umeri, sîcîit și iritat. Din experiență, știa că oamenii care teoretizau prea mult despre orice nu produceau nimic valoros. Totuși, acest englez era un critic cunoscut, influent, iar Sașa se aflase toată după-amiaza într-o dispo-

ziție inexplicabil de proastă, chiar înainte de deschiderea expoziției.

— Socotesc doar că lumina este frumoasă pe zidul acesta, spuse el. Nu este așa de important...

— Dar *este* important, insistă englezul. *Este* important. Dumneata nu ești total lipsit de talent, domnule Leskov. Dar trebuie să depășești acest prag emoțional pe care îl detectez în lucrările dumitale. Dezamăgit de opacitatea mentală a lui Sașa, se întoarse din greșeală spre Rașela. Spune-i, pentru numele lui Dumnezeu, că așa ceva, pur și simplu, nu se face. Explică-i omului. Artistul nu mai poate picta ceva pentru că acest ceva este „frumos". Așa ceva e total inacceptabil. Căci... negarea frumuseții lumești este însuși fundamentul artei contemporane.

— Frumusețea este *inacceptabilă* pentru dumneata ? întrebă Rașela cu înflăcărare. Frumusețea este *inacceptabilă* ? Atunci de ce ne sculăm dimineața din pat, dacă nu cu speranța de a descoperi o bucățică de frumusețe ? Cînd arta neagă...

Sașa se furișă pe tăcute înapoi în mulțime și coborî scările spre coridorul de jos. Voia să fie singur cîteva minute, să-și pună gîndurile în ordine. Fusese o zi proastă, nu extraordinar de proastă, dar stupid de proastă. Își pierduse cumpătul și țipase la Vera, într-o chestiune minoră, și ea plînsese ca un copil, nefiind obișnuită cu această latură a caracterului lui.

Doar un înot bun, epuizant, îl făcuse să nu-i mai vină să se cațere pe pereți. Dar starea sa de spirit era la fel de mohorîtă ca și vremea și-și ținea firea la fel de puțin pe cît de scurte erau zilele de iarnă. De data aceasta, chiar și Moscova părea că-l dezamăgește, după ce își dorise atît de mult timp să fie acasă. I se părea că în viața sa s-a schimbat ceva sau voia să se schimbe, dar nu putea încă identifica ce anume. De fapt, nu Vera era de vină. Femeile nu aveau atîta însemnătate, dar o pagină tăinuită aștepta să fie întoarsă și simțea asta surd și tulbure, făcîndu-l să se simtă agitat și neobișnuit de nervos. Cheltuise cea mai mare parte din energie încercînd să-și păstreze cumpătul, dar cei din jur începuseră

să simtă că ceva nu era în regulă. Chiar și pisoiul i se ferea din cale.

Pe coridor erau atîrnate lucrări în culori, proaste, și toate aveau încorporat numărul 53. Englezului îi plăcuse seria foarte mult și încercase să vorbească cu pictorul Ghenia Tomkin, dar Ghenia era prea băut ca să poată răspunde la întrebările englezului, jelind moartea, petrecută cu cîteva zile mai înainte, a fratelui său, milițian, într-un incendiu dintr-un depozit. Nimeni nu-i explicase familiei ce făcea fratele, a cărui misiune era să servească drept șofer unor ofițeri superiori, într-un depozit, iar Ghenia era convins că totul fusese o conspirație a KGB-ului, pentru a-l pedepsi pe el pentru arta sa.

Sașa încercase sincer să se smulgă din dispoziția neagră și căutase să descopere în tablourile lui Ghenia valoarea pe care o văzuse englezul în ele. Dar pînzele neîngrijite îi aminteau doar de imitațiile burlești ale unui școlar, făcute la repezeală după Malevici.

Poate eu sînt prost, gîndi Sașa. Poate îmi fac iluzii în legătură cu tot ce e în jur.

Un braț mare i se așeză pe umeri, mirosind a sudoare și tutun. Era prietenul său, Lev Birman, un tip zdravăn, zdravăn, cu un pîntece enorm și răsuflarea întretăiată, un suflet de mîna-ntîi și un pictor de mîna a doua, nenorocos în dragoste. Aproape risipitor în generozitatea sa, femeile de mîna a patra care îi apăreau ocazional în viață se dădeau la el ca și cîinii la un urs în lanțuri.

Lev gîfîia și zîmbea.

— Sașa, trebuie să te întorci sus și să-i dai atenție rahatului ăluia. Fă-i oleacă de curte. E foarte important. Scrie cărți despre arta sovietică și, dacă spune că ești bun, ai dat lovitura.

— Nu mă interesează.

Laba mare a lui Lev strînse bicepșii lui Sașa.

— Hai, hai. N-ai vrea să fii vestit în Vest ?

— Să pictez cifre sau, poate, să mînjesc pereții cu rahat de cîine ?

Era imposibil de explicat. Chiar și altui pictor. Pînzele pe care le trimitea în lume erau copiii săi și pentru el ele contau. Unele mai mult decît altele. Dar ceea ce conta cel mai mult era creația, zilele bune cînd te înecai cîteva ceasuri în culoare și lumină, cînd te răsturnai în acea hiperrealitate atît de bună, atît de acaparatoare, încît n-o puteai compara decît cu amorul fizic. Pictatul era o sărbătoare solitară, singura libertate. El voia ca oamenilor să le placă lucrările, desigur. Și dorea să facă expoziții reușite. Pentru a se elibera de cealaltă viață a sa. Dar, mai mult decît orice altceva, dorea doar să picteze.

— Așa, deci, spuse Sașa, schimbînd subiectul. Chiar pleci ?

Lev dădu din cap că da, împingîndu-și barba în piept.

— O să-ți duc dorul, prietene.

— Eu o să-ți duc dorul. Cine o să-mi spună ce mare artist sînt ?

Lev chicoti.

— O s-o ai totdeauna pe Rașela. Sau pe vreo altă femeie. Dar pe cine o să am *eu* în America să-mi spună ce artist *prost* sînt ?

O tînără trecu iute pe lîngă ei, urmată de un prieten, cu părul lung, un cîntăreț de rock oarecum cunoscut. Femeia purta, pe o claie de păr șaten, un chipiu al forțelor aeriene sovietice. În locul insignei de ofițer, pe chipiu era un buton de fan al Madonnei. Geaca de piele îi atîrna deschisă și, deasupra minijupei standard, pe maiou scria cu litere de mînă în engleză ROCK FUCK GOOD TIME.

— Bună, Tania, zise Sașa.

— Bună pe dracu', nenorocitule.

Femeia urcă pe trepte, arătînd unul din ciorapi cu o ruptură mare în spate. Ciorapii rupți erau la modă și în anul ăsta.

— Cine-a fost *asta ?* șopti Birman.

— Una dintre micile meandre ale vieții.

— Nu te-am văzut niciodată cu ea.

— N-a ținut mult. Deci, chiar pleci ?

— Da. E un miracol.

— Mă bucur pentru tine. O să ai mare succes.

— Știi ? De fapt, n-am crezut că o să poată aranja lucrurile. Dar străinii pot face orice în țara asta.

Nu departe, Sașa îl recunoscu pe un profesor de artă, între două vîrste, cu doi bișnițari după el, ținîndu-le prelegeri despre rezonanța contemporană a picturii rusești tradiționale. Bișnițarii, oameni extrem de necultivați, începuseră de curînd să frecventeze expozițiile neoficiale organizate de Rașela și prietenii ei, însoțiți totdeauna de un expert angajat pentru a le aviza achizițiile. O infimă parte a populației se îmbogățea atît de repede, încît trebuia să găsească unde să plaseze banii, și grupul Rașelei, Dumnezeu știe cum, îi convinsese pe unii să investească în artă. Toți erau astfel fericiți, deoarece, deși cei care cîștigau bani pe căi lăturalnice nu știau nimic despre artă și nu se putea spune nici măcar că le plăcea ceea ce cumpărau, plăteau cu valută forte. Și era bine să cunoști asemenea indivizi cînd aveai nevoie de ceva.

— Poate că e bine că pleci, spuse Sașa.

— Delincventul de ieri este capitalistul de azi, răspunse Lev. Și capitalistul în fașă de azi este marele colecționar de mîine.

Într-o vreme, expozițiile Rașelei, pentru care ea nu lua niciodată comision, cuprindeau acei pictori cărora nu li se avizau prezentările sau ale căror lucrări nu puteau fi expuse bine, la vedere, în galeria de stat unde ea lucra în timpul zilei. Însă, de curînd, o dată cu banii de pe piața neagră și cu străinii, pictori deja consacrați băteau la ușa apartamentului părinților ei, unde locuia și Rașela, într-o cameră strîmtă, întreținîndu-se din salariul ei modest.

— Nu cred, spuse Sașa. Nu cred că țării ăsteia să i se întîmple ceva bun. Nu sîntem în stare să ne menținem prea multă vreme pe linie.

— Atunci, trebuie să vii cu mine în America. Dacă au putut să-mi aranjeze mie, ar putea să-ți aranjeze și ție.

— Tu ești evreu. America ia numai evrei.

— Te pot învăța cum să fii evreu. Sau cum să fii un evreu rus. Oricum, n-ai decît să spui autorităților de la bi-

roul de imigrație că bunicul tău a fost de partea lui Lenin în timpul revoluției și că Stalin l-a trimis pe tatăl tău în Siberia. Apoi le spui că KGB-ul ți-a confiscat în mod regulat picturile. Serios. Sînt sigur că americanii ți-ar putea aranja figura. Duc lipsă de pictori sovietici. Azi, noi sîntem atracția. Și tu, ca artist, faci de zece ori cît mine. Totul e așa de ușor pentru ei. Sînt foarte bogați. Pur și simplu, au cumpărat tot ce puteau să scoată din atelier. Apoi am primit o invitație să merg în America. Mi s-a fixat o întîlnire particulară la ambasada americană. Nici măcar n-a trebuit să stau la coadă.

— O să-mi fie dor de tine, spuse iar Sașa. Era o zi neagră. Va trebui să-mi scrii. Să-mi spui cît de celebru devii.

— De ce să rămîi aici, Sașa ? Ce găsești tu în Moscova ? Vrei să pictezi acele capodopere de-ale tale cu subiecte militare pînă o să mori ? Nu ești unul dintre ăia, cu toată mizeria aceea mistică despre Maica Rusie. Ai fi mai bun în Vest decît aș putea fi eu vreodată. Lasă-mă să le vorbesc americanilor.

Sașa dădu din cap că nu.

— Sînt destul de fericit aicea. Și nici măcar nu vorbesc bine englezește.

— Vorbești mai bine decît mine. Și gîndește-te la fete. Fete americane. Fetele din California aia. Știi că în San Francisco toți bărbații sînt homosexuali și poți să-ți iei orice fată vrei ?

— Deci, de aia pleci.

— Cred că americancele trebuie să fie cele mai frumoase femei din lume, spuse Lev visător.

— Foarte bine. Cînd o să-mi scrii, poți să-mi spui totul despre minunatele americance. Numai să ai grijă la San Francisco. Toți au sida.

— Peste tot sînt femei fatale, spuse Lev. Apoi văzu ceva peste umărul lui Sașa și rîse tare. Nu trebuie decît să-ți întorci capul.

Sașa își întoarse capul. Și viața i se schimbă. Pe moment nu înțelese. Nu simți dragoste la prima vedere. Îi displăcu

ceva la femeie, agravîndu-i proasta dispoziție. Dar care dintre noi poate să gîndească limpede cînd mîna lui Dumnezeu coboară și ne izbește în moalele capului ? Poate că ceea ce îl irita pe Sașa la ea era înțelegerea faptului că, la un nivel încă subconștient, soarta se îndrepta spre el. În timp ce latura mai sofisticată a subconștientului său insista că soarta nu mai are un rol în lumea contemporană, după cum frumusețea nu mai are loc în pictura contemporană. Așa că se întoarse și viața i se schimbă și tot ceea ce simți în clipa aceea fu o tresărire slabă în suflet, asemănătoare cu efectul indigestiei.

Arăta de parcă ar fi putut să sară pe un cal sălbatic și să se îndepărteze în galop, ca și cum n-ar fi zîmbit niciodată unei ființe atît de banale ca bărbatul. Micuță și foarte fină, prea curajoasă și puternică. Sașa crezu că ochii erau ai unui bărbat și doar mult mai tîrziu își dădu seama că erau ochii cei mai feminini pe care-i văzuse vreodată. Căpătase o paloare de la iarna nordică, dar pielea era destul de închisă ca un individ să o confunde cu o țigancă. Un val greu de păr îi cădea peste haina de blană, iar părul și umerii îi scînteiau de umezeala în care se transformase zăpada înainte de a intra în clădirea umedă. Sașa nu-i putea vedea corpul de sub blana mare, dar îl putea simți, putea să-i schițeze cu mare precizie contururile. Știa că în Moscova veneau două feluri de fete din Asia Centrală : cele care veneau la piață să vîndă și fiicele celor puternici, care veneau să studieze la universitate. Apoi cele care mergeau la universitate se mai împărțeau în : cele care se țineau rezervate și timide, ca și cum tații și frații mai mari le urmăreau în fiecare clipă, și cele care începeau să-și facă de cap, avînd brusc libertatea unui oraș mare, departe de casă. Sașa nu avea nici o îndoială în care categorie se afla fata aceasta.

Privirile ei le întîlniră pe cele ale lui Sașa, îl evitară și trecură mai departe. Ca și ea, de altfel, lăsînd o dîră de mirodenii, sare și migdale, care stărui în aer, ca și cum s-ar fi frecat pe față cu ele.

Abia cînd o urmări cum urcă treptele la Rașela, care încă discuta cu patos, observă Sașa că împreună cu ea era un

bărbat. Sau băiat, mai precis. Urmînd-o ca un cîine. Blond și chipeș, dar, în comparație cu ea, nu avea, totuși, prestanță. Hainele de modă occidentală erau la el, de departe, cel mai izbitor lucru, și Sașa își închipui că e odrasla vreunui mare grangur din Ministerul de Externe sau Ministerul Comerțului — un norișor de fum urmînd focul de iarnă al fetei.

Sașa se întoarse iar spre Lev și se trezi ochi în ochi cu Vera.

— Te-am văzut cum te uitai la ea, spuse Vera, rîzînd ușor și zîmbind nu întru totul iertător.

Mai era puțin îmbufnată din cauza vorbelor pe care i le spusese, pentru că mișcase cîteva pînze în timp ce încercase să îi deretice prin locuință.

— Deci, iat-o, declară Lev, cu un zîmbet larg. Îngerul tău păzitor. Verușka, draga mea, aș rămîne în Rusia, dacă m-ai vrea. M-aș converti la creștinism.

— Arăți congestionată, îi spuse Sașa, lărgindu-și zîmbetul cu un penel invizibil.

— Și tu ai fi congestionat dacă ai fi gătit toată noaptea. Bucătăria Aniei este foarte mică. E ca un cuptor mare. Ține.

Vera ridică o farfurie plină cu plăcinte.

— Ia cîteva pînă mai sînt.

— Cu varză ? întrebă Lev, întinzînd mîna deja.

— Cu brînză.

Lev ridică din sprîncene.

— De unde ai avut de ajuns ?

— Vera are pile. Bătrînul ei e mare ștab la o fermă de stat pe lîngă Orașul Spațial.

Birman, gîfîind, se lăsă în genunchi și apucă un pumn de piroști.

— Îți jur, aș renunța la tot, dacă te-ai căsători cu mine. Sau ai putea să vii cu mine în America.

— Și cine să aibă grijă de Sașa ? întrebă Vera.

Era o fată care avea talentul de a face gafe. Bărbații spuneau că este frumoasă, deoarece nu se uitaseră niciodată cu adevărat la ea. Avea părul rusesc, blond, care-i cădea pe umeri ca niște aripi de înger, și un corp frumos, mai plinuță ici-colo, dînd impresia de fragilitate, dar Sașa știa că nu e

așa. Era drăguță, nu era frumoasă. Acum era o desfătare să o vezi și să o atingi, dar, peste zece ani, avea să înceapă să se îngrașe pînă cînd modificările trupului vor ucide orice dorință lucidă.

Era o fată drăguță, aproape ridicol de așezată în această mulțime de punkiști cu părul ca un panaș și delincvenți împopoțonați. Purta un pulover portocaliu peste o bluză roz, amîndouă putînd să fi fost de pe vremea mamei sale. Și singurul fard era o urmă de ruj cărămiziu. Părea inocentă, caldă și cumsecade pînă la stupiditate.

Sașa se servi cu una din brînzoaice, admirîndu-le culoarea, care părea atît de banală, dacă nu te uitai cu atenție. Bășicile de pe crustă, senzația tactilă, greutatea. I-ar fi plăcut să picteze pe vaca de nevastă a unui general în timp ce se îndopa cu plăcinte, cu ochi porcești uriași. Dar, mai presus de toate, ele voiau să le pictezi mai slabe.

— Nu găsești piroști ca astea în America, îi spuse Vera lui Lev. Stătea în picioare cu spatele drept și mîndru. În America se mănîncă numai hamburgheri.

Lev ridică din umeri.

— Îmi plac hamburgherii.

Vera își puse mîna liberă în șold.

— Și cînd ai mîncat toți hamburgherii ăștia ca să-ți placă așa de mult ?

— Nu trebuie să-i mănînc ca să știu că-mi plac. În America totul este minunat.

— America este fără Dumnezeu.

Lev clătină din cap și se uită la Sașa.

— Pe cine ai citit ? Pe Soljenițîn ?

— Vera a fost crescută în familia sovietică perfectă, spuse Sașa. Tatăl ei e membru de partid și mama e bisericoasă. Ea e binecuvîntată și pe pămînt, și în cer.

— Ăsta-i necazul cu voi, zise serios Vera. Voi doi nu credeți în nimic. Nu prea sînteți de aici. Dacă ai crede în Dumnezeu, n-ai picta așa, Lev Adamovici. Tablourile astea scîrboase cu două femei...

— Vera vrea să pictez ceva cumpătat, spuse Sașa. Icoane, de pildă.

Apoi mai luă o bucată de plăcintă cu brînză. Nu-și dăduse seama cît îi era de foame. Mușchii aveau nevoie de hrană după asprimea binecuvîntată a înotului de după-amiază. Înotul salvează deplinătatea facultăților, gîndi el. Dar te face și să-ți fie al naibii de foame. O clipă, el lunecă iar în piscina mare, pe jumătate goală după o jumătate de oră de nefuncționare, adîncindu-se în tăcere, departe de toți și de toate, cufundîndu-se într-o lume de mușchi încordați, apă și aer brusc, miraculos.

— Nu-i *adevărat*, spuse Vera. Uneori pictezi minunat. Se întorse spre Lev. Îmi face portretul. Mă face absolut frumoasă.

Sașa se mai servi cu o plăcintă. Alte mîini se furișară și ele, magnetizate de mirosul apetisant al plăcintelor aurii.

— Ai noroc, spuse Lev. Sașa e un mare pictor. Cîndva, cînd rahații ăștia or să înțepenească, portretul tău o să atîrne într-un muzeu. Zîmbi ștrengărește. *Sper* să fie un nud.

Un zgomot asurzitor declanșă sus pe palier un haos de voci. Zgomotele următoare erau, negreșit, cele ale unei certe sau bătăi.

— *Tablourile tale*, strigă Vera.

Sașa își închipui că micuța Rașela își pierduse răbdarea și îl atacase pe englez. Apoi își închipui că unul dintre colocatari hotărîse că se săturase de atîta artă și ieșise din apartament plin de votcă.

Plecă foarte iute. Sprinten. Sări treptele două-trei o dată, strecurîndu-se printre grupurile de amatori de muzică heavy-metal și amatori de artă. Atingînd-o ușor, trecu pe lîngă femeia în minijupă, care-i spuse să se ducă dracului, și ochii li se întîlniră o fracțiune de secundă. În timp ce urca, îi simți ochii urmărindu-l. O altă poveste care putea să nu se termine.

Pe cînd se apropia de palier, una dintre lucrările sale i se rostogoli în întîmpinare. Era o schiță în pastel, foarte mare. Rama improvizată se agăță de un palton și unul dintre rockeri puse piciorul și străpunse hîrtia întinsă, în încercarea de a o salva.

Sașa nu o opri și trecu fără menajamente prin grupul care se formase pe palier și îi văzu pe Rașela și pe englez,

încercînd să apere celelalte lucrări cu corpurile lor, în timp ce Ghenia Tomkin, pîntecos și băut, atîrna alene de băiatul drăguț care o urmase pe fata asiatică sus pe scări. Băiatul drăguț își scoase pumnii, fără efect și ridicol, și Sașa văzu într-o clipă că amîndoi combatanții se temeau prea mult să rănească sau să fie răniți, ca să-și facă rău cu adevărat. Erau buni numai de distrus opere de artă.

Sașa îl dădu pe pictorul băut la o parte, cu amîndouă mîinile, cu atîta putere, încît Ghenia se poticni și se lipi de perete. Fără să se oprească, Sașa făcu o piruetă și îl prinse pe băiatul drăguț de un braț, îl învîrti și-l aruncă pe peretele opus atît de tare, încît îi ieși un strigăt involuntar din gură. Îl prinse pe băiat de gît și de braț, apăsîndu-i obrazul de pereți.

— Da' cine dracu' te crezi, mucosule ?

Băiatul gîfîi, ca să-și umple iar plămînii. Cu colțul ochiului, Sașa văzu doi bărbați, cu paltoane identice, care se uitau la spectacol. Se știa de mult că făceau parte din securitate și că aveau totdeauna misiunea să asiste la expoziții de artă. Cu ochii lipsiți de expresie și tăcuți, deveniseră o mobilă pe care nu o observa nimeni. Cu ani de zile înainte, ar fi chemat poliția să închidă după vreo oră expoziția. Dar timpurile se schimbaseră.

În seara asta, zîmbeau ușor amuzați.

Să-i ia dracu', gîndi Sașa. Îl mai strînse pe băiat de gît și îl împinse iar în perete.

— Plătește babacul toate stricăciunile ?

— Dă-mi drumul.

Sașa îl lovi în dos cu genunchiul.

— Crezi că ești așa de grozav ? Poate vrei să te arunc pe scări și să te tîrăsc afară ?

Băiatul se zbătu să-și miște capul, măsurîndu-l cît putea pe Sașa, cu niște ochi moșteniți de la trei generații de birocrați prosperi. În fine, zise :

— Porcul ăsta mi-a insultat fata.

În spatele lui Sașa, Ghenia rîdea ca un smintit fericit.

— N-am vrut decît să o întreb pe tîrfa lui smolită dacă vrea să se reguleze.

— Taci din gură, Ghenia.

— Ce-i rău în asta ? Glasul lui Ghenia era îngroșat de băutură. Toate vor.

— Ghenia, taci o dată din gură, strigă Sașa, pierzîndu-și cu totul controlul.

Urechile îi spuseră ce se întîmpla. Îl auzea pe pictorul cu răsuflarea șuierată, care se zbătea, încercînd să se ridice de jos. Băut și gata să se ia de toată lumea.

Sașa se întoarse, îi dădu drăguțului un cot în rinichi, care-l făcu să cadă în genunchi, apoi, dintr-o parte, îl lovi pe Ghenia în burtă, aproape pierzîndu-și echilibrul cînd talpa și tocul ghetei se cufundară în grăsime. Ghenia gîfîi și căzu pe spate, ghemuit lîngă perete.

Sașa stătea între cei doi războinici căzuți, căutînd pe cineva sau ceva ca să lovească.

— Tîmpiți ce sînteți, spuse răsuflînd greu. V-ați speria și de daravelele voastre. Dacă s-ar întări cumva.

Văzu un alt tablou care căzuse, cu pînza de proastă calitate sfîșiată. Se răsuci și îl lovi în fund, cît de tare putu, pe băiatul căzut, lățindu-l ca pe-o plăcintă. Se apropie și îl lovi din nou, de data asta în șold.

— *Sașa, e de ajuns.*

Era Rașela, singura care avea curajul să înainteze. Englezul stătea în spatele ei, alb ca varul.

Sașa clătină din cap, deodată jenat, abia acum înțelegînd ce făcuse. În loc să se uite la Rașela, își fixă privirea asupra englezului.

— Cred, spuse în rusă, că acolo de unde vii artiștii nu sînt în stare să bată oamenii. Ei bine, aici nu e nenorocita de Anglie și poți să-ți iei opiniile tale englezești nenorocite și să ți le vîri înapoi în fund.

Englezul era uluit.

— Doamne, Dumnezeule, domnișoară Traum, nu e supărat pe mine, nu-i așa ? Ce are de gînd ?

— Să te dea dracului.

Drăguțul se ridicase din nou pe jumătate. Făcînd pe istețul, se uită la cei doi polițiști în haine civile și spuse :

— Uitați-vă la asta. Mi-a rupt geaca. E din Italia.

Polițiștii ridicară din umeri. Lumea se schimbase.

Ghenia începu și el să se văicărească. De răutatea lumii și de fratele de curînd decedat.

Sașa le întoarse spatele și o luă spre scară. Spectatorii se grăbiră să-i facă loc.

Voia să vadă dacă pastelul mai putea fi salvat. Tehnic vorbind, era o lucrare minoră, dar simțise foarte multă afecțiune pentru ea și nu plănuise să o vîndă. Era o încercare de a reda trandafirii fără sentimentalism, în cenușiu, alb și negru, pe hîrtie albastră pal, lucrînd cu obiecte grupate care serveau ca fundal, ca legătură, pentru a ajunge la esența frumuseții trandafirilor. Făcuse lucrarea din întîmplare, pentru că o femeie îi lăsase trandafirii la ușă și el îi pusese pe masa din bucătărie, fără să se gîndească, descoperind abia ulterior cît erau de frumoși în aranjamentul lor întîmplător. O schiță cu trandafiri, pentru că se întîmplase să fie niște trandafiri.

O altă persoană îi făcu semn spre rama cu hîrtia ruptă.

— E lucrarea dumitale ? întrebă calm fata din Asia Centrală.

Sașa încuviință, cîntărind-o din priviri acum, cînd îi mai trecuse furia.

— Cît ? întrebă ea.

Era atît de frumoasă, încît îl înfurie. Cu un fel diferit de furie.

— E distrusă, spuse el. Nu e de vînzare.

— Îmi place, vreau s-o cumpăr. Cît face ?

— Nu e de vînzare.

Acum simțea că e mai furios decît atunci cînd îl lovea pe băiatul de pe podea.

Vera se apropie de tînăra asiatică. În comparație, ea arăta zdravănă și greoaie, cu ochi de vacă.

Asiatica scoase o poșetuță neagră de piele care luci la lumina lămpilor de studio. Numără bancnote dintr-un teanc gros, sprijinind tabloul stricat de picior. Tabloul arăta așa

chiar mai bine. Trandafiri negri cruzi care cădeau din cer, un buchet de la Dumnezeu.

— Poftim. Întinse un pumn de ruble.

Sașa, foarte repede, făcu doi pași. Înșfăcă rama, o întinse și-și vîrî piciorul în mijlocul trandafirilor, lărgind cu sălbăticie ruptura de la început. Apoi azvîrli cu rama șubredă în haina de blană a fetei.

— Ți-o dau pe gratis zise el.

Spre surpriza sa, fata asiatică ridică rama, îndoindu-se ușor, cu o grație care-l făcu să-l doară sufletul. Strînse hîrtia ruptă la piept ca pe un copil.

— Îți rămîn datoare, spuse ea.

6

— CREZI CĂ ERA DRĂGUȚĂ ? ÎNTREBĂ Vera.

— Poftim ?

Sașa mai că adormise.

— Fata aia. Aia care voia să-ți cumpere tabloul.

Nu făcuse dragoste cu Vera. Plecînd de la expoziție, furia i se cuibărise în suflet și abia de scoase o vorbă. În pat, o luase automat pe femeie în brațe, golit de gînduri, dar nu dusese intimitatea mai departe, se simțea gol pe dinăuntru. Și singur. O singurătate pe care Vera nu i-o putea deloc alina. Stăteau treji, tăcuți și amărîți. El simțea alarma nespusă a femeii, îi sesiza trezia după ușoara vibrație a spiritului și a cărnii care se potolea cînd, în sfîrșit, venea somnul, și îi păru rău pentru ea. Dar era paralizat, incapabil să o mîngîie cu vorba sau cu mîinile. Pur și simplu, zăcea acolo, suspendat în nefericire. Apoi, cînd gîndurile începură, în fine, să ajungă în inconștient, Vera prinse să vorbească.

— Nu-mi amintesc, răspunse mințind.

— Aia brunetă. Uzbeca. Sau ce-o fi fost.

— Nu-mi amintesc, insistă el.

Dar își amintea. Cu o limpezime care-l trezi iar.

— Voia să-ți cumpere tabloul rupt. Ai aruncat cu el în ea.

— Ce-i cu ea ?

— Cred că era frumoasă, șopti Vera. Cred că ți-a plăcut.

— Aproape că am aruncat-o pe scară.

Între ei fu un moment de tăcere, un grăunte de nepotrivire.

— Mă iubești ?

— Cum ?

— Mă iubești ?

Vocea îi șovăia. Suferința bine cunoscută.

— Vera... te rog. Totdeauna am fost sincer cu tine. Nu iubesc și n-am iubit niciodată pe nimeni. O strînse puțin mai aproape. Sîni rotunzi care aveau să se lase. Un abdomen care avea să se îngrașe. Soarta. Dar îmi *placi*. Sînt bucuros că ești în viața mea.

Și fusese adevărat. Deși, acum, părea mult mai puțin adevărat.

Își dădu seama că plîngea. Nu făcea zgomot, nu tremura. Dar încordarea corpului i se schimbă puțin și își înfundă mai adînc fața în pernă.

— Aș dori, spuse ea încet, să pot fi frumoasă pentru tine. Ca fata aceea.

— Vera, tu *ești* frumoasă. Era uimitor cît de ușor îi puteau ieși din gură vorbele, cu tonul unei sincerități absolute. Ești o femeie foarte frumoasă.

O apucă de mijloc. Fermă, inconfundabil de tînără în elasticitatea ei, carnea cerea totuși copii și vîrstă.

Vera se cuibări mai strîns în el. Era un gest de copil, lipsit de sexualitate.

— Mi-e așa de teamă, spuse ea. Te iubesc atît de mult.

— Trebuie să dormi.

O mîngîie cu blîndețe. Știa că cel mai bine ar fi fost să pună imediat capăt relației. Dar, oarecum, pînza nu era terminată de tot. Poate, gîndi el, era doar acel egoism care oamenii cumsecade pretindeau că nu există.

Dar îi plăcea cum îl iubea. Și cum cădea lumina dimineții ca o cremă pe fața ei.

Simți un mic salt pe saltea. Pisoiul. Venit să adoarmă acum, cînd blîndețea glasurilor luase locul tensiunii electrice.

— E Vrubel, șopti Vera.

— Știu.

— *Pe el* îl iubești.

— Oamenii nu iubesc pisicile.

— *Tu* le iubești. Îl iubești pe pisoiul tău, dar nu pe mine.

Spuse asta cu o voce fără resentimente. Doar mirîndu-se cum e lumea.

— Nu-l iubesc pe pisoi, naiba să-l ia. Parcă pentru a o convinge, îl împinse cu piciorul pe Vrubel, făcîndu-l pe animal să cedeze o parte din locul lui obișnuit. Nu iubesc pe nimeni și nimic. Ultima ființă omenească pe care am iubit-o a fost bunica, și ea e moartă.

Pisoiul se ghemui înapoi la locul lui obișnuit și se strînse cald lîngă piciorul lui Sașa.

— Aș fi vrut să o cunosc, spuse Vera.

— Pe cine ?

— Pe bunica ta.

— Nu ți-ar fi plăcut. Și nici tu nu i-ai fi plăcut ei.

— Dar de ce ? Dacă a fost o bunică așa de bună, m-ar fi plăcut tocmai pentru că te iubesc atît de mult.

— Era letonă. Îi ura pe ruși.

— Păi, spuse Vera încet, nu trebuia să-i spui că sînt rusoaică.

Sașa zîmbi în întuneric. Cu greu își putea închipui o altă femeie decît Vera, de care să-ți dai seama mai repede că e rusoaică. Și bunica lui avea ochi așa de ageri. Ochi care prindeau cea mai ușoară trăsătură a unui pictor, ochi pentru păsărelele din luncile verzi, de după întinderile de nisip și mare, ochi plini de grozăviile unui veac.

— Nu ți-ar fi plăcut, spuse categoric Sașa. Era snoabă. Aducea mult a mare doamnă. Dacă-i vorbeai rusește, îți răspundea în letonă. Dacă-i vorbeai în germană, îți răspundea în franceză. Putea da dovadă de multă cruzime.

Dar m-a iubit, gîndi el. Aceasta era una dintre puținele certitudini din viața lui. Ea m-a iubit și ea mi-a pus penelul în mînă și culorile în ochi, și credința că pot să consemnez cît de frumos era totul înainte ca alții să poată distruge totul pînă la ultima bucățică.

— Dar de ce îi ura pe ruși ? întrebă Vera cu toată nevinovăția. De ce să mă urască pe mine, chiar fără să mă cunoască ?

— Pentru că, începu el, vorbindu-și, rușii i-au omorît tatăl la sfîrșitul unui război și i-au luat bărbatul la începutul

celuilalt război. Pentru că un rus s-a căsătorit cu fiica ei... sau pentru că fiica ei s-a căsătorit cu un rus. Pentru că doi ofițeri ai marii, eroicei Armate Roșii eliberatoare au violat-o în mijlocul zilei la intrarea în apartamentul ei, pentru că era prea bine îmbrăcată ca să facă parte din popor.

Vera se frămîntă cîteva secunde, dar Sașa înțelese exact ce însemnau pentru ea asemenea povești. Lecții de istorie. Nu prea adevărate.

— Dar... ea nu te-a urît pe tine și tu ești pe jumătate rus.

— Pe mine nu m-a urît.

Pisoiul se întinse și gemu, apoi se așeză, cît îi era spatele de lung, lipit de piciorul lui Sașa. Vera începu să plîngă mai tare.

— Dar nu poți să spui că mă iubești ? Chiar dacă nu crezi așa ceva.

— Vera, am trecut de toate astea.

— Îmi pare rău, îmi pare așa de rău.

— Hai, hai. O strînse mai tare în brațe. Eterna femeie rusă care se aruncă pe urmele unui bărbat care nu poate fi sîcîit sau care își repetă rolul de bunică. Chiar cele care nu sînt bisericoase se desfată făcînd penitențe.

— Îmi pare așa de rău că n-ai fost primul. Aș fi vrut să fi fost. Așa, m-ai fi iubit pentru totdeauna.

— Dumnezeule, Vera. Ți-am spus, asta nu schimbă cîtuși de puțin lucrurile pentru mine. Oamenii au sex. Normal.

— Dar eu vreau ca tu să fii acela, singurul. Te iubesc atît de mult. Nu știam că exiști. Altfel...

Îi făcuse mărturisiri unui singur iubit, într-o întîmplare din copilărie care se terminase prost. N-avea nici o importanță, dar, convinsă că Dumnezeu o văzuse, nu voia să lase lucrurile așa. Renunțase, cel puțin pentru moment, să încerce să introducă religia în viața lui Sașa. Dar, în orele libere, era obsedată de aspectele cele mai perverse și superficiale ale vieții.

— Vera, tu ești o fată bună. Hai, liniștește-te.

— Sînt atît de rea. E rău chiar și că te iubesc atît de mult cînd mă atingi.

El încerca să-și aleagă femeile cît mai rezonabile cu putință. Dar făcea greșeli. Cele mai bune mize erau, în general, vînzătoarele. Convinse că sînt cu mult prea drăguțe și deștepte pentru situația lor inferioară. Un timp, puteai să le prevezi mișcările, să ai încredere în ele și le plăcea să facă amor și să le mîzgălești pe hîrtie portretul. Erau și bine situate, ca să poată să-l aprovizioneze cu bunuri ce nu găseau niciodată drumul de la depozite spre rafturile magazinelor. O femeie statornică, bine aleasă, însemna să nu trebuiască să stai niciodată la coadă. Însemna mai mult timp dedicat picturii.

Îl uimea totdeauna cît era de ușor să faci fericite fetele și femeile sovietice. Aproape invariabil, experiențele lor sexuale fuseseră atît de îngrozitoare, încît sufereau un șoc copleșitor cînd un bărbat le acorda puțin timp și se pricepea să le facă plăcere, chiar și sub aspectele cele mai elementare. Cel mai adesea, ele nu știau cu adevărat cum reacționează propriul lor corp. Cele mai nenorocite cazuri erau fetele prea tinere, care ajunseseră deja să se creadă doar ceva în care bărbații își vărsau secrețiile.

Desigur, important era să nu lași niciodată să dureze relația prea mult și să-i pui capăt cu iscusință. Pericolele erau totdeauna aceleași — gînduri de măritiș, minciuni privind siguranța actului sexual într-o noapte oarecare. La un moment dat, nu mai numărase avorturile.

Nu era o lume pe care s-o fi înțeles bunica sa. Pînă la sfîrșitul sfîrșitului, ea se baricadase în spatele culturii, manierelor, retoricii și al ideilor învechite de onoare socială și personală. Supraviețuise atîta timp pentru că fusese trecută cu vederea, nefiind niciodată destul de importantă pentru a determina eforturi deosebite din partea îngerilor răzbunători ai statului, care îi răpise, unul după altul, pe bărbații din viața ei. Și poate, lăsînd-o să îmbătrînească în izolarea ei de fier fragil, fusese pedeapsa cea mai rafinată. Nu puteai ști.

Rănită, Vera se cufundă în somn, istovită de plîns și autocompătimindu-se delicios de nenorocirea ei. Sașa cu-

noştea genul atît de bine, deşi Vera era un specimen cu totul deosebit: fetele şi femeile care nu puteau pierde cu adevărat. Care erau destul de mulţumite cînd bărbatul le iubea efectiv şi care erau spectaculos, magnific de nenorocite cînd nu le iubea. Fără patimă adevărată şi fără durere insuportabilă.

Sub mîna şi braţul lui, încordarea din muşchii femeii slăbi şi răsuflarea îi deveni egală. Mirosul ei cald şi plăcut părea mai puternic, întunericul mai întunecat. Acum, Saşa era de-a dreptul treaz. Dar se afla în acea stare deosebită de trezie întîrziată care se eliberează brusc din închisoarea timpului.

Se gîndi la bunica sa. O respecta pe bătrîna femeie, care se purta cu decenţă şi graţie, cu ţinuta elegantă, neafectată nici măcar de violatorii ruşi, cu sfaturile ei despre amorul fizic. În prezenţa lui ea nu pronunţase niciodată cuvîntul. Femeile din generaţia ei, oricît de satisfăcute ar fi fost în viaţa intimă, nu aduceau niciodată vorba despre asemenea chestiuni. Dar, prin răbdarea, demnitatea şi mîndria ei, reuşise să-i transmită ideea că femeile sînt mai mult decît nişte căţele cu dexterităţi pentru bucătărie.

Petrecuse vacanţe lungi de vară într-un apartament splendid cu pereţi coşcoviţi din Riga, vrăjit de apropierea mării şi de miresmele unei istorii stranii. Îi vizitaseră pe supravieţuitorii altor familii letone de condiţie bună, în locuinţe de o cameră, ticsite cu fotografii şi cărţi vechi, sau în sate pline de verdeaţă, şi el, un băiat neastîmpărat, absorbise fără să ştie o conştiinţă diferită de amalgamul de amăgiri egoiste şi intimităţi îmbibate de alcool care alimentau viaţa ruşilor. Cînd bătrîna îi spusese poveşti despre Riga dintre cele două războaie, Riga liberă, cu o cultură înfloritoare şi prestigiu naţional, cuvintele ei, alese cu grijă, şi pauzele meditative îl umpluseră de simţămîntul că lumea este un loc mult mai bogat şi mai frumos, mai îmbelşugat în posibilităţi decît şi-ar fi putut închipui vreodată. Îi vorbea despre prieteni şi rude, despre bărbaţi şi femei, care trăiseră efectiv împreună, fără să-şi distrugă reciproc viaţa, despre o realitate care

nu avea nevoie să fie pavoazată cu minciuni oficiale pentru a o face suportabilă.

Bătrîna cu miros de flori uscate reușise să-și păstreze apartamentul cu ferestrele imposibile, curbate în stil Art Nouveau, cu biblioteca și porțelanurile ei, cocoțat sus deasupra străzii Gailissa. În anii tumultuoși și prosperi de independență ai Letoniei dintre războaiele mondiale, Gailissa fusese cea mai frumoasă zonă rezidențială din Europa, o mică bijuterie perfectă, în care fiecare locuință plină de fantezie se străduia să le depășească pe celelalte. Construită în tumultul artistic din ajunul Primului Război Mondial și înfrumusețată în vreme de pace, strada se desăvîrșise în anii automobilelor lăcuite, ai perlelor și ai smochingurilor. Locatarii de pe strada Gailissa erau oamenii pentru care Vidbergs făcuse splendida sa plastică erotică înainte de venirea puterii sovietice, care îl transformase într-un Goya baltic, consemnînd masacrul națiunii în negru pe alb. Strălucitorul Teatru Național juca în primul și în primul rînd pentru îndrăgostiți, matroane și visători din strada Gailissa, iar decorul interior, care depășea ce era mai bun în Scandinavia sau Berlin, își găsea răsplata în saloanele lor. Pe parcursul a două decenii magnific de libere, de nimic tulburate, un popor minuscul erupsese cu energie, talent și bucurie.

Apoi lumea își schimbă rînduielile. Uvertura îngrozitoare începu cînd Reich-ul îi chemă în țară pe toți germanii baltici și ei părăsiră universitățile și proprietățile în decădere și micile prăvălii, lanurile de grîu și pădurile, și luncile unde se simțiseră acasă aproape un mileniu, tîrînd geamantane ticsite la bordul unor vapoare cu însemne negre stridente în centrul pavilioanelor. Proștii sărbătoreau plecarea, declarînd că, în fine, Letonia scăpase de ei. Dar cei cu mai mult scaun la cap tăceau. Apoi intrară mărșăluind sovieticii, cu liste ale celor care trebuia să fie folosiți, ale celor care trebuia să fie deportați și ale celor care trebuia să fie împușcați cînd erau prinși.

Și oamenii de aur din strada Gailissa, care nu-și cumpăraseră bilete la timp, care contaseră că armata lor miniaturală va lupta, care nu crezuseră că o lume modernă, ci-

vilizată ar putea permite asemeni încălcări ale granițelor... acei oameni de aur muriră în gropi de nisip dincolo de linia sectorului industrial, cu un singur glonte în ceafa fiecăruia. Femeile zvelte, cu părul strălucitor, îngrijit, se treziră trîntite la pămînt pe vreo alee de bande de militari ai Armatei Roșii sau înnebuneau pe scîndurile unui camion plin de soldați, sau le vedeau pe fetele lor, educate spre cărți bune și maniere elegante, scoțînd țipete în timp ce dispăreau într-o masă de oameni îmbrăcați în uniformă. Miracolul străzii Gailissa trebuia să fie distrus în numele poporului, și comisari cu Browninguri vechi spărgeau ușile și băteau femeile înainte și după ce le violau, forțîndu-i pe soți să privească, pînă cînd mîntuitorii lumii simțiră că le e de ajuns și puseră mîna pe pistoale. Noul om sovietic își vărsă în Letonia boala din suflet și corp. Soldați beți împușcau orice bărbat care purta ochelari, pentru că toți cei care purtau ochelari erau intelectuali și dușmani ai poporului. Securitatea luă în stăpînire blocul de locuințe din colțul îndepărtat al străzii Gailissa pentru a-l face stat major, alegînd astfel singura clădire urîtă de acolo, o oroare în ocru, stil faux rococo. Fură schimbate numele străzilor și clădirilor, iar vagoanele și camioanele pentru vite continuară să meargă spre est cu încărcătura lor de oameni.

Apoi veniră naziștii. Și apoi se întoarseră sovieticii.

Cîțiva ani mai tîrziu, un băiat mic, cu numele scris pe o bucată de hîrtie prinsă în piept, coborî dintr-un tren în gara Riga și fu întîmpinat de o femeie rigidă, fără zîmbet, îmbrăcată în negru, care îl măsură scurt din cap pînă în picioare și apoi spuse în semn de bun venit :

— Costumul ăsta nu e bun. La ce oare s-o fi gîndit mama ta ?

Mama lui, care, fără noimă, imposibil, se îndrăgostise de un tînăr ofițer rus în anii de după război, care se căsătorise cu el în ciuda a tot ceea ce făcuseră cei de un sînge cu el celor de sîngele ei, îl urmase pe omul ei încoace și încolo pe continent, dintr-o garnizoană prăfuită într-un oraș dărăpănat. Mama lui, care învățase să uite tot ceea ce asimilase de la mama ei, devenise mai rusoaică decît rușii, o femeie greoaie,

gîrbovită, prematur îmbătrînită, cu broboadă și pantofi scîlciați. Cele două femei nu schimbaseră, de la căsătoria fiicei, nici măcar un cuvînt scris sau vorbit. Apoi, dintr-o dată, mama lui Sașa trimisese la Riga o telegramă, anunțînd că un oarecare Alexandr Ivanovici Leskov va sosi la Riga la cutare și cutare dată, cu cutare și cutare tren. Privind înapoi, Sașa înțelese că mama sa dorise să-i dea ceva mai bun decît avusese ea în viață, ceva ce fratele său mai mare deja nu mai cunoscuse. Era fapta unei femei a cărei mîndrie fusese extirpată. Totuși, în ziua aceea de vară strălucitoare, Sașa simțise doar teamă, singurătatea despărțirii și foame.

Bunica sa, încă fără să zîmbească, îl duse imediat la un bătrîn croitor care lucra într-o cămăruță, unde locuia cu soția. Omul făcu o plecăciune și i se adresă bunicii lui Sașa cu „Madame". Doar după o veșnicie de măsurători, în lîncezeala dulceagă a vizuinii croitorului, bunica îi oferi un prînz sclivisit într-un apartament, unde aerul era de culoarea chihlimbarului și unde a mînca însemna critici neîncetate, tot mai mînioase la adresa manierelor lui. Acea primă întîlnire fu un chin surd, cu tăceri îndelungi și mici terori, pînă cînd, într-o zi, aproape de sfîrșit, bătrîna femeie îl plesni tare peste față, pentru că mesteca cu gura deschisă. O clipă mai tîrziu, ea izbucni în lacrimi, căzu în genunchi și-l strînse în brațe atît de tare, că el de-abia putu să-și tragă sufletul, și plînse ca să-și scoată din suflet durerea de decenii, zicîndu-i :

— Alexandre, Alexandre, Alexandre...

Își dorise cu înfocare să se termine „vacanța" aceea. Apoi, cînd se termină, plînse și el, luîndu-și rămas bun de la persoana îmbrăcată în negru, cu spatele drept și părul alb, rămasă pe peron. În vara următoare, se întoarse la Riga, trecînd peste protestele tatălui său. Cînd se gîndea la toate astea, îi era greu să nu devină sentimental, amintindu-și de certurile stridente din familie și de faptul că mama accepta loviturile tatălui fără să cedeze. Acum o vedea ca pe o femeie care se îneacă, zbătîndu-se să-și țină copilul deasupra apei.

Fratele mai mare nu fusese niciodată trimis la Riga și nici nu fusese vreodată poftit acolo. Pavel era fiul tatălui său. Dar acum n-avea rost să se gîndească la Pavel.

Sașa stătea lungit între Vera și pisoi, cufundat în trecut. În anii adolescenței, călătoriile în Letonia își schimbaseră tonalitatea. Odinioară, ieșirile la casele de la țară sau pe întinderi îndepărtate ale plajelor fuseseră lumini strălucitoare ale vacanței, dar acum gîndurile i se întorceau tot mai mult spre fetele cu fața lată, care rîdeau împreună pe străzile vechiului oraș, unde bisericile medievale aruncau umbre lungi de dezaprobare peste conversațiile aiurite și primele dorințe tăinuite. Îi plăcuse mult să asculte muzica glasurilor lor, să găsească un motiv ca să le vorbească, cu gramatica sa corectă și accentul său îngrozitor. Ele rîdeau și l-ar fi lăsat în pace dacă n-ar fi fost înzestrat cu o înfățișare plăcută. Pe prima fată, o sărutase într-un pasaj îngust din orașul vechi, amîndoi încercînd să ignore mirosurile prea umane din împrejurimi. Scotocind prin biblioteca bunicii, găsi un teanc de gravuri cu teme uimitor de sexuale ale lui Sigismunds Vidbergs. Ochii îi erau destul de pricepuți ca să poată recunoaște mîna de maestru, dar acolo mai era ceva. În acele tablouri tainice, sexul prezenta o gamă nebănuită, orbitoare. Erau multe lucruri pe care nu le înțelegea. Dar le *simțea*. Ca atunci cînd auzi prima simfonie după cîntecele populare auzite de o viață. Femeile acelea arătau o dispoziție vioaie, ca dintr-o altă lume, departe de hîrjonelile stîngace dintre un școlar și o școlăriță. Dezvăluiau cărnuri albe și suple de sub mătase cernită și îl îmboldeau ca nimic altceva de pînă atunci. Imaginile aveau o puritate a liniilor și o lascivitate care îl făcură să se simtă în același timp îmbogățit și singur. Și avu un simțămînt îngrozitor, de parcă ar fi pierdut ceva. Imaginîndu-și, din povestirile bunicii, că toate aceste femei perfecte fuseseră ucise sau ajunseseră prăpădite și îmbătrînite. Se uita la trupurile zvelte, mlădioase, cu gura întredeschisă în extaz și spaimă și se temu că niciodată, cît îi va fi dat să trăiască, nu va găsi una asemănătoare. Ulterior, firește, descoperi că asemenea femei existau în generația sa și, în cele din urmă, puteau să năucească un bărbat cu poftele. Dar, în

ziua aceea de vară, cu aerul încremenit, crezuse doar că era condamnat să-și petreacă viața întreagă visînd la frumusețea pierdută irevocabil.

Era și altă artă, desigur. Ca toate fetele bine crescute din generația ei, bunica putea să deseneze puțin și să se joace cu acuarelele. Și, îndată ce văzu marea ușurință cu care nepotul era în stare să imortalizeze pămîntul și cerul pe hîrtie cu creionul, scoase o trusă de pictură de lemn, de o calitate de negăsit de zeci de ani... și vopsele proaspete, și un profesor bătrîn, o dată cu darul.

Sașa mai avea trusa ponosită. Dar nu reușise vreodată să pună mîna pe gravurile lui Vidbergs. Informat într-un tîrziu că bunica fusese găsită moartă din cauze naturale, se străduise din răsputeri să ajungă la Riga. Dar, înainte de a fi ajuns, apartamentul fusese despuiat de orice valoare și în el se mutaseră noi locatari. Stînd în pragul ce-i era atît de cunoscut, blocat de o femeie greoaie, cu o mască de negi pe nas, reușise doar să arunce o ultimă privire spre ferestrele cu forme excentrice, cu mlădierile lor de femeie, banalizate de niște draperii ieftine. Un copil de leagăn urla și puțea, pe fondul unui iz de fiertură de varză și mobilă coșcovită, iar femeia pretinse că ea și soțul ei locuiseră acolo de cînd lumea și că ea nu știa nimic de nici o vacă bătrînă care ar fi putut să fi locuit acolo înaintea lor.

Trei-patru ani mai tîrziu, un vecin avu un acces de vinovăție și îi trimise lui Sașa o figurină de Meissen furată din apartamentul bătrînei. Figurina fusese prost ambalată și nu supraviețuise pe drum. Așa că tot ce avea acum de la bunica sa era trusa de lemn, amintirea parfumurilor de flori, care mascau transpirația de femeie bătrînă, și un portret mic, nesatisfăcător, pe care îl pictase din memorie, și credința nestrămutată că în lume totdeauna va exista frumusețe.

Prefăcîndu-se că doarme, Vera stătea trează, liniștită și înfricoșată. Nu știa cum să ajungă la inima acestui bărbat. Convinsă că îl iubește, nu-și putea închipui viața fără el. Nu-și putea închipui să rămînă pentru totdeauna departe de el, fără să intre în panică. De picturile lui nu-i păsa, le găsea lip-

site de însemnătate și inutil de mohorîte, în afară de portretul ei. Dar nu conta pictura. Ea nu era nici prea impresionată de partea materială pe care i-o putea aduce însoțirea cu el. Și amorul lor, deși plăcut, nu se afla în centrul dorințelor ei. Dar îi plăcea să se uite la el, să-l simtă lipit de ea și în ea, nu atît pentru forța fizică, cît pentru că atunci îi aparținea, era al ei și numai al ei. Voia să o ia de nevastă. Și își dorea asta mai mult decît își dorise altădată orice altceva. Deși nu putea să spună de ce.

Îl mințise, desigur. Îl mințise de la început și se trezi că îl minte mereu și mereu. Dar el nu bănuia niciodată nimic, pe cît știa ea. Și minciunile se înlănțuiau bine. Pentru că, în inimă, știa că este femeie cinstită. Lui Dumnezeu nu-i pasă de micile minciuni. Dacă vrei să te măriți.

Mințise cînd îi spusese că înaintea lui avusese numai un iubit. Dar o făcuse pentru el, pentru că bărbații vor să audă așa ceva și nepăsarea lui în chestiunea asta nu o înșela nici o clipă. Mințise și în privința numărului amanților, dar nu putea să creadă că fusese așa de slabă și de rea. I se părea că, dacă-l putea păcăli pe bărbatul acesta, aproape că putea să-l păcălească și pe Dumnezeu. Sau, cel puțin, să-l facă pe Dumnezeu să uite. Era o fată bună. Tot ce se petrecuse înainte fusese o greșeală. Intenționa să fie soția acestui bărbat și mama copiilor lui.

Încercase să rămînă gravidă. Mințise și despre asta. Dar Dumnezeu o va ierta. O dată ce va fi însărcinată cu copilul lui, Sașa n-o să poată să o dea afară pe ușă. Îl cunoștea. Îi recunoștea bunătatea. A, la început s-ar putea să se înfurie. Dar, în inima lui, era un om bun. Un om bun, bun, care trebuia salvat.

Uneori, o înspăimînta. Cum se asocia nesăbuit cu pleava, cu vagabonzii și cu evreii. Era bucuroasă că murdarul acela de Birman pleca în America. Acum, trebuia să i-l fure pe Sașa evreicei aceleia micuțe. Vera știa ce voia Rașela. O, știa asta sigur. O bolnavă. Creatura era bolnavă dacă-și putea închipui că un bărbat sănătos ca Sașa ar fi...

Și apoi, se putea scăpa de pisică. Pisica era o ființă murdară, răsfățată, iar Sașa îi dădea mult prea multă atenție,

mîngîind-o, prefăcîndu-se că poartă discuții cu ea, permițîndu-i să se urce în pat. Era respingătoare.

Dar ea, de dragul lui, avusese grijă chiar și de pisică. Cînd el era plecat. Ca să-i dovedească dragostea, era gata să sacrifice oricît.

Evreii ăia erau diavoli, nu oameni. Tot ce voiau era să-l țină în gheare pe Sașa.

Era absurd. Cum putea să fie îndrăgostită de Sașa Rașela aia micuță și revoltătoare ? Și o făcea atît de fățiș. Era ceva dezgustător. Fără comentarii. Cu ochișorii ăia de evreică, bulbucați, cu cearcănele alea grotești și paloarea de evreică. Aproape vomîndu-și dragostea în văzul tuturor. Numai Dumnezeu știa ce-i trecea prin cap unei asemenea mici bestii.

Ea prezenta, bineînțeles, siguranță. Nici prin vis nu i-ar trece lui Sașa să accepte un contact fizic cu o asemenea monstruozitate. Cu toate vorbele lui despre frumusețe. Problema era numai că Sașa era foarte credul. Pretindea că e cinic, dar credea tot ce-i spunea lumea. Ar fi foarte ușor ca o ființă insinuantă să profite de el în vreun fel oribil, inimaginabil. Sașa era slab, pentru că nu credea în Dumnezeu, care să-l călăuzească, să-l ocrotească. Dintre toți bărbații cu care avusese de-a face, Sașa era cel mai naiv și avea cel mai mult nevoie de Dumnezeu. El era, în sfîrșit, un asemenea bărbat slab.

Ori de cîte ori făceau dragoste, ea încerca să-l țină în ea cît mai mult, iar cînd ieșea și ea simțea că e pe cale să ejaculeze, își încleșta coapsele și se rotea, strîngîndu-și mușchii intimi ca să-i țină pentru totdeauna dragostea înlăuntru, ca să-i facă pîntecele roditor. De fapt, nu era atît de entuziasmată de ideea de a avea un copil doar de dragul de a avea unul. Dar acesta era prețul schimbării numelui în Leskova.

Vera Petrovna Leskova.

Își închipuia o biserică afumată, plină de voci muzicale profunde și de prezența lui Dumnezeu, cu două coroane suspendate deasupra capetelor. Cuvintele, irevocabilele cuvinte.

Dar acum, Dumnezeu o pedepsea. Pentru avorturi. De aceea Sașa încă nu rodea în pîntecele ei. Păcătuise. Și Dumnezeu văzuse. Cît timp îi va trebui s-o ierte ?

Hotărîse că, atunci cînd va mai lua trenul să se ducă să-și viziteze familia, va merge în pădure ca s-o vadă pe bătrîna Luda. Da, bătrîna s-ar putea să știe o cale. Poate o putea determina pe una dintre vechile ei prietene să o însoțească. Îi era frică să fie cu totul singură cu bătrîna Luda. Putea să-i promită prietenei că o să i se ghicească norocul și putea să o întrebe pe Luda dacă n-avea cumva vreo fiertură ca să o ajute să rămînă gravidă. Sau vreun talisman.

Orice. De dragul lui Sașa.

Șirin Talala se trase ușor de sub brațul moale al amantului și se șterse cu cearșaful. Știa absolut sigur că nu va mai împărți patul cu el.

Păcat. De-ar fi fost trupește mai în puteri sau, cel puțin, de-ar fi avut mai multă imaginație, ar fi putut face o treabă bună. El era, în felul său, la același nivel în societate ca și ea. Cu valută forte, influență, mese la restaurant, bilete, haine bune, chiar și călătorii în străinătate. Totul s-ar fi făcut așa de ușor. Dar scînceala lui stupidă, neconvingătoare, era de nesuportat.

Sforăia. Un netrebnic satisfăcut. Ei îi plăcea așa de mult să se gîndească la bărbați. Să-i aștepte cu nerăbdare. Păcat că realitatea era totdeauna atît de nesatisfăcătoare. Își vîrî degetele între picioare și începu să se mîngîie ușor.

Familia Talala era dintr-un trib de graniță, care cutreierase și cîrmuise între Uzbekistan și dealurile tadjice, schimbînd alianțele tot așa de repede ca și caii. Existaseră în propriul univers, practicînd circumcizia femeilor cu mult după trecerea secolului al nouăsprezecelea, pînă cînd conducerea luminată a sovietelor, în sfîrșit, îi convinsese că mutilarea copiilor de parte femeiască era o cruzime fără rost și inutilă — și pedepsită strict de lege. Șirin se născuse într-un neam care disprețuia femeile. În care bărbații, mîndri de fiecare manifestare a sexului lor, mai dormeau în odăi separate, departe de miresmele atrăgătoare ale feminității, în care fe-

meile erau datoare să muncească pînă se prăpădeau, pentru privilegiul de a naște copii pînă cînd măruntaiele lor cedau. Asta, în timp ce bărbații ședeau și beau ceai, și jucau domino la umbra unui copac. Sovieticii erau niște ticăloși blestemați, dar aduseseră alfabetul, electricitatea, apa, dezinfecția... și șansele.

Tatăl lui Șirin se născuse în cort. Acum, avea un apartament luxos la Moscova, un alt apartament la Tașkent, care era reședința sa oficială, un al treilea apartament, pe care Șirin nu-l văzuse niciodată, la periferia Tașkentului, unde își ținea amanta, și o proprietate cu o rezervație particulară de vînătoare, grădini și livezi irigate lîngă Samarkand, unde, odinioară, strămoșii lor înălțau iurtele.

Șirin avea libertate.

Avea libertatea să se rupă din lanțurile pe care bărbații trufași din neamul ei le mai puneau femeilor, care erau destul de proaste ca să fie mîndre să le poarte. Ciudat. Rusoaicele șopteau că uzbecii treceau drept amanți potenți. Dar Șirin nu avusese nimic de felul ăsta.

Gemu, înăbușindu-și geamătul, ca să nu-l trezească pe prostul de lîngă ea. Își ridică șoldurile spre tavan, în întîmpinarea unui amant care nu se vedea, plină de dorință. La vîrsta de douăzeci și doi de ani, după patru ani petrecuți la Moscova, trecuse printr-un șir de amanți, unii mai buni decît alții, nici unul în stare să-i domolească poftele. Își cufunda capul în pernă, visînd la pictorul care aruncase cu tabloul în ea. Cel puțin, acela nu se temea de umbra lui. Și-l imagină, sprijinindu-se cu o mînă, mîngîindu-se cu cealaltă.

Zîmbind, se gîndi că poate bătrînii aveau dreptate. Că acel cuțit care tăia plăcerea fetiței era milostiv. Erau momente în care trupul o înspăimînta.

Mama ei se arătase îngrozită cînd, într-o zi, venise pe neașteptate și descoperise că Șirin nu se mai rădea între picioare. Ea își acoperi urechile cînd Șirin încercă să-i explice că aceasta era o practică abandonată, o rămășiță a vremurilor cînd nu se afla destulă apă de spălat. Mama fugise din cameră, clătinînd din cap rușinată.

N-o să mă întorc niciodată, gîndi Șirin.

Trupul i se înfioră și gemu ca un bărbat. Dar băiatul de lîngă ea o uitase.

Niciodată n-am să mă întorc, jură ea. Dar nici ea nu știa încotro se îndrepta. Studia limbi străine la universitate, pentru că limbile însemnau libertate și posibilități, și avea talent. Dar nu știa ce o să facă, unde o s-o ducă viața.

Singurul lucru pe care-l știa era că urma să iasă din dormitorul acestui copil. În întuneric, își strînse colierul de aur cu pandantivul în formă de scorpion, apoi se șterse din nou cu cearșaful. Hainele îi erau aruncate primprejur în dezordine, dar, răbdătoare și tăcută, le găsi pe toate, mulțumită că băiatul care dormea nu-i simțea lipsa și că nu mai trebuia să-i îndure vorbele de dragoste și admirație.

Era un prost.

Iar ea fusese o proastă că împărțise patul cu el.

Pictorul avea să fie mult mai bun. Era sigură de asta.

Rașela nu putea dormi. Ca întotdeauna, cînd întunericul nu-i găsea un ascunziș, se gîndea la Sașa Leskov. Îl iubea. Îl iubea din toată inima. Fără rezerve sau critici. Și își promisese două lucruri. Întîi, nu o să-i destăinuie niciodată dragostea, apoi, nu o să facă nimic să-l deranjeze.

O durea capul. Era destul de rău să fie una dintre erorile lui Dumnezeu cînd mergea pe stradă, dar nu părea cinstit să simtă durere, pe lîngă durerea din suflet care nu o părăsea niciodată. Oricum se întorcea, o durea spatele, încît o apuca plînsul. Mințindu-și părinții, încetase să mai urmeze tratamentul. Doar cu vorbe și fără medicamente, doctorii nu puteau s-o ajute cu adevărat.

Sărmanul Sașa. În seara asta fusese așa de rănit. El însuși nu-și dădea seama cît de rănit era. Englezul ăla stupid. Un prost, prost, prost. Și apoi, Ghenia...

Plînse puțin, nesigură cît din asta era din pricina vechii nenorociri de la spinare și cît era din pricina dragostei ei deznădăjduite. Era un bărbat atît de frumos. Nu-și imaginase o clipă măcar că se putea petrece între ei ceva care să aducă a dragoste. Și își spunea că era mulțumită doar să-l vadă, să-i vorbească atunci cînd avea o clipă liberă pentru ea.

Dar așa ceva nu părea cinstit. Singura ei vanitate era că îl înțelegea mai bine decît oricare alta. Poate altele înțelegeau ce voia el din punct de vedere fizic. Dar, cînd ea se uita la picturile lui, era de parcă el ar fi fost cealaltă jumătate a sufletului ei. El vedea lumea cu ochii ei. Cînd mulțimea de pictori tineri, și nu chiar atît de tineri, se străduia, întrecîndu-se în sălbăticie, în urîțenie, în renunțare și actualitate, Sașa picta o stradă dosnică, cenușie și maronie, și dădea suflet clădirilor. El picta un peisaj pe care oricare alt pictor l-ar fi ignorat, expus cu o singură trăsătură de penel de culoare surprinzătoare și asta te zguduia. Fără să se preocupe vreodată de lucruri drăguțe, fără să facă vreodată o mișcare greșită, picta o lume care era nespus de frumoasă și de adevărată. Chiar și cele mai abstracte lucrări ale sale aveau o armonie interioară pe care nici o teorie nu o putea explica. Picta departe de timpuri, nepăsîndu-i nici de politicieni, nici de artiștii la modă. Picta ceea ce vedea. Și ce vedea el era ceea ce vedea ea : în cele mai proaste zile, lumea tulburător de frumoasă.

Măcar de s-ar fi născut frumoasă. Nu ca șirul lui nesfîrșit de vînzătoare și secretare, ci cu adevărat frumoasă. Ca fata aceea din Asia Centrală, căreia Ghenia îi spusese lucruri atît de îngrozitoare. De o frumusețe aleasă, exotică, așa încît ea putea, cu îndreptățire, să-i ia locul lîngă Sașa. Ea putea să-l iubească și să doarmă lîngă el. Ea putea să-i dăruiască toate zilele, în loc să aștepte plină de nervi șansa de a petrece cîteva minute în public cu el, discutînd despre relația dintre neutralitatea tehnică și alienarea din operele de tranziție ale lui Larionov.

Erau momente în care dorea să-și poată trece mîna prin părul lui, să-i spună că totul e cum trebuie. Înțelegea jalea cumplită care însoțea adevărata apreciere a frumuseții. Și dorea să-i poată fi de ajutor. Spera că femeile care aveau privilegiul de a-l atinge îi aduceau puțină alinare. Spera ca ele să fie bune cu el. Ori de cîte ori auzea poveștile despre ticăloșiile pe care le făcea cu vreo fată sau alta, îl scuza. Își dădea seama că el fusese doar speriat. Pierdut și speriat într-o lume copleșitor de frumoasă și de sălbatică.

Încetase să se mai gîndească la posibilitatea de a face amor cu el. Era prea dificil și, oricum, corpul ei nu funcționa destul de bine. Ceea ce încercase să facă singură doar o duruse, provocîndu-i în spate fiori chinuitori. Acum, se gîndea numai la starea lui, întrebîndu-se mereu cum ar putea să-i fie de ajutor, să-l iubească în singurul fel în care putea să-l iubească, fără să-l rușineze cumva la gîndul că cineva atît de deznădăjduit de urît ar putea să se gîndească să iubească un om atît de înzestrat cu farmec.

Oricum, nu conta. Și nu contau nici șirurile de femei ale căror mirosuri iuți îl îndepărtau tot mai mult de ea. Se mulțumea să vorbească batjocoritor despre Glazunov și să aștepte ziua cînd putea să-l ajute cît de puțin.

Îl iubea. Stînd în pat, în camera întunecoasă, ticsită cu picturile prietenilor, cu gravuri și cărți de artă cumpărate cu prețul a sute de mese pierdute, nu ar fi șovăit să-și dea viața pentru el, neașteptînd absolut nimic în schimb. Lumea era un loc atît de frumos. Dacă nu putea fi frumoasă, poate că putea face cîndva ceva frumos. Să-și dea concursul. Să îl ajute.

În sfîrșit, durerea o epuiză pînă în punctul în care simți că doarme. Se gîndi pînă în ultima clipă la credința ei într-o formă superioară, mai bună, de dragoste omenească.

7

COLONELUL SE UITĂ LA FEȚELE cursanților. Odată, un superior scrisese despre el că avea darul de a vedea clar lucrurile. Iar acum încerca să vadă ceva dincolo de fețele plictisite, neinteresate, ale ofițerilor adunați în fața lui, să simtă pulsul auditoriului și al acestor oameni, pe care curînd soarta îi va face să lupte pentru domnia legii într-o țară în care legea era, de prea multă vreme, nesocotită, în care legea însemna, deseori, numai ceea ce spuneau că înseamnă cei de aceeași teapă. Colonelul credea în lege. Chiar în legile mai puțin bune. Deoarece, cu ochii săi albaștri și limpezi, văzuse fenomenala putere a racilelor omenești, pe care le țineau la distanță doar zidurile încercate ale bastionului legii.

În zilele în care vedea deosebit de limpede, nu era un om entuziast. Vedea cum prind putere forțele răului, exercitîndu-se în mici dezastre regionale, unul după altul. Bănuia că, într-o viață anterioară, putea să fi fost preot. Ținînd înălțată o cruce împotriva demonilor nopții sau a călăreților sălbatici din stepele Asiei. Acum, mîna sa ținea doar o telecomandă pentru proiectorul de diapozitive, de fabricație occidentală, pe care-l adusese la curs.

Se uită la fețele cursanților și văzu teamă nedeslușită, apatie, resentimente, resemnare, epuizare. Simțindu-se încă stînjeniți,

În noile lor uniforme de trupe de interne, acești ofițeri erau și dintr-un alt contingent de trupe anterior regulate, șterse de pe statele Ministerului Apărării și transferate la Ministerul Afacerilor Interne care se afla în derivă. Pregătiți

pentru război, împotriva agresorilor străini de dimensiuni mitice, ei erau acum pregătiți în pripă, din nou, să servească pentru — și împotriva — propriilor lor compatrioți. Fețele erau predominant slave, în timp ce părul negru strălucitor și ochii meridionali din cele mai tulburate republici aproape lipseau.

Colonelul de KGB se uită la fețele cursanților, le văzu viitorul și nu îi invidie. Aveau să lucreze pentru o instituție la fel de bolnavă ca și țara însăși. Forțele de ordine se aflau ele însele într-o dezordine cronică. Trupele Ministerului Afacerilor Interne se bucuraseră totdeauna cel mai puțin de prioritate în primirea de recruți de calitate, de echipament de calitate și conducători de calitate. Acum acești tanchiști și rachetiști muștruluiți trebuia să sporească peste noapte eficiența sistemului — într-o țară în care se găsea tot mai multă ură, într-o țară în care găseai tot mai multe arme ilicite, în care găseai tot mai puțin timp și în care deopotrivă cei mari și cei umili încă mai căutau să se îmbete cu vorbe. Viitorul acestor ofițeri era mai puțin decît promițător. Și fețele lor îi spuneau colonelului că mulți dintre ei își dăduseră deja seama de asta, chiar dacă numai intuitiv. În ansamblu, se afla acolo o singură față în care putea avea cu adevărat încredere și aceasta era a unui căpitan veteran, cu însemnele de Erou al Uniunii Sovietice pe piept. Căpitanul ședea nemișcat, cu ochii ațintiți la lector, așteptînd — și mocnind de o anumită rușine tăinuită. Asta era bine. Țara avea nevoie de mai mulți oameni cărora să le fie într-adevăr rușine.

Colonelul de KGB, de asemenea, avea o mulțime de lucruri de care să-i fie rușine. Dar el nu lăsa niciodată ca trecutul să ajungă să-l stăpînească — asta era o maladie rusească fatală. El își ținea ochii, ochii săi albaștri și limpezi, ațintiți asupra viitorului.

Într-o bună zi, credea el, împotriva puterii sale de înțelegere, poate se vor împlini toate promisiunile, și oamenii vor trăi așa cum se cuvine.

Pentru moment, își promise că avea să le ofere acestor ofițeri, a căror viață luase o altă întorsătură, două ore dintre cele mai interesante pe care li le putea da. Fiind colonel

KGB decorat, se putea dispensa de formulările tipice, în spatele cărora alții, mai puțin de încredere, își ascundeau convingerile adevărate. Dar el venise să spună adevărul crud. Normal, KGB-ul și MVD-ul erau rivali înverșunați, dar Ministerul Afacerilor Interne ajunsese atît de disperat, încît întindea amîndouă mîinile după ajutor. Una după alta, structurile securității interne se prăbușiseră sub impactul primei presiuni reale : în Caucaz, în locurile fierbinți brusc apărute la est de Urali, în Baltica, în Moldova, în bazinul Donului. Acum școala superioară de comandă a MVD-ului inaugurase un program de pregătire ce includea invitarea unui lector venit de la KGB, care avea libertatea să spună lucruri pe care ofițerii trupelor de interne încă șovăiau să le șoptească chiar.

Colonelul le permise cursanților să se așeze, dîndu-le timp să se acomodeze cu el, să-i neliniștească puțin, amînînd momentul cînd va începe. Ținuta lor sîrguincioasă, indiferentă sau indecisă le contura parcă perspectivele.

Colonelul făcu un semn asistentului din spatele amfiteatrului și acesta stinse luminile. Cel care voia să doarmă putea s-o facă.

Colonelul apăsă butonul minuscul de pe telecomandă și primul diapozitiv umplu ecranul : cinci cadavre înnegrite, încleștate și devorate de foc.

Colonelul nu spuse nimic. Următorul diapozitiv : un copil cu ambele antebrațe hăcuite de la coate. Totul direct, fără menajamente.

Nici un comentariu. Următorul diapozitiv : o stradă cu case în flăcări, cu oameni tuciurii rătăcind prin preajmă, echipați cu arme ascuțite, meșterite din unelte, cu măciuci, cu o pușcă de vînătoare. Colonelul recunoștea expresia de pe fața acelor oameni cel puțin pentru scurt timp saturați și îmbibați de ororile pe care le provocaseră ei înșiși de curînd altora : remușcarea și chiar duioșia violatorului după faptă, ucigașul care privește goliciunea cadavrului unui copil.

Colonelul așteptă în tăcere, cu buzele strînse, ca o carte închisă.

Următorul diapozitiv prezentă un salon de spital, ticsit de femei și copii însîngerați, în culorile aprinse ale veșmintelor din sud.

Apoi se văzu un tablou al unui transportor blindat care ardea. Marcajul MVD era încă vizibil prin flăcări și fum.

Auditoriul începu să murmure.

Colonelul urmări să obțină o anume reacție cu o serie de diapozitive care prezentau fețe zdrobite, case devastate, femei cărora le înghețase țipătul pe buze, bărbați morți înveliți în pături, bărbați morți goi în stradă, oameni cu fețe sălbatice care agitau arme Kalașnicov... Diapozitivul final prezenta doi soldați din MVD care tîrau un ofițer mort, trăgîndu-l din fața unei gloate răsculate.

În sfîrșit, becurile se aprinseră. Nu fu surprins nici unul dormind.

Colonelul se uită din nou la fețele lor, înregistrînd schimbarea. Apoi începu să vorbească, simplu, fără formalism :

— Sumgait, Baku, Nagorno-Karabah, Nahicevan, Tbilisi, Abhazia. Cîteva dintre celelalte diapozitive erau din mici locuri izolate care nu meritau să fie menționate în buletinul de știri. Camarazi — sau vă spun simplu „frați ofițeri" — aceasta nu este o lecție de istorie. Acesta este prezentul. Acesta este viitorul vostru, țara voastră...

În restul celor două ore afectate, colonelul vorbi cît putu de clar și de sincer despre situația din fiecare republică a Uniunii Sovietice, republică autonomă și regiune, de concentrările etnice nerecunoscute sau divizate prin granițe administrative, din marile orașe. Tabloul zugrăvit de el era deznădăjduit de întunecat. Explică răspicat modul în care Stalin retrasase granițele interne în așa fel, încît să le poată garanta doar o autoritate centrală puternică, întocmai cum politica externă a lui Stalin încercase să facă Polonia dependentă de URSS prin reținerea de teritorii care aparținuseră odinioară Germaniei. Prezentă cifre referitoare la victimele și distrugerile provocate proprietăților, mai mari decît auziseră înainte oricare dintre cursanți, depășind în mărime chiar și zvonurile. Vorbi despre situația economică jalnică,

despre ruina ecologică, despre renașterea etnică și religioasă, despre mișcările radicale și charisma șarlatanilor... și despre inerția sistematică, orbirea cu bună știință, incompetența birocratică și corupție. Nici unul dintre jurnalele dizidente din noul val sau ziarele de scandal nu i-ar fi putut depăși critica la adresa situației curente.

— Și astfel, fraților, spuse el, veți primi diferite misiuni, cu ordine scrise într-un limbaj opac. Veți fi îndrumați să protejați avutul statului, să garantați siguranța mijloacelor de transport, să reduceți tensiunile prin prezența voastră — deși prezența voastră, cel mai adesea, va agrava situația — și, în sfîrșit, veți constata că sarcina voastră se va reduce la o misiune foarte simplă : să-i opriți pe aceștia să se măcelărească între ei. Din recunoștință, nu puțini dintre aceștia vor face tot posibilul să vă măcelărească pe voi. Veți primi ordinul să interveniți într-un fund de țară, unde huliganii din partea locului vor vrea să dărîme statuia lui Lenin din piața orașului și, înainte de a o ști, cerul va ploua cu foc. De regulă, vă veți afla la mijloc, atrăgînd focul de ambele părți. Voi și oamenii voștri veți fi paratrăsnetele, atrăgînd asupra voastră puterea distructivă a naturii. Colonelul se uită prin sală. Și, peste un an, cel puțin cîțiva dintre voi vor fi morți.

Fețe pline de teamă, de neîncredere și scepticism, de prea multă încredere în sine, de mînie.

— Dacă unii dintre voi au întrebări, să-mi pună, spuse colonelul. Mai avem cîteva minute.

De obicei, nu erau întrebări. Condiționați de sistemul de pregătire militară sovietică, ofițerii ascultau cu gura închisă și acceptau ceea ce li se oferea. Totuși, timpurile se schimbau. Și colonelul știa personal mult prea bine ce înseamnă să trăiești cu întrebări fără răspuns, care te ard la inimă.

Eroul Uniunii Sovietice ridică mîna.

Samsonov îl ascultase avid pe ofițerul de KGB, simțind, pentru prima dată în timpul cursului, că cineva îi oferea ceva de valoare. Acest colonel era un spirit înrudit, un alt om

hotărît să creadă în țara sa cu tot dinadinsul. Și el îi părea ciudat de cunoscut, evocînd asociații pozitive care-i umblau tăinuite prin minte. Samsonov era sigur că nu-l întîlnise niciodată înainte pe colonel. Semăna totuși cu cineva pe care nu știa de unde să-l ia.

Cînd KGB-istul îl surprinse, cerînd să i se pună întrebări, Samsonov se trezi că ridică mîna, chiar înainte să poată să-și formuleze întrebarea. Voia să stabilească un contact cu omul acesta, dar nu de dragul unor legături profesionale, ci, pur și simplu, pentru că simțea posibilitatea, oricît de slabă, a unei fraternizări cu el.

Cînd colonelul îi dădu permisiunea, Samsonov se ridică în picioare. În ultimul moment, își atenuă întrebarea, eliminînd îndoielile care îl chinuiau.

— Tovarăşe colonel, aș vrea să vă cer părerea despre amenințarea la adresa stabilității Uniunii din partea republicilor central-asiatice.

Colonelul de KGB se uită la el fără să-și schimbe expresia, apoi încuviință din cap. Pentru moment, își luă ochii de la cursanții ofițeri și se refugie în sine. Apoi își trecu mîna peste părul rărit.

— M-am referit deja la problemele etnice locale, începu el. Dar întrebarea dumitale merge puțin mai departe. Își îndreptă spatele, ca și cum ar fi luat o hotărîre asupra a ce urma să spună. Părerea pe care v-o pot oferi nu este decît personală și subiectivă. Mi-e teamă că nu se bazează pe dialectică. Pe termen scurt, problemele vor rămîne localizate. Acute, poate sîngeroase, dar ocazionale și temporare. Pe termen lung însă, văd locul republicilor central-asiatice ca, poate, cea mai mare amenințare la adresa integrității statului. Doar dacă, desigur, nu ar fi ca Ucraina să se rupă de noi sau Republica Rusă însăși nu ar fi să se destrame. Dar cred că toți putem fi de acord că așa ceva este de neconceput. Zîmbi ușor.

Este tentant să evaluăm Asia Centrală ca pe o entitate colectivă, continuă el. Pentru unii fără pregătire, ea apare, toată, ca dintr-o bucată. Dar sînt multe particularități interne, chiar contradicții. În Uzbekistan, de exemplu, nivelul nemulțu-

mirii și dizidenței variază remarcabil de la raion la raion, de la oraș la oraș. Hiva și Buhara sînt calme și relativ religioase. Liderii religioși locali — cel puțin cei care sînt oficial recunoscuți — îi dau cezarului ce-i al cezarului, cum se spune. Samarkandul... este puțin mai îndoielnic. Situația din Tașkent este deja o problemă. Orașul este divizat în cartiere distincte etnic. Sînt zone unde o față prea albă ar face mai bine să nu meargă. Respiră adînc. Dar ceea ce văd pentru viitorul imediat este doar continuarea genului de tulburări locale, focuri iuți care își epuizează combustibilul și se răspîndesc. Ici-colo, confruntări brutale, violente. Dar, mai mult sau mai puțin, le vom ține în frîu. Cîtva timp de-acum încolo, nu mă aștept la ceva de genul situației din Caucaz. Pur și simplu, nu se recunosc suficient de solidar doleanțele galvanizatoare. Cultura este întrucîtva pasivă. Fundamentalismul islamic, în formele sale mai amenințătoare, nu a prins încă rădăcini adînci. De fapt, văd problemele economice, și chiar ecologice, a fi mai curînd amenințătoare. Dar, desigur, o cauză poate să ducă la alta. Se uită la Samsonov. Mă repet doar. Nu pot, de fapt, să-ți ofer altceva în afară de ceea ce am spus deja : Asia Centrală este o problemă pe termen apropiat, dar va constitui o problemă gravă pe termen lung. Privirile li se întîlniră prin aerul închis din încăpere. Firește, dacă și-ar pune mintea, un ofițer ar putea să fie ucis acolo.

Auditoriul începu să murmure. În parte, din pricina umorului negru al ultimei remarci, în parte, întrucît timpul programat pentru prelegere se terminase.

— Ei, văd că timpul s-a terminat, spuse colonelul. Vă mulțumesc pentru atenție.

Ofițerii se ridicară în picioare. În spatele lui Samsonov, un cursant îi spuse altuia :

— Nu-i decît un morman de rahat. Dacă le dai ticăloșilor un picior bun în dos, îi faci să-și revină.

În loc să-i urmeze pe colegii de clasă afară, în coridor, Samsonov înaintă spre podium. Colonelul de KGB își ridică privirea de pe materialele pe care le aduna.

— Tovarăşe colonel, începu Samsonov, străduindu-se încă să găsească vorbele potrivite. Tovarăşe colonel, am o problemă.

Nu avea pe nimeni cu care să vorbească serios şi luase decizia să încerce cu omul acesta, orice-ar fi.

Samsonov sesiză privirea colonelului care se uita la decoraţiile de pe pieptul său şi apoi, repede, îşi luă privirea de la ele.

— Afganistan ? întrebă colonelul sigur de sine.

Samsonov încuviinţă.

— Tovarăşe colonel... problema mea priveşte, de fapt, Afganistanul. Vreau să fiu ofiţer bun, să fac tot ce pot. Dacă nu pot servi în armată, servesc aici, dar... mi-e teamă...

Colonelul îşi înălţă sprîncenele.

Samsonov înlătură, dînd din mînă, neînţelegerea.

— Nu mă refer la situaţiile de pe diapozitive. Nici vorbă de aşa ceva. Numai că... în Afganistan am văzut foarte multe. Poate prea multe. Nu mă pot uita la un tadjic, uzbec, sau azer fără să simt...

— Ura, imediat. Colonelul termină, în locul lui, propoziţia şi gîndul. Simţi ura şi nu te poţi abţine, şi te temi să nu faci ceva absurd, ceva greşit.

Claritatea înţelegerii îl surprinse pe Samsonov. Îşi dorea să poată sta cu el de vorbă, să-şi deschidă inima. Avea atîtea de spus.

— Da. Mi-e teamă să nu fac ceva îngrozitor.

Colonelul se uită la ceas.

— Trebuie să plec. Am o şedinţă foarte importantă, dar ascultă-mă. Îl luă pe Samsonov de braţ, stringîndu-l ferm şi i se uită în ochi. Colonelul avea ochi albaştri, care nu lăsau pe nimeni să pătrundă înlăuntrul lor, dar care pătrundeau foarte adînc. Însuşi faptul că eşti îngrijorat de aceasta înseamnă că ai să procedezi foarte corect. Mă pricep la oameni. E de datoria mea. Iar dumneata vei proceda cum trebuie.

Samsonov încuviinţă din cap, fără o vorbă, întrebîndu-se cum ar putea să stabilească un contact real cu omul acesta.

— Ai încredere în mine, spuse colonelul strîngînd brațul lui Samsonov, ca să-i întrerupă reveria. Îți vei face datoria. Și ți-o vei face bine.

Apoi, foarte iute, își vîrî ultimele hîrtii în servietă și se îndreptă spre ieșire cu pași iuți, foarte milităroși. Se opri în ușă, doar atît cît să se întoarcă, și spuse :

— Și mult noroc, căpitane.

Dezamăgit, Samsonov stătea în amfiteatrul gol, scos cîteva clipe din scurgerea timpului. Nu putea spune de cine îi amintea colonelul. Și se întrebă ce-i rezerva viitorul.

În fine, își reveni. Era timpul să se ducă la ora următoare. Trei ore de teorie leninistă despre natura reacționară a protonaționalismului.

— Colonel Leskov, strigă secretara, cu reproș și alarmă în glas — generalul Kerbitski vă așteaptă în birou. Așteaptă de o jumătate de oră.

Colonelul de KGB își aruncă pălăria pe un scaun din anticameră și, în timp ce pășea, își scoase paltonul de lînă.

— Metroul e un balamuc, spuse el.

— Ar trebui să comandați o mașină de serviciu, ca toți ceilalți...

Deschise cu o smucitură ușa biroului său și intră.

Generalul locotenent de KGB, G.V. Kerbitski ședea cu burta răsfrîntă pe canapeaua veche de piele de lîngă fereastră, fumînd un trabuc. Umpluse deja camera de fum.

La vederea lui Leskov, generalul zîmbi.

— Chiar că ar trebui să te văd mai des, Pavel Ivanovici. Mereu îmi lași timp să mă gîndesc.

— Tovarășe general, scuzele mele. Eu...

Generalul îi întrerupse vorbele agitînd trabucul.

— Știu, știu. Nina Mihailovna mi-a spus că iar i-ai omorît cu pregătirea pe frații noștri din MVD. Te apără ca o leoaică.

— Da, tovarășe general.

— Aș lua-o ca secretară, dar s-ar împotrivi cu ghearele și cu dinții.

— Sînt norocos că o am.

Generalul încuviință, scoțînd pe gură un nor magnific de fum albastru.

— Oricum, e prea bătrînă pentru mine. Unul din privilegiile unui general este să aibă o secretară tînără și atrăgătoare. Își încreți colțul gurii. Păcat că nu sînt bune de nimic la dactilografie. Cum a mers cu băieții din MVD ?

Leskov clătină din cap.

— Am senzația că-i învăț pe niște orbi să conducă mașina.

Kerbitski învîrti capătul trabucului între degete.

— Niște amărîți. Pufăi iar. Așa, deci. Stai jos și hai să discutăm, Pavel Ivanovici.

Trabucul i se plimbă în gură ca o barcă ridicată și coborîtă de valuri.

Leskov se așeză lîngă general, simțind în șezut împunsăturile arcurilor inegale ale canapelei.

— Spune-mi, zise generalul, ce se întîmplă cu prietenul nostru Ali Talala ?

Leskov făcu o grimasă.

— Hotărît lucru, el e. El l-a omorît pe Losov, pe soția lui, pe copii, chiar și pe ibovnică. Plus doi milițieni pe care Losov îi avea ca să-i păzească comorile. Și pe șoferul lui Losov.

— Losov era o secătură, spuse generalul. Se pare că Talala ne-a scutit de un proces și de foarte multă tevatură în văzul publicului.

Leskov încuviință oarecum din cap. Dar, în ultimă instanță, era vorba de supremația legii. Mereu era vorba de supremația legii. Cei zece ani diferență de vîrstă dintre cei doi bărbați de pe canapea măsurau schimbarea de o generație din atitudine. Kerbitski începuse serviciul în crepusculul puterii lui Stalin. Îl interesau rezultatele, nu procesul.

— Procurorul era gata să emită un ordin de arestare a lui Losov. N-am mai văzut un caz atît de perfect. Putea servi de exemplu altora.

Generalul ridică din umeri.

— Polițiștii sînt corupți. Totdeauna au fost. Miliția nu e bună decît să dirijeze circulația. Lăsă să-i cadă chiștocul tra-

bucului pe pardoseala cu gresie și îl zdrobi cu piciorul. Poți dovedi că a fost Talala ?

— Da.

— Fără nici o îndoială ?

— Da.

Generalul se afundă iar în canapeaua de piele verde și veche, gîndindu-se :

— I-au văzut o mulțime de oameni în restaurant, continuă Leskov. Tot timpul, Talala s-a dat mare. Crede că este de neatins. Dar noi avem un informator în interiorul organizației lui. Putem...

— Talala este acum deputat al poporului. Are imunitate cît timp este în legislatură.

— Asta poate fi suspendată. Dacă delictul este destul de grav.

— Ar fi un chin.

— A omorît un colonel de miliție și întreaga lui familie. N-are importanță dacă Losov era corupt sau nu.

— Ar fi un chin. Și am putea pierde.

— Avem martori, probe.

— Am putea pierde. Sau s-ar putea să nu trecem dincolo de primii pași. Poate că Talala nu este de neatins. Dar e aproape același lucru. Un deputat al poporului. Cu prieteni sus. Cu un sprijin extraordinar acasă, în Uzbekistan. Am putea pierde și efortul nostru ar putea fi întîmpinat cu revolte. Trebuie să fiu sincer cu dumneata, Pavel Ivanovici. Losov nu era chiar așa de important pentru superiorii noștri comuni.

— Vreau să-l am la mînă pe ticălosul ăsta, spuse brusc Leskov, neputîndu-și reține cuvintele.

— Știu, spuse calm Kerbitski. Și eu aș vrea. Dar o să-l prindem cu ceva mai mare, ceva care să conteze pentru cei care iau deciziile finale.

— E un infractor. A omorît cu sînge rece opt oameni.

Generalul își duse degetele la buze, pufăind dintr-o urmă de trabuc.

— Să fim sinceri, prietene. În țara asta, astăzi, opt oameni nu contează prea mult. O, sînt de acord că e o crimă oribilă. Și eu, tot așa de mult ca dumneata, vreau să-l aduc

pe ticălosul ăsta măsliniu în fața legii. Dar trebuie să fii de acord că o să ia cîtva timp. E chiar omul nepotrivit la un moment nepotrivit. Kerbitski zîmbi. Pe vremuri, firește, totul ar fi fost mult mai ușor. Talala ar fi putut dispărea de pe fața pămîntului și toți s-ar fi prefăcut că el, pur și simplu, nici n-a existat vreodată. Nu toate schimbările pe care le-am văzut, dumneata și cu mine, au fost în bine, Pavel Ivanovici.

— Eu mă conformez legii. O respect.

— Dar mai întîi trebuie să o facem. Generalul oftă. Drace, toate sînt la jumătate de drum. Uneori, pot fi optimist. Dar niciodată nu mă ține prea mult. Cel mai adesea prevăd o altă perioadă, plină de necazuri, cum se îndreaptă spre noi implacabil, cum vezi că vine în stepă o furtună și umple încet orizontul. Privi o clipă într-o depărtare imaginară. Ascultă-mă. Fă-i dosarul lui Talala. Fă-l așa de mare și de concret, încît cei din limuzine cu perdele la geamuri să nu poată închide ochii. Fă-o temeinic, pe îndelete. Implică-i pe atît de mulți aflați mai sus de el, încît aceștia să fie ușurați dacă-l pot sacrifica pentru a ne domoli pe noi. Și, între timp, nu vorbi pe aici, prea mult sau prea tare, despre forța legii. Sînt ape din adîncuri pe care chiar și tinerii colonei inteligenți, bine situați, pot să nu le observe pînă cînd se trezesc că înoată din răsputeri să-și țină capul deasupra apei.

Leskov nu auzi avertismentul. Toate gîndurile îi erau concentrate asupra lui Ali Talala, furios că omul care comisese o asemenea faptă, pe fondul unui număr nesfîrșit de alte ilegalități, poate să meargă liber pe stradă, ca un cetățean onorabil și privilegiat.

— Și dacă-i facem un „dosar mare" ? Dacă putem afla exact în fața cui răspunde ? întrebă Leskov. Ne vor susține superiorii noștri comuni să-i demascăm și pe ei ? Sau o să fie noua justiție la fel de selectivă ca și cea veche ?

Leskov se uită la general. Un nas care se borcăna, smocuri de păr de om bătrîn în urechi. Lucrase din cînd în cînd ani de zile pentru Kerbitski și avea încredere în el. Deși felul lor de a gîndi era în divergență uneori, Leskov era convins că și generalul ajunsese să creadă în justiție, într-o societate a cărei ordine nu se bizuia întru totul pe capricii și

teamă. Îl văzuse pe bătrîn luînd decizii curajoase. Chiar înainte să înceapă să sufle alte vînturi. Dar Kerbitski îmbătrînea. Își încetinea ritmul.

— Mai întîi, spuse bătrînul, să-l luăm pe Talala. Să fim metodici și inteligenți și să ne clădim o poziție atît de solidă, încît să fie inexpugnabilă. Să punem mîna pe Talala și apoi, după ce ne ocupăm de el, putem începe să urcăm. Punem noi mîna pe ei, Pavel Ivanovici. Dar e mai bine să așteptăm pînă cînd lupul se desprinde de haită. Ca să-l putem ataca separat. În loc să ne luăm deodată de întreaga haită.

— O să fac dosarul. O să fac dosarul de-o să pută pînă la cer, dacă încearcă să-l mușamalizeze.

Kerbitski încuviință din cap și băgă mîna în buzunar după o altă țigară de foi.

— Așa trebuie să facem.

Căută chibriturile. Leskov se ridică și luă de pe birou o brichetă. Cînd lucra singur, fuma țigări. Dar rareori fuma în fața cuiva.

— Mulțumesc, spuse Kerbitski, aplecîndu-se în față peste burtă, ca să primească foc de la brichetă.

Leskov puse la loc bricheta și se așeză. Generalul scoase o altă trîmbă în fumăraia din jur.

— Știi, zise Kerbitski, noi l-am făcut pe Talala. El este tot atît produsul acestui sistem, cît și dumneata sau eu. Chiar mai mult. Noul om sovietic. Aflat între două lumi și mulgîndu-le din răsputeri pe amîndouă. Poți chiar fi sigur că cei ca el sînt patrioți, în felul lor egoist. El n-ar vrea niciodată ca Uzbekistanul să-și ceară independența. Asta ar însemna sfîrșitul vacii mulgătoare. Noi l-am învățat posibilitățile de corupție pe care i le poate oferi numai o entitate mai mare.

Generalul își savură trabucul, o havană, una din ultimile bunătăți din visul revoluției mondiale.

— E un individ sîngeros, spuse Leskov.

— În cea mai bună tradiție central-asiatică.

— Aș vrea să-l bag în pușcărie chiar azi. E mînjit de sînge.

Țigările de foi erau pentru Kerbitski o mare desfătare. Era una dintre ultimile lui plăceri. Leskov știa că viața particulară a bătrînului mergea prost de ani de zile. Că amîndouă fiicele aveau căsnicii nenorocite.

— Acolo, acasă, în Uzbekistan, desigur, n-ar fi socotit un ucigaș sau un hoț, spuse generalul. Doar un bun furnizor. Și după cîte știu, e foarte popular. Procură lucruri pe care statul însuși nu le poate furniza. N-am crezut niciodată că aceste „mafii“ apar pentru că toți oamenii sînt, în fond, răi. Priviți obiectiv, ei doar acoperă golurile lăsate de sistem. Întreaga crimă organizată exploatează ineficiența și deficiența guvernării. Și, în fine, Talala e doar o prelungire modernă a vechii tradiții central-asiatice a emirilor și sultanilor, sursă de belșug, exmplul datoriei împlinite, dătătorul de legi. Cînd profită pe seama noastră, cînd ne înșală, oamenii lui nu pot decît să-l admire.

— Un ucigaș, e un ucigaș.

Generalul clătină din cap a mirare prefăcută.

— Foarte bine. Fă cum crezi, prietene. Zîmbi. Mereu mă faci să mă gîndesc cum erau bolșevicii de la început. Oameni cu foc în ochi și foame în burtă care credeau cu adevărat...

— Oameni pe care noi i-am omorît.

Generalul ridică din umeri.

— Stalin i-a omorît. Nu noi. Oricum, sînt din aceia care-or să spună că totdeauna trebuie să te debarasezi de fanatici după ce au servit scopului.

Surîse iar. Și Leskov surîse.

— Să sperăm că o să aștepte pînă cînd o să servesc scopului meu.

După ce generalul plecă, Leskov deschise fereastra ca să lase să iasă fumul sub cerul de iarnă. O clipă căscă ochii fără țintă la străzile cenușii și întunecate ale Moscovei. Fugăriți de farurile slabe și de frig, pietonii se grăbeau să treacă prin mîzgă, cu fața acoperită, ferindu-se de vînt. Chiar și pe vremea cea mai bună, în aerul Moscovei era întotdeauna o notă de mîhnire. Iarna, ea devenea o simfonie. Moscova fusese totdeauna un oraș trist. Un oraș de supraviețuire. Iar el îl iubea foarte mult.

Se așeză la locul lui în spatele biroului, savurînd aerul proaspăt. Secretara îi pusese cu grijă dosarul lui Talala în

mijlocul teancurilor ordonate de cărți, corespondență și note informative. Era aprigă, supusă și modestă, cu ciorapi croșetați și păr încăruntit strîns într-un coc. Și ea era Moscova, cum erau și fetele destul de tinere ca să poată zîmbi, de gît cu prietenii lor, pe scările rulante nesfîrșite din stațiile de metrou.

Deschise dosarul de carton. Era gros, cu hîrtie fixată de interioarele ambelor coperți, și se deschidea greu. Avea fotografii noi. Talala însuși, mic și curat, cu o expresie care nu spunea absolut nimic. Membrii familiei, în mătăsuri uzbece. Toți copiii, băiețelul arătînd bolnav. Copiii erau în Asia Centrală suprema bogăție. Iar Talala era sărac în băieți. Apoi era fata.

Leskov fusese surprins prima dată cînd văzuse o poză a lui Șirin Talala. Povestea ei nu era neobișnuită. Fata din Asia Centrală, de bani gata, vine la Moscova și își face de cap. Dar frumusețea ei o detașa. Chiar și într-o poză în alb și negru, luată clandestin, farmecul ei era spectaculos de clar, solicitînd atenția unui bărbat.

Brusc, Leskov închise dosarul, hotărînd să lucreze la el mai tîrziu. Avea alte dosare, alte probleme și le neglijase. Dosarul lui Talala o să fie ultimul din seara aceasta. Dar, minute în șir, nu se putu sustrage amintirii frumuseții fetei. După mai mult de douăzeci de ani de lucru la direcția de cercetări interne a KGB-ului, nu-și putea aminti decît de cîteva cazuri în care să fie implicată o femeie atît de frumoasă, măcar tangențial. Dar fiecare dintre acele puține cazuri și puține femei aveau un lucru în comun. Ele terminau, invariabil, prost.

Prea multă frumusețe pentru lumea asta, gîndi Leskov calm, trist. Era o chestiune de fizică, de chimie. Se uită la o altă fotografie, una din puținele pe care le ținea înrămate pe birou. Era veche, puțin decolorată și cu doi băieți, evident frați, cel mai mare în pantaloni lungi, cel mai mic în pantaloni scurți și largi, plasați pe un fundal format dintr-un măr și un gard rupt.

Clătină din cap și se apucă de lucru.

8

AVIONUL ATERIZĂ LA SAMARKAND, în lumina slabă de început al unei zile de iarnă. Ali Talala și familia sa și gărzile de corp fură escortați primii, urmați de ceata de pasageri, cu pachetele și sacoșele burdușite. Trei mari automobile negre așteptau pe pistă cu motoarele duduind. Se strînsese un grup mic de personal al aeroportului, în ciuda frigului, pentru a-și arăta respectul. O fetiță uzbecă măruntă, cu fața aproape nevăzută în păturile și faldurile îmbrăcăminții tradiționale de iarnă, ținea un buchet de garoafe roșii de seră în față, ca un soldat care prezintă onorul. La un cuvînt din partea unui bărbat cu o cicatrice de cuțit, care se întindea de la tîmplă pînă la colțul gurii, ea alergă în întîmpinare.

— Bun venit acasă !

Talala respiră adînc. Dincolo de mirosul de combustibil și gaze de eșapament, își închipui că poate deja să simtă mirosul deșertului. Simți o dorință copilărească să lase în urmă aeroportul, să alerge de-a lungul bulevardelor modernizate ale Samarkandului, să gonească pe lîngă cîmpurile otrăvite de insecticide pînă la dealurile unde strămoșii săi stăpîniseră lumea călare. Dar își controlă pasul. Expresia feței nu dezvăluia nimic. Ritualul era important. Își deschise brațele spre flori și spre fata care alerga.

După o avalanșă de salutări, Talala intră în partea din spate a primei mașini și aceasta porni în trombă, lăsînd în urmă restul familiei. Celelalte două automobile aveau să-i ducă direct la casa mare dintre dealuri. Dar Talala avea un ritual stabilit pentru cînd sosea acasă și era de o importanță

vitală ca el să-l urmeze, ca și cum ar fi fost pentru un emir sau han de mult decedat.

El împărțea locul din spate al mașinii cu un bărbat extraordinar de chipeș, de vreo treizeci și cinci de ani. Excepțional de înalt și de mușchiulos pentru un uzbec, Mustafa Gogandaev avea trăsăturile unui prinț dintr-o poveste orientală. El îmbina aura puterii fizice cu o eleganță a gesturilor pe care nu o putea egala nici un rus. Cînd fusese mai tînăr, Mustafa Gogandaev își cîștigase o mare faimă de distrugător al bunului nume al femeilor și trecutul său era doldora de eșecurile violențelor taților, soților, fraților, amanților. În ciuda capacității de a se apăra, ar fi fost mai de mult omorît, dacă nu ar fi fost un membru al marelui clan Talala. Sîngele său ilustru îl salvase. Mereu și mereu.

Totuși, notă Talala, în lume era o justiție teribilă. Gogandaev se căsătorise — după aparențe din dragoste. Își alesese de soție o fată relativ săracă, dintr-o familie oarecare. Dar ea avea o frumusețe surprinzătoare. Era băiețoasă și vioaie, ca din altă lume. Gogandaev se revoltase împotriva familiei sale, împotriva tradiției, împotriva bunului simț și o luase în căsătorie. Crescut pentru un mare viitor, în mijlocul familiilor care cîrmuiau, de fapt, Uzbekistanul, el nu-și consolidase poziția făcînd o căsătorie care să prelungească înrudirea clanului său cu o altă familie cu putere. Dînd naibii cerul și pămîntul, el se căsătorise cu îngerul său, copleșind-o cu daruri. Doar ca să o găsească în pat, ziua în amiaza mare, cu un mecanic auto lăbărțat asupra ei. Gogandaev îi omorîse pe amîndoi cu mîinile goale. Și nu se mai atinsese vreodată de altă femeie, pe cît știa lumea. În schimb, deveni un reprezentant formidabil și nemilos al intereselor familiei sale, răsturnînd în cele din urmă autoritatea vîrstei și devenind ajutorul lui Talala în toate treburile practice, omul care lua deciziile în absența stăpînului.

— N-am văzut-o pe Șirin, remarcă Gogandaev în treacăt, în timp ce automobilul mîna spre norul negru-cenușiu de poluare care marca marginea reală a Samarkandului.

— E la studii, spuse Talala, privind prima casă dărăpănată de pe costișă prin geamul automobilului. N-a putut să vină acasă.

— Dar e bine ?

— O, da. Îi întrece pe ruși. Și studiile i se par ușoare.

— Toți ceilalți sînt bine ?

— Da, slavă Domnului.

Talala constată că folosea vechea expresie tot mai mult.

În trecut, clanul Talala avusese și el partea sa de probleme cu religia. Inclusiv acuzații de erezie, chiar de vrăjitorie. În secolul al optsprezecelea, emirul de Buhara impusese pedeapsa cu moartea asupra oricărui membru al clanului Talala prins pe teritoriul său și chiar în Samarkand, căruia cei din clanul Talala îi plăteau tribut, cu mai multă sau mai puțină credință, și nu privise întotdeauna cu simpatie spiritul de independență al oamenilor neîmblînziți dintre dealuri. Sub puterea sovietelor, decenii la rînd, orice expresie religioasă, orice vorbe care aminteau de Dumnezeu, fie cît de nevinovate, aduceau necazuri sau mai rău. Dar iar se mișcau nisipurile și îi văzu pe ai săi că aveau tot mai mult nevoie de sprijin în vorbe pe care li-l ofereau vechile formule. Mai presus de orice, omul trebuie să aibă simțul timpurilor.

La distanță, sub cerul cenușiu, învăluitor, Talala văzu cupola uriașă a moscheii Bibi-Hanîm și mormanul de ruine dimprejur. Totul era învelit în schele și o macara inertă împungea cerul. Neglijată de secole, marea moschee era, în sfîrșit, în răstimpuri, restaurată. Talala contribuise la alocarea de fonduri pentru proiect. Și asta se potrivea cu spiritul timpurilor.

Automobilul de lux ocoli cîteva autobuze galbene care lăsau dîre uriașe de gaze de eșapament. Vehiculele erau atît de aglomerate, încît geamurile aburiseră. După ele, pasagerii arătau doar ca niște pete colorate imprimate pe sticlă. Automobilele particulare și taxiurile se cutremurau pe roțile uriașe, în timp ce camioanele albastre, pe jumătate stricate, transportau alimente și combustibil pentru oraș. Chiar și cu geamurile etanș închise, interiorul automobilului mirosea urît a benzină ieftină.

— Spune-mi, frate, spuse Talala, ce-i cu problema asta de la graniță ?

În avion, dormise doar scurt timp și prost. Dar anumite chestiuni nu puteau aștepta pînă după ce se odihnea.

Gogandaev așteptase doar un semn că Talala era gata să se apuce de treburi.

— Am pierdut un transport întreg. Doi dintre oamenii noștri au fost arestați.

Talala înălță o sprînceană.

— Au... vorbit ?

— Nu. Au murit îndată ce au fost închiși.

Talala se uită aspru la bărbatul mai tînăr.

— A trebuit să o facem, zise iute Gogandaev. Nu era sigur că puteam avea încredere.

În mașină, cei doi bărbați tăceau. Un băiat încotoșmănat își lovi măgarul cu bîta, mînînd animalul împovărat de o parte a șoselei.

— Trupele de graniță au un comandant nou. Încă n-a cerut bani. El personal a condus patrula care a prins în ambuscadă transportul nostru.

Circulația se înteți în jurul lor, haotică și cunoscută.

— Poate, zise Talala, încearcă să forțeze prețul.

— I-a pus deja sub stare de arest pe vreo cinci-șase dintre proprii săi oameni. Fiecare dintre ei a lucrat cu noi. Figura lui Gogandaev deveni rece. N-am primit nici măcar vreun avertisment despre numirea lui. Se pare că KGB-ul s-a gîndit, în sfîrșit, serios să închidă granița.

Talala se uită la o femeie înfofolită care-și ducea copiii, și ei încotoșmănați, de-a lungul primului trotuar. Case cu un singur etaj, din blocuri de zgură și beton prost turnat, stăteau cocoțate pe panta unei viroage. Dintr-un butoi de petrol se înălța fum negru.

— Merge în cicluri, spuse Talala. Am văzut asta de trei, poate de patru, ori în viața mea. Face numai rău tuturor. Și, la sfîrșit, schimbările continuă. Rușii vor să traseze o graniță contra cursului istoriei. Dar istoria — și negoțul — sînt mai puternice decît rușii. Zîmbi. Aproape compătimitor. Rușii

vor să modeleze lumea după placul lor. În timp ce un om înțelept acceptă lumea cum e și profită de pe urma ei.

— Sînt convins, zise Gogandaev, că acest individ nou o să constituie o problemă specială.

Talala oftă. Chestiunea aceasta strica atmosfera sosirii sale.

— Vom cerceta această problemă, fiule, îi promise el bărbatului mai tînăr. Dar este clar că nu putem permite ca rușii să-și depășească limitele. Și eu nu voi încerca să-i domolesc.

— Acestui nou comandant îi place să meargă în patrulă cu oamenii săi. Să se obosească făcînd treabă de locotenent.

— Poate, zise Talala, le arată locotenenților cum se face treaba.

— Poate o să aibă soarta unui locotenent. Dealurile din deșert sînt încă locuri sălbatice.

Talala încuviință.

— O să ne gîndim la asta. Apoi oftă. Păcat că și-au terminat războiul. Atunci era mult mai ușor.

În ultimii, cei mai intenși, ani de război din Afganistan, Talala și ai săi, împreună cu neamurile lor, puseseră la cale o operațiune meticuloasă și frumoasă de la baza aeriană Bagram. Soldații sovietici mureau de boli contagioase într-o fundătură a Afganistanului, unde tifosul, ciuma și holera făceau tot atît de mult parte din schimbarea anotimpurilor ca și soarele, vîntul și zăpada, iar corpurile lor erau transportate acasă în sicrie ermetizate. Punctul de intrare fusese Samarkandul, unde se înființase un centru sofisticat de decontaminare. La început, oamenii lui Talala, pur și simplu, încărcaseră saci de heroină și calupuri de hașiș împreună cu cadavrele. Dar, mai tîrziu, ei perfecționaseră sistemul într-atît, încît cadavrele rămîneau în Afganistan, iar narcoticele, de greutatea corpurilor, ajungeau în Uniunea Sovietică, destinate să potolească pofta tinerilor veterani care deveniseră narcomani în timp ce-și serviseră patria și care acum patrulau pe străzile Moscovei sau Kievului în zdrențe, urmărind nedomoliți să ajungă la rația pe o zi din prețiosul praf alb

sau, pur și simplu, în căutarea cîtorva bucăți de hașiș care să-i ajute să uite disprețul cu care îi privea societatea.

— O să trecem peste greutatea asta, spuse Talala cu un ton categoric.

Gogandaev așteptă la un stop roșu, apoi spuse :

— Am auzit că a fost o problemă la Moscova.

— O chestie minoră. Un alt rus obsedat de propria sa grandoare. Chiar și proprii săi oameni s-au bucurat că au scăpat de el, zîmbi Talala. Ca toți rușii, era necinstit cu cei din propriul său neam. A furat din mîna celui care îi apăra viața. Cel mai prostesc lucru pe care îl poate face un om.

— Chiar așa.

— Acum mă aștept la ceva greutăți cu ucrainienii. Aduc atît de multă băutură din Polonia, încît s-ar putea să încerce să o vîndă ieftin. Sper să se poată evita un conflict. Aș vrea să ajung la un acord onorabil cu ei. Dar sînt tot slavi. Ucrainieni, ruși, nu-i nici o deosebire. Nu sînt capabili să vadă dincolo de cel mai mic avantaj pe care l-ar putea obține.

— Ne putem înțelege cu ucrainenii, spuse Gogandaev. Dacă se ajunge la așa ceva.

— Da. Ucrainienii încă șovăie să pună degetul pe trăgaci. Se mai tem de lege.

— Și o să piardă totdeauna în fața celor care nu se tem.

— N-avem de ce ne teme.

— Teama e pentru cîini. Curajul e pentru bărbați.

De data asta, Talala se opri puțin înainte de a răspunde :

— Și mintea e pentru bărbați. O să ne gîndim la asta.

Mașina ocoli muzeul național, o clădire ca o ladă mare și turtită, și se opri în fața Reghistanului, parcînd ilegal. Aceasta era prima fază a ritualului.

Talala coborî din mașină singur, sorbind aerul rece și acru.

Ochii săi îngustați se concentrară asupra grandorii monumentelor din fața sa, necercetate de turiști în acest anotimp neprielnic. Îl auzise o dată pe un ghid spunînd unui grup de turiști ruși cu fețe bovine că stilul arhitectonic al complexului de moschei, madrasale și minarete, fusese excesiv influențat de design-ul persan. Că nu putea fi considerat

pur. Pentru Talala, asta era o prostie. Nu cunoştea o mai mare puritate decît aceasta, în afară de deşertul însuşi. Aceste măreţii masive, făţuite delicat cu plăci, erau inima cetăţii lui Timur cel Şchiop. Chiar după cincizeci de ani de viaţă, Talala încă simţea minunea de fiecare dată cînd stătea în faţa monumentelor. În cea mai nefavorabilă lumină, în cele mai proaste zile, Reghistanul era sublim. În zilele bune, cînd soarele strălucea pe plăcile de ceramică, era un tablou celest. Marile bolte arătau neasemuita iscusinţă a omului, mărturisind generozitatea lui Dumnezeu revărsată asupra poporului său ales. Era un semn al credinţei care trecea dincolo de lipsa de credinţă a acestor vremuri aspre. Şi cînd te aşezai şi priveai cu adevărat în tihnă, te cufundai în mări de albastru şi verde, în sori aurii orbitori, apoi te înălţai spre lună pe spatele unui leu vărgat ca un tigru. Dar, pentru Talala, valoarea se afla dincolo de splendoarea imaginii, în afirmarea măreţiei poporului său, o măreţie care va rezista dincolo de privirile condescendente ale străinilor cu sufletul bolnav de necumpătare şi minciuni. Şezînd în faţa marilor faţade, nu putea să-i înţeleagă pe tinerii care îşi cereau independenţa de Uniunea Sovietică. Lui i se părea aşa de limpede că ruşii deveniseră robi, fără măcar să-şi dea seama. Şi Ali Talala nu voia să-şi elibereze robii.

Şezu singur un timp pe o bancă rece de lemn pusă pentru turişti. Pe vreme bună, îi plăcea să se uite la străinii care se poticneau cu gura căscată, minunaţi în lipsa lor de înţelegere. Îşi citeau unii altora din ghiduri, înconjuraţi de o lume în care tot ce era de import se găsea în spatele uşilor închise, şi se mîndreau cu cunoştinţele lor.

Gogandaev păstră, din respect, distanţa obişnuită. Doar văzîndu-l, Talala era totdeauna impresionat. De-ar fi avut un fiu ca el. Gogandaev era visul unui tată. Totuşi, Talala era convins că, dacă Şirin s-ar fi născut bărbat, ea ar fi fost şi mai puternică, şi mai capabilă. Şirin, care era fiul său, afară de un accident al cărnii. Şirin, o femeie cu suflet de bărbat. Dintre toţi copiii săi, doar ochii lui Şirin aveau adîncimea, profunzimea pasiunilor ochilor unui bărbat. O iubea atît de mult, încît ar fi încălcat pentru ea orice lege. Pe o altă fiică ar fi

pus-o în lanțuri într-o groapă, dacă ar fi manifestat doar jumătate din independența lui Șirin. Dar el știa că tăria ei nu putea fi zdrobită în felul acesta. Ea îi amintea de reginele războinice din povești, dintr-o vreme cînd istoria exista doar în memoria poeziei și cîntului. În sinea lui știa că ea era departe de a fi o fiică ideală. Dar hotărîse să nu examineze chestiunea prea îndeaproape. Știa că nu putea supraviețui anumitor descoperiri pe care le-ar fi făcut. Așa că o lăsă pe Șirin să-și urmeze calea, conștient fiind de pornirile care îi rodeau sufletul. Părea că, dintre toți copiii săi, doar ea îi moștenise sîngele. Nu știa ce-i va fi dat să ajungă. Dar chiar și acum, în țara sa, bănuia că fiicei sale i-ar fi mai bine dacă ar rămîne pentru totdeauna printre dușmanii săi. Lumea uzbecilor nu avea loc pentru o asemenea femeie. Se îndoia că vreun bărbat ar reuși vreodată să o lege de el pentru o viață de om.

Privi spre locul în care aștepta Gogandaev. Nici măcar un bărbat ca acesta. Șirin era mai puternică decît oricare dintre ei. Iar un tată nu putea spera decît în mai bine, ignorînd mușcătura zvonurilor.

— Să mergem, spuse Talala.

Cînd bărbatul mai bătrîn se apropie, Gogandaev nu făcu nici o mișcare.

— Trebuie să stăm de vorbă, îi spuse el stăpînului. Aici, nu lîngă șofer.

Talala alungă ultimele fărîme de visare.

— Ce s-a întîmplat ?

— Șamil, spuse Gogandaev.

— Băiatul lui Karali ?

Gogandaev încuviință.

— Băiatul a fost văzut că vinde heroină. Oamenilor noștri.

— *Unde ?*

— În Tașkent. Știi cum merg acuma treburile în Tașkent. Mult mai prost decît aici.

— Rușii. Și celelalte pocitanii. Acum Tașkentul e orașul lor.

— În afară de bazar.

— Da.

— Totuși, mă gîndeam că trebuie să știi.

— Și ești sigur ? întrebă Talala trist. Negreșit ?

— Negreșit. A murit un băiat.

— Unul dintre ai noștri ?

— Da.

Talala se izolă în tăcere. Deveni judecătorul. Apoi se uită în ochii aspri ai bărbatului mai tînăr.

— Totdeauna am crezut că Șamil e un băiat bun, care promite.

Gogandaev mișcă din cap, învoindu-se solemn.

— Ce vrei să fac ?

— Ucide-l, zise Talala fără să mai șovăiască.

— O să-l omoare, declară femeia. Plîngea. Pe jumătate ascunsă de hainele de iarnă, în care așteptase trei zile ca să fie primită în audiență, ședea plecată, plină de umilință, în fața biroului omului care, credea ea, avea putere asupra vieții și a morții fiului ei. Soldații ăia îl bat. Îi fură banii. Nu e solid și nici puternic. O să-l omoare.

Talala se uită la femeie. Venise fără bărbat, care ar fi fost prea mîndru ca să recunoască neputința fiului de a se apăra, iar uzbecul tradiționalist din Talala se revolta împotriva unei asemenea demonstrații de independență din partea unei femei. Pe de altă parte, era mamă. Disperată. Și mulțumită principiilor puterii sovietice, femeile aveau dreptul de a vota — care, de curînd, prezenta importanță. Talala știa că rețeaua de legături dintre femeile aparent tăcute din țara sa era cel puțin la fel de eficientă ca și comunicațiile prin satelit. Bărbatul care, în asemenea circumstanțe, își arăta înțelegerea față de o mamă disperată putea doar să-și extindă puterea personală.

Însă cazul prezenta probleme complicate.

— Măicuță, zise Talala, e o problemă foarte gravă. E limpede că băiatului dumitale i se face o mare nedreptate. Nu ești prima mamă care vine la mine cu asemenea plîngere. Serviciul militar a fost totdeauna aspru, iar Armata Sovietică

are legea ei. Ar fi necinstit să pretind că aș putea să bat din palme și să-ți aduc băiatul acasă.

— Dar... tovarășe Talala... începu femeia din nou. I se adresase inițial cu cuvîntul uzbec pentru *stăpîne*, dar el o corectase iute. Tovarășe Talala, mi-e atît de teamă. E un băiat atît de sensibil. N-a putut niciodată măcar să vadă cum se taie un animal.

Băiatul respectiv nu-i părea prea simpatic lui Talala. Dar, la urma urmelor, era un compatriot care servea în armata slavilor. Și, cel puțin, acesta mai trăia. Multe dintre mamele celor care-și făceau stagiul, care veneau la el, îl rugau să facă investigații privind moartea fiilor lor — și doreau dreptate, răzbunare. Timpurile de-acum nu erau bune pentru un central-asiatic înrolat în armata cu pielea albă a Moscovei. Uzbecii, tadjicii, kirghizii, turcmenii și kazahii primeau doar cea mai rudimentară pregătire militară și li se dădeau corvezile cele mai înjositoare. Colac peste pupăză, erau maltratați. Unii se sinucideau. Alții mureau misterios „la datorie". Și chiar un om cu atîtea legături ca Talala găsea că e aproape imposibil să primească răspunsuri la obiect de la Ministerul Apărării.

— Măicuță, spuse Talala. Îți promit că voi face tot ce pot ca să-ți ajut băiatul. O să cercetez personal cazul. Sper numai ca fiul dumitale să recunoască binecuvîntarea lui Dumnezeu în dragostea unei mame, o mamă pentru care nici un sacrificiu nu e prea mare. Păcat, gîndi el, că băiatul nu fusese luat de trupele Ministerului Afacerilor Interne. Asta ar fi fost ușor de aranjat. Trebuie să facem tot ce putem pentru un băiat atît de bun. Și pentru bunele mame ale Uzbekistanului.

Talala oftă și se așeză în fotoliul somptuos, fiind vag conștient de faptul că, de la Vilnius pînă la Vladivostok, alți birocrați ședeau în fotolii identice din birouri identice, ascultînd plîngeri identice. În provincie, puterea politică a omului nu era determinată de atitudinea sa față de marile probleme, ci de abilitatea de a fi personal de ajutor oamenilor săi.

— E mare lucru, și îngrozitor, să fii mamă, continuă Talala. Apoi, cu grijă, cită un poet uzbec tradițional : Să fii mamă înseamnă să vezi cu un ochi splendoarea lui Dumnezeu și cu celălalt, întunecimea iadului.

Femeia înțelese că timpul afectat pentru ea se sfîrșise și se ridică umilă, făcînd plecăciuni nervoase și bîjbîind după bagaje — un sac vechi și o pungă de plastic cu figura unui cîntăreț de pop occidental.

— Te rog, vezi să-i dai, înainte de a pleca, tovarășului Gogandaev toate amănuntele privitoare la fiul dumitale. Poți avea încredere în el. Mi-e ca un fiu.

Și ea plecă. În locul ei veni un director de gospodărie colectivă care nu putea face rost de piese de schimb pentru tractoare. Apoi veni un tînăr, înrudit de departe cu familia Talala, care voia să fie ajutat să obțină un apartament în Tașkent. O altă mamă voia să fie ajutată să găsească un medicament prescris de un doctor care citise despre efectele lui, dar nu îl avea, pentru fiica ei suferindă. Un tată care tremura, cu fața neagră de supărare, se plînse de un băiat din vecini care-i furase cinstea fetei lui, iar acum familia vecinului spunea că n-are nici o vină. Această problemă era foarte delicată, întrucît ușor își putea face dușmani de moarte într-o familie, într-alta sau în amîndouă. În comparație cu arbitrarea unor asemenea nedreptăți, chiar și să ai de-a face cu KGB-ul era o chestiune mai simplă. Apoi apăru o delegație dintr-un sat îndepărtat, cu oameni umili, ca țăranii medievali în prezența marelui cîrmuitor. Purtătorul lor de cuvînt îl imploră pe Talala să înlesnească acordarea unei autorizații pentru construirea unei moschei în sat și ajutorul în procurarea materialelor de construcție. Cu cinci ani mai înainte, Talala ar fi respins rugămintea, întrucît acordarea autorizației ar fi însemnat încălcarea îngrozitoare a liniei partidului. Acum, își luă notițe și le făcu promisiuni sătenilor.

Parada solicitanților dură pînă după-amiaza tîrziu. Talala era obosit de călătorie și-și dorea să ajungă la casa dintre dealuri, unde soția îl aștepta cu ceai fierbinte de mentă, pîine aurie și un miel de curînd tăiat. Servitorii săi îi ridicaseră probabil iurta în spate, pe dealuri, departe de întreaga

civilizație rusească. Covorul de călăreț, de un roșu intens, care fusese al tatălui său, era întins pe spatele bălțat al calului său arăbesc. Aerul rece, dulce cobora din munți.

Dar, datoria înainte de toate.

Ultimul vizitator se prezentă cu numele de Mamun Ersari. Numele de familie era foarte comun în vestul Uzbekistanului, unde se afla o populație turcmenă numeroasă. Omul purta un costum închis la culoare, cu o cămașă albă simplă, încheiată la gît, și o tichie pătrată, cu broderii, care-i stătea spre ceafă în maniera tradițională. Arăta inteligent, educat, iar mîinile nu-i fuseseră bătătorite de munca manuală. Se purta cu o insolență liniștită, pe care doar un om de familie bună îndrăznea să o manifeste, iar privirea sa o întîlnea pe cea a lui Talala ca și cum ar fi fost egali. Talala ar fi trebuit să cunoască fața unui asemenea om. Avea memorie foarte bună pentru figuri și nume, o obișnuință înrădăcinată într-un popor care trăise atît de mult timp fără să poată să-și noteze lucrurile pe hîrtie. Dar bărbatul acesta era un necunoscut.

— Fii binecuvîntat de Dumnezeu, Ali Talala, spuse omul, făcînd un gest ușor cu mîna.

Deci, asta era. Desigur. Talala luă atitudinea potrivită în astfel de ocazii.

— Și dumneata, prietene. Ce problemă te aduce la ușa mea ?

— Nu-i nici o problemă. E doar voința lui Dumnezeu.

— Facă-se voia sa.

— Ești un om mare, Ali Talala.

— Dumnezeu a fost milostiv.

— Oamenii îți urmează toate mișcările.

— Îi slujesc pe oameni.

— Ei te urmăresc și știu că lucrurile sînt bune la timpul lor.

— Fie ca Dumnezeu să-mi dea înțelepciunea să văd ce e drept.

Frăția sufită, decise Talala. Greu de spus care ramură. Dar nu prea conta, întrucît nici una din ele nu îi era prietenă. Pentru acești oameni, pe care îi interesa doar restabilirea domniei islamului, el nu era cu nimic mai bun decît un rus.

Poate chiar mai rău. Altădată, l-ar fi aruncat în stradă pe omul acesta.

— Ori de cîte ori marele Ali Talala ne face onoarea să se întoarcă la Samarkand, continuă vizitatorul, el ne arată respectul față de popor și strămoși oprindu-se la Reghistan.

— Omul nu trebuie niciodată să uite izvorul din care a gustat prima dată din apa vieții.

— Ali Talala își arată respectul pentru istorie. Dar nu și pentru Unicul Dumnezeu Adevărat.

— Dumnezeu judecă omul după ceea ce este în inima lui, nu după locul în care își adapă calul.

— Dar Ali Talala nu este doar un om. Iar calul lui nu este doar un cal. Oamenii îl urmează. Dacă Ali Talala ar fi să meargă în schimb la locul sfînt Șah-i-Zindah, oamenii ar vedea nu numai că își respectă strămoșii, ci și că este umil în fața lui Dumnezeu.

Talala înțelese. Știuse că va veni ziua cînd oamenii aceștia vor încerca să ajungă la el, cînd se vor simți destul de puternici ca să-și arunce primele amenințări blînde. Dar, chiar dacă ar fi dorit, el nu putea ceda direct la dorințele omului. Ar fi însemnat o dovadă de prea mare slăbiciune. Iar vizitatorul știa asta.

Încă nu venise timpul ca un deputat mirean al poporului și demnitar al partidului să-și îndoaie genunchii și să-și plece fruntea în fața vechilor morminte de pe colină. Poate va veni ziua și poate ea nu era prea îndepărtată. Dar încă nu sosise. Oricum, Talala nu se simțise niciodată atras de mausoleele întunecoase, singuratice, cu aerul lor închis și evlavia care mirosea îngrozitor a slăbiciune și ignoranță. Prefera spațiile deschise și proporțiile eroice ale Reghistanului, celebrarea puterii, a vieții însăși. Vederea acelor turnuri cu încrustații, strălucind în soare, îi sporea sentimentul gloriei. Neamul *său* construise Reghistanul atunci cînd rușii trăiau în colibe de lemn, în mlaștini, îngroziți de vrăjitoare și de lumea mare de dincolo de păduri. Samarkandul fusese un centru al civilizației cînd Kremlinul Moscovei era doar o palisadă de lemn. Chiar și astăzi, Kremlinul nu avea nimic asemănător măreției aproape însuflețite a Sir Dorului. În vechiul Samarkand,

Ulugh Beg îmblînzise stelele cu matematica într-o epocă în care cea mai înaltă expresie a culturii rușilor fusese promiscuitatea în noroi.

Nu. Nu va renunța așa de ușor la vizitele la Reghistan.

Dar nu erau motive să evite orice compromis. Putea să-și arate generozitatea.

— Am obiceiul să merg la Reghistan, îi spuse Talala străinului, pentru că locul acela semnifică măreția vie a poporului nostru. Inima mă duce acolo, iar, în asemenea chestiuni, omul trebuie să-și urmeze îndemnurile inimii. Dar curios lucru ca dumneata să vii la mine chiar la ora asta. Știi, de mult plănuiesc să fac cîndva o vizită, fără ostentație, la mormintele de la Șah-i-Zindah. E doar o chestiune de program. Mi-am rezervat timp în ultima zi a șederii mele aici, în sînul poporului nostru. Mă voi opri acolo în drum spre aeroport. E de datoria mea să inspectez eforturile de restaurare.

Vizitatorul se lăsă pe spate, controlat, urmărindu-l pe Talala, fără zîmbet.

— Ali Talala, spuse el încet, citește inimile oamenilor.

— E doar datoria mea într-o asemenea poziție, în asemenea timpuri.

— Într-adevăr. În asemenea timpuri.

Talala își schimbase tonul pentru a arăta că întrevederea se apropia de sfîrșit. Dar străinul nu făcu nici un gest că ar fi plecat. În loc de așa ceva, se aplecă încet înainte.

— Mai este, spuse el, o problemă mult mai importantă.

— Dacă poate fi de ajutor alor mei...

Talala își disimulă iritarea cu o voce de miere întunecată.

— E chestiunea introducerii scrierii arabe în școlile din Uzbekistan.

Talala zîmbi ușor.

— Asta-i o chestiune care-i privește pe oamenii mult mai mari decît umilul servitor de față al poporului. Și, știi, primul secretar al partidului, Karimov, în momentul acesta nu susține întru totul această inițiativă.

— Atunci trebuie schimbat. De oameni în care are încredere.

Talala zîmbi din nou. O mască. Pe moment, Karimov avea pe cap probleme mai importante, după cum știa Talala. Timpurile astea erau, într-adevăr, tulburi. În orice caz, facțiunile se deplasaseră și Talala nu era sigur în ce măsură aveau în zilele astea încredere în el la Tașkent. Prețuit era, desigur. Dar poate că nu de încredere.

— Chestiunea scrierii arabe este vitală pentru poporul uzbec, insistă vizitatorul.

— Ca și problemele economiei, ale mediului, ale autonomiei.

Vizitatorul înlătură cu mîna toate astea.

— Nimic nu este atît de important ca voința lui Dumnezeu. Poporul nostru trebuie îndepărtat de aceste alfabete blestemate.

— Începutul s-a făcut deja, spuse Talala. Cîteva dintre școlile noastre au deja cursuri de scriere arabă pentru cei interesați.

— Un asemenea curs al acțiunii doar exploatează slăbiciunea voinței pe care rușii au inoculat-o poporului nostru. Studierea scrierilor Sfîntului Coran trebuie să fie obligatorie. Pentru toți.

— Totuși, sînt din aceia care spun că scrierea turcă este mai potrivită pentru tradițiile poporului uzbec. La urma urmei...

— Nici vorbă. E doar Satana care aruncă praf în ochii copiilor lui Dumnezeu. Scrierea Cărții Sfinte este singura scriere.

Talala credea că va conduce bine întrevederea. Dar nu ținuse cont de un asemenea fanatism încăpățînat. Făcuse o greșeală. Și acum pierduse controlul. Acest Ersari — și Talala hotărî să afle mult mai multe despre el — nu lăsa loc de compromis și nu dădea posibilitatea unei înțelegeri reciproc avantajoase. Încălca regulile negocierii și ale protocolului. Era evident că omul dorea o confruntare și încerca să-l împingă dincolo de limitele calculate. Situația îl înfurie pe Talala, care nu era obișnuit cu un asemenea tratament și

constată că duce dorul vechilor timpuri, cînd nu trebuia să participe la delirul unor asemenea nebuni.

În ansamblu, îi displăcea și nu avea încredere în fundamentaliștii islamici cu inima împietrită, care, spre deosebire de mullahii tradiționali din Asia Centrală, se lăsau rareori exploatați și pe care îi interesa mult mai mult să uzurpe puterea decît să facă parte din ea. Pentru Talala, lecția Persiei pînă în sud era clară.

În silă, Talala începu să vorbească. Nu putea decît să dovedească stăpînire. Orice semn de slăbiciune însemna începutul sfîrșitului.

— Sînt de partea tuturor celor care vor pentru poporul meu un viitor mai bun. Dar n-am să silesc pe nimeni împotriva propriei conștiințe. Cei care vor să studieze scrierea arabă pot foarte bine să o facă. Dar *niciodată* n-am să fac ceva care să micșoreze libertatea poporului meu. Personal, nu stăpînesc scrierea arabă și nu intenționez să o învăț. Dacă vreun copil de-al meu ar dori să o învețe, nu i-aș sta în cale. Dar n-am să schimb o serie de asupritori cu alții, o serie de securiști cu alții.

Vizitatorul pălise. Dar, la sfîrșitul vorbelor lui Talala, culoarea îi țîșnise iar în față și venele i se umflaseră la tîmple.

— Cred că ți-am luat prea mult timp, Ali Talala. Un om atît de mare are multe probleme de care să se ocupe. Regret că nu vezi Calea.

— Calea, spuse Talala, nu e niciodată pe atît de clară pe cît cred oamenii.

— „Calea lui Dumnezeu“ strălucește deasupra oricărei îndoieli.

— Fie ca ochii să-mi fie deschiși, spuse scurt Talala.

Vizitatorul își mișcă ușor capul, ca și cum ar fi indicat prezența fizică a căii adevărate.

— Într-adevăr. Fie ca ochii să-ți fie deschiși, Ali Talala.

— Fie voia lui Dumnezeu.

— Fie voia lui Dumnezeu.

Vizitatorul își întoarse brusc spatele și plecă, lăsîndu-l pe Talala șocat, mînios și fără grai. Îi trecu prin minte că era într-adevăr copleșit. Era mereu obosit și era sătul de atîta oboseală. Avea nevoie de timp ca să se odihnească, de timp cu Așî, de timp pentru versuri. Sună să vină Gogandaev.

O clipă mai tîrziu, chipeșul aghiotant intră în birou.

— Cel care tocmai a plecat, spuse Talala. Vreau să știu totul despre el.

Gogandaev păru surprins.

— Vreo problemă ?

— Adu-mi numai informațiile. Cu orice preț.

O expresie de uluire se așternu pe fața lui Gogandaev.

— Spunea... că dorește numai să-ți vorbească. Despre un loc la universitate pentru fiica lui.

Talala se uită neobișnuit de tăios la bărbatul mai tînăr. Gogandaev era un locotenent loial, care încerca să facă să meargă toate cît mai bine posibil și, în mod normal, se pricepea la așa ceva. Dar fusese o greșeală gravă să-l lase să intre pe acest Ersari.

— Strigă jos după mașină, spuse Talala. Sînt obosit. Și avem un drum lung înaintea noastră.

— A, spuse Gogandaev. Am uitat. Cu permisiunea dumitale... M-am gîndit să merg cu dumneata mîine la prima oră. Am aranjat niște treburi pentru diseară. Niște lucruri minore pe care nu am vrut să le adaug la lista dumitale.

Talala încuviință din cap. Așa să fie. El decise că Gogandaev era dezamăgit că Șirin nu venise acasă. În ultimul timp, arătase tot mai mult interes pentru ea, prima oară de cînd acest bărbat cu trăsături de erou arăta interes, după ani de zile, pentru vreo femeie. Talala nici nu-l încuraja, nici nu-l descuraja. Desigur, Gogandaev ar fi fost un ginere pe placul inimii lui. Dar Talala era departe de a fi sigur că un bărbat care nu putuse să țină în frîu o femeie semianalfabetă de la marginea mahalalei putea să o stăpînească pe Șirin, indiferent cît de chipeș, bogat și puternic ar fi bărbatul acela.

— O să ne lipsești la cină, spuse Talala politicos.

— Pot să anulez întrevederile, dacă vrei.

— Nu. Nu, îţi ştii îndatoririle. Nu vreau să te împiedic. Se uită în jur prin birou. Lenin pe un perete, Gorbaciov şi Karimov pe celălalt. Sînt atît de obosit. E timpul să merg acasă.

Mustafa Gogandaev şedea tăcut şi asculta dezbaterea liniştită. Oameni în veşminte uzbece tradiţionale vorbeau cu cea mai mare încredere, asigurîndu-i pe ascultatori de dragostea generoasă a lui Dumnezeu, chiar şi cînd vocile lor hîrîiau de ură. Oameni în costume occidentale şi cămăşi albe ascultau atent şi doar din cînd în cînd puneau cîte o întrebare. Excepţie făcea Mamun Ersari, omul care îl înfruntase pe Ali Talala în după-amiaza aceea. Aşezat pe podeaua acoperită cu covoare, lîngă Gogandaev, Ersari intervenea în şuvoiul de vorbe de cîte ori simţea că ele se îndepărtau prea mult de direcţia intenţionată. Cînd vorbea, vocea lui Ersari avea o rezonanţă de încredere nemăsurată care putea fi uşor confundată cu înţelepciunea. Dar Gogandaev ştia bine. Vocea lui Ersari cunoştea doar o singură înţelepciune îngustă, înţelepciunea urii. Ersari vorbea cu acea varietate de ură, bine definită şi analizată, care trecea dincolo de furie şi ajungea la convingerea rece că nu merită să salvezi multe vieţi omeneşti şi că marile sacrificii nu înseamnă nimic în comparaţie cu scopurile mari. Era o voce care, recitînd milostivirile lui Dumnezeu, nu arăta nici o milostivire faţă de oameni. Era tonul vocii pe care Gogandaev nu numai că-l înţelegea, dar cu care se şi identifica. Multe, multe vieţi omeneşti nu meritau să fie salvate.

Cîţiva dintre oamenii în veşminte tradiţionale purtau acoperămîntul capului specific conducătorilor religioşi în locul tichiilor uzbece obişnuite. Unul dintre aceştia se legănă din şolduri şi începu, pe jumătate şoptind, pe jumătate cîntînd, să răspundă la o întrebare cu o recitare din Coran. Majoritatea celor prezenţi sau nu înţelegeau limbajul lui Mahomed, sau încă nu-l înţelegeau într-o măsură suficientă pentru a urmări subtilităţile scripturii, dar nu avea impor-

tanţă. Ei absorbeau ritmurile şi muzica, închipuindu-şi că înţeleg, în felul lor. La sfîrşitul micului discurs, toate vocile de faţă se uniră în cuvintele :

— *Dumnezeu e mare.*

— Şi nu vă lăsaţi înşelaţi, continuă mullahul, de profeţi falşi, de conducătorii lumeşti care cred că drumul poporului nostru va fi netezit de un compromis. Credinţa nu face compromisuri. Fiţi tari în credinţa voastră şi nu lăsaţi pe nimeni să vă ducă în rătăcire, chiar de-ar fi fratele vostru, chiar de-ar fi tatăl vostru. Doar confraţii ştiu calea adevărată.

— Dumnezeu e mare, spuse Mustafa Gogandaev.

Ersari vru să vorbească, iar mullahul consimţi.

— Fratele nostru, Mustafa Gogandaev, mi-a dezvăluit adevărul acestor cuvinte. Astăzi, în vizuina lui Satana, ochi în ochi cu unul dintre servitorii lui, am văzut imposibilitatea mîntuirii unui suflet care este pierdut cu adevărat. Cel care are de-a face cu necredincioşii se înjoseşte mai mult decît cea mai josnică dintre femei. Şi cînd va veni ziua, trebuie să-i tratezi pe asemenea oameni la fel de aspru cum tratezi o femeie de sîngele tău, care s-a oferit ruşilor. Cînd va veni timpul, blestemaţii trebuie să-şi primească soarta şi cîinii de ruşi trebuie să nu aibă spre cine să se îndrepte decît spre diavolii lor. Cu cît este mai puternic trădătorul Credinţei, de atît mai puţină milă va avea parte. Ersari se uită în jurul camerei cu ochii înflăcăraţi. Lista se face tot mai mare, fraţii mei. Cînd va veni ziua, cînd focul lui Dumnezeu se va pogorî, Ali Talala va trebui să moară.

Mullahul care recitase pe larg din Coran se trezi dintr-o uşoară somnolenţă la auzul numelui lui Talala.

— Cei din clanul lui Talala au fost întotdeauna necredincioşi, pozînd în oameni ai credinţei. Sînt de prea multă vreme un fir de nisip în ochii profetului.

— Şi trebuie să moară, îi completă gîndul un alt mullah. Trebuie stîrpiţi de pe faţa pămîntului tot aşa cum trebuie stîrpiţi ruşii de pe pămîntul nostru.

— Dumnezeu e mare, spuse un învăţăcel mirean al mullahului. Toţi oamenii de felul ăsta trebuie să moară.

— Şi pămîntul va fi iar curat.

— Ali Talala, spuse Ersari, hulește și trădează. Le-ar vinde necredincioșilor oasele profetului însuși. Într-adevăr, trebuie să moară. Alături de toți cei de parte bărbătească dintre ai lui.

— Și tîrfa de fiică-sa, spuse dintr-odată Gogandaev. Șirin Talala trebuie să plătească rușinea pe care ne-o aduce tuturor.

— Dumnezeu e mare, repetă bătrînul mullah.

9

ȘIRIN STĂTEA ADĂPOSTITĂ ÎN VESTIbulul prost luminat și pustiu al unui bloc de locuințe, observînd intrarea uneia dintre clădirile din față. Își schimbase deja o dată punctul de observație, din pricina unui bețivan care devenise prea agresiv, și trebui să facă eforturi ca să poată vedea. Era foarte rece, dar nu riscă să intre ca să se încălzească. Trebuia să fie sigură că fata pleacă.

Era foarte rece, cu frigul acela deosebit, posomorît care se așeza peste Moscova totdeauna după sărbători. Era genul de frig care făcea ca toți să pară identici cînd își vîrau adînc bărbiile în fulare și se îndoiau în fața vîntului. Femeile care atinseseră o vîrstă lipsită de zîmbete mergeau greoi sub munți mari de veșminte, tîrau sacoșe cu tot ce le oferise ziua. Scoțînd aburi ca niște locomotive străvechi, locatarii clădirii în care se postase Șirin se îmbulzeau pe lîngă ea, dorind să ajungă la căldura din hol, tropăiau peste cîrpele așezate la intrare în chip de ștergătoare pînă cînd linoleumul vechi ajungea să dispară sub o crustă neagră. Căldura aburilor și răsuflarea umană acopereau ușile grele de sticlă din spatele ei și chiar de afară. Șirin putea simți clădirea. Construcția era vie, țevile ei din adînc gemeau și ascensorul uzat scîrțîia cînd se oprea în holul clădirii. Erau și voci. Voci care strigau, aruncîndu-și supărările prin camerele mititele, plesnindu-se unele pe altele cu frustrările zilei. Se stricau căsătorii într-o clădire stricată. Șirin știa cu o certitudine de fier că o asemenea viață nu ar fi niciodată pentru ea. Mai degrabă ar muri.

Era foarte frig. Simțea iarna făcîndu-și drum cu ghearele prin tălpile cizmelor, furișîndu-și degetele în sus pe picioare.

Dar ea stătea absolut imobilă, nemișcîndu-se nici măcar ca să-și tragă căciula mai jos pe urechi. Frigul insinuant al Moscovei era destul de nenorocit. Dar nu o pătrundea niciodată ca vînturile ascuțite ca briciul, din deșert, care îi tăiau ochii și îi loveau plămînii. Își impuse să nu ia în seamă acest frig al Moscovei. Cînd era copil, la sărbătorile deosebite ale familiei, dormise între burta unui cal și haina căptușită a tatălui, sub un cer înstelat de iarnă atît de alb, încît călulțul ei ar fi putut să plonjeze și să galopeze pe cer, ca și cum ar fi fost un alt cîmp de zăpadă.

O femeie scundă, cărînd două pungi de plastic, se apropie de clădire din direcția stației de metrou. Chiar și mulțimea de veșminte de iarnă nu-i puteau ascunde formele ofilite. Mergea iute, pe niște picioare scurte, ca un soldat dintr-un film vechi. Pungile ocupau aproape tot trotuarul.

Femeia aproape ajunsese la uși cînd se răsuci și se împinse spre Șirin. În lumina slabă, Șirin putu distinge bucle de păr vopsit sub o căciulă de blană numai bună de aruncat. Ochii mici pîndeau din pielea lăsată și moartă chiar în frigul acesta.

Șirin recunoscu imediat genul. Veche comunistă. Tipul celor care își dedicau dragostea partidului și nici măcar nu le mai trecea prin cap că mai există dragoste trupească.

— Ce *cauți* aici ? întrebă femeia.

Șirin se uită de sus la epava umană.

— Aștept.

— Așteaptă altundeva. Nu-i treaba ta aici.

— Du-te dracului, cățea bătrînă.

Femeia dădu înapoi. Ca un șarpe lovit, dar nu rănit. Își reveni imediat și-și întinse iar fața spre Șirin.

— Șterge-o, obraznico. Asta-i o casă cumsecade. N-avem nevoie de teapa ta pe-aicea. Răsuflarea ei le învălui pe amîndouă.

Șirin se întoarse, hotărîtă s-o ignore.

Dar femeia ardea de amintirea sacrificiilor de o viață, de demnitatea pe care și-o cîștigase.

— Chem miliția, cățea asiatică.

Șirin ridică din umeri.

— Cheamă și Comitetul Central, rahat ce ești. Cui îi pasă ?

— O să chem miliția, repetă femeia.

Turba și pumnii înmănușați strîngeau pungile de parc-ar fi stors sînge din toartele de plastic.

Șirin se îndepărtă arogant, ca și cum ceva i-ar fi mirosit îngrozitor.

— Cățea smolită, împroșcă după ea femeia.

În iritarea ei, Șirin aproape că rată evenimentul pe care-l aștepta. Ușa clădirii aflate în atenția ei se deschise și ieși o femeie. Becul slab de la intrare arătă o lucire de păr blond strecurîndu-se de sub șalul femeii. Era de ajuns. Șirin știa că ea era.

Urmări spatele rivalei îndepărtîndu-se de-a lungul străzii. Apoi se îndreptă spre clădirea din care tocmai ieșise femeia, umblînd cît de repede putea pe trotuarul înghețat și necurățat. Făcuse totul ca să se asigure că-l va avea pe pictor doar pentru ea.

Vestibulul clădirii lui Sașa Leskov arăta asemenea oricărui altuia. Vopseaua se decolorase și pereții erau împestrițați și schiloditi de graffiti. Un afiș rupt atrăgea atenția locatarilor din clădire, și cîrpe lăbărțate se prinseră de cizmele lui Șirin. Locul mirosea a amoniac și a varză.

Liftul din clădire nu funcționa deloc și Șirin urcă treptele bîjbîind în întuneric și zdrobind cioburi de sticlă sub tălpi. Ceva se mișcă, dar Șirin nu luă seama, sesizînd teama celeilalte ființe tot atît de prompt cît putea sesiza lașitatea la bărbați. Coridorul se termină curînd. Apartamentul pictorului, după îndrumările date de prietena ei, era la etajul al doilea.

Coridorul acesta mai avea becuri și mirosul era mai puțin pătrunzător. Locatarii de pe coridor făceau eforturi să țină bucățica de rai curată, iar unele uși fuseseră vopsite ca să mai învioreze atmosfera. Alte uși fuseseră tapetate cu vinilin negru, ca să țină la distanță lumea cît mai mult posibil.

Apartamentul pictorului era la capăt, în spatele unei uși simple, cu o carte de vizită scrisă îngrijit, mai jos de vizor.

Șirin era prea mîndră și avea prea multă încredere în ea ca să se mai sinchisească să-și aranjeze părul sau hainele. Își trecu doar degetul pe sub nas, ca să și-l șteargă, și apăsă butonul soneriei.

— Foarte drăguță fată, spuse Samsonov, cu ochii încă zăbovind pe pragul bucătăriei pictorului.

Sașa se aplecă peste sobă. Umeri largi, talie subțire, corp de înotător.

— Într-adevăr, continuă Samsonov, dorind să-l complimenteze cu orice preț pe pictor, e o adevărată frumusețe rusească.

— Vera e fată bună. Mai vrei ceai ?

— Te rog. Dacă mai ai.

Sașa aduse la masă ibricul, cu pisica sură pe urmele lui.

— Nu te deranjez ? întrebă Samsonov serios. Nu te rețin de la pictat ?

Pictorul rîse.

— Nu sînt chiar așa de harnic. Sînt chiar surprins că ai apărut. Zahăr ?

Samsonov prinse cu degetele două cubulețe albe.

— M-am tot gîndit de cînd am ajuns la Moscova. Dar n-am vrut să te sîcîi.

— Pînă te-ai plictisit de moarte și...

— *Nu*, zise iute Samsonov. N-a fost deloc așa.

Se aplecă peste masă, gata să-l asigure fizic pe gazdă de sinceritatea lui.

Pictorul ședea sub un tablou reprezentînd un interior dezolant : un șir de cabine telefonice cu ușile deschise și receptoarele lăsate în jos, ducînd spre o fereastră deschisă cu un cer albastru-cenușiu care părea etern.

— Oricum, zise Sașa, sînt bucuros că ai venit. Îmi dă posibilitatea să mă revanșez. După picturile murale de la Potsdam. Împinsese o farfurie cu dulciuri în ambalaje colorate spre Samsonov. Deci, ce-ai mai făcut ?

Samsonov îi răspunse politicos, obișnuit.

— Nimic deosebit.

Dar adevărul era că nu se simțea bine. Nu mai fusese la Moscova de cîțiva ani și deteriorarea îl șocase. Totul părea că se destramă. Magazinele nu fuseseră niciodată atît de goale, vînzătoarele niciodată atît de grosolane. Punkiștii îi imitau în derîdere uniforma pe străzi, și dacă nu aveai țigări occidentale sau valută forte cu care să atragi atenția, taxiurile lunecau pe lîngă tine fără să oprească sau, în cel mai bun caz, îți spuneau că sînt deja rezervate. Orașul era rece și cenușiu, și negru, cu gheață peste tot pe trotuarele stricate. Dar vremea părea mult mai caldă decît inimile. Privirile bărbaților lunecau pe lîngă tine, ale femeilor treceau prin tine, de-a dreptul. Se temuse să-l sune pe pictor sau să treacă pe la el, ca nu cumva acesta să se dovedească tot așa de indispus sau neprimitor ca și restul orașului.

Samsonov, pur și simplu, nu putea înțelege ce se întîmpla. Zăbovea în pasajele subterane pentru pietoni, asculta oratori ai unor cauze de neconceput, care-și vindeau viziunile sau foile volante prost copiate. Totul era sub asediu verbal și, dacă-i ascultai pe bărboși, toate realizările țării erau găunoase sau împănate cu minciuni.

Acum, erau și cerșetori : pe străzi, înaintea ușilor, în stațiile de metrou, în pasajele subterane de la piața Pușkin sau sub bulevardul Marx. Femei bătrîne sprijinite în bastoane întindeau mîini murdare. Țigani se strîngeau în cete și înșfăcau ce puteau, iar bărbați de toate vîrstele se ghemuiau în spatele unor pancarte de carton mîzgălite cu istoria ratării lor. În drum spre magazinul militar universal, Samsonov întîlni cel mai șocant cerșetor. Era în pasajul de sub bulevardul de la capătul străzii Arbat, unde tineri zgribuliți, cu blocuri de desen, încercau să-i convingă pe trecătorii străini să li se facă portretul în pastel. Pentru Samsonov, omul trecu aproape neobservat remarcîndu-l doar din cauza bonetei militare de campanie. Era genul de bonetă pe care o purtaseră soldații în Afganistan.

Samsonov își făcu loc prin mulțime, mînios că un cerșetor purta ceva din uniforma militară, dar deja pe jumătate bolnav de ceea ce se temea că ar putea găsi.

Omul ședea lipit de perete, pe murdăria umedă, și purta o combinație de raniță, pulovere și zdrențe. O femeie, aproape în fugă, îi aruncă cîteva copeici în gamelă și dispăru.

Exteriorul omului era ornat cu insigne și decorații din *Afganistan.* Ochii îi erau morți și din ei se revărsa puroi galben.

Samsonov nu avusese niciodată stomacul slab. Trecuse prin tot ce putea să-i ofere mai rău războiul. Dar acum îi veni să vomite.

Se aplecă asupra omului.

— Unde ai fost, frate ?

Ochii inutili se ridicară spre Samsonov, amintindu-și de văz. Singurele însemne rămase ale rangului cerșetorului arătau că fusese sergent major.

— Salang.

Da. Trecătoarea Salang. O fabrică de victime pe linia de salvare a logisticii. „Dușmanii" aruncaseră în aer tunelul cu un convoi înăuntru. Sute de oameni muriseră în flăcări sau sufocați.

Samsonov încercă să vadă prin șaluri și zdrențe.

— Genist ?

— Pionier, spuse cerșetorul, zîmbind. Cînd zîmbea, i se vedea singurul dinte de sus care-i rămăsese. O parte dintr-o mină. Tu ?

În pasaj, un tînăr în costum prerevoluționar începu să strige că Rusia nu va fi salvată pînă cînd nu va fi încoronat un țar.

— Eu am fost primprejur, zise Samsonov, Kandahar, Gardez, Panșir, de cîteva ori.

Fața fără văz încuviință cunoscător.

— Parașutist. Și ofițer, pe deasupra.

— De ce ofițer, întrebă Samsonov, surprins.

— Mi-o spune glasul. Cerșetorul zîmbi iarăși, arătînd gingiile negre cu un dinte maroniu. N-ai ce-i face, zise el cu bunăvoință. Toți sîntem pentru voi niște lepădături. Și apoi, sînt ghetele tale și felul cum umbli. Știam că ești ofițer de cum ai apărut.

— Nu mai sînt un ofițer adevărat, zise Samsonov sec. Acum, sînt la trupele de interne.

Cerșetorul rîse. Lui Samsonov i se păru că omul ar putea fi nițel scrîntit.

— Ai de gînd să mă arestezi ?

— Nu, zise Samsonov. N-am să te arestez.

— Atunci, dă-mi ceva bani. Ajută-ți un vechi camarad.

Samsonov dădu din cap spre omul care nu vedea. Își scoase portofelul și alese o bancnotă de zece ruble cu care voise să cumpere niște cărți. O puse în mîna cerșetorului.

Îndată ce acesta simți bancnota pe piele, o înșfăcă iute ca un crab, rîzînd smintit. Își trecu bancnota încoace și încolo pe sub nas.

— Sînt zece ruble.

— Știu. Le miros. Cerșetorul zîmbi. Miros orice. Miros femeile care trec.

Fața cerșetorului deveni o față de nebun de-a binelea.

— Ascultă. Îmi pare rău pentru ochii tăi. Samsonov voia să fugă de-acolo ca un copil înspăimîntat.

Cerșetorul fîrnîi.

— Nu-ți pară. E un rahat. Nu-i nimic ce aș vrea să văd. Rîse, aproape urlînd. Trecătorii începură să se uite. Știi cum miroși ?

Samsonov începu să dea înapoi, puțin numai.

— Miroși a frică, tovarășe ofițer. Cerșetorul rîse din nou. Pot oricînd să miros rahatul.

Samsonov își întoarse spatele și fugi. Era ora de vîrf și pasajul subteran era aglomerat. Rîsul cerșetorului nu se mai auzi foarte curînd. După cîteva minute, Samsonov ajunse la adăpostul căldurii din magazinul militar universal, dar vînzătoarele nu aveau nici unul dintre lucrurile de care avea el nevoie.

În ziua următoare, ofițerii de la cursul de tranziție al lui Samsonov își primiră însărcinările. Cursul fusese programat să dureze încă trei săptămîni, dar situația din Caucaz se agravase și era nevoie urgentă de întăriri și înlocuiri cu ofițeri. Directorul adjunct al școlii îi convocă la prima oră. El citi o listă : ofițerii care urmau să plece în douăzeci și patru de ore

la Tbilisi și în Abhazia. A doua listă conținea ofițerii care urmau să plece la Baku, Sumgait, Kuba și alte garnizoane din Caucaz în următoarele șaptezeci și două de ore. Numele lui Samsonov nu fu pomenit. Apoi directorul adjunct citi o a treia și ultimă listă, împărțindu-i pe cursanți la posturi răspîndite pe toată întinderea vastă a Uniunii Sovietice, din Moldova pînă în Magadan. Pregătirile de călătorie urmau să se facă în mod obișnuit.

Samsonov ascultă nerăbdător în tăcerea rece. Acum trecuseră glumele, și ofițerii ședeau ca niște infractori la judecată. Vreun efort întîmplător de a zîmbi arăta jalnic și anemic.

După ce termină directorul adjunct, sfîrșind cu cîteva vorbe de încurajare, ofițerii se strînseră afară în hol. Își vorbeau foarte încet, ca cei care învață o limbă străină. Samsonov se strecură pe lîngă micile grupuri și-l ajunse din urmă pe directorul adjunct la începutul unei scări.

— Tovarășe colonel ?

Omul se întoarse. Avea ochii obosiți, încercănați și o înfățișare bolnăvicioasă care nu era evidentă de la distanță.

— Mă numesc Samsonov, Mihail Nikolaievici. Nu mi-ați citit...

— Da. Samsonov. Erou al Uniunii Sovietice și așa mai departe. Am fi creat resentimente trimițîndu-i pe toți departe să rînească la porci și să te ținem pe dumneata aici la Moscova...

— Moscova ?

Colonelul zîmbi.

— Ești o alegere perfectă, băiete, absolut perfectă. Pregătim cîteva unități de elită pentru combaterea revoltelor în capitală, un gen de forțe de ripostă. Ele trebuie să fie de mîna întîi.

— Dar aveți nevoie de ofițeri buni în Caucaz.

— Asta poate s-o facă oricine. O grămadă de căcăcioși. Trag în aer și se ascund sub pat. Îi întinse mîna lui Samsonov. Felicitări. O să ai compania ta. Și, foarte curînd, batalionul tău.

Și dispăru.

Pentru oricare altul, această numire ar fi constituit un noroc de nesperat. Toți voiau să rămînă la Moscova. Era o onoare, o favoare. În loc să se confrunte cu bandiți înarmați într-un loc de aiurea și să se ferească de bombe incendiare aruncate de oameni pe care el însuși nu-i mai putea numi oameni, își va petrece timpul avînd grijă ca oamenii săi să mărșăluiască regulamentar și să dea onorul. În cel mai rău caz, va fi chemat să blocheze o stradă plină de protestatari de același sînge cu el și a căror psihologie o înțelegea. Era o însărcinare pentru care oamenii implorau și dădeau mită. Lui Samsonov, însă, îi era rușine de această numire.

În bufetul cursanților, tovarășii lui se plîngeau de prăbușirea domniei legii și ordinii departe în republicile de graniță, și de indisciplina socială de pe străzile Moscovei. Vorbeau de parcă toate astea ar fi intrat în atribuțiile altcuiva. Pe fața și glasul lor, Samsonov citea teama, îndoiala de sine, frustrarea. Stătea singur, bîndu-și ceaiul și mîncînd biscuiți, bucuros că nu-și făcuse prieteni apropiați și că nimeni nu venea să-l întrebe unde fusese numit.

Pe neașteptate, un ofițer de la o masă alăturată începu să plîngă. Era trimis într-un raion plin de convulsii de la granița cu Iranul. Era maior, deja obez și căzut întru totul în rutină. Ce-o să se întîmple, voia el să știe, cu nevasta, cu copiii ? Maiorul nici nu încerca să-și ia un aer curajos în fața semenilor săi și, într-o clipă, fu evident că omul avea în fața tuturor o criză de nervi. Nimeni nu făcu o mișcare să-l ajute, nici măcar Samsonov. Părea că o forță mai mare îi înghețase în scaune, silindu-i doar să privească. Sau, poate, se temeau să nu se molipsească. În orice caz, confrații îl lăsară pe om acolo, sughițînd de plîns pe masă. Samsonov își termină liniștit ceaiul și merse în hol ca să dea un telefon.

Hotărîse să-l sune pe Sașa Leskov. Cel puțin, gîndi el, pentru atîta avea curaj. Se gîndise adeseori la pictor, își amintise de conversația plăcută dintr-o noapte neplăcută, de străzile reci și de scînteia care, cumva, se ivise între ei. Fusese ultima oară cînd putuse cu adevărat să vorbească cu cineva, să aibă senzația că îi sînt ascultate și cîntărite în suflet cuvintele, cu toată noutatea cunoștinței și cu tot limbajul

stîngaci. Samsonov simțea că aproape își întinseseră mîna, că, în ciuda tuturor nepotrivirilor, aveau în comun ceva rar în felul în care priveau lumea. Sau poate că asta era doar în închipuirea lui, ca rezultat al singurătății și al excesului de băutură. Apoi se gîndi cu îngrijorare cum își va aminti pictorul discuția lor. La urma urmei, insultase munca omului.

Chiar pictorul răspunse la telefon și îl invită să treacă imediat pe la el. Samsonov se duse nerăbdător, în uniformă, pentru că puținele haine civile pe care le avea erau niște vechituri de-acuma și nici măcar nu avea ceva călduros, în afară de mantaua de la uniformă. În timp ce ceilalți ofițeri exploataseră momentul șederii în Republica Democrată Germană, ca să se echipeze cu vestoane elegante, cu casetofoane și aparate video, Samsonov nu cumpărase sau nu vînduse un singur lucru pe piața neagră. Singurele sale achiziții fuseseră niște cărți rusești cumpărate de la librăriile prieteniei germano-sovietice. Cărțile fuseseră scumpe cînd le cumpărase pe mărci est-germane convertite din ruble. Dar cărțile nu se găseau în Uniunea Sovietică. Toate lucrurile bune era destinate exportului și era mult mai ușor să găsești un exemplar din Tolstoi sau Garșin la Leipzig decît la Leningrad. Pictorului, Samsonov îi aduse cadou exemplarul său din poeziile Ahmatovei, scump cînd fusese cumpărat și de negăsit acum la Moscova. Cărticica albastră era prețioasă pentru el, dar alesese dinadins un cadou care să-l doară să-l dea. Să dea una dintre cărțile sale — cartea asta, de pildă — era ca și cum ar fi cedat o parte din sine. Și, în cazul acesta, nici măcar nu conta dacă pe pictor îl interesa poezia. Era important să dea.

Pictorul îl întîmpină zîmbind și-i strînse puternic mîna, luă volumul de Ahmatova și-l puse peste un șir de cărți de artă, fără măcar să-i arunce o privire. Nu conta. Cuvintele lui erau calde și repezi și părea că-i face adevărată plăcere venirea lui Samsonov.

Dacă Samsonov ar fi fost un invidios, pictorul i-ar fi dat destule motive ca să-l invidieze. Avea un apartament numai al lui, cu bucătărie, baie, dormitor și o cameră care servea de studio și depozit pentru lucrări. Avea telefonul lui. Și avea

lîngă el o rusoaică drăguță, cu părul blond, care putea lumina întunericul, și cu ochi plini de dragoste.

Iar picturile erau minunate. Lăsînd afară frigul și mizeria, Samsonov se trezi într-o lume plină de frumusețe. Lucrările pictorului erau stivuite, cu zecile, la întîmplare, lipite de perete și doar cîteva dintre cele preferate erau atîrnate de pereți. Lui Samsonov, la început, îi fu teamă să atingă pînzele, dar pictorul umbla cu ele de parcă n-ar fi avut prea mare importanță pentru el. În fine, Samsonov își luă curajul să caute prin ele singur.

Fata, Vera, făcu ceai, dar Samsonov lăsă ceașca să se răcească. Mereu se ivea o altă pictură pe care simțea nevoia s-o ridice și s-o țină în lumină. Știa că nu are vocabularul ca să poată explica de ce îi plăceau lucrările, de ce i se păreau așa de bune. Dar picturile îi ajunseră la suflet, umplîndu-l de o tristețe sublimă.

O stradă simplă din Moscova îl făcu să se oprească cîteva minute. Recentă, era un cenușiu de iarnă, cu zăpadă murdărită și clădiri care păreau să se zgribulească. Pe un carosabil abia vizibil dintre două blocuri de locuințe, un mănunchi de automobile în culori grele, văzute fragmentar, dădeau picturii singura culoare reală, salvînd-o de posomoreala implacabilă și aducînd-o la o viață uimitoare. Fără o singură figură omenească, doar cu puțină culoare și linii rigide, lucrarea umplu sufletul lui Samsonov de un sentiment de teamă, reală, dar totodată sublimă. Pictura *era* Moscova, absolut sinceră, totuși izbăvită. Era Moscova pentru care el însuși nu avusese ochi să o vadă, totuși era Moscova pe care o iubea. Nu văzuse niciodată înainte ceva asemănător.

— Îți place? întrebă pictorul cu o timiditate surprinzătoare în voce.

— N-am cuvinte.

— Sașa a pictat-o luna trecută, spuse fata.

— E splendidă.

— Sașa tocmai a terminat să-mi picteze portretul, îi spuse fata.

Samsonov se uită la pictor.

— Arată-i-l, îl rugă fata. Te rog, Sașa. Sînt atît de mîndră de el.

Cu o reținere pe care Samsonov nu o înțelese, artistul dispăru în dormitor, urmat de pisoi. Se auzi scotocind, apoi apăru cu o pînză într-o ramă rudimentară, dreptunghiulară. Nu chiar în mărime naturală, înfățișa portretul fetei așezate pe un scaun, într-o rochie demodată cu ceva dantelă în jurul gulerului. Cafeniul trandafiriu al rochiei îi punea, pe neașteptate, în valoare părul blond și figura luminoasă în tonuri de piersică și vanilie. Buzele erau de un mov fanat și ochii îi străluceau de dorința de a iubi, ceea ce-l făcu pe Samsonov să se simtă mai singuratic decît l-ar fi putut face prezența oricărei femei în carne și oase. Vera, fata, era drăguță. Fata din portret era frumoasă. Totuși, era exact aceeași. Pictorul înțelesese secretul frumuseții ei și îl pusese pe pînză. Era clasic, perfect. Putea să fi fost pictată ieri sau cu o sută de ani înainte. Samsonov nu-și putea imagina un dar mai frumos pentru o femeie de la un bărbat. Și, totuși. Portretul, cu tonurile sale tomnatice, era întrucîtva mai rece decît scena de iarnă din Moscova.

Cînd Samsonov se întoarse, pictorul ținea ridicată o pînză împestrițată cu culori. Chiar de la distanța potrivită, apăru un peisaj fierbinte ca focul.

— L-am făcut cînd eram la Samarkand, zise artistul. Am o serie întreagă.

Samsonov se încordă. Parcă ar fi văzut în colț un șarpe. Nu voia să se uite la tablourile astea. Dar artistul ridică încă unul, precis ca o fotografie. Sub stele, o casă pe jumătate ruinată. Samsonov mirosi moartea, auzi focuri de arme și văzu spatele sodaților care fugeau spre adăpostul kișlakului.

— E ceva în neregulă ? întrebă pictorul.

— Nu, nu, numai că n-am terminat să mă uit la tablourile cu Moscova. Merg încet. Îmi trebuie timp.

Simțea ca și cum, dacă își întorcea spatele, picturile din Asia Centrală s-ar fi insinuant spre el. Toate alcătuiau un tot. Deșertul și moartea. Urlete în tăcere. Se gîndi la maiorul

care avusese criza de la bufetul cursanților și îi îngheță inima. Se întrebă cîtă nebunie mocnea în propriul său suflet.

— Sașa, începu Samsonov, căutîndu-și cuvinte care să nu sune melodramatic. Trebuie să-ți spun sincer... Chiar acum am probleme cu orice este asiatic. O copilărie. Dar Afganistanul e puțin mai prezent decît las să se vadă. N-are rost. Zîmbi, încercînd să glumească. Am sentimentul că n-aș mai avea chef să văd ceva din Asia Centrală.

Pictorul păru lezat. Dar își reveni repede.

— Sînt niște chestii pe care le-am făcut în Polonia, spuse el. Ai fost vreodată în Polonia ? Are un alt suflet, e greu să...

Se uitară la tablourile din Polonia, cu peisaje rurale seducătoare, cu studii de culoare care se jucau cu adîncimea cîmpului vizual și plăceau ochiului într-un fel pe care Samsonov nu și-l putea explica. Apoi Samsonov se uită iarăși la picturile care rămăseseră lîngă el printre celelalte. Zîmbi și clătină din cap, întrebînd din nou și din nou dacă-l deranja pe Sașa că-i ia așa de mult din timp. Fata dispăru în bucătărie, reapăru și-i invită din nou la ceai și la o gustare. Părea că nu o prea interesează picturile, dar Samsonov se gîndi că, la urma urmei, le văzuse de atîtea ori.

În bucătăria cu puțină mobilă erau doar două scaune la masă. Samsonov se așeză pe unul, în timp ce Sașa îl ocupă pe celălalt. Fata i se așeză în poală și pisica lîngă picioare. Priveliștea îl făcu pe Samsonov să zîmbească, gîndindu-se că orice ființă era atrasă de omul acesta înzestrat.

— Regret că nu-ți pot oferi nimic de băut, spuse Sașa. Nu țin alcool în casă.

Samsonov făcu un semn că nu-i trebuie. Se silise să bea mai puțin. Visurile nu erau cu mult mai rele, cu toată cumpătarea. Oricum, n-avea nevoie de mult somn. Citea. Sau se plimba.

— Mi-ai spus că urmezi un curs ?

— L-am terminat, spuse Samsonov. Azi. Luni mă prezint la unitate.

Ochii pictorului scînteiară scurt. Dezamăgire ? se întrebă Samsonov. Dar asta era o prostie. Sașa nu avea nevoie de el.

— Unde vă trimit ? întrebă fata.

— Nicăieri. Rămîn aici. La Moscova.

— Minunat, spuse fata cu un zîmbet care părea autentic. Ce bine pentru dumneata !

— Felicitări, zise Sașa. Mi-am închipuit că vă expediază la Erevan sau așa ceva.

— Așa mi-a picat.

— Acum chiar că-mi pare rău că n-am niște votcă. Aș bea pentru tine.

— Toți am bea ceva, spuse fata.

— Merg unde m-au repartizat, spuse Samsonov liniștit.

— Păi, zise fata cu tărie, cred că ai noroc. Toți meridionalii ăia sînt așa de murdari. Și nu poți avea încredere în ei. Apoi se uită la ceasul de perete și sări în picioare. Trebuie să plec. O să întîrzii.

Sașa își încreți colțul gurii.

— Vera se duce la biserică. Vecernia și rugăciunile pentru sufletul meu. Apoi se întoarce la mama și la tata pentru sfîrșitul de săptămînă. Fata cuminte din ultimul tren care pleacă.

— Îți pare bine cînd plec, îi reproșă fata cu un zîmbet îmbufnat.

— Ei au un sfîrșit de săptămînă și eu am un sfîrșit de săptămînă. Ce-i drept e drept.

Samsonov zîmbi bonom, simțindu-se gol și neconsolat în suflet. Totdeauna era așa. Nu marea pasiune îți dezvăluia singurătatea, ci surprinderea tonului intimității banale, surprinderea gesturilor care-au devenit obișnuință în dragostea dintre alți doi.

Sașa și fata făcură micile aranjamente de dinainte de plecare și apoi Vera, vîrîndu-și ultimile lucruri în geantă și înfășurîndu-se de două ori în șal, dispăru din cîmpul vizual al lui Samsonov. O clipă mai tîrziu, ușa de la vestibul se închise și pictorul intră din nou în bucătărie.

Samsonov bău resturile amare ale ceaiului și se uită încă o dată spre umbrele în care, cu cîteva momente înainte, fusese fata aievea.

— Foarte drăguță fată, spuse.

Trotuarele dintre ultima stație de metrou și mănăstirea Donskoi nu fuseseră curățate de gheață. În tot orașul, serviciile funcționau prost, dar aici era altceva. Nu se făcuse nici cel mai mic efort să se curețe o cărare pentru pietoni spre mănăstire. Era o mică răzbunare a micilor birocrați. Aveai tot dreptul să asiști la slujbă. Dar nu erau obligați să-ți facă înlesniri. Vera păși cu grijă în noaptea atît de rece, că aerul părea să te țină pe loc, gîndindu-se la Dumnezeu și la iubitul ei.

Trecu de cîteva femei bătrîne care se opriră, încovoiate, în bastoane, ca să-și tragă sufletul. Alte bunici duceau sacoșe cu mîncare pentru preoți și călugări, mergînd încet, dar sigur peste gheață, obișnuite cu piedici mult mai mari. Vera nu se oferi să ajute pe nimeni. În seara asta, bătrînele nu aveau nevoie de ajutor. Apropiindu-se de Dumnezeu, le bucura fiecare mică suferință.

Vera începu să se roage chiar înainte de a trece prin poarta mare din cărămidă.

— Te rog, Doamne. Te rog, lasă-mi-l. Te rog, fă-l să mă iubească.

În curtea interioară, potecile fuseseră curățate de credincioși. Mergea iute, dornică să ajungă la adăpostul bisericii. Urcă treptele exterioare, intră pe ușa masivă, apoi își încetini pasul în semn de respect în timp ce urca treptele reci, reci, ale scării interioare, spiritul deja înălțîndu-i-se la sunetul cîntărilor și la mirosul de tămîie. Înăuntrul naosului, găsi un loc printre credincioși și se postă între bătrîne înfășurate în broboade negre, schilozi, mame cu copii, un colonel îndesat și trist și un tînăr costeliv cu îmbrăcămintea fluturînd în jurul lui, cu fața palidă și pătată. Împreună, credincioșii stăteau în fața zidului de icoane strălucind de lumînări. Sclipeau alămuri și aur bătut, iar preotul și un mic cor bărbătesc cîntau pe rînd laude lui Christos Mîntuitorul.

Vera se rugă lui Dumnezeu s-o ajute, implorîndu-l cu toată puritatea inimii, știind tot timpul că avea să înșele, să mintă și să-i rănească pe alții, ca să și-l țină pe Sașa. Era gata să facă totul. Absolut totul. N-avea limite în dorința de a-l păstra pentru ea pe omul acesta. De-a pururi.

Te rog, Doamne.

Promise o viață de devoțiune, de fapte bune, de venerație. Glasul profund, puternic și pașnic al preotului o izbi, corul de catifea o învălui în speranță. Deasupra mulțimii despărțite, ochii sfinților ardeau întunecat, amintind martiriul și miracolele. Tînărul palid zvîcni și începu să se legene înainte și înapoi, pînă cînd o bătrînă îl opri și începu să-l mîngîie ca pe un cățel.

Femei bătrîne îngrămădeau borcane de compot, mere, pîine și bani la altar. Vocile bărbătești puternice nu încetau să le aline. Unii veniseră să dea, alții să ia, Dumnezeu avea loc pentru toți.

Vera cumpără trei lumînări de la un chioșc din tinda bisericii.

Te rog, Doamne.

Mai mult decît orice, portretul îi dăduse speranțe. Cînd ea și Sașa se cunoscuseră, el spusese în treacăt că i-ar fi plăcut să-i picteze portretul și fusese neliniștită că el voia să-i facă un nud cum fac toți pictorii, și ei i-ar fi fost prea rușine, chiar dacă nu putea să i-o spună în față, de teamă să nu-l piardă.

Apoi, într-o seară, îi spusese :

— Rochia asta... e perfectă. Vreau să te pictez așa. Luase bilete la teatru, prin niște prieteni. Ea nu înțelesese piesa. Dar triumfase la gîndul alegerii îmbrăcăminții, cea mai bună rochie a ei, singura ei rochie bună, cu guler înalt și o spumă de dantelă.

Și o pictase. Cu dragoste. Uimind-o cu frumusețea ei, chiar dacă i se părea că îi făcuse bărbia puțin prea mare. Apoi făcuseră dragoste, cu rochia ridicată în jurul brîului. Și ea știa că el o iubește, chiar dacă nu-l putea face să recunoască asta în cuvinte.

Aprinse ultima lumînare. Lucrurile luau o întorsătură bună. Dumnezeu era milostiv. Sosirea ofițerului la începutul serii fusese un semn bun. Sașa începea să se schimbe. Acum avea ofițeri printre prieteni. Curînd o să termine cu vagabonzii și evreii care-i mîncau timpul.

Se lăsă pradă visurilor ei preferate, închipuindu-se cu Sașa alături, stînd în fața unui preot în odăjdii de aur, cu cununiile deasupra capetelor. Viziunea era deosebit de precisă și de clară în seara asta. O să-l aibă, o să-l aibă. Făcuse deja primii pași neabătuți spre ea.

Era convinsă că Sașa voia să se căsătorească cu fata din pictură, că-i trebuia numai timp ca să înțeleagă asta. Timp și încurajări pline de iubire.

Își făcu cruce.

O, Doamne, îți mulțumesc de o mie de ori.

Pictorul deschise ușa tocmai cînd soneria suna a doua oară. Nu era chiar atît de înalt cum și-l amintea Șirin, nici chiar atît de chipeș. Ea îi schimbă vîrsta de la spre treizeci de ani la peste treizeci. Dar arăta ferm și cu ochi limpezi, cu piele netedă și nici unul din semnele băuturii care de regulă se imprimau în fizionomia rușilor.

Era și iute. El își aminti de ea aproape instantaneu, cum putu ea remarca din lucirea ochilor lui verzi.

— Mă numesc Șirin. Mi-ai dat săptămîna trecută un tablou rupt.

— Sașa Leskov, răspunse pictorul, strîngîndu-i mîna întinsă.

După așteptarea din noaptea de iarnă, mîna lui era foarte caldă și vînoasă, și vie, de parcă într-adevăr pipăia lucrurile pe care le atingea.

— Doamne, ești rece. Intră, te rog.

El zîmbi. Dar fără trufia stupidă la care s-ar fi așteptat din partea altor bărbați. Nu avea nici cea mai mică urmă din atitudinea violentă pe care o manifestase în seara de la expoziție. Părea să fie foarte bine dispus.

— Voiam să mai văd picturile dumitale, îi spuse Șirin. Am reușit să aflu adresa, dar nu și numărul de telefon.

— Să-ți iau paltonul.

— Sper că nu te-am deranjat. Simțea cum o lovește în față căldura apartamentului, trecînd prin cutele îmbrăcă-minții pînă la piele și înviorînd-o.

— Șirin. Asta-i în persană, nu-i așa ?

— Da, zise ea surprinsă.

— Dar ești de naționalitate... uzbecă ?

Avea ochi buni. Ochi de pictor. Și nu era prost.

— Familia mea e uzbecă. Dar noi sîntem altfel. Avem o influență tadjică. Oricum, numele persane sînt obișnuite. Uzbecii cred că sună plăcut la ureche.

Pictorul zîmbi.

— Spre deosebire de cele rusești ?

Și Șirin zîmbi. El o privi în ochi răspunzîndu-i cu aceeași franchețe.

— Spre deosebire de numele rusești, se învoi ea.

Pictorul rîse.

Șirin tresări, ridicînd mîna să lovească. Ceva i se frecă tare de cizmă. Amintindu-și de scară, se temu instinctiv de un șobolan.

Uitîndu-se în jos, văzu o pisică privind sus la ea cu o expresie întrebătoare.

— E Vrubel. Nu te temi de pisici, nu-i așa ?

Șirin îl privi din nou pe pictor în ochi, încercînd să-și recapete cumpătul.

— M-a surprins doar. Nu mă tem de prea multe.

— Vrubel e un tip prietenos. Pictorul se ghemui și mîngîie blana animalului. Poate prea prietenos ca să-i fie de folos.

— E-al dumitale ?

Pictorul încuviință din cap.

— Intră să bem o ceașcă de ceai.

Șirin era bucuroasă că pisoiul nu era al rusoaicei.

În pragul bucătăriei, avu o altă surpriză. Un ofițer în uniforma Ministerului de Interne ședea la masă. Presupusese că va fi singură cu pictorul. Știa destule despre tatăl ei ca să nu se simtă în largul ei cu cineva care avea vreo anume legătură cu MVD-ul.

Ofițerul se ridică, forțîndu-și mușchii feței pînă cînd scoase un zîmbet aproximativ.

— Șirin, zise pictorul, e un prieten de-al meu, Mișa Samsonov. Mișa, ea e Șirin ; iartă-mă, nu ți-am reținut numele de familie.

— Șirin și-atît.

Pictorul ridică din umeri.

— Am trecut numai ca să văd picturile, zise ea, acum mult mai puțin în largul ei. Lucrurile nu mergeau bine.

— Chiar ? zise ofițerul sec. De-asta sînt și eu aici.

Vocea lui avea sunetul forțat al unui robot.

— Ia loc, zise pictorul. Numai o clipă.

Își făcu de lucru cu șirul îngust de picturi de lîngă ușă. Șirin ședea simțind cum o urmăresc ochii ofițerului. Ceva la el îi dădea fiori. Era tînăr și destul de arătos, genul rusesc neatrăgător. Dar ceva era ciudat la acest om. Îi evită privirea.

Din cîte putea vedea, apartamentul nu era grozav. Dar, cel puțin, era curat. Se așteptase la ceva de felul unei cocine din partea unui rus — chiar și a unuia a cărui prietenă locuia practic cu el. Se uită la pictor. Mișcările lui, în timp ce pregătea ceaiul, erau sigure, ca și cum mîinile știau exact cum să atingă obiectele, modelîndu-se după forma lor cu o precizie care le lipsea altor bărbați. Șirin se întrebă cum o s-o atingă.

— Așa deci, zise ofițerul cu voce moartă. Ești și dumneata o admiratoare a lui Sașa ?

— Așa s-ar zice.

Ofițerul își frecă barba crescută peste zi de gulerul uniformei, iar Șirin avu un mic șoc să constate că el era mult mai stingherit decît ea. Asta o nedumeri.

Ofițerul părea că se străduiește să spună ceva.

— N-am întîlnit pe cineva să picteze ca Sașa, spuse el.

— E ceva... revoluționar.

Pictorul rîse și întinse mîna într-un dulap.

— „Revoluționar“ nu prea-i un compliment în zilele astea.

— Are un dar, spuse Șirin, privindu-l pe pictor cum deschidea o cutie de ceai cu vîrful degetelor.

Era trist, într-adevăr, se gîndi Șirin. Cum trăiau oamenii. Dacă omul acesta era talentat sau nu, desigur că el nu avea prea multe de dezvăluit. Firește, era bine că avea apartamentul lui. Din punct de vedere practic. Dar părea că spațiul este așa de mic. Desigur, arăta mai bine decît îngrămădeala oribilă care le plăcea rușilor. Bibelouri, sticle colorate și praf. Rușii erau un popor lipsit de gust, de parcă și-ar fi extirpat simțul frumosului. Acesta... mai mult decît camerele în care locuia dădea senzația de trecător, de parcă nu s-ar fi instalat niciodată cu adevărat aici mai mult decît ar fi făcut-o într-o cameră de hotel.

Pisoiul se uită fix la ea. Cînd era mică, avusese o pisică albă, frumoasă. Doi dintre verișorii ei îi țintuiseră labele de un gard, ca s-o chinuie, iar tatăl trebuise s-o omoare ca să pună capăt nenorocirii. Se aplecă și întinse degetele.

Pisoiul se îndepărtă și merse șerpuit la un vas cu terci, se aplecă asupra lui și apoi se așeză, încordîndu-și spinarea.

— Ce anume, întrebă ofițerul încet, te atrage la lucrările lui Sașa ?

Șirin se întoarse spre omul stupid cu întrebările lui stupide.

— Violența.

Ofițerul se lăsă pe spate, mai confuz decît oricînd.

Pictorul încetă zdrăngănitul din chiuvetă și se întoarse. Zîmbea. Totdeauna zîmbea sau rîdea.

— Glumește, spuse el. E o glumă. Cearta de la expoziție...

Șirin simțea acum toată căldura camerei. Îi fusese foarte frig. Mai frig decît era gata s-o recunoască singură. Dar acum totul era bine. Și începea să perceapă mirosul pictorului, al camerelor, al vieții lui. El îi turuia ofițerului, încercînd să-i explice prima lor întîlnire. Dar Șirin știa că unele lucruri nu puteau fi explicate niciodată și acesta era unul dintre ele. Gîndul îndreptat spre acest om o tulburase, răspîndindu-se ca o boală puternică. Cu fiecare zi ce trecea, se gîndise la el tot mai des, cu mai mare intensitate. Niciodată înainte nu avusese o asemenea lipsă de stăpînire. Și își dăduse seama că

petrecuse mai mult de o oră în frig pentru un bărbat pe care nici măcar nu-l cunoștea.

De fapt, nu era adevărat. Îl cunoștea.

El era acela.

Pictorul puse două cești de ceai pe masă și împinse zaharnița mai aproape de Șirin. Ea simțea la el mirosul de peste zi, virilitatea. Apoi observă că ceștile de ceai, care nu erau la fel, erau amîndouă crăpate.

Ea zîmbi, gîndindu-se. Am să-i aduc niște cești de ceai la care-o să țină cît o să trăiască.

Samsonov nu credea în presimțiri sau viziuni, sau orice altceva între ghicit și revelația religioasă. Totuși, ceva ce nu putea înțelege se întîmplă cînd fata asiatică intră în cameră. Era remarcabil de frumoasă, în orice privință. Nici în Samarkand, nici în Kabul nu văzuse pe cineva care să se apropie de vioiciunea prezenței ei. Înghețată toată, se mișca încă cu o grație care făcea pisica de rușine. Dar, imediat în spatele ei, el văzu cadavre. Auzi țipetele răniților. Văzu părți din corpurile lor presărate a batjocură de-a lungul drumului convoiului. Din cauza parfumului ei, bucătăria începuse să miroasă greu a sulf. Dinamită. Moarte.

Moarte.

Moarte.

Te rog, încetează, se imploră el. Te rog. Să fiu în toate mințile. Bărbații în toate mințile nu reacționează la o femeie frumoasă, de parcă tocmai ar fi intrat un strigoi. Te rog. Să fiu decent și în toate mințile.

Cînd rachetele loviră pentru a mia oară, cadavrele zburară în aer. Cadavre vechi, cadavre noi. Oase, sînge, un terci de mațe. O mînă moartă îi atinse obrazul. Cadavrele se îngrămădiră deasupra, de nu mai putea respira.

Te rog, să rămîn teafăr la minte.

Intrară toți în camera pe care pictorul o folosea ca studio. Fata stătea în mijlocul camerei în timp ce Sașa îi arăta o pînză după alta. Ea zîmbea în timp ce făcea complimente banale. Samsonov avu senzația că ea nu înțelegea o singură trăsătură de penel, intelectual sau emotiv. Stătea și îl

complimenta pe Sașa cu vorbe de împrumut, dar nu simțite. Iar pictorul părea orb la ignoranța ei.

Era o femeie foarte frumoasă. Frumoasă în felul în care își imaginase odată Samsonov că sînt femeile din Asia Centrală, înainte să meargă acolo. Înainte să simtă moartea pătrunzîndu-i puternic în nări.

Femeia era moartea.

Ea prinse viață doar cînd expoziția improvizată ajunse la stiva de picturi pe care pictorul le făcuse în Asia Centrală. Aici, cel puțin, ea recunoștea subiectele.

— Am fost acolo, spuse cu mîndrie copilărească.

Și acolo.

Și *acolo*.

Samsonov nu suportă să se uite la picturi. Își făcu de lucru scotocind după scena de iarnă din Moscova care-l emoționase atît de mult. Dar acum nu-și putea sili ochii să vadă. Era bolnav de singurătate. Doar un om bolnav, singuratic, ar putea reacționa atît de smintit, își spuse. Doar un om care a uitat să trăiască.

Va trebui să găsească o fată. Chiar o fată mai puțin deosebită. Perspectiva întoarcerii în dormitorul pentru cursanții nefamiliști îi păru la fel de respingătoare ca și întinderile negre ale infinitului.

Trebuie să vorbesc, gîndi el. Să stau mai des cu oamenii. Venise în apartamentul acesta ca să vorbească. Să discute despre eșecurile sale, națiunea sa, timpurile fără noimă. Și moartea intră.

Nu. Totul era greșit. Intrase o fată frumoasă, o femeie frumoasă.

Umblu într-un cimitir.

Și e foarte întuneric.

Te rog, fă să fiu un om întreg, adevărat.

— Cît ? întrebă femeia.

Alesese un ulei cu Reghistanul din Samarkand. Spuse că-l va dărui tatălui ei.

Samsonov se uită la pictor. Pentru prima dată de la cheful din Potsdam vedea pe fața omului cum face socoteli.

— Opt sute de ruble, spuse în final pictorul.

Lui Samsonov i se păru imposibil de mult, la solda lui. Dar, în același timp, înțelese că, probabil, nu era deloc mult.

Fata scoase un teanc de ruble de toate formele. Erau mai mulți bani decît orice femeie cu scaun la cap — sau bărbat — i-ar fi luat cu sine pe străzile Moscovei.

Ea numără suma și i-o întinse artistului surprins. Teancul de bancnote arăta la fel de mare ca și înainte.

Moartea, gîndi Samsonov.

Șirin se plictisise să i se tot arate picturi și crochiuri. Se uită la pictor, cercetîndu-i sportivitatea mișcărilor, observîndu-i încordarea mușchilor sub blugi cînd se îndoia, se apleca și se răsucea. Chiar și sub cămașa largă, îi putea măsura tăria spatelui, o tărie fără grăsime, în puteri, așteptînd să se manifeste. Simțea nevoia să se apropie, să-i vorbească blînd pînă se va putea lipsi de ritualul vorbelor. Dar pînzele stivuite și cărbunele, și acuarelele îngrămădite nu se mai sfîrșeau. Și, tot timpul ăsta, celălalt se comporta ca un polițist tipic, urmărind-o și prefăcîndu-se că nu o urmărește, ținîndu-se stîngaci în spatele ei, de parcă aștepta ca ea să-l atingă pe pictor după care să scoată cătușele.

Se îngrijoră că pictorul o uitase pe *ea*, subjugat de vanitatea lui. Ridică o pînză identică după alta. Părea că oamenii încetează să existe dacă se opresc cumva să *facă* ceva, că n-au miez în ființa lor. Că bat mereu apa străduindu-se înspăimîntați să nu se înece.

Fu o mare ușurare pentru Șirin cînd Leskov scoase deodată o serie de picturi făcute pe pămînturile unde crescuse ea. Îi trecu prin minte chiar că, dacă o să cumpere ceva, ar putea pune capăt absurdității.

Se uită la picturi cu un interes nou, încercînd să găsească ceva ce merita să ducă acasă. Presupunea că sînt destul de bune, în felul lor. Dar părea o prostie ca un om să-și închipuie că poate prinde pe o bucățică de pînză cerul *acela* sau poate cuprinde frumusețea peisajului aceluia pe un petic de hîrtie în care altul mai înțelept doar și-ar fi învelit mîncarea.

Șirin cunoștea mirosul aerului aceluia. Și nu avea mirosul vopselelor de ulei.

— E minunat, zise Șirin, atingînd brațul întins al pictorului. Tatei i-ar plăcea ăsta. Acesta e locul lui preferat.

Pictorul se îmbujoră, apoi își îndreptă ochii spre podeaua de lemn.

— Cît ? întrebă ea.

După masă se dusese la piscina acoperită, hotărîndu-se, ca de obicei, pentru orele libere. Dispăruse în piscină, înconjurat de tăcerea grea, lipsită de vînzoleala trupurilor de la orele de prînz sau de seară. Apa avea un miros iute de clor, și o concentrație care-i înroșise ochii, în ciuda ochelarilor de înot. Nu îi păsa. Se răsuci, se întinse, și înaintă prin apă, fandînd înainte, întorcîndu-se și fandînd iar, întinzîndu-și fiecare mușchi înainte să se ridice să ia aer, sus în ecoul de peșteră al sălii. Voia să-și forțeze mușchii, să-i curețe de lenevie. Îi plăcea mult să înoate și îi plăcea apa. Și ăsta era un dar de la bunica lui.

Chiar și acum, cînd grăsimea nesănătoasă a unui moscovit apăru pe culoarul lui, înotul îi aminti de Jurmala și de întinderile singuratice ale coastei baltice, unde înotase de copil sub ochii aprobatori ai bunicii. Letonii, spunea ea, erau sportivi și curați. De fiecare dată cînd spunea că letonii sînt asta sau asta, însemna că rușii erau exact contrariul. Ea insista că letonii erau cinstiți, harnici și buni cu soțiile lor. Chiar copil fiind, înțelesese că generalizările bunicii nu erau valabile pentru o mulțime de localnici care erau departe de a fi eroici. Dar aceștia nu erau oamenii de care vorbea bunica. Ea vorbea și visa la bărbații frumoși din tinerețea ei, la tineri educați, cu maniere englezești și cărări matematic de precise în păr, bărbați care-și duceau fetele și prietenele în excursii în automobile germane masive, în zilele în care Letonia deținea încă minuscula independență și frumusețea nu trebuia să fie justificată în raport cu avantajele pentru mase. Înota în apele reci ale Balticei, brațele unui bărbat zvelt mișcîndu-se paralele cu o plajă ca gudronul, cu un țărm înverzit. Cu soarele oprit pentru totdeauna în amiaza de vară. Era întotdeauna fericit pe litoral.

Apele Moscovei, violent clorurate, îi zgîriau umerii ca piatra ponce și se auzi un fluier care forța un șir de copii subnutriți să intre în apă pentru o lecție de înot.

Se întorsese acasă, înghețat pînă-n creștet și o găsise pe Vera deja acolo, așezată la masa din bucătărie, ghicindu-și norocul în cărți în timp ce mîncarea se cocea încet pe plită.

Era o fată bună și total nepotrivită, încă nu știa cum să i-o spună.

Ea își ridică privirile de pe cărți.

— Uite, îi spuse ea. Vezi asta ? Azi e ziua ta norocoasă.

El rîse și o sărută, își vîrî nasul în oală, mormăind în joacă și aplecîndu-se să-l mîngîie pe Vrubel care-i aștepta mereu mîngîierea cu lăcomie.

Cinci minute mai tîrziu sună telefonul. Era Bilinski, hoțul bătrîn, cu plămîni hîrșîiți de țigări, de la Uniunea Artiștilor. Uniunea primise un telefon de la departamentul de specialitate al Ministerului Apărării. Îl căutaseră pe Sașa. Iar... Nu, Bilinski nu știa amănuntele.

— Treci săptămîna viitoare și vezi cum îl cheamă... Nu. Serios. N-am ideee unde vor să mergi de data asta. N-au spus. Vorbește cu cutare. Te simpatizează acolo.

— Perfect, zise Sașa. Deci, cînd îmi faceți o expoziție ca lumea ?

— Credeam c-am stabilit asta, dragule.

— N-am stabilit nimic.

— Știi ce încurcate sînt lucrurile acuma. Dar o să vorbim, o să vorbim. Știi, e o minune cum te descurci cu militarii ăia, o adevărată minune. La naiba, Sașa, am pe cineva pe firul celălalt. Te superi ?

Poate că *avea* noroc. Fusese atît de dezamăgit cînd venise acasă. Deja simțea că avea nevoie de cîtva timp departe de Vera. S-o dezvețe de el. Biata fată. Chiar bună fată. Avea nevoie de un bărbat solid. Și fără surprize. Tot coșmarul.

Apoi sună Samsonov. Îndată ce-l recunoscu, Sașa îi spuse că e bucuros să-l audă. Era ceva în asta. Care merita efortul. Mai mult decît se vedea cu ochii.

Iar acum, cînd Vera tocmai plecase, apăruse fata asta, Șirin, ca să cumpere o pictură la un preț care mai că nu l-ar fi

cerut unui occidental. Și era interesantă. Dacă făcea amor măcar pe jumătate pe cît de bine arăta. Dacă zgîrie ? Cu unghiile alea. Nu-mi plac alea care zgîrie. Și semnele care te dau de gol. Trebuia să aibă grijă.

Poate și mușcă.

Sașa înveli pictura în hîrtie de ambalaj și o legă cu o sfoară. Apoi făcu un mîner din sfoară și cîrpă ca să poată duce ușor pictura. Se pricepea să facă nodurile, eficient și precis. Era singurul lucru care-i mai rămăsese de pe vremea cînd fusese pionier.

Era așa de evident că ea se plictisise de picturile lui, că trebuia să se străduiască să se abțină să nu rîdă în hohote. Îl distrase s-o copleșească cu lucrările, pedepsind-o pentru minciună. Ea nu venise să se uite la picturi mai mult decît s-ar fi dus el acasă la o fată ca să împrumute o carte.

Era o dură. Probabil incapabilă să iubească, în afară de partea de transpirație și gemete.

În ciuda ochilor ei migdalați și a deșerturilor îndepărtate care-i bîntuiau primprejur, lui Sașa îi trecu prin minte că ei doi erau probabil foarte asemănători.

Rașela Traum ieși în grabă din stația de metrou. Îi era totdeauna frică după lăsarea întunericului. Nu se temea să fie violată, ca alte femei. Nu se flata într-atîta. Dar trebuise să suporte atîta durere fizică în viață, încît se temea să mai adauge cît de puțină. Se temea de violență. Pentru că era evreică. Pentru că spinarea nu i se îndreptase niciodată, în ciuda tratamentelor chinuitoare la care mama ei o forțase să se supună. Pentru că era mică de statură. Și pentru că lumea părea astfel plămădită, încît să-i rănească chiar pe cei care ajunseseră să-i înțeleagă frumusețea adevărată.

Era îngrijorată că lumea avea să-l rănească pe Sașa Leskov. El era un om atît de bun, un inocent. Un om mai bun decît își dădea el seama. După ce trecu de ușile grele de sticlă și lemn, Rașela își strînse haina tare în jurul ei, îndoindu-se sub vîntul brusc, ținînd poșeta lipită de ea. Dorise să vină mai devreme, direct de la serviciu, dar trebuise să meargă mai întîi acasă să-și ia medicamentul. Și să mănînce ceva. Nu

voia să meargă flămîndă acasă la Sașa. Nu voia să-i ia din mîncare. Nu voia să-i ia din nimic. Voia numai să dea.

Și, în sfîrșit, avea să-i ofere ceva concret. Era foarte mîndră, foarte fericită. Tatăl ei o ținuse consemnată, mai ales, în seara asta, insistînd cu un zîmbet de vanitate și dragoste să-i corecteze un articol pe care tocmai îl terminase pentru un jurnal occidental. Rașela îi vedea totdeauna prima articolele, iar tatăl ei aștepta nerăbdător, ca un copil, să îl laude. Era un ritual al familiei, plin de bunătate și personalitate, a cărui intimitate Rașela o îndrăgea. Dar seara asta fusese o seară nepotrivită. Ea voise să se ascundă de scrisul îngrijit al tatălui, să iasă în fugă din apartament, ca și cum nu l-ar fi auzit. Și acum voia să fugă iar. Să intre o clipită în viața lui Sașa și să-i facă un dar. Dar pe trotuar era gheață. Și se temea să nu-și rupă picioarele. Avea parte de destulă durere, destulă durere.

Era un noroc că se întîmplase azi, în această zi de vineri anume. Vera n-o să fie acolo. Așa că puteau sta de vorbă. Sașa o să-i facă o ceașcă de ceai. Pisoiul o să-i sară în poală. Sașa o să-i spună același lucru pe care i-l spunea mereu :

— Chiar că te place Vrubel. Nu sare la nimeni în poală decît la mine. Nici chiar la Vera.

Sau la Natașa. Sau la Kira. Sau la Liza. Sau la Svetlana. Rașela rezistase mai mult decît toate.

Era trist că Vera nu o plăcea. Rașelei îi venea greu să înțeleagă. Desigur. Vera își dădea seama că ea nu reprezenta o amenințare. Cum ar putea să fie geloasă ?

Rașela le acceptase pe toate. Pe Vera și Luda, și Tania. Fără resentimente. Deoarece, dacă exista un Dumnezeu, gelozia era un lucru pe care El nu l-ar fi tolerat. Rașela simțea adevărul acesta pînă în măduva oaselor ei firave.

Ea nu simțea gelozie. Această parte din ea dispăruse. Așa încît mereu o surprindea cît de puțin dispuse erau celelalte femei să-l împartă pe Sașa cu ea, măcar pentru puțin timp. Pentru o ceașcă de ceai. Și pentru o discuție despre pictură.

Odată, după ce Sașa îi vorbise pe larg despre pictura letonă de la începutul secolului, economisise ceva bani ca să

poată să meargă într-o scurtă vacanță la Riga. Stătuse la prietenii prietenilor și-și petrecuse fiecare zi în muzeul de artă, încercînd să vadă cu ochii proprii. Să cuprindă toate detaliile care aveau atîta importanță pentru el. El fusese fericit, chiar mișcat cînd ea se întorsese și îl surprinsese cu ce făcuse. Vorbiseră ore în șir despre Lielausis și Valters, Egle și Ubans, pînă cînd iubita din acel moment începuse să trîntească lucrurile în dormitor așa de tare, încît îl făcuse pe Sașa să rîdă.

Aceasta era o zi măreață, o seară măreață. O vineri în care nimeni nu trebuia să fie nefericit.

Rașela lunecă de-a lungul trotuarului, smulgîndu-și corpul distorsionat de copil din ghearele vîntului. N-ar fi minunat, gîndi ea, dacă nimeni n-ar mai trebui să fie nefericit ?

Tot ce-și dorea, își spuse Șirin, era un bărbat pe care să nu-l disprețuiască. O, existau asemenea seniori măreți, care își înfigeau ghearele și se împingeau în corp, atît de mulțumiți de sine cînd îi lăsai să intre pufnind, înșirînd vorbe fără noimă și apoi, fără să înțeleagă cel mai mic lucru, pierzînd puțină secreție și gemînd de parcă ar fi zguduit temeliile lumii. Își pierdeau șira spinării, scînceau, se așteptau să fie adorați și mîngîiați, în timp ce în tine focul începea abia atunci să se iște. Lipsa de demnitate de a te masturba în ritmul sforăiturilor bărbatului, închipuindu-ți că ești altcineva, cu altcineva, chinuind cu alte degete peticul strălucitor — toate astea doar ca să poți adormi. Și chiar cînd aveau destulă minte ca să te atingă, degetele lor erau grele și moarte, ca niște cîrnați, și trebuia totdeauna să-i ajuți să nu o facă atît de greoi și-ți dădeai seama că nu voiau decît să termini, ca să-și ușureze conștiința. Și ăștia erau dintre cei mai buni. Cei mai răi erau pe atît de brutali și de stupizi, pe cît erau de pripiți.

Dar sexul nu era totul. Undeva, trebuia să existe un bărbat care să nu cadă în genunchi doar de dragul supușeniei. Uzbeci, ruși, georgieni... nu trebuia să te culci cu ei ca să știi că toți erau la fel : tirani cu pumni și urlete cu supușii, cîinii și femeile lor — și niște mucoși care făceau pe ei de frică în

prezența celei mai slabe urme de autoritate. Le era atît de teamă. Cei pe care-i vedea pe stradă, băieții de la universitate, chiar și ucigașii care se strîngeau în jurul tatălui ei — tuturor le era atît de teamă. Șirin nu le înțelegea teama. În cel mai rău caz, mureai. Ce era cumplit în asta ?

Nu făcuse niciodată amor cu un străin. Dar se gîndea s-o facă, la momentul potrivit și cu omul potrivit. Nu-și dorea să emigreze. Avea o viață privilegiată și, în orice caz, bunăstarea materială nu fusese niciodată pe atît de importantă pentru ea, pe cît era ce se întîmpla în ea. Lua mai puțin decît ar fi putut lua și nu avea nevoie de nimic. Afară de un bărbat care să nu se fi născut să trăiască în patru labe. Se întreba dacă străinii s-ar putea să știe ceva mai mult despre ce le trebuie femeilor. Despre ce-i trebuia *ei*.

În anii de la universitate se culcase cu bărbați de toate felurile. Înarmată cu pilule contraceptive franțuzești de la un doctor, a cărui clientelă particulară includea multe din fiicele celor din elită, trecuse prin bărbații Moscovei, după gust, dar totdeauna dezamăgită, înaintînd nepătată, aproape neatinsă. Nici unul dintre ei nu o putea satisface. Gîfîind deasupra ei, ei puteau să fi fost în altă cameră. Ea le lua puțina plăcere pe care o aveau de dat și le dădea drumul, dorindu-și doar ca unul sau altul să fi fost puțin mai potent, puțin mai rezistent sau mai tandru, puțin mai îndrăzneț, puțin mai curat. Cînd încercai să vorbești cu ei, erau atît de copleșiți de propria persoană, încît îți prețuiau părerile doar în măsura în care ele erau ecoul părerilor lor. Ei aveau nevoie de o novice într-ale sexului, care să-și deschidă picioarele fără să aștepte ceva, care să se curețe fără să se plîngă, care să le suporte loviturile și nemerniciile fără să-i bată la cap cu îndatoririle lor.

Masculul.

Se strădui ca tatăl ei să nu afle. Căci îl iubea și îl respecta mai mult decît pe oricine de pe pămîntul ăsta. Și, deși el o crescuse ca pe fiul care ar fi trebuit să fie, ea știa că tatăl ei nu ar fi putut accepta din partea ei un asemenea comportament. Un fiu care s-ar fi culcat încoace și încolo prin Moscova l-ar fi amuzat. Dar nu o fiică. Și marea deosebire consta

într-o parte slabă a trupului pe cît de nesigură, pe atît de vulnerabilă.

Ea era mai puternică decît bărbații. Putea simți asta. Putea suporta lucruri pe care ei nu și le-ar fi asumat.

Nici o mirare că strămoșii mei au fost acuzați de erezie, gîndi Șirin. Dacă erau ca mine.

Familia ei nu trecuse niciodată în partea habotnică a religiei. Sus, pe coline, înainte să vină slavii și să decreteze că dealurile acestea se află în Tadjikistan, iar valea aceea în Uzbekistan, femeile din tribul ei clădiseră cu aceeași iscusință ca bărbații și se uitaseră de sus la surorile lor așezate, supuse, din deșerturile și cîmpiile joase, din orașele izolate și din haremuri. Femeile din clanul lui Talala purtau cuțite. Ele preferau să se sinucidă decît să fie tîrîte ca roabe la Buhara. Pe dealuri erau liberi și nestăpîniți, iar cei din neamul lor erau mai de nestăpînit decît ceilalți, nedomoliți. În timp ce femeile cu văl sau glugă din orașe se strecurau pe ulițele pline de gunoi, ca să evite pînă și mirosul de bărbat, cei din neamul ei trăiseră acolo unde aerul era curat și soarele strălucea deopotrivă asupra bărbaților și femeilor. Femeile tribului ei fuseseră subordonate bărbaților lor. Dar ele nu fuseseră nicicînd reduse la starea unor animale.

O legendă de familie povestea despre o altă Șirin, al cărei bărbat violase zile în șir o rusoaică luată captivă în timpul războaielor de cucerire. Decît să îndure o asemenea umilință, strămoașa lui Șirin îi tăiase gîtul soțului în noaptea în care acesta se întorsese.

Era o umilință și în seara asta. Dar concurența nu era din partea unei contese ruse fără nimic în cap, care, la picnic, să se fi rătăcit prea departe de garnizoana celor în vestoane albe. Rivala neașteptată a lui Șirin era o evreică schiloadă, prea mică și înzestrată cu niște ochi adînci cît sufletul, căreia i-ar fi stat foarte bine ca cerșetoare în fața unei moschei. Femeia, care se numea Rașela, o frapă pe Șirin cu aerul ei imposibil de bunătate și abnegație. Ea era genul pe care, în alte împrejurări, Șirin ar fi fost gata să o placă și foarte dispusă să o compătimească. Dar, pe moment, cuiul intrase

prea adînc cînd îl văzu pe pictor însuflețit la apariția acestei Rașela. Părea că aproape uitase de ceilalți din cameră.

O iubește pe femeia asta, gîndi Șirin.

A, nu era un fel amenințător de dragoste. Nu era vorba în asta de pat sau promisiuni. Se îndoia ca pictorul măcar să-și fi dat seama de asta. Era felul de dragoste pe care bărbații îl iau ca atare, felul în care vedeai că-și iubește pisica. Da, asta era. Parcă o mîngîia pe micuța femeie cu vorbe. Ea nu amenința să fure ceea ce voia Șirin de la bărbatul acesta și nici nu avea s-o facă. Dar Șirin își putu închipui că femeile care făceau parte din viața sexuală a pictorului găseau intolerabilă, fără să înțeleagă de ce, prezența Rașelei.

Dar el o să-mi vorbească, gîndi Șirin. Eu sînt mai periculoasă pentru ea decît ar putea fi ea vreodată pentru mine. Se uită la micuța creatură, o femeie-copil, care aproape plînsese cînd zîmbise și nu se mai oprea din zîmbet în prezența pictorului. Da, gîndi Șirin. Va avea motive să mă urască. O să se uite cum o să-i iau ceea ce reprezintă totul în viața ei. Și nimic n-o să mă oprească. Nimic.

Dar, știute fiind toate acestea, ea nu-și putea vindeca imediat mîndria rănită. Să-l privească pe pictor cum se destinde, atît de deplin, cu o altă femelă. Rașela stricase efectul achiziționării uneia dintre picturile artistului. Evreica vînduse una dintre picturile artistului unor occidentali care vizitaseră galeria unde lucra.

— Vor să vadă altele, spuse Rașela. Le-a plăcut mult pictura. Cred că au înțeles-o cu adevărat. A fost singura pe care au luat-o din toată galeria. Data viitoare, cînd vor veni la Moscova, or să ne caute.

— Strașnic, zise artistul cu o expresie mai mult de mulțumire decît de entuziasm. Totdeauna ai grijă de mine, Rașela.

Șirin simți o foarte ușoară înțepătură.

Femeia mititică roși. Avea păr negru tuns neglijent care nici nu se așeza, o gură prea largă cu dinții puțin strîmbi și un început de mustață. Doar ochii și obrajii puternic colorați de frig aveau ceva din aparența de sănătate.

Artistul o întrebă dacă primise ceva vești de la un prieten de-al lor care plecase în America și ea îi răspunse că era

mult prea devreme să primescă vești. Apoi Rașela înălță un umăr diform și pe față îi lunecă o expresie alarmată.

— Era cît pe ce să uit, strigă ea. Sașa, am deja banii pentru tine. Doamna Kestovici a făcut o excepție. I-am spus că ai nevoie. M-a lăsat să fac toate formalitățile. Își vîrî o mînuță într-o geantă mare de vinilin. E pe-aici pe undeva.

— Rașela, pentru numele lui Dumnezeu. Stai liniștită.

Șirin observă pisica frecîndu-se fericită de gleznele schiloadei.

Rașela găsi teancul de bancnote, dar, scoțîndu-l, geanta îi scăpă și apoi ea își pierdu controlul cu totul. Diverse notițe se împrăștiară pe jos o dată cu conținutul genții.

Încercînd să prindă toate lucrurile, femeia aproape căzu.

Dar pictorul o prinse.

Reculegîndu-se, femeia se puse în genunchi. Șirin aproape că simțea durerea din dificultățile mecanice ale gesturilor. Rașela întinse o mînă spre pisoi, care se dăduse deoparte din fața tărăboiului.

— O, Vrubel. Te-am speriat ? Îmi pare rău.

Șirin se aplecă, așezîndu-se pe vine, ca să ajute la strîngerea lucrurilor împrăștiate ale femeii. Și păru că schiloada o văzu pentru prima dată. Trăsăturile ei căpătară o expresie de tristețe inimaginabilă.

— Ce fată frumoasă, zise Rașela, cu mirare în glas. O s-o pictezi, Sașa ?

Patru oameni stăteau jenați într-o cameră din Moscova. Trei dintre ei erau nefericiți. Rașela era nefericită, pentru că surpriza ei fusese stricată, pentru că nu avea să stea singură cu dragostea ei, să-l îmbrățișeze cu vorbele, și pentru că, pentru prima oară, întîlnise o femeie cu destulă frumusețe, ca să-l merite pe Sașa, și destulă prestanță, poate, ca să-l păstreze. Samsonov era nefericit, deoarece știa că era deja timpul să plece și, în locul comuniunii mult dorite dintre prieteni, îl așteptau ore în șir de mers pe străzile înghețate pînă să ajungă la epuizare. Șirin era nefericită, pentru că lumea nu se înclinase după voința ei.

Fiecare dintre aceştia trei se temea de singurătatea patului său. Rașela se temea de durerea fizică ce începuse deja să-i străpungă coloana vertebrală. Samsonov se temea de visele sale. Iar Șirin se temea de singurătate, deși n-ar fi folosit niciodată cuvîntul acesta, cu implicațiile lui de slăbiciune și eșec.

Dintre cei patru, doar Sașa era fericit. El nu simțea groază la gîndul de a fi singur în întuneric. Era fericit, pentru că occidentalii îi cumpăraseră una dintre picturi, fericit mai mult din vanitate și sentimentul confirmării decît din pricina banilor. Era fericit, pentru că îi plăcea fiecare dintre cei care veniseră în seara aceasta. Era fericit, pentru că știa ce o să picteze în dimineața următoare și pentru că i se oferea o călătorie. Și era fericit, pentru că fata, Șirin, avea un interes străveziu pentru el. Nu fu dezamăgit cu adevărat cînd, nerăbdătoare și mîndră, spuse :

— Trebuie să plec.

Știa că ea o să revină. Mai devreme sau mai tîrziu. El trebuia numai să aștepte. Cel mai prost lucru ar fi fost să se arate prea neliniștit. Și ea avea să fie o problemă, oricum. Trebuia să-și cumpănească fiecare pas făcut cu ea, în felul în care intuia tonurile de culoare pe măsură ce progresa pictura. Ea avea să ceară multă iscusință și, mai presus de orice, stăpînire.

— E periculos pe aici noaptea, îi spuse el frumoasei dezamăgite. Trebuie să ai grijă.

Sașa presupunea că trebuie să-și aibă singură de grijă. Dar Samsonov vorbi, cu o voce în care se amestecau inexplicabil sila și neliniștea :

— O să plec și eu. Aș fi bucuros să te însoțesc pînă la metrou.

Samsonov era incorigibil cu femeile, decise Sașa. Era rigid ca un personaj care picase din secolul trecut și se comporta de parcă ar fi fost o îndatorire neplăcută, de parcă să o conducă pe Șirin la metrou era ultimul lucru din lume ce și l-ar fi dorit.

Șirin îi aruncă lui Samsonov o privire de regină, arătînd că puțin conta dacă voia sau nu să o însoțească.

Sașa i se adresă Rașelei :

— Ar trebui să mergi cu ei, spuse el, zdrobindu-i inima cu totul. Nu ești în siguranță să fugi pe străzi de una singură la ora asta noaptea.

— Da. Desigur. Bună idee, zise Rașela, dorindu-și dureros să rămînă, să-l acopere cu vorbe ca și cu o mie de sărutări, gîndindu-se că avea să fie un chin să încerce să țină pasul cu pașii zdraveni ai ofițerului și cu această fată frumoasă, frumoasă.

Lui Sașa aproape că-i veni să rîdă cînd se uită ultima dată la toți trei. Păreau neverosimili împreună, strînși pe hol în echipamentul lor de iarnă, o combinație de oameni la fel de absurdă ca și țara însăși.

Apoi plecară și se lăsă tăcere în spatele ușii închise. Sașa luă pisica cu amîndouă mîinile, ridicînd animalul ca pe un copilaș. Vrubel se uită la el cu o expresie care voia să spună :

— Se întîmplă.

Lăsă pisoiul pe podea și amîndoi se întoarseră în studio ca să stingă reflectorul.

Șirin uitase pictura pe care o cumpărase.

O ridică, gata să alerge după ea. Apoi se stăpîni, zîmbind recunoscător.

Se uită la pisoi.

— O să se întoarcă, îi spuse animalului.

Cele trei noi cunoștințe mergeau de-a lungul zidurilor blocurilor de locuințe, mușcați de vînt. Erau singuri în întuneric. Era prea frig pînă și pentru bețivi. Samsonov dădu ritmul, grijuliu să nu solicite puterile infirmei. Se gîndi ce îngrozitor trebuie să fie să mergi așa în viață și începu să se suspecteze că era mult prea dispus să se complacă în compătimire după un pic de insomnie sau cîteva vise proaste.

Cu cealaltă era altă poveste, totuși. Frumoasă. Da. Frumoasă. Dar nu-i era locul aici. Se oferise să o însoțească la metrou, pentru că era datoria sa. Dar nu suporta să se uite la ea. Avea senzația că trebuie să-l avertizeze pe Sașa Leskov.

Dar era absurd. Totul era absurd. Vise proaste. Avea un moment de slăbiciune.

Și el era infirm. Dar altfel.

Uneori visa că se rătăcise în labirintul uneia dintre așezările de pe dealurile afgane, alergînd, tîrîndu-se să-și salveze viața. Dar ulițele nu-l duceau nicăieri. Nu era nici o ieșire. Doar rîsete. Și ochi în umbră. O fundătură.

Ochi în umbră. Și la Moscova. În timp ce cei trei patinau pe trotuar spre marele *M* care marca destinața lor, Samsonov observă un om singur așezat într-un automobil parcat pe bulevard. Mașina nu mergea și era foarte frig și nimeni nu stătea într-un asemenea automobil, la o asemenea oră, fără să aibă un motiv bine întemeiat. După poziția piezișă a capului omului, Samsonov își dădu seama că erau urmăriți. Pregătirea recentă îl învățase felul în care lucrau teroriștii și cei de-o seamă cu ei, și felul în care stăteau de veghe criminalii. Mașina era postată perfect pentru a controla intrarea de la metrou și stația de autobuz din față.

Brusc, respinse ideea, fluturînd mîna ca și cum ar fi vorbit cu sine. Nu era nimic de observat aici. Doar clădiri îmbătrînite pline de oameni obosiți. Probabil că cel din mașină nu avea unde să se ducă.

Samsonov o prinse pe infirmă cînd era gata să lunece pe gheață. O repuse pe picioare, apoi slăbi strînsoarea mîinilor.

— Mulțumesc, zise ea tulburată. Chiar și răsuflarea îi era aproape imperceptibilă în aerul de iarnă. Sînt atît de stîngace.

Sub degetele lui, brațul ei nu avea mai multă consistență decît cel a unui copil subnutrit, cu toată îmbrăcămintea greoaie. El se întrebă dacă avea destul de mîncare. Știa că era tot mai greu să găsești mîncare bună dacă nu aveai relații. Cu toți șobolanii, el avea destul noroc cu bufetul cursanților.

Dar cum se descurcau oamenii ? Știa atît de puțin despre pămîntul pe care se angajase să-l apere cu inima atît de ușoară. Acolo, la Potsdam, Sașa avusese dreptate. Trăia într-o crisalidă.

Visa la țara lui și uitase de omul care-i urmărea din mașina parcată. Nici n-avea importanță, întrucît Samsonov nu-l interesa. Interesul unic al observatorului pe jumătate înghețat se concentra asupra lui Șirin Talala.

10

ALI TALALA FOLOSI MAGIA CA SĂ urmărească în întuneric deplasarea șirului de grăniceri. Magia fusese achiziționată de la contrabandiștii afgani care erau și membri ai organizațiilor de *mujahedini*. Inițial, asta ajutase să-i ucidă pe ruși în văile abrupte ale Afganistanului. Acum, dispozitivul de supraveghere în timpul nopții, de fabricație americană, avea să-i ucidă în cealaltă parte a Amu Dariei.

Grănicerii se mișcau destul de bine, conduși de cercetași tadjici din partea locului care erau familiarizați cu această zonă a țării. Talala numără douăzeci și șapte de oameni. Era o patrulă neobișnuit de mare și un număr foarte mare de ostași care să fie uciși. Oamenii lui Talala nu mai făcuseră înainte așa ceva și el știa că unora le era frică. KGB-ul, care stătea în spatele grănicerilor, rămînea unul dintre puținele mecanisme din țară care funcționa și, chiar cînd, în ansamblu, puterea sovietică în Asia Centrală decădea, KGB-ul refuza să abandoneze. Trimiseseră chiar și pe acest nou colonel țanțoș, care, după cum se spunea, avea la activ ani întregi de pregătire a poliției secrete afgane. Individul sporise drastic tensiunea de-a lungul graniței, închisese itinerariile contrabandei vechi de atîtea generații și îi arestase pe oamenii care-și plătiseră conștiincios mita ani de-a rîndul. Cîțiva dintre subordonații îndepărtați ai lui Talala fuseseră chiar împușcați. Era o situație intolerabilă.

Rușii încălcau acordul. Trebuia să plătească.

Granița era de mult timp un loc în care înțelepții știau cînd să-și ferească ochii. Dar omul trebuia și să știe cînd să

și-i țină larg deschiși. Ochii lui Talala erau lipiți de lentilele magice care transformau noaptea, făcînd din oameni niște strigoi iluminați cu membre verzi de foc. Era imposibil de distins care din figuri era noul colonel. Dar Talala știa că era acolo. Operațiunea fusese plănuită cu grijă, ca să-l ademenească, să-i flateze vanitatea cu promisiunea unui mare succes. El își însoțise oamenii în raiduri și ambuscade mult mai neînsemnate. Avea să fie în noaptea asta cu ei.

Colonelul avea să fie un exemplu foarte limpede pentru cei din birourile de la Moscova. Granița este foarte departe. Ea are propriile ei legi.

Douăzeci și șapte de oameni. Era un lot al morții. Și era mereu riscul ca acțiunea să aibă un efect contrar, antrenînd legiuni întregi de grăniceri și trupe de interne. Poate că Moscova nu ceda. Dar instinctul lui Talala îi spunea altfel. Rușii își creaseră probleme mult mai aproape de casă. Pămînturile dragi inimii lor se prăbușeau în anarhie. Talala era convins că moartea acestor oameni — și mai ales a acestui colonel — îi va face pe cei de la Moscova să vadă că vechile metode sînt cele mai bune căi. Trăiește și lasă-i și pe alții să trăiască. Ei puteau să patruleze cît voiau granița aceasta cu cîini și arme automate. Cît timp respectau regulile.

Era convins că nu mulți alți colonei, chiar și cei din KGB, voiau să-l înlocuiască pe colonelul care era pe cale să moară.

Formele strălucitoare din dispozitivul magic se despărțiră dintr-un singur șir în mici grupuri. Apoi grupurile se împărțiră din nou cînd oamenii porniră cîte doi și cîte trei, căutînd printre stînci poziții bune de ambuscadă.

Rușii erau mereu imprevizibili.

Acțiunea începuse cu o poveste șoptită unui informator cunoscut, care se bucura de încrederea autorităților de graniță, oferind o țintă irezistibilă : o ceată de contrabandiști cu narcotice și arme. Se făcea aluzie în șoaptă la itinerariul stabilit, o dată cu data și ora. Toate detaliile fuseseră corelate pentru a influența opțiunile grănicerilor, pentru a-i forța să intre într-o poziție previzibilă de ambuscadă.

Iată-i aici, în fața ochilor, comportîndu-se cum se aștepta.

Cei douăzeci și șapte de grăniceri își ocupară pozițiile cam indisciplinați, siguri că sînt singuri în întuneric. Dar un efectiv de aproape o sută de tadjici și afgani înconjurau patrula într-o tăcere perfectă. Oamenii pe care îi recrutase Talala pentru treaba asta proveneau din triburile și satele care nu recunoscuseră niciodată granița aceasta, a căror existență depindea de vechile căi, și ale căror legături erau mult mai strînse de casă decît erau sentimentele de loialitate ale grănicerilor tadjici sau uzbeci față de ofițerii lor slavi. Mulți dintre oamenii aceștia luptaseră în războiul de la sud de rîu împotriva rușilor. Alții se luptau cu oricine intra în văile lor fără motive îndreptățite. Uneori, se luptau unii cu alții. Dar, în seara aceasta, erau cu toții uniți de un inamic comun... și de autoritatea, și banii lui Talala.

Noaptea intră din nou în nemișcare. Grănicerii își așteptau prada. Talala simțea nerăbdarea inamicului, dorința de a vedea cum apare ceata de contrabandiști, neplăcerea de a sta în frigul dintre stînci. Zvonul își făcuse bine datoria.

Rușii erau niște proști. Își închipuiau că sînt genii în înșelăciune. Nu-și aduseseră nici unul dintre cîini, temîndu-se că îi vor alerta și-i vor îndepărta pe contrabandiști. Dar numai cîinii i-ar fi salvat, detectîndu-i pe cei ce le întinseseră cursa.

Noaptea era senină și foarte rece. Talala prefera frigul în momente ca acestea, întrucît îl înțelegea și îl putea purta ca pe un veștmînt. Cînd se mișca, frigul se mișca cu el. Nu-l combătea, ci îl accepta ca realitate. Cînd era așa de frig, nu trebuia să fie atent la șerpii care mișunau pe dealurile stîncoase în lumina lunii.

Talala se uită pe coasta dealului la corpurile strălucitoare ale inamicilor. Străini care se îndepărtaseră prea mult de casă. Cîțiva dintre cei de grad inferior erau proprii săi oameni, bineînțeles. Dar nu se putea face nimic ca să-i ajute. Ei acceptaseră oferta rușilor și acum plăteau prețul.

Totul era minunat cît timp rușii se mulțumeau să plutească pe marea pustie, ignorîndu-i adîncurile. De ce trebuia să tulbure apele ?

În fond, lui Ali Talala nu-i plăcea treaba asta, să omoare atît de mulți oameni o dată. Dar rușii îi legaseră mîinile.

— Dau semnalul ? șopti lîngă el Gogandaev.

Talala se gîndi o clipă, apoi murmură :

— Nu. Nu încă. Lasă-i să se gîndească puțin acasă și la paturile calde. Lasă-i să regrete treaba asta. Lasă-i să-și simtă micimea sub mulțimea de stele. Lasă-i cîteva minute să admire pămîntul.

Erau timpuri tulburi. Dacă omul ar fi putut alege timpurile în care să trăiască, Ali Talala nu ar fi preferat acești ani tulburi. Brusc, erau atît de multe dificultăți. Aici. La Moscova. Ucrainienii erau lacomi. Erau avizi și nu doreau să împartă cu alții. Voiau să ia ceea ce nu era al lor. Situația era îngrijorătoare, pentru că ucrainienii aveau atît de multe avantaje naturale — granița cu polonezii, portul Odessa. Transportau tot mai multe droguri prin Odessa. Băutura pe care o treceau peste graniță ajungea tot mai ieftină. Talala nu-și dorea un război cu ucrainienii. S-ar risipi prea multă energie, prea multe vieți. Dar erau oameni răi, oameni fără onoare, fără înțelegere. Înșfăcau și înșfăcau. Talala se temea pentru viitor.

Grănicerii cei mai apropiați se aflau doar la o sută de metri distanță. Talala auzi hîrșîitul brusc de metal al unui glonț băgat pe țeavă. Deodată, un glas rusesc strigă ordinul să se facă tăcere, cu cuvinte încărcate de amenințarea unei pedepse grave. Vocea sună puternic în limpezimea deosebită a dealurilor din deșert.

Curînd inamicii vor începe să devină nervoși. Nu o să fie nici urmă de contrabandiști. Colonelul va începe să se îndoiască de informații, să se îndoiască de sine.

Informatorul care transmisese mesajul autorităților dormea deja într-un șanț din afara Termezului, cu limba, nasul, urechile tăiate și ochii scoși.

Surpriza era totul.

Un om tuși. Apoi dealurile scunde fură iar tăcute. Era o noapte rece, senină, frumoasă, plină de splendoare cerească.

Talala își scoase mîna de sub dispozitivul optic și atinse mîneca lui Gogandaev.

— Dă semnalul.

Noapte destrămată. Dealurile luară foc și timpul o luă la goană. Mine detonate de la distanță ridicară de pe pămînt întunericul, apoi îl lăsară iar să cadă. Grenadele fulgerară de parcă lucrau zeci de fotografi, fîșii de lumină se încrucișară și dispărură înainte ca ochiul să se poată fixa asupra lor, apoi se revărsară de-a curmezișul peisajului într-un unghi ușor diferit. Zgomotul răsună uriaș, desigur, destul de tare ca să poată fi auzit pînă la Moscova. Vocile omenești, mai slabe decît uneltele din mîinile lor, se zbuciumau să fie auzite : voci rusești, confuzie, disperare. Alte voci își cîntau una alteia din posturile de pe creastă, cunoscute, extatice.

Prins în această desfășurare spectaculoasă, Talala uită de dispozitivul străin din mînă. În Samarkand, Intourist-ul oferea un spectacol de sunet și lumină la Reghistan în primele ore întunecate și răcoroase ale serii. O voce amplificată, vorbind pentru deșert și oraș, îi desfăta pe turiști cu povești, cu binecuvîntarea Moscovei, în timp ce proiectoarele colorate aruncau lumini orbitoare peste miracolele plăcilor de ceramică. Totul era fals. Aceasta era adevărata voce și viziune a pămîntului său natal : sunetul răzbunării, imaginea focului purificator.

Splendoarea exploziilor și a focului de arme automate se diminuă. Poate că vreo cinci-șase oameni încă trăgeau, iar o grenadă întîmplătoare lumină forme zorite în timp ce oamenii lui Talala se tîrau peste corpurile grănicerilor morți și muribunzi. Rezistă doar o mînă de grăniceri și Talala savură disperarea oamenilor pe cale să moară, gustă ideea îngrozitoare. Gloanțele se revărsară din arme cu un deosebit țipăt de teamă. Apoi focul izbucni în rafale scurte și rare, pe măsură ce se termina muniția.

Păcat, gîndi Talala, că nu le poți tăia teama cu briciul cum le puteai tăia urechea sau nasul. Astfel încît să le trimiți teama aceea camarazilor, să-i faci să înțeleagă cum răspund dealurile acestea celor care le tulbură liniștea.

Peste cuibul de rezistență explodă o ploaie de grenade de mînă, scormonind pămîntul cu foc alb. Apoi dealurile tăcură.

Dar tăcerea fuse ceva relativ. După cîteva momente, urechile lui Talala, ce țiuiau, se acordară la sunetele oamenilor care se mișcau pe stîncile dizlocate și la zăngănitul întîmplător al vreunei arme izbite de piatră. Apoi veniră vocile încete ale oamenilor care cercetau.

Le ordonase să-l găsească pe colonel. Și să se convingă că radistul murise.

O împușcătură singuratică răsună. După cîteva clipe, altul trase o dată, de două ori. Îi lichidau pe răniți.

— Să mergem, îi spuse Talala aghiotantului, dîndu-i dispozitivul de văzut în noapte. Vreau să-i văd fața. Și, dacă mai trăia colonelul, să-i ia sufletul.

Cei doi bărbați coborîră panta stîncoasă. Născut pe asemenea dealuri, Talala mergea ușor pe pietriș. Dar Gogandaev era dintr-o generație care cunoscuse acest deșert doar de la geamurile automobilului sau din poveștile aiurite ale vreunui bătrîn. Bărbatul mai tînăr, mai solid, aluneca cu zgomot. Pe pantă se aprindeau și se stingeau raze de lanternă, demoni care clipeau din ochi. Talala auzi fîșîitul unui cuțit care sfîșia stofa.

Tocmai cînd cei doi bărbați ajunseră la cărarea de-a lungul căreia își puseseră ambuscada grănicerii, o formă întunecată, compactă pe fondul de un albastru vechi al nopții, lunecă spre Talala. Era starostele satului din apropiere, cu picioarele și ochii îngemănați cu întunericul.

— L-am găsit, spuse omul într-un dialect tadjic. Mai trăiește.

— Du-mă acolo.

Talala îl urmă pe om. Umerii îi aruncau umbre uriașe, din pricina hainelor de iarnă strînse la brîu. Respectuos, își încetini pasul pentru Talala, dar, chiar și așa, Gogandaev rămase în urmă.

Doi dintre războinicii băștinași stăteau de santinelă lîngă o baricadă de bolovani. La picioarele lor, gemea intermitent un om.

— Vreau să-l văd, spuse Talala. Vreau să-i văd fața.

Supusă, se aprinse o lanternă, arătînd un om cu părul de culoarea nisipului, de peste patruzeci de ani. Purta o haină

de camuflaj care era foarte udă. Fața îi era, de asemenea, udă de sînge și în parte desfigurată, acolo unde schijele de grenadă și așchiile de piatră îl răniseră. Un ochi îi era distrus. Arăta de parcă un ou crud fusese spart în gaura de carne și os. Dar ochiul celălalt era viu. Alert.

Buzele omului se mișcară. Era imposibil de spus dacă încerca să formeze cuvinte sau, pur și simplu, se cutremura de teamă și durere.

Să-i fie teamă, gîndi Talala. Să afle teama de nespus.

Fu brusc cuprins de o furie rece care ar fi putut pîrjoli cerul. De ce îl siliseră rușii să facă asta ? De ce nu puteau bestiile puturoase să rămînă în cocinele lor, lingîndu-și rănile ? De ce trebuise să împingă lucrurile pînă într-atîta ? Se simți setos de sînge și îmbolnăvit de presentimentul că aici nimic nu se terminase, că, la urma urmei, acesta era doar începutul. Ce-i mîna atît de implacabil pe oameni să calce în picioare grădina altuia ? Se aplecă peste rănit tocmai cînd Gogandaev ajunse lîngă el. Colonelul de KGB își mișcă brațul, vrînd parcă să lovească. Brațul abia se ridică, încît degetele omului se tîrîră pe materialul de camuflaj al tunicii.

Capul lui Talala umbri o clipă figura omului. El se dădu la o parte, ca să lase lumina să cadă peste blestemata piele albă.

— Nu-ți face griji, îi spuse în rusă. N-o să te trimitem singur pe lumea cealaltă. Înainte de venirea zorilor, soția și copilul vor muri cel puțin la fel de jalnic ca tine.

Nu era adevărat. Nu se va atenta la viața familiei acestui om. Dar Talala voia să-i zdrobească sufletul înainte ca el să dispară în noapte.

— Și toată munca ta, continuă Talala. N-a făcut doi bani. Vezi ? Te-au vîndut chiar ai tăi.

Nici asta nu era adevărat. Dar Talala era hotărît să nu-i lase nimic dușmanului.

Cu aceeași iuțeală grațioasă cu care fusese odinioară în stare să sară pe cal, Talala scoase din buzunar un cuțit, îl desfăcu și tăie un zîmbet adînc în gîtlejul rusului.

— Acum o să mori foarte curînd, îi spuse Talala. Ești mult mai puțin interesant decît o să fie nevasta ta. Apoi se ridică și se îndepărtă fără să arunce o privire înapoi.

Gogandaev se poticnea pe lîngă el.

— Trebuie să ne grăbim, spuse băiatul mai tînăr. Se poate să fi avut timp să anunțe prin radio. Și cu elicopterele...

Talala îi strînse brațul lui Gogandaev liniștindu-l, simțind mușchii puternici în întuneric.

Răsună o împușcătură singuratică. Și rîse un om.

— Să-și termine treaba, spuse calm Talala. Îi știu pe ruși. Avem timp.

Cei doi bărbați coborîră panta în tăcere, înconjurați de șoaptele oamenilor care goleau buzunarele și scormoneau după inele pe degetele moarte.

Șirin țipă. Era toată o apă. Pe dinăuntru și pe dinafară. Carnea pictorului alunecă peste ea, apăsîndu-i tare sînii cu pieptul. Tot timpul o făcea să vibreze cu niște degete minunate. Era sfîrșitul unei lumi și începutul alteia.

Era foarte cald în cameră. Căldura îi ardea, iar disperarea lor fizică părea uimitor de gravă. Ar fi putut fi miezul verii. Sub un soare uriaș. Sub soarele ei. Ea își închise ochii și, de data aceasta, focul o cuprinse din toate părțile, mistuind-o în întregime, și soarele plonjă chiar în ochii ei și explodă. Simți cum toată puterea și viața se scurg cu ultimul țipăt care-i răni gîtlejul. Apoi pictorul îi închise gura cu gura lui, bîndu-i țipătul, furîndu-i ultima răsuflare înainte ca ea să moară de plăcere. Enormul soare distrugător se făcuse moale ca untul în ea și peste ea. El își împinse limba în gura ei și ea nu putu face nimic. El nu-și încetă mîngîierile și nu-și întrerupse mișcările. Electrizate, brusc, degetele erau ceva prea mult. O stare de senzualitate nemaitrăită pînă atunci, copleșitoare o făcu să-și caute puterea, ca să se retragă din fața chinului încîntător de sub degetele lui. Dar el o urmă. Ea ridică o mînă, reflexul unui cadavru, și-i îndepărtă mîna, trăgîndu-se de sub gura lui suficient ca să poată murmura :

— Nu. O, nu, te rog.

Apoi degetele încetară, lăsînd doar un strigoi magnific să-i bîntuie carnea. Dar el nu-și întrerupse mișcările. Și asta era bine. Era atît de bine, atît de bine, că nu avea cuvinte s-o spună. Ea voia să nu se termine niciodată. Închise ochii din nou. Și soarele dispăruse, lăsînd în loc un întuneric în care sufletul putea, în sfîrșit, să se odihnească.

Se aștepta ca el să termine. El gemu ușor, ajungînd adînc în ea, parcă ar fi vrut să meargă mai adînc decît se putea ajunge. Ea suspină, cu sufletul odihnindu-se încă, cu corpul gata să-l primească. Știa că acum el o să termine. Ea mai mult își închipui decît simți că se umfla în ea, gata să pulseze. Dar el continua. Își puse mîinile pe spatele lui, simțindu-i mușchii vînjoși cum se încolăcesc ca niște șerpi într-un sac de catifea. Ea cedă. Putea s-o distrugă, s-o omoare. Nu-i mai păsa.

Corpul ei reacționă din nou.

El încetini. Suflă lîngă urechea ei și ea simți oboseala dulce din el, cu toate mădularele vlăguite, în afară de tăria anume dintre picioarele lui. Dintre picioarele ei. Ea îl încleștă între pulpe, deschizîndu-i-se ca el să ajungă în ea cît dorea.

El își mișcă șoldurile de ale ei, legănîndu-se, legănîndu-se. Încet. Nu prea încet. Cu o mișcare scurtă, el ajunse jos în ea, pînă se zdrobi de carnea delicată, părul umed împletindu-se cu părul umed. Acum ea îi simțea sfîrșitul. Făcînd-o s-o doară puțin. Și înăuntru, între vîrf și început, se afla un spațiu vast, inexplicabil de gol, unde ea nu putea deloc să simtă cu adevărat și nu putea deloc să înțeleagă asta, cum poți simți un bărbat și să nu-l simți, dar mereu era așa.

Mereu era așa. Dar nu era niciodată astfel. Acesta era sfîrșitul lumii.

El se trase din ea aproape de tot, ridicîndu-se de pe ea pe brațele încordate. Apoi căzu pe ea, în ea, înăbușind-o. Și corpul ei reveni la viață, coapsele mici ridicîndu-se automat ca să-l întîmpine, dorindu-l, sfidîndu-l.

— Nu mă vrei ? întrebă ea. Nu mă vrei ?

El o ridică lipită de el, schimbînd unghiul.

— Picioarele mai sus, îi spuse.

Ea se supuse. Se arcui în durere, zvîcnind, ca și cum ar fi fost tăiat un nerv.

— *Nu.*

El izbise ceva adînc în ea și durea. Apoi el repetă mișcarea și ea încercă să se strîngă, cu un spasm.

— Nu. Te rog. Nu.

Dar el se oprise deja. Dorise să-i provoace o mică durere. Doar puțin. Și ea înțelese asta. Avea senzația că înțelegea tot ce făcea el, chiar dacă nu putea să prevadă nimic dinainte.

El știa. Știa totul despre ea. Cum de știa toate astea ? Nimeni nu știuse pînă atunci.

El își închise mîna peste micimea unei fese și o lipi de el. Atingînd-o exact în punctul cel mai sensibil. Uimită, se trezi că înflorește din nou. De fiecare dată cînd o atingea, sufletul îi era bombardat cu un mic șoc de fiori de viață.

El procedă foarte încet acum, odihnindu-se. Transpirația îi cădea de pe frunte pe fața ei, în părul ei.

— Vrei... să fac ceva pentru tine ? întrebă ea.

Gura ei era atît de strînsă. Se putea mirosi pe ea însăși pe buzele lui, unsă pe obrajii lui, pe bărbia lui. Cînd revenise, sunînd la ușă la primele ore ale dimineții, el avea doar gustul somnului profund. Acum, el avea gustul ei.

El nu răspunse la întrebarea ei. Nu răspunse deloc. Ea își ridică ușor capul și îl linse pe obraz.

El îi prinse buzele cu ale lui, luptîndu-se.

El schimbă ușor locul degetelor, astfel încît vîrfurile abia îi atingeau anusul. Ea voi să-l roage să înceteze. Deoarece știa că urma să-i vîre un deget. Și detesta așa ceva. Detesta ideea ca vreo parte a unui bărbat să intre acolo, asociind-o cu obiceiurile cele mai condamnabile ale bărbaților din neamul și religia ei, bărbați care nu voiau cu adevărat să se afle în fața unei femei cînd o posedau, care nu voiau să li se amintească cu sînii și cu vocea, și cu toate formele feminine că era, la urma urmelor, o femeie sub ei. Își dorea dureros să-i spună să înceteze, să nu strice totul. Dar gura îi era fixată în a ei și el era puternic, chiar mai puternic decît arăta și buzele lui nu-i dădeau drumul.

El nu o necăji. Își îndepărtă mîna, mîna stîngă, lăsînd dreapta ca s-o mîngîie cu ardoare.

El îi eliberă gura, se întoarse ușor într-o parte, apoi își umezi cu salivă vîrful degetelor.

O mîngîie.

Ea nu era gata. Era convinsă că nu e pregătită. Dar nu găsi cuvintele să-i spună și, în cîteva secunde, o părăsi ultima rezistență și îi zbură ultimul gînd conștient. O atinse cu două degete, două piciorușe alergînd pe ea din nou și din nou. Apoi el începu să facă mici cercuri. Ea nu știa să aibă asemenea dimensiuni acolo, ca să simtă asemenea cercuri enorme. El își coborî degetele la partea cea mai umedă, apoi și le strînse din nou. El roti iar și iar vasta bucățică de carne și ea își închipui că se face enormă, la fel de mare ca el. Vocea ei scotea sunete involuntare. Vocea ei era a altcuiva. Centrul universului era sub degetele lui. Sub un singur deget. Universul avea să explodeze din nou, și nu peste mult timp. Și lumea avea să se sfîrșească din nou. Ciclul era fără sfîrșit.

Cu el.

Timpul își pierdu valabilitatea impusă. El o mîngîia ușor. Mereu, ea trebuise să le spună să o mîngîie ușor. Dar ei nu se pricepeau niciodată, nu o simțeau niciodată. Dar acesta știa. El știa totul.

Se arcui ușor și scoase un mic țipăt. Acum, corpul ei era singura realitate, totuși, ciudat de îndepărtat. Nu-i mai aparținea. Totul era oarecum dincolo de corpul ei, deși n-avea idee cum e posibil așa ceva.

El ridică o clipă degetele, destul ca să și le umezească în gură din nou. Totul începu din nou, pe un plan superior. Ea se strînse în el, dorindu-și să fie mai aproape. Nu știa și nu-i păsa dacă el era sau nu în ea. Degetele deveniseră totul. Degetele care dansau. Exista numai dansul.

Simți primul val de căldură. Un alt bărbat ar fi încetat, presupunînd că asta-i totul. Și, în mîndria ei, ea l-ar fi lăsat. Dar pictorul nu conteni.

Se încordă din nou. De data asta, valul urcă mai departe de plajă, amenințînd-o, avertizînd-o de ce s-ar putea

întîmpla, dacă el nu înceta imediat, și singurul lucru de pe lume care conta era ca el să nu se oprească.

El își umezi iarăși degetele și o mîngîie foarte iute, ușor, alergînd pe ea.

Ea gemu, prăbușindu-se adînc în saltea. Valul se retrase. Dar se pregătea deja să revină, încolăcindu-se, trăgînd-o în jos, în jos, în jos cu curentul submarin.

— Doamne, ești udă, spuse el. Ești atît de udă înăuntru. Ai venit toată peste mine.

Vorbele lui aveau sens doar pe jumătate. Dar erau frumoase. Totul era așa de frumos.

Fără a-i da de știre, ea se încordă sălbatic. Corpul ei preluă inițiativa și își lipi burta de el. Valul creștea și creștea. Era pe cale să se zdrobească de plajă și să distrugă totul, era să inunde lumea. Ea își dori dureros să coboare. *Acum.*

Sfîrșitul lumii, sfîrșitul lumii.

Se arcui și țipă. De data asta, el își îndepărtă iute degetele și-i strînse picioarele, închizînd-o lipită de el.

— *Ține-mă*, spuse el. Ține-mă strîns cu picioarele.

Ei nu-i mai rămase putere. Valul acela mare sfărîmase totul, strîngîndu-i în menghină măruntaiele cu șocurile ulterioare. Dar i se supuse. Picioarele i se strînseră peste el, singure.

— Mai sus, porunci el. Ia-mă mai adînc.

De data asta, el era pregătit. De data asta, ea putea simți. Ea nu îl simțise în ea tot timpul cît lucrau degetele. Dar acum, el o umplea. Și-l închipui făcut din os, din oțel. El se împingea atît de nestăpînit, că aproape lunecă afară. Și ea îl voia. Ea voia să știe că el este cu adevărat înăuntrul ei, chiar dacă acolo înăuntru, astfel, ea nu simțea fizic mult.

Trupul nu mai conta. Trupul era mort.

— *Acum*.

El își înălță capul, lipindu-se de ea încă o ultimă dată, încercînd parcă să-și vîre în ea întreg corpul. Ea simți carnea pulsînd, dar nimic altceva, nimic altceva. Totuși, era ceva minunat. Ideea.

Sărutînd-o, se prăbuși peste ea. Se cutremură. Gemu și o sărută iar. Nu se opri din sărutat. Nici ea nu se putuse opri

din sărutat în minutele lungi cînd el stătea în ea, muindu-se, cu umezeala untoasă scurgîndu-se pe despicătura spatelui, pe coapse.

Și el se îneca acum. Amîndoi se înecau, erau deja înecați și era așa de dulce să-l țină în brațe.

Iubiții se sărutară, nedorind să se termine totul între ei. Se sărutară, încleștați, sfîrșiți, despărțindu-se inevitabil. Camera era deja cenușie de prima paloare a dimineții. Sărutu-rile lor fură mai ușoare, mai puțin pătimașe. Se sărutară și uitară tot ce-și spuseseră despre minunăția lumii.

Se sărutară ultima dată, fiecare gîndindu-se la amănuntele implicate de împreunarea lor, apoi stătură unul în brațele celuilalt, cu gîndurile îndepărtate.

Pictorul adormi.

Cînd noul bărbat din viața ei respiră egal lîngă ea, Șirin își sprijini fața de flacăra palmei. Era foarte obosită, dar nu putea dormi. Se întrebă dacă ar fi o cale de a nu urî omul acesta.

Se mișcă ceva. Era pisoiul. Animalul stătuse deoparte în timp ce făceau dragoste. Acum, el sări pe saltea și se lipi de piciorul pictorului. Era destulă lumină ca Șirin să-i poată vedea ochii fără expresie ațintiți asupra ei.

Ea puse o mînă pe umărul iubitului. Pisoiul îi urmări gestul, apoi își fixă din nou ochii asupra ei. Camera mirosea a sex, terebentină și vopsele tari.

Artistul dormea adînc. Ea putea simți asta. După urcușul și coborîșul lin al mușchilor. Se uită la el. Părea mai tînăr cînd dormea, imposibil de inocent.

Brusc, Șirin simți cît de crudă, deznădăjduită și însingurată era lumea și, pentru prima dată de ani de zile, începu să plîngă.

11

SERGENTUL ÎI ÎNTINSE URMĂTORUL Kalașnicov. Samsonov îl armă și-i verifică mecanismul. Murdar. Neuns. Îl ținu mai sus ca să prindă lumina de la cătare. Cel puțin, această armă nu era ruginită. Multe dintre armele din camera de armament erau într-o stare atît de proastă, încît lui Samsonov i-ar fi fost frică să tragă cu ele. Uneori erau atît de deteriorate, încît trebuia probabil să fie date la fier vechi.

Samsonov clătină dezgustat din cap și trecu arma subofițerului care stătea între el și ușă. Subofițerul primi arma fără o vorbă, fără să-și schimbe expresia. Arăta altfel acum. La sosirea lui Samsonov, subofițerul îl întîmpinase cu un zîmbet, voind să declare că azi era o zi mare într-o țară mare. Dar ochii omului fuseseră tot timpul reci ca iarna.

Se numea Kuzba și părea să aibă mai bine de treizeci de ani. Prea inteligent pentru zîmbete. Mult prea deștept. Subofițerul era atrăgător, dar ponosit, genul ce place femeilor care beau, și cu o voce care arăta că se iubește pe sine, chiar cînd era foarte supus.

Kuzba nu mai zîmbea. Și asta-i convenea de minune lui Samsonov.

Sergentul, responsabil nominal pentru camera de armament, îi întinse lui Samsonov o altă armă. Cînd luă în mînă pușca automată, Samsonov îl surprinse pe tînărul sergent uitîndu-se la Kuzba și liniștindu-l. Se întrebă ce naiba se petrecea.

Arma avea un strat de rugină. Dar, de data asta, cel puțin, numărul seriei se potrivea cu cel din registru. Samsonov

i-o aruncă lui Kuzba. Subofițerul o prinse și o trînti într-un rastel din perete.

— Asta-i ultima, tovarăşe căpitan, spuse subofițerul.

Samsonov se uită la om, lăsînd ochii să i se răcească înainte de a îngheța.

— Deci, ne lipsesc trei arme.

— Gărzile au semnat pentru două.

— Le-am socotit.

— Păi, spuse Kuzba, cu vocea mai puțin gravă, hotărînd că noul comandant nu trebuia să ia prea în serios toate acestea, trebuie că e o greşeală. Sînt sigur că-s pe undeva pe-aici.

— Unde ?

Kuzba se întoarse spre tînărul sergent, cu vocea mai tăioasă.

— Peskov, unde sînt armele ?

Băiatul păru confuz. Un proaspăt recrut cu puțină pregătire în plus care-i adusese gradul de sergent. Samsonov deja hotărîse că băiatul nu era vinovat de armele lipsă.

— Nu ştiu, tovarăşe plutonier, spuse nervos sergentul.

Samsonov simțea cum se zbate băiatul, încercînd să înțeleagă această nouă situație.

— Poate, sugeră Kuzba, sînt într-una din celelalte camere de armament de companie.

Sergentul prinse ideea. Încuviință din cap cu exagerare.

— Da, tovarăşe plutonier. Poate-s acolo.

Era absurd. Şi Samsonov ştia. Dar îi lăsă să-şi continue poveştile, curios să vadă ce făcea apoi Kuzba. Hotărîse deja că subofițerul trebuia să plece. Nu putea avea deloc încredere în el. Şi el nu se potrivea cu noua companie pe care Samsonov avea s-o clădească pe ruinele celei vechi.

În timpul primei întrevederi, comandantul regimentului îl asigurase pe Samsonov că fusese numit la cel mai bun regiment de trupe de interne. A doua întrevedere, de data asta cu comandantul de batalion, se soldă cu avertismentul că asta nu era o unitate de desant şi că era de datoria lui Samsonov să se adapteze. Samsonov ajunsese, în sfîrşit, în compania sa, ca să găsească un locotenent taciturn şi neîndemînatic — un suflet pierdut, dacă avusese suflet vreodată — şi pe plutonierul

Kuzba, reprezentînd cadrele sale de conducere. Locotenentul era acum în parcul de mașini, frămîntîndu-se cum să repare cele patru transportoare defecte din totalul de zece repartizate companiei. După ce reparau motoarele, puteau să înceapă să repare turelele mitralierelor, afetele stricate ale tunurilor și dispozitivele optice distruse.

Locotenentul se temea de noul comandant. Dar asta nu era rău. Asta însemna că putea fi recuperat. Pe de altă parte, Kuzba nu se temea. Subofițerul era doar iritat. Îi fusese deranjată rutina, domeniul său fusese amenințat.

Era clar că compania fusese regatul lui Kuzba. Unitatea nu avusese, mai mult de un an, un căpitan drept comandant de companie. Toți ofițerii care-și meritau la limită solda fuseseră retrași pentru a servi în zecile de zone critice și aproape critice din țară, lăsînd Regimentul 148 din raionul Moscova fără putere și neglijat. Nimănui nu-i păsa prea mult. În caz de alarmă, trupele de KGB aveau să preia situațiile critice din capitală. Trupele de interne urmau să fie auxiliare. Bune pentru strîns arestații sau pentru reglementarea circulației. Astfel, compania fusese condusă de Kuzba, cu o cîrpă de locotenent care să stea în fața trupelor cînd batalionul era în formație.

Astea aveau să se schimbe. Se schimbau prioritățile, se schimba lumea.

Samsonov își închise agenda. Lucraseră tot timpul prînzului. El făcuse asta într-adins. Voia să-l facă pe Kuzba să înțeleagă că se schimbau prioritățile.

— Vreau să văd dormitoarele.

— Soldații sînt la instrucție.

— Bine. Vreau numai să văd dormitoarele. N-am nevoie să stea cineva drepți cînd mă uit la un closet.

— Poate vreți mai întîi să mîncați ceva, tovarășe căpitan ? Sînt sigur c-am putea...

— Arată-mi numai unde locuiesc soldații.

Kuzba îl conduse pe coridorul de la subsol. Tavanul era jos și plin de țevi lovite. Era lumină puțină pe coridor și nu era deloc aer curat. Mirosul de dezinfectant nu putea acoperi mirosul iute de urină acolo unde soldaților le fusese lene să

facă curățenie. Dincolo de grilaje masive din metal, se găseau alte camere cu armament de companie, și Samsonov se întrebă dacă toate erau în aceeași jalnică stare ca a lui.

Cei doi bărbați cotiră ca să ajungă la scară. Un afiș plin de vigoare arăta un soldat mîndru și puternic de gardă. Legenda spunea: TOTDEAUNA GATA PENTRU APĂRAREA PATRIEI.

Samsonov nu văzuse, în cele vreo șapte ore petrecute în zona regimentului, un singur soldat care să aducă de departe cu imaginea de pe afiș.

Un afiș mai vechi, zdrențuit, proclama victoria iminentă a comunismului. Lenin, drept și vizionar, își întindea brațul spre un viitor luminos. Pe margine, cineva scrisese cu creionul că Lenin era un evreu sifilitic.

— Găsește un afiș mai actual, spuse Samsonov. Și dă-l jos pe ăsta.

— Am înțeles, tovarășe căpitan.

De fapt, lui Samsonov trebuia să i se adreseze cu „tovarășe comandant". Kuzba făcea deosebirea dinadins. Samsonov nu se formaliză. Acum, contau mai mult alte lucruri.

— Unde sîntem încartiruiți ?

— Etajul al treilea. Pe aici, sus.

Samsonov urcă scările cu pas hotărît, aruncînd priviri în timp ce mergea în alte coridoare ale companiei. Murdărie. Nimic din astea n-ar fi tolerat în cea mai de pe urmă unitate de infanterie motorizată.

Vestibulul companiei sale era rece și umed. Toate becurile de deasupra care se bălăngăneau, cu excepția unuia, se arseseră sau fuseseră sparte, iar lumina de la ferestrele din capetele coridorului era redusă din cauza placajului și cartoanelor folosite pentru a înlocui ochiurile de geam sparte. Acum mirosul era altul. Toți soldații erau plecați. Dar lăsaseră în urmă dîre înțepătoare de mirosuri puternice de așternut și haine nespălate. Cel mai puternic era mirosul putred-dulceag de picioare bolnave. Samsonov își închipuia împuțiciunea cînd toți oamenii se strîngeau în locurile convenite ale plutoanelor la sfîrșitul zilei de instrucție.

Intră în prima sală mare. Aici era mai multă lumină, de la ferestrele înalte. Dormitoarele erau foarte vechi, datînd din vremea armatei țariste, și construite solid. Dar ele fuseseră neglijate. Pereții aveau atîta nevoie de zugrăveală, încît ceea ce era pe ele ar fi putut fi luat drept camuflaj. Aici mirosul de picioare era copleșitor. Totuși, dormitoarele nu arătau chiar așa de prost cum se temuse Samsonov. Paturile erau aliniate destul de îngrijit, așternutul așezat cum trebuie. Samsonov știa că ăsta nu era un indiciu al disciplinei sănătoase. Dormitoarele îngrijite puteau însemna doar că sistemul lui „tata-mare" era încă în funcție. Sub un regim vechi de cînd lumea, noii recruți erau ceva mai mult decît sclavii celor mai vechi. Nou-veniții făceau paturile, făceau curățenia, chiar le lustruiau cizmele. Era o tradiție militară răspîndită în toate armele. Și mulți dintre camarazii ofițeri ai lui Samsonov o ignorau, întrucît astfel se păstra un fel de ordine în cazarmă, cînd ofițerii lipseau. Dar Samsonov știa și că sistemul se solda cu bătăi pînă la moarte pentru recruții care nu-și dădeau solda sărăcăcioasă celor vechi sau care, pur și simplu, nu puteau să răspundă șirului nesfîrșit de pretenții.

Spălătorul arăta cel mai prost. Mirosul de canal din aer era aproape insuportabil. Nimic nu era curat. Chiuvete sparte, oglinzi sparte. Băltoace de apă neagră pe jos. Într-un colț zăcea o cîrpă de șters uscată care ar fi putut fi un exponat de muzeu.

— Care este procentul de îmbolnăviri ? întrebă Samsonov, gîndindu-se la Afganistan, la soldații care se zvîrcoleau în chinuri la sfîrșitul secolului al douăzecilea, în timp ce abcesele de ciumă li se umflau la subsuori și șale.

— Procentul de ce ?

— De îmbolnăviri.

Kuzba ridică din umeri.

— La fel ca la toți.

— Ce înseamnă asta ?

— Tovarășe căpitan, spuse Kuzba exasperat, unii soldați se îmbolnăvesc, alții nu. Cum a fost întotdeauna. Nu poți să-i ordoni omului să nu se îmbolnăvească.

— Unde locuiești ?

— Eu ?

Samsonov încuviință.

— Tu.

— Locuiesc peste drum.

— Unde peste drum ?

— În blocul de locuințe rezervat familiilor de militari. Desigur, nu sînt toți mil...

— Ai nevastă ?

— Eu ? A, nu. Nu sînt așa de prost.

— Atunci cum de-ai primit apartament ?

— Era unul disponibil.

— Familiile ofițerilor locuiesc în corturi. În vagoane abandonate.

— Nu la trupele de interne. Noi avem grijă de ai noștri.

— Dacă-mi amintesc corect, un subofițer necăsătorit nu are drept la apartament în nici o armă.

— Sînt în regiment de multă vreme. Era disponibil un apartament.

— La Moscova ?

— Sînt apartamente rezervate.

— Vreau să te muți în cazarmă. Pînă cînd situația din companie se ameliorează.

Brusc, subofițerul își pierdu controlul atent afișat. Se întoarse spre Samsonov și spuse :

— Ascultă, căpitane. Dacă crezi că poți veni aicea să furi apartamentul unui om, o să ai multe...

Samsonov se uita calm la om. Subofițerul se stăpîni. Tocmai la timp.

— Oricum, zise Samsonov, nu vreau apartamentul tău. O să mă mut jos în biroul meu. Cel puțin, pînă se pun pe roate lucrurile. Deschise un robinet. Apa era maronie.

— Nu se poate trăi așa.

— Sînt recruți. Îi fortifică.

Samsonov se uită la murdăria mîlită dintr-un lighean.

Era clar că acum subofițerul era neliniștit. Dispăruse tot calmul său studiat.

— Tovarăşe comandant, zise Kuzba, trebuie să înţelegeţi. Aici nu e o unitate de desant. Şi nu este Afganistanul.

Samsonov se gîndi la plimbările lungi prin Moscova. Se gîndi la cerşetori. Şi la familiile flămînde de ţărani care dormeau pe podeaua gării din Kiev. La şobolanii uriaşi, cum nu se mai văzuseră înainte în Moscova. La discursurile aiurite din pasajele subterane şi de pe Arbat. La pustiul din magazine, mai pustii decît le văzuse vreodată. La deznădejdea de nespus a ţării pe care o iubea din toată inima.

— Aici nu e Afganistanul, repetă Kuzba.

— Nu. E mai rău.

— Cum ?

— În Afganistan, ştiam cine e inamicul.

Samsonov şedea în birou, la lumina proastă, şi verifica registrele de cheltuieli ale companiei. Dosarele fuseseră ţinute anapoda, probabil dinadins, dar un lucru era imediat evident : compania cheltuise în lunile precedente o cantitate imposibilă de combustibil. Mai ales ţinînd seama că jumătate din vehicule erau stricate.

Cineva vindea benzina pe piaţa neagră.

— Locotenent Bednîi, strigă Samsonov prin uşa deschisă.

Era tîrziu. Dar o clipă mai tîrziu, apăru faţa serioasă, cu coşuri, a locotenentului. Stătuse la birou, prefăcîndu-se că încearcă să potrivească datele privind consumul de piese şi reparaţiile. Cele mai multe dintre hîrtiile necesare lipseau.

— Tovarăşe comandant ?

— Dacă mă uit la cererile astea de combustibil... pare că am mers cu vehiculele noastre prin toată Siberia şi înapoi. De cîte ori le-am desfăşurat efectiv la manevre anul trecut ?

Locotenentul se gîndi o clipă. Era înalt, lat în spate, dar aşa de slab, încît efectul era al unei spînzurători de care atîrna stofa.

— Tovarăşe comandant, nu cred că am mers anul trecut la manevre. Cel puţin, de cînd am ajuns eu aici.

Samsonov clătină din cap a mirare.

— Pregătirea şoferilor ?

— A, da. Facem multă conducere. Majoritatea recruților nici măcar nu știu să conducă mașina, ca să nu mai vorbim de...

— Parăzi ?

— Da. Am trimis un pluton la o paradă.

— Trageri ?

— Păi... am tras cu armament individual. Nu cu arme grele, totuși. Am fost la trageri cu camioanele batalionului. E mult dincolo de...

— De cît timp nu funcționează cele patru transportoare ?

Locotenentul păru că l-ar fi plesnit cineva.

— Nu știu, tovarășe comandant.

— Dar dumneata trebuie să știi asta.

— Păi, Kuzba a spus că...

— Da. Spune-mi ce-a zis Kuzba.

— Kuzba a spus că o să aibă el grijă de asta. El are grijă de toate.

— Și dumneata, ce faci ?

— Uneori, duc trupele la muzeu. Cîte o grupă o dată, ca să-i pot ține sub control. Și fac toate instructajele politice ale companiei. E mult de lucru.

— Pentru asta există un ofițer politic al batalionului.

— Da, dar...

— Dar ?

— E mereu ocupat.

— Ce face ?

— Nu știu. Kuzba a spus că ar fi mai bine să țin eu orele. Să nu avem necazuri că nu facem pregătirea politică. Am fost foarte conștiincios. M-am documentat mult. E greu să ții tot timpul alte ore.

— Și cît de des ții orele astea ?

— De trei ori pe săptămînă.

— Cît timp ?

— Cîteva ore. Uneori toată după-amiaza. Dacă dau un film.

— Cînd face *pregătire* unitatea asta ?

— Păi, facem gimnastică în fiecare zi.

— Dar pregătirea pentru misiuni ? Combaterea revoltelor ? Tactica infanteriei ușoare ? Controlarea mediului urban ? Suprimarea lunetiștilor ? Orientarea în teren și conducerea mașinilor ?

— Păi, facem asta. O parte. Uneori. Dar chiar că avem treabă.

— Cu pregătirea politică ?

— Mai sînt și altele.

— De pildă ?

— De pildă, construim o casă.

— O casă ?

— Pentru comandantul regimentului. Și am mai construit una pentru altcineva. Nu sînt sigur pentru cine era.

— Asta nu-i o unitate de construcții, spuse Samsonov mirat.

— Știu, tovarășe comandant. Ne-a luat mult timp. Și comandantul regimentului tot nu e mulțumit de ce-am făcut.

— Locotenent Bednîi, știi că lipsesc trei arme din camera de armament ?

— Nu.

Părea un miel.

— Știi că cineva a furat din benzina repartizată ? În cantități mari ?

— Nu, tovarășe comandant.

Partea cea mai proastă era că-l credea pe băiat. Era un exemplu clasic de ce se întîmplă dacă-i dai drumul unui tînăr locotenent fără o supraveghere matură. Desigur, aici nu era așa de rău. În Afganistan, din așa ceva mureau soldații.

— Tovarășe locotenent, ești căsătorit ?

Băiatul se învioră.

— Da, tovarășe comandant.

— Copii ?

— O fetiță.

— Ai apartament ?

— Da, tovarășe comandant. Subofițerul Kuzba ne-a găsit un apartament la capătul străzii. Serios, e băiat bun. Cînd vremea e proastă, mă duce sau mă aduce cu mașina.

Samsonov ridică fruntea.

— Are mașina lui ?

Nu mulți subofițeri aveau mașină. Nu aveau nici mulți căpitani. Samsonov se gîndi o clipă la averea lui împachetată în două geamantane de vinilin și o sacoșă. În afară de cîteva lăzi cu cărți, asta era tot ce agonisise în douăzeci și nouă de ani de viață.

— E o Lada. Și-a luat-o cînd a fost cu garnizoana în Polonia.

— Îmi închipui că nu-i e prea greu să găsească benzină pentru ea, zise Samsonov. Apoi regretă că spusese asta cu sarcasm.

Locotenentul se uită la el ca un cîine care a fost bătut rău, fără să înțeleagă măcar de ce.

Samsonov oftă.

— Du-te acasă, locotenent. Dacă poți să mergi pe jos pînă acasă. Prietenul dumitale Kuzba o să rămînă pe aici cîtva timp.

— Pot să stau. Dacă aveți nevoie de ajutor.

Samsonov era obosit. Și iritat. Fusese o zi proastă și lungă.

— *Știu* că poți să stai. Nu *vreau* să stai. Du-te acasă la soție. Te-așteaptă o mulțime de nopți tîrzii.

Locotenentul salută, mîna umbrindu-i tenul groaznic.

O să poată să devină un ofițer adevărat ? se întrebă Samsonov.

— O, locotenente. Știi unde pot face rost de niște scînduri ? Să-mi fac niște rafturi de cărți pentru birou ? Legal, vreau să zic.

— Da, tovarășe comandant, eu...

— Tovarășe comandant, intră o nouă voce în conversație, vă putem face rafturi de cărți. Cîte doriți. Vi le facem mîine.

Era Kuzba.

— Mi le fac singur, spuse Samsonov.

Intrînd în birou cu o încredere reînnoită, subofițerul arboră o expresie „orice dorești, șefule."

— Locotenent Bednîi, poți pleca, zise Samsonov.

Bednîi aproape se împiedică de subofițer cînd plecă din cameră. Cînd rămaseră singuri, Samsonov și Kuzba se măsurară iar din priviri.

— Am auzit că ai talent să construiești de toate, zise Samsonov.

— Trebuie să fii de folos în viață.

— Am auzit că ai construit o casă pentru comandantul regimentului.

Kuzba zîmbi, în largul lui.

— *Casă* e exagerat. Doar o vilișoară. Trebuie să-ți ajuți prietenii, tovarășe comandant.

Ei bine, gîndi Samsonov, cel puțin „tovarășe comandant“ părea să fi prins acum.

— Comandantul regimentului e prietenul dumitale ?

— Sîntem un regiment unit.

— Și ai mai construit o casă — sau și aceea a fost o vilișoară ?

Kuzba încuviință.

— O vilișoară.

— Pentru un alt prieten ?

— Pentru un prieten al comandantului regimentului. Reprezentantul raional în consiliul municipal al Moscovei.

— Mai sînt case programate să fie construite în viitorul apropiat ? Sau putem începe pregătirea companiei pentru misiunea încredințată ?

— Tovarășe comandant, ne putem antrena cît doriți. Dar, înainte de a judeca, trebuie să aruncați o privire în jur. Nu e nici o misiune. Nici una. Abia dacă participăm la parăzi. Uneori escortăm deținuți. O dată, în toți anii petrecuți de mine aici, am trimis cîțiva oameni să lichideze o revoltă într-o pușcărie. Dar pentru tot ce contează cu adevărat în Moscova — este chemat KGB-ul. Știți cîte divizii de KGB se află în regiunea Moscovei ? Kuzba lăsă întrebarea suspendată în aer, scurta tăcere spunîndu-i lui Samsonov că putea să afle singur, dacă nu știa deja. Sîntem aici doar pentru că Ministerul de Interne este gelos pe KGB. Toți trebuie să aibă o armată proprie. Și asta e de pe vremea lui Stalin. Cînd nimeni nu avea încredere în nimeni. Singurele trupe de in-

terne care văd ceva lupte sînt în cloacele din Armenia. Și toate chestiile astea... toate chestiile astea cu formarea de unități speciale. Cred cînd văd.

— Pregătirea începe mîine, zise Samsonov.

Kuzba se uită la el cu un amestec de condescendență și ură în ochi. Dar buzele subofițerului aveau iar acel zîmbet artificial.

— Oricum, zise Kuzba, n-am venit aici să vorbesc despre asta. Am vești bune. Am găsit cele trei arme lipsă.

Sprîncenele lui Samsonov se înălțară. Spera să fie adevărat. Presupusese că armele fuseseră vîndute cu mult înainte pe piața neagră, că se aflau de-acum pe undeva prin Caucaz. Sau în mîinile mafiei locale.

— Bine. Asta-i foarte bine. Arată-mi-le.

Zîmbind încă, subofițerul îl conduse pe Samsonov pe coridor, apoi jos pe scările scurte pînă la subsol. I se păru lui Samsonov ca un donjon unde erau torturați oameni. Sau omorîți. Era un loc nenorocit care-i amintea de contactele fugitive cu poliția secretă afgană.

Sergentul stătea îndărătul biroului rablagit, zîmbind mîndru de cele trei puști de asalt Kalașnikov din față. Samsonov se apropie.

Puștile erau nou-nouțe, nici măcar de același model ca puștile de asalt ruginite din rastelurile din pereți.

Samsonov înțelese. Dar trecu prin tot procesul.

— Să văd documentele.

Sergentului îi pieri zîmbetul. Scotoci prin sertarele biroului, scoase dosare cu colțurile îndoite. Le parcurse, apoi îi înmînă lui Samsonov o listă mînjită cu numere de serii.

Samsonov nu se grăbi. Ca să fie absolut sigur. Nu avea să riște nici măcar cea mai mică greșeală. Dar era clar că în actele companiei nu era nici urmă de numerele de serie ale noilor arme.

— Astea nu-s armele noastre. Numerele sînt greșite.

— S-au încurcat numerele de serie, spuse Kuzba cu voce joasă, rece.

— Și sînt modele greșite.

— Le-am scos pe alea ca să înlocuim armele care nu funcționează.

— Chiar și calibrul muniției e diferit.

Kuzba ridică din umeri.

— Asta-i birocrație pentru dumneavoastră.

Subofițerul nu voia să-și arate sentimentele. Dar Samsonov citi limpede omul și înțelese situația : Kuzba îi dăduse ultima șansă.

Prima săptămînă din regiment a lui Samsonov merse la fel de prost cum începuse în prima zi. Ea începuse în biroul comandantului de regiment și se terminase în biroul comandantului de regiment. Samsonov îl prinse pe colonel în amurgul după-amiezii. Becurile din birou fuseseră stinse și comandantul stătea aplecat pe birou, îmbrăcat în manta, gata să plece acasă. Arăta de-a dreptul nerăbdător și iritat la vederea lui Samsonov, dar îl invită pe subordonat înăuntru.

— Cum merg treburile în compania dumitale, tovarășe căpitan ?

— Sînt probleme.

Colonelul își puse chipiul de paradă pe colțul biroului.

— De asta ești aici. Să rezolvi problemele.

— Tovarășe comandant, o să fiu direct. Sînt dovezi clare — foarte clare — de activități de piață neagră în companie.

Colonelul zîmbi. Dar era un zîmbet pe care Samsonov nu-l putea pătrunde.

— Hai, hai, Samsonov. Sigur că nu ești așa de naiv. Cîțiva soldați întreprinzători totdeauna o să vîndă bonetele sau centurile tovarășilor lor, poate chiar cîțiva litri de benzină. Cît timp nu depășesc măsura...

— *Depășesc* măsura. Și nu cu cîțiva litri de benzină. Sînt mii de litri. Și arme.

— Stai o clipă...

— Tovarășe comandant, am dovezi sigure care-l încriminează pe plutonierul Kuzba. Cer să fie chemată secția de investigații.

Colonelul păli. I se putea auzi respirația în clădirea somnolentă a cartierului general. La o oră de vineri după-amiaza, cînd o unitate adevărată trebuia să duduie de activitate. Samsonov nu putu să nu-și amintească lumea lui mai bună, pierdută.

Observă cum pumnii comandantului regimentului se încleștează. Dar omul se stăpîni și și-i descleștă iar, sîngele îi reveni în obraji, făcîndu-i tenul de un alb iernatic într-un roșu periculos. Glasul îi era acum mai puțin teatral generos.

— E imposibil. Nu există o asemenea activitate în regimentul acesta. Iar Kuzba este cel mai bun subofițer pe care-l avem. El le face pe toate.

— Sînt probe, tovarășe comandant. E implicat în activități ilicite. Profund implicat, cred. Iar compania e o rușine.

— Ascultă-mă, zise colonelul, ridicînd vocea. Ești nou aici. Și nu-mi pasă pe cîte medalii ai pus mîna pînă să-ți tragă una-n fund afară din Afganistan cu mucoșii tăi de parașutiști. Acum ești la trupele de interne și, dacă vrei să-ți păstrezi uniforma, va trebui să înveți cum facem noi treburile. Nu poți să vii aici, în cel mai bun regiment al trupelor de interne, și să începi să dărîmi în stînga și-n dreapta. Colonelul încerca să se adune. Dar i se citea furia în ochi. Dacă vrei să lucrezi ca să îmbunătățești pregătirea, bine. Dacă vrei să rîneşti closetele, iară-i bine. Dar n-am nevoie de unul dat afară din armată să-mi spună cum să administrez regimentul ăsta. Și încă ceva. Plutonierul Kuzba este un element verificat. Tu nu ești. Deocamdată, tovarășe căpitan, ești bun numai de vorbe. Kuzba le face pe toate.

Samsonov hotărî să-și joace ultima carte :

— Cum ar fi să construiască vilișoare pentru ofițerii superiori ?

Surprinzător, colonelul rîse doar. Nu era un rîs amabil, și bruschețea lui îl descumpăni pe Samsonov. Se așteptase la o cu totul altă reacție.

— Da, zise colonelul. Cum ar fi construirea de vilișoare pentru ofițerii superiori. Dacă ai cunoaște regulamentul MVD-ului, ai afla că un comandant de regiment are dreptul la anumite înlesniri privind cazarea și că, atunci cînd regi-

mentul are garnizoană independentă, prevederile sînt lărgite pentru a ține cont de responsabilitățile sale sociale sporite. Omul rîse din nou. Și ai uitat să menționezi vila construită pentru reprezentantul raionului nostru, un om care a făcut minuni îngrijindu-se de ofițerii și oamenii noștri. Fără el, familiile ar fi acum afară pe stradă. Una și cu una fac două, tovarășe căpitan, aș schimba o duzină de foști ofițeri de armată pentru încă un Kuzba.

— Și piața neagră ? Samsonov știa acum că nu avea șanse să cîștige. Se simțea umilit, manevrat. Dar nu era dispus să cedeze.

— Mă îndoiesc că poți să dovedești măcar un singur lucru. Ei, dacă hîrtiile au fost ținute prost, asta-i altceva. Sînt sigur că poți pune ordine în asta. Dar să nu dăm vina pe un subofițer care face tot ce poate în lipsa unor ofițeri cu experiență. Păi sigur, Kuzba a avut în seamă totul. La urma urmelor, l-ai cunoscut pe locotenentul Bednîi. Și nu te-ai aștepta, desigur... Colonelul întinse palmele deschise spre amurgul cenușiu.

— Tovarășe comandant, sînt convins că Kuzba este amestecat în activități pe piața neagră într-o măsură care face profund de rușine acest regiment și Ministerul de Interne. Repet cererea mea de investigație oficială.

Colonelul deschise gura să vorbească. Dar îi luă un moment. Clătină din cap.

— Nu asculți. Nu-i așa, Samsonov ? Ei bine, am să-ți spun eu ce-am să fac. Am să-l transfer pe Kuzba la o altă companie. Sînt o mulțime de comandanți de companie care nu vor scăpa ocazia să ia un om ca ăsta să lucreze pentru ei. Și poți să încerci să conduci compania cum știi. Dar te avertizez. Kuzba are prieteni. Tu n-ai. Soldații țin la el. Are grijă de ei. Colonelul clătină din cap, mai dramatic de data aceasta. Ai pornit prost, Samsonov.

— Tovarășe...

— Te rog să taci. N-am terminat. Ești membru de partid ?

— Da.

— Atunci de ce ordoni să se dea jos un afiș cu Lenin din cazarmă ?

Samsonov fu surprins de cît de multe știa comandantul de regiment. Și de cît de mult era dispus să arate că știe.

— Fusese desfigurat, zise Samsonov. Cu inscripții anti-comuniste și antisemite.

Colonelul ridică o sprînceană.

— Faci automat legătura între antisemitism și anticomunism ?

— Eu...

— Trebuie să fii foarte atent, Samsonov. Într-adevăr, foarte atent. Te-aș sfătui să ai grijă să fie ținute impecabil actele companiei. Colonelul se relaxă acum cînd revenise la poziția obișnuită de autoritate. Aș fi încîntat dacă ai putea să instruești compania ca s-o ridici la nivel superior. Am fost așa de ocupați aici, încît, de fapt, am neglijat unele lucruri. Adevărul este că mi-ar plăcea să te văd că dai un exemplu mai bun unora dintre ceilalți comandanți de-ai mei de companie. Îl privi pe Samsonov în ochi. Și ochii colonelului erau ochii unui lup care supraviețuise foarte mult timp. Fii foarte, foarte atent.

12

VERA STĂTEA DE DOUĂ ORE LA COADĂ. Se aștepta să mai stea cel puțin o oră. Fulgi cădeau leneș și frigul o ajunse la rinichi, făcînd-o să-i pară rău că băuse atîta ceai la prînz. Dar nu putea să-și riște locul din rînd. În fine, ușile magazinului se deschiseră și coada lungă cît o stradă începu să înainteze milimetric.

Vera lucra ca secretară la Consiliul Municipal din Moscova și slujba prezenta multe avantaje. Unul dintre cele mai importante era accesul la informații. Cînd erau gata să se dea produse greu de procurat, o ureche deschisă din clădirea Consiliului prindea o șoaptă. Astăzi se dădeau cizme din Ungaria și se spunea că sînt foarte bune.

Vera și o duzină de alte secretare se schimbau una pe alta. De fapt, nu era niciodată foarte mult de lucru. Era destul de ușor ca, o dimineață sau o după-amiază, cîteva dintre ele să dispară cu o listă de cumpărături pe care să încerce să le facă pentru celelalte. Azi era rîndul Verei să stea la coadă. Și ea era bucuroasă. În ciuda frigului. Chiar că avea nevoie de o pereche nouă de cizme. Perechea din picioare fusese reparată de atîtea ori, că cedaseră toate cusăturile. Căptușeala de blană artificială se uzase de mult.

Spera să găsească o pereche pe măsura ei. Deși un număr mai mare ar fi fost perfect. Nu o deranja. Nu-i displăcea decît atunci cînd trebuia să poarte ghete sau cizme prea strîmte. Atunci începea să regrete că nu are picioare mai mici sau mai elegante, că sîngele ei era din țărani ruși și poate nu era destul de rafinată pentru Sașa.

Cizmele. Va încerca să o convingă pe vînzătoare să-i scoată o pereche pe măsura ei. Apoi o să cumpere pentru celelalte cîte perechi or să se vîndă. O să le ia careva.

Frigul o pătrundea la talie și șale. Era o zi în care lucrurile mărunte nu mergeau cum trebuie, în care lumea nu era chiar cum se cuvine. Era îngrijorată din pricina lui Sașa. Purtarea lui față de ea nu se schimbase. Nu chiar. Nu în vreun fel pentru care să poată găsi cuvinte. Totuși, era ceva altfel la el. Era un gen de om care ascundea totdeauna ceva, care avea totdeauna în spatele ușii un geamantan pregătit. Totuși, acum îi dădea un sentiment chiar mai mare de spațiu în jurul lui decît de obicei. Ca o icoană de care nu te puteai apropia prea mult.

O sărutase. Îi satisfăcuse trupul. Chiar și acum, ea își imagină că putea să-l simtă lipit înăuntrul ei din seara de dinainte, de la întîlnirea care-i lăsase timp să prindă ultimul tren spre părinți, în nordul orașului. Îi spusese că nu e nici un pericol, că momentul era potrivit, că era în regulă. Mințise. Dorise să-l simtă cum o face roditoare. Să cîștige, în fine, un atu asupra lui.

Să-l iubească. Să fie iubită de el. Să se mărite. Să-l lege de ea de-a pururi.

Nu era chiar proastă. Știa că sînt alte femei în viața lui, din cînd în cînd, că el nu e genul de bărbat care să se așeze definitiv. Dar își promise că va putea să tolereze așa ceva. Cît timp celelalte nu erau ceva serios. Cît timp nu le iubea. Oricum, o să găsească mijloacele să-l pedepsească atunci cînd o să fie rău.

Coada se mișcă. Vera își ridică sacoșa de plastic bună pentru orice ocazii și înaintă. Sacoșa era deja încărcată cu ouă proaspete și borcane de roșii, cu brînză și cîrnați de casă, toate șterpelite din cămara părinților. Totdeauna disprețuise viața la țară, de fată tînjise după Moscova, o scurtă călătorie cu trenul și o lume în depărtare. Nu-i plăcuse școala, dar se silise să învețe, ca să poată obține o slujbă la Moscova. Departe de gospodărie, cu băieții ei stupizi, cu mîinile aspre. Un funcționar de la Consiliul Municipal, cu care se culcase, o trecuse unui reprezentant de sector care-i găsise un loc în

biroul central. Reprezentantul își găsise în cele din urmă o altă amantă, prin milostenia lui Dumnezeu, dar pînă atunci Vera se instalase deja bine în post — la Moscova. Și viața păruse într-adevăr foarte bună.

Doar foarte recent începuse să aprecieze avantajele vieții părinților ei. Pe măsură ce magazinele se goleau, chiar și bufetul Consiliului Municipal, începu să ducă lipsă de alimente, mîncarea de la masa părinților deveni tot mai importantă. Apoi îl cunoscu pe Sașa. Putea să-l hrănească și pe el. Lăsat singur, credea ea, el ar fi murit de foame. În orașul ăsta, cu femeile lui fără judecată.

Nu erau ouă în băcănii, dar erau totdeauna ouă în cotețul de găini construit în spatele casei părinților. Totdeauna era brînză sau lapte proaspăt de la vaca lor. Și totdeauna era ceva în plus din recolta comună, cîteva kilograme din una sau alta, cărora autoritățile locale nu le simțeau niciodată lipsa. Dacă lucrurile ar ajunge cu adevărat atît de rău cum spuneau oamenii, ea și cu Sașa se puteau oricînd muta la părinții ei. Părinții nu-l puteau înțelege pe Sașa. Dar își zicea că or să-l placă. Pentru că aveau să vadă cît de mult se iubeau ei doi. Și Sașa, soțul ei, totdeauna va avea ouă proaspete.

Coada se scurtă pînă cînd Vera văzu în față ușa de la intrarea magazinului de încălțăminte. Coada se formase în dreapta ușilor duble, iar în stînga pe trotuar crescuse un morman dezordonat de cutii de carton goale, unde clienții norocoși aruncaseră ambalajul inutil pentru a îndesa cizmele în plase sau în prețioasele sacoșe de plastic cu reclame occidentale.

O femeie ieși din magazin, ocărînd cît o ținea gura. Inima Verei bătu mai repede. Poate că stocul se epuizase deja.

Nu. Alte cliente continuară să iasă cu cutii de încălțăminte legate cu sfoară, pe care o desfăceau cu grijă și o păstrau, în timp ce adăugau cutiile goale la muntele de cartoane din fața vitrinei. De la distanță, cizmele păreau de piele veritabilă, nu din plastic, iar modelul nu era rău deloc. Gîndindu-se la cizme, Vera își simți picioarele tot mai reci, iar presiunea din rinichi continuă să crească.

Femeia cu mîinile goale țipa în continuare. Obscenități de mahala. Poate că era beată. Doi milițieni stăteau aproape de colț, dar își țineau cu grijă ochii pe stația de metrou Smolenskaia, de peste bulevard. Miliția nu voia să aibă probleme. Primul amant de la Consiliul Municipal rîdea de fiecare dată cînd vedea un milițian, spunînd că guvernul se preface că plătește miliția și miliția se preface că-și face datoria.

Un om cu o căciulă enormă ieși din rînd și-i spuse ceva femeii. Aceasta se întoarse spre el, ridicînd un deget ca un cuțit. Dar își coborî vocea pînă cînd Vera abia o putu auzi peste zgomotul roților automobilelor care fîșîiau prin mîzga străzii. Prinse doar cuvintele „Stalin“ și „ordine“.

Coada se mișcă din nou. Vera aprecie că mai avea poate încă cincisprezece minute de așteptat. Fulgii se îngroșară și ea înlătură zăpada strînsă pe umeri, își scutură grăbită căciula și și-o puse înapoi pe părul strîns. Începură să se perinde pe alături ofițeri eleganți, cu mantalele ajustate și chipiele cu cozoroc, îndreptîndu-se spre metrou, după o zi petrecută la academiile militare din apropiere sau la birouri. O făceau pe Vera să se gîndească la ofițerul care-l vizitase pe Sașa. Se întrebă de ce nu se întorsese. Îi plăcuse mult mai mult decît oricare dintre gunoaiele pe care Sașa le accepta ca prieteni. Își dorea ca toți să plece în America, asemeni murdarului de Birman. Sașa trebuia uneori să fie împins de la spate. Decise să-l întrebe despre ofițer.

Se întreba cum decursese ziua lui Sașa. El avusese o întîlnire pentru a discuta o altă deplasare. Ceea ce însemna că avea să plece, poate curînd. Se întreba cît avea să fie plecat de data asta. Nu se gîndea prea mult la locurile în care pleca el. Personal, nu-și dorea să călătorească, nu o interesa să vadă țări străine. Era fericită la gîndul unei vieți casnice la Moscova. Cu Sașa.

Era ciudat. Cînd el era plecat, nu-i ducea așa de mult dorul. Cît timp știa că se întoarce. Cînd îi venea în minte sexul, se silea să se gîndească la altele. Singurul lucru care-o deranja la plecările lui Sașa, pentru a-și face picturile cu militari, era

posibilitatea să întîlnească vreo femeie pe care el s-o găsească mai atrăgătoare.

Vera își ridică sacoșa cu alimente și își tîrșîi picioarele înainte. O să-i facă lui Sașa o cină minunată. Trebuia numai să se întoarcă la birou să lase perechile de cizme în plus pe care va reuși să le cumpere pentru celelalte. Apoi putea să prindă metroul și avea timp berechet să...

Oamenii din capul cozii începură să strige și să se înghesuie înainte. Vera văzu un pumn ridicat. Îl auzi izbind în ușă. Își luă sacoșa și se împinse înainte cu ceilalți, trecînd pe lîngă vitrinele lăsate în părăsire.

— Dați-vă înapoi, strigă cineva. Înapoi.

Un grup de clienți țîșni pe ușă. Grupul acesta nu se opri să arunce nimic. Norocoșii se grăbeau să plece cu achizițiile în timp ce mulțimea se îmbulzea tot mai strîns în jurul intrării.

— Ce e ? întrebă Vera, fără să se adreseze cuiva.

Dar știa deja. Chiar înainte să fie transmis cuvîntul de-a lungul cozii. Stocul de cizme se epuizase. Magazinul era închis.

Izbucnirea de mînie a mulțimii se potoli curînd. Asta era ! Bărbații și femeile care așteptaseră atît de mult, pur și simplu, se întoarseră și plecară. Vera era dezamăgită, avea picioarele mai reci decît oricînd în cizmele vechi. Dar nu era nimic de făcut.

O fată cu fața transpirată și cu bluză de vînzătoare coborî storurile, împiedicînd pietonii să vadă în interiorul magazinului. Ultimul lucru pe care Vera îl văzu fu o pereche de cizme nou-nouțe la vînzătoare.

Sașa îngenunche în zăpada murdară, făcînd o schiță în cărbune a bisericii. Tăiase degetele mănușii împletite de la mîna dreaptă și frigul îi încetinea mișcările, tulburîndu-i gîndul. Schițele nu erau în sine opere de artă. Dar asta era reușită. Erau studii. Pentru o pictură. Pentru o pictură care avea să fie un cadou de adio pentru Vera.

Știa că ea nu avea habar de artă, că nu-i păsa de pictura lui sau a altcuiva. Dar se gîndea că i-ar putea plăcea să pună

pe perete o pictură cu o biserică rusească veche. Și intenționase de ani de zile să se apuce să picteze anume scena asta. Întrucît era prima care surprindea ochiul pe drumul de întoarcere de la Galeria Tretiakov la stația de metrou. Înainte ca Galeria Tretiakov să fi fost închisă pe timp nedefinit.

Îi lipsea galeria, unde atîtea picturi îi erau ca niște prieteni vechi. Și îi lipsea vremea splendidă de vară, cînd biserica aceasta, unghiul acesta, cu fundalul de modernitate ratată și cer cald, îl captivaseră. Îi lipsea Moscova — cealaltă Moscovă, a zilelor verzi și albastre de iunie, cînd lumea era atît de pătrunzător de frumoasă, că nu puteai să nu simți că toate cele vor fi în curînd mai bune. O lume în care glasul nerăbdător al unei mame care își chema copilul te convingea că dragostea e nemărginită. Îi lipsea soarele din parc, simțit pe piele, și umbrele răcoroase din spatele blocurilor de locuințe. Îi lipsea iluzia delicioasă a libertății aduse de vară. Iarna, toți oamenii erau prizonieri, iar el știa asta.

Un camion încărcat cu gunoi trecu huruind, iar cauciucurile lăsară să cadă o perdea de mîzgă pe trotuar. Femeile săreau din cale țipînd scurt, unele ocărînd, una rîzînd. Cîteva împroșcături mici, grele, îl ajunseră pe Sașa, stropindu-i jacheta și udîndu-i obrazul. Schița la care lucra era compromisă. Dar nu conta. Avea nevoie de schiță doar ca să-i aducă aminte. De forma precisă a lumii.

Trebuia să-l ajute să-și amintească doar liniile importante, fixe. Pentru culoare și lumină avea o memorie perfectă. Deasupra străzii cenușii, îndărătul fațadelor părăginite ale magazinelor și ale cupolelor schilodite ale bisericii, deasupra cutiilor din cutii unde se înghesuiau familiile, cerul de iarnă avea o frumusețe palidă pe care știa că nu o va uita. Ninsoarea încetase și norii se deplasaseră, dezvăluind un cer spălat, de un portocaliu moale, verde ca lămîia, cenușiu ca fumul și trandafiriu. Uneori amurgul de iarnă era la fel de repezit ca actul sexual făcut fără dragoste. Dar, în rarele zile bune, ca aceasta, ți se dăruia acest asfințit nemișcat, inocent și îndelungat, de parcă lumea ar fi încetat să se rotească și viața de pe suprafața ei se oprea lent. Era o lumină în care

maroniurile și cenușiurile obișnuite ale iernii îmbrăcau nuanțe felurite, neașteptate, o lumină sub care cele vii păreau fragile și oamenii își aminteau nu de iubite, ci de copilărie. Lui Sașa îi venea greu să înțeleagă cum puteau toți să treacă, pur și simplu, zoriți pe alături, cu ochii ațintiți în trotuar, imuni la delicata splendoare care nu avea să mai apară niciodată exact în felul acesta. Strada neîngrijită îi părea imposibil de frumoasă, femeile zorite și bărbații fără treabă tragic de umani. Și-ar fi dorit să le arate cît de frumos era totul. Strînse mai tare bucățica de cărbune în degetele tremurînde.

Îi trebuia toată frumusețea pe care o putea strînge pe moment. Îi trebuia să evite o clipă să gîndească. Să se gîndească. Să se liniștească. Bilinski fusese o jigodie murdară, ticăloasă, fățarnică. Din nou. Doar că de data asta era mai rău decît oricînd înainte. Interviul cu Zarkov de la Ministerul Apărării fusese un șoc, lăsîndu-l fără grai. Noua detașare îi produse o stare de rău. Iar Bilinski știuse tot timpul, o bestie tipică de la Uniunea Artiștilor.

Voiau să meargă la Riga. Să facă picturi murale noi și mai bune pe pereții clubului ofițerilor din centru. Să le amintească ofițerilor de Armata Sovietică și rolul ei internaționalist istoric în eliberarea Letoniei.

Reușise mereu să evite să lucreze în Letonia, întrucît alți pictori erau încîntați să meargă — magazinele din Riga erau mai pline decît cele din interiorul Uniunii și era alcool din belșug. Sașa fusese dispus să accepte detașări care-l duceau în avanposturile cele mai bătute de Dumnezeu, în Extremul Orient sau la marginea Turkmenistanului. Se dusese cu inima ușoară acolo unde altora le era teamă să fie trimiși. Așa că nu fusese niciodată forțat să glorifice faptele de arme ale Armatei Roșii în orașul în care bunica sa fusese violată iar bărbații din viața ei fuseseră răpiți sau omorîți.

Nu-l deranjase niciodată să lucreze pentru militari. Picturile și portretele nu aveau nici o însemnătate pentru el. Era treabă de meseriaș, nu de artist. Corecte din punct de vedere tehnic, nu aveau suflet. Le-ar fi putut da militarilor roșii sau cizme. Se afla în treabă doar.

Dar în viață erau totdeauna limite. Jurase mereu că nu va face o asemenea treabă pe pămîntul bunicii.

Ea îl dorise un pictor serios. Ea îl dorise un om serios.

Imediat după interviul cu Zarkov, se oprise, furios, la Uniunea Artiștilor.

— *Știai* că n-am vrut niciodată să lucrez în Letonia, îi spuse lui Bilinski.

Birocratul făcu o mutră ușor amuzată.

— De ce nu ? De ce are atîta importanță ?

— E ceva personal.

Bilinski își rostogoli ochii în cap, gesticulînd exagerat. Artiștii ăștia, artiștii ăștia. Ce mă fac cu ei ? Arăta prosper, nu răuvoitor, unul care de mult renunțase la efortul de a-și irosi puținul talent pictînd pentru plăcerea celor puternici.

— Sașa, te rog. Trebuie să înțelegi. Te-au cerut nominal. Ești singurul pe care-l acceptă. Știi cum e mintea militarilor. Sînt obsedați.

— Nu pot s-o fac.

— Dar *trebuie* s-o faci. Hai, hai. N-ai vrea să petreci cîtva timp la Riga ? Nu mi-ai spus că ai crescut acolo ? Și aș putea să-ți dau o adresă...

Sașa lăsă capul jos.

— Boris Borisovici, te rog. Te implor. Găsește-mi altă detașare. Oriunde. Primesc orice. Dar spune-le că nu mă duc la Riga.

— Dar te *vor*.

— Spune-le că-s bolnav.

Bilinski se uită la el cu reproș părintesc lărgit peste fața groasă.

— Spune-le că ai un om mai bun pentru treaba asta, sugeră Sașa.

— Dar, dragă băiete, adevărul este că *nu* am un om mai bun pentru treaba asta. Și e așa de important să-i facem fericiți pe militari. Mai ales în vremuri ca astea. La urma urmelor, cine știe ce aduce ziua de mîine ?

— Și dacă refuz ?

Fața lui Bilinski nu-și pierdu deloc expresia de grijă părintească.

— Atunci n-o să mai lucrezi pentru militari. Și va trebui să reanalizez dreptul tău la un apartament al Uniunii Artiștilor, bineînțeles. Zîmbetul lui era încărcat de bunătate. Permisul pentru atelierele Uniunii ar fi revocat. Din necesitate. Cu grija respectării legalității. Și nu mai trebuie spus că n-o să ai niciodată o expoziție oficială.

Sașa nu știa ce să facă. Dar bănuia deja că avea să încalce această ultimă regulă rămasă a demnității. Că avea să meargă, într-adevăr, la Riga. Își prostituase ce avea mai bun în viață pentru oamenii ăștia. De ce nu și acest ultim act de autoînjosire ?

— Oricum, dragă băiete, nu trebuie să pleci imediat. Ai cîteva săptămîni ca să te pregătești, să ai starea de spirit potrivită. Bilinski se sculă de la birou și puse o mînă grasă pe umărul lui Sașa. De fapt, ar trebui să te simți onorat, mîndru. Ți-ai cîștigat o reputație remarcabilă pentru cineva așa de tînăr. Păi, dacă ai lua totul puțin mai în serios, ai putea avea totul. Îl bătu pe umeri pe Sașa cu degetele mari, care de mult uitaseră senzația penelului ce se zorește pe o pînză. Totul.

Sașa dădu din cap apatic, înspăimîntat de propria slăbiciune. Își dorea să plece și să se ascundă îndărătul blocului de desen. Salută chiar mica penitență de a lucra în frig.

Părea că totul începuse să se destrame. Trebuia rezolvată relația cu Vera. Și apoi, era Șirin.

Nu o văzuse din acea unică dimineață petrecută împreună. Nu lăsase nici o adresă, nici un număr. Iar el era prea mîndru ca s-o caute. Dar, de cîte ori se gîndea la ea, îl cuprindea o nouă foame. Parcă ar fi cunoscut-o de destul de mult timp ca să fie pe marginea patimei. Își amintea corpul și mișcările ei cu o claritate dureroasă și spera dureros să-i apară curînd în ușă.

Riga o să strice și asta. Și-o închipui întorcîndu-se, negăsindu-l, apoi uitîndu-l.

Trebuia să o vadă din nou. Încă o dată, cel puțin.

Riga, Vera, Șirin. Și cine naiba o să aibă grijă de pisoi ?

Cîteva clipe se gîndi să amîne ruptura cu Vera pînă după călătoria la Riga, ca Vrubel să aibă pe cineva să-l îngrijească. Dar respinse ideea, fiind prea demnă de dispreț. Chiar pentru un om care avea să pîngărească mormîntul bunicii.

Plecă din biroul lui Bilinski cu sentimentul că totul în jurul lui se prăbușea.

Bilinski strigă după el :

— Oprește-te la băcănie înainte de a pleca. Spune-i Ninei Alexandrovna că te-am trimis eu. Are antricoate de miel de calitatea întîi.

Dar n-avea nevoie de antricoate de miel. Vera o să aducă micile comori obișnuite din cămara părinților. Vera, femeia pe care urma s-o scoată din viața lui. Era necinstit. Era o femeie bună, o nevinovată. Dar era viața cinstită ? Trebuia un bărbat, din comoditate, să se prefacă mai departe că simte afecțiune pentru cineva ? Cînd fata visa la măritiș și bărbatul nu avea intenția ?

Bunica îl voise un bărbat bun, serios. Și totul era așa un rahat.

Se grăbise să ajungă înapoi acasă ca să-și strîngă materialele. Vagonul de metrou se golea încet în timp ce trenul se depărta de centrul orașului, plonjînd în lumina zilei, apoi coborînd din nou. Nu avusese timp nici măcar să înoate, avînd senzația că astăzi chiar și cavoul temporar de apă nu era suficient ca să-i anihileze grijile. Cînd lucrurile ajungeau atît de rău, rămînea doar coala albă de hîrtie sau bucata de pînză care aștepta să-l ajute să reducă lumea la dimensiuni lesne de mînuit. Să ajungă să o stăpînească. Să o copieze. Apoi s-o pună deoparte.

Acum, lumina, frumoasa, mîngîietoarea lumină, slăbea. Curînd va fi prea întuneric ca să poată prinde amănuntele străzii. Curînd lumea va dispărea. Și foarte bine se va furișa acasă, în nelumea întunecată, pretinzînd că se realizase ceva lăudabil.

Își spuse că nu poate merge la Riga. Dar tot timpul știa că se va duce. Era un laș.

În drum spre casă, doar o dată se înviora, și atunci numai cîteva clipe. Trecînd pe lîngă un salon de coafură, se gîndi la Șirin. Dar fata se întoarse mai mult spre el și văzu că era comună, și că făcuse o confuzie ridicolă.

— *De ce* ?

— E pentru binele tău, zise Sașa.

Vera plîngea, iar el nu se putea uita la ea. Se uita la pisoi, care se încovrigase la baza micii sobe albe, adorîndu-i căldura topită încet.

Vera nu-l auzea. Sau prefera să nu-l audă.

— De ce ? Dar *de ce ?* Pentru Dumnezeu, de ce ?

— Vera... ești o femeie frumoasă. Meriți pe cineva care să aibă cu adevărat grijă de tine, cineva care...

— Dar eu nu *vreau* pe altcineva.

Plîngea.

— Vera, a fost frumos împreună. Pur și simplu, nu vreau să stric totul lungind-o prea mult. Nu înțelegi. Nu mă cunoști. Sînt un rahat. Ar fi groaznic să fiu cu tine. Încă n-ai văzut. Dumnezeule, aș fi cel mai rău soț din lume, iar tu ai nevoie...

— Dar te *iubesc*.

— Nu poți să mă iubești. Nu merit să fiu iubit. Trebuie să găsești pe altcineva.

— Te *iubesc*. Își ridică ochii arși de lacrimi, implorîndu-l să se uite la ea. Te iubesc. Nu înțelegi ? *Te iubesc*.

Nu fusese pregătit pentru așa ceva. Îndurase cuvintele de zeci de ori. Avusese o mulțime de femei. Unele dintre ele fuseseră chiar sincere. Dar asta era diferită. N-avea deloc mîndrie. Nu o putea privi în ochi.

Pisoiul căscă visînd și împise aerul cu lăbuțele.

— Te iubesc, spuse Vera. Te rog. Spune-mi numai cu ce am greșit. N-o să mai fac niciodată.

— N-ai greșit cu nimic.

— Mă schimb. Spune-mi numai cum vrei să fiu. Mă schimb.

— Nu vreau să te schimbi.

— Pot să fiu oricum vrei tu. Te rog. Pe față i se adînci o expresie de hotărîre patetică și se îndreptă puțin. N-am să mai merg la biserică. Dacă te supără. Renunț la Dumnezeu pentru tine.

Sună la ușă. Sașa sări de pe scaun. Nu o să poată să-l lase pe musafir înăuntru. Dar, oricine ar fi fost, îi era recunoscător pentru această mică întrerupere, pentru ocazia de a

pleca din bucătărie și de lîngă fată, cel puțin pentru timpul cît parcurgea antreul, deschidea ușa și își cerea scuze.

— Te rog, nu lăsa pe nimeni înăuntru, strigă Vera după el, cu vocea încărcată de durere.

Fără să catadicsească să se uite prin vizor, Sașa descuie și deschise ușa.

Era Șirin.

— Pot intra ? întrebă ea.

Începuse să ningă din nou și umezeala din părul ei semăna cu niște diamante răzlețe. Sașa nu întîlnise o femeie pe care s-o dorească mai mult.

— Șirin, începu el cu voce scăzută, acum chiar că nu prea e timpul. Îmi pare rău... trebuie să mă scuzi.

Ar fi vrut să poată vorbi liber. Voia s-o roage să revină. Corpul lui îi simți mirosul prin toate cutele îmbrăcăminții de iarnă.

Aproape zîmbise. Acum îi pierise zîmbetul.

— Una dintre multele dumitale cuceriri, tovarășe Leskov ? Sau ești numai prea ocupat pentru mine ?

Sașa nu știa ce să facă. Voia să o potolească. Dar nu voia să apară laș în ochii ei. Nu voia să facă sau să spună ceva care să o alunge pe femeia asta pentru totdeauna.

Îi trebuia doar timp. Doar puțin timp.

— E o chestiune personală, zise el. Ceva ce tocmai rezolv.

Șirin dădu rece din cap. El simți că, oricît de mult timp ar ține relația cu ea, ura ar fi totdeauna aproape de suprafață. Fusese prezentă cînd avusese loc prima întîlnire. Imediat. Pentru prima dată în viață simți posibilitatea și riscul de a iubi cu adevărat o femeie. Enormitatea acestui lucru îl șoca.

— Presupun că aș face mai bine să plec atunci, zise Șirin. Tonul vocii arăta că pentru ea nu avea absolut nici o importanță.

— Nu, spuse o voce scăzută, tare ca fierul, de după Sașa. Poți intra. Tocmai plecam.

Samsonov tocmai părăsise căldura și lumina stației de metrou cînd o văzu pe fată. Venind în fugă, cu căciula strîmbă și zăpada căzîndu-i în păr. O recunoscu de îndată și

înaintă să o salute. Dar ea trecu pe lîngă el fără să vadă, cu ochii lucind ca gheața, cu lacrimi înghețate pe obraji. Trecînd printr-o mulțime de băieți care glumeau, dispăru în stație.

Dintr-un impuls, o urmă. Era înapoi la bariere și în aerul aburind. Stătea în fața unei mașini de schimbat bani, scotocind în poșetă.

— Vera Petrovna, strigă el, apropiindu-se. Avea nasul roșu și ochii umflați. Vera Petrovna, sînt eu. Mișa Samsonov. Nu ți-e bine ?

Fata se uită la el cu ochi care începeau să vadă.

— Ne-am cunoscut la Sașa. Ți-amintești ?

Ea încuviință din cap. Și începu să plîngă iar.

— Pot să te-ajut ? Ce s-a întîmplat ?

O bătrînă își manevră mătura în jurul picioarelor lor, răspîndind mîzga întărită care acoperise podeaua. Pe alături, se îmbulzeau cetățeni, treceau și se duceau aiurea. Blonda care plîngea îi părea lui Samsonov idealul femeii ruse. Palidă și frumoasă. Debordînd de emoție. Cînd o văzuse ultima dată, ea era în drum spre biserică. Părea drăgălașă și rănită, și pură, iar căldura copleșitoare din stație îi topea zăpada din păr.

— Ce e ? întrebă el.

— Cățeaua aia, spuse Vera, cu ochii aprinși. Curva aia.

Mergeau împreună cu metroul prin pîntecele Moscovei. N-aveau unde să meargă. Nu exista un loc cumsecade, să se așeze și să stea de vorbă, nici un liman unde un bărbat să-i poată oferi alinare și un pahar de ceai unei femei în derivă. Pentru prima dată, Samsonov constată că-și dorește să fie un străin cu buzunarul plin de dolari sau mărci, ca s-o poată invita într-un local curat, plăcut. Țara căreia îi oferise viața ca s-o apere nu avea un asemenea refugiu pentru cei de felul lui sau pentru cei care dețineau valuta ei. Bunătățile care puteau fi culese din oraș mergeau la sräinii sau la cetățenii sovietici care-i pîndeau. Înainte nu-l deranjase prea mult. Bunăstarea materială nu avea importanță. Avusese nevoie doar de uniformă, mîncare și cărți. Dar, în seara asta, lumea arăta altfel. Și tot ce putea face era să stea neputincios lîngă

fată, în vagonul care hurducăia, ascultînd cum o voce metalică distorsionată anunța stațiile următoare. Ea plînse, apoi plînse mai puțin. Îl blestemă pe pictor, apoi îl adoră din nou. Vorbi despre cealaltă, fata uzbecă, cu un limbaj care l-ar fi surprins într-o latrină cazonă. Și ea îl întrebă — întrebînd orașul de deasupra tunelelor și cerul de deasupra orașului — ce-o să facă. Ce-o să facă ?

Samsonov se întrebă dacă o să-l iubească vreo femeie vreodată cu atîta patimă. Desigur, nu una atît de frumoasă ca aceasta. Nu se gîndise mult la așa ceva, ca la un lux, disciplinîndu-se ca să înlăture dezamăgirile. Trăia în primul rînd pentru armată, apoi pentru un vis de țară care, era silit să recunoască, exista doar în imaginația sa. Se uită la mîna ei care strîngea o mănușă goală și își dori să-i ia degetele în ale sale și să-i spună că totul o să se aranjeze. Dar știa că lumea asta nu era o lume în care totul se aranjează și se temea că ea ar fi bănuit pentru ce îi atinge mîna și ar fi avut dreptate.

În stațiile mari din inima orașului, mulțimi de oameni așteptau pe peroane, unii ieșiți de la serviciu, care mergeau tîrziu acasă, sau tineri care reinventau cultura. La stația Dzerjinskaia, urcă în tren o gașcă de adolescenți. Aveau capetele rase, afară de cîțiva țepi unsuroși, sălbatici, de păr și purtau geci de bătăuși împodobite cu nasturi de fani din tablă. Într-un sac, un băiat ducea o chitară. Vorbeau tărăgănat și bolmojit, folosind cuvinte noi dintr-o lume nouă, ciudată. Samsonov nu le putea înțelege conversația, dar recunoscu la ei mirosul iute și rînced de hașiș, cunoscut de la soldații care schimbaseră în bazarul din Kabul grenade de mînă sau arme furate pe cîteva pepite de uitare.

În timp ce punkiștii ieșeau din vagon, cîteva stații mai tîrziu, unul cu un cercel închipuind zvastica, aruncă o privire peste umăr și scuipă la picioarele lui Samsonov, spunînd :

— Daravelă.

Apoi plecară și trenul acceleră în direcția stațiilor periferice, iar fata spuse că n-o să mai iubească niciodată.

În cele din urmă, schimbară direcția și merseră pe linia de centură înapoi spre Komsomolskaia. Fata decisese să se întoarcă la părinți, care locuiau într-un sat la nord de oraș și

trebuia să prindă ultimul tren de navetiști. Nu o să se mai ducă niciodată, vreodată, înapoi la Leskov. *Niciodată*. Începu să plîngă din nou.

Samsonov îi dădu numărul de telefon de la cartierul general al batalionului. Putea să lase un mesaj. Dacă avea cumva nevoie de el. Ea luă absentă bucata de hîrtie pe care el o rupse din agenda de buzunar și o puse în poșetă, făcînd asta atît de neglijent, încît Samsonov știu că o să piardă numărul.

Dar era bine, își spuse. Nu avea nimic să-i ofere. Și o să-și găsească drumul de întoarcere spre pictor. Nu-i trecu deloc prin cap că prietenul său nu și-ar fi dorit înapoi o asemenea femeie. Ea o să-și găsească drumul de întoarcere la pictorul ei și poate că o să se întîlnească din nou cînd o să vină data viitoare pentru a-i răpi lui Sașa cîteva minute. Pornise spre prietenul său cînd o întîlnise pe fată. Avusese cîteva săptămîni grele, proaste, n-avusese timp să citească sau măcar să aranjeze cum trebuie pe rafturile din birou cărțile despachetate în grabă. Aceasta era prima seară în care se simțise îndreptățit să-și rupă puțin timp liber pentru sine. Își dorise așa de mult să mai privească picturile prietenului, care să-i amintească de Moscova pe care nu o mai putea găsi pe străzile orașului său în claustrarea din cazarmă. Avea nevoie să-și vadă țara cu ochii mai buni ai celuilalt. Apoi să bea un pahar de ceai în pacea din bucătăria pictorului și să stea de vorbă.

Gara părea din vremea războiului. Familii venite de departe, din provincii sărace, îmbulzindu-se ilegal la Moscova, în speranța unei vieți mai bune, dormeau pe pături întinse pe podeaua murdară. Șobolanii mișunau prin locurile întunecate și sala mare puțea. Erau cozi la ultimele ghișee deschise, toate automatele fiind distruse. Un ghid de ocazie zorea un mic grup de turiști occidentali printre trupurile omenești, ducîndu-i grăbit spre tren. Străinii se strîngeau unii într-alții, evitînd contagiunea. Un copil cu capul umflat grotesc și cîteva șuvițe de păr morcoviu urla de durere, reală sau închipuită.

Vera avea abonament și ei trecură prin sală cît de repede putură, pășind peste picioare răscrăcărate și insule de gunoi. Un milițian se sprijinea de un stîlp, fumînd o țigară, și nu luă seama la uniforma lui Samsonov. Totul se ducea de rîpă. În orice moment, tavanul avea să cadă, urmat de cer. Și nimănui nu-i păsa.

Pe peron fata îl surprinse. Fără o vorbă, îl îmbrățișă, strîngîndu-se lîngă el, surprinzător de tare. Își cuibări fața în haina lui și, după alarma din primul moment, el își lăsă ușor bărbia pe părul ei blond și des, savurîndu-i mirosul umed. Șocul femeii lipite de el îl stîrni fizic, dar, dacă ea simțea ceva, nu băgă de seamă. Se strîngea în el, gata să plîngă din nou, abținîndu-se. Apoi îi dădu drumul la fel de brusc cum venise spre el și simți pierderea cu o forță care păru să-i scoată aerul din plămîni.

— Îți mulțumesc, zise ea, pentru bunătatea dumitale.

Se urcă în tren.

În timp ce privea ultimul vagon dispărînd în noapte, Samsonov se simți neobișnuit de istovit. Nu înțelegea ce se întîmpla în sufletul lui. Pe de altă parte, nu-și înțelegea sentimentele de mult timp. Trecu iar printre grupurile de oameni răsfirați, sforăind, din sala de așteptare. Într-un colț, doi bețivi se pălmuiau. Samsonov prinse îndeajuns din schimbul de vorbe ca să înțeleagă că unul îi furase celuilalt țigările. Milițianul nu se vedea nicăieri și bețivii se umplură încet, greoi, de sînge. Moscova devenise un oraș în care oamenii se omorau pentru asemenea nimicuri.

Samsonov intră din nou în metrou. În seara asta nu putea suporta inima orașului. Totul cădea, se prăbușea sub povara erorilor și nenorocirilor. Cum de se distrusese totul ?

Moțăi într-un vagon gol și medită la fată. Vera. Atît de drăguță. Mai avea în nări aroma ei.

Cînd se întoarse la birou, unde dormea pe un pat de campanie, aprinse lumina și găsi podeaua acoperită cu cărți distruse. Tolstoi, Lermontov, Garșin, Cehov, Dostoievski. Cărțile strînse mai mult de un deceniu, fuseseră rupte și tăiate, paginile sfîșiate și boțite sau făcute zdrențe. Apoi cineva urinase peste ele. Samsonov căzu în genunchi, întinse

mîna după singurul volum ce părea intact. Dar era doar o scoarță goală. Cineva fusese foarte metodic.

Măcar asta au făcut cum trebuie, gîndi Samsonov.

Avea lacrimi în ochi. Adună cîteva pagini răzlețe și le ținu la piept cum ține o fată îmbrățișată o poză a iubitului. Nu era mînios. Simțea, pur și simplu, că ultima părticică din puținul pe care îl avea îi fusese luată. Nu mai înțelegea lumea aceasta. Nu înțelegea, nu putea înțelege răutatea ei desăvîrșită. Se simți ca un prost.

Rîse. Îi trecu prin minte că îi era mai ușor să înțeleagă cum oamenii omoară alți oameni decît să priceapă cum puteau să facă așa ceva cărților lui și se întrebă dacă nu ajunsese un fel de bolnav, ca și lumea din jurul lui. La urma urmelor, ce însemnau peticele astea ? Maiakovski fusese un prost. Și Tolstoi... ce mesaj posibil putea Tolstoi să ofere unei lumi ca aceasta ? Totul nu era nimic altceva decît vorbe.

Cu mare delicatețe, cu mare răbdare și dragoste, Samsonov începu să sorteze victimele.

13

FUMUL TRABUCULUI ÎNVĂLUIA CA UN nor ochii generalului. Lui Leskov îi făcuse totdeauna plăcere să-l viziteze pe Kerbitski în biroul bătrînului, în ciuda aerului rău. Camera era ca un muzeu, plină de suvenirurile îndelungatei cariere a generalului în străinătate înainte de a schimba direcțiile. Era un Buddha de piatră din anii petrecuți la Hanoi, o fată de lemn cu ochi goi din Etiopia și alamă ciocănită din Asia Centrală. Pe pereți se încrucișau pumnale în teci smălțuite cu securi primitive de luptă. Puțini generali de KGB erau la fel de dispuși să-și etaleze cariera ca și Kerbitski. Secretomania era adînc înrădăcinată. Dar Kerbitski fusese totdeauna diferit și tocmai caracterul său deschis îl atrăsese spre el, cu ani înainte, pe Pavel Leskov. Leskov totdeauna crezuse în omul mai bătrîn, avusese încredere în el. Dar acum devotamentul slăbea.

— Tovarășe general, încercă din nou Leskov, nu am nici o îndoială că Talala s-a aflat în spatele masacrului.

— Știu, știu, zise generalul, fără să privească în ochii lui Leskov. Dar n-avem dovezi. N-avem dovezi solide. De fapt, toate indiciile duc spre contrabandiștii băștinași, probabil de partea afgană a graniței.

— Talala are brațe lungi și bani. El îi poate cumpăra pe afgani. Tovarășe general, mai întîi, omul asasinează un colonel de miliție...

— Un colonel de miliție foarte corupt, interveni Kerbitski.

— ...iar acum ucide un colonel de KGB în serviciu la grăniceri împreună cu întregul lui pluton. Dumnezeu știe ce-o să mai încerce. Omul și-a ieșit din minți.

— Să nu dramatizăm situația, Pavel Ivanovici.

Kerbitski trase din trabuc, fumul fiind mai important pentru el decît oxigenul.

— Știți ce urmărește. Afacerile cu ucrainienii și cu alcoolul, și cu drogurile. Nici o înțelegere dintre ei n-o să țină mult timp. Străzile Moscovei o să arate ca... ca Chicago. Cu gangsteri care se doboară cu arma.

— Totdeauna am vrut să văd acest Chicago, zise Kerbitski. Îmi plac filmele americane vechi. Oricum, poate ar trebui să-i lăsăm să se omoare între ei. La urma urmelor, ne-ar putea cruța de multă bătaie de cap.

— Și arătăm slabi. Neputincioși. Tovarășe general, mergeți pe străzile orașului ăstuia. Leskov gesticulă spre ferestrele care nu fuseseră deschise de foarte multă vreme. Totul se demolează. Nu există respect pentru lege și ordine, pentru autoritate.

Kerbitski zîmbi.

— Vorbești ca un vechi stalinist.

Leskov se opri o clipă, luînd comentariul în serios.

— Nu. Nu. Nu vreau să zic acel gen de ordine. Vreau să zic legea. Domnia legii. Legile pe care oamenii să le respecte, sub care să trăiască demn și fără teamă.

Kerbitski clătină din cap.

— Pavel Ivanovici, cu siguranță nu ești singurul care vrea lege și ordine. Dar fii rezonabil. Nu putem aresta un om de gabaritul lui Talala fără dovezi imbatabile. Am discutat despre asta.

— O să curgă sînge.

Kerbitski înălță din umeri. Apoi lăsă ciontul trabucului pe bordura scrumierei și deveni mai serios.

— Acestea sînt niște timpuri... în care cel mai bine e să te miști încet. Vocea îi era neobișnuit de scăzută, aproape prudentă. În timpuri ca astea... se poate să nu vrem să atragem atenția asupra noastră.

Leskov fu îngrozit să audă aceste cuvinte de la un om pe care-l considerase totdeauna curajos, o voce pentru reformă.

— Trebuie să ne facem datoria, zise Leskov cu vocea șovăielnică.

— Prima noastră datorie este să supraviețuim. Să trecem prin toate astea. Pavel Ivanovici, în fiecare zi, chiar în fiecare zi, îi aud pe prieteni și colegi cum schimbă tonul. Tuturor le e iar frică. Acum cîțiva ani, chiar și anul trecut, toți cei care aveau minte erau pentru schimbare. Noi, dintre toți oamenii, știam că nebunia nu putea să continue. *Noi* aveam statisticile precise. *Noi* știam cît de repede ne-o ia înainte Vestul. *Noi* voiam să modernizăm, să schimbăm, să aruncăm uscăturile. Dar nici unul dintre noi nu a înțeles enormitatea sarcinii. Nici unul dintre noi nu a avut idee cît de bolnavă era țara. Nu numai economia, ci toată grămada de rahat. Ciudat. Noi, dintre toți, nu am realizat gradul în care doar teama ne ținea laolaltă. Am îndepărtat teama. Și acum, iată. Am deschis puțin baierele și întregul mecanism s-a prăbușit, ne înecăm și fiecare încearcă să se salveze. Bătrînul general clătină din cap. Pavel Ivanovici, eu sînt încă pentru reformă. Pentru că nu văd nici o alternativă reală. Dar oameni mult mai puternici decît mine își pierd cumpătul. Nimeni nu s-a așteptat la dificultăți. Și toți caută țapul ispășitor. Își frecă de buze capătul umed al trabucului. N-am ajuns chiar la fund încă. O să fie mai rău. Mult mai rău. Nu mai am încredere în nimeni, nici în noi, nici în armată...

— Armata n-ar putea conduce niciodată, zise Leskov. Și ei știu asta. N-au program. Nu poți conduce o economie modernă cu baionete și tancuri.

— *Dacă* ai o economie modernă de condus, zise Kerbitski. Oricum, gîndești rațional. Iar oamenii nu sînt raționali. Departe de așa ceva. Dacă ne-a învățat ceva secolul acesta, e tocmai asta. Ne-am născut pe jumătate nebuni. Bătrînul fixă masca africană de pe perete, de parcă i-ar fi vorbit ei și nu lui Leskov. Vine un moment în care oamenii simt, pur și simplu, nevoia să acționeze. Să *facă* ceva. Orice. Indiferent că au sau nu un program. Indiferent că au sau nu vreo speranță reală. A, cred că o asemenea izbucnire este încă

departe. Un an, poate doi. Dar acum un an gîndeam că așa ceva este de neconceput. Bătrînul arăta foarte obosit, cu firișoare galbene și vineții sub pielea obrajilor. Lovi ușor umidificatorul de pe birou, ca și cum ar fi liniștit un animal bun. Mă întreb cît timp prietenii mei din serviciile de securitate din Kuban o să-mi mai trimită așa ceva.

— Dacă lucrurile sînt așa de proaste, spuse Leskov, atunci este de datoria noastră să facem tot ce putem ca să ameliorăm situația. Cu adevărat, să mergem după Talala, să o facem acum, ar fi primul pas.

— Talala este un fir de praf într-o vîltoare.

Kerbitski nu fusese niciodată înainte atît de nedelicat în privința sentimentelor. Leskov era, cel puțin, recunoscător pentru sinceritate. Dar simți că parcă ceva se rupsese în el. Știa că Talala era puternic, că avea protectori puternici. Dar își închipuise că, avînd legea de partea lui...

— Deci, îi spuse el omului care-i fusese aproape un prieten, mi-am pierdut timpul cu asta.

Kerbitski se răsuci cu corpul drept în scaun și luă o expresie dură.

— *Nu*. Nu, nu ți-ai pierdut timpul, la naiba. Nu înțelegi ? Doar că nu putem să o facem singuri. Vreau să-l prinzi pe ticălosul ăsta chiar cînd e pe cale de a face ceva atît de mare și de evident, încît nimeni să nu poată nega sau să mușamalizeze. Nu ceva acolo, pe Amu Daria. Aici. Chiar aici, la Moscova. Unde nenorociții de la vreun ziar de glasnost să priceapă și să întindă povestea pe toate titlurile, pînă cînd Talala devine o asemenea povară, încît nici unul dintre prietenii lui să nu îl poată salva. Fă-i să *vrea* să se debaraseze de el, ca să-și reducă pierderile.

Leskov încuviință. Era dezamăgit că bătrînul nu jucase sincer inițial. Dar îi părea rău și de Kerbitski. Îi trecu prin minte că trebuie să fie foarte greu să lucrezi toată viața, ca să devii general în serviciile de securitate și să constați că nu ai puterea să arestezi un criminal notoriu. Greu să constați în ce fel de țară trăiești cu adevărat. Da, trebuie să fie foarte greu să fii general în asemenea împrejurări. Era destul de greu să fii și colonel.

Leskov se uită la covorul turcmen vechi cu găurile de arsuri.

— Foarte bine. Mulţumesc. Era important să înţeleg.

— Nu dispera. Nu renunţa. Îl prindem noi. O să facă o greşeală.

Leskov încuviinţă, închipuindu-şi de ce fel de greşeală ar fi nevoie. Cîte alte cadavre ? În ţara asta în care domnea legea.

— Da, conveni Leskov. Îl prindem noi.

Şi asta fuse totul. Salută şi plecă, bucuros de aerul relativ proaspăt din anticamera secretarelor, de afară din coridoarele verzi. Era o zi proastă, dar el era hotărît să nu cedeze. Ţara avea destui oameni care cedaseră deja. Cineva trebuia să lupte să facă începutul. Chiar dacă, în final, nu se vedea nici o diferenţă.

Unul dintre agenţii de teren îl aştepta în birou. Omul era dur şi cinstit şi cunoştea remarcabil de detaliat lumea interlopă a Moscovei. Leskov îl preţuia şi se bucura totdeauna să-l vadă. Lucrau împreună de mult timp la cazul lui Talala.

Cînd se închise uşa biroului după ei, agentul arăta neobişnuit de stînjenit. Se agita în geaca lui prea mare, de parcă i s-ar fi injectat prea multe amfetamine. Reieşi că nu avea nimic important să relateze despre Talala însuşi. Dar era ceva nou despre fată, frumoasa.

Părea că omului îi vine greu să vorbească.

— Ei bine, care naiba-i problema ? întrebă Leskov, devenind nerăbdător. Fusese o zi foarte proastă. Un an prost. Arăţi de parcă ai aştepta plutonul de execuţie.

Omul ridică privirile. Serios. Fără urmă de maniere dure de stradă pe care le afecta cînd lucra. Îl cunoştea pe Leskov de ani de zile, îl cunoştea în felul în care doar un vechi om al securităţii îşi poate cunoaşte superiorul şi Leskov acceptase totdeauna situaţia. Cu toate acestea, fu surprins cînd omul, în fine, rosti cuvintele :

— E amestecat fratele dumneavoastră.

Îi plăcea cum mirosea. Pe măsură ce se apropiau unul de altul, aproape de primul act cu degetele şi limba, îşi plimba nasul peste părul ei, prinzînd mirosul, mişcîndu-se mai departe spre aroma mai caldă care se ridica de pe umerii şi braţele ei. O sărută, mai mult mirosind decît gustînd, cu sînii cam mici ciudat de neparfumaţi şi vrînd să fie muşcaţi atît de

ușor, doar amenințător, dar forța deplină a gravitației sexuale îl atrăgea în jos tot timpul. Abdomenul ei era fierbinte și umed de transpirația lor amestecată. Trecîndu-și buzele, limba, peste acea netezime îmbătătoare, el începu să-i absoarbă deplina maturitate, dorind să se scalde în ea, întrebîndu-se o clipă cum ai putea cumva picta un miros care îți tulbură mușchii și oasele. Apoi simți sub bărbie primele fire de păr ude și îl umplu parfumul ei crud. Își frecă fața de ea, acea întunecată gravitație atrăgîndu-l încă mai jos, savurînd cu buzele, cu nasul, mestecînd în carnea moale, moale unde se terminau coapsele, aritmic cu gemetele ei. Magnetul din ea îi atrase limba în umezeală și el se simți efectiv îmbătat de mirosul ei. Migdale și unt pe cale să se strice. Fără mofturi, își vîrî, frecîndu-și buzele, bărbia, în ea, dorind să se acopere. Înspăimîntat de puterea pe care o avea asupra lui, el nu făcea niciodată aluzie la aceasta în cuvinte. Dar gîndi că ea trebuie să știe, să sesizeze, să simtă, așa ceva în cedarea lui. Ea scoase sunete guturale adînci și intense, cu mușchii încordați.

O atinse sus cu vîrful limbii, scotocind-o, căutînd prin complexitatea minunată a acelor cute ale cărnii, de păr nărăvaș și picături de spumă. Ea se cutremură cînd el o sărută și-și ridică ceva mai sus picioarele, ceva mai larg. El începu să facă cercuri, cufundîndu-se tot mai adînc în mirosul ei, amintindu-și să nu o zdrobească, să nu folosească prea multă forță, chiar cînd voia să se mistuie cu răutate în ea.

— *Acolo*, spuse ea.

Ridicarea și coborîrea corpului ei ajunseră la fel de ritmice ca valurile mării. O mare de carne și mirosuri, și umezeală care n-avea să se oprească. Fusese totdeauna uimit de deosebirile dintre femei, cum unele nu miroseau rău și, totuși, te îndepărtau inexplicabil, cum unele miroseau rînced, aproape insuportabil, totuși te făceau să le dorești, cum mergeau parfumurile lor de la acru murat pînă la acest melanj opiat de unt maroniu și alune. El nu înțelegea deloc atunci cînd bărbații, și chiar femeile, spuneau că toate femeile arătau la fel sub brîu, cînd nu era deloc adevărat. Dincolo de deosebirile evidente de culoare și desime a părului, aștepta complexitatea formelor, a liniilor și adîncimilor, și înălțimilor, a oaselor proeminente și a gropițelor din carne, a alburi-

lor și bronzurilor, purpuriurilor și roșurilor, griurilor și maroniurilor. Unele dintre ele erau perfecte estetic, în timp ce altele păreau înghesuite laolaltă sau îndoite ca un gînd tăinuit, prea mici sau prea mari, de la perfecte la smintit de strîmbe, profund secrete sau umflîndu-se din sine, ca și cum nu puteau aștepta să ajungă la tine. Ani de zile, le creionase din memorie, încercînd să înțeleagă minunea. Trebuia să o faci reamintindu-ți. Pentru că rară era femeia care să stea cu picioarele deschise, ca tu să pui cărbunele sau creionul pe hîrtia rece. Toate voiau să li se facă portretul și le plăcea erotismul ușor, permițînd să li se transcrie sînii pe pînză, tolerînd chiar și o umbră întunecată acolo unde se sărutau coapsele lor lungi. Dar nu întîlnise niciodată o femeie care să nu fie cumva rușinată de realitatea fizică nudă a acelei părți a ei, chiar cînd îi dădea cea mai intensă plăcere a vieții. Nu întîlnise niciodată o asemenea femeie. Pînă acum, Șirin nu lua seama mai mult decît dacă i-ar fi cercetat umărul. Doar să nu o atingă. Atunci ea rîdea și totul începea din nou.

Nici nu-și dorise vreodată înainte ca o femeie să fie mai puțin curată. Așa de adesea, mai ales la fetele de la țară, nu știau nici măcar *cum* să se spele. Nu puteai să te apropii cu buzele sau limba, chiar dacă voiai. Oricum, însuși gîndul sexului oral sau le șoca, sau le îngrozea pe jumătate dintre ele. Apoi erau fetele curate, cu nenoroc, chinuite veșnic de mici infecții și ignoranța rușilor. O dată, o fată penibil de curată, manierată, îi lăsase în gură o erupție albă, încăpățînată. Dar curățenia lui Șirin îl exaspera. De fiecare dată cînd se ridica să se spele, era iritat, această îndepărtare a lui și, cu atît mai mult, anihilarea mirosului ei splendid. Voia doar să o țină țintuită de pat. Zile în șir. Pînă cînd așternutul, întreaga cameră, lumea, deveneau îmbibate de ea. O mirosea și instantaneu aproape o dorea. Chiar și cînd tocmai terminase. Chiar și cînd corpul lui nu mai avea nimic de oferit. O mirosea și sufletul o și poseda, îndemnîndu-l să o atragă spre el din nou și din nou.

Șirin scoase un țipăt care era diferit de celelalte și el se ridică brusc, lunecă peste burtă și sîni, își lăsă gura umedă pe a ei pe cînd luneca în ea. O lăsă să se guste. Ea îi răspunse sărutîndu-l nerăbdător, avidă de el, de acel *noi* pe care i-l

aducea în gură, în abdomen. Se împinse tot în ea, cît putu de mult, pînă cînd osul frînă în fața osului, în părul zdrobit. Ea era atît de mică, aproape minusculă. Cu oase fragile. Dar cu o adîncime care-l primea ușor. Cu mușchi care prindeau viață doar în pat.

Își frecă obrajii umezi de fața ei, o mirosi din nou. Tot încerca să-i găsească un sfîrșit, să se îngroape în ea. Detașarea exersată cu care făcea amor dispăruse întru totul și se simți ca un băiat excitat, fără experiență, dorindu-și dureros să o ajungă, să ajungă mai aproape, mai adînc, să o găsească, să o miște.

Ea lupta. Nu contra lui, ci cu el, contra lumii. Camera dogorea de căldura de nestăpînit, așa că transpirară de parcă ar fi fost unși cu ulei. Mirosul de migdale al corpului ei se înălță și îl făcu să se simtă de parcă era pe cale să înnebunească. El se trînti în ea. Dar ea doar gemu, își legănă fața într-o parte și-l primi. El avu senzația că ea nu o să-i spună să se oprească, chiar dacă îi făcea rău. Chiar dacă o ucidea.

O rostogoli într-o parte, abordînd-o dintr-un unghi diferit. Ea i se potrivi de parcă nu avea oase în corp, ci numai o elasticitate suplă făcută pentru sex. I se mulă, cu ochii închiși, cu buzele deschise. El o sărută și o încleștă, recunoscător că era una dintre femeile căreia îi plăcea să fie sărutată în timpul actului.

Toate erau așa de diferite, așa de diferite. Era un miracol.

Iar Șirin era miracolul miracolelor. Îl ținea o veșnicie cît pe ce să-și dea drumul, iar el abia se abținea. Totuși, reuși să aștepte, să o împingă și el spre limită. Se rostogoli peste ea, împingînd în ea cu furie absolută, dar ea scoase acel sunet supus și-și ridică iar genunchii. Uneori ea se uita la el cu ochii deschiși, gînditori, chiar cînd corpul ei părea pe marginea nebuniei. El o mușcă de umăr, simțind osul sub învelișul de mușchi și piele. Voia să o muște foarte tare, să tragă sînge și trebui să se abțină.

— Degetele, spuse ea, rugîndu-l, implorîndu-l. Vreau vîrful degetelor tale.

Așa era ea. Iubea actul, actul pur și simplu. Dar, ca să ajungă la împlinire, îi trebuia să fie mîngîiată. Uneori putea avea un șir de orgasme ușoare doar atingîndu-l cu buzele.

Dar numai sexul vaginal o aducea pînă într-acolo. Îi spusese cum trebuise să facă cu alți bărbați, fără rușine, frecîndu-și de ea rămășițele lor flasce cu propria mînă, pentru că nu se pricepeau deloc cum să ajungă la ea. Degetele lor erau grosolane și neîncălzite, stupide la reacțiile ei. Așa că tot ce putea face era să-i lase să termine și apoi, după ce excitația trecea, se mîngîia cu ei. Dar cele mai bune orgasme le avusese cu propriile degete.

Apoi el o mîngîiase. Făcuse aceasta ca pe cel mai important lucru în viață. El nu putea înțelege de ce alți bărbați nu o puteau face, nu puteau simți frumusețea sub degete. Pentru el, să faci amor cu o femeie însemna să încerci să auzi dincolo de zgomotul perceput, să cauți melosul originar, cîntecul corpului ei, să auzi și să răspunzi cu armonie. Șirin era pentru el atît de naturală și ușoară, încît se pomeni întrebîndu-se dacă ei nu erau ceva dincolo de carne, o anumită împerechere firească dincolo de limitele conștiinței. Lui i se părea că Șirin fusese făcută pentru el, pentru gusturile lui, dorințele lui, pentru simțul lui de frumos. Dar el nu-și permitea niciodată să se gîndească prea mult la asemenea lucruri.

Pentru că totul era un rahat, la urma urmei.

Sub degetele lui, ea se încordă. Trebui să se urce pe ea ca să evite să fie expulzat din corpul ei. Ea își strînse tare ochii și începu să urce spre prima mică splendoare. O simțea așa de bine, că putea chiar s-o necăjească puțin. Își umezi iar vîrful degetelor în gură, iute, și le furișă iar pe ea. Ea se încleștă ușor și căzu înapoi. El simți o umezeală caldă, pulsînd din ea. Femeile erau diferite și în privința asta. Unele nu-ți făceau niciodată darul ăsta. Dar la Șirin, cînd începea să se cufunde în extaz, venea ca o serie de inundații, salutîndu-te, cerînd mai mult. Și ea se înălță, pierzîndu-se într-o învăluire de extaz, apoi liniștindu-se și începînd din nou la un nivel mai înalt.

— Dă-mi sînul, zise el.

Supusă, ea își prinse sînul stîng în mînă, împingîndu-l în sus, făcîndu-l plin atît cît o lăsa corpul ei zvelt, și el se încovrigă să-l sugă și să-l mestece.

Ea tremură. Două degete ale lui se jucară cu ea pînă ce se încordă atît de mult, încît el lunecă din abdomenul ei. Era

atît de transportată, încît nu băgă de seamă. Se încordă și se încordă, îndurerîndu-i mîna între coapsele ei, forțînd-o să intre într-un unghi dureros, cu una din mîini vîrîndu-i sînul în gură, cu cealaltă pe ceafa lui, trăgîndu-l înăuntru. El simțea cum se ridicau valurile mai mari, de felul celor de dinainte ca ea să explodeze.

Ea gemu. Ca un animal. Zvîrlind din picioare. Abdomenul ei oțelit se ridică deasupra lui, chinuindu-i mîna care trebuia să stea pe ea. El o împinse pînă jos și începu să o mîngîie cu vîrful degetului gros.

Ea tresări spasmodic. El n-o lăsă să-i scape. Ea tresări iar și se încordă, și scose un sunet fără răsuflare care se ridică din uitare. Zvîcni, parcă atinsă de electricitate, și scoase un geamăt uriaș, aproape frîngîndu-se în țipăt. Într-o panică de sensibilitate, îi izbi mîna, scoțîndu-i-o și gîfîind mirată.

Aspru, el se împinse din nou în ea. Ea era plină de umezeală și îi răspunse cu o promptitudine care-l șocă puțin după intensitatea orgasmului ei. Era totdeauna dispusă pentru el, prima femeie care nu-i spusese, la un anumit punct, că nu mai putea continua. Micuța Șirin. Care nu ceda niciodată.

— Mă vrei ? întrebă ea.

— O, da.

Ochii îi erau închiși și era atît de departe, încît nu prea era convins că-i răspunsese. Voia să *ajungă* la ea. Îi prinse carnea de sub șolduri, lipind-o de el ca într-un lacăt și intră în ea cu o ferocitate care trebuia s-o doară.

— *Mă vrei* ?

— Da. *Da*.

— Atunci, *ia-mă*. *Adînc* înăuntru. Cu o mînă liberă, el îi întinse picioarele în sus în spatele lui. *Ține-mă*.

Cu toată tăria din trupul său, cu toți mușchii de înotător și greutatea oaselor, plonjă în ea, dîndu-și drumul. Ea se ținu de el cu brațele subțiri și tari, cu picioarele ei fine și suple. El se frecă tare de ea, chiar și acum vrînd să meargă mai adînc, să ajungă la ea, *să ajungă la ea*.

Mai tîrziu, stînd fără vorbe unul în brațele celuilalt, pictorul înțelese că îi era teamă. Teamă că s-ar putea schimba și îndrăgosti de această femeie, chiar mai mult, teamă că aceasta ar fi din motive neîndreptățite. Îi era teamă că ea se

va dovedi necinstită, nedemnă de încredere, goală chiar și de virtuțile minime pe care trebuia să le aducă într-o dragoste, ca s-o facă să dureze. Îi era teamă de lipsa lui de stăpînire, teamă că numai acum, la vîrsta de treizeci și cinci de ani, descoperise ceva cu un înțeles atît de intens, încît n-o să poată niciodată să renunțe la acest ceva. Pentru prima dată în viață, se întreba cum o să se descurce cînd o anumită femeie va pleca de la el și nu putea să rîdă de temerile sale, îndepărtîndu-le. Știa deja că o va iubi, gîndindu-se că, poate, o va iubi pentru un timp foarte, foarte îndelungat. Voia să-i vorbească, să încerce s-o deschidă cu vorbe. Dar toate cuvintele posibile îi sunau banale și răsuflate. Voia să-i spună :

„Acum, cînd te-am găsit, n-am să te las niciodată să pleci". Dar, în loc să vorbească, își coborî, pur și simplu, palma pe părul ei și pe umezeala catifelată a spatelui.

Îi era teribil de teamă și își dorea ca trupul să i se redeștepte ca să-i poată spune ce simțea în singurul fel care i se părea real, singurul fel de care era sigur și în care credea. Își dorea să facă dragoste cu ea fără încetare, astfel încît să poată fi mereu împreună, cel puțin în felul acesta. O ținu în brațe, o micuță femeie-copil din mușchi și oase a căror sumă era mult mai mare decît părțile. O ținu mai strîns, îngrozit să o piardă înainte ca legătura lor să poată să se împlinească. I se părea că nici unui bărbat nu-i putuse fi atîta teamă să nu piardă o femeie.

El, firește, nu înțelegea cum o zguduise pe fată. Îi înțelegea corpul și asta îi dădea iluzia că înțelege mult mai mult din ea decît o înțelegea cu adevărat. Mai presus de orice, el nu înțelegea cît de asemănători erau ei doi în singurătatea lor și în capacitatea lor neînduplecată, distrugătoare, de a iubi.

Dezgheț. Cînd te grăbeai pe drumurile înghețate, cizmele prindeau mîzgă și umezeala lipicioasă intra între tălpi și carîmbi. La Moscova, atît de departe de mare, aerul avea un iz crud, aproape de sărătură, și îți închipuiai că e mai cald decît era și trebuia să ai multă minte ca să nu-ți deschizi haina. Nu era începutul primăverii. Nu încă. Era un dezgheț fals, o falsă speranță, totuși trezea promisiunea că, peste cîteva săptămîni sau o lună, pămîntul se va înmuia destul pentru a absorbi zăpada topită și nenumăratele mici cutremure vor

zugrăvi încet în verde locurile goale. La mijlocul zilei de lucru, trei muncitori stăteau ghemuiți lîngă un foc de resturi într-un șantier de construcții și un bărbat cu capul descoperit trecea din mînă în mînă o sticlă. Pe cer se rostogoleau nori pentru o furtună aiurea, iar la coada din fața micii băcănii, care deservea șirurile de locuințe, o tînără femeie își închise ochii și-și înălță fața, de parcă soarele de vară și-ar fi revărsat deja razele asupra tuturor.

Sașa mergea repede. Părul îi era încă umed după înot. Nu își rezervase destul timp ca să și-l usuce, nerăbdător să se întoarcă în locuința goală cu mirosul lui Șirin plutind în aer, astfel să o poată picta din memorie, să fure această lumină cenușie și să o vîre în paleta sa, să încerce să o prindă, să o fixeze sub penel. Aerul umed și iute îi aminti de vînturile de mare care veneau asupra Rigăi, întunecînd-o, și se gîndi cum va trebui să meargă și să facă treaba aceea silită, cum nu-și dorise niciodată așa ceva și cum era acum mult mai greu, pentru că nu dorea să o părăsească pe Șirin. Își făcea griji că ea, pur și simplu, avea să rătăcească în alte paturi în săptămînile cît era absent. Obișnuit cu suprema încredere în sine în ce privește femeile, se trezi că-și face griji ca nu cumva un alt bărbat să se dovedească mai atrăgător pentru ea, mai capabil să ajungă la ea, să o trezească la viață. Undeva, aștepta un bărbat, care avea să-i ofere mai mult sau iluzia de mai mult. În timp ce el picta minciuni la Riga.

Înotul de astăzi nu îi adusese pacea obișnuită. Fusese obosit și antrenarea mușchilor nu fusese altceva decît un chin. Încercase să-l sune pe Bilinski o ultimă dată, să pledeze pe lîngă el pentru o detașare mai scurtă, mai apropiată. Dar ei îl voiau la Riga. Unde vîntul bătea în oraș dinspre marele golf, urmînd fluviul pînă cînd își făcea drum pe străzile întortocheate ale vechiului oraș, urlînd de secole, făcînd să scîrțîie inscripțiile vechi și grele și gata să rupă din acoperișuri și frontoane. Despre Riga avea numai amintiri bune, dragi. Acum simțea de parcă ar fi fost trimis să-și facă nevoile pe străzile ei.

Îl îndepărtau de Șirin, de calda, bruneta, auria, meridionala Șirin. Era o țară crescută peste limite, smintită, fără noimă, stricată de o rusitate impusă, cu triumful mediocrității, de la orașele în care caii cavalerilor teutoni își

scăpăraseră copitele de pietrele caldarîmului pînă la deșerturile în care călăreții sălbatici, îmbrăcați țipător, roiseră năpustindu-se asupra caravanelor de cămile încărcate cu mătăsuri. Era prea mare, prea mare pentru vreun om, vreo viață, vreun guvern.

O urmă de ploaie i se prelinse pe față cînd intră la adăpostul blocului său. Vestibulul era murdar de urmele iernii și o bunică cu o cîrpă de șters se certa cu un bătrîn cu panglici destrămate pe haină. Sașa îi ignoră, țîșnind în sus pe scară, cizmele zdrobind bucățele de sticlă năclăită. Învățase să trăiască trecînd pe lîngă toate acestea, nelăsîndu-le să-l atingă. Chiar cu un nume de familie rusesc și un buletin de identitate rusesc, el totuși nu se considera întru totul unul dintre ei. Cu pumnii lor mari și sufletele mici pe care încercau să și le mărească cu băutură și plîns. Cînd Bilinski îl condamnase la treaba de la Riga, aceasta descătușase celălalt torent de sînge din vinele lui Sașa, sîngele unui fiu leton al unei mame letone, a cărei mamă nu acceptase niciodată venirea rușilor. Nici măcar cînd o trîntiseră pe o alee și o făcuseră poștă.

Cum, Doamne, o să picteze triumful glorios al Armatei Roșii pe pereții din Riga ? În Germania sau Georgia, totul era o fantezie, basme cu tunuri. Ea nu o să mă ierte niciodată, gîndi el, de parcă bunica trăia încă. Îi trecu prin minte că, de la moartea bunicii, Șirin era prima ființă umană pe care ajunsese aproape s-o iubească — s-o iubească în sensul că nu puteai suporta gîndul pierderii celuilalt. Nu-și iubise mama niciodată cu adevărat în felul acesta, cu o dragoste mare, copleșitoare. Nevoia simțită în copilărie evoluase, ajungînd să fie compătimire și afecțiune, nimic altceva. Ea fusese oarecum prea mică, pitindu-se veșnic în umbra ofițerului căruia i se dăduse, în timp ce fața tatălui se îngroșa și se roșea, și era tot mai iute la mînie. Sașa se gîndea la tatăl său totdeauna cum fusese înainte de moarte. Era imposibil să vezi în haidamacul acela corpolent vreo urmă din locotenentul puternic, elegant care o fermecase pe fata letonă și o răpise familiei, țării și minților ei.

Sașa deschise ușa apartamentului, o încuie la loc, își scoase fularul și abia văzu pantalonii de uniformă de sub masa din bucătărie.

Azvîrlindu-și jacheta în studio, Sașa intră în bucătărie.

Fratele său ședea liniștit la celălalt capăt al mesei, fumînd o țigară. Arăta curat și foarte îngrijit, chipeș încă, dar într-un fel care era puțin prea dichisit și ordonat ca să atragă o femeie cu adevărat interesantă. Sașa observă că părul omului în uniformă se rărise mult de cînd se întîlniseră ultima dată.

Se uita la Sașa cu ochi calmi, inteligenți, mîngîia pisoiul care îi stătea în poală într-o somnolență cu ochii închiși.

— Îți admiram picturile, spuse colonelul de la KGB. Mergi tot mai bine. E un dar.

— Dă-te jos, Vrubel, îi spuse Sașa pisoiului cu asprime și animalul surprins țîșni spre unul din ascunzișurile din cealaltă cameră.

— Zi proastă ? întrebă intrusul.

— Ce vrei ?

Fratele își scutură țigara pe o scrumieră crăpată.

— Nu putem sta de vorbă ? Nu pot să te vizitez ?

— Nu avem ce să ne spunem, spuse Sașa. Așa ar fi arătat tata, gîndi el, dacă s-ar fi îngrijit. Dacă nu ar fi fost un asemenea porc stupid și bețiv. Oricum, nu vii niciodată să mă vezi fără motiv.

— Asta-i alegerea ta. Nu a mea.

— Și nu ai dreptul să intri cu forța în apartamentul meu. Nu sînt un criminal. Am dreptul să fiu lăsat în pace.

— Nu putem sta de vorbă ?

— N-am nimic să-ți spun.

Fratele încuviință din cap.

— Poate am eu să-ți spun ceva ?

— Atunci spune-o și ieși afară.

— Nici măcar o ceașcă de ceai, Sașa ?

Gesticulă spre cîteva cești de ceai orientale pe care le lăsase Șirin.

— E greu să găsești ceai în zilele astea. Nu capăt totul pe gratis de la KGB.

— N-ai putea să iei loc, ca să stăm de vorbă ca doi oameni maturi ? Dacă nu ca frații ?

— Am de ales ? Ajung la pușcărie dacă refuz ?

— Nu fi măgar.

Cu fața și inima închise, Sașa ocupă celălalt scaun.

— Vorbește, deci.
— Sașa, mă îngrijorezi.
— Nu mă interesează.
— Nu asta vreau să spun. Știu că pictura merge bine și toate astea. Am greșit în privința asta și îmi pare rău. Sînt foarte mîndru de tine. Lucrările tale sînt într-adevăr foarte bune. Cînd pictezi, ce vrei să pictezi. Sașa îl simțea pe frate încercînd să-i prindă privirea. Restul este, bineînțeles, doar un exercițiu tehnic.
Sașa simți un val de mînie. Pașa fusese întotdeauna așa. Totdeauna mai deștept, totdeauna aprecia, făcea morală.
— Nu știam să fii critic de artă.
Pavel dădu din umeri și se lăsă pe spate.
— Nu sînt. Dar... munca mea de o viață mă face să recunosc ce e autentic de ce nu e....
Sașa zîmbi compătimitor.
— Și de asta ești aici ? Să-mi dai lecții despre autenticitate în artă ?
Pavel își pipăi capul, un gest de frămîntare, de căutare a cuvintelor.
— Păi, într-un sens, e și o chestiune de ce e autentic și ce nu e. Te vezi cu o fată. Șirin Talala. Cît de mult știi cu adevărat despre ea, Sașa ?
Sașa înghețǎ. Îi luă un moment ca să formuleze un răspuns.
— Știu, minți el, tot ce trebuie să știu despre ea. Oricum, femeile din viața mea nu sînt treaba ta.
Pavel încuviință din cap.
— Normal, e adevărat. Și niciodată nu m-am amestecat în viața ta particulară.
— Aiurea.
— Nu. Nu, aia a fost altceva. Doar... pur și simplu, mi-a fost teamă că o viață de artist, că oarecum...
— Și acum vrei să-mi spui pe cine să regulez și pe cine nu.
Pe fața lui Pavel se produse o schimbare. Era destul de ușoară, astfel încît numai un frate sau cel supus unui îndelungat interogatoriu ar fi observat-o. Avea pe față o expresie de hotărîre reînnoită, foarte serioasă.
— Da. De data asta, da.

— N-ar trebui să fii pe afară urmărindu-i pe criminali ? Sau spionîndu-i pe turiştii străini ?

— Saşa, te rog. Ascultă-mă. Nu e de glumă. Ştii ceva totuşi despre tatăl lui Şirin Talala ?

Saşa luă o mutră obraznică, de vagabond de stradă, pe care nu o mai avusese de ani de zile.

— E ceva grangur în Uzbekistan. Un porc de ştab şi etcetera.

— Ascultă-mă, Saşa. Ali Talala nu e numai un grangur în partid. Omul e un ucigaş. E la fel de corupt, de rău, ca oricare altul din ţara asta. Şi ar fi al naibii de periculos pentru tine dacă el hotărăşte că nu-i place ca îngerul lui să doarmă cu vreun pictor rus care are reputaţia că-şi plimbă scula prin toată Moscova. Pavel strîmbă din nas. Locul ăsta încă miroase ca un bordel.

Cu forţa revelaţiei, toate se aranjară în capul lui Saşa. Acum îl înţelegea pe fratele lui.

— Ticălosule. Vrei să spui, de fapt, că nu vrei ca la KGB să se afle că fratele unei stele strălucitoare are o idilă cu fata unui gangster. Te gîndeşti numai la cariera ta nenorocită.

Pavel îşi trecu peste tîmplă o mînă grea şi lăsă în jos buza.

— O, pentru numele lui Dumnezeu, Saşa. Asta-i pe dos. Există totdeauna posibilitatea să încerce să ajungă la mine prin tine. Dar eu îmi fac griji pentru *tine*. Tu trăieşti în mica ta lume de picturi — tu nu ştii ce-i afară. Lucrez la dosarul lui Talala de doi ani şi dacă e ceva ce-i deosebeşte pe oamenii ăştia e dorinţa de răzbunare. Ei nu uită niciodată şi nu iartă niciodată.

Saşa nu credea o iotă.

— Dacă tipul ăsta e un asemenea ucigaş cu sînge rece şi aşa mai departe, de ce nu e în puşcărie ? De ce nu-l arestezi să ne aperi pe toţi ?

— Asta-i altă poveste.

— Şirin nu e ganster, spuse Saşa categoric, definitiv.

— Nici n-am spus că e. Cel puţin, nu avem dovezi să fie implicată direct în ceva. Nu, Şirin Talala e o tînără studentă foarte inteligentă de la limbi străine, extraordinar de proastă în alegerea bărbaţilor.

Pe Saşa îl trecu un fior. Fără să vrea.

— Şirin e liberă să facă ce vrea.

Pavel încuviință.

— Sașa, are o firmă proastă. Toată familia are o firmă proastă. Sînt răi.

— Șirin nu e rea.

Măcar de asta, Sașa era sigur. Chiar dacă tot ce-i spunea fratele era cumva adevărat, Șirin nu era rea.

Rătăcită, poate. În felul în care știa că și el era rătăcit și totdeauna fusese un rătăcit. Dar nu rău.

Pavel strînse din umeri, ridicîndu-și epoleții. Arăta foarte obosit.

— Poate că nu. Poate că e doar un copil zăpăcit. Dar tatăl ei e un monstru sîngeros. Pentru Dumnezeu, *gîndește-te*, Sașa. Ticălosul ar putea să-ți facă rău, să te omoare. Nu i-ar strica nici măcar pofta de mîncare. Vreau să spun, cu toate femeile de acolo....

Sașa se uită la fratele său care putea să nu fi fost deloc fratele lui cu adevărat.

— Îmi aleg singur cu cine să mă culc. Și mi se pare că am un dosar mai bun decît tine cînd e vorba de ales.

Pavel se așeză din nou. Atît de obosit. Și de lezat, acum. Dar Sașa dorea să-l rănească. Să i-o plătească.

— Băieții mei, spuse Pavel liniștit, ar vrea să te mai vadă. Nu trebuie să-i superi. Ești totuși unchiul lor.

— Ești sigur că ești tatăl lor ?

Pavel refuză să se enerveze.

— O, cred că da, spuse el moale. Apoi zîmbi. Dar cine știe cu adevărat ceva în viața asta ? Important e că sînt băieți buni.

— Ultima dată cînd i-am văzut, nici măcar nu arătau ca tine.

— Seamănă cu mama lor. Vocea lui Pavel rămăsese liniștită, aproape duioasă. Fără urmă de amărăciune. Micuțul Sașa desenează, știi ?

— Poate că ar trebui să te căsătorești din nou, spuse Sașa, chinuindu-și fratele cum numai el știa. Pavel nu avea să se mai căsătorească.

— Nu, spuse serios Pavel. Nu sînt bun de soț. Poate, nici de tată. Poate că sînt prea mult ca bătrînul nostru. Oricum, am munca mea.

— Fii cinstit. Despre asta-i vorba, nu-i așa ? Munca ta sfîntă. Nu vrem să pătăm dosarul colonelului în ascensiune, nu-i așa ?

— *Nu*.

Pavel se aplecă înainte și, pentru o clipă, Sașa crezu că fratele lui o să se întindă peste masă și o să-l înșface.

— Nu-ți poate intra o dată în mintea aia a ta amețită de sex că sînt îngrijorat pentru tine ? Vremurile sînt proaste, Sașa. *Foarte* proaste. Și tu te încurci cu oameni foarte răi. E o combinație nenorocită.

— Pot să-mi port singur de grijă, zise Sașa. Dar în suflet îl măcina grija.

Șirin.

— Nu, *nu poți*, zise Pavel. Asta e. *Nu poți* să-ți porți singur de grijă cînd ai de a face cu oamenii ăștia.

— Așa că trebuie să urmez sfaturile KGB-ului...

— Trebuie să urmezi sfaturile fratelui tău. De data asta, măcar.

— N-am frate.

— Nu fi copil.

— N-am frate.

Pavel întinse mîna și apucă încheietura mîinii lui Sașa. Îl strînse foarte tare.

— Pielea asta, spuse el, scuturînd brațul fratelui, sîngele, toate. Toate sînt *la fel*. Nu-nțelegi ? Noi sîntem tot ce-a rămas. Sîntem frați, indiferent de ce dracu gîndești tu că ești sau nu. Sîntem *frați*. Și nu vreau să i se întîmple ceva rău fratelui meu.

— Am încetat să fim frați din ziua în care ți-ai pus uniforma asta.

Pavel dădu drumul mîinii. Oftă și se așeză înapoi, clătinînd din cap.

— De ce trebuie să te dai așa mare ?

Sașa se aplecă să atace.

— Și tu ? Uniforma asta e ultimul lucru pe care l-a văzut bunicul nostru. Înainte ca unul dintre gealații tăi să-i fi vîrît un glonte-n cap. Și panglicile tale. Pentru ce dracu sînt ? *Tu* n-ai fost niciodată în război. Sașa se ridică, întinzînd mîna spre pieptul lui Pavel, dar fratele lui îi dădu mîna la o parte. Poate că asta-i pentru violarea unei fetițe îngrozite într-o

pivniță. Sau poate doar comemorează aniversarea vechilor violuri. Și aia. Pentru ce e ? Pentru ars cărțile ? Sau numai pentru împușcarea autorilor ? Cred că aia de la capăt e doar pentru pupincurism, pentru pupatu-n cur al rușilor pînă te-ai umplut de rahat, de nu te mai cureți cît îi trăi.

Sașa nu mai avea cuvinte, nu mai avea răsuflare, nu mai avea mînie.

Pavel se ridică. Părea bolnav de mîhnire. Lui Sașa îi trecu prin minte că luase o poziție cu totul greșită, că Pavel era cinstit cît putea un om să fie de cinstit și că se străduia cît putea. Era un om nenorocos, în atîtea privințe.

Dar Sașa nu putea da înapoi. Era imposibil să i se admită acestui om încărunțit cu uniforma bine ajustată că ar putea avea dreptate în anumite privințe, cîtva timp.

Pavel își îmbrăcă mantaua, potrivind-o pe umeri ca să se așeze cum trebuie. Arăta nespus de trist.

Sașa își feri privirea.

— Te rog, zise Pavel. Fii atent.

Și ieși din apartament.

Sașa se așeză. Observă că ploua necontenit dincolo de perdelele decolorate. Dezghețul nu avea să țină. Ploaia se va face gheață. Apoi va veni iar zăpada, făcînd mersul nesigur. Fusese doar un dezgheț fals, iar primăvara era încă departe.

Vrubel intră din cealaltă cameră și sări în poala lui Sașa. El mîngîie pisoiul fără să se gîndească, privind fix cerul închis. Nu mai simțea îndemnul de a picta. Fusese o după-amiază blestemată.

Pisica începu să toarcă.

— Și tu ești o curvă, îi spuse Sașa animalului.

PARTEA A DOUA

Țara îndepărtată

14

DACĂ PLECI DIN CAPITALA UZBECĂ Taşkent pe una dintre şoselele principale, de-a lungul cărora autobuzele curate, neaglomerate, rezervate turiştilor străini gem din angrenaje, ieşi brusc dintr-un oraş nou, cu destulă verdeaţă, şi urci pe dealurile sobre, unde oameni călări încă îşi păzesc turmele de oi de pe creste. Dacă, însă, mergi cu maşina singur noaptea şi indicatoarele puse prost îţi tulbură ochii şi inima, s-ar putea să te rătăceşti într-un hăţiş de străzi stricate, unde feţele surprinse din faţa farurilor îţi arată limpede cît eşti de nepoftit, poate cît de rău venit. Dacă e numai seară, s-ar putea să mai vezi unghiurile strîmbe şi peticele livide unde casele nedistruse de ultimul cutremur de pămînt au fost refăcute pentru a fi locuite. Unele dintre cartierele acestea sînt pentru slavii etnici, care trăiesc aparte de ceilalţi locuitori ai acestui oraş şi, dacă nu ai fost în ţară de mult timp, s-ar putea să fii surprins neplăcut să vezi o tînără femeie blondă în blugi îmbăindu-şi copilul într-un şanţ. Dar cele mai multe dintre aceste cartiere, care servesc drept adăpost celor fără influenţă sau ambiţie, sau destul noroc, aparţin uzbecilor şi unei ţesături de familii tadjice şi kirghize coborîte de pe dealurile singuratice. Dacă ultima lumină a serii îţi dezvăluie pielea albă sau dacă te opreşti la un colţ greşit, sau coteşti pe o fundătură, feţele care se uită fix la tine vor manifesta o curiozitate care nu este deloc o demonstraţie a tradiţionalei ospitalităţi uzbece. Este foarte important să stabileşti cît mai curînd posibil că eşti american sau german, sau englez, sau francez sau argentinian — orice, astfel încît să nu fii luat drept rus în întunericul care coboară,

cînd sînt lăsate să se odihnească toate proclamațiile de fraternitate de la lumina zilei. Dacă este încă destulă lumină, doar hainele sau bunii dinți albi te pot salva de momente neconfortabile, anunțîndu-te ca străin și, prin urmare, minunat, dar, dacă noaptea este prea profundă ca să-ți arăți fața îngrijită sau hainele bune pe ulițele acelea murdare sau pe jumătate pavate, trebuie iute să vorbești în limba ta, lăsînd dinadins la o parte acele cuvinte și expresii în rusă memorate atent. În acest fel, nimic nu o să ți se întîmple și, în cele din urmă, vei intra din nou în orașul cu blocuri înalte, albe, protejate de cutremure, cu străzile neaglomerate, și vei găsi drumul care-ți trebuia, sosind fără nici o problemă numai cu o mică pierdere de timp și o senzație sporită a aventurii. Toate astea, desigur, se întîmplă doar dacă nu cunoști drumul.

Pentru cei care știu, există un alt drum. El duce dincolo de colibele cu pomi fructiferi și mașini vechi și stricate, pe lîngă sate vechi înghițite de centura lărgită a orașului, pînă cînd calea pavată îngustă dă într-un parc înconjurat de un zid. Pe zid nu sînt indicatoare sau lozinci patriotarde și el este remarcabil de bine întreținut. Doar rareori se văd cărămizile vechi prin tencuială. Vezi o poartă dublă de fier, dar s-ar putea ușor să-ți scape, poate distras de un om care șade într-o parte pe un măgar pe cînd copitele acestuia se îndreaptă spre casă. Zidul este destul de înalt, astfel încît un om nu poate vedea peste el, și în spatele lui crește o plantație deasă de copaci. În spatele copacilor se află o casă mare cu acareturi bine întreținute. Construită în ultimii ani pașnici ai unei Rusii care era oficial imperială, înainte să vină Marele Război și să se schimbe optica, aceasta era un refugiu la țară al demnitarilor aristocrați condamnați să facă o inspecție de serviciu departe de St. Petersburg. Astăzi, totul e foarte diferit, iar un cetățean din partea locului care ar trece pe acolo, chiar dacă nu ar cunoaște detaliile, ar înțelege că zidul și copacii, și poarta păzită liniștit ocrotesc tihna reprezentanților obosiți ai poporului, oameni obosiți de munca lor fără sfîrșit de construire a unui viitor mai bun. Desigur, un asemenea refugiu nu ar fi accesibil chiar oricărui tribun al poporului, ci celor care au dat cel mai mult, ale căror realizări le-au între-

cut pe cele ale birocraților de rînd care trudesc din greu. Cineva, avînd privilegiul să cunoască menirea exactă a vechii case, care supraviețuise revoluției, războiului civil și cutremurului, putea să zîmbească cunoscător, chiar să-i spună o glumă prietenului în care avea încredere. Dar nici un trecător nu privea prea atent, dacă apărea brusc o limuzină neagră din poarta întunecată. Sînt, în fine, lucruri mai bine să fie lăsate în pace.

În conacul din parcul din spatele zidului sînt numeroase apartamente, toate deservite de un personal discret. Oameni importanți, care ar putea prea bine să se întîlnească acasă la ei sau în restaurantele oficiale din Tașkent, își petrec de obicei orele în acest conac, într-adins departe de colegii lor, deși, ocazional, aici au avut loc reuniuni de dimensiuni istorice.

Aceste întruniri sînt asemănătoare prin aceea că unii dintre participanți ajung invariabil să le regrete. Ele sînt asemănătoare și prin aceea că nici un străin nu este invitat și, desigur, nici un slav.

Într-unul din aceste apartamente trăia o tînără femeie care șchiopăta tot mai rău. Ea era însoțită de două persoane. Prima era o femeie, o bătrînă cu figură burlescă, a cărei față purta cicatricele unei perioade dintre declanșarea unei boli și începutul tratamentului medical. Bătrîna căuta să reducă evidența cicatricelor cu fard strălucitor pe care nici o uzbecă respectabilă nu și l-ar fi pus. Cealaltă persoană era un bărbat mușchiulos de vîrstă indefinită. El fusese ales pentru a o însoți pe tînăra femeie deoarece era brutal și homosexual. El era foarte recunoscător să dețină această slujbă, deoarece îi oferea un grad de protecție în viciile sale, deși nu aducea înapoi cu el nici una din manifestările acestor slăbiciuni cînd se întorcea în oraș din călătoriile săptămînale. Atît bătrîna cu semnele nenorocirii pe față, cît și bărbatul cu semnele încăierărilor pe mîini primeau salarii bune ca să servească drept însoțitori ai tinerei femei șchioape și ca s-o păzească. Ei trebuia să aibă grijă ca nici un intrus, nici un vizitator sau alt locatar al conacului să nu aibă absolut nici un contact cu ea. Tot ei trebuia să vadă ca ea să nu dispară într-o zi pe

străzile Taşkentului sau înapoi pe dealurile de unde o vînduse familia ei pentru un preț foarte mare îndată ce devenise evident că frumoasa lor fiică de treisprezece ani avea marele noroc să sufere de o boală degenerativă a șoldului. Bătrîna și umbra de bărbat înțeleseseră că, dacă i se întîmpla tinerei femei ceva, aveau să plătească cu viața.

Numele tinerei femei era Ași și locuia deja în casă de mai mult de zece ani. Cînd marele om nu putea să fie cu ea, ea era cea mai fericită primăvara sau toamna, cînd nu era nici prea cald nici prea rece și era plăcut să șadă în grădină. Ea și cu bătrîna ședeau pe o bancă sub un pom, ținîndu-se deoparte de celelalte femei care locuiau în casă și care erau adesea prietene una cu alta, iar bătrîna o ajuta să învețe versuri care îi plăceau mult marelui om. Cuvintele sunau totdeauna frumos și ea încerca din greu să le învețe pe dinafară, pentru că asta îl făcea atît de fericit pe marele om. Ea ședea în mătăsuri, cu grădina blîndă în jurul ei, închipuindu-și că versurile erau despre ea și marele om. Bătrîna știa un număr remarcabil de poezii fără să recurgă la cărți și, o dată cu trecerea anilor, ea i le spunea lui Ași. Ași simțea o anumită afecțiune față de bătrîna cu fața devastată, deși bătrîna nu arăta în schimb nici un semn de afecțiune. Avea doar poezii de învățat, povești vechi care trebuia luate cuvînt cu cuvînt sau cîntece, deși Ași nu fusese dăruită cu voce bună care să completeze norocul bolii. Mai înainte, bătrîna o învățase și alte lucruri, dar Ași le știa pe toate, fără să mai fie nevoie să fie dădăcită.

Boala înainta încet, dar, în fiecare toamnă, cînd se întorceau în grădină după vara dogorîtoare, îi era ceva mai greu la mers. Nu i se permitea să folosească un baston sau o cîrjă, întrucît asta ar fi diminuat efectul.

— Fii recunoscătoare lui Dumnezeu, îi spunea bătrîna. El ți-a făcut norocul.

Uneori, marele om nu venea nici măcar o dată la ea luni de zile. Apoi, el putea fi cu ea o săptămînă în fiecare seară. Era cea mai fericită cînd el era cu ea. Îi făcea plăcere să-i facă lui pe plac. Ea trăia pentru vorbele lui bune. Dar, mai

presus de orice, ea trăia pentru miezurile de noapte cînd el domolea un timp arşiţa din ea.

Uneori se gîndea că o să înnebunească. Corpul ei era ceva atît de ciudat, de ciudat. Ea nu avea, într-adevăr, nici o putere asupra lui şi ştia că era bine să fie încuiată, aşa încît să se păstreze pentru marele om. Ea nu ştia cum ar putea oare să rămînă demnă şi curată într-o lume de bărbaţi, corpul ei dorindu-şi-l pe fiecare dintre ei. Era mult, mult mai bine să fie încuiată.

Dar, din timp în timp, era teribil de dificil. Uneori noaptea — sau, pe neaşteptate, în mijlocul după-amiezii — corpul ei începea să se mişte fără vrerea ei, ardea şi ardea, pînă cînd îşi simţea mirosul mocnind prin mătăsuri. Era totdeauna bucuroasă cînd bătrîna începea să se foiască în jurul ei, făcînd-o drăguţă pe cît permitea arta, pregătind-o pentru sosirea marelui om.

— Fii recunoscătoare lui Dumnezeu, îi spunea bătrîna. Dacă omul acesta nu te-ar fi luat pentru sine, tatăl tău te-ar fi putut da unui codoş împuţit care te-ar fi vîndut pe vreo uliţă din spatele bazarului. Şi atunci darul tău ar fi fost blestemul tău.

Ali Talala era obosit şi starea lui de spirit era detestabilă. Toată iscusinţa lui Aşi nu îl putea înviora. Akanaiev îl chemase la sediul partidului din Taşkent, întrerupînd şederea lui Talala cu familia pe dealurile de mai jos de Samarkand, stricîndu-i programul care l-ar fi readus la Moscova ca să se întîlnească cu ucrainenii, dar, mai rău decît toate, subliniind limitele foarte reale ale puterii lui Talala.

Akanaiev fusese fără ruşine. În loc să-l invite la un pahar de ceai şi să vorbească cu el ca un vechi tovarăş, îl lăsase să stea ca un şcolar în faţa biroului.

— Eşti *nebun ?* întrebă Akanaiev, vocea lui trădînd o furie abia controlată. În ce secol crezi că trăieşti ? Nu te poţi purta ca unul dintre bandiţii aceia căcăcioşi de strămoşi de-ai tăi. Akanaiev se dădu pe spate în scaun cu un dezgust teatral, încadrîndu-se sub portretul lui Lenin cu trăsături asiatice accentuate. Cine te crezi ? *Cine* te crezi, Ali Talala ? Se trase

înapoi la birou și se aplecă înainte. Ce faci la Moscova, în casa rusului, e una. Dar omul trebuie să fie tare prost să-și murdărească propria casă.

— Rușii trebuie învățați limitele...

— Taci din gură și ascultă.

Talala tresări, parcă biciuit. Era de neconceput ca Akanaiev să-i vorbească în felul ăsta.

— Ieșirea asta... a fost de neiertat. Ai de achitat, nouă tuturora, un cont de neplătit. Pentru prostia ta. Akanaiev clătină din cap. Ce naiba te-a apucat ? Să omori un colonel de KGB ? Și să măcelărești, Dumnezeule, cîți au fost ? Nu-i nimic. Unul ar fi fost de ajuns. Vrei cu adevărat să le dai rușilor pretextul să ne mături pe toți și să conducă cu tancurile ?

— Rușii au destule treburi.

— Nu subestima niciodată capacitatea rușilor de a fi brutali. Prostule, prostule. Vremea de-acum cere să procedăm delicat. Nimeni nu știe ce ne rezervă viitorul.

Talala nu-și putea aminti nici un singur moment din viață în care să se fi simțit atît de umilit. Dacă i-ar fi vorbit într-o asemenea manieră un altul, l-ar fi ucis. Dar Akanaiev vorbea în numele pumnului de oameni care conduceau întreaga Asie Centrală, nu doar un oraș sau o vale, sau o regiune, sau un clan. Și Talala înțelese gravitatea mesajului.

— Asta-i tot ce ai să-mi spui ?

Akanaiev își încrucișă brațele pe piept, lăsîndu-se din nou pe spate.

— Da. Cît timp înțelegi. Fă-ți treaba murdară altundeva. Nu acolo unde frații tăi trebuie să suporte responsabilitatea.

— Asta-i tot ?

— Da. Piei din ochii mei.

Era prea greu, prea rușinos.

Talala ajunsese la ușă cînd Akanaiev îl chemă înapoi.

— Ascultă. Vreau să-ți spun altceva. Neoficial. Ca un vechi prieten. Nu-l scăpa din ochi pe tînărul Gogandaev.

Talala înlemni.

— Mustafa Gogandaev mi-e ca un fiu.

Akanaiev încuviință.

— Fii cu ochii pe el, prietene, fii cu ochii pe el.

Iar acesta era lucrul cel mai crud dintre toate. Talala pricepu. Pedeapsa cea mai grea pe care o putea primi un om era să i se strecoare îndoiala între el și cei de un sînge cu el. Înțelese într-o clipă de ce îl avertizase Akanaiev : să-l facă să se teamă de ai săi. Să-i strice somnul cu griji închipuite. Era o cruzime la care Talala nu se așteptase din partea lui Akanaiev. Sau chiar din partea superiorilor lui Akanaiev.

Talala nu catadicsi măcar să se oprească la apartamentul din oraș ca să-și schimbe hainele. Îi porunci șoferului să-l ducă direct la iubita lui.

Zîmbind cu o bucurie care era aproape de extazul fizic, Ași se apropie de el șchiopătînd. Bătrîna tîrfă și paznicul dispărură discret, lăsîndu-i pe iubiți împreună. El putea simți flăcările lui Ași chiar cînd nu se atingeau. Îi putea simți dorința în același fel în care tatăl și bunicul său simțiseră înaintea lui, la ibovnicele lor, acea dorință puternică. În tradiția prinților persani, căpeteniile clanului Talala țineau concubine cu șolduri suferinde, femei care ardeau de erotism pe măsură ce oasele lor se emaciau. Numai cele din ultimele faze ale tuberculozei se apropiau de această intensitate sexuală, cu pofta lor pe jumătate smintită la limita morții. Și să găsești o asemenea femeie, care să aibă și frumusețea aleasă a lui Ași, însemna să simți atingerea mîinii lui Dumnezeu. Proxenetul destul de norocos să găsească una ca Ași se asigura pe viață. Bărbații călătoreau de departe ca să petreacă o noapte, o oră cu ea. Dar Ași era numai a lui Talala. Draga lui. Comoara lui. Podoaba lui.

Ultimul bărbat care se atinsese de ea, în afară de Talala, fusese doctorul care o examinase și o curățase de viermi înainte ca stăpînul ei să o îmbrățișeze pentru prima dată. Chiar și pe jumătate copilă, fusese irezistibilă. Acum, cînd boala continua să se agraveze, devenise un miracol. Adesea, îi trebuia toată stăpînirea de sine ca să nu se urce într-un avion și să vină la ea. Să guste încă o dată splendoarea ei teribilă.

Totuși, astăzi, toate atențiile ei, turnatul ceaiului de mentă și fructele oferite, abia îl interesară. Se lăsă jos pe co-

voare, cu cotul sprijinit într-o pernă mare cu broderii și depănă în minte evenimentele zilei, în timp ce Ași îi recita cu vocea ei de seară. O știa : ea simțea că el era încă departe și asta avea să o facă delicios de temătoare. El știa cît de mult îl dorea. Cîtă nevoie avea de el. Toate femeile aveau un suflet de tîrfă. Iar sufletul lui Ași se sfărîma o dată cu oasele.

— „Vino să te ating. Întinde-mi mîna, recită ea, niciodată să nu te părăsesc. Întinde-mi mîna ! O, vezi întunericul care se întinde peste pămînt, în întuneric..."

Lovitura o întrerupse. Talala se rostogolise, agitîndu-și mîna deschisă și o izbise tare într-o parte a gurii. Ași era mică și palma o trîntise înapoi între perne, sîngele țîșni imediat. Talala se ridică în picioare, stînd asupra ei, cu mîna gata să coboare din nou.

— Vacă tîmpită ce ești. Tîrfa de fată a unei tîrfe de mame. Nu poți să înveți ceva cum trebuie ? E „*pe* pămînt", japiță, nu „*peste* pămînt". Ar trebui să te omor în bătăi și să te arunc în stradă, cățea fără minte.

Ași se ghemui înspăimîntată, temîndu-se chiar să șteargă sîngele care i se prelingea din gură. Știa ce însemna cînd marele om era furios. Știa ce însemna să fie bătută pentru răul din ea. Nu îndrăzni nici măcar să îi spună că îi pare rău.

— Pieri din ochii mei, porunci Talala.

Ași ieși tîrîndu-se din preajma lui. De fiecare dată cînd punea jos un genunchi, zdruncinătura îi telegrafia durerea prin articulații și de-a lungul șirei spinării. Încercă să se grăbească, pentru a-i fi pe plac prin supunere, dar corpul i se făcu mototol din cauza efortului. În ușă, se trase în picioare și intră în camera cu saltele, cu mersul unei cămile.

Talala se uită la ea cum merge, simțind prima stîrnire a poftei. Nu o urmă imediat. Era important să aibă un timp să plîngă, să reflecteze, să se îngrijoreze. Apoi reconcilierea în întuneric avea să fie atît de dulce, ea avea să devină o ființă sălbatică, sălbatică precum un torent de munte cînd se topește zăpada pe înălțimi. O s-o legene în brațele sale și o s-o asigure de devotamentul său. Ea o să plîngă de bucurie.

Se întinse pe perna mare și alese o portocală dintre fructele aflate în apropiere. Totul o să fie cum trebuie. Dacă

emirii din Buhara nu le înclinaseră capul celor din clanul Talala, birocrații ăștia n-aveau să li-l taie niciodată. Gîndurile sale trecură de la vechile pagini de glorie ale familiei la treburile iminente de la Moscova. Desigur, nu putea avea încredere în ucraineni, dar le putea arăta, poate, că interesul lor și interesele lui Talala erau unul și același lucru. Cel puțin, pentru moment.

Nimic nu ținea o veșnicie. Nici măcar dragostea și frumusețea. Trebuia să prinzi din zbor prilejul și să ți-l pui în șa. Nici o șansă nu venea de două ori.

Se gîndi cîteva clipe la Șirin, sperînd ca ea să-și găsească fericirea și împlinirea destinului ca și el. Biata Șirin. Născută să fie fiu, batjocorită în învelișul unei fiice.

Simțindu-se mult mai bine, Ali Talala se ridică și o luă pe urma iubitei sale.

Marile orașe din Uzbekistan au personalitate la fel de distinctă ca și cele ale marilor oameni. Tașkentul este cu ostentație nou, un monument sovietic, o pasăre phoenix socialistă, renăscută după un cutremur feroce. El este și sediu oficial al autorității religioase central-asiatice și gazda școlilor de studiere a Coranului sancționate oficial. Totuși, el este cel mai superficial dintre orașele uzbece și, în ciuda hotelurilor și blocurilor de locuințe impresionante, a palatelor culturii și sportului și a promenadelor curate cu cafenele, care par europene dacă nu privești mai îndeaproape, el este întrucîtva cel mai efemer, un oraș născut și renăscut prin decret și nu pentru că puterea unui loc sfînt sau a unui cot de rîu ar fi atras durabil spre el oamenii de-a lungul istoriei. El este un oraș care guvernează și, ceea ce nu poate guverna, visează să guverneze. Dacă stai și te uiți pe marile bulevarde, pare un oraș rusesc. Dar, în spatele fațadelor de ciment, orașul are o altă inimă. Mai jos de noul pavilion al bazarului și de meterezele sale din beton, vechile străduțe aburesc de gunoiul aruncat, iar ceainăriile părăginite îi servesc pe agricultorii și oierii veniți în oraș, ca să-și vîndă produsele și să cumpere cîteva lucruri de calitate proastă, pe care le duc cu ei pe dealuri. Piața de mirodenii, colorată și parfumată, oferă

arome și pentru oala de gătit, și pentru suflet, deși trebuie mai întîi să te bucuri de încredere înainte ca să apară dintr-un buzunar sau dintr-un sac din spatele altui sac vechile leacuri ale medicinei populare. Coboară treptele care separă noul bazar, unde toți sunt bineveniți, de cocioabele dărăpănate în care slavii merg doar în grupuri și un băiat de la țară zîmbește și îți vîră mîndru în față inima sîngerîndă a unei oi, umplîndu-ți părul și obrajii cu un roi de muște. Tașkentul este un oraș care nu suportă să fie examinat îndeaproape. El este un oraș al viitorului, iar el trăiește de la o zi la alta.

Samarkandul este foarte vechi și foarte frumos, cîtă vreme nu te aștepți ca frumusețea să fie ușoară. În el se află deopotrivă vechiul oraș tadjic, centru al Rusiei imperiale din secolul al nouăsprezecelea, și un Samarkand sovietic, modern. Dar izul vechiului este foarte puternic. După scurtă vreme, toate construcțiile noi devin virtual invizibile și casele imperiale se ascund sub umbra copacilor. În final, vezi doar înaltul bulb al moscheii Bibi Hanum, așteptînd de o veșnicie să se prăbușească iar, sau perfectul și maiestuosul Reghistan, sau mausoleele antice de pe un deal sterp înconjurat de morminte mai recente. Acesta este un oraș al sufletelor. Dar ele sînt suflete nefericite, de felul celor care bîntuie nealinate. Samarkandul este un loc de pelerinaj. Dar nu este un oraș sfînt. În ultimă instanță, monumentele lui vorbesc mai mult despre putere decît despre evlavie, podoabele sale fiind prea bogate pentru orice Dumnezeu care se respectă pe sine. Foarte vechi și construit pe straturi de moarte, Samarkandul dă cea mai acută senzație de viață dintre oricare din orașele acestea.

Pentru moarte, te duci la Buhara. Buhara este un oraș sfînt : a rămas fetid de sfînt, în pofida eforturilor și bunelor intenții din secolul nostru, și, ca și toate orașele sfinte, duhnește a cruzime și uitare. Neeradicate niciodată, școlile de studiere a Coranului din oraș sporesc ca număr și, deși mullahii în mare măsură au grijă să dea cezarului ce-i al cezarului, aerul de aici sugerează răbdarea, nu supunerea. Buhara a supraviețuit masacrelor și distrugerilor aproape totale, mereu și mereu și, după standardele locale, rușii invadatori erau niște

amatori, făcîndu-şi treaba cu tratate, acolo unde cuceritorii mai puternici ucideau pur şi simplu tot ce sufla. Cunoscuţi pentru cruzimea şi bogăţia lor, emirii din Buhara au construit crude şi bogate citadele, moschei, madrasale şi minarete. Tot timpul erau bolnavi. Sursa de apă a Buharei, bazată pe rezervoare mari, era infestată cu paraziţi. Oamenii se spălau pentru Dumnezeu şi luau în corp un vierme care creştea şi migra, şocîndu-i de durere pînă cînd, în final, apărea prin pielea şoldului sau a umărului. Apoi, viermele trebuia tras în jurul unui băţ, cu grijă, astfel încît să nu moară înainte de a părăsi complet corpul. Altminteri, putrezea mai departe în victimă. Doctorii roşii, plini de fervoare, au eradicat virtual boala în anii douăzeci, atacînd-o cu igienă, disciplină şi medicamente rudimentare. Dar mai exista un vierme care se cuibărise în inimile oamenilor. Viermele credinţei moţăise, dar nu murise niciodată. Şi deoarece stresul lumii contemporane a devenit insuportabil pentru vechile ordine islamice, şi nemaiputînd concura cu culturile existente, au preferat să se complacă în înapoiere, fundamentalismul islamic începînd să se răspîndească în tot Orientul Mijlociu şi Africa de Nord. În ciuda cordonului sanitar impus de sovietici, republicile central-asiatice au început treptat, în tăcere, mîndru şi cu speranţă, să cedeze trecutului. Mai mult decît orice alt oraş din Uzbekistan, Buhara, îndelung îmbibată în sînge şi ignoranţă, era pregătită pentru Cuvîntul lui Dumnezeu.

— Dumnezeu e mare, spuse Mamum Ersari.

— Dumnezeu e mare, răsună automat ecoul. Acustica din vechea şcoală a Coranului avea un uşor zbîrnîit, amuţit de lemnăria tavanului fals cu semne încîlcite şi de covoraşele moderne, ieftine, pe care erau aşezaţi cei prezenţi. Lumina lumînărilor arunca umbre adînci şi surprindea aurul cerului pictat deasupra capetelor. Erau cinci oameni cu toţii. Ersari, în straie, părea mai persan decît ceilalţi, în timp ce costumul de stradă al lui Mustafa Gogandaev se remarca la cealaltă extremă. Omul de lîngă Gogandaev se numea Baxram şi el îşi dedicase viaţa restaurării vechilor moschei şi madrasale. Purta o haină albastră şi banală de muncitor şi o tichie uzbecă

pătrată, cu broderie strălucitoare. Ca frate sufit, Baxram știa că ochii lui Dumnezeu văd dincolo de hainele fine ale omului și nu îi păsa de hainele cinstite ale trudei. Ceilalți doi bărbați erau îmbrăcați, de asemenea, în straie de iarnă uzbece, haine pe care le purtau cei care își ajutau învățăceii să intre în lumea Cărții. Unul era foarte bătrîn și urmele vîrstei de pe față îl făceau să pară chinez. Gura îi atîrna veșnic deschisă și bărbia îi lucea umedă în jurul unui barbișon alb și rar. Omul de lîngă el era mai tînăr, cu o mustață maronie și ochi care ținteau mereu dincolo de interlocutor.

— Și vedeți înțelepciunea ? întrebă Ersari. Își ridică în față dreapta, de parcă ar fi ținut o țigară invizibilă.

— Da, răspunse tînărul cu ochi îndepărtați. E foarte clară.

— Nu poate fi îndoială, spuse nerăbdător Baxram. În stare să petreacă ore în șir, potrivind cu dragoste o singură placă de acvamarin în cupola unui mausoleu, rar putea să îndure toropeala nehotărîrii celorlalți.

— Nu e nici o îndoială, îl liniști tînărul.

— Este un lucru care trebuie făcut.

— Da. Trebuie făcut.

— Doar că, întrerupse bătrînul cu înfățișare de chinez, va trebui să curgă atît de mult sînge. Și sîngele copiilor...

— Nu trebuie să ne gîndim la chestiunea aceasta într-o asemenea lumină, spuse ferm Ersari, cu vocea rece ca și noaptea de dincolo de ușile de lemn. E sînge stricat, sîngele unei spițe blestemate, eretice, canceroase. Copiii trebuie să fie salvați de diavolii care înmuguresc în ei.

Bătrînul încuviință, iar tînărul cu ochii depărtați spuse iute :

— Tatăl meu nu are îndoieli. Dar învățătura cere să întrebăm. Numai Dumnezeu nu este pus niciodată sub semnul întrebării. Prin întrebări învățăm.

— Iar acum, spuse Gogandaev, a trecut timpul întrebărilor.

— Dumnezeu este mare. Cu adevărat, el este mare.

— Și este foarte important, continuă Gogandaev, să nu scape nici unul. Nu se poate să existe martori. Trebuie să apară plauzibil ca treabă a ucrainenilor.

— Este clar.

— Și trebuie să se întîmple foarte repede, o dată ce vi se transmite cuvîntul. Totul o să depindă de asta.

— Se va întîmpla repede.

— Gardienii ne vor lăsa să intrăm. Dar și ei trebuie omorîți. Ei toți sunt infectați cu boala lui, cu lăcomia lui.

— Și gardienii vor fi omorîți.

— Cum e voia lui Dumnezeu.

— Cum e voia lui Dumnezeu.

Tăcerea se lăsă peste oameni în timp ce fiecare medita la viitor. Gogandaev ședea liniștit, cu venerație aparentă. Dar, în cele din urmă, religia nu era pentru el atît de importantă. Îi aprecia funcțiile disciplinare, forța ei morală de a impune un minimum de cinste bărbaților și de modestie femeilor. Dar el semăna cu orașul din care provenea, în care puterea era totdeauna mai importantă pentru el decît sfințenia. El era un copil al Samarkandului.

Baxram rupse vălul meditației. Vocea lui arăta că îi venise brusc o idee :

— Dar tîrfa lui ? Cea pe care o ține în Casa Păcatului din Tașkent ? N-ar trebui și ea omorîtă ?

Gogandaev zîmbi.

— O, nu. Pe ea, nu. Talala o iubește pe tîrfa lui oloagă mai mult decît pe oricare altă creatură de pe pămînt. În afară de curva de fiică-sa. Nu, am în minte ceva special pentru concubina lui.

— Nu uitați, spuse Ersari, ea nu e de sîngele lui. Și ea nu i-a dat copii. Ea a fost cumpărată de copilă. A-i face rău...

— Ea a purtat greutatea lui, ea îi poartă vina, spuse Gogandaev. Apoi își muie glasul, nedorind să se certe cu Ersari. Dar ea va fi cruțată. De moarte. Prețul pe care-l va plăti ea... va fi diferit. Ca să-i chinuie sufletul lui Talala în iad.

— Și fata cea mai mare ? întrebă febril Baxram.

— Ea o să moară.

Mai tîrziu, pe cînd stătea în pat în hotelul turistic care se semețea solitar deasupra Buharei, Gogandaev analiză cît de

perfect fusese plănuit totul. Desigur, Talala își alesese singur soarta. În timpurile vechi, cînd un bărbat putea, pur și simplu, să-și ducă familia înapoi pe dealuri, cei din clanul Talala putuseră să și-i înstrăineze pe toți. Dar în ziua de azi, lumea devenise prea mică pentru o asemenea independență. Fiecare stîlp depindea de celălalt pentru a putea sprijini bolta cerului. Ei bine, Talala, o dată mort, va fi mai vestit și va face mai mult pentru ai săi decît făcuse vreodată cînd era viu.

Gogandaev se gîndi la Ersari și Baxram, și la ceilalți și rîse în sine. Puțină religie era un lucru foarte bun. Prea multă îl orbea pe om. O, toți or să obțină ce voiau. Pentru cîteva momente trecătoare. Dar Mustafa Gogandaev nu era așa de prost, încît să creadă că Asia Centrală era coaptă pentru o guvernare a fundamentaliștilor islamici. Nu, asta fusese cu ani în urmă. Dar fanaticii erau totdeauna nerăbdători și acești oameni se convinseseră că Mileniul era deja la ușă. Trebuia să ai grijă cu asemenea oameni. Și trebuia să fii sigur că puteai să te scapi de ei o dată ce ți-au servit scopurile.

Dimineață o să zboare înapoi la Tașkent. Ca să se întîlnească cu Talala înainte ca prostul bătrîn să ia avionul la Moscova. Apoi o să fixeze o întîlnire cu Akanaiev ca să-l pună la curent. Conducerea Partidului Comunist din Uzbekistan, deja privind dincolo de vremurile cînd încă avea sens să-și spună comunist, trebuia să rămînă informată, dacă dorea să forțeze Moscova să se comporte cum dorea ea. Cînd evenimentele aveau să înceapă să se deruleze, ele aveau să se întîmple repede. Era important să se mențină controlul asupra evenimentelor și reacțiilor pe care le inspirau.

Fusese o zi lungă și Gogandaev era obosit. Dar el nu era deloc omul care să lase să-i scape prilejul. Se întoarse pe o rînă, trezindu-l pe băiatul care sufla dulce lîngă el și-l sărută îndelung.

15

LESKOV PUSE CARTEA DESCHISĂ PE piept și-și odihni ochii. Becul din tavan făcea în spatele pleoapelor un orizont roșu-portocaliu. Potrivită culoare, gîndi el.

Unul dintre foarte puținele avantaje de care se folosea fiind colonel de KGB era accesul la cărți. Tot felul de cărți. Acum citea primul volum din *Arhipelagul Gulag.*

Credea ce era scris în paginile acelea. Deși era prea tînăr ca să aibă informații directe despre timpurile cu adevărat rele, avea destulă experiență privind poporul său — nu doar KGB-ul, ci poporul rus în ansamblu — pentru a înțelege cum se întîmplase totul.

Statisticile care voiau să smulgă zerourile de pe pagină și istoriile anecdotice ale unei suferințe prea mari pentru a putea fi cuprinsă nici nu-l rușinau, nici nu-l mîniau. Totul îl întrista pînă la punctul în care el trebui să lase cartea jos pe piept și să facă o pauză.

Părea că poporul său era veșnic condamnat să facă cea mai neagră mizerie posibilă cu cele mai bune intenții. Primii bolșevici — mulți dintre ei, oricum — doriseră cu adevărat să construiască o lume mai bună, să creeze o nouă ordine, cu dreptate și demnitate, cu decență și libertate. Dar ei se bazaseră pe un proiect creat de un intelectual care știa filosofie, dar nu-și cunoștea semenul, perfecționat de alții care îi disprețuiseră pe truditorii pe care îi idealizau. O, cuvintele sunau așa de frumos, chiar și azi. Dar realitatea era o catastrofă.

Fusese o eroare fatală să se presupună că toți oamenii erau inerent virtuoși și dezinteresați, că ei doar trebuia eli-

berați de sub vechiul regim. Fusese o prostie să se presupună că se vor îndepărta lăcomia și gelozia, ura și simplele neînțelegeri. În retrospectivă, i se păru lui Leskov că orice sistem care se baza exclusiv pe bunătatea înnăscută a omului era sortit să consolideze chiar tendințele opuse din caracterul acestuia. Apoi, era paradoxul legalist : doar legea și polițiștii onești îi permiteau cetățeanului să exploreze bunătatea lui potențială. Libertatea era un medicament foarte puternic și, luat în cantitate excesivă, putea fi fatal.

El simțea greutatea acestui caracter fatal pe stradă. Încîntați să se lepede de vechile stricteți represive, concetățenii săi alergau orbește spre libertate. Era în sînge, în sînge. Acolo unde occidentalii aveau programate în ei secole de înțelegere prin compromis, neamul său știa numai extremele. Sau libertatea care se prăbușea în anarhie, sau o lume de lagăre și cifre umane.

Ce-i de făcut ? gîndi el în batjocură. Ce-i de făcut ?

Din punctul lui de vedere, hotărîse să fie cît putea de cinstit, să lucreze mult și să cultive răbdarea de o factură superioară, nu apatia țărănească spre care erau înclinați concetățenii săi, ca una dintre tentațiile apărute după revoluție.

Deschise ochii. Pe peretele opus patului atîrna un peisaj din Ialta. O stradă pustie șerpuia coborînd de pe un deal, în șanțul ei curgea o apă argintie. Cerul era de un albastru întunecat care se pregătea de furtună, iar perdelele de la casa cea mai apropiată fluturau afară de la o fereastră deschisă, în direcția mării invizibile, spre observator. Era o pictură nuanțată, liniștită și îl costase mult din economiile sale cînd o cumpărase de la micuța femeie cu spatele încovoiat. Ea îi spusese că pictorul, un oarecare Alexandr Ivanovici Leskov, va fi recunoscut într-o zi ca un mare artist, unul dintre cei mai mari din generația sa, și cumpărătorul trebuia să țină achiziția ca pe o comoară și să o apere. Micuța femeie vorbea cu o asemenea bucurie și afecțiune fără rezerve, încît îi fu clar lui Leskov că ea îl cunoștea pe fratele lui și că îi înțelegea și prețuia opera la un nivel la care nu o putea face nici Leskov însuși. Singurul lucru pe care îl putea spune el era că îi plăcea, fără să poată explica de ce.

De fapt, fratele său avusese totdeauna o influență asupra femeilor. A celor de orice fel. Leskov se întrebă dacă fratele său înțelegea măcar că femeia infirmă era îndrăgostită de el. Uneori era mai bine să nu ai ochi și urechi experimentate, să nu fii pregătit să te alarmezi la mirosul slăbiciunii omenești. În magazinul de artă aglomerat, printre cetățenii sovietici care priveau atent și turiștii cu pungă plină, dorise să ajungă la micuța vînzătoare, să-i pună o mînă pe umărul ei nenorocit și să-i spună să-l uite pe Sașa, că el îi va aduce doar durere. Dar ar fi stricat totul și, în plus, Sașa avea dreptate. Nu era treaba lui.

Poate că Sașa *avea* dreptate. Să zboare de la o femeie la alta. Fără să-și investească sufletul. Poate că tocmai asta îl salva de fata lui Talala.

Numai Dumnezeu știa ce greșeală făcuse el însuși, cu ideile lui despre iubire.

Și apoi, erau băieții la care trebuia să se gîndească. Pe ei nu puteai să-i consideri o greșeală.

Era uimitor cum puteai iubi cu toată inima și mintea, și sufletul, fără să trezești sau să susții dragostea în obiectul afecțiunilor tale. Uimitor că atît de mult sentiment putea să nu aibă deloc efect. Lui Leskov i se păru că singura fericire adevărată era să iubești și să fii iubit în schimb. Iar cei care erau destul de norocoși ca să treacă prin asta — cît de puțin păreau să priceapă raritatea soartei lor norocoase : să iubească și să fie iubiți.

Puteai să spui sincer că-ți iubești munca ? Nu. Poate o găseai satisfăcătoare, devenind chiar pasionat de ea. Dar asta nu era iubire.

Munca. Leskov stătea întins în camera cu mobilă puțină din dormitorul KGB pentru ofițerii nefamiliști și oficialii în trecere, uitîndu-se fix la pictura pe care nu o mai vedea. Jos, în hol, un tumult de rîsete bărbătești marca momentul serii, al oricărei seri, cînd bărbații singuri se adunau să bea ceva și să spună o glumă, orice, numai să nu rămînă închiși în cameră. Oamenii lui, cei de-o seamă cu el. Fie ofițeri de securitate, fie disidenți, ștabi de partid sau coafori, ei nu puteau să stea singuri. Și totuși, el era adesea singur. Așa alesese.

Sîngele mamei, gîndi el. N-ai ce-i face. La fel cum Sașa nu poate să nu fie fiul tatălui său.

Leskov ridică din nou cartea la lumină, dar curînd o puse iar jos. Sîntem toți prizonierii atîtor lucruri, gîndi el. E de mirare că ne putem hotărî să trecem strada.

Ședința de după-amiază fusese tipică. Nimeni nu luase vreo hotărîre. Măcar de ne-ar fi putut vedea habotnicul bărbos care alcătuise cartea asta, gîndi Leskov. Puternicul KGB. Incapabil să ia o decizie ca să facă o recomandare ca superiorii să poată lua o hotărîre ca să facă o recomandare, astfel încît cei mai mari și mai puternici să fie în stare să ia o hotărîre ca să hotărască.

Era vorba de armele nucleare. În toiul Războiului Rece, serviciile militare și de securitate concepuseră împreună un program pentru a dispersa locurile de depozitare a armelor nucleare în întreaga Uniune Sovietică, adesea în locuri îndepărtate, pentru a se asigura ca unele dintre ele să supraviețuiască unei prime lovituri din partea americanilor. Astăzi, unele dintre dispozitivele de depozitare se aflau în republici tot mai greu de condus. Păzite de unități KGB, armele nucleare erau, deocamdată, în siguranță, iar cele mai multe arme nucleare nu erau, de fapt, de nici un folos unui pumn de bătăuși sau chiar de teroriști, doar dacă nu aveau multe cunoștințe, plus rachete sau avioane cu reacție, sau artilerie grea pentru a duce focoasele. Dar republicile îndepărtate, care vorbeau de independență și amenințau să-și înființeze propriile forțe armate, făceau ca situația să devină tot mai tulbure. În timp ce multe dintre sloganele republicilor erau doar vorbe goale, evenimentele din Caucaz arătaseră că unii oameni, cel puțin, erau dispuși să-și susțină vorbele cu sînge. De la Baltica la granița cu China, cei care fuseseră docili deveneau dogmatic antisovietici și rusofobi.

Un om inteligent din conducerea de la Kremlin ridicase chestiunea securității armelor nucleare, iar acum Kremlinul voia un răspuns. Unul cîte unul, experții KGB prezentau aprecierile lor, bazate pe informații indirecte, asupra nivelului amenințării din diferitele republici și regiuni autonome. Părerile tindeau să se grupeze în două tabere principale.

Erau aceia care nu doreau să recunoască deloc problema potențială, întrucît ei credeau că aceasta s-ar reflecta negativ asupra competenței și capacităților KGB-ului, dacă era ca armele să fie retrase precipitat. Prestigiul era critic în astfel de vremuri. În ultimă instanță, chestiunea putea fi „tratată". Cea mai bună politică, conform partizanilor acestei școli, ar fi să se exercite un control mai strîns în regiunile îndepărtate, să se impună limite acum, înainte ca lucrurile să scape de sub control. Restul experților credea că armele trebuie să fie evacuate. Aduceți-le pe toate la Maica Rusie, și faceți-o imediat. Înainte să se întîmple vreun incident care să stînjenească serviciile de securitate sau să creeze un pericol foarte real. Nici unul dintre ofițerii prezenți nu prezentă o analiză obiectivă. Credincioși pregătirii lor, ei luară în considerație întîi implicațiile politice — mai ales implicațiile propriei lor organizații.

Leskov încercă să facă o apreciere cumpătată. În primul rînd, în privința aceasta, din partea crimei organizate nu era nici o amenințare. Nivelul tulburărilor din Asia Centrală rămînea mult mai scăzut decît în alte locuri tulburate real și potențial. El prevăzu două tipuri de tulburări localizate în următorii doi-trei ani. În regiune vor fi violențe bazate pe vechile rivalități etnice. Apoi se vor manifesta proteste bazate pe resentimente regionale față de slavi care erau actualmente văzuți ca exploatatori și nimic altceva. Dar toate tulburările vor fi de natură locală. Fără un factor unificator, nu se vor produce agitații regionale sau chiar republicane. În fine, în timp ce nu putea fi pe deplin desconsiderată amenințarea la adresa locurilor de depozitare a armelor nucleare, dacă ar fi ca ea să se întîmple, ea urma să vină din partea unui grup marginal. Autoritățile centrale rămîneau în mare măsură dependente de Moscova, deși se distanțau ori de cîte ori puteau. Orice amenințare la adresa locurilor de depozitare avea să fie din cauza naturii lor simbolice, nu din cauză că slabele fracțiuni radicale din Asia Centrală se așteptau cu adevărat să pună mîna pe armele nucleare și să le folosească.

— Deci, Pavel Ivanovici, spuse un general cu buze groase, ești în favoarea lăsării armelor acolo unde se află ? În cazul specific al Asiei Centrale ?

— Da, spuse Leskov. Desigur, există un potențial de probleme. Dar cred că ar fi prea greu să se țină secretă retragerea. Ea ar fi percepută ca un vot de neîncredere în autoritățile locale tocmai cînd ar trebui să le încurajăm. Și ar fi percepută ca o recunoaștere a slăbiciunii. Recomandarea mea ar fi să se continue retragerea focoaselor tactice din Caucaz și să se vadă cum merge. Dacă programul decurge lin, putem decide să continuăm retragerea din Asia Centrală sub haina îndeplinirii obligațiilor din tratatele de dezarmare. Oricum, dacă nu luăm Kazahstanul în calcul, nu există așa de multe locuri de depozitare acolo.

— Deci, nu vezi o amenințare reală ? continuă generalul cu buze groase.

— Tovarășe general, răscoalele ar putea izbucni pe o anumită problemă minoră și s-ar putea răspîndi pe toată harta. Nu pot garanta nimic. Dar nu văd nici un sens să împungi un tigru care doarme.

— S-a notat, spuse generalul. Pavel Ivanovici crede că armele trebuie să stea cuminți. Cine urmează ?

În final, toți căzuseră de acord să amîne rezoluția pentru a fi studiată. Tuturor le era teamă. Că totul se destramă. Această problemă era doar una dintre multe.

Se întorsese la birou ca să găsească pe unul dintre subalternii săi așteptîndu-l cu un mesaj de la un informator din Tașkent. Leskov ascultă și ceva în el se prăbuși. Timpul era prea amarnic, dădea sentimentul fatalității.

— Nu sînt multe detalii, spuse subalternul. Dar omul nostru susține că unul dintre grupurile fundamentaliste sufite coace probleme, un gen de tulburări. Și Talala este oarecum implicat.

— Dar, spuse Leskov exasperat, pur și simplu, nu are sens. Talala a ținut totdeauna la distanța cuvenită gloata religioasă. Nu are încredere în ei nici cît negru sub unghie. În plus, tulburările nu sînt genul lui. El lucrează sub aco-

perămîntul nopții. Și nu are nici un cîștig din tulburarea apelor. Modul lui de acțiune reclamă pace și liniște acasă.

— Dar... dacă mai credeți că a fost răspunzător de moartea colonelului...

— Da, se răsti Leskov. Știu. *Știu*. La naiba, aș vrea o dată să gîndesc clar. Se împinse cu amîndouă mîinile de birou, izbind scaunul pe rotile de caloriferul vechi. Ce naiba o să obțină din asta ? De ce dracu' se amestecă fundamentaliștii ? Își caută necazul cu lumînarea.

— Păi, spuse subalternul, poate că nu e sigur că e amestecat. Omul nostru nu știa cu adevărat multe. Tot ce a spus a fost că s-a auzit numele lui Talala cînd s-a discutat despre fundamentaliști.

Leskov se șterse pe frunte cu mîna, dîndu-și pe spate părul rărit.

— Trebuie să mă gîndesc. Talala. Funamentaliștii. Dezordine publică. Clătină din cap. Unde naiba-i legătura ?

Subalternul se gîndi. Era un om priceput, un om care gîndea, dar nu avea coate puternice ca să avanseze în organizație. Leskov îl luase sub protecția lui, atît cît putea.

— Intră în legătură cu omul, spuse Leskov. Spune-i că informațiile nu sînt destul de complete. Spune-i că ne trebuie detalii, fapte.

— Am deja, tovarășe colonel.

— Ascultă, Arkadii Petrovici, ești un tip deștept. Ce înțelegi din toate astea ?

Subalternul strînse din umeri.

— Chiar că nu știu. Dar aș spune că asta... nu-mi place cum miroase. Am sentimentul că omul nostru nu culege, pur și simplu, informațiile. Cred că e îndopat. Cineva îi dă destule informații, ca să ne poată juca. Să ne pregătească pentru ceva, să ne ducă în direcția dorită.

— Și care direcție e asta ?

— Nu știu.

— Ei bine, noi sîntem doi. Dar... Asta-i o presupunere interesantă. Trebuie să mă gîndesc la asta. Își slăbi cravata și își descheie nasturele de sus. Poate or să ne mai arunce un os, două. Unde-i Talala astăzi ?

— Se întoarce la Moscova. Sînt alte zvonuri, incoerente, despre ceva tărăboi acolo la Taşkent. Se pare că băieţii de la partid l-au tras de urechi şi i-au spus cum e făcută lumea.

Leskov încuviinţă.

— Poate apropo de incidentul de la graniţă. Îmi închipui reacţia pe care a provocat-o la Taşkent. Talala scapă de sub control, iar băieţilor nu le place să se facă treburile astfel.

— Îţi vine să crezi, spuse subalternul agale, că Talala o să dea mai multă bătaie de cap decît merită.

Stînd întins în pat, în maiou, ascultîndu-i pe tovarăşii lui rîzînd jos, la capătul holului, în timp ce parcurgea încet o carte scrisă de un om care-l dispreţuia, deşi nu se cunoşteau, cu gîndurile îndreptîndu-se obosite de la fratele iubit, care nu voia să fie iubit, spre o femeie cu sufletul neînchipuit de aspru, care era mama celor doi fii ai săi, şi mai departe la armele nucleare ce dormitau în ţara aceea îndepărtată, colonelul Pavel Ivanovici Leskov pricepu deodată că e un prost.

Un prost de-a binelea.

Se ridică în capelor oaselor, nemaidînd atenţie cărţii care lunecă pe aşternut şi căzu pe podea. Totul era atît de clar. Clar cît de clară putea fi o asemenea chestiune.

Talala nu stabilise nici un fel de alianţă cu fanaticii religioşi. Din contră. Urma să le fie victimă. Poate în cursul unei tulburări montate. O, trebuia pricepute sute de detalii, dar instinctul lui Leskov era deşteptat pe deplin. Fără cea mai mică dovadă, ştia cu certitudine absolută că pe Talala aveau să-l omoare proprii săi oameni. Leskov nu ştia cînd sau cum, unde sau de ce. Dar, în sufletul său, el ştia că asta se va întîmpla.

Chestiunea era dacă aşa ceva trebuia împiedicat sau nu.

Samsonov stătea la sediul batalionului şi transpiraţia îi pătrundea în uniforma de instrucţie. Fibrele sintetice se lipeau şi dădeau mîncărime, iar pantalonii erau totdeauna

prea scurți după spălat. Nu putea să nu se simtă dezavantajat față de ofițerul cu probleme operative în ținută perfectă.

— Nu-i aici în dimineața asta, spuse ofițerul operativ.

— Unde e ? Cum pot să dau de el ?

Ofițerul zîmbi, de parcă ar fi împărtășit un secret ca între bărbați.

— Comandantul de batalion... nu se simte totdeauna obligat să raporteze unde umblă.

— Trebuie să-i vorbesc.

— Hai, hai, Mihail Nikolaevici. Nu se poate să fie așa de important. Poate îți rezolv eu problema ?

Samsonov i se uită în ochi.

— Foarte bine. Oricum, era de domeniul dumneavoastră.

Ofițerul zîmbi, ca și cum ar fi știut dintotdeauna ce urma.

— Cum naiba, continuă Samsonov, vreți să-i instruiesc pe oameni cînd le scoateți untul cu fel de fel de fleacuri ?

Ofițerul se uită în jur în camera aglomerată și îi strînse brațul lui Samsonov.

— Vino în biroul comandantului.

Un moment mai tîrziu se aflau în spatele ușii închise.

— Nu este nevoie ca soldații să audă toate astea, comentă ofițerul.

— Tovarășe maior, știai cu mult înainte că azi era o importantă zi de instrucție pentru compania mea. A fost programată de săptămîni de zile.

— Da. Lupte de stradă, suprimarea lunetiștilor și altele. Foarte utile. Vocea omului spunea că vorbește cu un copil isteț, dar totuși, un copil.

— Corect. Am primit permisiunea să folosim un teren de instrucție pentru o zi. Și am repartizat mijloace de transport, echipament special, rații de campanie, pirotehnică...

— Dar care-i problema ? Nimănui nu i-ar trece prin minte să se amestece în instrucția dumitale. De fapt, considerăm că este foarte ambițioasă. Admirabilă.

— Dar ați scos șaptesprezece soldați de-ai mei.

Ofițerul se încordă să-și amintească.

— Asta-i altă treabă. Fiecare companie trebuie să contribuie la îndeplinirea misiunii.

— Ce misiune ? Încerc din răsputeri să-i instruiesc pe oamenii mei să-și facă treaba. Să-și îndeplinească misiunea, cum înțeleg eu. Ce misiune e aceea care ia șaptesprezece din oamenii mei ?

— Misiunile sînt diverse.

— Puștii ăia n-au făcut nimic anul trecut. Nu puteau să-și apere nici măcar paturile, darmite să țină sub control dezordinile publice. Jumătate din ei nu au tras niciodată cu arma. Sînt doar o bandă de mardeiași dezorganizați.

— Hai, hai. Sigur nu e chiar așa de rău. S-au prezentat extrem de bine la ultima inspecție a unității.

Ofițerului îi era foarte cald. Aerul închis îi lipea lui Samsonov uniforma de instrucție de spate și coapse.

— Dumneavoastră și cu mine știm ce trebuie ca să te prezinți bine la inspecție.

— Standardele sînt standarde, spuse maiorul.

— Dar de ce ? De ce azi ? Și de ce șaptesprezece ? Știți al naibii de bine că au nevoie de instrucție.

Maiorul se sprijini de marginea biroului comandantului, făcîndu-se comod pentru o discuție cît voia Samsonov de lungă. Fiecare minut cheltuit cu discuția însemna un minut pierdut de la instrucția planificată.

— De ce ? Pentru că oamenii aceia sînt ceruți nominal. Din întîmplare, compania dumitale are cei mai mai buni dulgheri din batalion. Dacă nu chiar din întregul regiment.

— Nu sînt în uniformă ca să fie dulgheri. Cine i-a cerut nominal ?

— Plutonierul Kuzba.

— Mizerabilul ăla ? Comandantul regimentului l-a luat din compania mea. Și dumneavoastră îl lăsați totuși să-mi ia soldații.

— Comandantul batalionului, spuse ofițerul, are mare încredere în plutonierul Kuzba. Omul aranjează lucrurile.

— Și ce se întîmplă, întrebă el, dacă într-o zi trebuie să ne afirmăm în calitate oficială ? Ce se întîmplă dacă sînt re-

volte, o calamitate naturală, revolte în închisori — toate cele pentru care trebuie să ne pregătim ?

Ofițerul zîmbi indulgent.

— Îți admir conștiinciozitatea, Samsonov. Chiar ți-o admir. Dar dă-mi voie să te întreb ceva. Regimentul acesta poartă numărul acesta și este în această cazarmă de douăzeci și șapte de ani. Știi de cîte ori am fost chemați să răspundem la o problemă serioasă în acești douăzeci și șapte de ani ?

— Lucrurile se schimbă. Timpurile...

— Mergem la paradă, spuse ofițerul, desfăcîndu-și mîinile goale. Răspundem la apel. Uneori escortăm deținuții, deși nu sînt mulți în zilele astea. În sărbători, suplimentăm forțele de pază ale centrelor de detenție. Construim cîte o vilă sau poate o nouă sală de sport. Și le permitem celor mari și celor puternici să doarmă liniștiți noaptea, știind că sîntem disponibili dacă cineva se dovedește a fi destul de prost să le tulbure odihna într-o măsură căreia nu-i poate face față KGB-ul. Zîmbi. Deși toată lumea știe că ar trebui să cheme armata înainte să ne cheme pe noi. Sîntem ultimele trupe auxiliare, prietene. Ultimele după ultimele. Uitați, slavă Domnului. Se lovi cu mîinile de coapse, îmbrăcat în pantaloni perfecți. O, îți înțeleg nemulțumirea. Zău că o înțeleg. Parașutist. Adevărat, fost parașutist, dar oricum. Și Erou al Uniunii Sovietice. Aruncat în troaca asta. Desigur, vrei să faci impresie. Să faci lucruri mari. Dar, mai devreme sau mai tîrziu, va trebui să privești în față faptele, Mihail Nikolaevici : nu e mare lucru de făcut pe aici.

Pe moment, maiorul personifica tot ceea ce Samsonov disprețuia la compatrioții săi, mai ales la milioanele de birocrați, cu sau fără uniformă.

— Vorbiți despre trecut, spuse Samsonov cu o voce stăpînită cu grijă. Vremurile sînt altfel, se întîmplă anumite lucruri. Mai devreme sau mai tîrziu, vom fi chemați toți. Uitați-vă la Sumgait, la Nahicevan...

— Nu sîntem în Caucaz. Sîntem în Moscova. Slavă Domnului.

Da, se gîndi Samsonov. Asta e. Ştia că îşi pierduse timpul. Acum, soldaţii sînt în uniforma de serviciu, cu pistoalele la ei. Îl aşteaptă.

— Vă mulţumesc, tovarăşe maior, pentru atenţia dumneavoastră.

Ofiţerul operativ răspunse agale la salutul lui Samsonov.

— Nu fi încăpăţînat. N-ai viitor aşa.

Samsonov trecu prin biroul cu mulţimea de funcţionari somnoroşi — băieţi fie destul de isteţi pentru a lucra la hîrtiile fără sfîrşit pe care nu voiau să le facă ofiţerii, fie cu destule relaţii ca să aibă un loc călduţ şi sigur. Samsonov ar fi dorit să-i pună la instrucţie cîteva săptămîni. Să le arate măcar ce înseamnă viaţa de soldat adevărat.

Un băiat slab, cu tenul pătat şi epoleţii de caporal, îi făcu semn lui Samsonov să se oprească.

— Tovarăşe căpitan ? Am un mesaj pentru dumneavoastră. Se aplecă peste maldărul de hîrtii de pe birou.

Samsonov se opri, pierdut în gînduri. Mai departe, auzea huruitul discordant al camioanelor. Aşteptînd să-i transporte soldaţii la poligon.

— Poftiţi, spuse caporalul.

Îi întinse un petic de hîrtie : un număr de telefon şi cîteva cuvinte : Sună-mă la serviciu, te rog, Vera Petrovna.

— Cînd a sunat ? întrebă Samsonov.

— O, acum cîteva zile. Cred că am uitat de el. Pînă cînd v-am văzut, tovarăşe căpitan.

Samsonov o luă la picior spre companie. Voia să caute un telefon chiar în clipa aceea, să-i audă vocea. O vedea aşa de clar. Plîngînd în metrou. Probabil voia să vorbească despre Leskov, să-i ceară ajutorul. Îi convenea. Accepta orice scuză, ca s-o poată vedea iar. Îi trebui toată autodisciplina ca să meargă la datorie.

Instrucţia merse mai bine decît se aştepta. Locotenentul Bednîi făcuse treabă bună şi completase necesarul de frînghii şi echipament, într-un cuvînt, părea că locotenentul se străduieşte să-şi răscumpere păcatele din trecut. Chiar şi vremea ţinea cu ei. Dezgheţul luase gheaţa de pe pervazurile şi acoperişurile clădirilor abandonate, pe care le folosea ar-

mata ca loc de instrucție pentru luptele de stradă, și norii întunecați se rostogoleau tăcuți, fără să-și reverse apele. La început, soldații mergeau comod și în silă, unora dintre ei fiindu-le clar frică de sarcinile pe care le aveau de îndeplinit. Dar, îndată ce Samsonov îi ademeni pe cîțiva dintre îndrăzneții din companie să coboare cu coarda o latură a clădirii, tot mai mulți vrură să intre în acțiune. Samsonov le arătă cum să facă noduri sigure, cum să arunce cîrligele, cum să intre pe o fereastră și cum să lichideze inamicul etaj cu etaj, cameră cu cameră, de sus pînă jos. Îi împărți pe echipe și îi puse să se joace unii cu alții, locotenentul Bednîi și cu el fiind arbitri. Tot timpul, urmări să vadă care dintre soldați aveau cea mai mare agilitate și cel mai mult curaj, socotind care dintre ei își asumau riscuri nebunești și care nu găseau deloc curajul să se arunce de pe acoperișul unei clădiri cu cinci etaje pe o funie subțire fără să fie îndemnați de ceilalți. Într-o scurtă pauză de masă, Samsonov alergă afară de la locul de instrucție la un telefon public de lîngă o stație de autobuz, visînd la Vera, fiind dezamăgit cînd găsi că receptorul fusese smuls de la corpul aparatului.

Termină instrucția de zi cu o demonstrație personală a metodelor mai complexe de folosire a corzii, arătîndu-le oamenilor cum să o facă un colac fără noduri, astfel încît să o poți recupera de la spate și cum să mergi cu fața spre pămînt pe latura unei clădiri sau a unei stînci, trăgînd cu arma în timp ce mergi. În fine, se aruncă de pe acoperiș, plutind prin aerul cenușiu pe o singură coardă și se opri la un metru de pămînt. Cîțiva dintre ei aplaudară și strigară aprobîndu-l, ceea ce era departe de reacția obișnuită pe care o obținuse Samsonov cînd încerca să-i facă să atingă standardele minime ale eficienței militare.

Nu putea să-i socotească altfel decît soldați. Și se temea de ziua în care aveau să fie chemați să-și facă datoria de soldați. Văzuse ce se întîmplase cu recruții neglijenți, expediați aiurea în unitățile de pe linia frontului din Afganistan, cum fuseseră omorîți, ei sau camarazii lor, din lipsa de capacitate, de calificare de bază, și hotărîse să se străduiască să-i pregătească pe băieții aceștia pentru orice se putea întîmpla.

În inima și în sufletul său, simțea că se apropie ceva îngrozitor.

— Data viitoare, le spuse oamenilor, o să faceți tot ce am făcut eu.

Înapoi în garnizoană, asistă răbdător cînd oamenii își curățară armele și le depuseră în camera de armament. Doar cînd fu inspectată și depusă ultima pușcă automată, își permise să se despartă de ei și să meargă — iute — la cea mai apropiată stație de metrou, unde știa că e un șir de telefoane.

Era cît pe ce să o scape. O altă secretară o chemă înapoi din hol. Îndată ce ea răspunse, în momentul în care îi auzi vocea, începu :

— Vera Petrovna, îmi cer scuze. Am primit mesajul tău doar azi și...

Femeia rîse. Nu tare, nu cu anumit umor. Arăta că-l iartă pe dată și, poate, se simțea ușurată.

— Sînt așa de bucuroasă că m-ai sunat, zise ea. Începusem să mă gîndesc că nu vrei să fii deranjat.

— Sincer. Am primit mesajul abia azi.

— Te cred, Mihail Nikolaevici.

— Spune-mi Mișa. Dacă vrei. Te rog.

— Sînt bucuroasă c-ai sunat, Mișa. Mă gîndeam că poate... ne-am putea întîlni și am mai putea sta de vorbă. Trebuie să stau de vorbă cu cineva.

— Bineînțeles. Toată ziua și-o petrecuse gîndindu-se unde s-ar putea întîlni. Ascultă. Poate ne întîlnim mîine după-amiază. Oamenii nu știu, dar librăria militară principală de pe Spasskaia are la etaj o cafenea micuță. E liniște. Și au totdeauna prăjituri și biscuiți, și...

— Mă gîndeam că, dacă nu ești prea ocupat, am putea să ne întîlnim diseară. Pot să iau trenul spre casă mai tîrziu.

— Diseară ? Da, sigur. Numai că librăria închide... Este un bufet în stație. E... cel puțin, ai unde să stai și e cald.

— Minunat. Te văd acolo. Îmi trebuie numai ceva timp să...

— Te aștept acolo, Mișa.

Samsonov fugi înapoi în cazarmă, ca să se spele și să-și pună o uniformă prezentabilă. Socoti că era important să nu se aștepte la prea mult, să nu uite că femeia aceasta era îndrăgostită de un alt bărbat și, pe deasupra, un prieten. Dar nu putea să nu se gîndească la ea într-un fel care ignora întru totul situația.

Pentru prima dată de săptămîni întregi, intră în cămăruța în care muncea și locuia fără să aibă o strîngere de inimă la vederea rafturilor de cărți pe jumătate goale, cu textele rupte, legate cu sfoară. Se schimbă repede de haine și-și strînse articolele de toaletă ca să meargă sus la dușuri. Soldații erau la masă și clădirea era foarte liniștită. Dacă se mișca iute, avea doar cîteva minute ca să se pregătească.

Cînd deschise ușa biroului, fu surprins să constate că cineva stinsese luminile de pe hol. Sau poate că era o altă problemă cu lumina electrică.

Fu și mai surprins cînd, pășind afară în întuneric, primi o lovitură în cap care-i șterse totul din fața ochilor.

Vera așteptă. Petrecu minute, apoi ore întregi, ferindu-se de bețivi unsuroși sau de vreun milițian. Mai erau doar alte două femei în bufet și ele dispăruseră pe rînd, de fiecare dată cu alt bărbat. De fiecare dată cînd apărea un chipiu deasupra perdelelor de la ușă, intra în alertă. Dar Samsonov nu apăru.

Ea spera ca el să-i poată spune ceva despre Sașa, care nu voia nici măcar să vorbească cu ea la telefon decît ca să îi spună că, deși îi părea rău, totul se terminase între ei. Spera ca Samsonov să îl viziteze și să-l iscodească. Voia să știe ce se întîmpla în viața lui Sașa, dacă începuse sau nu o legătură serioasă cu fata asiatică.

Totul mersese așa de prost. Era ceva de rîs. După lunile întregi cît îl mințise pe Sașa, silindu-se să rămînă gravidă, în sfîrșit, reușise. Nu era nici o îndoială. Și acum, totul mersese anapoda. Mai mult decît orice în viață, regreta accesul de vanitate și mîndrie care o făcuse să plece de la Sașa, lăsîndu-l singur cu cățeaua aceea mică și neagră. Fusese o proastă că plecase pur și simplu, dîndu-i așa de ușor ce-și dorea. De-ar fi stat, ar fi putut să împiedice să se întîmple ceva iremedia-

bil, l-ar fi putut convinge pe Sașa s-o iubească mai departe. Dar plecase de bunăvoie.

Se întrebă pentru care dintre păcatele ei era pedepsită. Poate doar pentru că mințea. Dar cum să trăiești și să nu minți ? Dumnezeu era așa de sever. Unde era milostenia lui, iertarea lui ? Chiar merita ea asta ?

I se păru că-l simte pe copil cum crește în ea, deși știa că era prea devreme. Se gîndi la timpul acela cînd trebuise să meargă la clinica *aceea*. Fusese oribil. Nu mai voia să sufere așa ceva.

Poate că de aceea o pedepsea Dumnezeu. Pentru că-l omorîse pe celălalt copil. Dar avusese de ales ? Sau poate că era pedepsită pentru că nu fusese sinceră cu Sașa atunci. Poate că trebuia să-i fi spus, să-i mărturisească totul. Dar cunoștea deja bine bărbații ca să știe că puterea lor de iertare era considerabil mai mică decît cea a lui Dumnezeu.

Chelnerul se uita la ea cu un amestec de poftă și nerăbdare. Numai Dumnezeu știa ce gîndea.

Dacă Dumnezeu voia să fim așa de buni, cum de a putut să ne facă așa cum sîntem ? Ce sens avea ?

Se uită la ceașca ciobită. De ce trebuia să fie totul așa de murdar ? Lumea era atît de murdară, că nu putea să nu îți intre murdăria în suflet.

Un bărbat în uniformă de ofițer intră în bufet. Dar culoarea stofei era alta, iar omul era prea bătrîn, prea greoi.

Spunea că o să vină. Îi ceruse să-i spună Mișa. De ce să fie așa de rău ? Păruse așa de drăguț. Păruse... demn de încredere. Un om de nădejde. Făcu o grimasă, gîndindu-se că de-acum ar fi trebuit să știe că așa ceva nu exista.

Primul lucru de care-și dădu seama Samsonov fu că trăia încă. Al doilea lucru fu că anumite părți ale corpului, fără să știe care anume, îl dureau. Vorbea cineva, deși foarte de departe. Îl pipăia cineva.

— Tovarășe comandant ? Tovarășe comandant, ce-i cu dumneavoastră ?

— N-am nimic, spuse Samsonov, el însuși surprins de ce spunea. N-avea idee dacă era sau nu cum trebuie, cît de rău fusese lovit. Dar o spuse automat. Sigur că era cum trebuie. Era totdeauna cum trebuie. Totdeauna supraviețuia.

— *Elicopterele*, spuse Samsonov, urgent. Nu pot să aducă elicopterele ?

— Cum ?

— La naiba, nu pot să aducă elicopterele ? Spune-le că nu mai putem rezista.

— Tovarășe comandant...

— Fă cum îți *spun*, omule.

Trebuia să se miște repede. Trebuia să vezi exact. O greșeală și te omoară pe tine și pe toți oamenii tăi.

Nu se trăgea. Asta era bine. Nu mai trăgeau. Poate că li se terminase muniția.

Poate că plecaseră.

Cuprins brusc de panică, Samsonov deschise ochii.

— *Acoperiți spatele*, strigă el. *Ticăloșii sînt în spatele nostru*.

Apoi văzu pe perete un afiș. Lenin. Ce naiba ? Era în spital ? O, nu iar. Nu mai voia să treacă prin așa ceva.

— Totul e bine, tovarășe comandant, îi spuse locotenentul Bednîi.

Da. Samsonov încercă să se scuture de durerea de cap. Visa din nou. Ce se întîmpla ?

Îl durea îngrozitor capul. Îl durea corpul. Nu mai voia să fie rănit, nu voia...

Pricepu unde se afla. Ce prostie. Ce mare prostie.

— N-am nimic, spuse el.

— Vă puteți ridica puțin ?

Încercă să se ridice. Dar mușchii nu îl ajutară îndeajuns.

Bednîi îl susținu, strîngînd umerii mari ai lui Samsonov cu un braț osos.

— Cine-a făcut asta ? întrebă locotenentul. Ce s-a întîmplat ?

Samsonov încercă să zîmbească. Îl durea fața, iar mușchii nu voiau să funcționeze nici ei.

— Nu știu, bolmoji el.

— Puteţi să vă ridicaţi singur ? O să-l chem pe ofiţerul de serviciu.

— *Nu*, zise Samsonov. Eu sunt de vină. O prostie.

— Arătaţi de parcă... Nu ştiu cum arătaţi.

— Am arătat şi mai rău. Fii sigur că am arătat şi mai rău.

Acum îşi amintea. Probabil, nu îl loviseră destul de tare. Altminteri nu şi-ar fi amintit aşa de uşor. Întunericul. O explozie bruscă de lumini. Da. Şi apoi, cînd era la pămînt, îl bătuseră. Îl loviseră cu picioarele. Ridică o mînă să se pipăie, să vadă dacă avea toţi dinţii în gură.

Dinţii erau teferi. Era bucuros. Îşi păstrase dinţii după atîtea sărituri cu paraşuta şi un război greu. S-ar fi simţit ruşinat să-i piardă la Moscova, în propria lui cazarmă.

Îşi mişcă picioarele. Perfect. Şi nu-l dureau. Trecuse prin altele mai rele. Mult mai rele.

Oamenii lui ? Kuzba ? De ce ? Încercase doar să-i înveţe să se păzească. Ei nu ştiau ce înseamnă aşa ceva.

— Cred, îi spuse Samsonov locotenentului, că aş vrea să mă spăl de sînge pe faţă.

Acum putea vedea foarte limpede faţa locotenentului. Foarte palidă. Şocată. Aşteaptă numai, gîndi Samsonov. Aşteaptă pînă ai să vezi un om rîzînd ca un nebun, cu picioarele tăiate mai jos de genunchi. Aşteaptă. Pînă cînd vezi ce mizerie poate fi omul cînd îi vezi afară măruntaiele. Haosul care aşteaptă să explodeze din maţele noastre. Cum sîngele acoperă totul.

Cu o tresărire, Samsonov îşi aminti altceva.

— Cît e ceasul ? întrebă el.

Locotenentul se uită la ceas.

— Zece şi un sfert. Tocmai m-am întors să raportez...

— La dracu !

În cele din urmă Samsonov şi Vera se întîlniră. Într-o sîmbătă după-amiază, o aşteptă sub o mică arcadă de pe Arbat. El venise mai devreme şi ea întîrzia. Ca să-şi omoare timpul, fumă o ţigară şi ascultă un vorbitor care scuipa ură, îmbrăcat într-o uniformă de parodie a ofiţerilor ţarişti. O fe-

meie, îmbrăcată la fel, strîngea donații și împărțea broșuri multiplicate. Cei mai mulți trecători se opreau doar cîteva clipe pe lîngă ultimele mormane murdare de zăpadă, călcînd zgura umedă, ascultînd cîteva minute și trecînd mai departe. Dar ceata de ascultători devotați funcționa ca un cor, armonizat morocănos cu tonalitatea omului.

Samsonov ascultă tot mai rușinat, dîndu-și seama că nu cu mult timp înainte ar fi luat pe jumătate în serios argumentele omului. Se lupta să fie un om bun, să-și învingă prejudecățile — chiar cele față de cei din Asia Centrală. Refuzase să devină prizonierul coșmarurilor sale. Căuta să se stăpînească, să făurească din sufletul său o unealtă a onestității omenești și credea că face progrese. Chiar dacă nu-i putea iubi pe toți semenii săi, probabil putea ajunge să-i rabde și să-i respecte. Nu era doar idealism, își spunea el, ci deopotrivă o chestiune practică. Situația din țară devenise atît de disperată, încît toți trebuia să conlucreze în efortul de salvare. Acum era convins că el și compatrioții săi nu vor face niciodată progrese pînă cînd nu vor începe să-și asume răspunderea pentru acțiunile și eșecurile lor.

Era chiar uimitor cum se poate schimba omul, cum putea ajunge să îl privească cu dispreț pe cel care fusese înainte el însuși.

Ce prost fusese. În atîtea privințe.

— Și cine a furat Revoluția ? întrebă vorbitorul aerul crud al orașului. *Evreii* au furat Revoluția. Cine a complotat împotriva țăranilor și le-a furat pămîntul ? *Evreii.* Cine i-a înfometat pe țărani, sufletul Ucrainei și al Maicii Rusii, ca să ajungă la o moarte mizerabilă ?

— Evreii, răspunse un spectator.

Încuviințară capete, interveni o voce prostită.

— Cine lucrează acum printre noi în taină ca să distrugă economia ? Cine se află în spatele lipsurilor din magazine ? Cine se îmbogățește din piața neagră ? Cui îi folosește această mișcare ?

Evreii.

Vorbitorul își scoase chipiul demodat și îl flutură deasupra capului. Îi păru nebun lui Samsonov, care nu putea

măsura nivelul interesului serios pe care părea să-l stîrnească omul.

— Există o tradiţie conspirativă neîntreruptă, care caută să-i ţină pe ruşi şi toate celelalte popoare slave în sclavie veşnică. Evrei şi francmasoni lucrează zi şi noapte pe străzile Moscovei ca să ţină în robie A Treia Romă. Mulţi dintre ei s-au amestecat prudent cu femei creştine nebănuitoare pentru a face copii care nu pot fi reperaţi la vedere. Ei îşi iau nume ruseşti... Strînse chipiul în pumn şi-l ridică iar spre cer. Dar se apropie ziua lor. O, se apropie ziua lor. O să-i izgonim din şanţuri. Iar A Treia Romă se va înălţa din nou...

Vera îl apucă pe Samsonov de braţ, surprinzîndu-l. Îi trebui un lung moment de tranziţie la realitatea deplină a drăguţei femei blonde de alături.

— Ascultă mizeriile astea, spuse el, aruncînd jos chiştocul ţigării. Poţi să crezi aşa ceva ? Asta-i ce ne aduce libertatea ?

El o văzu cum se uită la vînătăile de pe faţă care începuseră să-i dispară.

— Evreii l-au omorît pe ţar, ţipă vorbitorul. El a plătit cu viaţa pentru că a avut înţelepciunea să vadă comploturile şi urzelile evreilor. Fie binecuvîntat de o mie de ori. Nikolai Romanov voia doar să păstreze Rusia pentru ruşi, să-i împiedice pe evrei să stoarcă ultima copeică de la poporul rus...

— E ţicnit, îi spuse Samsonov femeii. Acum se simţea cu adevărat mînios, înfuriat de propria sa stupiditate din anii de dinainte, deşi niciodată nu crezuse aşa ceva pînă la o asemenea extremă. Nicolae al Doilea a fost un mare tîmpit care şi-a aruncat armatele şi propria coroană. Ai mai auzit asemenea rahat ?

Vera ridică din umeri, strîngîndu-i puţin braţul.

— A, nu ştiu. Are ceva sens, oarecum.

El se uită surprins la ea.

— Poţi să crezi cu adevărat aşa ceva ? Sînt doar baliverne antisemite.

Vera păru puţin lezată.

— Eu *nu* sînt antisemită. Doar că nu-mi plac evreii.

Oratorul începu să cînte. Din mulțime începură să cînte voci bărbătești, deși cei mai mulți se poticneau în cuvinte.

„Doamne, ține-l pe țar."

Toate acestea îi părură lui Samsonov o dovadă de indulgență jalnică, istovitoare. Pervertirea istoriei ca scuză pentru eșec. Compatrioții săi totdeauna avuseseră o scuză pregătită pentru eșecuri cînd ceea ce le trebuia cu adevărat era să își suflece mînecile și să se apuce de lucru. Era pe cale să-i țină o prelegere serioasă cînd ea i se prăbuși în brațe, cu ochii în lacrimi.

— Sașa a plecat în Letonia, spuse ea. Și eu sînt gravidă.

16

PLOUA INTERMITENT, CU VIJELII dinspre Baltica și Sașa își ridică gulerul jachetei de piele. În loc să profite de prînzul de la clubul ofițerilor, unde lucra, rătăcea prin vechiul oraș, aducîndu-și aminte. Cum îl dusese bunica de mînă și cum putea să-i simtă fiecare os din degete. Pisicile din fontă de pe acoperișuri îl făceau să se gîndească la Vrubel și spera ca vecinul bine plătit să aibă grijă de animal. Apoi coborî străduțele acoperite cu dale înspre impasibila catedrală germană, amintindu-și nu istoria amară povestită de o văduvă în vîrstă, ci, mai degrabă, propriul său trecut, unde era întotdeauna o vară aurie și un copil mînca prăjituri dulci acoperite cu căpșuni, în timp ce bunica respingea limba rusă cu o fluturare a mîinii care mirosea a lavandă, explicînd că un domn leton trebuia să vorbească propria limbă, apoi germana și, desigur, franceza, deși engleza nu era întru totul lipsită de utilitate. Ea respingea literatura rusă ca fiind „postura imaculată a barbarilor".

Acum letonii îi respingeau pe ruși cu grafitti împroșcat pe pereții caselor medievale : OCUPANȚI RUȘI, AFARĂ !

Cu toate acestea, bunica vorbise rusa cu el, aranjînd răbdător notele sunetelor în spatele cărora înțelesul rămînea ascuns, făcînd să înflorească încet vorbele letone. El nu aflase decît mult mai tîrziu cît era de bolnavă. Suferea de efectele sifilisului dobîndit de la unul sau mai mulți din cei care o trîntiseră pe coridorul din spatele casei. În primii ani de după război nu existau medicamente. Mai tîrziu fuseseră mijloace să o ajute, dar nu să o vindece. Boala i se încuibase în oase. Fața îi rămăsese neatinsă, arogantă, de șoim, în timp

ce corpul i se fărîmița. Stătea drept cu dureri mari și-l conducea pe copilul care era ultima ei speranță, sensul vieții, spunîndu-i povești îmbibate de dragoste pentru țara căreia ea voia cu atîta disperare ca el să-i aparțină.

Acum băiatul era bărbat, cu riduri fine în jurul ochilor, și picta minciuni pe pereții clubului prăfuit al ofițerilor de pe strada Merkel. În timpul unei demonstrații recente, studenții împroșcaseră fațada clubului cu vopsea roșie, dar înăuntru totul era ordine liniștită și ostilitate, ofițerii liniștindu-se unii pe alții că doar așteptau momentul. Revoluția plutea în aer, dar corpul de ofițeri sovietici se mulțumi să angajeze pe cineva care să picteze dovezi ale gloriei lor pe pereții coridorului rar folosit de la etaj. Era o glumă, dacă nu prostie.

La începutul amurgului, Sașa hoinări pe strada bunicii, nerăbdător să vadă fereastra înaltă și curbată în spatele căreia ea trăise și murise. Dar, în cele din urmă, fu mult prea greu. Întorcîndu-se la hotel, merse prin strada sordidă din spatele strălucitoarelor clădiri de locuințe în stil art nouveau, unde servitorii bombăniseră nemulțumiți în cocioabele de lemn în timpurile de dinainte, ca acum chiar cocioabele de lemn să fi devenit locuințe rare și dorite. Acum era un oraș singuratic, singuratic, unde rătăcea o femeie moartă, dezamăgită, iar bărbatul care o dezamăgise așa de mult se tortura cu lipsa de credință imaginară a altei femei care era departe.

Sașa adusese la Riga o nouă nălucă. Șirin nu fusese niciodată acolo, nu fusese expusă umezelii crude din nord care avea în el atîta adevăr frust. Dar gîndurile lui Sașa împodobeau orașul cu ea. Cînd era întuneric, vechiul oraș se îngreuna cu monumente și neguri, iar strălucirea întîmplătoare a vreunui felinar îi amintea de focul neașteptat care tocmai i se aprinsese în suflet. I se părea imposibil, de nesuportat ca Șirin să nu fie lîngă el. Ca să-i poată săruta buzele frumoase și să o desfete cu amintiri. Traversînd parcul, unde se înălțaseră odinioară zidurile orașului, văzu îndrăgostiții care hoinăreau și care-l făcură să încetinească pasul, întrucît bucuria lor îi spori greutatea singurătății. În orașul nou, bulevardele largi și străzile laterale, cu fațadele de catedrale de la sîrșitul secolului îi umplură ochii, dar nu și

inima. Îi plăcuse totdeauna să călătorească, gustînd izolarea, libertatea. Niciodată înainte nu îi lipsise o femeie lăsată în urmă, doar pentru nostalgia intermitentă a sexului.

Dar îi lipsea Șirin. Pentru prima dată în viață, se chinuia gîndindu-se ce o fi făcînd în absența lui o femeie. Își aduse aminte de mucosul care fusese cu ea la prima lor întîlnire și nu putu suporta ideea că ea ar strînge o asemenea creatură la piept. Totul era așa de dificil. El înțelegea atîtea despre ea, totuși nu prea o cunoștea. Și ea nu-i dăduse nici un număr de telefon, îmbufnată că el pleca.

Lucră conștiincios la proiectul mural, dorind să-l termine. Sarcina sa era să picteze lupta îndelungată și nobilă a comuniștilor pentru a înfrînge forțele reacționare, naționaliste, de la Riga. Trebuia introduse cumva Puștile Letone, doldora de spiritul de sacrificiu. Apoi un panou trebuia să prezinte desfășurarea frățească în dispozitiv de luptă a Armatei Roșii pentru apărarea Letoniei contra fascismului. Nu se va arăta nimic, bineînțeles, despre înaintarea germanilor sau despre zecile de mii de letoni care se prezentaseră voluntari să lupte de partea germană pentru a se descotorosi de poliția secretă a lui Stalin. Narațiunea vizuală avea să treacă mai departe, pur și simplu, prin magie istorică, la reintrarea triumfală a Armatei Roșii în oraș în timp ce germanii erau izgoniți. Urma să termine cu o scenă contemporană care să prezinte relațiile strînse, calde, dintre armata sovietică și populația locală.

Era un proiect mai mare decît i se spusese. Trebuia depusă o muncă de cel puțin două luni. Ideea îi făcea rău.

Știa că Șirin nu o să aștepte nici un bărbat două luni. Ea era prea plină de viață, prea înfocată. Și era atît de frumoasă. Nu avea nevoie să aștepte.

Primele două săptămîni fură cu totul penibile. Iar starea de spirit a orașului le agrava. Riga se schimbase, în anumite privințe care ar fi trebuit să-l înfioare, care ar fi făcut-o pe bunica să fie mîndră. Rămăseseră foarte puține steaguri sovietice. În schimb, fluturau vechi culori letone. Teatrele erau pline de piese *letone* și cineva drapase cu crep negru soclul statuii mari a lui Lenin de pe bulevard. Muzeele și sălile de

expoziție ale orașului erau pline de exponate *letone*. Clădirile erau cu mîndrie restaurate. Reapăruseră lucrări ale pictorilor interziși și se făceau chiar și planuri să se monteze la Muzeul de Arte Frumoase o retrospectivă importantă a lui Vidbergs. Existau expoziții uimitoare de design leton din anii interbelici : grafică, scaune, ceramică și modă, expuse sub vechi afișe de teatru și foi volante. Fuseseră reînviate pentru proiecții speciale vechi filme letone mute. După orice etalonare, era remarcabil ceea ce produsese această națiune minusculă în anii puțini de independență.

Erau și alte expoziții. În muzeul de istorie, două săli mari fuseseră rededicate victimelor cîrmuirii sovietice. Era un chin să privești exponatele : cutii de sticlă pline cu mănușile deținuților, ochelari sparți, scrisori duioase, disperate, liste de victime — și fotografii, fotografii, fotografii. Un tînăr soț. O actriță desăvîrșită. Un politician cu chelie și un ofițer militar cu bretele. Doctori, scriitori, avocați, hotelieri, polițiști, cizmari, dulgheri. Miniaturi de viață în alb și negru cu legenda :

Împușcat.
Dispărut.
Mort în lagăre.
Mort din cauze necunoscute.
Împușcat.
Împușcat pentru activități antiproletare.
Condamnat la cincisprezece ani.
Împușcat.
Împușcat.
Împușcat.

Bărbații și femeile care proiectaseră studiouri de radio splendide sau încercaseră să guverneze, care făcuseră să rîdă o națiune sau încercaseră să-i vindece bolile, care se exersaseră cu puști de vînătoare la sfîrșit de săptămînă și îngrijiseră cirezi de vite pe pămînturi verzi, verzi :

Împușcați.

Fotografiile, ochii, zîmbetele care nu se așteptau la nimic rău, părul frumos aranjat pentru aparatul de fotografiat — toate acestea îl frapau cu o forță pe care nici un cuvînt scris

nu i le-ar fi putut transmite, pe care nici măcar povestirile bunicii nu reușiseră să i le transmită.

Plecînd de la muzeu, încercă să intre în discuție cu două îngrijitoare din foaier. Letona lui era gramaticală și, după părerea lui, nu era rea deloc, deși avea clar un accent. Dar pe femei nu le interesa să stea de vorbă cu el și cînd, în fine, renunță la încercarea de a-și afirma letonitatea și se îndepărtă, una din cele două femei îl urmări cu o șoaptă ca pe scenă :

— Lepădătură rusească.

În magazine, vînzătoarele nu voiau să-i vîndă nimic de valoare. Nu avea legitimație de rezident și, deci, nu era îndreptățit să cumpere la Riga. Imediat ce auzeau accentul rusesc, vînzătoarele deveneau mai grosolane decît japițele leneșe de la Moscova care se pricepeau grozav la asta. Se opri pe un pod al orașului, se sprijini de balustradă, privind cum se desprind de doc navele cu aripi portante și orizontul străvechi al vechiului oraș. Avea în mîna înghețată un afiș necitit. Titlul tipărit prost striga : *Libertate !* Erau zvonuri că Republica Letonă își va declara oficial independența de Uniunea Sovietică în mai. Dar Leskov era un nume rusesc...

Vechiul hotel în care era cazat nu avea apă și nici cearșafuri cu adevărat curate, dar se servea bere letonă bună, dacă voiai să aștepți o veșnicie să fii servit de vreun chelner. Foaierul era spațios și cald, dar afumat, becurile erau slabe, de parcă pierduseră an de an tot mai multă energie din zilele de glorie ale hotelului dintre cele două războaie mondiale. Văzu totodată cît de elegant trebuie să fi fost odinioară, numai lemn de nuc, piele și alamă. Cînd se simțea prea singur în camera neîngrijită, se așeza uneori într-unul din fotoliile mari, zgîriate, și citea. Funcționarii de la recepție nu îi dădeau atenție, pentru că nu era unul dintre excentricii turiști occidentali care se mai rătăceau pe acolo cînd era supraaglomerat hotelul mai nou al Intouristului, dar era mai bine așa. Era mulțumit să poată sta, citi și visa, deși într-o seară făcu schița foaierului, populînd-o cu figuri din tinerețea bunicii.

Nu era dorit nicăieri. La o discotecă fu doar tolerat ; după ce plăti un preț de intrare revoltător de mare, i se per-

mise să șadă în mijlocul unor ofițeri militari irakieni beți, care își întrerupeau în fiecare seară pregătirea de pilotaj pentru a agăța enormele tîrfe rusoaice cu cutii de bomboane ieftine. Era genul de local în care milițianul își lua mita chiar la tejghea și chelnerițele se înviorau doar la vederea valutei forte. Șeful orchestrei, plictisit, vîrî în buzunar bacșișul și dedică o nouă interpretare a „Lambadei" : de la Mustafa, Natașei cu dragoste. Sașa plecă devreme în cameră și schiță portretul lui Șirin din memorie, rupînd foaie după foaie, neputînd să ajungă la un rezultat mulțumitor.

Era un oraș amarnic de singuratic. Urmări desenele pentru picturile murale, încercînd să nu se gîndească prea mult, făcînd treaba asta mecanic. Dar, din cînd în cînd, o figură schițată începea să aibă o asemănare stranie cu una din fotografiile din muzeul de istorie și trebui să înceapă din nou ca să fie sigur că toate personajele aveau trăsăturile liniștitoare, neprejudiciate, cerute de pictura sovietică de propagandă.

Înțelese că fusese un prost. Își închipuise că Riga avea să-l întîmpine cu brațele deschise, ca pe unul de-ai lor. Se gîndise că totdeauna avea o casă, că Riga îl voia. Dar numai bunica sa îl voise. El nu-și cîștigase dreptul, ci presupusese, pur și simplu, că toate erau ale lui prin naștere. Gîndise ca un rus, își spuse acru.

La cîteva săptămîni de la sosire, aversele de la începutul primăverii se întețiră și se făcură furtună. Deși era o distanță de doar cîteva străzi de la clubul ofițerilor pînă la hotel, era ud pînă la piele în momentul în care intră pe ușile mari. Încercă să scuture ceva din apă înainte de a intra în foaier, dar nu era nimic de făcut. Și-ar fi dorit o baie caldă, dar fusese informat că, din nou săptămîna aceea, nu va fi apă caldă din cauza reparațiilor curente.

Simțindu-se mizerabil, se duse la recepție să ia cheia.

Funcționarul cu ochi plictisiți scoase cheia de la cameră, însoțind-o cu un mic plic alb. I le dădu lui Sașa pe amîndouă cu aerul că îi face oaspetelui o foarte mare favoare.

Sașa încercă să își usuce mîinile de haine. Dar mai mult și le udă. În drum spre scară, deschise plicul, ținîndu-l departe de corp, ca să nu-i ude conținutul.

Era un permis de intrare la hotelul pe valută forte de lîngă monumentul lui Lenin. Era și un bilet cu un număr de cameră.

Era de la Șirin.

Se temu să nu încerce cineva să-l oprească. Dar portarul recunoscu imediat legitimația, iar milițianul cu umerii căzuți din foaier îi aruncă doar o privire obosită. O fată din spatele unui galantar cu bibelouri se uită la hainele și încălțămintea lui, apoi continuă să citească. Sașa așteptă la lift, dar oricît de multe ori apăsă pe buton, liftul nu scoase un sunet. În fine, un chelner în trecere îi spuse :

— E în reparație.

Urcă scările pe lîngă reclama țipătoare care anunța o revistă pariziană autentică la clubul de noapte al hotelului, pe lîngă punctul închis de schimb valutar, și se îndreptă spre etajul al șaptelea. Pantofii umezi îi alunecau pe trepte. În fața ferestrelor murdare, începură să se întindă crestele apropiate ale acoperișurilor și străzile ude luceau sub becuri. Ploaia devenise tristă, dar furtuna amenința să izbească în orice moment.

Hotelul căuta să pară cît mai occidental, așa că responsabilii de etaj nu se lăsau văzuți. În loc să șadă baricadați în spatele birourilor din holuri și să-i scruteze pe vizitatori cu privirea, se ascundeau în cămăruțele mititele, făcînd ceai și ascultînd la radio. Coridorul care ducea la camera lui Șirin era pustiu și avea un miros înțepător de dezinfectant. În spatele unor uși, se auzea tare un televizor.

În spatele numărului camerei lui Șirin era tăcere. Inima i se strînse gîndindu-se că ea nu era acolo. Temîndu-se acum de toate, de sutele de lucruri care puteau totuși să meargă prost, bătu în ușă cu pumnul.

Ea deschise imediat. Parcă ar fi așteptat și iar ar fi așteptat. Întîi îi văzu ochii. Apoi părul dat pe spate, halatul lejer

la piept. În spatele ei, fereastra arăta șiroaie de ploaie, un cer negru-vinețiu.

— Ești ud, zise ea simplu. Apoi se strînse în el cu o căldură pe care o simțea prin jacheta udă. Ochii i se închiseră și gura se întinse după buzele lui.

N-avea ce-i face. O cuprinse cu brațele ude. Ea avea un gust ușor învechit, minunat de cunoscut. Da, așteptase. Pe el îl așteptase. El se desprinse puțin de corpul ei, sărutînd-o încă, și își scoase haina. Apoi ea începu să tragă de blugii lui, neluînd în seamă cămașa. Halatul i se deschise.

— Sîngerez, spuse ea. Contează ?

— Nimic nu contează.

Patul era foarte îngust, așezat pe lungime într-o piesă cu rafturi. Tot la cîteva minute, trebui să o tragă ca să nu se lovească cu capul de lemn. El trebuia să aibă grijă de ea, întrucît ei nu-i păsa de nimic, afară de ce făcea cu corpul. Ea se împinse în el, aproape prea puternic, prea disperat, și el își cufundă genunchii în saltea.

— N-aș vrea să se termine niciodată, spuse ea, o dată, plutind aproape de realitate. Apoi se scufundă iar.

Era așa de mică. Era imposibil să crezi că putea fi așa de mică și totuși așa de puternică. Ea își mulă coapsele în jurul șoldurilor lui, de parcă s-ar fi ținut de un cal fără șa.

Și ea era umedă. Cu o umiditate acidă. Mai umedă decît orașul ruinat de ploaie. Îi simțea sîngele cum curge cald pe coapsele lui. Umezeala o făcea să pară mai mare și mai accesibilă și el trebui să-i prindă fesele ca să nu lunece.

— Te rog, zise ea. Degetele tale. Mîngîie-mă.

El o necăji o dată, ușor, și ea gemu de parcă o chinuia de o veșnicie. Nu-i trebui mult. Totul era comprimat. Încordat aproape pînă la răutate. Ea închise ochii și arboră un zîmbet pe jumătate smintit. Sunetele ei sporiră, corpul i se arcui sub degetele lui. Tremură și aproape că-l scăpă din corp. Un strigăt se rostogoli într-un geamăt : un zgomot foarte profund, aproape bărbătesc. Apoi toată puterea din mădulare i se evaporă și se trînti cu capul pe pernă.

O poseda dur ținîndu-i creștetul capului în palmă, ca s-o protejeze de căpătîiul patului. Sub el, ea era acum două fe-

mei, una pașnică cu zîmbet îngeresc, cealaltă cu șolduri care nu încetau deloc să se agite.

Fața îi era așa de imobilă, așa de perfectă. I-o atinse cu mîna liberă, cu mîna care îi alungase diavolii și îi lăsă un fior de sînge pe obraz, de parcă ar fi tăiat-o cu briciul. Prinse mirosul teribil al mîinii, al degetelor, unde roșul aprins se amesteca cu cheaguri întunecate și îl surprinse bruschețea propriului răspuns.

— *Adînc* porunci el.

— *Da.*

După un val întrerupt de săruturi, fu doar o trăncăneală la un televizor în spatele unui perete subțire și ploaia care izbea tare în fereastră.

— Nu cred, zise ea în cele din urmă, să fi fost vreodată așa frumos.

Își trecu mîna între picioare, apoi zugrăvi cu degetele pe toată fața lui și rîse.

Avea dreptate. Niciodată nu fusese așa de frumos. Se pierdură în noapte, întîi trezindu-se unul, apoi celălalt. Dimineața, furtuna trecuse și el se sculă groaznic de flămînd, dar nedorind să se scoale înainte de a mai face o dată dragoste. Era prea devreme pentru ea. Sexul îi plăcea, dar nu putea termina ; corpul ei se trezea încet, în etape. Ea îi spuse să termine fără ea, dar el șovăia. Din dragoste, din vanitate. Așa că ea începu să-l sărute.

Patul era un dezastru, cîmp de bătălie. Obrajii lui Șirin erau maronii de sîngele uscat, buzele ei aveau glazura lui. Ea îl sărută, frecîndu-și împreună gurile, sîngele, umezeala.

— Cînd trebuie să te duci la lucru ?

El nu avea habar cît era ceasul. Devreme ? Tîrziu ? Se uită prin cameră, dar nu era nici un ceas. Doar o neorînduială de haine și cărți în limbi străine : un text oficial, o ediție populară din Hemingway, altele cu titluri prea mici ca să poată fi citite de la distanță.

— N-are importanță. Am să merg mai tîrziu. Artiștii sînt excentrici. Se știe. Se întinse, înțepenit din cauza patului de o persoană și încleiat cu vechile lichide din corpurile lor.

— Putem lua împreună micul dejun, zise ea.

Gîndul la micul dejun îl făcu să-l doară stomacul gol. Nu luase cina cu o seară înainte, pur și simplu, uitase.

— Putem lua micul dejun, repetă ea, și după aceea te poți duce la lucru. Apoi poți să vii iar la mine.

Îl învălui o tristețe bruscă.

— Cît timp poți să stai ?

Ea îl privi. Și zîmbi.

— Cîtva. O să vedem.

— Și universitatea ?

Îl privi cu o expresie de nepăsare. Pentru ea totul era așa de ușor.

— Mai tîrziu, spuse ea. Te rog. Nu vreau să mă gîndesc la asta acum. Chicoti ca o fetiță. M-ai umplut într-atîta că nu pot să mă gîndesc. Nu-i loc pentru gînduri.

— Am distrus cearșafurile, spuse el, nu fără mîndrie copilărească.

— O, responsabila de etaj și cu mine ne-am împrietenit deja. O să înțeleagă. Șirin zîmbi. Oricum, o să aibă despre ce să bîrfească.

Avea atîtea întrebări să-i pună. Dar ea dispăru în camera de baie și dădu drumul la apă.

Decise să aștepte, să lase lucrurile să se desfășoare cum voia ea. Era îndrăgostit, de altceva nu prea îi păsa. Era îndrăgostit, rușinos de fericit și doar un pic tulburat de amintirea cuvintelor fratelui.

Cine era ea de fapt ? Această femeie nespus de atrăgătoare care ședea la masă și lua micul dejun. Arăta tînără și curată, și pură în lumina dimineții, de parcă și-ar fi petrecut noaptea într-un somn virginal alături de mama ei, în loc să-și contorsioneze corpul sub el și să-l tragă lacom în ea. Dar lumea era plină de iluzii. Era aproape imposibil să ajungi la adevărul lucrurilor.

Adevărul era că se simțea obosit și bătrîn. Ostenit. Se grăbise să vină la hotel fără un gînd practic, iar acum ședea neras în mijlocul circulației din sala de mese pentru micul dejun, întrebîndu-se cît timp va avea energia să-i fie pe plac, cît timp va trece pînă ce focul tinereții să o îndepărteze. Ea

arăta deosebit de frumoasă și atrăgătoare. De ce, Doamne, venise tot drumul ăsta pentru el ? Și cum reușise ? Avertismentele fratelui i se agitară iar în suflet, în timp ce își lua ceaiul cu lingurița, făcînd zgomot fără să vrea.

Erau trei feluri de dejunuri servite. Mîna de turiști occidentali din afara sezonului ședea la mesele cele mai îmbelșugate și chelnerii le dădeau atenție mai mult sau mai puțin. Mesele pentru turiștii est-europeni erau clar cu o treaptă calitativă mai jos. Puținii cetățeni sovietici destul de norocoși să stea la hotel erau ultimii. Dar de-ajuns. Micul dejun era mai mult decît erau obișnuiți să mănînce și puteau să-și umple burta cu pîine și gem.

— O să plec imediat după masă, spuse el. Nu pot să lucrez în timpul prînzului. O să-ți arăt orașul.

Ea termină de mestecat, apoi îi zîmbi.

— Poate mă vizitezi mai întîi ? În cameră ?

Zîmbi și el. Femeia asta apăruse ca răspuns la visele sale. Erau interesanți împreună și primele raze de soare ale primăverii uscau vîrfurile copacilor din parcul de după ferestrele mari.

O dată în viață, se jură el. Poate fi așa doar o dată în viață. Și nu în orice viață. Îl făcu să se simtă matur faptul că înțelesese raritatea femeii care stătea la masă în fața lui. Cu mîinile ei mici, minunate, care rupeau o bucată de pîine. Indiferent care ar fi povestea ei, era vrednică să fie iubită. Hotărî să se gîndească la ea ca la un giuvaier care trecuse de la proprietar la proprietar, nefiind nici unul în stare să-i altereze esența și fără să poarte urme ale proprietarilor de dinainte.

Auzi muzică și voci care se înălțau. Veneau de pe stradă.

Claxoanele începură să străpungă aerul, apoi încetară brusc.

Cîntecul suna clar, și Sașa, șocat, îl recunoscu.

Turiștii occidentali se ridicară primii. Se grăbiră să se ducă la ferestre și arătau cu degetul, cloncănind într-o germană și engleză diferită de cea învățată în școală, cu care era familiarizat Sașa.

Șirin arătă din cap spre străini.

— Cînd mă uit la ei, spuse ea, am senzația că țara asta nu e nimic altceva decît un circ uriaș. Iar noi sîntem animalele de circ.

Totuși, și ea se ridică. Melodia cîntecului era magnetică.

Sașa o urmă și se înghesuiră printre turiști și chelneri. Toți se străduiau să vadă.

Dedesubt, în stradă, o mulțime de cîteva sute de oameni se desprindeau de clădirea parlamentului, mergeau pe lîngă hotel, spre sediul armatei din josul străzii. Purtau stindarde și pancarte scrise în letonă, rusă și engleză. AFARĂ CU RUȘII. DEMOCRAȚIA ACUM. LETONIA LIBERĂ. AFARĂ CU ARMATA DE OCUPAȚIE SOVIETICĂ. Fluturau și le cădeau peste cap steagurile celor trei republici baltice, maro și alb... roșu, galben și verde... negru, albastru și alb.

— Ce cîntă ? întrebă un turist cu un pachețel strălucitor prins de burtă. Știe cineva ce cîntă ?

După o clipă de ezitare, un chelner spuse :

— Cîntă imnul nostru național.

— *Vechiul* imn național, lămuri o chelneriță blondă.

— O să fim curînd independenți, spuse chelnerul, imprudent. Poate chiar în luna mai.

Femeia de lîngă un turist încercase să facă o fotografie prin geamul afumat. Sașa găsi fascinantă bogăția de culoare a stofei hainelor ei.

— Nu-i așa că-i palpitant, Howard ? îl întrebă ea pe bărbat.

Și avea dreptate. *Era* palpitant. Poliția letonă pășea pe lîngă mulțime, dar nu făcea nici o mișcare să intervină. Lumea se schimba așa de repede. Ceva de negîndit devenea posibil. Lui Sașa îi părea doar rău că bunica nu trăise să apuce să vadă asta. În pofida desconsiderării de care avusese parte la Riga în ultimele cîteva săptămîni, simțea că inima îi bate mai repede.

Mulțimea și cîntecele pieriră în josul străzii și circulația fu reluată. Spectatorii se așezară iar, ca să-și termine micul dejun.

— Dacă aș avea ceva curaj, remarcă Sașa absent, aș fi afară și-aș merge cu ei.

Îl surprinse cît de tăios reacționă Șirin.

— Niște rahați, spuse ea rece. Nimic nu o să se schimbe în țara asta.

Greșea. Viața lui se schimbase. Îndată ce se află în stradă, singur în aerul proaspăt, luminos, se avîntă în exuberanța dragostei. N-avea importanță ce fel de slogane strigau oamenii, lasă-i să-și joace rolurile pe care și le aleseseră. Deja vindecat de această pasiune momentană pentru politică, se simțea indiferent la prăbușirea imperiilor. Lăsă să-i atîrne liber jacheta încă umedă, salutînd schimbarea vremii, cotitura splendidă din viața sa. O, le dorea letonilor numai binele. Să fie liberi. Puteau să fie liberi din partea lui, dacă voiau. El exista retras din toate astea. Dorința pe care o simțea pentru Șirin era atît de puternică, încît era sigur că nici un fel de evenimente exterioare nu puteau interveni. Soarele strălucea pe străzile încă ude, parcul avea iz de viață nouă și nimic nu conta decît minunata femeie al cărei pat tocmai îl părăsise. Fratele lui era un mincinos. Știa asta de ani de zile.

Se strecură prin mulțimea din centrul orașului spre hotel, se bărbieri, se așeză pe pat, ca să-și odihnească ochii cîteva clipe, și dormi trei ore. Era devreme după-amiaza cînd se duse la clubul ofițerilor, unde doi soldați în uniforme de lucru zdrențuite ștergeau ultimele grafitti de la intrare. Mai putu citi cuvintele : FASCIȘTII ROȘII.

Înăuntru, ofițerii de la statul major umpleau foaierul, lungind pauza de prînz. Un colonel urla furios la un grup de subordonați. Un civil îl scuipase pe stradă. Era ceva intolerabil. Era chiar timpul să-i pună la respect pe letoni. Țara avea nevoie de ordine, disciplină. Nu mai exista respect.

Vorbe și iar vorbe. Vorbele sforăitoare ale oamenilor pe care mersul timpului îi anula. Acum totul era altfel.

În afară de munca sa. Descuie dulapul în care ținea materialele, apoi se sprijini cu spatele de peretele din fața lucrării, încercînd să obțină o privire de ansamblu a primelor schițe pe care le copiase pe ghips. Era așa, o glumă. Putea la

fel de bine să fi fost 1950 ca și 1990. Figurile eroice strălucitoare. Automatele ținute în sus, ca niște torțe ale libertății. Germanul fără față mort, cu cizme grele, sub dărîmături. Era vital să nu gîndească la asta. Era doar o treabă. Cum ai conduce un autobuz. Nu era treaba ta ce drum ți-au ordonat superiorii să urmezi. Îți făceai treaba, îți luai plata și închideai gura. De fapt, avea noroc. Avea atîta libertate. Și privilegii. Toți știau că picturile erau doar o glumă. Nici o supărare.

Lucră pînă la patru. Hotărît, sîrguincios, fără să se oprească și realiză mult. Creionă detaliile și se emoționă la perspectiva minunată de a o revedea pe Șirin.

Îl aștepta. Poate că îl va aștepta totdeauna. Îl surprinse puterea răspunsului său sexual și-l făcu să se împăuneze nițel. Făcură dragoste cu o dezlănțuire care se transformă în experimente necalculate. Corpul lui își dorea un mod de a pătrunde mai adînc decît înainte în ea, mai adînc decît ajunsese oricare alt bărbat, și ea își legăna capul într-o parte, gîfîind, spunînd cuvîntul perfect potrivit pentru moment. Răvășiră din nou cearșafurile și amîndoi fură nevoiți să se spele înainte să meargă să mănînce.

Desigur, tatăl ei era mafiot. Și ce dacă ? Era așa ceva mai necinstit decît munca unui ștab de la partid ? Sau decît munca lui, să zicem ? Țara era clădită pe minciuni și nimic altceva decît minciuni, și tot ce însemna domeniul de activitate al tatălui lui Șirin era ca să poată ocupa o cameră într-un hotel pe valută forte sau să comande la un restaurant. Mîncară la Kavkaz, un club de noapte de la subsol, unde un cetățean fără relații sau bani de șpagă nu putea intra pe ușă. Era plin de fum, puțin murdar și ticsit de o lume amestecată, alcătuită din familii care sărbătoreau pe cineva, gangsteri, tîrfe și funcționari privilegiați. Nu se vedeau turiști, și Sașa consideră că ambianța era prea ordinară, prea nesigură pentru ei. Dar era un loc minunat în care putea ședea împreună cu iubita și bea șampanie de Crimeea.

O formație zăngănitoare, cu un cîntăreț solid, explodă în sală, revenind la ritmul accesibil al „Lambadei“, răcnetul sezonului și răsuflarea caldă din Vest.

Șirin îl întrebă dacă vrea să danseze.

— Nu știu să dansez lambada.

Șirin zîmbi disprețuitor.

— Nimeni nu știe. Am văzut cum se dansează propriu-zis. Dar aici ne-ar aresta. Hai, oricum. Dansăm cum vrei tu.

Așa că dansară, cu pași falși, Șirin tachinîndu-l tot timpul.

Pe ringul de dans, alte perechi încercau variații, de la un foxtrot modificat și pînă la un dans inform în care erau despărțiți. Doi bărbați din sud dansau împreună, făcînd cercuri cu mîinile deasupra capetelor. Toți bărbații făceau ochi mari la Șirin în momentul în care își închipuiau că soțiile sau prietenele nu se uitau, și Sașa se gîndi doar o clipă la momentul cînd o va trînti goală pe cearșafurile pătate din camera de hotel.

La mesele alăturate, valuta forte trecea din mînă în mînă pe sub șervețele, și apărură, înfășurate în șervete, sticle de coniac georgian de neprocurat înainte. Mîncarea era îmbelșugată și condimentată. Sașa mîncă cu entuziasm, alimentîndu-se pentru orele petrecute numai cu Șirin.

După cină, stropită plăcut cu alcool, o conduse prin parc, pe lîngă Institutul de Arte și muzeu, îndreptîndu-se spre strada care-i plăcea lui cel mai mult, strada bunicii.

Chiar și noaptea era evidentă vechea splendoare. Nimic nu se asemăna cu așa ceva în Uniunea Sovietică, cu această combinație de frivolitate și mîndrie. El încercă să-i explice asta, să-i împărtășească cît de puțin din ceea ce îl lega de prima femeie pe care o iubise cu adevărat în felul acesta. Rîse, aducîndu-și aminte de ceva și îi spuse cum, cînd Armata Roșie se instalase din nou în 1940, soțiile ofițerilor superiori deciseseră să meargă la operă. Pășiseră arogant de-a lungul intervalelor purtînd halate de noapte cumpărate pentru acea ocazie la Riga, închipuindu-și că purtau rochii elegante de seară și făcînd deliciul acelor membri ai societății letone care nu fuseseră încă deportați sau împușcați.

Șirin rîse. Avea un rîs greu, scurt, intransigent. Îi arătă detalii ale clădirilor, ducînd-o de braț. Țîșneau pisici și un bețiv urina la o intrare. La capătul străzii, în fața sediului KGB, se opri posomorît, scăldat în lumină. Îi spuse cum ad-

ministrația orașului Riga făcea tot ce îi stătea în putere ca să păstreze și să restaureze patrimoniul. Îi povesti cîte ceva despre istoria adevărată și chiar încercă să descrie puritatea lascivă a stampelor lui Vidbergs. Îi spuse cîte puțin despre totul, afară de bunica sa, doar indicînd excentricitatea arhitectonică a marii ferestre curbate de mai sus de copaci.

Făcură iar amor. Și iar. În pauze, stătură în camera de hotel întunecată, privind peste luminile orașului, pe lîngă vechile turle ale bisericilor și linia insinuantă a fluviului, pe lîngă noile clădiri ulcerate de locuințe de pe celălalt mal și marele nod de comunicații, aruncînd privirea în depărtare, nedorind să vadă prea clar. Mîncară ciocolată dulce și băură apa minerală sărată și se sărutară pînă cînd corpurile lor ațîțate se mai vînară o dată. El făcu dragoste cu ea fără să-i mai rămînă energie, muindu-se pe parcurs, încetinind, aproape dormind, apoi întărindu-se din nou la vreun miros sau vreo atingere ușoară.

Și ea era epuizată și doar umezeala pe care o lăsase în ea le permise să continue. În fine, ea nu mai putu avea orgasm.

Dar era totuși prea frumos ca să se oprească, de parcă dacă se opreau acum se opreau pentru totdeauna. El nu simțise niciodată o asemenea disperare fizică. Apoi el adormi, doar ca să se trezească, gata să facă iar dragoste. Nici măcar nu știa dacă ea era pe deplin trează. Și nu conta. Totul era un vis.

Ultimul lui orgasm fu ceva mai mult decît nimic.

Visă un cîine cu un cap de om. Creatura îi sfîșia abdomenul. El nu avea mîini, nici brațe cu care să se lupte. Cîinele era portocaliu și roșu sîngeriu și îl mușca chinuitor și nu se afla nimeni care să-l ajute și nu putea să fugă. Se trezi, închipuindu-și că strigă, dar Șirin zăcea dormind lîngă el, epuizată și respirînd atît de adînc, încît părea că sforăie. Îi strînse părul lung de pe ceafă și o atinse cu fața, adunînd-o într-un braț, ținînd-o s-o salveze. Era atît de fragilă, zău. Dormind, cu mușchii destinși, dădea senzația că un copil puternic putea s-o rupă în două. Adormi din nou, fără vise de care să-și amintească.

Dimineața veni cenușie și, cînd se trezi, Șirin se sculase deja. Stătea învelită în mătase, uitîndu-se de la fereastră la cupolele a ce ar fi trebuit să fie o biserică, coloana unei statui, viitorul. Cînd o cuprinse în brațe de la spate, fu surprins să vadă că ea plîngea.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă el. Niciodată nu-și putuse închipui că femeia aceasta putea plînge.

Alte diamante i se prelinseră pe obraji.

— E atît de frumos, spuse ea. Crezi că ceva atît de frumos poate dura ?

17

GARDIENII DE LA POARTA INCINTEI fortificate a familiei Talala îl recunoscură imediat pe Mustafa Gogandaev și lăsară să treacă două mașini pline cu oameni. Le fu stîrnit interesul doar cînd a doua mașină se opri chiar înăuntrul porții și din locul de la spate ieșiră doi bărbați. Dar atunci fu deja prea tîrziu.

Mașina cu Gogandaev din față se opri chiar înaintea clădirii principale.

— Nu uitați, le spuse Gogandaev celorlalți ocupanți îngrămădiți în vehicul, sînt soția, două fiice, băiatul. Șase servitori. Și încă doi gardieni.

Merse foarte repede. Locuitorii casei mari fură atît de surprinși, încît nici nu se gîndiră să riposteze. Doar soția lui Talala încercă să lupte, înfingîndu-și unghiile în ochii atacatorului. Dar gloanțele fură mult mai rapide și mai puternice decît degetele.

Tovarășii lui Gogandaev îi omorîră mai întîi pe cei doi servitori. Nu se grăbeau cu femeile. Cînd Gogandaev intră în camerele copiilor, fetele și băiețașul, toți strînși unul într-altul, scoaseră țipete de ușurare, colorate încă de teamă.

— *Nene Mustafa !*

Dar Gogandaev doar se întoarse spre fețele bătucite de viață ale oamenilor din jurul lui și zise :

— Nu uitați porunca sfîntă. Nici o fată să nu moară virgină.

Apoi îl înșfăcă de braț pe băiețel și îl tîrî în altă cameră.

Cînd termină, îl lăsă pe băiat cu gîtul rupt pe covor și reveni ca să-i privească pe bărbați cu fetele. Ele erau deja prea înspăimîntate ca să mai țipe. Dar scoteau sunete interesante.

Păcat, desigur, că tîrfa de Șirin nu era acolo. Dar ea dispăruse. Nimeni nu o putuse găsi la Moscova sau altundeva. Tîrfele aveau un instinct diavolesc de autoconservare.

— Destul, comandă Gogandaev, pierzîndu-și în fine răbdarea.

Apăru un cuțit.

— Nu, spuse Gogandaev. Trebuie să pară treaba slavilor. Mai bateți-le puțin, apoi împușcați-le.

Cea de șaisprezece ani încetă să mai țipe. Se uita la Gogandaev cu ochi mult prea maturi și cunoscători pentru vîrsta ei.

— Omorîți-o pe asta mai întîi, spuse Gogandaev. Și se duse să inspecteze treaba celorlalți membri ai grupului.

— Și pe copiii mei ? întrebă Ali Talala neîncrezător.

— Soția, copiii, servitorii... toți cei care puteau fi găsiți, îl înștiință vocea grea a lui Gogandaev prin telefon.

— Și soția mea e moartă ? întrebă Talala, absolut incapabil să accepte cuvintele deja rostite.

— Cum am spus, îi zise Gogandaev, cu vocea muiată.

— Toți cei dragi mie ? Spui că toți ?

— Trebuie să încerci să suporți ca un bărbat.

— Trebuie și să simt ca un bărbat, zise Talala cu vocea devenită brusc de gheață. Apoi, lăsînd să-i cadă receptorul în poală și încovoindu-se deasupra lui, începu să se vaiete de parcă cineva îi rupea metodic oasele, unul după altul. Nu se putea abține. Nu mai era bărbat. Lacrimi începură să-i curgă pe obraji. A văzut cerul... ? imploră el camera pustie din jurul lui. A văzut cerul... și nu a... ?

Vocea lui Gogandaev, acum minusculă, suna din telefonul căzut. În cele din urmă, Talala duse din nou la ureche plasticul cald.

— Ochii mei, spuse el, sînt ochii unei femei.

— Trebuie... spuse Gogandaev încet, să suporți ca un bărbat.

Talala clătină din cap. Cum putea fi dusă pe umeri o asemenea povară ? Cum puteau să privească de sus stelele fără să participe la apărarea familiei sale ?

— Cine ? imploră el cu vocea îndepărtată. Cine a făcut așa ceva ?

Gogandaev ezită.

— Nu e clar... dar cum s-a întîmplat... ce-au făcut...

— Mustafa, fiul inimii mele... ce crezi ?

Gogandaev făcu o pauză, apoi oftă și vorbi :

— Cred... că au fost ucrainenii. Te-au trădat. Ne-au trădat pe toți.

— Dar cum ? Cum au putut să facă așa ceva ? Nu e nici o oră de cînd am vorbit cu Balenko. El... mi-a oferit un transport de whiskey scoțian.

— Toți slavii sînt niște cîini. Mint. Nu au onoare. Și... dacă ai putea vedea... dacă ai putea vedea cum au făcut lucrurile astea...

— Spune-mi.

— Nu pot.

— *Spune-mi.*

— Nu. Cu tot respectul din inima mea pentru dumneata... nu pot să mă supun.

— Te rog. Spune-mi. Cum au...

— A trecut. Trebuie să mergi mai departe.

— Fetele. Puișorii mei. Și ele...

I se păru lui Talala că și Gogandaev începuse să plîngă.

— Am avut grijă de toate, spuse vocea îndepărtată. Nu se vor ști... amănuntele...

Talala încuviință recunoscător. Rușinea, adăugată la chinul său, ar fi fost prea mult.

Se gîndea la Șirin. Ea fu aproape primul gînd după ce îl izbi realitatea tragediei. Nu primise de mult știri de la ea.

Dar așa ceva nu era un lucru neobișnuit. Era o fată atît de independentă, fata care trebuia să fi fost fiu. Poate că ea era nevătămată. Decise să nu-i spună nimic despre ea lui Gogandaev.

Nu voia să-i tulbure mai mult inima tînărului bărbat, sigur că Gogandaev, mîna sa dreaptă, avea sentimente deosebite pentru Șirin. Desigur, Gogandaev și le ascundea. Din umilință, noblețe. Într-o lume în care era atît de puțină onoare.

— Mustafa, fiul inimii mele... e o chestiune... Nu vreau să dezonorez memoria soției mele... dar tu... îmi știi inima... poverile...

— E în regulă, spuse Gogandaev. Am avut deja grijă. Așí e în siguranță. Bătrîna mi-a spus că dormea ca un înger.

— Un înger, spuse încet Talala, sesizînd imaginea, un înger.

— Dar... tatăl sufletului meu... dacă-mi permiți, ai vești de la Șirin ?

Talala își imagină tortura din inima tînărului.

— E plecată, spuse Talala, încercînd să fie milostiv. Cred că e în siguranță. Spuse cuvintele cu convingere, de parcă le putea forța să fie adevărate. Mustafa, fiul meu... ești sigur că *toți*... ?

— Îmi pare rău.

— Nu pot... să cred.

— Îmi pare rău. I-am văzut. Toți.

— Și tu crezi că ucrainenii... ?

— Mi-au spus asta ochii. Și inima.

— Dar *de ce ?* Ar fi fost destulă bogăție pentru toți.

— Îi știi pe slavi. Lăcomia lor. Viclenia lor.

Talala închise ochii, văzînd în fața ochilor grozăvia încă o dată. Fetele. Bietele, nevinovatele lui fete. Cum or fi suferit. Nu putea să-și oprească gîndul să zugrăvească imagini atît de oribile, încît îl încovoiară, forțîndu-l să se apuce de burtă.

Dar băiatul. Cel puțin, băiatul o fi murit... fără să fie înjosit. Cel puțin, fiul său o fi mers la Dumnezeu nevătămat de lumea asta aspră, aspră.

— Cum se poate ? întrebă Talala. Își fixă receptorul de ureche.

— Dacă știi unde e Șirin, spuse Gogandaev, trebuie să-mi spui. Dă-mi voie să o păzesc eu.

— Nu știu. Nu știu nimic. Sînt un om bătrîn. Și, pentru prima dată în viață, simți că era adevărat. Îmbătrînise. În cîteva minute.

— Trebuie s-o găsim pe Șirin.

— Nu-ți face griji, spuse gol Talala. Nu-ți face griji. Voia să-l aline pe tînărul bărbat. Dar era așa de greu. O să am eu grijă de Șirin.

— Dar îți va trebui timp. Să te întremezi.

Timp ? Ce era timpul ? Parcă omul l-ar putea ține în mînă. Sau să și-l lege de mînă, pretinzînd că așchiile de metal care se roteau reglau universul. Nu o să fie niciodată destul timp ca să poată suporta această durere.

— Sînt tare, spuse Talala, vrînd să o creadă. Te mai am pe tine, fiul inimii mele. Împreună, îi vom pedepsi pe diavolii care au făcut așa ceva.

— Îi vom pedepsi pe diavoli.

Talala nu mai putu suporta. Așeză receptorul înapoi în furcă fără să-l prevină. Da. Diavolii trebuie să fie pedepsiți. Dar mai întîi îi trebuia timp. Să înceapă să creadă.

Se ridică, cu mîinile uimitor de goale. Traversă patul gros de carpete care acopereau podeaua și deschise ușa camerei exterioare a apartamentului său din Moscova.

Cei doi gardieni se uitau nervos la el. Oricît or fi auzit, fusese prea mult pentru ei. Sau poate că simțeau doar jalea de nedescris din aer.

Nu, își aminti Talala. Se văitase ca o femeie. Și se temu că era pe cale să o facă din nou. Nu știa cît mai putea să se controleze, cît mai putea sta în picioare.

De ce făcuseră ucrainenii asta ? Ar fi fost destul pentru toți.

Știa de ce. Înțelese. Era prima lege a cuceritorului : trebuia să facă alte cuceriri. Nu putea să fie pace, nici liniște. Cînd oamenii plecaseră călări de pe dealuri, nu puteau să se mai întoarcă. Ucrainenii, pur și simplu, recunoscuseră mai repede adevărul. Și el plătise scump pentru orbirea sa și încrederea sa.

— Lăsați-mă, le spuse Talala gardienilor. Nu îi era teamă acum. Nimic nu conta acum.

— Cu respect...

— *Plecați*. Vocea lui era vocea unui leu, de parcă fiara vărgată, teribilă de deasupra Reghistanului înviase. Un leu cu dungile unui tigru, un ucigaș și un rege.

Gardienii se grăbiră să deschidă ușa din față. Talala știa că ei doar or să tîndălească prin hol pînă dimineața. Dar, cel puțin, o să poată să fie singur într-o anumită măsură. Cînd o să-și plîngă jalea.

Se întoarse în camera principală, în care atît de des îl așteptase familia, în camera pe care încercase să o transforme într-un vis cu corturile de pe dealurile din copilărie, bogată în covoare și căști antice, în mătase și lînă veche lustruită pînă la țesătura catifelei, în argint și alamă. Încercase să își aducă o dată cu el casa în aceste străzi din nord. Dar totul fusese o iluzie. Reușise doar să aducă răul nordului în casa sa.

Covorașele de rugăciune din viața sa particulară erau odoare rare și frumoase care atîrnau pe pereți. Pentru prima dată, își îndreptă pașii spre o lucrare măiestrită de mătase, care provenise din Persia în anii dinainte ca granițele să devină lucruri atît de precise, și o smulse din încheietori.

Așternu covorașul în așa fel, încît să indice un punct îndepărtat de oamenii nordului, îndepărtat de iluzia vestului și îngenunche pe el. Nu rosti cuvinte, nu îngînă rugăciuni. Mintea îi era pustie. Dar corpul i se legăna și se înclina ca o păpușă mecanică scăpată de sub control. Lovi cu fruntea țesătura, tocindu-și pielea, dorind ca această comoară înnodată să se schimbe prin vrajă în sticlă, cuie, piatră.

Brusc, toată tăria îl lăsă și îngheță cu fruntea jos, strîngîndu-și între brațe capul în care zvîcnea sîngele, cu degetele încleștate în ceafă.

— Dumnezeu e mare, strigă el, parcă amețit de cunoașterea cerului. Adevărat, Dumnezeu e mare.

Îi rămăsese atît de puțin. O femeie bolnavă pe care o iubea păgîn, deznădăjduit. Și o fiică osîndită cu suflet de

bărbat. Știa de ani de zile, poate dintotdeauna, că Șirin nu o să-și găsească fericirea, că ea era însemnată de Dumnezeu să sufere și să sfîrșească rău. Dar el se luptase contra acestui lucru. Își aminti cum o ținuse în brațe cînd era copil. Și cum ea călărise un căluț sălbatic mai bine decît ar fi făcut-o orice băiat, cu părul împletit fluturînd.

O să încerce acum să o păzească ceva mai mult, să-i salveze fiecare minut prețios din viață. Viața lui proprie nu însemna nimic.

Încet, își ridică brațele și trunchiul. Apoi se lăsă să cadă din nou.

— *Dumnezeu e mare.*

Dragostea dintre Șirin și Sașa trebuia să se sfîrșească, desigur.

Toată lumea știe că asemenea pasiuni nu pot dura. Dragostea durează doar între cei dispuși să facă și compromisuri, să rezolve, să cedeze. Șirin ardea mult prea tare doar pentru a scînteia în noaptea nebună a intimității. Ea trăia într-o țară aspră și era uneori distructivă prin circumstanțe, deși, de fapt, voia să facă bine. Dar dorința de a face bine este tot atît dușmanul dragostei, pe cît este timpul însuși. Reușita în dragoste poate înflori dintr-o mie de feluri de egoism, dar niciodată din voința de a face bine. Cel mai absurd lucru, Șirin căuta un iubit care să poată lua locul lui Dumnezeu. Nu-și dădea deloc seama de asta. Dar tocmai acele ființe umane care vibrează fizic, anihilează sexual, nutresc în ele dorința cea mai teribilă de a atinge revelația. Nu este o întîmplare că poezia religioasă a sfinților medievali gîfîie sub povara imaginilor atît de sexuale, încît încă le simțim chinul după atît de multe veacuri. Ce altă activitate umană poartă mireasma amețitoare a lui Dumnezeu ca sexul ?

Sașa este o figură minoră față de Șirin. El are ochi mai buni, dar nu și acea mare pustietate a sufletului. Plin de frumusețea lumii, el trece prin accese de autocompătimire, dar sigur că nu ai putea spune despre el că e obsedat de Dumnezeu. Pentru Șirin, sexul era o călătorie spre o destinație mistică. Pentru Sașa, sexul este extazul fizic pur, sporit de

prilejul de a dramatiza. În cea mai bună formă, Sașa are doar destulă idee despre negrul infinit de dincolo de ultimul felinar, ca să poată intui deșertăciunea de a iubi o femeie ca Șirin. Nu conștient, desigur. Dar, ca și cei mai mulți bărbați, Sașa e un laș în ce privește femeile. Confruntat cu o situație dramatică, Sașa ar putea să înfrunte impulsiv gloanțele. Dar el nu o să fie niciodată destul de brav să iubească fără teamă o femeie cu deșerturi mișcătoare prin inimă. Slăbiciunea lui în cazul acesta era regretabilă, pentru că, dacă ar fi fost doar puțin mai brav, ar fi putut-o face pe Șirin cu adevărat fericită. Or, el o făcea îndeajuns de fericită un timp în cămăruța goală în care se derulau cele mai frumoase ore ale relației lor. Dacă ar fi fost destul de brav ca să iubească fără teamă, fără rezerve, fără să-i pese de nimic și de nimeni în afară de Șirin, el ar fi putut deveni Dumnezeul ei printre muritori.

Oricum, am să vă spun cum s-a destrămat în cele din urmă relația lor. Este povestea a două ființe umane în fond bine intenționate care s-au purtat cu asemenea vanitate și stupiditate, încît cu greu suport să o aștern pe hîrtie.

— Sîngerez, spuse Șirin.

Sașa ridică privirea din moțăiala mulțumită de sine. Șirin ședea pe marginea patului, cercetîndu-se cu coapsele desfăcute.

El îi măsură spatele zvelt cu o șuviță de păr, o coapsă șlefuită de dragoste.

— Iar ? întrebă el, atingîndu-i agale șira spinării. Credeam că s-a terminat totul.

Ocupată cu sine, ea nu se întoarse să i se uite în față.

— Nu, de data asta e altceva. Mi s-a rupt ceva sau m-am tăiat sau așa ceva. Mă doare.

El îi mîngîie pielea aurie cu vîrful degetelor. Făcuseră atîta dragoste. *Atîta*. El nu voia să-i provoace durere, dar nu se putea abține să nu fie oarecum mulțumit că el o vătămase și nu invers. Erau împreună la Riga de mai mult de o săptămînă și el era iritat pînă la sînge, dar putea continua, dacă era nevoie. Își împinseseră corpul mai mult decît îi silise cu adevărat carnea însăși. Iar el se dovedise mai puter-

nic. Era o ușurare. El se simțea minunat de istovit, aproape halucinînd din cauza lipsei de odihnă adevărată. Și se simțea mîndru de sine.

— Pune-ți o cremă. Face bine. Ai făcut doar prea mult amor.

Ea își strînse coapsele și se aplecă peste torsul lui, prinzîndu-și ușor umerii de suportul de lemn dintre marginea patului și perete. Sînii îi străluceau palizi în profil, cu mici sfîrcuri cafenii. Abdomenul era neted.

— Pur și simplu, n-am vrut să mă opresc, zise ea. Am fost o proastă, cred. Trebuia să-ți fi spus ceva mai dinainte.

— Te supără de mult ?

— De cîtva timp.

Sașa îi puse mîna pe burtă. Caldă. Parcă soarele s-ar fi odihnit pe ea.

— Ai mai făcut... spuse Sașa prudent, vreodată atîta dragoste ? În timp așa de scurt ?

Cu egoul deșteptat, aștepta un răspuns.

Ea ridică din sprîncene, străduindu-se să-și amintească. Nu-și dădea deloc seama de sensul întrebării, prinsă pe neștiute de vocea lui practică, încrezătoare.

— Da, spuse ea sincer.

— Așa de mult ?

El se ridică puțin, retrăgîndu-și mîna de pe carnea ei. Ea ridică din umeri.

— Nu. Nu, cred că nu. Oricum, nu așa de intens. E așa de minunat cu tine.

Dacă Sașa ar fi avut o fire matură sau rezonabilă, sau recunoscătoare, s-ar fi oprit la atît, acceptîndu-și triumful. Dar el nu era așa ceva.

Așteptă un pic, admirîndu-i carnea și fierbînd de gelozie. Apoi reveni la interogatoriu.

— Sînt numai curios, spuse el nepăsător. Ți-ai numărat vreodată amanții ?

Șirin se simți afectată și se strîmbă, parcă ar fi durut-o cu adevărat.

— Nu stau să număr, spuse ea. Nu înseamnă nimic. Te speli cînd termini și cu asta basta.

Imaginea îl răni, evocîndu-i o amintire neplăcută din ziua anterioară. Lăsase deschisă ușa băii, iar el venise de după colț și o văzuse stînd pe vine deasupra bideului și spălîndu-se. Găsise asta surprinzător și revoltător, dar ea părea să creadă că asta era cel mai firesc lucru de pe lume.

Deodată, Șirin zîmbi. Nu era un zîmbet prea larg, dar era frumos și nevinovat. Își așeză capul pe pieptul lui și își trase picioarele pe patul îngust.

— Tu ești primul, spuse ea, care a însemnat într-adevăr ceva. Ea își frecă fața de părul care creștea deasupra inimii. Te iubesc foarte mult. Nici nu-mi vine să cred.

— N-ai mai fost îndrăgostită înainte ?

Ea chibzui la întrebare cu mare seriozitate.

— Am crezut de cîteva ori că m-am îndrăgostit. Dar mereu s-a dovedit că nu e nimic.

— De unde știi, spuse încet Sașa, că de data asta nu se va dovedi că a fost tot nimic ? Că nu o să te saturi de mine ?

Îi simțea mușchii obrajilor mișcîndu-se pe pieptul lui. Ea își schimbă poziția și un sîn îi strivi pieptul.

— Nu. De data asta e altfel.

— Dar ai avut o mulțime de amanți.

Ea mișcă din umeri.

— Am făcut de foarte multe ori dragoste. Tu ești însă primul meu iubit. Oftă încă naivă în fața prostiei hotărîte a masculului. Nu știam nici măcar ce e sexul, chiar așa. Vreau să zic sex cu dragoste. Totul a fost... doar gimnastică.

Lui i se strînse inima, închipuindu-și-i pe nenumărații ceilalți. Încolăcindu-se în timpul actului sexual. Închipuindu-și că predecesorii lui s-ar fi putut să fie mai buni decît el într-o privință sau alta. Îl mușca de suflet.

— Aproximativ cîți au fost ? Înaintea mea.

Cîtva timp Șirin tăcu. Apoi întrebă sec :

— Adică sex complet ? Vaginal ? Sau cineva care....

— Cei care au fost în tine.

Își mișcă din nou umerii mici. Chiar că pentru ea nu avea importanță. Apoi făcu o grimasă.

— Nouă sau zece ? întrebă ea, de parcă el ar fi putut ști mai bine decît ea. De o mulțime de ori nici măcar nu au pu-

tut să ajungă pînă acolo. Înțelegi că ai ales greșit. E prost mirosul sau felul în care te ating. Nu știu. De foarte multe ori, pur și simplu, m-am ridicat și am plecat. Poate că au fost numai șapte sau opt.

— Sau poate mai mulți ? Numerele rostite îl înjunghiau.

— Chiar că ar trebui să mă gîndesc la asta. Se ridică într-un cot, cu sînii mici jucîndu-i. Arăta nedumerită, începînd să se alarmeze de nesinceritatea din glasul lui. De ce e așa de important ?

— Nu e, zise el repede, mințind cum nu mințise niciodată înainte în viață. Își promisese că, dacă numărul de amanți era mai mic de douăzeci, nu însemna ceva. Dar acum, chiar și șapte sau opt păreau o posibilitate astronomică și crudă. Nu putea suporta niciodată gîndul că o împărțiseră atîția bărbați. Eram numai curios. Voiam numai să te înțeleg, să înțeleg cum ai devenit femeia pe care o iubesc.

O trase iar spre el, hotărît să o posede pînă cînd îi va provoca tot atîta durere cîtă îi provocase lui sinceritatea ei.

— Sașa, te rog.

El răsuflă puternic și o trase sub el cu grosolănie. Apoi o sărută și își vîrî genunchii între picioarele ei. Pe dinafară, era uscată, doar puțin încleiată cu propriile lui secreții. Dar înăuntru era încă udă, atît de udă, că abia îl reținea în ea. Ea protestă doar scoțînd un zgomot ușor, dar nu opuse rezistență fizică, numai că își întoarse fața ferindu-se de sărut.

— Mă doare, zise ea moale, ca și cum ar fi fost doar o remarcă, renunțînd la orice speranță de a-l convinge să se oprească.

— După toate dățile în care ți-ai desfăcut picioarele, spuse Sașa cu o parodie de jovialitate, încă o dată nu schimbă cu nimic lucrurile.

Dar schimba lucrurile. Șirin nu putea înțelege ce se întîmpla. Sașa se împinse în ea cu o asprime exagerată, iar ea își simți carnea sfîșiindu-se în mici șuvițe albe de durere. O ardea și toate acestea o îndepărtau inimaginabil de valurile de extaz de care fuseseră în stare corpurile lor cu nici o oră înainte. Ea încercă să-și miște picioarele, ca să nu o doară

prea mult. Dar nimic nu fu de folos. În fine, renunță și rămase nemișcată.

Sașa gemuse deasupra ei, transportat de poftă. Acum pasiunea lui fizică se opri brusc. Rămase în ea. Dar își ridică torsul, se îndepărtă de sînii ei și i se uită de sus în ochi.

— Nu fac amor cu cadavre, zise el.

Ea fu uluită. Voia ca el să termine și să doarmă. Trebuia să se gîndească. Și era rănită, iar rana se întindea repede dincolo de cea fizică. Se resemnase să-l lase să facă orice voia, sesizînd diavolii din el. Dar nu-i putea oferi nimic mai mult.

— Poate că nu-ți mai plac ? spuse el. Poate că e timpul să treci la altă sculă ?

Ea era cît pe ce să-i spună că îl iubește, cît pe ce să se roage. Dar, în ultima clipă, cînd vorbele lui se rostogoliră prin aer și îi explodară în inimă, ea începu să devină foarte rece.

— Îmi provoci durere, spuse ea. Dă-te jos.

Și el se dădu jos. Se așeză rece la capătul patului, urmărind-o de parcă ea ar fi fost dușmanul lui de moarte.

Ea, pur și simplu, nu înțelegea schimbarea din el. Îl iubea. Încă. Îl iubea atît de mult, încît oricîtă cruzime sau stupiditate nu putea să distrugă întru totul dragostea aceasta. Îl iubea mult dincolo de putința de a-și explica aceasta ei înseși sau oricui altcuiva. Crezuse că erau două jumătăți ale unui singur suflet.

— Poate, zise Sașa, cu buzele strînse, totul *vine* de la fratele meu.

— Cum ?

— Fratele meu. Asta-i, nu-i așa ?

Ea fu uluită.

— Ce tot vorbești acolo ? Nu mi-ai spus niciodată că ai un frate.

— Nu mă minți.

Era încă amețită. Părea că în fața ei ședea o persoană cu totul diferită. Că Sașa fusese posedat de un spirit, de un spirit rău, rău, cum se întîmpla în vechile povești.

Ea își strînse corpul, pitindu-se în colțul cel mai îndepărtat al patului mic, apoi se acoperi cu un cearșaf.

Sașa nu își dădea seama, dar văzuse corpul gol al femeii pe care o iubea pentru ultima dată. În zilele ce aveau să vină, el avea să se chinuie amintindu-și linia unui umăr întrezărită în haosul din timpul sexului sau felul în care abdomenul ei cobora spre încîlceala întunecată. Avea să ajungă să aibă multe regrete.

Era obosit, desigur. Epuizat pînă la punctul în care sexul se amesteca cu nervozitatea și cu capacitatea tulburată. Pînă în punctul în care lumea devenea ireală, după ce începuseră să se ofilească, să amuțească, să pleznească pasiunile spectaculoase ale corpului. Incapabil să-și accepte fericirea tot atît de sigur cum nu era dispus să se oprească pentru a dormi suficient, simțea cum îi zvîcnesc mai puternic în inimă avertismentele fratelui. Și chiar dacă toate acestea se dovedeau a fi fără noimă, un lucru îi părea clar : dacă îi fusese așa de ușor să o posede pe Șirin, următorului bărbat îi putea fi, evident, la fel de ușor să o facă. Și următorului. În orice caz, nu putea avea încredere în ea.

Faptul că o iubea cu o intensitate paralizantă multiplica puterea explozivă a amestecului.

— Plec, spuse Sașa. Așteptă un moment, dar cînd femeia mititică strînsă covrig în colțul patului nu răspunse, se ridică, cu mădularele istovite, cu sufletul ars din pricină că femeia nu se tîrîse spre el, implorîndu-l să o înțeleagă, să o ierte și să o iubească. Își întoarse chiloții, și-i trase, apoi își puse blugii. Se uită de sus la părul ei întunecat, la fața imobilă întoarsă spre perete. Se simțea de parcă ea ar fi făcut ceva nespus de brutal ca să-l rănească.

Își vîrî cămașa în pantaloni și își încheie cureaua cu o gaură mai strînsă decît de obicei. Îi venea să o scuipe, să o insulte mai departe. În același timp, voia să se dezbrace, să o ia în brațe și să o mîngîie. Dar ar fi fost de neconceput să se comporte cu atîta slăbiciune.

Dimineața, știa din experiența anterioară, totul o să fie cum trebuie. Mînia o să-i treacă. Într-adevăr, era important să se excludă totul din combinație. Se vor împăca. Între timp, ideea de a dormi singur, de a dormi cu adevărat, nu

părea atît de proastă. Sigurul lucru pe care și-l dorea era să nu trebuiască să meargă pe jos tot drumul pînă la hotel.

Își puse ghetele, apoi jacheta, privind cu coada ochiului dezordinea din cameră. Cărțile rămăseseră neatinse din prima noapte.

Voia ca ea să facă un gest, să-i ofere o șansă. Se uită de sus la ea. Măcar de-ar fi plîns, ar fi fost o scuză suficientă să se apropie iar de ea, să schimbe cursul. Dar fața ei rămase imobilă, cu ochii deschiși, fără lacrimi. Privea tapetul pătat.

Își strînse puținele lucruri pe care le lăsase în baie, făcînd zgomot ca ea să știe că e serios.

Acum tînjea după o vorbă de-a ei. Mînia îi pierea deja. Și îi părea rău pentru ce făcuse. Cu fiecare moment ce trecea, îi părea tot mai rău.

Plecă fără să-și ia rămas-bun.

La început nu dormi bine. Se foi, chinuindu-se cu viziuni alternative ale lui Șirin, pînă cînd ochii îl durură surd și pielea se acoperi cu un strat subțire, unsuros și stătut de sudoare. Apoi, spre dimineață, se cufundă adînc în inconștient și, în fine, căzu într-un somn de care avea nevoie de zile întregi. Se trezi chiar după-amiază, deranjat de intrarea fără jenă a unei femei de serviciu.

Aproape îl cuprinse panica. Nu putea să creadă cît de prost fusese. Îi era rușine de el însuși și era mîhnit. Acum totul părea atît de limpede. Nu putea înțelege de ce se purtase, întru totul și de neiertat, ca un ticălos. Șirin era totul. Iar Șirin era nevinovată. Numai că natura inocenței ei era atît de diferită, încît cerea mai multă înțelegere decît putea el să aibă. Îi era rău fizic cînd se gîndea la ce spusese și făcuse.

Se spălă și trecu în fugă prin foaierul transformat în muzeu unde totdeauna era amurg. Afară, pe stradă, razele soarelui îl șocară fizic. Aerul mai avea în el ceva de gheață, dar era evident altul acum, plin de viață, înviorător. Trecu în grabă pe lîngă ceilalți pietoni, singurul lui scop în viață fiind acum împăcarea cu Șirin.

Era duminică și circulau puține mașini. Dar cînd coti pe strada Lenin, văzu în fața lui o mulțime viu colorată, care înconjura monumentul libertății, înălțat între războaie, în stilul nordic greoi, popular pe vremea aceea. Coloana se semețea peste statuia încă îndepărtată a lui Lenin cu brațul întins spre hotelul lui Șirin.

Se adunaseră peste o mie de oameni, alții se strîngeau din centrul orașului, prin parc, de pe străzile laterale. Țineau în mîini pancarte și stindarde pe care nu le putea citi încă, dar steagurile maro și alb, și costumele populare purtate de multe dintre femei aveau un mesaj limpede.

Un om cu chelie se adresa mulțimii cu ajutorul unui megafon ținut în mînă. Dispozitivul pîrîia și țiuia, sabotînd claritatea discursului. Dar cercul interior al mulțimii aplaudă, iar aplauzele se răspîndiră spre cei care nu puteau să audă întru totul, care nu puteau decît să intuiască mesajul.

În orice altă zi, Sașa s-ar fi oprit să asculte, să muște puțin din vis : libertate, independență, refacerea istoriei. Dar în spatele mulțimii, hotelul turn al lui Șirin domina orizontul. Își ridică privirea pe lîngă copacii cu primele pete de verdeață, sperînd cumva să întrezărească fereastra, să o zărească uitîndu-se pe fereastră, așteptîndu-l. Dar toate ferestrele arătau la fel.

Trei fete în costume populare îi ațineră calea, una dintre ele drăguță, toate trei rîzînd și mirosind a liliac. Trecu în goană printre ele și un bărbat neras cu o sticlă de bere în mînă.

În celălalt colț, un pumn de oameni în uniformă și berete negre urmăreau demonstrația cu fețe mahmure.

Dar toate astea erau o altă poveste, un alt tabou. Traversă alergînd ultima stradă, vîrîndu-și mîna în buzunar după permisul de hotel. Dar nu era de fapt necesar. Portarul nu se afla la postul său, urmărea demonstrația în compania unui chelner.

Sașa urcă treptele în fugă. La etajul întîi, cercetă iute coada din fața restaurantului. Era doar un grup de turiști, poate bulgari. Nu era nici urmă de Șirin.

Urcă în fugă, poticnindu-se o dată. Treptele îi provocară dureri la picioare. Nu-și dorea nimic pe lumea asta decît să o țină iar pe Șirin în brațe și să-i spună cu toată umilința că greșise și că îi părea nespus de rău. Nu-și ceruse niciodată serios scuze unei femei : aceasta era un fel de virginitate la el și abia aștepta să o cedeze.

Merse pe coridor cu pași mari și grei. Dorea să fugă, dar nu voia să facă o scenă și să atragă atenția uneia dintre îngrijitoarele de etaj din preajmă. Trecu de camera în care auzea totdeauna tare televizorul, iar zgomotul era acum nespus de binevenit, un semn că totul putea să fie cum fusese înainte ca el să cadă în nesăbuință.

Bătu scurt, tare, în ușa lui Șirin. Spera ca să-i deschidă brusc și să-i cadă în brațe. Dar răspunsul veni încet. Bătu din nou, greu, deliberat.

Ușa se deschise.

Un bărbat. Obez, în maiou, nebărbierit. Prima idee a lui Sașa fu că Șirin își luase în ciudă un amant degradant. Dar ochii omului arătau doar nedumeriți, poate puțin speriați. Nu se simțea mirosul lui Șirin.

Bîlbîindu-se, Sașa se uită din nou la numărul de pe ușă.

Nici o greșeală.

— Scuze, zise. Scuzați. Coborî din nou în hol, simțindu-se de parcă un om puternic l-ar fi lovit tare în stomac. Apoi fugi, împiedicîndu-se pe trepte. Fără noimă, sperase să o zărească pe Șirin la fiecare palier, prin mulțimea din foaier. Dar nu era nici urmă de ea, nici un miros, nimic din focul ei în aerul greu îmbibat de dezinfectant.

Stătu la coadă pînă cînd îi veni rîndul să vorbească cu fata care lucra la biroul din față de la recepție.

— Scuzați-mă. Trebuie să știu dacă o femeie pe numele Șirin Talala a plecat. Ea...

— Sînteți de la poliție ? Ochii funcționarei erau mici pietre cenușii...

— Nu. Sînt...

— Nu dăm informații despre oaspeții noștri decît cerute de poliție.

— Vă rog. Am făcut o greșeală și vreau să...

Funcționara murmură o obscenitate care era șocantă, auzită de pe buzele unei femei, apoi se uită dincolo de el, zîmbind exagerat și salutîndu-l în engleză pe următorul om de la coadă.

Sașa ieși în stradă și se opri un moment în lumina puternică, înghețată, încercînd să-și limpezească mintea respirînd adînc. Mulțimea de pe strada Lenin cînta un vechi cîntec popular leton și un vehicul de miliție gonea în josul străzii, urmat de un altul.

Rătăci înapoi spre vechiul oraș, amorțit și incapabil să gîndească. Apoi se trezi brusc.

Gara.

Cîteva minute avu din nou speranțe, spunîndu-și că, plecînd în timp așa de scurt, trebuie să fi luat un tren. O s-o găsească la gară, așteptîndu-l să o ajungă din urmă.

Traversă orașul în salturi, orb la toate în afară de o serie de instantanee ale lui Șirin care-i fulgerau prin minte. Dar ea nu-l aștepta la gară. Nu fu de nici un folos telefonul dat la aeroport. Ea plecase, cu o viteză magică, parcă tot ce trebuise să facă fusese să își arunce lucrurile de gîtul unuia din caii aceia mici de deșert.

Se așeză lîngă fluviu pe o banchetă, uimit de stupiditatea lui. Își adulmecă degetele, dar își spălase nesăbuit ultima urmă din ea. Un copil flutură din mînă de pe puntea unei barje în timp ce mama lui atîrna la uscat cîteva haine. Apa maronie învolburată îi îndepărtă încet.

În cele din urmă, cu gura strînsă într-un rînjet scîrbit, se ridică din nou, traversă iar piața pustie și netedă, cu o sculptură a unor eroi falși. Urină sub o boltă, apoi se desprinse net de vechiul oraș, traversă centura verde din nou, mărșăluind de-a lungul unui bulevard paralel pentru a evita îmbulzeala și veselia demonstranților, urmînd dîra de fum a unui autobuz, pe lîngă miezul exterior al fațadelor în stil fin de siècle, pe lîngă magazinele închise, cu vitrine doldora, în comparație cu magazinele goale, flămînde, ale Moscovei.

Trecu pe lîngă perechi de tineri care împingeau cărucioare de copii în lumina pașnică a duminicii, pe lîngă blocuri noi de locuințe, deja descompuse, pe lîngă ateliere tăcute și peste un pod de cale ferată, prin zona pustie de fabrici, unde părea că nimic nu se modernizase de la avîntul din ajunul Marelui Război — nimic decît afișele uriașe în culori primare veștejite care strigau : Glorie, glorie, glorie lui Lenin, care îl binecuvîntaseră pe omul sovietic cu noi orizonturi și un nou pămînt. *Glorie, glorie, glorie !*

Dincolo de canalele de scurgere otrăvite și cocioabele acoperite de funingine, lumea devenea brusc verde. Primăvara era aici mult mai coaptă, iar primele frunze pline acopereau vîrfurile crengilor unde soarele se așezase să trîndăvească. Se auzea ciripit de păsări și fîșîitul întîmplător al vreunui automobil.

Își aminti drumul, deși în vizitele precedente, cu ani în urmă, venise cu taxiul sau autobuzul. Derivația nemarcată spre drumul de prundiș străjuit cu stîlpi înclinați nu se schimbase. Pe un cîmp stăteau doi cerbi tineri, parcă din amintiri, parcă și ei ar fi fost dintotdeauna acolo. Și el își aminti gardul cu vopsea cenușie care se cojea de pe metal și felul în care terenul se înălța încet pentru a dezvălui gruparea deasă de monumente cu fotografii decolorate ale celor morți prinse în coroanele de marmură. Erau nume și date, date și nume. Ochii surprindeau flori proaspete, în timp ce pe un alt mormînt zăceau doar niște rămășițe ofilite. Își aminti poteca, de parcă avea o hartă însemnată cu fierul înroșit în carne.

Totuși, îl mai aștepta o surpriză. Spațiul din jurul mormîntului bunicii era perfect întreținut, spre deosebire de multe dintre celelalte morminte, năpădite de iarbă, lăsate în paragină. Părea că îl îngrijise în mod regulat cineva. Nu înțelegea asta după atît de mulți ani. Dar mintea lui era preocupată de ceva mai puternic și consideră în treacăt că poate vreun admirator al bătrînei femei mai trăia, că ea avusese parte de o dragoste de care el nu știuse nimic. Toată lumea avea taine.

Era plăcut să șadă pe balustrada joasă din jurul mormîntului învecinat și să-și lase transpirația să se usuce la soare. Îi făcea plăcere că cineva își mai aducea aminte de bătrîna femeie. Locul ei de odihnă era o grădină în miniatură, care aștepta doar ceva mai multă căldură și apă ca să poată bucura ochii cu culoare.

Plîngea deja de mult timp cînd își dădu seama de asta. Carnea, atît de curînd însemnînd totul, era acum o chestiune minoră. Îi vorbi bunicii fără cuvinte, emoția crudă pătrunzîndu-i în carne, în ton cu aerul, prundișul și iarba, pămîntul încă rece. În tăcere, mărturisi că stricase absolut totul.

Bătrîna femeie se străduise atît de mult. Dar nu fusese de nici un folos. Își cuprinse fața în mîini. În fundal, cîteva familii își exprimau respectul pentru morții lor. Se țineau la distanță de Sașa, de parcă știau mai bine decît dacă veneau prea aproape. Decise că o să încerce din nou la hotel, cînd avea să se întoarcă în oraș, chiar dacă nu avea să fie de nici un folos. Omul avea doar nevoie de ceva de care să-și agațe speranțele, ceva în care să creadă.

În ce crezuse el vreodată ?

În cele din urmă, vorbi cu glas tare marmurei din față :

— Ce-o să fac ?

Apoi se ridică și se îndepărtă. Fără chiar să se gîndească la asta, începu să facă lunga călătorie de întoarcere în oraș.

O nouă zonă a cimitirului se deschise de-a lungul drumului de acces și un om cu bluza bleumarin de muncitor lovea pămîntul cu tîrnăcopul. Sașa se opri la cîțiva metri distanță, urmărind munca acestuia pînă cînd omul se opri și îi întoarse privirea.

— Dumneata ești îngrijitorul ?

Omul îl măsură cu privirea. Apoi se șterse pe frunte cu mîneca bluzei.

— Unul dintre ei.

— Poate mă poți ajuta ?

Omul nu răspunse. Avea fața lată, nici prietenoasă nici ostilă. Nu se răsese de cîteva zile.

— E vorba de bunica mea, Peksnis. Charlotte Peksnis. E îngropată mai încolo. Sașa arătă înspre șirurile de pietre.

Îngrijitorul încuviință încet sub greutatea cerului.

— Mormîntul ei e îngrijit, continuă Sașa. S-a ocupat cineva de el.

Omul mișcă din nou din cap : da.

— Poți să-mi spui cine a avut grijă de el ? Aș vrea să-i mulțumesc.

Îngrijitorul zîmbi ușor, apoi puțin mai larg. Avea lipsă jumătate din dinții din față.

— Mulțumește-mi mie, atunci. Este în grija mea.

Sașa făcu o figură care i se păru omului comică și rîse.

— Nu pe gratis. Nimic nu e gratis cît timp te afli aici pe pămînt. Sînt plătit pentru asta.

— Cine te plătește ? I se păru deodată foarte important să știe cine o iubise mai mult pe bătrînă decît reușise el vreodată s-o iubească.

Îngrijitorul se gîndi o clipă.

— Păi, ar trebui, de fapt, să mă uit în acte. E pe acolo pe undeva. Rînji, negru și galben. Nu-mi amintesc de nume atît de bine decît dacă este vorba de un mort. Oricum, banii vin totdeauna la timp. Cu poșta. L-am întîlnit pe om o singură dată.

— Poți să-mi spui măcar cum arăta ? Vreun amănunt ?

Omul ridică din umeri, apoi se sprijini în coada tîrnăcopului, cîntărindu-l pe vizitator.

— Cam de statura dumitale. Cu un început de chelie. Ceva mai bătrîn decît dumneata. Tuși și scuipă pe jos. Știți cum e. Toți ofițerii arată la fel. Tot ce vă pot spune e că era de la KGB.

Luni dimineața Sașa sosi punctual la clubul ofițerilor și îl găsi pe ofițerul de stat major așteptîndu-l.

— Generalul Kondratov vă transmite salutările sale. S-a uitat la schițele dumneavoastră ieri și a fost încîntat.

— Splendid, spuse Sașa. Răspunsul era automat, oficial, nestăpînit.

— El a dorit numai să vă transmit speranța... că proiectul va fi terminat la timp pentru festivitățile de Întîi Mai. O să fie o masă cu tot dichisul. Și dacă nu vedeți o problemă...

— Abia aștept să-l termin.

— Bine. Foarte bine. Generalul o să fie mulțumit. Și, bineînțeles, dacă aveți nevoie de ceva...

— Nu.

— Bine. Foarte bine. Ofițerul își deschise gura, formînd un mic oval, în semn că aproape uitase un lucru minor. A, da. Generalul a adus totuși o mică critică. În panoul al treilea. Germanii arată, poate, puțin prea eroici. Poate reușiți să faceți ceva ? Și generalul ar mai vrea cîteva tancuri în fundal. El și-a început cariera ca ofițer de tancuri, știți.

Sașa zîmbi. Din mormînt.

— Ușor de făcut.

Ofițerul se lumină. Era clar că se temea de o discuție greu de stăpînit cu un artist năbădăios. Dar acest artist nu avea nimic năbădăios în el.

— Bine. Foarte bine. Generalul o să fie foarte mulțumit. Și pot să-i spun precis că veți termina munca pînă la Întîi Mai ?

— O să fiu plecat cu mult înainte.

— *Foarte* bine.

După plecarea ofițerului, Sașa bău o ceașcă de ceai cu femeile de la bucătărie, apoi urcă scările spre lumea lui de culori și terebentină. Își pierdu vremea cu materialele, luînd în mînă unul după altul mînerele lungi, lustruite, ale penelurilor, spunîndu-le adio. Apoi se dădu în spate cît îi permitea coridorul lung, aruncînd o ultimă privire la lucrare.

Generalul avea dreptate. Germanii arătau mult prea eroici. Iar în fundal mai trebuia cîteva tancuri. Cu mici stele roșii. Mai multe tancuri. Și mai multe tancuri. Și mai multe tancuri.

Clădirea în care era încartiruit clubul ofițerilor fusese înălțată cu mult înainte de sosirea sovieticilor. Poate că pe vremuri fusese clubul ofițerilor țariști. Nu avea de fapt importanță. Tot ce avea importanță era calitatea construcției. Ușile erau mari și grele și se potriveau perfect în cadrele lor.

Ușa camerei mari în care își ținea materialele era perfectă, deschizîndu-se de la dreapta la stînga. O deschise larg. Apoi își potrivi degetele de la mîna dreaptă peste buza cadrului, chiar deasupra broaștei, desfăcîndu-le. Cu mîna stîngă apucă tare ușa, parcă temîndu-se să nu piardă controlul, parcă avea o viață periculoasă proprie. Transpiră și simți că-l lasă măruntaiele. Dar se hotărîse.

Respiră adînc, închise ochii și își trînti ușa peste degete cu toată puterea.

18

ȘIRIN MERGEA ÎN ÎNTUNERIC. LUMINA și căldura stației de metrou se retrăgeau pe măsură ce tocurile ei păcăneau pe beton.

Șomoioage de ceață îngroșau intervalele de umbră dintre felinare, umezindu-i fața ca atingerea unor mîini reci și ude. La capătul străzii, masa țepoasă a universității se ridică neagră pe fondul strălucirii difuze de noapte a Moscovei. Dormitoarele se ascundeau în spatele arcadelor de copaci jilavi, iar luminile lor pluteau în ceață, ca și cum clădirile erau vii și pîndeau, pregătindu-se să facă o mișcare. Dar nimic nu se mișca de fapt, în afară de Șirin și o mașină rătăcită pe bulevard, iar umiditatea din atmosferă amuțea sunetele marelui oraș de peste rîu.

Șirin își schimbă geamantanul dintr-o mînă într-alta, obosită, simțindu-se foarte singură.

În tren adormise și visase că îi era rău în măruntaie, un rău cuibărit adînc care o devora ca un animal răbdător. Îi mușca pîntecele și inima. Murea. Totuși, se ocupa de treburile de fiecare zi ale vieții și nimeni nu observa. Chiar cînd dinții mici și ascuțiți ai bolii o mușcau brusc, schimonosind-o de durere, bărbații și femeile care treceau pe lîngă ea nu o luau deloc în seamă. Se trezi cu mîna unui bărbat între două vîrste pe coapsa ei.

Nu putea înțelege ce se întîmplase cu Sașa. Se simțea îngrețoșată și trădată. O clipă își spuse cinic că ceea ce căpătase era răspunsul cuvenit pentru idioțenia de a-și fi permis să iubească, apoi, o clipă mai tîrziu, simți că nu avea nici un viitor fără acea dragoste. Știa că se sfîrșise. Nu avea

să se mai întoarcă niciodată la el, să mai împartă patul cu trupul lui puternic, zvelt. El distrusese posibilitatea de a fi împreună și lucrul acesta nu mai putea fi schimbat. Dar Sașa îi păruse ca visul vieții ei întrupat în carne.

La sfîrșit, reieși că ea fusese într-atîta extaziată de carne, încît își făcuse din el un vis. Niciodată iar. *Niciodată*. Nu exista marea iubire. Totul a fost o iluzie, un miraj creat de căldura corpului. Iubirea era o minciună.

Dădu colțul și urmă șirul formidabil de clădiri. Erau ca niște fortărețe. Dar nu erau fortărețe toate clădirile ? Înăuntrul cărora oamenii își baricadau viața ? Închisori în care oamenii intrau cu nerăbdare ? Trebuie că era mai bine, gîndi ea, cînd locuiam în corturi, cînd nu aveai de ales decît să simți arșița și frigul, și vînturile deșertului trecînd de-a dreptul prin lînă și pîslă, cînd nu puteai să te ascunzi de ceea ce erai în fond : o ființă slabă, necunoscătoare. Femeile bătrîne aveau dreptate. Lumea era bîntuită de vrăjitoare și spirite. Și toate erau rele.

Un rîs sacadat răsună de la o fereastră, ca zgomotul zarurilor ce cad pe o scîndură. Noaptea jilavă îi pătrundea în piele. Voia să se ghemuiască în pat, să se uite în întuneric la perete, să nu mai trebuiască să-și facă griji de felul în care se uita lumea. Fusese foarte furioasă. Furioasă. Dar focul acesta îi pierise în timp ce trenul îi pulsa sub șezut. În cea mai mare parte rămăsese mîhnirea, tristețea de nemăsurat rămasă după ce cea mai mare speranță din lume se pierduse în nimic. Nu era slabă. Dar știa că o să plîngă. Mai trebuia încă multe lacrimi pentru a spăla din ea ultima urmă din Sașa.

Chestiunea nu era că bărbații erau așa de mîrșavi. Partea cea mai proastă era că erau absurd de mîrșavi. Ei nu puteau nici măcar să facă răul și ofensa cum trebuie. Și singurul lucru care-l puteai face, cînd erai destul de proastă ca să-l iubești un timp pe unul dintre ei, era să-l elimini din organism cu lacrimile tale în același fel în care te așezai pe vine și eliminai ultima urmă din el dintre picioarele tale.

Becul următor se stricase și era atît de întuneric, încît abia se vedea în față linia trotuarului. Fiecare pas răsuna în golul mare, de parcă scoarța pămîntului ar fi fost o coajă

goală de ou. Din copaci atîrna ceața de bumbac murdar. Trecu iar geamantanul dintr-o mînă într-alta, îndoindu-și degetele tăiate de mîner.

Brațul îi fu prins din spate de o mînă. Ea lăsă să-i cadă geamantanul chiar cînd o altă mînă, mai mare, mai puternică, o înșfăcă din cealaltă parte.

Se răsuci cît putu, vrînd să-i privească în față pe atacatori, să se lupte. Și zări niște ochi migdalați strălucitori.

— Tatăl tău, îi șopti o voce în limba ei maternă, te caută.

Simți un val de ușurare. Tatăl ei. Da, o fi fost îngrijorat. Niciodată înainte nu dispăruse pe o perioadă de timp așa de îndelungată. Și ea știa că lui îi venea greu să închidă ochii. Dar nu avusese ce face, nu avusese niciodată ce face.

Răsuflă, umplînd golul din ea cu aer rece, umed. Tatăl ei voia să o vadă. Era în regulă. Totuși... unui loc negru și adînc din suflet aproape că îi părea rău că aceste mîini ciudate nu aveau să o pedepsească.

Unul din noii ei însoțitori îi dădu drumul brațului și întinse mîna îndatoritor după geamantan. Cîteva secunde mai tîrziu, celălalt bărbat slăbi și el strînsoarea. Avea să fie bine.

Dar era și ceva rău. În trecut, asemenea oameni nu ar fi îndrăznit să pună mîna pe ea.

— Pleci la Istanbul, îi spuse tatăl.

Fu șocată. Nu-i spusese o vorbă de bun venit. Nu o îmbrățișase ca s-o ducă înapoi în vremea splendidei ignoranțe a copilăriei. Tatăl ei nu fusese atît de tăios cu ea de multă vreme.

— Dar... de ce ?

— Nu trebuie să știi de ce. Vocea lui semnala o nerăbdare nemăsurată. E timpul să faci ce-ți spune tatăl tău. Fără să întrebi.

Erau singuri în camera principală a apartamentului, unde covoarele de pe podea și tapiseriile de pe pereți estompau vocile.

Aerul era stătut, de parcă zile întregi perdelele nu fuseseră trase și ferestrele nu fuseseră deschise.

— Istanbul ?

Era surprinsă, dar nu avea nimic împotriva unei asemenea călătorii. Era un moment bun să plece. Să plece departe. Să-și șteargă amintirile cu depărtarea. Ea nu fusese niciodată într-o țară dincolo de granițele socialiste. Ca pionieră, mersese într-un schimb de delegații în Republica Democrată Germană. Mai fusese într-o călătorie turistică și pentru cumpărături la Praga. Dar Turcia putea fi interesantă.

Dacă Sașa era în drum spre Moscova ? Dacă se putea drege totul ? Nu va putea să o urmeze în străinătate.

Nu. Se terminase. Totul era distrus. Să facă acum un compromis ar fi nedemn, jalnic. Tot ce simțise — ceea ce își închipuise că simte — fusese stricat fără putință de îndreptare.

— E o călătorie specială, spuse tatăl ei, cu voce mai blîndă. O să-ți facă foarte bine. Oficial, vei fi membru al delegației de stat care negociază un acord maritim. Vei fi interpretă.

— Dar nu vorbesc turca. Uzbeca este apropiată, dar nu identică.

— N-are importanță. E o formalitate. Se va face apel la tine... în împrejurări extreme. Vorbești engleza. Și franceza.

— Dar ce-am să fac ?

Tatăl ei își deschise mîinile. Era un gest scurt, nervos. Șirin se întrebă ce se întîmpla oare ?

— Distrează-te, spuse tatăl ei fără cea mai mică urmă de zîmbet. Arăta foarte obosit. Mai bătrîn. Sînt foarte multe lucruri de văzut la Istanbul. Va fi educativ pentru tine. Scoase un plic gros din buzunarul interior al hainei. S-a prevăzut totul. O să ai chiar propria ta cameră. Poftim, ia asta.

Erau bani. Dolari.

O mulțime de dolari.

— E și o adresă. Și un nume. Dar iei legătura numai dacă... dacă ceva pare că nu e cum trebuie. Dacă ai ceva necazuri. În timp ce vorbea, tatăl ei se uita într-o parte. Apoi, brusc, se întoarse și i se uită adînc în ochi, parcă ar fi căutat

ceva. E și o carte de credit. Pentru un magazin din Bazarul Mare. Unde poți vinde asta.

Scoase un colan cu filigran de aur sofisticat, într-un vîrtej de diamante și smaralde. Era bijuteria cea mai extravagantă pe care o văzuse vreodată Șirin în afara unui muzeu.

— Poart-o. Vei fi tratată la vamă în calitate de diplomat. Nu vor fi dificultăți. Tatăl ei îi puse bijuteria peste claviculă și apoi o închise în spate. Poart-o sub un pulover. Să n-o vadă nimeni.

Degetele îi șovăiră pe gîtul ei. Tremurînd.

Șirin simți o explozie de panică.

— *Tată ? Ce s-a întîmplat ?*

În loc să-i răspundă, bătrînul o strînse la piept. El mirosea a transpirație clocită și parfum ieftin. Ea închise ochii și-și strînse brațele în jurul lui, dorind mai mult decît orice pe lume să fie din nou și pentru totdeauna copil.

O ținea foarte strîns în brațe. Fără să rostească un cuvînt. Acum ea știa că se întîmplase ceva îngrozitor.

Îmbrățișarea ținu mult timp. Șirin îl strînse pînă cînd o durură brațele.

Instinctiv, avu sentimentul că problema cu Sașa se micșorase în importanță relativă, că în lume existau pericole mult mai mari decît o idilă sfărîmată.

— Cînd plec ? întrebă ea, cu fața încă apăsată în umărul tatălui.

— Mîine.

— Așa curînd ?

— Dimineața. Hîrtiile sînt toate pregătite.

— Ce e ? Spune-mi, te rog.

— Nimic. Vreau numai să vezi Istanbulul.

Știa că e o minciună. Și știa că și el știa. Dar acum conta numai cuvîntul rostit, nu adevărul.

— Te rog, spune-mi ce s-a întîmplat.

Pe neașteptate, ea simți cum îi lovește fruntea o mică picătură de umezeală. Tatăl ei o îmbrățișă mai strîns.

— Ce-ar putea fi rău ? Cînd un om are o asemenea fiică ?

— Sînt o fiică rea.

Ea plîngea acum.

El își ridică brațele în așa fel, încît îi zdrobi gura de stofa hainei, făcînd-o să tacă.

— Dumnezeu are rațiunile lui.

— Am fost așa de rea.

— Tu erai menită să fii fiul meu. Viața ne-a jucat o festă amîndurora.

Niciodată nu vorbiseră așa. Șirin avu sentimentul că nu aveau să-și mai vorbească vreodată așa. Un bărbat din neamul ei nu vorbea în felul acesta cu o asemenea fiică. Singurele posibilități erau să o bată și s-o închidă sau să-i închidă ochii.

— Îmi pare rău, spuse ea.

— O femeie nu trebuie niciodată să fie blestemată cu o inimă de leu.

O clipă tăcură. Șirin gîndi că, numai dacă ar fi fost adevărat, dacă ar fi avut o inimă de leu, ea nu ar fi simțit atît de multă durere.

— Mama o să-și facă griji, zise ea în sfîrșit, gîndind cu glas tare. Ea mereu își face griji.

Tatăl ei o strînse mai mult.

— O să-i explic totul. Și surorilor și fratelui tău.

— Va trebui să aduc daruri frumoase pentru toți.

— Da.

— Vor fi geloși.

— Toți sînt întotdeauna geloși pe Șirin a mea.

— Va trebui să le telefonez să le spun rămas-bun.

Tatăl ei tresări.

— E prea tîrziu. Dorm cu toții.

— O să-i sun mîine dimineață.

— N-o să fie timp.

Amîndoi stăteau aplecați unul spre altul, sprijinindu-se, nerostind o vorbă. Șirin simți că universul se mișca în jurul ei. Era ceva nespus de greu, de înspăimîntător.

— S-a întîmplat ceva îngrozitor, spuse ea dintr-o dată. Nu era chiar o întrebare. Lumea era un loc în care în cele din urmă se întîmplau numai lucruri groaznice. Unde nu se putea găsi iubire sau încredere. Unde toți mințeau. Nu-i așa ?

Tatăl ei gemu și fața i se umplu, ca prin minune, de lacrimi, ca și cum picăturile ar fi căzut din cer. El îi dădu drumul, se trase înapoi, apoi se așeză pe maldărul de covoare. Arăta înspăimîntător de bătrîn.

— Sînt un prost, un prost, spuse el. Am avut încredere în slavi.

— Pur și simplu, nu am încredere în uzbeci, îi spuse Leskov generalului Kerbitski. Măsură cu pașii dreptunghiul biroului. Cred că încearcă să ne manipuleze.

Generalul își scoase trabucul din gură și-și șterse scrumul de pe pieptul uniformei. Se îngrășa. Leskov știa că bătrînul mînca prea mult cînd era nervos. Acum, cînd Kerbitski se așeza, tunica îl strîngea la nasturi.

— Cum ? În ce scop ?

Leskov își încleștă mîinile în spate.

— Tocmai asta e, la naiba. Nu știu. Clătină din cap, ca un cal sîcîit, apoi își plecă iar bărbia. Nu văd capătul. Dar nu mă pot hotărî nicicum să am încredere în ei ca sursă de informații.

Kerbitski înălță o sprînceană, apoi o lăsă în jos.

— Păi, un bun cekist nu are niciodată încredere în nimeni.

Leskov se întoarse la birou, cît pe ce să-l lovească cu piciorul. Fumul țigării de foi a generalului era mai gros decît ceața care se așezase deasupra Moscovei.

— Un central-asiatic niciodată nu-ți dă nimic pe gratis. Totdeauna e un troc de vreun fel. Totdeauna are un scop.

— Descrii lumea în ansamblu, Pavel Ivanovici.

Kerbitski își centră trabucul între buze și trase fumul cu un ușor sforăit.

— La început mi s-a părut că cineva voia să-l înlăture pe Talala. Îl voia mort. Eram absolut convins că am răspunsul. Și acum...

— Și acum, îl întrerupse Kerbitski, ni se tot dau avertismente ca să-i salvăm viața. În numele stopării activității criminale.

— Da, spuse Leskov, al cărui genunchi aproape lovi un scaun gol. Da, exact. Doar că nu cred că s-a schimbat ceva. Piesele sînt aceleași ca mai înainte. Numai că nu le pot îmbina.

Kerbitski chicoti. Lăsă să-i cadă restul trabucului pe covor și îl zdrobi cu călcîiul.

— Poate, zise el, te pot scoate puțin la liman.

Leskov se opri și se uită la bătrînul gras. Ochii lui Kerbitski erau vii, plini de umor.

— Vă rog, tovarășe general. Primesc orice ajutor mi se poate da.

— Am cîteva știri. Din canale separate. Cred că te pot interesa. Știu că te-a ros faptul că Talala are protectori sus-puși. La Tașkent. Chiar și aici la Moscova. Și știu că nu ți-ar face mai mare plăcere decît să-l vezi după gratii.

— Mai mult decît orice altceva pe lumea asta.

Generalul se mișcă, încercînd să facă mai mult loc grăsimii în uniformă.

— Ei bine, ți se poate îndeplini dorința. Se vede că prietenul nostru a făcut să se simtă foarte nenorocite acele persoane puternice. Acum e un vînat ușor.

Leskov își descleștă mîinile.

— Strașnic. Asta-i...

— Cu o singură condiție. Tot mai trebuie să-l prinzi cu ceva asupra faptului, cu ceva bătător la ochi de ilegal. Trebuie să-l facem să se prindă, să-l băgăm în pușcărie și să-l ținem acolo. Cu toată forța legii.

— Cu toată forța legii, repetă Leskov. Mintea începea să îi lucreze foarte repede.

— Evident, este foarte important ca Talala să nu își dea seama că e vîndut de proprii lui protectori. Noi îl înșfăcăm și ei o să facă tot ce le stă în putință să arate că vor să-l protejeze, să-l ajute. Dar n-or să vrea de fapt să-l scoată. O să fie puțin teatru. Trebuie să avem un dosar blindat, totuși. Ceva ce putem da ziarelor, ca să nu poată fi mușamalizat. Așa cum am plănuit deja.

— Ei nu vor ca el să vorbească, spuse Leskov. Nu vor ca el să înceapă să spună povești și să înșire nume.

Kerbitski ridică din umeri.

— Un caz o dată. După cum îmi închipui, protectorii lui au o mulțime de alți gealați sub aripile lor și nu vor să-și piardă credibilitatea. KGB-ul va trebui să-și ia pe umeri toată murdăria. Zîmbi. Dar sîntem obișuiți cu asta.

Leskov reîncepu să măsoare camera. Dar acum mergea mai încet.

— Am devenit uimitor de cinici, tovarășe general.

— E treaba noastră să fim cinici.

— Dar... nu vă deranjează ? Că trăim într-un sistem în care poate prospera un om ca Talala ? Pînă cînd peștii mai mari decid să-l arunce afară din iaz ?

— Bănuiesc că oameni ca Talala au prosperat totdeauna. În orice sistem. Și bănuiesc că totdeauna sfîrșesc cam așa. A devenit, pur și simplu, prea incomod. Pentru toți.

— Nu pot crede așa ceva. Nu pot crede că nu există un fel mai bun de viață.

Generalul înălță o sprînceană.

— Fii atent, prietene. Astea sînt încă vorbe periculoase pentru un ofțer de KGB. Oricît s-ar fi schimbat lucrurile.

Leskov se gîndea și nu luă de fapt seama la seriozitatea din glasul generalului.

— Trebuie să vă spun, tovarășe general... Aproape că mi-a părut rău pentru Talala. Cînd am auzit de nenorocirea cu familia lui. O, e un monstru, e drept. Dar a avut totdeauna grijă de familie. Și știți cît de importantă este familia pentru un asiatic.

— Mîndria, spuse Kerbitski. A comis păcatul mîndriei. Fie ca noi să fim cruțați de așa ceva.

Fumul de calitate inferioară îi arse nările lui Leskov.

— Totdeauna am încercat să văd lumea cu ochii adversarului. Acum văd cum se prăbușește lumea lui Talala în jurul lui.

— Și pe merit.

Leskov își trecu o mînă prin părul rărit.

— Așa deci, a devenit, pur și simplu, prea incomod ? Și doar atît ? Nu credeți că ne manevrează ca pe niște proști, tovarășe general ?

Kerbitski ridică din umeri, mișcîndu-și stofa strînsă de pe umeri.

— Mi se pare destul de clar. Vor să-l elimine ca să nu le mai creeze alte necazuri.

— Deci, KGB-ul „are voie" să-l înlăture.

— Slavă Domnului, în fine.

— Dar de ce nu-l și omoară ? De ce să-i omoare familia și să nu-l omoare pe el ? Ceva miroase în toată treaba asta.

— Poate că a fost o răzbunare. De un gen rafinat. Sînt oameni cruzi. Și mi-ai spus-o tu însuți că nu crezi c-au făcut-o ucrainenii.

— Nici vorbă, spuse Leskov, sînt sigur măcar de lucrul ăsta.

— Dar Talala vrea sînge ?

— Talala vrea sînge. Este singura cale.

— Deci... dacă nu a făcut-o concurența... înseamnă că au făcut-o chiar oamenii lui. O răzbunare, cum spuneam. Metoda verticală.

— Ei bine, spuse Leskov, sînt convins că au fost central-asiaticii, dar asta mai lasă o mulțime de posibilități, o mulțime de facțiuni. Și nu-i uitați pe fundamentaliști, Frăția Sufită ? Ei ne-au dat informația. Apoi sursa a amuțit. Omul meu din Tașkent nu poate veni nici măcar cu un indiciu. Începu să se plimbe din nou. Sînt absolut convins că cineva încearcă să ne manipuleze. Și n-am să-l las pe vreunul din ticăloșii ăștia să-și bată joc de noi.

Generalul strîmbă din gură, devenind puțin nerăbdător.

— Cred numai că vor să-l îndepărteze pe Talala. Asta-i tot. Așa s-a transmis din om în om.

— Atunci de ce să nu-l omoare ? Nu șovăie, desigur, din scrupule morale.

Generalul căută în buzunarul exterior tabachera cu trabucuri. În vremurile vechi, cînd uniforma încă îi venea cum trebuie, își purta viciile într-un buzunar interior.

— Totdeauna mi-ați spus cît pot fi de-ai dracului, Pavel Ivanovici. Acum bănuiesc că urmăresc un fel special de răzbunare. Întîi îi omoară familia. Apoi ne ajută să-l înlăturăm, ca el să poată trăi și reflecta asupra sorții. Cruzimea orientală și celelalte de felul ăsta.

Leskov clătină din cap încăpățînat, oprindu-se brusc din mers.

— Tot mai cred că sîntem manipulați.
— Nu vrei să-l bagi în pușcărie ?
— Sigur că vreau. Visez la asta de ani de zile.
Generalul roase din cilindrul lung de tutun, apoi aprinse un chibrit. Pufăi din trabuc ca să ardă bine.
— Atunci nu-ți pierde mințile. Toate la timpul lor. O să-l închidem pe ticălosul ăsta. Apoi o să vedem.
Leskov își trecu iar mîna peste începutul de chelie. Carnea dezvelită din ceafă era umedă de transpirație.
— Aveți dreptate. Știu. Numai că mă roade. Nu vreau să arătăm ca niște proști.
— Tu personal ai ceva împotriva ideii că te controlează o forță mai mare ?
— Da.
— Ei bine, asta te face un om foarte vanitos. Și un ateu înnăscut. În treacăt fie vorba. Generalul împunse aerul cu trabucul. Într-un fel sau altul, toți sîntem controlați. Părinții, guvernul, un șef, o nevastă. Zîmbi. Și apoi... dacă se dovedește totuși că există un Dumnezeu... Își rearanjă stofa în spate. Talala ne este servit pe tavă. Și eu sînt întru totul de acord să-l primim cît mai recunoscători cu putință.
Leskov se opri și se sprijini de marginea biroului.
— Bănuiesc că aveți dreptate.
Kerbitski încuviință din cap și mai trase un fum.
— Garantezi că o să-l ataci cînd încearcă să rezolve treaba cu ucrainenii ?
— Foarte probabil, răspunse Leskov. Doar dacă nu ne dă un prilej bun înainte de asta.
— Nu uita : îl vrem viu.
— Sau *cineva* îl vrea viu. Chiar dacă asta înseamnă să ne deșerte sacul. Ca și cum asta n-ar fi un risc.
— Asiaticii nu vorbesc niciodată.
Leskov se uită la picioarele generalului. Kerbitski ședea mereu în același loc și covorul vechi era punctat cu urme de arsură de culoarea ruginei.
— Oricum, zise Leskov, *eu* îl vreau viu. Vreau să vadă că există într-adevăr legi și că sînt valabile pentru el ca și pentru aproapele lui.

Kerbitski își ridică privirea spre el.

— În orice caz, spuse generalul, să fie viu.

Leskov încuviință din cap. Densitatea fumului din cameră făcea respirația dificilă. Își dorea ca generalul să plece. Nu în ultimul rînd, pentru că o parte din gînduri aveau să se refere la Kerbitski însuși.

Cum fusese transmisă dispensa de a pune mîna pe Talala ? De la Akanaiev sau chiar de la Karimov însuși ? Sau de la vreun alt criminal de sub aripa partidului din Uzbekistan ? Sau venise binecuvîntarea de la cineva cu pielea net mai palidă de aici, de la Moscova ? Cum se potriveau toate împreună ?

Avea nevoie de timp de gîndire. Nu credea că Kerbitski ar fi fost în fond corupt, firește. Nimic dincolo de foamea de rutină pentru avansări. Fusese mereu și mereu martorul devotamentului generalului, acesta era motivul pentru care gravitaseră unul în jurul celuilalt. Dar ce fel de sistem era acesta în care criminalii dădeau celei mai importante pîrghii a statului libertatea să aresteze pe cineva ? Leskov crezuse cu adevărat că apăruseră noi posibilități o dată cu schimbarea timpurilor, că s-ar putea face curățenie, că ar putea, în cele din urmă, triumfa domnia legii. Dar acum părea că se schimbaseră doar fețele — și nici măcar toate fețele.

Îl privi pe general prin aerul îmbîcsit dorindu-și ca bătrînul s-o șteargă. Avea treabă de făcut.

Dar Kerbitski nu dădea semne de plecare iminentă. În loc de așa ceva, își scoase trabucul din gură și scutură scrumul pe covor.

— Încă un lucru, îi spuse el subordonatului. Te poți liniști. Legătura dintre... fratele tău și fata lui Talala pare să se fi sfîrșit. Și nu-i nici un păcat.

Sașa ședea în lumina cenușie a bucătăriei, mîngîind pisoiul cu mîna sănătoasă. Vrubel zăcea lăbărțat pe masă, de parcă se oferea drept cină. De obicei, Sașa nu ar fi permis așa ceva — tăblia mesei era declarată zonă interzisă pisicilor. Dar acum nu mai avea importanță.

Părea că vecinul avusese bine grijă de pisoi, dar Vrubel detesta totdeauna absențele lui Sașa și avea felul său de a i-o arăta. La sosirea lui Sașa, pisoiul se grăbise în întîmpinarea lui, își frecase capul de blugii lui și își oferise spinarea ca să fie mîngîiată. Dar Vrubel își stăpîni curînd entuziasmul și se îndepărtă, ca să mediteze morocănos la intervalul cît fusese abandonat. Sașa ședea la masă de mai bine de o jumătate de oră, parcurgînd corespondența mai mult din rutină decît din interes, și bea ceai, pînă cînd în fine pisoiul îl iertă și își trînti burta îmblănită pe cărțile poștale și plicurile împrăștiate.

Singura scrisoare care-l impresionă pe Sașa fu de la Lev Birman care prospera în America. Locuia în San Franciso și scria că picturile lui se vindeau pe niște prețuri fenomenale și că era atîta mîncare bună, că se îngrășa. Erau și o mulțime de fete nemăritate, întrucît toți bărbații din America erau homosexuali. Lev încheia cu o rugăminte virtuală ca Sașa să i se alăture în America, unde un pictor putea avea un viitor în loc să dispară, pur și simplu, în mocirla Uniunii Sovietice. Sașa reacționă la sfat cu un surîs scurt, sforăitor. Se simțea considerabil de gol, incapabil să se concentreze la realitatea fizică din jur. Degetele mîinii drepte îl mîncau, îl dureau și doreau să se miște în închisoarea lor grea de ghips. Doctorița de la clinica din Riga le așezase pe mici tije de oțel, îndreptîndu-le cu grijă și îndemnîndu-le să simtă din nou. Ea îi arătase radiografiile, mozaicuri de oase zdrobite. Nu avea multă speranță. Nu putea să-i promită cînd își va putea folosi din nou mîna. Și îi părea rău că nu putea să-i ofere un anestezic care să-l ajute să treacă mai ușor prin chin. Dar rezervele erau puține și trebuia ținute pentru cazuri cu adevărat grave. Era de vîrstă mijlocie și îmbătrînea. La început fusese dură, cu o personalitate care se zburlea ca și părul ei cărunt, scurt și sîrmos. Doar cînd citi relatarea cazului și descoperi că era pictor, începu să se moaie, în sfîrșit vorbindu-i cum ar vorbi o mamă unui copil rănit. Ea înfășură și presă așchiile oaselor, cusu și sutură carnea explodată, strigînd tăios la o asistentă, apoi reveni la vocea de mamă. Șocul începuse să treacă și îl durea foarte tare, dar Sașa încerca să fie bărbat. În spatele unui paravan rupt, femurul de nea al unei fetițe împungea

aerul și ea reușea să nu scoată o vorbă, deși și cazul ei nu era considerat suficient de grav ca să merite măcar un anestezic local.

— Moscova ne taie din stoc, îi spuse doctorița lui Sașa în letonă. E o încercare de a ne arăta cît de dependenți sîntem, de fapt. De parcă bolnavii și răniții ar avea naționalitate.

Sașa era bolnav și răcit. Cu mîna zdrobită și cu gîndurile la Șirin, care-l infectau, otrăvindu-i sîngele. Imediat după sosirea la Moscova, luase metroul spre Colinele Lenin, atît de nerăbdător să dea de urma lui Șirin, că nu se dusese nici măcar acasă ca să se spele mai întîi. În sfîrșit, îi găsi locuința. Dar nu era nici urmă de ea, nimeni nu o văzuse de săptămîni întregi.

Unde era ? Undeva în fundăturile Asiei Centrale ? Plecată cu un alt amant, ca să se consoleze ? Ce făcuse el ?

Era seară cînd în sfîrșit se întoarse acasă, cu toată Moscova aflată sub o ceață grea. Felinarele aveau o strălucire detașată, deosebită, de parcă se aflau deoparte, iar vocile veneau din guri ascunse. Chiar și în camerele sale puternic supraîncălzite părea că vitalitatea universului fusese redusă.

De fiecare dată cînd deschidea o scrisoare, greoi și stîngaci, sunetul hîrtiei care se rupea se auzea singur, aparte de celelalte lucruri. Părea că lințoliul de ceață îl urmase înăuntru, i se îngropase în suflet. Confruntat cu teancul de corespondență, avu un fior scurt la ideea posibilității să fie un mesaj din partea lui Șirin. Dar erau numai scrisori de la Vera, pe care le puse deoparte fără să le deschidă, un bilet de la Rașela, voioasă că putuse vinde încă una din picturile lui, și o scrisoare de la Lev Birman, precum și cîteva note identice de la Uniunea Artiștilor și cîteva cărți poștale, inclusiv una expediată de la Budapesta de o fată pe care apoape că o uitase.

Se uită la pisoi, atingînd miracolul vieții lui. Complexitatea măștii din jurul ochilor lui Vrubel, perfecta simetrie a desenului de tigru de pe blană nu înceta niciodată să-l uimească. Viața era așa de frumoasă și tot ce făceau oamenii era să strice lucrurile.

— Ți-e foame ? îl întrebă pe animal.

Dar Sașa nu făcu nici o mișcare să se ridice. Continuă să șadă toropit, mereu pe punctul de a-i striga numele lui Șirin.

Sună telefonul.

Șirin ?

Era Bilinski de la Uniunea Artiștilor.

— Ce înseamnă asta ? întrebă el, cu vocea ridicată, indispus să piardă o secundă cu preliminariile.

— Ce asta ? întrebă Sașa sec.

— Știi despre ce îți vorbesc. La naiba. Trebuia să fii la Riga.

— Mi-am rupt mîna.

— Păi, nu-i așa că ți-a convenit ? Nu mă poți prosti pe mine, ticălos arogant ce ești. Mi-ai spus chiar tu în persoană că nu vrei să mergi.

— Adevărat.

— Și acuma îți convine să-ți rupi mîna.

— Nu-mi convine. De fapt, nu-mi convine deloc.

— Nu fi sarcastic cu mine, rahat ce ești. Rupe legăturile cu mine și nu mai pupi niciodată vreo comandă militară.

— Nici nu vreau.

— Cum ?

— Nici nu vreau. Doctorița nu era sigură dacă o să pot să îmi mai folosesc îndeajuns degetele ca să pictez. Dar, chiar dacă o să pot, nu mai vreau comenzi militare. Glorioșii militari sovietici pot să mă pupe-n fund.

— Ești nebun.

— Da.

— Secătură.

— Asta-i tot ?

— Nu, nu-i tot, la naiba. Am primit telefoane în ultimele două zile. Generalul Kondratov e furios. Vrea să știe cine o să termine muralele.

— Sînt o mulțime de zugravi. Nu-i greu să pictezi rahatul ăla. Știi prea bine.

— Generalul Kondratov te vrea pe tine.

— Păi, n-are noroc.

— Vrea proiectul ăla terminat pînă la Întîi Mai.

— Trimite-i pe cineva. Desenele sînt deja pe pereți. O să fie ușor.

— El te vrea *pe tine*, nenorocit ingrat ce ești. Ascultă. Mi-a venit o idee. O să-l trimit pe Grubenko să facă treaba propriu-zisă. Dar vreau să mergi cu el. Să-l supraveghezi, să-l ajuți. Să ai grijă să capete Kondratov ce vrea.

— Nu.

— Nu poți să-mi spui mie nu. Ascultă, pot și să-ți măresc onorariul.

— Nu plec. Nici acum. Nici altă dată.

— N-o să mai lucrezi. Nu o să ai *niciodată* o expoziție oficială.

— N-are importanță.

— Am să te dau afară din Uniunea Artiștilor.

— Îmi dau demisia.

— Nu poți să te porți cu mine așa. Nu poți să-mi vorbești mie așa.

— Du-te dracului, spuse Sașa. Cu tot cu Uniunea ta de rahat.

— Îți pierzi dreptul la apartament. E al tău numai prin bunăvoința Uniunii Artiștilor.

— Nu contează.

— N-ai unde să mergi. O să stai cu fundu-n stradă.

— Mă descurc eu.

Sună la ușă. Vrubel sări jos de pe masă și o luă la trap în hol, cu urechile ciulite, cu nasul în vînt.

— Ai trădat o cauză sacră, țipă Bilinski.

— Da, spuse Sașa. Am trădat-o.

Lăsă să cadă receptorul înapoi în furcă.

Pisoiul se opri la jumătatea drumului spre ușă, așteptîndu-l pe Sașa. Se uită în sus cu o expresie de inteligență mult mai profundă decît văzuse vreodată Sașa pe fața oricui din sediul Uniunii Artiștilor.

— Pot să se ducă toți la dracu, îi spuse el pisoiului și porniră împreună să-l ia în primire pe vizitator.

Era Vera.

Era udă. Probabil că începuse să plouă. Chiar și în lumina slabă, ochii îi erau foarte albaștri. Așa de diferiți de ochii lui

Șirin. În comparație, de-a dreptul goi și nevăzători. Incapabili să scapere vreodată. Primul gînd al lui Sașa fu să se întrebe dacă avea să fie vreodată în stare să facă dragoste cu altă femeie după Șirin.

— Pot... intra ? spuse Vera cu glas șovăitor.

Sașa încuviință.

Dar ea nu făcu nici o mișcare să intre. Gura i se deschise, ochii i se fixară pe legătura de pe pieptul lui Sașa, pe drăcia care ieșea de după stofă.

— Ce... ți s-a întîmplat ? Mîna...

Sașa ridică din umeri.

— Un accident. Nu-i nimic.

— Dar mîna ta... pictura ta.

— O să stau puțin cuminte.

Ea trecu pe lîngă el în holul apartamentului.

— Or să ți se facă bine degetele ?

— Mai mult sau mai puțin. Nu e mare scofală. O privi cum își scotea haina. Nu voia să o ajute, neputînd, cumva, să o atingă. Cînd ea păși în lumină, văzu că ceva îi stricase tenul. Ea încercase să acopere micile erupții cu fard, dar ploaia îl ștersese.

— E bine. E normal. Apoi ea răsuflă teatral. Sînt gravidă.

Pisoiul, terminînd de adulmecat, se întoarse în bucătărie.

Cu o lună înainte, vestea l-ar fi șocat pe Sașa. Acum părea că vorbeau despre străini zăriți pe stradă.

— Mi-ai spus că ai grijă.

— Se întîmplă și accidente. Uneori... cînd Dumnezeu vrea ceva...

— Vera, ți-am spus totdeauna...

— Da, știu. Nu vrei să te căsătorești cu mine. Știu. Mi-ai spus.

— N-o să mă căsătoresc cu tine. O să te ajut, dar...

— N-am nevoie de nici un ajutor. Spuse asta cu vioiciune, ca o școlăriță care refuză ajutorul la lecții.

— Nu fi proastă.

— Nu. Chiar. Dacă nu o să te căsătorești cu mine, dacă nu mă mai vrei... mă descurc și singură.

— De unde știai că sînt acasă ?

Ea se îndepărtă, îndreptîndu-se spre bucătărie, zîmbetul pierzîndu-și din putere.

— Nu am știut. Am venit în fiecare zi. Te-am așteptat să-ți spun vestea cea bună.

— Nu glumi cu asta.

— Nu glumesc. Asta *este* o veste bună. O să am un copil. Fie că am soț, fie că nu. Fie că el are un tată, fie că nu.

— Vera, pentru numele lui Dumnezeu. Gîndește-te un moment. Într-o țară ca asta. În vremuri ca astea... și ești tînără. Ai atîtea posibilități. Dar cu un copil...

— O să am copilul. Se așeză la masa din bucătărie, cu ochii la grămada de plicuri, cu scrisorile ei nedesfăcute. Și chiar că aș bea o ceașcă de ceai.

— De cît e ? De cîte luni ?

— Nu-ți face probleme. Ți-am spus, o să am copilul.

El umplu ibricul cu apă de la robinet.

— Nu poți să mă șantajezi ca să mă căsătoresc cu tine, știi. Nu merge. S-ar termina cu divorț și atunci ar fi un tărăboi și mai mare. Nu te iubesc.

— Dar *m-ai iubit*, spuse ea deodată.

Sașa știa că voioșia ei, tonul ei nepăsător, nu erau nimic altceva decît prefăcătorie, o încercare disperată de a se agăța de un pai.

— Nu. Nu te-am iubit niciodată. N-am spus niciodată că te iubesc. Am dus-o bine împreună. Am amintiri frumoase. Și sper că și tu. Dar nu ți-am spus niciodată că te iubesc.

— Nu trebuia să o spui.

— Nu te-am mințit niciodată, Vera.

Curăță strecurătoarea de ceai. Începuse să se strice. Apoi deschise dulăpiorul și căută automat ceștile de ceai pe care i le dăduse Șirin. În ultima clipă, sesiză și alese două cești vechi și crăpate.

Vera schimbă subiectul.

— Scrisoarea aceea e de la prietenul tău evreu ?

— Lev Birman ?

— Da. El. A scris din San Francisco. Spune că e minunat.

Vera pufni dezaprobator.

— America e plină de evrei. De aceea îi place. Le place să se înghesuie unii într-alții.

— Se gîndește că ar trebui să merg în America.

— Probabil că e singur. Și amărît.

Sașa se uită în zaharniță să nu fie viermi. Spre ușurarea lui, rămăseseră cîteva bucăți de zahăr, dar nu era nici un semn de viață.

— Oricum, probabil că Lev o duce mai bine decît aici.

— Poate că ar trebui să te duci în America, spuse Vera sfidător, îmbufnîndu-se.

Sașa rîse, gîndindu-se că, dacă voia să aibă o nevastă rusoaică, nici una nu era mai bună decît femeia asta. Dar nu voia să aibă o rusoaică de nevastă.

Ibricul făcea un zgomot sfîrîitor, de deșteptător.

— Nu, zise Sașa, de fapt, nu mă pot vedea în America.

Nu se gîndise niciodată serios la asta. Dar America părea atît de departe, atît de ireală. Nu merita să te gîndești. În orice caz, se îndoia că americanii ar manifesta mult interes să acorde viză unui pictor cu degetele zdrobite. La americani totul era afaceri și iar afaceri. Atîta știa și el.

— Nu, de fapt, nu e nici o posibilitate.

— Din cauza curvuliței tale asiatice ? întrebă Vera cu vocea batjocoritor de dulce. Sașa se gîndi că nu auzise niciodată înainte atîta înverșunare în vocea unei femei.

— Vera...

Ea izbucni în sughițuri.

— Copilul tău... copilul tău e în mine... și tu ai vrea să fii cu... cu...

El era cît pe ce să se moaie, să o ia în brațe. Dar se opri chiar la timp.

Ea își coborî fața pe masă, plîngînd în mîini, pe teancul de scrisori.

— ...și tu ai vrea mai degrabă să fii cu tîrfa ta neagră...

Sașa se uită la vîltoarea de păr auriu. Clătină din cap. Pentru că ea avea dreptate. Dacă exista un singur motiv întemeiat ca să nu meargă în America sau aiurea, acesta era Și-

rin. Posibilitatea firavă de a mai petrece o singură noapte cu ea. De a o mai vedea cel puțin o dată.

Brusc, Vera ridică privirea, cercetînd camera cu ochii ei albaștri umezi.

— Spune-mi... spuse ea, cel puțin, spune-mi că nu o iubești *pe ea*.

Sașa i se uită în ochi. Timpul petrecut împreună părea nemăsurat de îndepărtat. De parcă ar fi făcut dragoste cu ea într-o copilărie îndepărtată.

— *Te rog*, îl imploră ea, spune-mi numai că nici pe ea nu o iubești.

Își spuse că n-ar face rău nimănui dacă ar rosti cuvintele pe care ea ar dori să le audă, s-o liniștească, s-o facă să-i treacă durerea. Ea îl iubise, poate încă îl mai iubea, dincolo de foamea de un soț și de un tată pentru copilul care îi strica frumusețea. Își spuse că o să fie într-adevăr bine. Dar nu-și putu sili gura să se deschidă.

Pe fața ei se așternu o expresie de teamă teribilă și se uită la el, de parcă ar fi reușit să-l pătrundă prin piele și să vadă un monstru la pîndă dedesubt. Începu să-și clatine capul în zvîcnituri scurte și i se deschise gura cu un tremur al buzelor pline. Ochii îi erau înroșiți și strălucitori.

— O, Doamne, spuse ea, o, Doamne. Apoi începu să țipe și să zvîcnească pe scaun, pocnind podeaua cu picioarele.

El se întinse să o apuce. Dar fu prea încet. Ea se azvîrli pe jos, biciuind aerul cu brațele și picioarele. Pisoiul își zburli blana și o zbughi afară din cameră.

Sașa încercă să o oprească, să o prindă în brațe cu mîna sănătoasă. Dar ea țipa de parcă ar fi fost torturată. Zvîrlea din picioare nebunește, lovind masa și îndepărtînd-o treptat, vărsînd pe jos resturile dintr-o sticlă cu lapte și răsturnînd un scaun. Nu-i mai rămăseseră cuvintele, doar un chin primitiv.

Începu să scoată un geamăt prelung. De parcă era pe moarte. De parcă sufletul îi era pe moarte. Ochii i se închiseră și expresia de pe față era ridicolă, comică, în felul în care arătau anumite femei nefericite cînd ajungeau la orgasm.

El încercă s-o apuce printre mîinile și picioarele convulsionate, dar ea îl lovi orbește în față, foarte tare, și el se retrase automat, protejîndu-și mîna ruptă.

Ea începu să respire foarte adînc, cu o exagerare absurdă. Deschise ochii și spuse :

— *Nu pe ea... nu pe ea...*

Apoi se ghemui ca un copil în pîntece, un copil care purta un copil și începu să plîngă ca o femeie normală, îndurerată.

Ibricul țiui. Sașa îl luă iute de pe foc și stinse plita. Cînd se întoarse din nou cu fața la ea, Vera ședea rezemată de perete. Se uita la el cu o privire lipsită de expresie, cu fața aspră.

— Cum poți fi așa de crud ? întrebă ea.

Îi sîngerau picioarele de cît lovise masa și scaunele.

Sașa se uită la ea, apoi în altă parte.

— Nu știu, spuse el sincer.

După ce Vera plecă, mișcîndu-se în hol ca o femeie bătrînă, Sașa constată că apartamentul era uimitor de gol. Ședea cu picioarele încrucișate pe podeaua camerei pe care o folosea de studio, înconjurat de picturi, privind din cînd în cînd un crochiu în ulei, care o reprezenta pe Șirin, pe care îl făcuse înainte de a pleca la Riga. Era prost făcut. Nu apucase să capteze ferocitatea spirituală, profunzimea și elasticitatea sexuală, inteligența. Era doar o pictură, neterminată, a unei femei atrăgătoare, frumoase, cum erau atîtea altele pe lume.

Șirin nu avea niciodată să iasă cum trebuie. Nici una dintre schițele în creion pe care le încercase nu-i plăceau. Un crochiu în cărbune se apropiase cel mai mult de reușită, sugerînd cruzimea surprinzător alăturată cu finețea, dar nici efortul acesta nu se realizase. Fusese surprins de limitele talentului său. Totdeauna femeile fuseseră subiectele cele mai ușoare. Dar Șirin era deosebită. Ea nu se lăsa imortalizată așa de ușor. De un om cu puțin talent și cu mai puțină înțelegere.

Pisoiul sforăia și visa lipit de coapsa lui. Ei bine, avea un stoc destul de mare de picturi care să-i poată garanta că n-o să moară de foame. În cel mai prost și mai prost caz, putea

să le ofere turiştilor pe Arbat sau în parcul Ismailovski. Zîmbi. În toate privințele posibile, era umilit.

Nu ştia unde să meargă. Era vreun loc pe pămîntul ăsta care să-i permită să ajungă din nou în viața lui Şirin ? Îşi spuse să totul fusese ceva pur fizic, că nu era nimic altceva decît o femeie al naibii de bună la pat, o medalie olimpică de aur pentru fund. Dar nu-şi putea reprima cu brutalitate aşa de uşor emoțiile. O iubea. Şi, deşi ştia că e absurd, era convins că are nevoie de ea. Oarecum, ea sesizase ce urmărea el, poate chiar cunoscîndu-l într-un fel în care el nu se putea cunoaşte pe sine însuşi. Ea îl atinsese cu eternitatea stelelor.

Îşi trecu mîna peste blănița de mătase a pisicii. Vrubel îşi destinse mădularele fără să-şi deschidă ochii, apoi se aşeză iar.

— Nu pot fără ea, îi spuse Saşa animalului care moțăia.

Apoi, fu prea mult. Se simți de parcă ar fi fost prins în cea mai mare şi mai goală clădire de pe pămînt, singur în camere nesfîrşite, rezonante. Şi nu putea suporta aşa ceva. Se sculă, trezind pisoiul, care scoase un sunet arătînd că e deranjat după care se îndreptă morocănos spre farfuria de mîncare.

Saşa îşi îmbrăcă jacheta, lăsînd-o liberă peste brațul care ținea ghipsul greu. Era tîrziu, aproape de limita politeței. Dar nu putea să-şi suporte singurătatea. Trebuia să stea de vorbă. Despre Şirin. Despre ce se întîmplase. Despre ce se întîmpla în el însuşi, despre ce se putea întîmpla. Nu voia să rîdă sau să bea. Voia doar să vadă şi să vorbească cu cineva care putea cel puțin să se prefacă a-l înțelege.

Se gîndi la Samsonov, genul de om care putea pricepe asta, care putea înțelege destul de bine pierderea pentru a-l compătimi fără stupidul sentimentalism neajutorat ce umfla o inimă rusească. Dar nu se gîndise niciodată să-l întrebe pe Mişa unde era cazarma lui şi erau aşa de multe cazărmi la Moscova.

Mai rămînea Raşela. Poate asta era soluția cea mai bună. Într-adevăr, nu era nimeni altul cu care să poată discuta asemenea chestiuni intime. Putuse totdeauna să-i împărtăşească

ambițiile intime, lucruri despre care nu ar fi vorbit niciodată în prezența altcuiva, nici măcar în pat cu o amantă. Rașela era în măsură să judece obiectiv asemenea lucruri, ca și cum ar fi apreciat o lucrare de artă.

Rașela. Nu-i trimisese nici măcar o carte poștală de la Riga.

Merse prin aerul umed și greu, luînd-o pe o scurtătură spre stația de metrou pe care nu o dezvăluise niciodată nici uneia dintre amante, pentru că ar fi fost prea periculos pentru o femeie noaptea.

Poteca era pustie. Ceața îi gonise pe toți în casă, purtînd cu ea vechile temeri implantate în genele rasei. Stația de metrou era și ea pustie și împărți vagonul doar cu alți doi oameni, un parașutist uriaș cu fața crestată și prietena lui fragilă. Perechea stătea între locurile goale, parașutistul se ținea de cureaua de sus cu mîna stîngă și o ținea pe prietenă lipită de el cu mîna dreaptă. Arăta masiv, puternic, de parcă o proteja de orice amenințare ce se putea apropia cumva. Parașutistul îi șoptea ceva la ureche și ea se uita pe furiș la Sașa, zîmbind și arătîndu-și un dinte de aur din față.

Mama și tatăl Rașelei răspunseră împreună la ușa apartamentului. Sașa zîmbi, sperînd cu nu erau deranjați prea mult de apariția lui neanunțată, așa de tîrziu. Mama era clădită solid, scundă și puternică, bărbatul slab și de înălțime mijlocie. Nici unul din ei nu arăta nici cel mai mic semn de diformitate, de eroare biologică asemănătoare celei care îi distorsionase corpul și viața Rașelei. Sașa știa că era și o soră mai tînără care era căsătorită și perfect sănătoasă.

Familia Traum se uită la Sașa surprinsă pe moment, apoi mama căscă gura, îngrijorată enorm.

— Alexandr Ivanovici, ce s-a întîmplat cu mîna dumitale ?

Îl invitară înăuntru, vorbind cu voce joasă. Rașela fusese iar bolnavă. Dormea. Dar Sașa trebuia să bea un pahar de ceai măcar. Era și o bucată de tort...

Lui Sașa totdeauna îi plăcuse apartamentul familiei Traum. Se simțea bine și binevenit în spațiul îngust dintre pereții capitonați cu cărți. În cîteva locuri, unde nu erau cărți, fuseseră atîrnate picturi dintr-o generație anterioară,

realismul socialist de genul cel mai bun, rar. Suveniruri și podoabe populare înviorau cărți poștale vechi din Israel, New York și Viena. Cămăruțele miroseau totdeauna a mîncare gătită și medicamente și erau totdeauna calde. Bunicul Rașelei fusese un important bolșevic, responsabil pentru culturalizarea muncitorilor și țăranilor. Fusese epurat în '37, iar fratele lui în '48. Dar familia supraviețuise, strîngîndu-se în spații tot mai mici, închizînd gura, citindu-și cărțile și mulțumindu-se cu idei șubrede.

— Ce s-a întîmplat cu Rașela ? întrebă Sașa.

Mama ei puse în fața lui Sașa o farfurie de desert din porțelan fin. La cuvintele lui, mîna începu să-i tremure, făcînd să sune argintul vechi pe sticlă.

— Știi că nu se simte bine, Alexandr Ivanovici, răspunse tatăl. Nu se simte niciodată cu adevărat bine.

Vorbeau cu glas scăzut. În colțul camerei cu mai multe destinații, un pat pliant fusese deja așezat pentru noapte. Singurul dormitor aparținea Rașelei, acesta fiind mica ei lume. Plin de cărți și schițe de artă dăruite de pictori pe care îi ajutase, care totdeauna se folosiseră de ea, un ulei de Leskov, un studiu învolburat al unei găinușe de munte în zbor pe fondul unui peisaj maroniu cu un singur copac pitic. Cumpărase uleiul de la magazinul ei, fără să-i spună, și el fusese furios cînd îl văzuse prima dată atîrnînd acolo, insistînd să-și ia înapoi banii pe care îi primise pentru el. Dar ea nu voise să ia banii, spunîndu-i că o făcea să fie mîndră că poate să-i cumpere una dintre lucrări. Atîrna deasupra patului ei și era, cum considera el, probabil singura pictură de-a lui în posesia cuiva care o înțelegea mai mult decît ca simplu decor. Ea vorbise pe larg despre tehnica lui, percepția lui vizuală, influențele lui. Apoi recunoscuse rîzînd că îi plăcea cu adevărat, pentru că pasărea era așa de grațioasă și de liberă.

Tortul era foarte bun, atrăgîndu-i atenția lui Sașa cît fusese de flămînd. Nu-și putea aminti cînd pusese ultima oară mîncare în gură.

— O să ți se vindece mîna ? întrebă tatăl.

Saşa încuviinţă, cu gura plină. Era surprins. Bolnavă sau nu, se aştepta ca Raşela să apară în uşa dormitorului la sunetul vocii sale. Dar uşa rămînea închisă, inertă, moartă.

Mama Raşelei turnă din ceainic: un şuvoi de apă fierbinte.

— Anna, spuse tatăl moale, ai uitat să pui ceaiul.

— O, îmi pare rău, spuse femeia. Dar, în loc să se întoarcă în bucătăria micuţă, se aşeză şi începu să sughiţe de plîns.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Saşa îngrijorat. E bine Raşela ?

Mama continuă să plîngă şi lacrimile umplură şi ochii bărbatului.

— Raşela o să fie bine. Se întinse peste masă şi o strînse pe soţie de încheietura mîinii. Nu plînge acuma, Anna, nu plînge. Nu vrei să o trezeşti.

— Vă rog, spuse Saşa, dacă e ceva ce pot să fac....

Bătrînul clătină din cap, zîmbind sub ochii umezi.

— O să fie bine. Are doar nevoie de odihnă. A fost un lucru atît de groaznic pentru ea.

Femeia se ridică şi părăsi camera, ascunzîndu-se în ungherele bucătăriei.

— Raşela a păţit un lucru îngrozitor, explică bătrînul cu voce blîndă, o voce menită cititului de cărţi vechi cu glas tare. Era profesor de filozofie. A fost bătută.

— Dumnezeule.

Bătrînul îşi menţinu zîmbetul blînd.

— Timpurile, vezi. Au bătut-o. Nici măcar n-au jefuit-o. Doar au bătut-o şi... Lacrimi îi curgeau şiroaie pe faţă. Ea nu e tare, ştii. Au bătut-o. I-au spus tot felul de lucruri. Pentru că... pentru că e evreică. Se uită la Saşa cu implorare. Ce înseamnă asta ? Ce înseamnă asta ? Familia asta nu e religioasă de şaptezeci de ani. De mai mult. De ce este ea evreică ? Ce e un *evreu ?* Începu să-şi ridice glasul uşor, uitîndu-se la Saşa de parcă se aştepta de fapt la răspunsuri. Apoi ei au luat un cuţit...

— Opreşte-te, Iakov, spuse mama Raşelei din uşa bucătăriei.

Dar bătrînul nu se putea opri.

— Apoi au luat un cuțit și i-au tăiat o zvastică în spate...
— *Oprește-te.*
— ... și au urinat pe ea... în timp ce ea zăcea acolo pe jos. În timp ce fiica mea zăcea acolo pe pămînt. Pentru că ea e evreică. Spune-mi, ce e un evreu ? În ce fel de lume trăim ?
— Te rog, oprește-te, îl rugă mama cu vocea sfîrșită.
— *În ce fel de lume trăim ?* întrebă tatăl. În care băieți tineri fac așa ceva unei fete infirme ? Ce fel de lume e asta ?
Ușa dormitorului se deschise. Rașela stătea învelită într-o rochie de flanelă veche care-i ajungea de la umflătura umărului bolnav pînă la glezne. Zîmbea.
— Șasa, spuse ea fericită, ai venit acasă !

19

ȘIRIN CUMPĂRĂ ÎN BAZARUL MARE O geacă moale de antilopă. Făcea un lucru normal și se abandonase normalului penibil. Geaca era maronie, cu croială occidentală, luxoasă care altădată ar fi încîntat-o. O cumpără pentru că trebuia, deși nu avea nevoie de ea. O cumpără pentru că universul se prăbușea în jur și simțea că doar practicarea hotărîtă a normalității, îndeplinirea acelorași lucruri lumești, pe care le-ar fi făcut în trecut în viață, putea ține puțin laolaltă lucrurile.

Turcul care îi vîndu geaca era înalt și chipeș. Vorbiră în engleză, deși constatară că puteau să se înțeleagă parțial vorbind în turcă și uzbecă, moștenitoare ale unei antichități comune. Vorbiră în engleză pentru că engleza era limba afacerilor și era o limbă foarte clară, rece, în care fiecare își limita volumul dezvăluirii personalității. Ea îl lăsă să o seducă, după o seară risipită într-un restaurant pescăresc din zona docurilor. El era foarte priceput la tehnica sexului, practicată pe o turmă de femei străine care doriseră să profite cît mai mult de vacanțele lor. Era foarte priceput și Șirin privi cu detașare, aproape cu dezgust, cum corpul i se înflăcăra sub el.

Întrucît ea era, după părerea lui, din lumea lui, o voi pe la spate. Șirin nu obiectă, accepînd subjugarea clară, găsind chiar că poziția îi convenea mult mai mult. Nu trebuia să se uite la el, să-i miroasă respirația de ulei rînced de gătit și de bere. Era un anonim, cu fața și sufletul fără importanță. Era ceva care intra și ieșea din ea, evocînd un răspuns la fel de impersonal pe cît era de intens. Era foarte priceput, dar cînd

încercă să o mîngîie pentru a elibera nebunia care creștea în ea, ea îi împinse aspru mîna la o parte și o făcu singură. Ea îi spuse cu o voce surprinzător de diferită față de poziția supusă că nu-l lasă să termine în ea, apoi îi dădu drumul și se cufundă în lumea ei proprie, explodînd sub degetele proprii și biciuindu-se cu gîndurile la Sașa. Își îngropă fața în saltea pentru a-și înăbuși țipătul și se cufundă și mai mult în sine în timp ce partenerul ei termina, retrăgîndu-se supus în ultima clipă ca să se descarce peste fesele și spatele ei. Cînd el încercă să o atingă din nou, ea se ridică, se șterse și se îmbrăcă. El încercă mai întîi să o pipăie și s-o convingă, dar ea fu atît de hotărîtă, încît el, în fine, o ignoră și se apucă să-și facă socotelile în timp ce ea își căuta poșeta.

Îl ura pe Sașa. Istanbulul era într-o primăvară matură. Frunzele verzi erau opărite de gazele de eșapament ale mașinilor și turiștii își țineau strîns aparatele de fotografiat cu o mînă, în timp ce cu cealaltă mînă încercau nervos să vadă dacă portofelele erau încă la locul lor. Turcii aruncau priviri pofticioase, femeile adulmecau, iar băieții se ofereau să lustruiască pantofii în piețele deschise, unde resturile de hîrtie se adunau pe iarba subțiată de pași, și te așezai să te odihnești pe ruinele secolelor. Minaretele împungeau cerul, iar lîngă universitate, studente în haine de modă occidentală treceau pe lîngă altele cu baticuri și haine lungi de culoarea șoarecelui. Șirin nu avea nici un fel de obligații, postul ei era o glumă și responsabilitatea care se apropia cel mai mult de contactele oficiale erau vizitele, noaptea tîrziu la ușa hotelului, ale unui funcționar comercial sovietic băut, hotărît să împartă patul cu ea. Era liberă să vadă orașul, să se minuneze de băcăniile debordante chiar din cartierele cele mai sărace, unde apa încă trebuie cărată de la o cișmea publică de copii ceva mai mari decît canistrele de apă. Era liberă să se minuneze de sărbătoarea strălucitoare a comerțului, să viziteze monumente arhitectonice și muzee. Era liberă să facă toate astea și făcea toate astea, chiar dacă nimic din acestea nu-i prea ajungea la suflet. Toate astea erau în final la fel de fără noimă ca și vînzătorul de articole de marochinărie care se descărcase peste fundul ei și de care se ștersese

fără să lase o urmă. Dar era important să rămînă în mișcare. În haremul din Palatul Topkapî, aproape că rîsese cu glas tare, gîndindu-se ce nepotrivită ar fi fost pentru o asemenea viață, dar rîsul îi pieri, de parcă mîini puternice ar fi strîns-o de gît. Se gîndi din nou la Sașa, gîndindu-se iar și iar cît de mult îl ura.

Îl ura pentru că îl iubea așa de mult. Chiar și acum. Chiar și după ignoranța lui, prostia lui, măsura de neiertat în care o dezamăgise, o trădase, stricase tot ceea ce cunoscuse mai bun cu un bărbat. Ea crezuse în el și asta era de ajuns să o facă acum să rîdă. Numai că era un rîs amar, de felul în care un soi deosebit de prizonier ar rîde cînd ar simți gura revolverului lipit tare și rece de ceafă.

Îl ura pentru că el îi arătase cît de superficială și de nevrednică era ea, iar lecția nu avea să înceteze. Egoismul ei o uimea. Căci ea petrecea mult mai multe din orele ei treze gîndindu-se la ruina dragostei ei decît la pierderea familiei ei. Se zbătea să îi păstreze pe mama ei, surorile, fratele ei mic, în prim-plan în minte, să sufere cum era datoare pentru ei. Dar totdeauna Sașa era cel care revenea. Deși știa că ea nu avea să revină niciodată la el.

Ea cunoscuse rareori rușinea. Ceea ce făcuse în viață făcuse de bună voie, întotdeauna gata să înfrunte consecințele. Dar acum îi era rușine. Sașa era un porc și un mincinos. Era un mincinos de cea mai proastă speță, de genul celor care nu au nevoie de cuvinte ca să spună cele mai grave minciuni imaginabile.

Nu avea acum casă. Totdeauna se gîndise că Moscova va fi casa ei, departe de înapoierea din Asia Centrală, departe de căsătoriile făcute atent și de maltratarea obsesivă a tuturor lucrurilor femeiești, departe de schizofrenia vanității și neîncrederii masculine, departe de tiraniile stupide ale soacrelor și libertatea magnifică instaurată de sovietizare, de a lucra o viață pentru a-l susține pe masculul fălos. Femei abia alfabetizate lucrau pe cîmpurile de bumbac, unde insecticidele le rodeau mîinile și pîntecele, în timp ce bărbații lor tîndăleau la umbra ceainăriilor. Femei din orașele Asiei Centrale, educate, aprige, dominatoare, își închipuiau că sînt

libere, deoarece soții lor le lăsau să meargă la cosmetician și administrau finanțele și grijile familiei. Șirin știuse dintotdeauna că o asemenea viață, într-un asemenea loc, nu era pentru ea. Dar cunoașterea a ceea ce se întîmplase, pierderea familiei o șocau totuși prin dezrădăcinarea ei. Căci acum nu se putea închipui nici la Moscova. Tatăl ei spusese că marea lui greșeală fusese că avusese încredere în slavi. Iar asta fusese și greșeala ei. Se simțea de parcă Sașa ar fi tăiat mari bucăți din corpul ei, bucăți care nu aveau să mai crească înapoi.

Într-o noapte pretendentul ei beat se dovedise deosebit de insistent, bocănind la ușa camerei ei din hotelul ieftin unde contractase camere ambasada sovietică. Șirin îl lăsă să intre. Fu atît de surprins să se găsească stînd în fața patului ei, încît la început nu știu ce să facă. Dar ea îl ajută. Îl sărută pe gura stricată, iar drept răspuns el se debarasă de orice politețe și o trînti pe pat, ridicîndu-i fusta pînă la brîu și umblînd la curea. Ea îl ajută, trăgîndu-i pantalonii jos. Mirosea, iar chiloții îi erau decolorați. Ea lunecă pe lîngă el ca să-l ajute, scoțîndu-i cu totul pantalonii. Apoi ea urcă din nou în pat și îngenunche peste el. Era doar pe jumătate tare, luptîndu-se cu alcoolul din corp, și ea i-o luă în mînă, învelindu-i testicolele cu cealaltă. Omul se așeză mai comod în pat.

Șirin strînse cît de tare putu, își înfipse unghiile și îi sfîșie carnea. Apoi sări din pat cu siguranța atletică cu care cu mult timp înainte urcase pe căluți sub ochii aprobatori ai tatălui. Pretendentul ei fu atît de șocat, că se sufocă la primul țipăt. Dar acum urla, ținîndu-se de pîntece, încovrigîndu-se și rostogolindu-se înainte și înapoi pe pat. Șirin îi ridică pantalonii. Avea sînge pe mîini. Omul se potoli și gemu, începînd să o caute cu privirea. Cu toată puterea, ea aruncă pantalonii prin fereastra închisă, spărgînd-o, vîrîndu-i prin cioburile de sticlă și apoi dîndu-le drumul pe strada de dedesubt. Alergă la ușă.

Nopțile de primăvară erau reci. Plecase fără jacheta veche sau cea nouă. Dar, de fapt, nu conta. Într-un fel, ei îi plăcea disconfortul. Se simțea mîndră de sine, de parcă ar fi

învins un duh malefic. Sîngele i se închega pe mîini, sub unghii, și bărbații de pe străzile întunecate îi făceau oferte mult mai explicite decît le-ar fi făcut la lumina zilei. Șirin îi ignoră, pur și simplu. Cîtva timp, plînse. Plîngînd și umblînd prin labirintul de străzi spre bulevardul în care taxiurile se năpusteau asupra hotelului de lux și băieții mici stăruiau în spatele portarului în livrea, concurînd cu micii aligatori în vînarea cămășilor de polo și șosetelor. Orașul era un uriaș amestec de straturi încurcate de istorie. În spatele unei balustrade de fier, pietrele de mormînt încoronate cu turbane de piatră se înghesuiau într-o mică nișă. Pămîntul murdărit al locului sfînt era împroșcat cu ambalaje de la restaurantul McDonald de peste drum. O boltă bizantină ducea la un magazin polonez de export și un Mercedes uriaș mugea scoțînd fum în timp ce aștepta ca un cărucior cu mărar să se dea la o parte din cale. Șirin rătăci, îmbrîncită de mulțimea de noapte a studenților de la universitate, turiști și pungași. Văzu totul, culoare și lumină, și mișcare, dar intensitatea vieții la care asista îi aminti că lumea ei era moartă, moartă, moartă.

Se așeză pe un zid de piatră din fața porții principale a universității și-și îngropă fața în mîini. Și-ar fi dorit ca tatăl ei să fie de față, ca s-o poată lua în brațe. El fusese singurul, singurul bărbat în care putea avea încredere. Toți ceilalți erau făcuți din murdărie, mici nevoi și minciuni. Se întrebă cît de rău îl rănise pe prostul care bufnise atît de hotărît la ușa camerei ei din hotel, știind tot timpul că nu-i păsa, de fapt. Nu conta nici pentru inevitabila soție grasă lăsată la Moscova pe care el inevitabil o bătea și care inevitabil îl înșela.

De ce trebuia să fie totul așa de *meschin* ? De ce trebuia să înceapă cu asemenea meschinării și de ce insistau oamenii să se închisteze în ei înșiși ? De ce voiau toți să devină tot mai meschini ? Fiindcă ea nu acceptase aceeași meschinărie, ei îi omorîseră familia și îi otrăviseră măruntaiele cu dorințe care nu puteau să fie niciodată domolite și asta numai ca s-o forțeze să accepte aceeași micime după care tînjea restul omenirii.

Oamenii își construiau monumente grandioase la o scară și mai grandioasă, nu ca să-l onoreze pe Dumnezeu, ci ca să-i distragă atenția. Astfel încît ei să poată dispărea în umbrele creațiilor lor reci. Devenind mereu mai mici și mai neînsemnați.

Șirin își înălță fața spre cerul negru. Se vedeau cîteva stele prin aerul dens, poluat. Își încleștă pumnii.

Un bătrîn cu o bonetă de stofă se apropie de ea încet, de parcă se apropia de un animal care putea s-o ia brusc din loc. Păși afară din umbre în baia de lumină care îi arătă fața nerasă și apoi i-o ascunse din nou.

— Domnișoară, spuse el în engleză, apropiindu-se acum iute de ea, întinzînd mîna spre ea, domnișoară, dumneata vii cu mine acasă. Eu sînt așa de drăguț cu dumneata.

Șirin sări în picioare înfuriată la culme. Împinse pieptul bătrînului cu o forță pentru care el nu era pregătit și se poticni, călcînd peste o gaură din trotuar. Cînd căzu, Șirin fugea deja.

Nu înceta niciodată, nu înceta niciodată, nu înceta niciodată.

O dată, își aminti ea, nu voise să se oprească.

Fugi în umbrele cele mai adînci, în mirosul de gunoi și dejecții umane. Nu prea departe, bulevardul pulsa de lumină. Dar ea nu se putea întoarce. Nu avea să se întoarcă niciodată.

Era foarte rece și bijuteria grea pe care i-o dăduse tatăl părea că i se încolăcește în jurul gîtului. Nimic nu era sigur. Rîsese odată de siguranță. Dar nu înțelesese nimic în zilele acelea. Cît de fragil era totul. Cît de mic deveneai în ciuda propriei voințe.

— *Sașa*, spuse ea cu glas tare. *Sașa*. Plîngea tare. Nu înțelegea cum de nu putuse el să-i răspundă cu dragoste. Cînd ea iubise atît de mult. Cînd existase posibilitatea de a iubi atît de mult, încît lumea să nu mai fi contat. Cum de a putut el distruge o asemenea posibilitate ? Cînd era singura ei posibilitate, ultima ei posibilitate ? Cum se putea să nu o fi iubit ? Doar am vrut să iubesc, spuse ea, lăsîndu-se în genunchi pe piatra umedă. Doar am vrut să iubesc. Se întinse

lipită de pămînt și începu să se tîrască, de parcă ar fi încercat să fugă de viața ei.

Două siluete se desluşiră în fața ei. Umbre negre pe fondul luminii îndepărtate a străzii.

— Nu contează, murmură Șirin în limba copilăriei ei. Nu contează deloc.

Siluetele se apropiară cu cîțiva pași șovăielnici.

— Ce-a spus ? întrebă o voce de femeie tînără.

— Nu știu, răspunse o altă voce de femeie. Are accent.

— E turcoaică ?

— Poate-i drogată.

— Poate-i prostituată.

Șirin înțelegea aproape totul. Avea o ureche excelentă pentru limbi străine. Numai sufletele bărbaților și femeilor care le vorbeau nu le putea înțelege.

— Lăsați-mă în pace, spuse Șirin. Și cedă lacrimilor cum ar fi făcut un copil.

— Trebuie să o ajutăm, spuse prima femeie. Nu poate rămîne aici.

— Dar dacă e prostituată ?

— N-are importanță.

Cele două femei se aplecară asupra ei, încercînd să o pună pe picioare, reușind în fine să o facă. Era foarte slăbită. Le lăsă să o ajute. Nu conta. Nimic nu conta acum. Aveau dreptate. Era o prostituată. O tîrfă fără seamăn. Deoarece nu voise să-și accepte micimea. Deoarece voise să trăiască.

Simțurile îi erau atît de pierdute, încît abia cînd toate trei se reîntoarseră în inundația de lumini de neon, băgă de seamă că salvatoarele ei purtau baticuri și haine lungi.

— Poți umbla acum, soră ? o întrebă cea mai mare. Ai un loc unde să mergi ?

Șirin clătină din cap.

— N-am loc nicăieri.

Și astfel Șirin își găsi în fine calea spre Dumnezeu.

Joaca de-a Dumnezeu era o treabă grea. Timp de două săptămîni, Leskov și direcția specială cu efectivul sporit încercaseră să supravegheze fiecare moment din viața lui Ali

Talala, să devină omniprezenţi. Misiunea transmisă de general-locotenentul Kerbitski era clară: să-l prindă pe Talala asupra faptului. Asupra celui mai abominabil fapt cu putinţă. Şi să-l prindă în public. Suna bine, dar era, de fapt, foarte greu de făcut. Pretindea nu numai informaţii bune, neîntrerupte, ci şi foarte multă intuiţie.

Intuiţia lui Leskov îi spunea că prilejul se apropia. Dar, cum zilele cu somn puţin ajunseseră să fie săptămîni, puterea de analiză îi slăbea din cauza epuizării. El trăia virtual în birou şi îşi simţea mintea debordînd de detalii nefolositoare, dorind să se debaraseze de ele. Cu fiecare zi, se temea tot mai mult că avea să greşească.

Mai luă o înghiţitură din ceaiul făcut cu mult înainte, luptîndu-se cu îndemnul de a-şi lăsa capul să-i cadă pe birou şi să închidă ochii. Cu cît oamenii săi dezgropau mai multe amănunte din viaţa lui Talala, cu atît mai greu ajungea să sesizeze esenţa omului. Doar faptele exterioare erau clare. Era foarte clar că protectorii de mult timp ai lui Talala, atît la Moscova, cît şi în Uzbekistan, îi întorseseră total spatele. Doar Talala nu părea să-şi fi dat seama.

Leskov tot nu-şi putea închipui de ce toţi cei care trăgeau de sforile principale nu trimiteau, pur şi simplu, un asasin după Talala, dacă voiau într-adevăr să-l îndepărteze. Era un lucru uşor de făcut în zilele astea, cu ţara năpădită de ucigaşi fără de lucru de toate felurile. Campioni sportivi în declin şi veterani lăsaţi la vatră concurau pentru posturi de gardieni, de torţionari, de pistolari. Pentru cîteva ruble în plus decît se oferea pentru o muncă obişnuită. Sau, dacă treaba scîrboasă era deosebit de dezagreabilă, pentru valută forte. Ar fi fost cel mai uşor lucru din lume să i se aranjeze lui Talala un accident fatal. Dar ei voiau doar să-l prindă şi să-l aresteze.

Pentru Leskov nu avea sens. Dată fiind posibilitatea, oricît de îndepărtată, ca Talala să înceapă să toarne numele celor care îl vînduseră, arestarea şi judecarea păreau o curată nebunie. De ce să permită aceasta oamenii pe care îi servise Talala ? Leskov nu se putea convinge să aibă încredere în situaţie cîtuşi de puţin. Nu mai avea încredere pe de-

plin nici în Kerbitski. Nu în privințele care contau cu adevărat. El simțea că niște roți enorme se învîrteau dincolo de cît puteau vedea ochii lui.

Personal, îl voia viu pe Talala. Viu și, dacă se putea, să vorbească. Spera că, prin ceva miraculos, va scoate de la Talala nume și date, și relații, informații pe care le putea face apoi publice sau, cel puțin, cunoscute în cadrul aparatului de conducere, așa încît să trebuiască să urmeze alte arestări. Așa încît legea să poată, în fine, schimba lucrurile.

Își odihnea fața în mîini, masîndu-și ochii cu palmele. Se gîndea la fratele său. De ce, Doamne, trebuia Sașa să fie un prost atît de mare ?

Poate că îi era în sînge. Aceeași sursă de irațional care îl făcea pe un om să-și asume un sistem care făcuse din corupție un mod de viață îl determinase pe fratele său să își abandoneze cariera pentru o femeie dubioasă.

În orice caz, afacerea aceea se sfîrșise de-acum. Cu fata lui Talala expediată în Turcia și Sașa lingîndu-și rănile. Leskov se întrebă ce avea să ajungă fata. Cum avea să o ducă atunci cînd tatăl ei va fi închis ? Avea să se simtă cineva obligat să o ocrotească pe fiica omului care fusese sacrificat ? Leskov se îndoia. El bănuia că siguranța fetei era, în cel mai bun caz, ceva temporar, că ea rătăcea legată la ochi spre marginea lumii și că nici el și nici vreun alt om nu era în stare să facă mult pentru asta.

O iubise Sașa cu adevărat pe fata asta ? Leskov nu putea să fie convins întru totul. Șirin Talala exista la o depărtare prea mare de tot ceea ce el personal prețuia. Nu-și putea imagina s-o iubească vreun bărbat. Să o vrea, da. Era, incontestabil, o frumusețe. Dar iubirea, pentru Pavel Leskov, prindea rădăcini în alte pămînturi. Bănuia că tot focul ăsta fusese doar o altă sminteală sexuală de-a lui Sașa, condimentată cu mirodenii exotice. În mod sigur, nu fusese iubire.

Nu-i trecu deloc prin cap că s-ar putea să fie gelos pe Șirin Talala, lezat de ideea că fata putea să facă așa de repede să curgă dragostea din inima fratelui său, cînd el însuși, în căutarea acelei iubiri, suferise un eșec după altul. Nu îi trecu deloc prin cap cît de mult se asemănau, el și cu Sașa, în ne-

voia lor de a fi iubiți, chiar și cînd ridiculizau ideea unei afecțiuni durabile. Căsătoria ratată a lui Leskov, distanța pe care o simțise totdeauna între el și fiii săi condamnați mereu și mereu să petreacă un sfîrșit de săptămînă cu el, fii pe care îi iubea, dar la care nu putea ajunge, prăpastia dintre el și Sașa, spaima sa calmă de a încerca cu o altă femeie, toată povestea sa îi era imprimată așa de tare, de adînc în inimă, încît nu putea să o vadă pe Șirin Talala mai clar decît putea să vadă ea în ea însăși. Schilodit de experiență, el nu putea să creadă că între sex și iubire se afla ceva mai mult decît o legătură slabă. În lumea sa, sexul era ceva care îi despărțea pe oameni, nu ceva care să-i lege împreună. Nu puteai niciodată avea încredere în sex. Sexul îi chinuia pe bărbați și femei, silindu-i să facă promisiuni pe care nu le puteau niciodată îndeplini, făcîndu-i pe toți să fie mincinoși. Te umplea cu speranțe deșarte. Apoi, într-o zi, veneai acasă devreme, ca cel dintr-un milion de glume, și auzeai țipetele cunoscute ale nevestei, glasul care-ți jurase că te va iubi veșnic, răspunzîndu-i cărnii altui bărbat.

Leskov moțăia cînd un colaborator dădu buzna în birou. Îi trebui colonelului un moment să se trezească, să-și amintească unde se afla și să scape de senzația de derută a celui care visase.

— *Face mișcarea*, strigă ofițerul. Talala și cu banda lui se mișcă, Maleșkov spune că au destule arme ca să înceapă al Treilea Război Mondial.

Leskov clătină din cap, trezindu-se de-a binelea. Apoi sări în picioare.

— Puneți unitatea de alarmă în mișcare, lătră el. *Acum*.

Ali Talala ședea în spatele limuzinei în tăcerea deosebită a unui om care se așteaptă să moară. Făcuse tot ce putuse ca s-o pună pe Șirin la adăpost — Gogandaev o să aibă grijă de ea la întoarcere — și făcuse ce putuse pentru Ași. Dar erau timpuri cînd morții erau mai importanți decît viii, cînd onoarea devenea mai importantă decît iubirea, cînd

strigătele de răzbunare de ieri răsunau mai vital decît orice șoapte de viitor fericit. Doar sîngele putea spăla sîngele.

Totuși, găsi că Ași îi umplea inima. Și-o închipui printre trandafiri lîngă fîntînă, povestind iubirea prin versuri străvechi. O iubea într-un fel în care nu fusese niciodată în stare să o iubească pe femeia cinstită pe care o alesese tatăl său să fie soția fiului mai mare, într-un fel în care nu puteai să-ți iubești nici măcar carnea ta și sîngele tău, nici măcar pe una așa de dragă ca Șirin. O să-i fie dor de Ași și îi venea greu să se gîndească că niciodată nu o să-i mai simtă corpul tulburîndu-se lipit de el.

Avea să fie rău. Așteptase, răbdător, ca ucrainenii să se adune, așteptă pînă cînd fu sigur că nu se așteptau la nimic. În seara asta venise ora. Mîncau și beau pînă la îngrețoșare, ca niște porci ce erau. Sărbătoreau căsătoria dintre o lepădătură slavă pe două picioare cu alta.

Or să fie multe arme, ale sale și ale ucrainenilor. Poate că și altele. Talala știa că poliția sau altă agenție îl tot urmărea. Poate că era chiar KGB-ul, pornit să și-i răzbune pe ai săi. Nu putea spune sigur. Chiar dacă un om purta uniforma serviciului său, loialitatea lui putea fi față de altul, oricum. În nimeni nu se putea avea încredere. În nimeni, niciodată. Poate că ucrainenii cumpăraseră mai multă protecție decît putuseră să cumpere ai lui. Poate că miliția aștepta. Sau o forță specială de la Ministerul de Interne. Sau KGB. Sau ucigașii plătiți. Poate că, la urma urmei, ucrainenii prinseseră de veste.

Nu conta. Avea să se întîmple foarte repede. Avea destulă putere de foc în cele trei automobile, ca să-și facă loc cu arma în restaurantul în care petrecerea era în toi. Poate că putea și să iasă, dar asta nu conta, de fapt. Conta că mulți dintre ucraineni aveau să moară împreună cu nevestele și amantele, și copiii.

Automobilul de serviciu sălta din groapă în groapă, ferind tramvaiele și taxiurile răzlețe și împroșcînd cu valuri de apă de ploaie strada înnegrită.

— Grăbește-te, ce naiba, îi spuse Leskov șoferului.

Omul se ghemui mai aproape de volan, de parcă se aştepta să primească în spate un şfichi de bici.

Leskov simţea în oase că totul avea să fie prost. Ucrainenii se adunaseră cu zecile la Kievul de Aur, un restaurant cooperativă în proprietatea mafiei. O recepţie de căsătorie în clan se desfăşura în sala de mese de la etaj. La parter urmau să fie şi turişti occidentali, precum şi diplomaţi străini şi genul de înalţi oficiali guvernamentali şi artiştii eroi ai Uniunii Sovietice, care aveau acces la valuta forte necesară pentru a lua masa într-un asemenea local. Era posibil ca situaţia să scape din mînă în mod dramatic.

Kerbitski voia să-l prindă pe Talala asupra faptului. Şi se putea chiar să-şi împlinească dorinţa. Dar Leskov se hotărîse să îl sfideze pe general, dacă putea ajunge la restaurant la timp, înaintea lui Talala. Avea de gînd să izoleze localul cu un cordon. Dacă Talala voia să intervină cu forţa armelor, putea să o facă avînd KGB-ul în faţă. Leskov n-avea de gînd să stea deoparte inactiv şi să permită o baie de sînge. Indiferent de ce voiau superiorii săi şi superiorii acestora. Erau strînse deja destule capete de acuzare împotriva lui Talala. Chiar dacă el avea să se ducă la recepţie, ca să împartă flori, puteau să-l închidă pentru mult timp.

Automobilul se izbi de o gaură uriaşă din drum, unde strada Gorki se întîlnea cu Centura. Vehiculul se cutremură de parcă se făcea bucăţi. Totul se destrăma. Drumurile erau proaste, timpurile erau proaste. Bărbaţii şi femeile mergeau iar cu capetele plecate. Venea o explozie şi nimeni nu ştia cine avea să rămînă după aceea în picioare şi tuturor le era frică.

Leskov înşfăcă microfonul radioului serviciului special şi, aruncînd o privire pe geamul din spate, ca să se asigure că îl urmau celelalte maşini, strigă :

— Mierla, aici Şoimul. Raportaţi situaţia. Terminat.

— Aici Mierla. Se îndepărtează de Centură.

La naiba. O să întîrzie. Era aproape o certitudine.

Leskov încercă să transmită echipei de doi oameni, pe care o postase în vecinătatea restaurantului, să-i ţină din scurt pe ucraineni.

— Pasăre Cîntătoare, aici e Șoimul. Cît de departe sînteți de dispozitiv ? Terminat.

Așteptă un răspuns și, cînd nu veni, chemă din nou. Dar nu răspunse nimeni. Mașina trecea printr-o eclipsă de radio. Sau se întîmplase deja ceva.

Erau foarte aproape. Dacă Talala își aștepta momentul, dacă proceda prudent, putea totuși să-l oprească. Dar, dacă el se mișca repede, Leskov știa că oameni săi ajungeau în toiul unei bătălii de genul căreia străzile Moscovei nu văzuseră de la Revoluție.

— Către toate posturile, rosti Leskov în microfon, va fi o acțiune foarte precisă. Mașina din frunte merge direct la celălalt capăt al străzii și o blochează. Vehiculul din urmă rămîne să blocheze capătul apropiat. Restul tragem chiar în fața locului aceluia blestemat. Nu trage nimeni decît în autoapărare. Or să fie zeci de oameni nevinovați în restaurant.

Și-l vreau viu pe ticălosul ăla, gîndi Leskov.

Celelalte mașini confirmară mesajul. Unele voci erau nervoase. Timpurile se schimbaseră dramatic din zilele în care o uniformă de KGB fusese o protecție mai bună contra gloanțelor decît orice blindaj.

— *Gonește*, îi spuse Leskov șoferului.

Era minunat. După zile și zile de mîncare la hotel, chiar mai proastă decît străzile Moscovei, Herb și Beverly Masters aveau în sfîrșit parte de o masă rusească autentică. Sau ucraineană, oricum. Același lucru, din partea lui Herb. Important era că mîncarea se putea mînca și era din belșug. Chiar după standardele Topeka. Chelnerii se mișcau cam încet, dar dădu vina pe nunta în toi de la etaj. Oaspeții țipau și rîdeau, și loveau cu picioarele așa de tare, încît candelabrul de cristal tremura și clincănea deasupra capului lui Bev. În comparație cu alți chelneri sovietici, băieții ăștia erau de-a dreptul politicoși, chiar săritori. Dar mereu dispăreau la etaj cu tăvi de mîncare.

În ansamblu, turul Uniunii Sovietice, pentru care plătiseră de le ieșise pe nas, se dovedise a fi un dezastru. Se numea turul „Gloriilor Vechii Rusii“ și totul putea să fi fost

rusesc și al naibi de vechi, dar nu prea era ceva glorios în el. Leningradul fusese sordid și decrepit și nu găsiseră nici măcar multe suveniruri vrednice de cumpărat. Biletele promise la baletul Kirov nu se materializaseră și plouase aproape în fiecare zi. Moscova se dovedea și mai proastă. Dimineață, micul dejun constase din pîine veche, fulgi de ovăz, un fel de brînză îngrozitoare și ceai slab. Nu avuseseră nici măcar unt sau gem. La Leningrad avuseseră, cel puțin, gem, chiar dacă era același clei maroniu zi de zi. Iar Galeria Tretiakov era închisă pentru reparații. Bev fusese descurajată. Cînd ghida de la Intourist le spusese liniștită că știa un foarte bun restaurant cooperatist, unde chelnerii vorbeau englezește și oaspeții puteau plăti în dolari, Herb și Bev fuseseră entuziasmați. Alternativa ar fi fost să stea o oră la coadă în fața McDonald-ului. Și nu voiau să facă așa ceva, mai ales fiindcă cineva furase umbrela lui Bev în timpul prînzului, iar ploaia afurisită îi urmărise tot drumul de la Leningrad.

O dată măcar în călătoria asta blestemată, lucrurile ieșiseră bine. Șampania de Crimeea era prea dulce, dar trebuia să iei ușor unele lucruri. Herb o bău după votca pe care chelnerul o pusese pe masă, fără să aștepte să fie rugat, iar Herb începu să simtă că începea să-i înțeleagă pe oamenii aceștia, să ajungă la esența lor. Era un iad de viață. O duceau al naibii de greu și îți dovedea că Harry Truman avea dreptate despre blestemații de comuniști. Duc totul de rîpă. Păcat numai că trebuia să plătească prețul copiii. Cerșeau gumă de mestecat pe strada aceea cu toți pictorii și cutiile lăcuite. A dracului treabă. Trebuia să te întrebi ce-ar face oamenii ăștia dacă le-ai pune cumva în față un cotlet bun de Kansas.

Se pare, desigur, că oamenii ăștia știu să petreacă, spuse Bev, uitîndu-se în tavan.

Herb termină de mestecat și înghiți.

— Știi, îngeraș, așa mai merge. Așa m-am așteptat să fie tot turul.

Bev sorbi din șampanie.

— Sper că ai dat destul bacșiș fetei noastre.

— Ghidul ? E bucuroasă de orice primește. I-am dat cîțiva dolari. Ai de gînd să mănînci chestia aia murată ?

La etaj, o voce de bas strigă două silabe și un cor aspru preluă sunetul ca un refren. Oaspeții invizibili începură să tropăie ritmic pe podea, apoi erupseră în ovații și rîsete. Cineva începu să cînte.

— Nu-i așa că e palpitant ? întrebă Bev.

Oamenii lui Talala nu-l omorîră pe portar imediat. Amenințîndu-l în tăcere cu armele, îl împinseră deoparte, lăsîndu-l pe seama oamenilor care rămîneau afară de gardă să-l omoare în bătaie. Talala și oamenii săi intrară, rapid și pe tăcute. În afară de Talala însuși, erau înarmați cu arme automate compacte, cu patul pliant, de genul celor purtate de parașutiștii sovietici sau forțele pentru operațiuni speciale. Nu toți dintre oamenii lui Talala erau central-asiatici. Unul era baltic, unul pe jumătate tătar și doi dintre ceilalți erau etnici ruși. Toți neasiaticii erau veterani ai războiului din Afganistan, care descoperiseră în ei gustul crimei și o loialitate pentru bani care domina timpurile. Îi făcea deosebită plăcere lui Talala cînd îi putea pune pe slavi să-i omoare pe slavi.

Talala purta doar un pistol. Puștile automate aveau menirea să omoare cît mai multe ființe umane cît mai rapid posibil, fără discriminare. Dar Talala voia să aleagă ținte individuale.

Oamenii făcură o cursă prin vestibul și sus pe scări ignorînd o femeie de la garderobă și un turist care se întorcea, cu fața cruntă, de la toaletă. Primele împușcături îl loviră pe un chelner care căuta sub jachetă.

Împușcăturile veniră prea tîrziu ca să fie un avertisment eficient. Orchestra cînta mai departe din inerție cînd primii dintre oamenii lui Talala năvăliră pe ușile de la etaj. Cîțiva dintre ucrainenii mai tineri din sala de banchet reacționară mai repede. Dar reacțiile lor nu fură eficiente, stînjenite de starea de ebrietate și prezența soțiilor și copiilor lor. Unii oaspeți nu catadicsiseră să aducă arme la recepție, presupunînd că vor fi bine păziți. Nici unul nu se aștepta la un

atac de o asemenea ferocitate. Mafiile construiau rețele de alianțe interregionale, înfruptîndu-se regește din corpul degenerat al statului. În ciuda unor dubii, alianța dintre Ali Talala și Bogdan Cibcenko, care conducea Kievul de parcă orașul era moșia familiei, părea să confirme relațiile practice, de stil occidental, dintre imperiile crimei. Cibcenko era, de fapt, în dispoziția cea mai bună cînd pistolarii pătrunseră pe ușă. Venise cu avionul la Moscova special pentru această nuntă, care îi unea pe unul dintre locotenenții săi de frunte cu fiica unui ministru adjunct al comerțului exterior. Și, ca și majoritatea chefliiilor, Cibcenko era beat.

Ființele umane reacționează diferit cînd sînt confruntate cu moartea iminentă. Unii îngheață, ca animalele prinse în faruri. Alții se ascund sub masă disperați pînă la comic sau se chircesc în spatele unor scaune șubrede, sperînd ca ochii și gloanțele ucigașului să treacă peste ei. Alții luptă, aruncînd în atacatori cu primele obiecte care le vin la îndemînă : o farfurie de tort, o sticlă, o furculiță. Unii stau cu ochii căscați, bătînd din brațe ca un pinguin și întrebînd : „Ce se întîmplă ? Ce se întîmplă ?" Unii doar țipă. Un om întinde mîinile să-i protejeze pe cei dragi, un altul îi uită. Femeile adesea încearcă să se posteze între moarte și copiii lor, uneori chiar între moarte și bărbatul lor. Dacă ai văzut multă moarte — nu numai luptă, ci *moarte* în limitele ei mult mai largi — știi că femeile sînt în realitate mult mai viteze decît bărbații și că nici o ființă nu este mai vitează decît o mamă. Totuși, unele mame aleargă văitîndu-se spre ieșiri închipuite sau se aruncă pe fereastră gîndindu-se doar la ele însele. E greu să prezici modul în care vor reacționa oamenii în asemenea împrejurări, întrucît nu sîntem ființe consecvente. Cel care este nespus de curajos vineri seara ar putea fi un laș înspăimîntător luni dimineața. Viața noastră are valori diferite în diferiți ani și diferite momente. Dar poate că ființele umane cele mai plate sînt muzicanții, care aproape invariabil încearcă să-și protejeze prețioasele instrumente înainte de a se gîndi la viața lor. Oricum, e multă culoare și mult zgomot într-o cameră mare ticsită cu ființe omenești care mor una în fața alteia. Nu e nici o ordine și, după aceea,

nici un supraviețuitor nu îți poate spune cu mare exactitate ce s-a întîmplat. Tot ce pot spune este ceea ce își imaginează că s-ar fi putut întîmpla, punînd laolaltă episod cu episod într-o istorie creată din cîteva frînturi vii de realitate, strînse sub teroare.

Doi foști ofițeri de operațiuni speciale conduseră asaltul, urmați de Talala și alți patru oameni care toți uciseseră înainte. Alți patru rămaseră la parter, trecîndu-l prin ciur și prin dîrmon, căutînd amenințări ascunse și asigurînd securitatea. Doi gardieni rămaseră în față, bătîndu-l pe portar pînă la moarte cu paturile de metal ale armelor și cu cizmele, în timp ce șoferii lăsaseră motoarele în ralanti și fumau nervos.

Membrii echipei de asalt își distribuiră eficient focul. Cei doi protagoniști se împărțiră în dreapta și în stînga sălii și începură să împroaște o ploaie de gloanțe din colțurile sălii. Următorii deschiseră focul asupra mijlocului sălii și intrării. Talala stătea calm printre ei, căutînd țintele cele mai importante.

La început era greu de văzut. Sala nu era luminoasă și fumul greu de țigări îi dăduse deja o aparență de cîmp de bătălie. Dar Talala avea ochi buni, exersați. Tatăl lui îl învățase să citească stepa, să înțeleagă sensul unui norișor îndepărtat de praf sau al unei mici păsări în picaj și chiar în haosul corpurilor care se împingeau, alergau, cădeau și explodau în sînge, îl zări curînd pe Cibcenko.

Șeful ucrainean era un om gras și soarta îl așezase la masa din față, cu un șervet uriaș legat în jurul gîtului. Gărzile de corp stăteau imediat în spate, cu armele scoase. Dar ei nu putură trage prin mulțimea încăierată, de teamă să nu-și lovească propriii lor oameni. Tinerii duri stăteau cu o expresie absurdă, neajutorată, pe față, ațintindu-și pistoalele, apoi iar retrăgîndu-le, ca niște copii care fac poc-poc. Gura lui Cibcenko atîrna căscată. În tinerețe, fusese un ucigaș cu reflexe de supraviețuitor. Dar trăise prea bine foarte mult timp. Devenise moale și încet, și gras. Încetase să poarte chiar armă, pentru că îl stînjenea oriunde încerca să o ascundă pe corp. Acum se baza doar pe alții pentru a se proteja, ceea ce un om nu trebuie să facă niciodată. Talala împușcă în cap

o femeie care țipa, ca să elibereze cîmpul de tragere, apoi împușcă garda de corp de după umărul stîng a lui Cibcenko. Începu să înainteze nepăsător printre gloanțe și corpuri care cădeau. Cibcenko se alarmă la apariția lui, dar Talala nu întîlni privirile bătrînului gras multă vreme. El păși în spatele unei femei corpolente care se clătina, acoperită de sînge, ca un taur măcelărit de amatori. Sub brațul ei ridicat, Talala împușcă în cap a doua gardă de corp. Apoi se întoarse și o împușcă pe o femeie care se apropiase cu un cuțit.

Un lucru înregistră Talala și acesta fu că nu auzise în viața sa un zgomot atît de mare. Cele vreo cinci-șase arme automate, pistoalele disparate descărcate ca răspuns, țipetele — toate astea răsunau insuportabil în sală, de parcă, neputînd să scape prin pereți, volumul creștea în masă fizică, apăsînd dur pe craniul omului. Totuși, în ciuda vacarmului, mai puteai distinge detalii uimitoare : o voce surprinzător de trează care spunea :

— Sînt împușcat. Uite, Dumnezeule mare, cred că am fost împușcat.

Sau glasul unei femei strigînd pînă la răgușeală, repetînd cuvintele :

— Te iubesc, te iubesc, te iubesc...

Talala merse pînă la masa la care Cibcenko ședea în fața unei farfurii pe jumătate terminate. Grăsanul clătină din cap încet a mirare. Talala nu se grăbi, uitîndu-se adînc în ochii lui și văzînd slăbiciune, judecată proastă, vîrstă. Dar nu frică. Cibcenko era prea șocat ca să-i fie într-adevăr frică. Ridică mîna goală deasupra farfuriei, parcă pentru a prinde o minge pe care i-ar fi aruncat-o Talala.

— De ce ? întrebă Cibcenko. De ce ?

Talala își ridică pistolul și-l împușcă pe grăsan direct în piept, urmărindu-i corpul tremurînd și aproape căzînd pe spate. Gura ucraineanului încă rostea cuvinte. Dar nu mai scoase nici un sunet. Talala îl împușcă din nou. Apoi mai trase o dată, trimițînd glonțul în capul inamicului.

Greutatea lui Cibcenko îl ținu drept cîteva momente, chiar cînd capul plesni nebunește, scuipîndu-i creierii în spate. Focurile continuau împrejurul celor doi rivali, dar

acum se auzeau mai puține strigăte și țipete. Apoi, o singură clipă, fu o convergență de tăceri, cînd toți sau își reîncărcară armele, sau căutară o nouă țintă, sau își trăgeau sufletul.

Cadavrul lui Cibcenko căzu greoi într-o parte, dobîndind încet inerție, pînă bufni de podea.

Talala își dădu seama că înainta spre masă poticnindu-se, de parcă îl lovise un cal cu picioarele din spate. Era o lovitură teribilă și trebui să se prindă de muchia mesei, ca să se țină drept înainte de a înțelege că fusese împușcat.

Începu iar zgomotul infernal. Tăcerea stranie nu durase mai mult de o secundă, două. Dar timpul lucra altfel cînd moartea încerca să te sărute pe buze, să te cuprindă în brațe. Talala văzu un tinerel ucrainean pe podea în spatele unui corp. Băiatul încerca să încarce un revolver demodat, degetele îi tremurau nestăpînite. Talala îl împușcă în creștetul capului și se uită la corpul băiatului care se contractă, apoi se destinse iar, ca o jucărie cu arc.

Cînd se întoarse apoi, Talala văzu că doar trei dintre oamenii săi mai erau în picioare. Doi căutau ținte rămase cu armele pregătite, în timp ce al treilea fixase o baionetă scurtă la pușca de asalt și călca printre trupuri, înfigînd arma ascuțită în burți și spinări cu mișcarea unui om care lopătează cărbune. Expresia de pe fața lui era extaziată, aproape sfîntă și sudoarea îi curgea dintr-o parte în alta.

— *Să mergem* îi strigă lui Talala unul dintre oamenii săi — tătarul.

Da. Era de ajuns. Era timpul să plece.

Își simți coasta grea ca cimentul și tot mai amorțită. Ceva ud îi acoperea piciorul stîng.

Apoi Ali Talala văzu un lucru ciudat. O femeie tînără în rochie de nuntă mînjită de sînge se apropie de el, pășind peste corpuri de parcă erau doar niște cocoloașe în covor. Părul ei blond era aproape alb, trădînd sînge polonez, și chiar și acum era o fată drăguță, cu părul palid în dezordine și fața șiroind de sînge. Sub ochii de leoaică avea o gură de copil, iar în mîna dreaptă ținea un cuțit de masă.

Talala ar fi împușcat-o, cum ar fi împușcat un frumos animal de vînătoare, atît că :

Şchiopăta.

Era un mic spaţiu pe podea unde nu căzuseră corpuri. Mireasa îl traversă cu încetineală dureroasă, fixîndu-l pe Talala. Picioarele zdrobeau cioburi de sticlă pe parchet.

Talala nici nu-şi ridică măcar pistolul. Fata nu avea să îi facă vreun rău. Ea doar îi amintea ce dulce era viaţa. Felul în care se apropia de el Aşi, cu ochi arzători şi şchiopătatul tot mai accentuat, sperînd ca dispoziţia lui să fie astfel, încît să o cuprindă în braţe şi să-i mîngîie părul. Teribil cum viaţa te mîna înainte, tot mai departe de ceea ce iubeai. O dată ce un om apuca pe o cale ca aceea pe care apucase el, legea se aplica implacabil : mereu trebuia să continui să-ţi lărgeşti puterea şi stăpînirea. Pentru că, în momentul în care încetai să ţi-o lărgeşti, începeai să ţi-o îngustezi. Şi îngustarea se iuţea cu viteză fatală. Pînă făceai implozie. Această lege era imuabilă.

Nu exista echilibru sacru, nici cumpănă. Toate astea erau un vis prostesc. Era doar orizontul care fugea de tine şi înţelegerea amară că fericirea de pe pămîntul acesta era un lucru de moment, poate o chestiune de o oră răzleaţă.

Fata în rochia de mireasă mînjită se apropie de el parcă pentru a-l îmbrăţişa. Şchiopătînd, şoldul se rotea în timp ce căuşul lui se dezintegra încet. Cînd o văzuse prima dată pe Aşi, ea putea să alerge puţin. Nu cum alergau alţi copii, ci cum putea încerca să fugă un miel priponit, din bucuria nesfîrşită de a trăi. Chiar şi atunci, avusese sentimentul că ea avea să fie mai mult decît un răsfăţ al sexualităţii lui, mai mult decît o simplă concubină. Dar nu se aşteptase deloc s-o iubească atît de mult, s-o iubească în asemenea măsură, încît să fie gata să moară pentru acea dragoste, să se scuture de nevoia implacabilă din naştere de a lua aer.

Fata în rochia de mireasă nu era Aşi, desigur. Ea şchiopăta din pricina unei răni care stropise cu sînge poalele rochiei ei de mireasă, ca pata de pe cearşaful unei mirese virgine. Talala simţi un val de deznădejde împrăştiindu-i-se în corp, agravată de amorţeala care îi mocnea în coastă, unde îi

intrase în carne un glonț de calibru mic. Totul era atît de ciudat. Și atît de deznădăjduit. Viața asta.

Mireasa căzu spre el, înfigîndu-i cuțitul în burtă cu toată greutatea ei. Era tînără și slabă, dar strînsese o putere miraculoasă și vîrî cuțitul dincolo de pînza cămășii și țesătura lenjeriei. Îl surprinse cît de exact putea simți cum intră lama. O simțea foarte mare. Uriașă. Era cel puțin de mărimea săbiilor îndoite pe care le mînuiseră strămoșii săi de pe spinarea cailor deșertului.

Se poticni înapoi, cu fata strînsă de el. Lăsă să-i cadă pistolul și începu să se clatine. Apoi năimitul cu baioneta prinsă de pușcă își vîrî lama în talia fetei. Talala văzu surpriza din ochii ei, îi mirosi răsuflarea, buzele li se apropiară. Fata căzu într-o parte, trăgînd pe jumătate cuțitul de masă din burta lui Talala.

Se uită în jos, mirat de felul în care atîrna acolo bucata de oțel. O trase instinctiv din el, gemu și căzu în genunchi.

O uitase chiar și pe Șirin, sîngele său. Exista doar Ași, și el spera, se ruga ca să aibă cineva grijă de ea. Gogandaev, poate. Da. Așa ca nimeni să n-o rănească sau să-i facă rău. Ea era o podoabă, o comoară, cu un spirit atît de limpede... atît de limpede...

Cuțitarul cu baioneta era foarte puternic. El o ridică pe mireasă la cer, înfiptă în armă. Rîdea de parcă juca un joc de copil cu ea. Fata se zvîrcolea și gîfîia, bătea aerul cu mîinile și picioarele, căutînd ceva de care să se țină. Apoi mercenarul o lăsă să cadă greu la picioare, luă adînc o gură de aer din fumul de țigări și explozibil și începu să o înjunghie în fese, mînînd-o pe podea. Fata gemea și încerca să scape tîrîndu-se.

Talala luă pistolul căzut pe podea și ținti în spatele năimitului care chinuia fata. Trase. Și nu încetă să tragă pînă cînd arma se goli.

Totul mergea rău. Unde îi erau oamenii ? Acum erau toți duși. Nu putea vedea pe nimeni. Cineva cînta. Dar era într-o limbă pe care nu o putea înțelege.

Ratase. În toate.

Trupurile care îl înconjurau nu erau moarte în realitate. Toate se prefăceau. Le vedea mișcîndu-se. O, da. Toate se mișcau. Cu mîinile însîngerate, fețele însîngerate.

În depărtare se auziră focuri. Cît de departe ? Foarte departe. Nu conta.

Cine cînta ?

Ași cînta ? Cînta pentru el ? Vechile cîntece, argintate de veacuri ?

Nu, nu. Totul mergea rău.

Nu era deloc speranță, iar măreția lui Dumnezeu se afla în generoasa sa bunăvoință de a-i lăsa pe oameni să creadă altminteri. Speranța era tot ce putea să existe vreodată, dar nu exista speranță. Acum totul era foarte limpede.

Ași îngenuncheată în întuneric.

— *Vino, lasă-mă să te ating ! Întinde-mi mîna !*

Dar se auziră glasuri. Foarte aproape. La început strigară, oamenii în cizme grele. Apoi se potoliră oarecum. Poate că oamenii săi se întorseseră după el. Poate că *reușeai* să cumperi o asemenea loialitate. Poate că... Ași...

Deasupra lui stăteau oameni. Simțea. Dar nu putea vedea. Avea ceva în ochi, ceva ca albușurile crude de ou.

Miraculos, ochii i se deschiseră și văzu. Cineva aprinsese un șir de lumini mai puternice. Un om îngenunche lîngă el. Talala recunoscu uniforma KGB-ului.

— *Aduceți o ambulanță*, porunci omul îngenuncheat. Avea vocea puternică. *Acum*.

Fața omului se aplecă mai aproape. Da, era un ofițer de KGB. Nici măcar nu-și scosese căciula și asta făcea să-i pară uriaș capul. Talala simțea gustul răsuflării omului, iar acreala ușoară a acesteia povestea o biografie

— O să trăiești, îi spuse ofițerul lui Talala. O să fac să trăiești sigur, jigodie sîngeroasă ce ești.

Leskov îi urmări pe brancardieri cum îl duc pe Talala prin vestibul. Ambulanțele se aliniaseră chiar în fața ușii. Era un dezastru de nedescris. Printre oaspeți fuseseră trei deputați ai poporului, un ministru adjunct, toți subalternii săi importanți cu familiile și un general. Se putea ca unul

dintre deputați să trăiască, dacă avea mai mult decît un noroc obișnuit și mai mult decît un chirurg de rînd. Ceilalți erau pierduți.

Kerbitski îl voise pe Talala prins asupra faptului. Și Kerbitski dobîndise ceea ce dorise.

Leskov nu văzuse nimic care să se apropie de masacrul din sala de sus. Totuși, jos nici măcar un client al restaurantului nu părea să fi fost atins, deși cîțiva dintre ei fuseseră împroșcați cu creierii unui chelner ghinionist. Leskov dorea să poată spune, pur și simplu, bine c-am scăpat. Ar fi preferat să creadă că morții meritaseră să moară. Dar știa mai mult. Legea nu era o chestiune de oportunitate. Ea se aplica tuturor, în toate circumstanțele. Chiar și cînd nu-i păsa nimănui.

Talala și cu oamenii săi nu cruțaseră nici o femeie, nici un copil.

Leskov stătea în vestibul, urmărind goana echipelor sanitare, nesigur de ce avea să facă. Priveliștea și mirosurile îl șocaseră mult mai profund decît putea să-și dea seama. Era convins că se afla într-o stare perfect normală. Dar nu putea nici măcar să se hotărască să iasă în stradă ca să ia legătura prin radio cu centrul.

Un cvartet de medici coborî treptele cu o greutate mare. Hainele le erau pătate de parcă ar fi lucrat într-un abator.

Deci, așa se termină, gîndi Leskov.

Sări în sus. Cineva îi atinsese mîneca.

Era un străin, un om într-un costum de calitate.

— Vorbiți englezește ? întrebă omul. Avea dinți remarcabil de sănătoși și o față de vîrstă mijlocie. Leskov presupuse că dinții erau probabil falși.

— Puțin.

— Sînteți ofițer ?

— Sînt ofițer de KGB.

Străinul păru surprins. Se dădu puțin înapoi, retrăgîndu-și mîna, ca și cum ar fi regretat serios că a atins cumva haina lui Leskov.

— Ce doriți ? continuă Leskov.

— E... soția mea e foarte supărată. Am vrea să plecăm acum.

— Puteți pleca. Nu e nevoie de dumneavoastră.

Omul păru ușurat. Dar nu dădu semn că pleacă.

— E o problemă.

Leskov simți cum îl cuprinde un val de nerăbdare. Dar își menținu stăpînirea de sine.

— Și care-i problema ?

— Trebuie să facem plata.

— Ce ?

— Plata. N-am făcut plata. Chelnerul nostru e mort.

— Plecați numai, îi spuse Leskov turistului. Cred că acuma nu contează.

Omul se uită la Leskov cu un amestec de nervozitate și exasperare care-i tremura în jurul gurii.

— Nu înțelegeți. Beverly nu ar suporta așa ceva. Ea n-ar pleca fără să facem plata.

— Atunci spuneți-i că ați plătit.

— Dar ar afla, Beverly mă cunoaște. Poate totdeauna ghici cînd ticluiesc cîte ceva.

Leskov își întoarse spatele. Era ridicol. Nu avea timp pentru un turist țicnit. Dar omul îl prinse de braț. De data aceasta, îl prinse surprinzător de tare. Leskov era pe punctul să-l lovească. Dar se stăpîni. Străinul plîngea, lacrimile îi curgeau pe obraji.

— Ați putea să-i spuneți dumneavoastră ? întrebă omul. Ați putea să-i spuneți că am făcut plata ? Vă rog.

Era țicnit. Dar Leskov era acum gata să facă orice ca să scape de om. Își desprinse brațul.

— Unde e soția dumneavoastră ?

Omul zîmbi, pe dată recunoscător.

— E mai încolo.

Îl duse pe Leskov la o masă din colț, unde o femeie bine îmbrăcată, peste cincizeci de ani, ședea dreaptă, cu o privire fixă deosebit de intensă. La început, Leskov gîndi că era în stare de șoc, asta era ceea ce îl descumpănise pe turist. Dar cînd veni mai aproape, văzu ceea ce le scăpase tuturor celorlalți. Sub jachețica pe care o purta, chiar sub primul fald al feței de masă, femeia era acoperită cu sînge. Și privirea-i părea atît de intensă doarece nu clipea deloc.

— Spuneți-i, se rugă turistul, spuneți-i că am făcut plata.

20

SAMSONOV SE CĂSĂTORI CU VERA ÎN ziua masacrului de la restaurant. După căsătoria civilă, oficiată la repezeală, merseră conștiincios la mormîntul Soldatului Necunoscut de sub zidul Kremlinului și Vera își puse buchetul de mireasă pe marmura umedă. Picături de ploaie rătăcite îi pătaseră fardul, făcînd-o să-și treacă nervoasă mîna peste obraz. Pielea i se stricase ca urmare a gravidității — și ea voia atît de mult să arate cît mai bine în ziua asta, mai mult decît în oricare alta. Samsonov înțelese și o zori să se adăpostească în automobilul împrumutat.

Urmă slujba de la biserică. Programul preotului era încărcat și Samsonov cu mireasa lui trebui să împartă slujba cu o altă pereche pe care nu o cunoșteau. Samsonov nu era bisericos, dar găsi profund liniștitoare atmosfera din biserică. Îi dădea ideea Vechii Rusii, un timp cînd, oarecum, împotriva tuturor dovezilor istoriei, lucrurile fuseseră, probabil, mai bune. Fumul de tămîie și mormăitul în slavona bisericească îl alinară, convingîndu-l că făcea ceva atît bun, cît și drept.

Părinții Verei veniseră pentru ceremonie la Moscova, ca și garnitura de mătuși, unchi și veri cu fețe de țărani. Samsonov era susținut doar de locotenentul Bednîi cu soția, o femeie tînără, pe atît de rea și lacomă, pe cît era de prematur de corpolentă. Samsonov nu îi invitase pe nici unul dintre ceilalți ofițeri din unitatea sa, întrucît știa că nu aveau să vină. Era un om nepopular, devenind zi de zi tot mai nepopular.

Compania lui primise uniforme noi. Cu berete negre. Ofițerii din conducerea batalionului și a regimentului se

eschivaseră cît putuseră de mult. Dar explozia iminentă a tulburărilor de la granițele țării învinsese, în sfîrșit, sistemul imun al cazărmilor, al parcurilor auto și al birourilor supraîncălzite ale Ministerului de Interne. Ministerul dăduse ordin ca unul dintre batalioanele din regimentul lui Samsonov să fie desemnat ca forță specială de ripostă la tulburările civile. Comandantul de regiment, aproape șocat, alesese batalionul în care servea Samsonov. Pentru că numai compania lui Samsonov, din întregul regiment, se instruise serios. Și deoarece comandantul de regiment nu suferea prea mult să-l vadă pe Samsonov detașat într-un focar de revolte îndepărtat.

Ofițerii din regimentul lui Samsonov nu-l plăcuseră niciodată. Nu era nici o asemănare cu vechea camaraderie, foarte profesională, din forțele de desant sau măcar cu fraternitatea sentimentală din unitățile armatei regulate. Iar acum, colegii săi din MVD începură să-l urască cu adevărat. Mulțumită *lui*, rutina lor plăcută fusese distrusă. Mulțumită *lui* ei puteau să fie expediați în Armenia sau Azerbaidjan, sau în alt loc căcăcios, unde cel mai bun lucru la care se putea aștepta cineva era o despărțire îndelungată de familie... dacă nu se alegea cu un glonț în spate.

Militarii din compania lui Samsonov erau împărțiți. Cei mai nestăpîniți, mai aventuroși, umblau țanțoși în noile uniforme oliv, potrivindu-și beretele cu maximum de efect asupra sexului opus. Dar ceilalți bombăneau și rezistau pasiv la orice încercare făcea Samsonov de a-i transforma în ceva care să semene cu o organizație militară. Nu aflase cine îl atacase în holul întunecat. Acționase de parcă evenimentul nici nu avusese loc, micșorîndu-și cheltuielile cît putea și reducîndu-și pierderile. În multe privințe, nu se putea baza nici pe Bednîi. Locotenentul era bine intenționat, Samsonov era convins de asta, dar, dacă vreodată fusese în el un soldat adevărat, experiența inițială cu trupele de interne și corupția lui Kuzba îl distruseseră. Tot ce putea face Samsonov era să îi dea lui Bednîi sarcini pe măsura slabelor lui capacități. Restul trebuia să și-l asume Samsonov.

Și acum erau multe lucruri de asumat. Era dificil să instruiești o companie de oameni al căror interes era rar stîrnit, lucrînd cu superiori care îi purtau pică și chiar se temeau de el. Era dificil să fii ofițer cu asemenea responsabilități și probleme cînd aveai și o soție de care să ai grijă. Era deosebit de greu dacă se întîmpla ca soția să aibă un copil.

Samsonov se dusese să-l vadă pe Sașa. Nu simțea nici un fel de resentiment față de pictor, nici un fel de gelozie. Adesea uita că Vera avea în pîntece un copil care nu era al său. O iubea pe femeie, cum poate iubi numai un bărbat care a fost foarte multă vreme singur. Iubea fără rezerve, fără mîndrie.

Sașa fu la început rece cu el. Vorbiră despre toate, în afară de Vera. Sașa își rupsese mîna și doar zîmbi superior și își feri privirea cînd Samsonov îl întrebă dacă doctorii se așteptau să îl împiedice la pictat după ce scotea ghipsul. Apartamentul lui Sașa ajunsese murdar și, pentru prima dată, mirosea a pisică. Sașa însuși părea să fi îmbătrînit. Era neras, deși era spre seară și mîna stîngă îi era mînjită cu negru și cenușiu.

Samsonov îl rugă pe prietenul său să-i arate din nou picturile și Sașa ridică din umeri, ducîndu-l în camera care servea de studio, cu pisoiul lipăind pe lîngă el, de parcă animalul îl ținea sub observație.

Picturile erau chiar mai frumoase decît își amintea Samsonov. Era, într-adevăr, uimitor cum putea un om să vadă așa de clar și apoi să aștearnă totul pe pînză sau hîrtie de desen. Lui Samsonov îi trecu prin minte că acelui copil pe care Vera avea să-l aducă pe lume trebuia să i se dea toate posibilitățile de a-și dezvolta talentul moștenit de la tatăl său natural.

Pe o masă lîngă fereastră se afla o serie de schițe în cărbune. Cea de deasupra era neterminată, dar se putea distinge că era fata din Asia Centrală pe care Samsonov o întîlnise cu cîteva luni înainte în apartamentul pictorului. În schiță era o intensitate pe care Samsonov o putea simți, dar nu o putea explica. Aproape părea că pictorul suferise o durere fizică o dată cu fiecare trăsătură de creion.

— Mi-amintesc de ea, spuse Samsonov.

— Nu prea seamănă, remarcă Sașa. Stătea în lumina cenușie de la fereastră, cu jumătate de față în umbră. Am încercat să lucrez cu mîna stîngă...

— Nu. E foarte bună. Cu stînga sau nu.

Sașa se trase din lumină, retrăgîndu-se din fața lucrării.

— Nici una dintre schițe nu o prinde cum trebuie.

Aura de nefericire și murdărie din jurul prietenului îl făcu deodată pe Samsonov să priceapă.

— A plecat ? întrebă el, surprins de propria sa indiscreție.

Omul din umbră încuviință.

— Am încercat să lucrez din memorie. Dar nu vrea să iasă.

Samsonov mută dreptunghiurile grele de hîrtie, dezvăluind o întreagă serie de portrete ale fetei asiatice. Disperare în pomeți ; buzele și ochii umezi de cretă albă.

— Dar... schițele sînt foarte bune, spuse Samsonov.

Un moment, Sașa păru pe punctul de a vorbi, de a-și deschide inima. Apoi nu găsi tăria. Surprins de tot ce putea intui, Samsonov își dădu seama că, în fond, el avea o capacitate mult mai mare pentru fericire decît artistul. Aparențele de fiecare zi erau reversul adevărului. Indiferent de cum ieșise cu Vera, Samsonov știa că avea să-și găsească fericirea în asta. Chiar dacă era doar fericirea datoriei împlinite.

— Cred că o iubești foarte mult, spuse Samsonov.

Umbra intră în mișcare. Sașa îngenunche în fața unui șir de picturi proptite de perete.

— Poftim, alege-ți una. Vreau să-ți dau un dar. Dacă Vera nu-l vrea, poți foarte bine să-l arunci.

Samsonov fu cît pe ce să înceapă șirul normal de proteste. Dar avu sentimentul că Sașa trecuse de-acum de toate astea și că cel mai bun lucru de făcut era să accepte darul fără să facă nazuri. Oricum, își dorea să aibă o pictură de Sașa Leskov.

Era ceva foarte greu de explicat. Se căsătorea cu o femeie gravidă pe care prietenul său o tratase foarte rău, totuși nu simțea nici un resentiment. Mai mult decît orice altceva,

simțea gratitudine. Pentru Vera. Era bucuros că cineva avea ochii și mîinile să picteze lumea cum o vedea el însuși. Cu dragoste, se uită printre picturile oferite, uitîndu-se la fiecare de două ori înainte de a alege cîteva pentru o a treia inspecție.

— Asta, zise el în sfîrșit. E bine asta ?

Era o pictură reprezentînd o biserică din Moscova. O alese, deoarece se gîndea că Verei o să-i placă tema.

Pictorul încuviință din cap, chiar zîmbi ușor. Samsonov avu sentimentul că prietenul său se hotărîse să nu-și deschidă inima și că dorea să rămînă singur. Dar Samsonov nu putea să nu simtă multă căldură pentru omul cu mîna zdrobită și pisoiul care se freca de manșetele pantalonilor lui.

— Chiar nu te supără ? Vera ?

Sașa păru surprins.

— De ce să mă supere *pe mine* ?

— Păi... a fost a ta.

Sașa clătină din cap.

— Ești un om mai bun decît o să fiu eu vreodată. Și o să fii de o mie de ori mai bun pentru Vera. Doamne, uneori nu mă înțeleg pe mine însumi.

— Și cealaltă fată ? Am uitat cum o cheamă.

— Șirin ? A plecat. Sașa se uită la podeaua nemăturată. Eu am fost de vină.

— O iubești cu adevărat ?

Părea destul de clar. Totuși, rămînea o parte din Samsonov care nu reușea să priceapă cum putea un om să-i întoarcă spatele unei femei ca Vera și să-și piardă timpul cu cineva cu pielea maronie, oricît de frumoasă era. Încercase să frămînte multe probleme în suflet, să se pregătească pentru posibile detașări, dar încă nu putea să-și controleze întru totul reacțiile la vederea unei fete asiatice. Visurile sale își micșoraseră asprimea. Dar realitatea propriu-zisă era încă o problemă.

— O iubesc, spuse liniștit Sașa, cum nu am crezut niciodată că aș putea iubi.

— Ei bine, dacă ea a plecat şi tu eşti de vină, nu poţi să-ţi ceri iertare ? Să te împaci ?

— N-ar fi posibil.

— Ai încercat ?

— Nu pot.

— De ce ?

— Nu e aici, pe de o parte. Oricum, e greu de explicat. Am stricat totul. *Prea mult*. Sînt unele lucruri... care nu se pot ierta.

— Vrei să te căsătoreşti cu ea ?

Artistul păru surprins la gîndul acesta.

— Nu ştiu. Nu sînt sigur că aş fi putut reuşi vreodată. Zîmbi la o viziune fugară. Uneori mă gîndesc că am profitat la maximum de ce-am avut ; că nu aveam nici un viitor. Dar nu mă pot abţine. Ea nu-i aici. Şi nimic altceva nu contează.

Saşa se aplecă şi ridică pisoiul, întorcîndu-l peste legătura mîinii şi frecîndu-l pe burtă. Pisoiul îşi lăsă capul pe spate spre subsuoara pictorului.

— N-am avut niciodată cea mai slabă idee despre înţelesul iubirii, continuă Saşa. Chicoti. Totdeauna mi-am închipuit că iubirea e doar ceea ce simt femeile prima dată cînd fac dragoste cum trebuie. Brusc, rînji. Fu rînjetul unui cadavru. Dar nu vrei să asculţi toate astea. Tu trebuie să fii fericit. Să te bucuri. Vera e o fată minunată. Ea doar şi-a irosit timpul cu cine nu trebuia.

— O să cunoşti alta.

Pictorul zîmbi la pisoiul ghemuit de pieptul său.

— O, o să întîlnesc o mulţime de femei. O mulţime. E cel mai uşor lucru din lume.

— O să te îndrăgosteşti iar.

— Nu.

— Nu poţi să spui aşa ceva. Numai un copil ar spune asta.

Saşa fu de acord.

— Dar eu sînt copilăros. Nu cred că femeile au înţeles asta vreodată. Şi pot să-ţi spun, prietene, că o voi iubi pe Şirin Talala cît voi trăi. Dacă vrei să respingi asta ca o absurditate sau exagerare, prea bine. Dar ştiu în inima mea că ea a

fost... că noi am fost două jumătăți ale unui suflet. Zîmbi din nou. Nu mă aștept ca asta să aibă prea mult sens.

Samsonov ridică pictura pe care o alesese, astfel încît să o poată examina la lumina de la ferestră. Se întrebă dacă Sașa chiar simțea extazul pe care-l comunicau trăsăturile sale de penel.

— E o pictură minunată. Îți mulțumesc.

— Știi, Mișa, spuse artistul, uneori mă gîndesc că este cu adevărat dreptate în lume.

Samsonov ridică brusc privirea, cu fața trează.

— Eu nu cred.

Dar, dacă nu era dreptate, erau, cel puțin, fulgi ocazionali de bucurie care cădeau din cer. După ceremonia religioasă, familia Verei organizase o petrecere la ferma de stat. Toate rudele și vecinii contribuiseră cu mîncare sau vreo sticlă, două și un verișor cîntase la acordeon. Samsonov refuzase cu tărie orice încercare de a-l face să bea alcool — îi jurase Verei că va renunța — dar îl bucură totuși fericirea care dansa în jurul lui. Vera părea de aur, o prințesă rusă, cînd primi felicitările bunicilor și băieților satului, supărați că se căsătorise cu unul din afară. Ea își acoperise erupțiile de pe piele cu mai mult fard și, cînd Samsonov urmări suita de rude și foști pretendenți care dansau cu mireasa sa, nu putu să înțeleagă cum de putuse Sașa Leskov să-i întoarcă spatele unei asemenea frumuseți. Era atît de fericit, încît simți o mîhnire autentică pentru nenorocirile prietenului său. I-ar fi plăcut ca Sașa să fie prezent, să ia parte la bucurie. Dar asta, desigur, ar fi fost imposibil.

Vera nu mai vorbea deloc despre Sașa, dar părea că dragostea pe care o purtase atît de mult timp în inimă se transformase într-un complex de emoții mult mai reprobabile. Samsonov nu îndrăzi să-i spună că îl vizitase pe Sașa. Pictura pe care o luase în dar zăcea învelită în spatele biroului din cazarmă, așteptînd un moment mult mai propice pentru a intra în viața lor.

Oricum, nu avea loc unde să atîrne pictura. Nu existau apartamente oficial disponibile, nici măcar o cameră goală, iar Samsonov nu poseda valuta forte pentru șpagă și nici nu-și

putea înghiți mîndria să apeleze la cei pe care îi disprețuia. El își puse semnătura pe lista de așteptare eternă, sperînd totuși, și Vera, între timp, duse acasă la părinți toate micile comori pe care i se permisese să le cumpere de la magazinul de stat pentru tinerii căsătoriți. Luna de miere constase dintr-un sfîrșit de săptămînă într-un apartament din Moscova, cu promisiunea unei călătorii posibile la Marea Neagră în vară, dacă lucrurile mergeau bine.

Samsonov făcu dragoste cu soția pentru prima dată în noaptea nunții, dezbrăcîndu-se stîngaci într-o cameră plină de lucrurile uneia dintre prietenele Verei. La început procedă cu multă blîndețe, nesigur de cît putea ea să suporte fără să dăuneze copilului din ea. Dar Vera însăși îl mînă spre o intensitate fizică tot mai mare. Pînă cînd el își pierdu controlul, sfîrșind actul înainte să fi ajuns cu adevărat în ea.

Stătea în patul acela cu iubita lui adormită, treaz și plin de griji. Va fi el în stare să-i facă pe plac ? Fizic ? Afectiv ? Material ? Poate că ea avea nevoie de mai mult decît putea oferi un asemenea om stîngaci, prost plătit ? Avea el să fie în măsură să creeze o mică lume în care Vera să aibă confort și siguranță ? Aveau să-l trimită într-unul din locurile cu probleme ale țării înainte ca să poată să îi asigure pe ea și pe copil ? Luînd-o pe Vera în brațe, încă se temea că ar putea-o cumva pierde, tocmai cînd viața sa își găsise o nouă menire. Își zîmbi. Dacă nu putea salva toată Rusia, poate că reușea să salveze măcar această bucată minusculă din ea.

— Te iubesc, îi spuse el femeii adormite, vorbind în părul ei și dorindu-și să fie un bărbat mai puternic, mai bun.

Șirin ședea lîngă un mormînt în orașul verde Bursa. Cerul voia să plouă și aerul era răcoros, cu mireasmă de pămînt și piatră. În cursul după-amiezii, cerul se lăsase încet în jos pe coline, întunecînd puțin casele cocoțate sus și vîrfurile chiparoșilor cu smocuri cenușii, pînă simțeai că poți să întinzi mîna și să-ți umezești degetele. Bulevardele de mai jos vuiau de atîta trafic, dar în curțile care înconjurau vechile mausolee turcești persista o tăcere, străpunsă numai de păsări, care ținea la mare depărtare claxoanele din vale. Fîntînile erau

secate, dar pietrele de pe poteci și fațadele din plăci turcoaz ale monumentelor străluceau șlefuite și umede în aerul greu. Șirin își închipui că poate simți mîna lui Dumnezeu atingîndu-i părul de pe brațe. Era o atingere vie, răcoroasă, de avertisment, care pătrundea prin țesătura hainei gri lungi care o acoperea de la gît pînă la glezne. Apoi degetele lui Dumnezeu se odihniră ușor pe baticul alb care îi acoperea părul. Ea își închise ochii și se abandonă nemișcării.

Fatima avea dreptate. Aceasta era adevărata libertate. Tot ce își imaginase odinioară că este libertatea era pur libertinaj. Cînd, un pic mai devreme, doi tineri trecuseră pe alături, abia aruncîndu-i o privire, ea nu fusese cîtuși de puțin dezamăgită. Veșmintele pe care i le dăduseră Fatima și prietenele ei păruseră la început ciudate, aproape ridicole. Își închipuise totdeauna că femeile fundamentaliste care purtau asemenea veșminte se ascundeau, temîndu-se de viață. Dar greșise. Pînza care acoperea părul și carnea o elibera pe femeie de poftele care ardeau în ochii necunoscuților. Magia îmbrăcăminții simple eliberează sufletul, permițîndu-i femeii să se definească, în loc să se bazeze pe ochii bărbaților ca să o facă. Șirin gîndise totdeauna că o asemenea îmbrăcăminte era o unealtă pe care bărbații nervoși, bolnavi de geloși o foloseau pentru a oprima femeile. Dar nu avusese deloc dreptate. Haina lungă și acoperămîntul capului de un alb pur doar eliberau femeia de atenția nedorită, de a fi redusă la rolul de simplu obiect sexual din partea publicului. Aceasta era o pavăză de eliberare.

Era delicios de umilitor. Ea înțelese intuitiv că Dumnezeu dorea din partea ei umilință. Purtase haine frumoase. Dar nu le purtase din dragoste de podoabe sau chiar mîndrie. Purtase îmbrăcămintea occidentală întîmplător, din pricina disponibilității, fără să se gîndească prea mult la așa ceva. Nici un lucru nu contase vreodată cu adevărat, nici un obiect inert nu avusese vreodată putere de durată asupra ei. Ea acceptase acele lucruri pe care le găsise plăcute, dar nu le poftise. Ea poftise doar iubire și o căutase pe drumul greșit. Dar Dumnezeu înțelegea. Și El ierta.

Şirin nu-şi dădea seama, desigur, dar toată această devoţiune nou găsită era determinată de aceeaşi constelaţie care o împinsese spre furia sexuală. Stelele sale o meniseră la fel de bine pentru abnegaţia severă, pentru un ascetism la fel de intens ca şi furia fizică ce arsese din abdomen pînă la vîrfurile membrelor. Dar cale de mijloc nu exista. Şirin se născuse lipsită de orice aptitudine pentru moderaţie. Lumea era sau un fruct răscopt, cărnos, sîngerînd, sau era cioplită din marmură albă.

Şedea pe piatra albă a unui zid scund dindărătul unui mormînt al unui sultan dispărut de multă vreme, savurînd asprimea, durerea crescîndă din fese. Totul era foarte curat, absolut curat. Ploaia avea să vină şi să spele pămîntul la fel de curat precum cunoaşterea lui Dumnezeu îi spălase ei de curînd sufletul.

Se legase în faţa lui Dumnezeu să renunţe la tot ce putea gîndi şi era mîhnită numai pentru că nu rămăsese nimic care să i se fi părut vrednic de renunţarea ei. Voia să dea şi să dea, să-şi scape spiritul de toate poverile. Apoi, poate, într-o zi va fi pură din nou.

Acum era bine să stea nemişcată, fără cea mai mică iritare fizică de ruşine. La început, lumea o urmărise, bătîndu-şi joc de ea. Avusese vaginită acută, prima asemenea suferinţă din viaţa ei, şi mîncărimea, mirosul schimbat şi scurgerile o revoltaseră. Corpul era... în ultimă instanţă... un lucru murdar, atît de nedemn de tributul pe care i-l adusese.

Găsise un doctor bun care vorbea englezeşte, iar în Turcia puteai cumpăra toate medicamentele necesare, fără să dai mită sau să ai pile, şi părea să se simtă iar bine sau pe aproape. Interpretase suferinţa drept o pedeapsă pentru comportamentul ei ruşinos, pentru că îşi închipuise că putea găsi în braţele unui mascul dragostea şi alinarea care se revărsau numai de la Dumnezeu.

Era o pedeapsă... şi un avertisment.

Auzi paşi pe drumeagul de prundiş, mersul măsurat al unei femei. Era Fatima. Ea şi cu două dintre prietenele ei o aduseseră pe Şirin de la Istanbul, ca să vadă vechile comori

nepîngărite ale unui timp cînd oamenii nu orbiseră la prezența lui Dumnezeu.

Orașul era frumos în aerul perlat, zidăria palidă și plăcile portocalii suind dealurile de un verde moale, de parcă fiecare năzuia să trăiască mai aproape de Dumnezeu decît vecinul său.

Fuseseră la o întrunire a studenților, unde un vorbitor atacase structura seculară a societății turcești, cît pe ce să cheme la un război sfînt pe străzi. După aceea luară prînzul în casa unui director al unei fabrici de automobile a cărui fiică răspundea la avariția și luxul părinților acoperindu-și părul cu un batic simplu. Exista atîta inegalitate și nedreptate. Tînăra femeie nu putea înțelege de ce părinții nu puteau vedea asta. Ea vorbi fervent, abia oprindu-se ca să primească de la servitori felul următor. Apoi toți se îngrămădiră într-una din mașinile familiei ca să meargă în pelerinaj, lăsînd la urmă mormintele și moscheea de la Muradiye.

Solemnitatea locului sfînt îi plăcu nespus de mult lui Șirin.

— Te deranjez ? întrebă blînd Fatima, micșorînd distanța dintre ele.

Era o fată ștearsă, arătînd și mai ștearsă datorită simplității hainelor.

— Nu, soră. Deloc, răspunse Șirin.

Deși era destul spațiu de șezut pe zid, ea făcu gestul de a se muta într-o parte, primind-o pe noua sa prietenă.

— Totdeauna găsesc că e atît de pios aici, spuse Fatima. În vechime, poporul nostru avea un deosebit simț al frumuseții. Cum de l-am pierdut de tot ?

Șirin zîmbi.

— Ești frumoasă, Fatima.

— Sînt urîtă. Fatima se strîmbă. Știu asta. Dar sînt norocoasă că sînt așa. Dumnezeu e mare și nu m-a blestemat cu frumusețea ta. Trebuie să-ți fie atît de greu.

Șirin coborî privirile pe pietrele șlefuite ale drumeagului.

— Toate greutățile mele... au fost din vina mea. Nimeni altcineva nu-i de vină.

— Nu trebuie să fii prea aspră cu tine însăți. Te aflai printre necredincioși. Erau prea multe ispite.

— Am fost oarbă, spuse Șirin. Și am fost proastă.

Rămaseră tăcute cîtva timp. Veni vîntul, mișcînd aerul și înfiorînd trupurile. Șirin se gîndi la Sașa, plină de tristețe și compătimire, dar fără umbră de poftă conștientă. Sașa era atît de singur. El era unul dintre oamenii singuratici. Șirin era convinsă că doar singurătatea lor comună îi unise. Spaima de moarte care adastă în patul gol al celor fără de Dumnezeu. Sașa era pierdut.

— Te gîndești la familia ta ? întrebă Fatima.

— Da, minți Șirin.

— Trebuie să fie groaznic. Dar poate că o să poți să-l ajuți pe tatăl tău. Să-l aduci înapoi la Dumnezeu.

— Da, spuse absent Șirin. Ceva se rupsese în ea, ceva ce rupsese Sașa, și nu se vindecase încă. Îi trebuia multă credință.

— Încă nu ai știri de la el ?

Șirin ridică ochii, trezindu-se.

— De la cine ?

— De la tatăl tău.

— Nu. Nimic de săptămîni întregi.

— Sînt sigură că este sănătos.

— Da.

— Poate ar trebui să încerci să-i telefonezi.

— Da.

— Ai putea dormi mai bine. Ai nevoie de somn. Noaptea trecută iar ai țipat.

— Da. Trebuie să dorm.

— Și nu te-ai răzgîndit ? Să mergi acasă ?

— Trebuie să plec.

— Ai putea să stai aici. Ai putea fi bine primită printre noi. Ai fi în siguranță.

— Dumnezeu e mare, spuse blînd Șirin, cum i-ar fi șoptit unui iubit. Dacă El voiește, voi fi în siguranță. Dar trebuie să merg acasă.

— Dar nu o să-ți lepezi credința ? Cînd îți lepezi hainele ?

Șirin zîmbi blînd și-și puse mîna pe brațul acoperit al prietenei.

— Nu-ți face griji. M-ai salvat. N-am să mai merg niciodată la Moscova. Dar vreau să fiu între cei din neamul meu. E greu să-ți explic. Am greșit atît de mult timp în atît de multe. Am disprețuit tot ce era bun. Acum vreau să merg acasă și să mă îndrept.

— Bărbații au să se uite iar la tine.

Șirin își atinse marama de pe cap, îndreptînd-o.

— În Uzbekistan, femeile au vestmintele lor. Nu e păcat.

— Dar bărbații or să-ți vadă părul.

— Dar n-am să-i văd eu, zîmbi iar Șirin. Am să-ți trimit o fotografie cu hainele pe care le poartă neamul meu. Nu o să-ți fie rușine de mine.

Ochii Fatimei se umplură de lacrimi.

— Mă îngrijorezi atît de mult. Mă tem pentru tine cînd o să fii printre necredincioși. Cînd te-am găsit...

— Sînt alta acum, spuse Șirin. Nu-ți face griji. M-ați salvat. Și n-am să mă întorc niciodată la... la ce am fost. Îi mîngîie Fatimei brațul. Am căutat atîta timp. Și nu știam ce căutam. Dar acuma știu.

Șirin se simțea plină de încredere. Cu voia lui Dumnezeu, toate lucrurile au să se îndrepte. Oricum, nu-i era cu adevărat teamă de moarte. Ajunsese să înțeleagă zădărnicia vieții sale. Dacă oamenii care o omorîseră pe mama ei, pe surorile și pe fratele ei ar fi venit noaptea după ea, ea ar fi fost pregătită. Ei ar fi venit doar ca s-o elibereze. De îndemnurile și decăderea trupului. Nu se temea de asta. Singura ei teamă era să nu se întîlnească iar, într-o zi, din întîmplare, cu Sașa Leskov.

— Ai vrut să mă vezi ? întrebă Pavel Leskov.

Omul de pe patul de spital se uită la el cu o față de pe care era ștearsă orice emoție. Părea mai mic, împuținat, de parcă putea să se strecoare printre gratiile de la fereastră cînd nu se uita nimeni.

— Ești anchetatorul șef ?

— Pentru cazul dumitale, spuse Leskov.

Omul încuviință ușor, fără să-și ridice capul de pe pernă.

Avea pielea de culoarea alamei vechi, nelustruite. Nesănătoasă. Totuşi, fusese destul de puternic ca să supraviețuiască rănilor care l-ar fi omorît pe un om de rînd. Își feri privirea de Leskov.

— Atunci vreau să-ți vorbesc.

Era greu de crezut că omul acesta mic, țintuit la pat, avusese de curînd atîta putere în mîinile sale, că el provocase atîta moarte. Arăta mai mult ca și cum ar fi trebuit să vîndă pepeni într-un bazar.

— Vorbește, spuse Leskov.

Peste trăsăturile omului trecu o dîră de mînie, în ochi îi scăpără un luciu din vechea putere lipsită de conștiință.

Apoi se stăpîni și spuse :

— Așază-te, te rog. Mai aproape de mine.

Cu fața împietrită, Leskov își trase un scaun lîngă pat, așezîndu-l lîngă noptiera cu telefon. De regulă, arestații care erau pacienți ai spitalului KGB-ului nu aveau telefon propriu, dar aparatul fusese pus acolo la ordinele lui Leskov. Talala era liber să telefoneze oricui dorea. Leskov știuse dinainte că Talala fusese dat deoparte, că nici unul dintre vechii săi protectori nu voia să-i vorbească. Chiar dacă telefonul nu ar fi fost interceptat. El voia ca Talala să afle singur asta. I se permisese să sune la toate numerele neoficiale și să lase orice fel de mesaje cifrate voia. Nimeni nu răspundea.

Era o situație curioasă. Leskov mai încerca să o priceapă. Oameni aflați în posturi mai înalte decît cel al superiorului său, generalul Kerbitski, arătaseră deosebit de clar că voiau să i se cruțe viața lui Talala. Fură chemați cei mai buni specialiști. Totuși, în afară de a-l menține în viață, nimeni nu voia să aibă de a face cu Talala. Kerbitski continuă să insiste că foștii protectori voiau să fie judecat în public. Dar nu avea sens. Talala putea spune nume care ar fi deranjat demnitari de partid de la Tașkent pînă la Moscova. De ce să vrea aceiași demnitari să riște să-l judece în public ?

Între timp, erau și alte probleme. Leskov nu credea că Talala știa deja de ele și miza pe ignoranța vechiului gangster. Deja se desfășurau mici demonstrații pe străzile Samarkandului, Kokandului, Tașkentului și a încă vreo cinci-șase

locuri neînsemnate. Ele aveau un caracter antirusesc, reacționînd la vestea că deputatul poporului Ali Talala fusese arestat de KGB. Alegătorii lui Talala, membrii marii sale familii, ai tribului său, îl vedeau încă drept eroul lor, drept protectorul lor, și insistau că totul fusese înscenat pentru a-l discredita pe unul dintre ai lor în scopul afirmării autorității rusești în Asia Centrală. Demonstrațiile putuseră fi controlate pînă atunci. Dar îl enervau pe Leskov.

Ciudat era că acestea nu-i enervau pe demnitarii de partid din Uzbekistan. Aceștia erau oameni a căror legitimitate se baza încă în mare măsură pe autoritatea centrală de la Moscova. Dar păreau să nu facă nimic pentru a-și menține securitatea pozițiilor lor. Nici nu chemau trupele de interne să suprime demonstrațiile, nici nu încercau să-i ațițe pe disidenți, fiind de acord că Talala fusese nedreptățit. În public, ei nu făceau absolut nimic, deși, în particular, rămîneau categorici în a-l chema pe Talala la judecată și a-l pedepsi.

Leskov nu pricepea asta. Știa că era un fel de joc necinstit, dar nu îi înțelegea regulile. Avea sentimentul că evenimentele erau manipulate de mîini puternice, care dirijau chiar și ancheta sa, dar nu putea spune ale cui erau mîinile acelea. Mai întîi, crezuse că voiau ca Talala să fie omorît, fusese convins de asta. Acum, jurau că-l vor viu, în custodia KGB-ului. Dacă era un joc, atunci care era miza ? Ce fel de pot aștepta la capătul tuturor acestor lucruri ?

Un lucru pe care reușiseră să-l facă demonstrațiile fu să revitalizeze chestiunea eliminării tuturor armelor nucleare din republicile neslave. În mod normal, voci calme zvoneau despre un război civil în anul următor, în luna următoare, în săptămîna următoare. Domnea o atmosferă de panică, dar, în ciuda tuturor lucrurilor, aceasta nu i se părea totuși justificată lui Leskov. Departe de a ajuta la controlarea situației, el credea că eliminarea focoaselor nucleare — imposibil de ținut în deplin secret — pur și simplu, ar agrava situația, lărgind și mai mult distanța dintre slavi și neslavi, în timp ce armele nucleare rămase netulburate în dispozitivele lor puternic păzite nu constituiau o amenințare imediată. Asta îl făcu să clatine din cap. Chiar dacă s-ar fi întîmplat ca vreun

nebun să rostogolească un focos nuclear pe străzile Samarkandului, acesta nu ar fi constituit un pericol fără pregătirea tehnică și sistemul de lansare. Părea că țara dobîndise gustul isteriei. Singurul rezultat concret era că aveau să se pună în mișcare forțe care să scoată din dispozitive armele nucleare ce dormeau liniștit în stepele și deșerturile Asiei Centrale. Leskov simțea în măduva oaselor că era o mutare proastă și adusese argumente împotriva ei. Dar pierdu. Interveneau trupele speciale : unitățile de KGB să mute locul focoaselor și amărîții din Ministerul de Interne să stea între cetățeni și KGB. Era o acțiune nepotrivită la momentul nepotrivit, întreprinsă de oameni în uniforme nepotrivite. Numai o minune putea evita o rebeliune sau chiar mai rău.

Acum, el nu mai putea face nimic. Dar era hotărît să valorifice la maximum prilejul de a-l exploata pe Talala înainte ca vreun ștab să-și schimbe părerea și să-l elibereze. Instinctul de anchetator îi spunea lui Leskov că Talala era zdruncinat. Încă periculos, poate. Dar zdruncinat. Întîi pierduse familia. Acum, cum se străduise cu discreție Leskov să-i dea de înțeles, fusese abandonat de vechii săi tovarăși. Leskov îi lăsase doar timp să priceapă bine asta.

Acum îl chemase, întocmai cum se așteptase. Ali Talala nu voia să trateze cu subordonații. Agățîndu-se de ultima rămășiță de importanță. Un om mic și bolnav, pe un pat de spital, într-o cameră cu gratii. Fără speranță.

— Ce vrei ? întrebă Leskov.

— Știi ce vreau.

Rusa lui Talala era corectă, avea totuși accent și pierdea uneori finalul cuvintelor.

— Spune-mi, oricum.

— Vreau să facem un tîrg.

— KGB-ul nu face tîrg.

— E o minciună.

— KGB-ul face uneori anumite rabaturi sau acordă recompense. Dar nu se tîrguiește cu criminalii.

— Perfect. Atunci vreau să mă recompensezi.

— Pentru ce ?

— Pentru ce am să-ți spun.

— Întîi spune-mi.

— Nu. Întîi trebuie să te uiți în ochii mei, gunoi rus. Ai grijă să-mi răspunzi sincer.

Leskov se uită în ochii maronii duri cu albul îngălbenit și îmbătrînit.

— M-au vîndut, nu-i așa ? întrebă Talala.

— Cine ?

— Complici lucrurile. Încerc să-ți dau ce-ți dorește inima. Știi ce vreau să spun. Oamenii mei. Cei al căror sînge stă între mine și Dumnezeu.

— Nu, zise Leskov. Nu te-au vîndut. Pur și simplu, te-au abandonat. N-au cerut nimic în schimb.

— Dar *de ce ?* întrebă bătrînul.

Era o întrebare surprinzător de serioasă. Leskov fu atunci sigur că îl are la mînă. Și fu la fel de sigur că Talala înțelegea că el știa și nu-i mai păsa.

— De ce mi-au întors spatele ?

— Prea mult sînge, poate ?

Talala clătină hotărît din cap.

— Nu le pasă de sînge. Crezi că le pasă de sînge ?

— Nu.

— Atunci de ce ?

— Nu știu. Credeam că poate o să-mi spui tu.

Talala se uită la zugrăveala coșcovită de pe perete.

— Am puține regrete. Nu regret nimic din ce ar vrea un polițist să regret. N-am remușcări. Îmi pare numai rău că am avut încredere în oamenii care n-au meritat. Că i-am omorît pe cei care nu trebuia.

— Știi că n-au fost ucrainenii ? Cei care ți-au omorît familia ?

— Acum știu. Am fost un prost. Sînt uimit de prostia mea.

— Ai omorît o mulțime de oameni nevinovați.

— Nimeni nu-i nevinovat. Ucrainenii au meritat să moară. Numai că i-am omorît pentru un motiv greșit.

— N-am timp de trăncăneală. Dacă ai într-adevăr ceva să îmi spui, bine. Altfel... e tîrziu.

Talala știa că el blufa. Leskov putea citi asta pe fața omului. Dar acum nu se punea problema să se vorbească sincer. Era vorba să se stabilească o poziție de putere.

— Foarte bine, spuse Talala cu amărăciune, ascultă-mă. Vreau să-mi garantezi că niciodată fiica mea nu va suferi nimic rău. Vreau ca „Sabia și Scutul Partidului" să vegheze asupra ei. Vor încerca s-o omoare. Să-mi facă mie rău numai din motivul ăsta.

— Asta-i tot ?

— Asta-i tot. Promite-mi asta și am să-ți spun tot ce vrei să știi, polițistule. Am să-ți spun niște lucruri la care nici n-ai visat vreodată. Am să-ți spun niște lucruri care or să-ți fure somnul ani de zile de-acum încolo.

Asta era. Tot ceea ce așteptase Leskov. Nu putea explica exact, dar știa că Talala acum nu va minți. Că va spune adevărul. Poate din pricină că era cel mai mare rău care-i rămăsese de făcut, ultima răzbunare. Nu mai respecta legea oamenilor săi. Dar oamenii săi nu mai respectaseră credința față de el.

— Prea bine, spuse Leskov. Vom veghea asupra fiicei tale. Ea va avea cea mai bună protecție omenește posibilă.

— Dar ea nu trebuie s-o știe. Trebuie să fie liberă să trăiască. Vreau să creadă că e liberă.

Leskov încuviință. Era o lume așa de stranie și de inevitabilă. Acum, știa că greșise, cel puțin, într-o privință. Șirin Talala nu încercase să ajungă la el prin Sașa. Fata doar se culcase încoace și încolo pînă cînd nimerise la întîmplare numărul de loterie. Dacă Talala ar fi știut de relație, și-ar fi închipuit tocmai opusul, că KGB-ul încercase să ajungă la el prin fiica lui. Era o lume de paranoie infinită, în care oamenii dădeau un sens rău situațiilor celor mai întîmplătoare. Cei din neamul său se uitau veșnic bănuitor peste umăr.

— Îți promit, spuse Leskov, că vom face tot ce ne stă în putință. Ca recompensă pentru serviciile tale. Se opri un moment. Asta-i tot ?

— Da. Vreau ca fiica mea să trăiască. Cît se poate de bine. O să vezi, zise el încet, ferindu-și din nou privirile. Are draci...

Leskov fu surprins. Se aşteptase la o altă cerere foarte precisă. Îl tulbură că-l judecase greşit pe Talala.

— De unde vrei să încep? întrebă Talala cu voce moartă.

— Aşteaptă. Dar femeia din Taşkent? Ibovnica ta, Aşi?

Talala îşi închise ochii, ca şi cum şi-ar mai fi permis să doarmă încă un ultim moment. Apoi faţa lui luă expresia cea mai mîhnită pe care o văzuse Leskov vreodată.

— N-o poţi ajuta, spuse bătrînul, deschizîndu-şi ochii, ca să se uite la prostul care şedea lîngă el.

21

SAMSONOV STĂTEA CULCAT LÎNGĂ soție în apartamentul împrumutat pentru noaptea aceea. Vera plîngea. Se îngrășase repede și, cînd sughița, sînii i se clătinau grei în lumina slabă. Samsonov o mîngîia pe păr. Avea cel mai frumos păr pe care îl văzuse vreodată : auriu, strălucitor, un cuib pentru o inimă obosită.

— N-am să fiu plecat multă vreme, îi spuse din nou.

Nu era chiar o minciună. Sincer nu știa cît timp va dura desfășurarea în dispozitiv. Era mai ușor să se trimită trupe decît să le aducă acasă. Dar nu văzu nici un rost să-i împărtășească soției speculațiile sale.

Vera plîngea.

— Nu te cred.

Nu era supărare în glasul ei. Cuvintele fuseseră spuse liniștit, golite prin lipsa ei de încredere.

El își lipi corpul de al ei și o strînse cu brațe puternice.

— Se întîmplă asemenea lucruri. Fac parte din slujba mea.

— Dar ai putea fi rănit. Omorît. S-ar putea să nu te mai întorci niciodată.

Samsonov rîse.

— Verușka, Verușka... dacă Afganistanul nu m-a doborît, sigur n-au s-o facă o mînă de huligani uzbeci.

Credea așa ceva. Totuși, avea o presimțire rea în privința acestei misiuni. Dintre toate locurile unde i-ar fi putut trimite, pe el și pe oamenii săi, Asia Centrală era locul cel mai prost. Era prea aproape de amintiri. Chiar cînd visele rele începuseră să cedeze. Nu era sigur de el în luarea de decizii înțelepte,

dacă avea să fie confruntat cu o gloată de oameni măslinii furioși. Trebuia să ia lucrurile ca atare. Ei totdeauna erau oamenii care puneau minele, care lansau rachetele să explodeze în toiul nopții în corturile soldaților, care îi torturau pe prizonierii slavi înainte de a-i ucide. În sufletul său, războiul era departe de a se fi terminat. Oamenii *aceia* împotriva noastră. Intelectual, știa că gîndea totuși greșit și se lupta cu prejudecățile sale. Dar, în ultimă analiză, mintea sa era mai slabă decît emoțiile. Samsonov se temea că avea să se dovedească un om rău, un om fără onoare. Se temea de sfidarea fețelor măslinii. Se temea de el însuși. Chiar mai mult decît se temea de despărțirea aceasta de Vera.

Spera să nu se întindă prea mult. Voia să fie de față cînd copilul avea să se nască. Ea era soția sa și el începuse încet să simtă că acest copil era cu adevărat și al său. Alții ar fi rîs. El era destul de puternic pentru așa ceva. Samsonov spera să poată juca un rol, cît de mic, în a aduce viața pe lume. Oricît de tulburată ar putea fi lumea.

Văzuse atîta moarte. Tranșee și cranii străvechi aruncate în timpul nopții în aer. Copii soldați care se mirau la vederea picioarelor lor la cinci metri depărtare de trunchiul care nu începuse încă să simtă durerea. Copii cu arme, înspăimîntați, plîngînd. Omorînd și murind. Odată, acolo în Paktia, organizaseră o petrecere pentru unul dintre ceilalți comandanți de companie care își executase stagiul și era pe punctul de a pleca acasă. Aveau o navetă de votcă sovietică, cumpărată de la bazarele afgane. Un proiectil de pe dealurile înconjurătoare lovise în plin cortul din saci de nisip. Samsonov supraviețuise numai pentru că se îndepărtase ca să urineze. Partea cea mai dificilă fusese dimineața, încercînd să descurce ce părți de corp aparțineau cărui cap, astfel ca familiile să primească așa cum trebuie bucățile de carne de îngropat. Sicriele sigilate deveniseră articolul de export numărul unu al Afganistanului către Uniunea Sovietică.

Nu mai voia moarte. Nu voia să facă greșeli. Nu voia să fie un om rău. Dar avea o senzație bolnavă, înrudită cu aceea pe care o aveai cînd îți dădeai seama că tu și oamenii tăi te afli în mijlocul unui cîmp minat.

— Cînd trebuie să pleci ? întrebă Vera cu glas de copil.

— La sfîrșitul săptămînii. Joi, dacă sîntem gata.

Cazarma se afla într-o stare de haos. Nimeni nu se așteptase la un asemenea ordin. Trebuia să fi știut că se apropia ceva. Dar chiar după noile numiri și împărțirea noilor uniforme, conducerea batalioanelor și a regimentului căutase să respingă noua realitate, închipuindu-și că, în vreun fel, dacă nu erau pregătiți, nu puteau fi chemați. Doreau să țină viitorul la distanță. Acum, unitatea constatase că nu făcuse destule aplicații, nu avea planuri, nici experiență. Spășit, șeful operațiunilor îl chemase pe Samsonov la birou, tocmai cînd Samsonov avea nevoie de fiecare moment ca să-și pregătească oamenii pentru deplasare. Pentru ofițerii deprinși cu serviciul de garnizoană era un șoc. Avea să fie aproape la fel cum fusese în forțele de desant în timpul operațiunilor speciale în munții din Afganistan. Fiecare om avea să ia ceea ce putea purta în spate. Apoi unitatea descoperi că nu avea nici măcar numărul suficient de rucsacuri pe care să le dea soldaților.

Furase această noapte cu Vera. Erau atîtea de făcut. Ar fi putut lucra douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Dar era îndrăgostit la nebunie de soția sa, îndrăgostit pentru prima dată în viață, și disciplina de fier care-i structurase bărbăția se dovedi surprinzător de fragilă. Trebuia să simtă carnea Verei lipită de a lui, să o sărute, să creadă că și el era iubit în schimb. Era gata să-i dea orice. Numai de l-ar iubi.

Totuși, după aranjarea apartamentului pentru noapte, îi fusese aproape teamă să vină spre ea. Teamă că va fi supărată, că o să dea vina pe el. Se dusese mai întîi să-l vadă pe Sașa Leskov. Să-și ia rămas-bun.

Îl prinse pe Sașa tocmai la timp. Artistul își încărca ultimele lucruri și pisica într-un automobil vechi. Ghipsul de pe braț era acum mai mic, redus la un minimum, murdar. Din degetele ascunse ieșeau pinteni de oțel.

Sașa era evacuat din apartament. Fusese scos din Uniunea Artiștilor, iar apartamentul era proprietatea Uniunii. Instantaneu, primul gînd al lui Samsonov fu să se întrebe

cine urma să obțină apartamentul. Apoi roși, rușinat de el însuși.

— Dă-mi voie să te ajut, spuse el. Unde sînt toate picturile ?

Sașa făcu o figură ușor dezgustată.

— Ici-colo. Sînt pe la prieteni. O mulțime sînt la Rașela.

— Unde te duci ?

Sașa îndesă un geamantan de plastic în locul ticsit din spatele mașinii.

— Pentru cîtva timp mi-au oferit o cameră părinții unui prieten. Pînă o să găsesc ceva. Băiatul lor a emigrat în America. Și-i simt lipsa. N-o să fie așa de rău.

— Trebuie să te razi, spuse deodată Samsonov. Și să te speli. Ce-i cu tine ?

— O să fie bine.

— Cedezi. Abandonezi.

— Ce cedez ? Ce abandonez ? Într-o țară în care apartamentele contează mai mult decît oamenii, spuse sforăitor Sașa. Doamne, vecinii sînt ca niște hiene.

Samsonov se simți și mai rușinat. Apoi spuse :

— Ai iubit-o atît de mult ?

Sașa se îndreptă din spate, bătîndu-se pe spinare cu mîna sănătoasă, ca să se scuture de încordarea de a-și scoate în stradă bunurile de-o viață.

— Nu. N-am iubit-o foarte mult. E vorba de prezent, nu de trecut. O *iubesc* foarte mult. Acum și aici. Vorbea cu glasul întretăiat, luptîndu-se cu emoția. De cîte ori mă gîndesc la ea, îmi vine un rău de moarte. Tot timpul mă gîndesc la ea. E bine ?

— Și încă nu te-ai dus la ea ?

Sașa făcu o figură istovită, acră. Arăta atît de îmbătrînit. Apoi rîse.

— Încă nu știu unde se află. Am încercat să o găsesc. Mi-am călcat mîndria. Pînă la ultima picătură. Nimeni nu știe absolut nimic. Sau nu-mi spune.

— Trebuie să fie ceva... o cale...

— O da, spuse Sașa cu amărăciune. Mai există o posibilitate. Și m-am coborît pînă într-acolo, încît să o încerc.

— Rade-te mai întîi. Și adună-ți firea.

— N-am disciplina unui ofițer. Sau onoarea. *Vrubel*, strigă el. Pisoiul veni sărind spre mașină, ca un cîine credincios. Hai, băiete. E timpul să mergem.

— Noroc, spuse Samsonov, întinzîndu-i mîna.

Brusc, Sașa își abandonă cinismul. Primi gestul, apucînd degetele lui Samsonov cu mîna stîngă.

— Noroc și ție. Și ai grijă, Mișa. Ești un om bun. Deosebit de bun. Pe viitor ar trebui să încerci să îți alegi mai atent prietenii.

Sașa se lăsă pe locul cu arcurile rupte din mașină și începu să pornească mașina cu trudă, maltratînd schimbătorul de viteze cu ghipsul de pe mînă. Pisoiul se chirci pe podeaua din spate, privind fără cel mai mic interes.

— Te văd cînd te întorci, spuse pictorul, gata s-o ia din loc.

— Da, pe curînd.

Dar Samsonov avu în sine un simțămînt rece, alb, că nu avea să-și mai vadă prietenul.

— Te iubesc, șopti Vera, strîngîndu-și sînii de pieptul lui Samsonov, încălzindu-l. Nu vreau să pleci.

— Mă iubești cu adevărat ? întrebă Samsonov liniștit. Nici el nu putuse adormi, gîndindu-se la prietenii și la camarazii pierduți.

El simți scînteia de surpriză la întrebarea lui.

— Sigur că te iubesc, spuse ea. Sîntem căsătoriți, nu-i așa ?

Leskov așteptă să-i treacă generalului Kerbitski accesul de tuse înainte să tragă concluzia. Generalul se sufocă la birou, gîfîind și înecîndu-se, dar trabucul greu nu-i părăsi degetele mîinii drepte. Fața i se înroși pînă cînd nasul i se învineți de-a dreptul, apoi scuipă în coșul de hîrtii, rotindu-se în scaun, cu gîtul lui gros ieșind din strînsoarea gulerului încheiat. Plămînii îi păreau răvășiți și slăbiți. De parcă era pe moarte. Dar, cu timpul, generalul își reveni și-și vîrî înapoi trabucul în gură, înăbușindu-și ultimele expectorații.

Biroul generalului era înăcrit de fumul vechi și mirosul de cizme ude. Încet, sentimentul de muzeu al amintirilor din cariera lui Kerbitski era copleșit de prezența mașinilor : telefoane, desigur, dar și un televizor și un video, un calculator, pe care Leskov nu-l văzuse să-l fi atins vreodată bătrînul, un magnetofon, un tăietor de hîrtie — chiar și un casetofon stereo portabil. Aparatele electronice erau noile însemne ale celor de la putere. Calitatea adevărată și mărcile nu contau cît timp aparatele erau evident japoneze sau occidentale. Nu conta nici măcar dacă posesorul știa cum să le manevreze, ele constituiau podoabe pentru un birou bine mobilat.

— E incredibil, tovarășe general, continuă Leskov, gesticulînd spre mapa din mijlocul biroului lui Kerbitski. Legăturile merg chiar mai sus decît am crezut. Mai larg. Mai adînc. Talala s-a folosit de toți și toți s-au folosit de Talala. Nu numai vechea mafie uzbecă. Uitați-vă la nume. Lista ajunge chiar pînă la Kremlin. Și nu sînt numai relicve din echipa lui Brejnev. Ți se face greață.

— Țara noastră, spuse Kerbitski cu glas de vechi fumător, e bolnavă.

Leskov clătină din cap.

— Nu mi-am dat deloc seama cît de bolnavă.

— Iar dumneata, Pavel Ivanovici, ai vrea să vindeci Maica Rusie de racilele ei.

Leskov ridică privirile, primind un indiciu din tonul generalului.

— Asta vrei, continuă Kerbitski. Pentru asta ai lucrat, asta ți-ai dorit... Păcăni cu degetele în dosar. Nu-i așa, Pavel Ivanovici ?

— Asta am vrut *noi*. Să ajungem la rădăcina problemei, să aflăm cît s-a întins cancerul.

— Și răspunsul... nu e plăcut.

— Nu.

— Cancerul, cum îl numești dumneata, pare să se fi întins în tot corpul pacientului.

— KGB-ul e curat. Talala nu a putut să prezinte un singur caz de ofițer de KGB care să fie mituit.

Generalul respinse calificarea cu o fluturare a mîinii.

— Dar ești de acord că acest cancer apare pretutindeni ?

— Da.

— Și ești îngrozit.

Leskov gîndi o clipă.

— Mai degrabă aș spune surprins. Deși îngrozit e destul de aproape.

— Cred că ești îngrozit, Pavel Ivanovici. Și abia aștepți să pui mîna pe bisturiu. Generalul se uită la bărbatul mai tînăr printr-o ceață de fum de țigară. Dar... n-ai stat să te gîndești că... pacientul s-ar putea să moară la o asemenea operație ?

— Tovarăşe general...

— Pavel Ivanovici, te respect. N-am avut niciodată un subordonat mai harnic. Nu te-am văzut niciodată să întreprinzi o acțiune cu scopul de a vîna o avansare sau așa ceva. Îmi amintești de cum trebuie să fi fost cekiștii de la început. Înflăcărați de o viziune. Dar, ca și toți visătorii aceia morți, ești uneori orb la latura practică a vieții.

— Vreți să spuneți... că nu porniți după ei ?

— Bineînțeles că nu. Kerbitski ridică un pachet de pe birou cîțiva centimetri și apoi îi dădu drumul ca să sublinieze ideea. Cum am putea ? Cine ar mai rămîne să conducă țara ?

— Țara nu e condusă. Abia mai merge. Din cauza corupției. Și a minciunilor.

— Adevărat. Absolut adevărat. Spune-mi, de cît timp îl chestionezi pe Talala ? Vorbesc de întrevederile acestea față în față.

— Îmi vorbește de aproape două săptămîni. Nu am vrut să vă informez pînă cînd nu eram sigur că o să am notată cea mai mare parte. Lucrez la raport de azi-noapte tîrziu.

— Și ți-ai pus inima și sufletul în el. Ai făcut o treabă bună.

Leskov își pierdu controlul și lăsă să-i scape o propoziție :

— *Trebuie* să ne luăm de ticăloșii ăștia.

Kerbitski îl privi cu simpatie.

— Și dacă o faci ? Dacă o facem ? Ne-ar zdrobi sub călcîiul cizmei. Cine ar semna ordinul de arestare ? Cine l-ar

executa ? Pavel Ivanovici, uneori trebuie să ne mulțumim cu mici victorii. L-am vrut pe Talala. Și acum îl avem.

— Tovarășe general, este totuși ceva care îmi dă de bănuit în toate astea, ceva nu merge în cazul ăsta.

— Mi-ai spus asta înainte.

Generalul își pipăi buzunarele, căutînd o altă țigară de foi, apoi renunță și se întinse ca să ajungă la umidificator. Glasul i se încordă de efort.

— Dar uneori greșește chiar și instinctul celui mai bun ofițer.

— Nu vă deranjează ? Nu simțiți cum duhnește ?

Generalul se așeză înapoi în scaun.

— Sînt om bătrîn. Sînt ofițer în această organizație de aproape patruzeci de ani. Și te pot asigura : totul miroase urît. Fiecare om miroase pînă la cer. Toți au ceva pe conștiință. Acesta este primul principiu al KGB-ului. Zîmbi indulgent. Cazul Talala nu e cu nimic mai scîrbos decît o duzină de altele pe care le-am văzut. Și pămîntul a continuat să se învîrtă. Zîmbetul îi deveni părintesc. Ascultă, o să-l eliminăm pe Talala. Acum asta-ți pare o mică victorie, dar altădată ar fi fost altfel, ai fi jubilat. Ți-ai lăsat apetitul să-ți scape puțin de sub control. Încearcă să vezi lucrurile în perspectivă.

— Îmi face greață, spuse calm Leskov, că țara mea e guvernată de asemenea oameni.

— Și crezi că e mai bine altundeva ? În Occident, poate ?

Leskov dădu din umeri.

— Trebuie să fie undeva mai bine. Refuz să cred că întreaga planetă e atît de bolnavă. Te face să vomiți.

— Pavel Ivanovici, oamenii sînt pretutindeni aceiași.

— Nu pot să cred așa ceva. *Nu pot* să cred că nu există... nici o posibilitate de guvernare cumsecade, de domnie a legii. O posibilitate ca legile să merite să fie respectate.

Kerbitski clătină din cap, cu trabucul ținut în aer.

— Ești un visător, Pavel Ivanovici. Un visător. E ceva nobil. Dar și periculos. Spune-mi... acesta e singurul exemplar al raportului dumitale ?

— Da.

— Și însemnările ? Unde sînt ?
— În birou la mine. În seif.

Generalul își fixă trabucul între buze și se ridică de pe scaun. Luă raportul lui Leskov, se duse la mașina de tăiat hîrtie și o porni. Mașina hurui. Calm, Kerbitski începu să vîre pagină după pagină în fălcile mașinii. Fața îi rămase lipsită de expresie, ca a unui muncitor de la banda rulantă, cu mulți ani de experiență. Cînd termină, opri mașina și îi întinse dosarul gol lui Leskov.

— Distruge însemnările, spuse Kerbitski. Ține informațiile în minte. Cîndva se pot dovedi utile. Dar, oficial, ancheta s-a terminat.

— Și Talala ? Dacă începe să vorbească la proces ? Nu putem lăsa lucrurile așa.

— Trebuie să ne alegem bătăliile. Dacă înseamnă ceva pentru tine, am să recunosc că sînt, la fel ca dumneata, dezgustat de toate astea. Dar asta nu schimbă nimic. Gesturile nobile sînt demodate. Timpurile vor oameni practici. Și nu ar fi practic să ne abandonăm atît cariera — cît și, foarte posibil, viața — în treaba asta. E zadarnic. Asta e.

— Și procesul ?

Generalul își ridică în aer mîinile.

— O, bănuiesc că o să se gîndească de două ori la proces. Totul o să se termine fără mult tapaj, sînt sigur.

— Atunci, de ce toată agitația asta ? Tovarășe general, prea multe lucruri nu se leagă. Sîntem jucați ca niște păpuși.

— Pavel Ivanovici, te recomand pentru o primă. Ai făcut o treabă splendidă. Și cred că ar trebui să-ți iei un concediu. Vremea e deja frumoasă în Crimeea.

Leskov simți un val de disperare.

— *Vă rog*. Nu vedeți că sîntem folosiți ? Sînt mai multe lucruri aici...

— Totdeauna sînt mai multe. E firesc.

— Treaba asta e altfel.

— Cum ? Dă-mi ceva concret. Văd că organizația se debarasează de un om care și-a trăit traiul, care a devenit o problemă. Văd cîteva demonstrații neînsemnate care nu duc nicăieri. Și deja văd că noi reacționăm exagerat, mutăm ar-

mele nucleare, trimitem trupe de toate felurile. Pericolul real constă în a ne lăsa purtați de noi înșine. Trebuia numai să lăsăm lucrurile să se liniștească de la sine. Sîntem prea aproape de caz ca să vedem asta.

— Tovarășe general, vă jur că ceva merge teribil de prost.

— Odihnește-te un pic, fiule. Ești epuizat. Ai fost foarte stresat în ultimul timp. Generalul tăie capătul altui trabuc.

Leskov clătină din cap.

— Ceva merge teribil de prost, repetă el.

Din anticameră se auziră voci puternice. Era o discuție între un bărbat și o femeie. O clipă mai tîrziu, ușa se trînti și unul dintre adjuncții lui Leskov intră poticnindu-se. Secretara generalului îl urmă, protestînd pentru întreruperea neprogramată.

Ochii tînărului ofițer scăpărau și nu mai avea aer. Îl ignoră pe general și i se adresă lui Leskov :

— Talala e mort.

Leskov se simți zgîlțîit din tot corpul. Nu era un sfîrșit, era un început. Și urma ceva îngrozitor.

O clipă lungă, fu liniște în cameră, în care mișcau doar norii de fum de țigară. Apoi Leskov întrebă :

— S-a sinucis ?

Tînărul ofițer clătină din cap.

— Nu. A fost omorît.

Colonelul Leskov ședea pe pat, uitîndu-se la pictura în ulei atîrnată dincolo de capătul patului, fără să o vadă, întrebîndu-se ce avea să urmeze. Se simțea neputincios. Un arestat foarte important fusese omorît într-un spital foarte bine păzit al KGB-ului și nimeni nu putea da un indiciu despre cine o făcuse. Fu arestat tot personalul care deservea etajul în care se afla Talala. Dar nimeni nu putu da un răspuns. În sfîrșit, Leskov cedă subordonaților responsabilitatea interogatoriilor, astfel încît să se poată întoarce în dormitorul ofițerilor și să încerce să se gîndească clar. Să doarmă puțin. De două zile nu dormise deloc, iar în săptămînile anterioare dormise foarte puțin, trăind cu adrenalină în timp ce Talala

dezvăluia corupția rînd pe rînd, uluindu-l cu veridicitatea fiecărui detaliu.

Clădirea era neobișnuit de liniștită. Probleme planau în aer. Leskov puse mîna pe dosarul de carton de pe piept, stringîndu-l la inimă. Însemnările. Mărturisirile lui Talala. Neprelucrate. Îi promisese lui Kerbitski că avea să distrugă totul. Dar, pentru prima dată în cariera sa, mințise un superior.

Talala păruse la început foarte important. Dar uzbecul fusese doar o unealtă. Toți erau unelte. Dar Leskov tot nu putea să deslușească rezultatul final la care voiau să ajungă mîinile din spatele uneltelor. Era ceva mult mai mult decît o chestiune de a se debarasa de un personaj care devenise prea supărător. Era ceva mult mai important. Îi făcea rău, făcîndu-l să se simtă diletant și incompetent, faptul că nu pricepea totul.

Se auziră pași de-a lungul holului, dar Leskov nu le dădu atenție. Pînă cînd cineva bătu cu pumnul în ușă.

Leskov sări în picioare, apucîndu-l amețeala. În pripă, vîrî dosarul cu însemnări sub așternutul patului, și mai înspăimîntat de inepția lui. Apoi își netezi cămașa cu palmele și deschise ușa.

Era militarul de gardă.

— Tovarășe colonel, aveți jos un vizitator.

— Cine e ?

— Susține că e fratele dumneavoastră.

Sașa și cu fratele său merseră în tăcere primele cîteva străzi. Sașa se simțea stînjenit, neobișnuit să îl aibă alături pe celălalt bărbat, totuși frapat de o veche familiaritate care nu avea să dispară niciodată. Odată, în ieșirile lor de duminică, făcuseră împreună totul — chiar se munciseră să-l ridice pe tatăl băut și să-l pună în locul din spate al automobilului în timp ce mama lor își cerea de la ei scuze ridicole. Sașa își aminti cum se uitase cu respect la fratele său, care păruse atît de puternic și de capabil, iscusit în toate lucrurile ce aveau importanță pentru băieți în timpul dintre leagăn și descoperirea sexului. Acum părul de pe creștetul fratelui său

se retrăsese mult spre spate și tîmplele tunse scurt erau presărate cu fire cărunte. Toate după-amiezile pline de praf și conspirațiile dintre băieți duseseră la așa ceva. Sașa jurase să nu-l roage nimic pe fratele său. După ce Pavel trădase totul intrînd în KGB. Jurase că nu o să-l ierte niciodată. Totuși, iată-l aici. Gata să se roage. Fierbînd de disperare și mînie stătută.

— Cum îți merge mîna ? întrebă în sfîrșit Pavel.

Așteptară să se schimbe un semafor, deși strada întunecată era pustie.

— Bine. Foarte bine.

— Aveam de gînd să vin acasă la tine să te văd.

— Nu mai locuiesc acolo. Uniunea Artiștilor a hotărît să-mi ia apartamentul.

— Ai unde să stai ? Între timp ?

— Nici o problemă.

— Te pot ajuta cu ceva ?

Lui Sașa aproape îi veni să-i trîntească în nas că nu avea nevoie de nici un ajutor. Dar nu era adevărat. Avea mare nevoie de ajutorul fratelui.

Traversară bulevardul scăldat în lumină. Pe celălalt trotuar, Sașa se opri și-l apucă pe frate de haină cu mîna sănătoasă.

— Unde e ?

— Cine ?

Pavel părea sincer surprins. Apoi pricepu și ochii i se adînciră.

— Șirin. Șirin Talala. Unde e ?

— Sașa, ascultă-mă...

— *Te rog*. Slăbiciunea, rușinea — nimic nu mai conta. Pașa, spuse el, folosind pentru prima dată în aproape două decenii diminutivul din copilărie. Te rog, spune-mi unde e.

— Sașa, nu-i treabă bună cu ea.

— Nu-mi pasă.

— E periculos. Nu știi cît de periculos. Tatăl ei a fost...

— Nu-mi pasă de tatăl ei. Vreau să știu unde e Șirin. Și știu că știi.

— Sașa, ascultă-mă. Trebuie să-ți cer scuze. Am greșit într-o anumită privință. Nu voia să ajungă prin tine la mine. Dar era firesc să cred că...

— *Unde* e, Pașa ? Pentru numele lui Dumnezeu.

— Au murit oameni. O mulțime de oameni. Și bănuiesc că nu s-a terminat. Sașa, e prinsă în ceva...

— O scot eu.

— Sașa, ascultă...

— *Nu*, strigă Sașa. Ascultă-mă tu. Tu n-ai iubit pe nimeni niciodată. Tu nu știi ce înseamnă asta. *O iubesc*. O iubesc. O iubesc mai mult decît poți tu înțelege. Nimic nu contează decît ea. Și nu-mi pasă ce se întîmplă.

Își simțea mușchii feței mișcîndu-se ca un elastic uzat. Inspirat, se lăsă pe trotuar în genunchi apucîndu-l pe frate de mînecă.

— Vrei să cerșesc ? Vrei să mă tîrăsc, Pașa ? Asta ai vrut toți anii ăștia ?

— Nu. Nu fi ridicol. Ridică-te.

Mîini mari se întinseră spre el.

— Spune-mi unde e. Te implor.

— Ridică-te, pentru Dumnezeu.

Dar Sașa rămase în genunchi, zgîlțîindu-se ca un bețiv.

— Sașa. Ridică-te. O să-ți spun.

Trecu o clipă pînă Sașa înregistră cuvintele. Apoi se grăbi să se ridice, ca un frate mai mic ascultător. Fratele care stătea lîngă rîul maroniu, sub copacii verzi. Unde după-amiezile nu se sfîrșeau niciodată.

— Unde e ?

— La Tașkent. Într-un apartament care i-a aparținut tatălui ei.

— E bine ?

— Acuma da.

— Îmi trebuie adresa. Îmi trebuie...

— Acum știi, spuse Pavel, cu voce dintr-o dată gravă. Avea și o urmă ciudată de satisfacție. Acum, în sfîrșit, știi.

— Știu ce ?

— Cum este să iubești. Apoi Pavel își schimbă expresia. Nu știu adresa pe dinafară. Am să ți-o caut, totuși. Dar vreau

să mă asculți, să mă asculți și tu o dată. E periculos. Nu e de glumă. Ochii li se întîlniră în noapte și Sașa se întrebă ce se întîmplase cu ochii strălucitori ai băiatului pe care îi văzuse ultima dată, cînd îl privise pe fratele său cu adevărat în față. Și Șirin a ta... e alta acum.

— Ce vrei să spui ?

— Crede... crede că l-a găsit pe Dumnezeu. Primul lucru pe care l-a făcut cînd s-a întors la Tașkent a fost să ia legătura cu un grup islamic fundamentalist. O sectă a Frăției Sufite. Nu-i o treabă bună. Fata se joacă cu focul.

— O scot eu.

— S-ar putea să nu vrea.

— O să vină. O să vină cu mine, spuse Sașa cu convingere copilărească.

— Sașa...

— Trebuie să mă ajuți, Pașa. Fă-mi rost de un bilet de avion. Pentru mîine. Tu poți să faci asta. Am eu bani. Pot plăti oricît.

— N-am nevoie de banii tăi.

— Orice. Îți pot da orice.

— Vreau să-mi promiți ceva.

— Orice.

— Vreau să-mi promiți că... dacă ea nu vrea să plece cu tine după o săptămînă... nu vei mai încerca niciodată să o vezi.

— Promit. Jur.

— Și vreau să-mi promiți că o să faci exact ceea ce-ți cer, că o să mergi exact unde-ți spun să mergi.

— Dacă n-o să vrea să vină cu mine, vrei să spui ?

— Ea poate să meargă cu tine, dacă vrea. Dar cu ea sau fără ea, o să mergi unde te trimit eu, fără întrebări, fără discuții.

— S-a făcut.

Înainte ca Sașa să poată reacționa, Pavel își aruncă brațele în jurul lui. Îl sărută stîngaci pe ambii obraji, apoi îl ținu în brațe.

— Fii atent, frățioare, spuse Pavel. Fii atent.

22

MAMUN ERSARI ERA UN OM AL LUI Dumnezeu. Ramura sa din clanul Ersari aducea pe lume de mult timp oameni care auzeau în toiul nopții șoaptele lui Dumnezeu și plătiseră adesea scump pentru asta. Persecutați de emiri degenerați și comisari satanici, supraviețuiseră doar prin milostenia infinită a lui Dumnezeu, ascunși printre oamenii Săi, așteptînd dintotdeauna ziua în care Singura Religie adevărată avea să se întoarcă în deșertul și munții care le dăduseră viață.

Mamun Ersari era realist, în termenii vocației sale. El știa că domnia islamului nu avea să se întoarcă peste noapte la poporul său. Prea mult fusese stricat, prea multe noduri trebuia reînnodate în țesătura credinței și necredicioșii își întinseseră prea larg puterea peste pămîntul năpăstuit. Într-o vreme, fuseseră douăzeci de mii de moschei între granițele lui. Acum erau mai puțin de o sută. Dar, în sfîrșit, numărul creștea, nu scădea.

Demonstrațiile de acum și cele ce aveau să vină nu-l goneau pe rus și haita lui de cîini plătiți. Dar cele mai lungi drumuri începeau cu primul pas. Acum, văzîndu-l pe rus cum se îndoiește de sine, zbătîndu-se să înoate împotriva curentului tulbure, provocat chiar de el — acum era timpul să se înceapă. Venise ceasul să se forțeze legalizarea organizațiilor religioase, deja existente clandestin, să fie extinse, să se înființeze mai multe, să se forțeze permiterea înființării mai multor școli de studiere a Coranului și a formării mai multor ucenici, să se extindă predarea limbii Cărții, să se lărgească, pur și simplu, disponibilitatea Coranului însuși.

Toate acestea se puteau face. Ersari își studiase îndeaproape inamicii în fiecare zi a vieții sale de om. El înțelegea poziția contradictorie a rușilor și comuniștilor față de islam. Orice religie, striga bestia slavă, era înapoiată, respingătoare, asupritoare, obscurantistă. Totuși, Moscova nu putuse deloc schimba modul de viață al popoarelor aflate sub călcîiul său, chiar și cînd autoritățile transformau locurile sfinte în depozite de cereale și interziceau credința. Să interzici credința însemna să interzici soarelui să strălucească. Și slavul, cu credința sa rece, abandonată, nu înțelegea deloc asta. Pentru adevăratul credincios, Dumnezeu era prezent în fiecare acțiune și inacțiune, în fiecare clipă. În cele din urmă, comuniștii deveniseră mai toleranți față de vestigiile islamului decît față de propria lor religie pierdută, manevrînd ca să se folosească de respectul islamului pentru autoritatea temporală, de o supunere înțeleasă, întocmai cum permiteau sistemului de clan să supraviețuiască după primele încercări zadarnice de a-l zdrobi. Rusul voia să-și mențină doar puterea pămîntească și voia să ajungă la un compromis, renunțînd la toate convingerile sale mărturisite. Moscova va ajunge la compromis și acum.

Oamenii de același sînge ca al său, care se aflau în funcții de partid în Tașkent și aiurea, vor fi de ajutor. Și ei erau lacomi de putere, doritori să-și impună importanța și indispensabilitatea asupra Moscovei. Ei fuseseră înspăimîntați de încercarea omului nou de a schimba vechile modalități de a rostui treburile și acum doreau să impună necesitatea de a le da tot mai multă libertate de acțiune, astfel încît imperiul să nu se destrame. Ersari îi înțelegea bine. Demnitarii de partid uzbeci și turcmeni erau ca niște emiri vasali ai unui sultan îndepărtat — și doreau să smulgă de la tronul sultanului cît mai multe privilegii posibil. Însuși acest nou sultan, acest țar roșu cu însemnul proscrisului pe frunte, mergea în umbra diavolului. Acestea erau vremuri nelegiuite, vremuri cînd oamenii lui Dumnezeu trebuia să acționeze.

Mamun Ersari era un om drept, întrucît el înțelegea dreptatea. Îl tulbura faptul că, pentru a împlini voința lui Dumnezeu, oamenii trebuia uneori să se angajeze în acțiuni

care, în sine, nu-i puteau plăcea lui Dumnezeu. Uneori, omul trebuia chiar să se mînjească acceptînd mîinile necurate ale altor oameni — oameni de felul lui Mustafa Gogandaev.

Mamun Ersari regreta să i se ia cuiva viața. Dar era clar că, în conformitate cu Legea Sfîntă, Ali Talala meritase nu mai puțin decît moartea. Sacrificarea familiei lui — sînge necurat — era crudă și tulburătoare, totuși necesară pentru un scop bun. Mamun Ersari credea că Dumnezeu o voise, totuși simțea compasiune în inimă pentru toți cei care sufereau. Chiar și pentru Ali Talala care făcuse pe pămînt o treabă diavolească. Ali Talala nu avea să vadă niciodată Porțile Raiului, nici măcar de departe. Mamun Ersari își dăduse consimțămîntul la vărsarea de sînge, pentru că sîngele era vinovat și aceasta era în scopul lui Dumnezeu. Dar îl tulbura să aibă de a face cu Mustafa Gogandaev, să i se ceară să simuleze prietenia, să fie silit să fie de acord cu fiecare vorbă dezagreabilă pe care o rostea.

Acum Mamun Ersari ajunsese la limitele înțelegerii. Ședea liniștit în timp ce unul dintre cei mai buni ucenici ai Coranului turna ceai tuturor celor de față și aștepta reluarea diatribei care știa că va țîșni din gura lui Gogandaev. Oamenii nelegiuiți, în stadiile finale, devorate de Satan, ale nelegiuirii lor, deveneau transparenți. Îl uimea totuși pe Mamun Ersari că Dumnezeu lăsa atîta nelegiuire să fie întrupată într-o creatură atît de atrăgătoare. Gogandaev arăta ca figura perfectă a unui bărbat. Puternic, înalt, cu trăsături la fel de clare ca și deșertul. Totuși, în spatele acelor ochi pîndea o sete de sînge pe care Mamun Ersari nu o putea înțelege mai mult decît putea să o exprime. El știa de perversiunile lui Gogandaev, de înșelăciunile lui, de minciunile lui fără sfîrșit, și știa că omul acesta avea să-l trădeze și pe el, și chiar pe Dumnezeul său, la fel de repede cum îl trădase pe Ali Talala, care-i fusese ca un tată. Gogandaev otrăvea paharul de ceai din care bea, covorul pe care ședea, aerul pe care-l respira. Și avea să vină timpul cînd și el avea să-și găsească pedeapsa.

Dar nu sunase încă ceasul. Se desfășurau mari evenimente. Mamun Ersari nu se putea rupe de Gogandaev în

stadiul acesta delicat și era dispus să ajungă, pînă la un punct, la un compromis cu omul acesta spurcat. Dar setea de sînge a lui Gogandaev îl îngrețoșa cu adevărat și erau anumite lucruri pe care Mamun Ersari nu le putea permite în fața ochilor lui Dumnezeu.

Gogandaev întinse mîna peste tava uriașă de alamă care servea de masă și luă două cuburi de zahăr cu dreapta. Mamun Ersari decise că azi va bea ceaiul fără zahăr. Și orice zahăr care rămînea în micul vas urma să fie aruncat.

— Tîrfa trebuie să moară, spuse deodată Gogandaev. Pînă cînd ea nu e moartă, pămîntul nu va fi scăpat de această murdărie.

Ersari se miră din nou că o întrupare omenească atît de perfectă poate nutri o ură atît de adîncă. Gogandaev era bolnav. Nu la cap, cum ar spune necredincioșii, ci la suflet.

— Dumnezeu e mare, spuse Ersari, căruia îi răspunseră cu un mormăit de aprobare ceilalți musafiri și conspiratori. Șirin Talala, fiica lui Ali Talala, mărturisește că a aflat calea de întoarcere la Singura Credință Adevărată. Ea vrea să trăiască o viață purificată. Trebuie ea să plătească pentru asta ?

— E o minciună, spuse Gogandaev. Fața i se înroși de mînie. Tîrfa minte. Îi e teamă. E disperată. Ea nu crede. E o minciună care mînjește credința.

— Ea curăță voluntar latrinele școlii Coranului. Face orice e nevoie. Nu cere nimic decît iertarea lui Dumnezeu. Dacă simulează credința, spuse Ersari, atunci Dumnezeu, în nesfîrșita sa înțelepciune, va ști. Eu nu pot spune.

— Dar ai fost de acord că toți din seminția ei trebuie să moară.

— Sînt un om și oamenii greșesc. Nu puteam să prevăd că Dumnezeu îi va arăta calea acestei fete.

— Ea trebuie să moară.

— Nu pot susține asta.

Păru că Gogandaev vrea să se ridice și să atace fizic sursa dezacordului. Furia lui era formidabilă. Satanică. Totuși, se stăpîni.

— Și dacă... dacă pot să-ți dovedesc că credința ei e o minciună ? Că-și rîde de noi ? Că-și rîde de Dumnezeu ? Că sufletul ei negru rămîne cu necredincioșii ?

Mamun Ersari răspunse încet, nesigur la ce se putea aștepta din partea lui Gogandaev.

— Dacă asta ar fi așa... atunci ar trebui să ne gîndim din nou la lucrurile astea. Dar, frate, cum o să dovedești așa ceva ?

— Nu știu, spuse pe șleau Gogandaev. Dar minte. O să facă o greșeală.

— Atunci sîntem înțeleși, spuse repede Ersari. Șirin Talala îl plînge netulburată pe tatăl ei. Restul e voința lui Dumnezeu.

Adunarea răspunse ca un ecou la vorbele lui Ersari. Fu un moment de tăcere în timp ce Gogandaev stătea posomorît, frumos în mînia lui.

De data asta, Ersari fuse cel care întrerupse vraja ceaiului sorbit și a fisticului spart.

— Ne putem bucura. Toate merg după planul lui Dumnezeu și El ține cu cei credincioși. Mîine va fi o zi mare, ziua următoare și mai mare. Ochii necredincioșilor se vor deschide, în sfîrșit.

— Cei fără credință nu au ochi să vadă ce se află dinaintea lor, spuse un glas.

— Adevărat, spuse Ersari, cei fără credință sînt ca oamenii orbi. Dar mîine vor începe să vadă. Fie acum pace în spiritul lui Ali Talala care îi servește pe credincioși cum nu i-a servit niciodată în viață.

— Vor veni cu miile, spuse o voce.

— Cu zecile de mii, adăugă o alta.

— Oamenii vor veni așa cum vrea Dumnezeu, spuse Mamun Ersari.

— Vor veni, pentru că mai marii lor le-au spus să vină, conchise Gogandaev, cu vocea încă arzînd de ură.

Samsonov ședea în biroul său. Era amiază, dar lumina din cămăruța fără ferestre era întotdeauna aceeași. Biroul era la fel de gol acum ca în prima zi, cînd intrase în el. Resturile bibliotecii fuseseră împachetate și trimise la părinții

Verei împreună cu puținul averii sale personale. Pictura pe care i-o dăduse Sașa fusese depozitată la o cunoștință. Nu se putea hotărî totuși să o împartă cu Vera. În această ultimă zi, becul de sus arăta doar hîrtii împrăștiate pe birou și o fotografie în ramă de tablă care o arăta pe Vera în ziua nunții lor. Poza avea să intre în rucsac. Hîrtiile trebuia lăsate la regiment înaite să vină camioanele să-i ducă, pe el și pe oamenii săi, la aeroport. Fusese dificil să-și ia rămas-bun de la Vera, pentru că era așa de diferit de cum se așteptase. Ea nu plînse. Mai degrabă, era ciudat de indiferentă, resemnată aproape pînă la punctul de a părea nepăsătoare. Femeile gravide aveau ciudățeniile lor, desigur. Corpul lor prelua emoțiile. Totuși, el fu dezamăgit de senzația formală a ultimului lor sărut.

Dar acum astea rămăseseră în urmă. El trebuia să se concentreze asupra misiunii și a oamenilor săi. Misiunea rămînea neclară — mergeți numai la Tașkent și veți primi noi instrucțiuni. Iar oamenii săi erau pe jumătate instruiți și aveau jumătate de inimă. Cu toate acestea, Samsonov simți vechiul neastîmpăr ce îl cuprindea, ascuțirea simțurilor pe care o cunoaște doar soldatul, îndemnul de a alerga spre zgomotul armelor. O iubea pe Vera și îi părea rău că o lăsa. Dar perspectiva unei activități pline de sens după luni de zile de monotonie în garnizoană îl umplea de nerăbdare.

Era, la urma urmei, soldat. Puteai să schimbi numele unității, uniforma, vorbele. Dar el rămînea soldat. Și era nevoie de el pentru o activitate pe care numai un soldat o putea face.

Își punea ultima semnătură pe socotelile privind combustibilul companiei cînd cineva bătu în rama ușii deschise.

Samsonov își ridică iute privirea, întrebîndu-se ce altă problemă mai aveau soldații. Dar în prag nu era locotenentul Bednîi sau vreunul dintre oamenii săi. Era plutonierul care aproape distrusese compania : Kuzba.

Samsonov simți instantaneu un val de mînie sporită, pentru că știa că acest Kuzba reușise să se fofileze și să nu vină cu ceilalți. El trebuia să rămînă cu sarcina celor de

acasă, avînd grijă de cazarmă și de toate materialele pe care unitatea trebuia să le lase acolo. Ei lăsau lupul paznic la stînă.

— Ce vrei ?

— Ia-o ușor, căpitane. Kuzba păși mai la lumină. Avea pe față un început de zîmbet. Nu sînt aici să-ți fac vreun rău.

— Ai făcut destul rău.

— Îți răpesc doar un minut din timpul dumitale, insistă subofițerul. Vreau să-ți spun ceva. Deși prea bine nu știu nici eu de ce.

Exasperat, Samsonov trînti stiloul și se dădu pe spate în scaun.

— Ei bine, ce te doare ?

Kuzba micșoră distanța pînă în fața biroului. Renunță acum la zîmbet și fața arăta neobișnuit de serioasă, un pic chiar temătoare.

— N-aș spune în ruptul capului că te plac, căpitane, spuse el cu voce scăzută. Cred că ești un prost și, pe deasupra, un nenorocit. Dar am vrut numai să-ți spun că... poate dacă ar fi mai mulți proști și nenorociți ca dumneata... ei bine, poate că multe lucruri ar fi altfel. Clătină din cap, interiorizîndu-se un moment. Lumea asta de aici este un loc unde peștele mare îl înghite pe cel mic, știi ? Și toți peștii, mari sau mici, trebuie să înoate cu curentul. Oricum, sînt bucuros că nu merg cu dumneata. N-aș avea încredere în unitatea asta în luptă decît...

Un zgomot brusc de camioane grele care opreau în fața cazărmii îi surprinse pe amîndoi. Asta era. Plecarea.

Samsonov întinse mîna după fotografia înrămată.

Kuzba întinse mîna și-l apucă de încheietură. Apoi plutonierul se aplecă și mai jos, mai aproape, și Samsonov îi simți alcoolul din răsuflare.

— Ascultă, spuse Kuzba, șoptind. Uite ce voiam să-ți spun, de fapt. Ai prea multă încredere, căpitane. Să nu ai încredere în *nimeni*. Și uită-te în spate.

Cei doi bărbați se priviră, suspendați într-un loc dintre gînd și faptă. Samsonov se întreba dacă trebuia să fie recunoscător pentru sfat sau dacă acesta nu era decît o dovadă

deosebit de răutăcioasă a ticăloşiei lui Kuzba, o încercare de a-l speria.

Subofiţerul dădu drumul braţului lui Samsonov şi se trase înapoi. Kuzba era nesigur pe picioare şi faţa lui avea o expresie de incertitudine cum Samsonov nu mai văzuse niciodată la el. Nu se putu scutura de sentimentul că lui Kuzba îi era efectiv frică de ceva.

— *Tovarăşe căpitan*, strigă o voce dinspre uşă.

Kuzba sări de parcă ar fi fost muşcat de un păianjen.

Dar era numai locotenentul Bednîi, arătînd tînăr, pe jumătate înfometat şi tremurînd.

— Tovarăşe căpitan, i se adresă iar locotenentul lui Samsonov, cu vocea lui veşnic nervoasă, e timpul să mergem.

— Ocolim. Ocolim mult, îi spuse lui Saşa într-o rusă stricată şoferul de taxi. Faţa şi braţele omului străluceau de transpiraţie.

— De ce ? Ce s-a întîmplat ?

Saşa încercă să vadă prin amurgul înăbuşitor.

— Mare necaz, spuse taximetristul. Nu apropiaţi. Toţi ruşii nu apropiaţi.

Venind de la aeroport, străzile fuseseră aproape pustii. Dar ceva mai mult decît aerul fierbinte, vătos, îi reţinea pe oameni să se arate în seara asta.

Şoferul mai făcu o cotitură bruscă. Era un om greoi, cu pielea maronie, cu parfum îngrozitor.

— Foarte prost, spuse el. Mă ştiţi, domnule. Ruşii foarte buni cu mine. Toţi foarte buni. Dar aici mare necaz. Dumneavoastră foarte atent cu oamenii aceşti.

Saşa citise în timpul zborului ziarele din Moscova. Nu era nimic despre tulburările din Taşkent. Apoi coborîse din avion şi îl frapase o dată cu aerul fierbinte, stătut, atmosfera de nelinişte, de dislocare. Aeroportul foia de trupe, pistele de aterizare erau pline de vehicule militare.

— Ce se întîmplă aici ? întrebă Saşa. Nu înţeleg.

— Au loc demonstraţii.

— Mi-ai mai spus asta.

— Ieri numai mici. Azi foarte mari. Mîine mai mari.

Taxiul întoarse pe o stradă pustie, îndepărtîndu-se de primele grupuri de localuri situate pe bulevardul principal.

— *De ce* demonstrează ?

Șoferul îi aruncă pasagerului o privire îngrijorată. Ca și cum ar fi vorbit deja prea mult. Dar uzbecul era genul de om căruia îi place să vorbească și nu se poate abține. Conduse cîteva sute de metri în tăcere, apoi spuse :

— Oamenii spun KGB omorît mare om popor uzbec. Omor, știți. Oamenii devenit foarte mînioși. Oamenii religioși mînioși, comuniștii mînioși, toți. Șoferul clătină din cap, declanșînd o reacție în lanț în bărbia dublă care era vizibilă chiar și în lumina slabă. Nu eu, domnule. Nu necaz, vă rog. Conduc mașina. Asta-i.

— Au fost violențe ?

Șoferul aruncă încă o privire prin aerul dens care îi învăluia. Era deja vară în Asia Centrală și Sașa era ud leoarcă doar pentru că ședea în mașină. Dar acum erau lucruri mai importante pe lume decît o cămașă curată.

— Nu azi. Poate mîine. Mare necaz. Mîine eu conduc nicăieri cu taxi. Mai bine stă acasă. Acum hotel dumneavoastră.

Făcuseră un mare ocol în jurul bulevardului central, rămînînd mereu în partea orașului care părea nouă și bogată. În fața lor se vedea o singură clădire înaltă, despărțită de un cordon de străzi largi. Hotelul domina orizontul în inima orașului.

— Foarte bun hotel, spuse șoferul. Nici un străin supărare. Nici necaz. Dar, dacă vrei fete, știu cel mai bun fete. Nu așa mult bani.

— Nu vreau fete.

Bonom, omul flutură o mînă a dojană, aproape ștergîndu-i nasul lui Sașa. Avea un miros răscopt de vară care pătrunsese adînc în mașina pe care o conducea.

— Foarte bun. Mîine dumneavoastră stă în hotel.

Taxiul urcă o rampă. Vasta platformă de beton din fața hotelului era pustie, în afară de cîteva mese și scaune prăpădite și un stand de sucuri șubrezit. Dar îndată ce taxiul se opri, Sașa auzi zgomotul unei mulțimi imense în

depărtare, de parcă s-ar fi aflat la zece minute distanță de un meci de fotbal în faza sa finală. Sașa numără banii, șoferul fiind evident grăbit să plece.

Nu era nimeni la ușă, deși înăuntru se postaseră doi milițieni. Se uitară la Sașa, fără să spună o vorbă. Holul mirosea a nenumărate țigări tari fumate pînă la capăt. Dar era la fel de pustiu ca și platforma de parcare.

În spatele recepției lungi ședea o singură fată uzbecă, cu o față lipsită de expresie. Ochii ei înregistrară leneș venirea lui Sașa, apoi își întoarse privirea, neinteresată.

— Aveți o cameră pentru mine, spuse Sașa.

Pavel aranjase totul, avionul, camera. De parcă ar fi fost cel mai ușor lucru din lume.

— Hotelul e închis pentru reparații.

— Imposibil.

— Reparații de urgență, spuse fata categoric. Își feri privirile, de parcă s-ar fi uitat la un televizor invizibil dintr-o parte.

— Aveți o cameră pentru mine, insistă Sașa. Își scoase pașaportul de interior. Leskov, Pavel Ivanovici. De la Moscova. Verificați în registru.

În silă, fata deschise catastiful. După cîteva momente, ridică privirile. Avea în ochi ceva care se apropia de ură.

— A, da, tovarășe Leskov, pentru dumneavoastră avem o cameră.

— Ce naiba se întîmplă acolo ?

Leskov nu-l văzuse niciodată așa de agitat pe generalul Kerbitski. Bătrînul ședea în mijlocul centrului de comunicații al KGB-ului din subsolul vechii clădiri galbene. Ținea într-o mînă receptorul mort al unui telefon, iar în cealaltă o mulțime de mesaje pe jumătate citite. Biroul de comunicații era înțesat de ofițeri, mulți cu miriște deasă pe față, trădînd faptul că lucrau de multă vreme peste orele de serviciu.

— Ne-au bătut, spuse calm Leskov. Ne-au prostit pe toți.

— Ticăloșii ăia împuțiți, spumegă generalul. Porcii ăia de cîini asiatici.

— Trebuia să fi văzut că vine, spuse Leskov. Știam că ceva nu e în regulă. Acum toate se leagă perfect. Dar n-am putut vedea.

Zvîcnindu-și brațul, Kerbitski aruncă telefonul la pămînt.

— Să-mi dea Tașkentul, urlă el. Vreau să vorbesc cu Șolobotkin.

— Tovarășe general, spuse un tînăr ofițer, întinzînd un alt mesaj. Ultimele estimări ale numărului de oameni. Șaizeci de mii în Tașkent. Douăzeci de mii în Samarkand. Se așteaptă la altele...

— *Mă ascultă cineva ?* strigă Kerbitski. Am spus că vreau un fir liber cu Tașkentul.

Leskov își dădu seama că fusese prost. Și, colac peste pupăză, îl trimisese acolo pe Sașa. Iar acum era prea tîrziu. Putea cel mult spera că ofițerii care o păzeau pe Șirin Talala o să-l prevină și pe Sașa de vreun pericol. Soarta implacabilă.

— La naiba, spuse Kerbitski. Nimeni nu mă ascultă. Ce cred ei că sînt astea de pe umăr ? Decorații ? Dar vocea îi era mai calmă acum. Căută în buzunarele tunicii, scotocind după o țigară de foi. Nu înțeleg, continuă el, vorbindu-i acum numai lui Leskov. Pur și simplu, nu înțeleg.

— E clar ca bună ziua, răspunse realist Leskov. Nu urma nici un fel de proces. Cu ușile închise sau altfel. Dar au fost absolut sinceri cu noi cînd ne-au transmis că-l vor pe Talala viu. El trebuia să moară în custodia KGB-ului, vedeți ? Asta făcea totul perfect. Toți voiau să se debaraseze de Talala. Prea dădea bătăi de cap. Dar în felul ăsta și-au păstrat mîinile curate. Și ne-au administrat o lecție bună.

— *Cine ? De ce ?* Ce naiba se întîmplă ?

— Ale cui au fost vocile care au șoptit în urechile celor care au dat ordinele ? Nu știu încă. Nu precis. Dar nici nu cred că s-a terminat spectacolul. Mai urmează. Totul e aranjat cu grijă.

— Și ce impresie ai ? Totdeauna ai avut fler.

— Cred, spuse Leskov, că ținta finală era să pună Moscova — și KGB-ul — într-o lumină proastă. Sînt convins că

central-asiaticii, desigur uzbecii, s-au pus să ne dea o lecție. Este răspunsul lor la campania anticorupție, la amestecul nostru în treburile lor. Un avertisment să ne ținem deoparte în problemele locale. Ei ne arată neputința noastră, cît de mult avem nevoie de infrastructura locală a partidului — șefii tradiționali — ca să menținem acolo situația sub control. Impresia mea este că vor sista demonstrațiile îndată ce-și vor atinge scopul.

— Spui că este implicat partidul uzbec ? Partidul Comunist Uzbec ?

— Desigur. Atîta lucru e evident. Dar sînt implicați și alții. Grupările religioase fundamentaliste. Naționaliștii. Într-o anumită măsură, chestiunea e cine de cine se folosește. Singurul lucru cu care sînt toți de acord este că nu ne plac nici pe noi și nici amestecul nostru.

— Niciodată nu le-a plăcut, spuse Kerbitski.

— Da. Dar, înainte, niciodată n-au îndrăznit s-o spună.

Generalul clătină din cap dezgustat.

— Știi, Pavel Ivanovici, totul o să se sfîrșească prost. Indiferent de ce facem. Acum, chiar și eu pot vedea. Nu poți reforma sistemul ăsta. Mai întîi Caucazul, republicile baltice. Acum, asta. Nu se repară, se destramă. Se uită în depărtare. Mă îngrijorează că or să revină oamenii cu pumnii mari.

Dar eu n-am să fiu unul dintre ei, gîndi Leskov. Nu merg cu ei. Nu mai merg cu ei.

— Tovarăşe general, spuse Leskov, cel mai bun lucru pe care l-am putea face acum ar fi să oprim intrarea tuturor forțelor militare și paramilitare în regiune. Operațiunile de evacuare a armelor nucleare pot aștepta. Pe frontul ăsta nu e nici un pericol real. Dar e pericolul de a părea că reacționăm excesiv. Demonstrațiile se vor opri cînd își vor închipui șefii locali că și-au atins scopul. Dar, dacă pare că încercăm să-i doborîm, toată afacerea ar putea scăpa de sub control. Uzbecii ne spun doar să-i lăsăm pe ei să-și rezolve afacerile, că ei pot să o facă mult mai bine decît noi. O dată ce Ministerul de Interne confirmă că nu poate controla situația, autoritățile locale vor sări în ajutor, arătîndu-ne că, în final, oamenii îi iubesc și au încredere în ei, și îi ascultă și așa mai

departe. Ei ne dau o idee de ce ar putea apărea în locul lor dacă îi subminăm. De aceea i-au lăsat pe fundamentaliștii religioși să se întindă așa de mult. Ca să ne sperie. Știți, pericolele unui nou Iran în granițele Uniunii Sovietice și altele de felul ăsta. Eu zic să-i lăsăm să-și joace piesa. Dumnezeu știe, deocamdată au reușit perfect. Dar să oprim desfășurările de trupe. Să trimitem chiar acum ruși și ucraineni în uniformă ar fi cel mai rău lucru pe care l-am putea face. Uzbecii ar fi obligați să facă un pas mai departe. Și atunci am putea avea sînge pe străzi, care ar lua mult timp să-l spălăm. Tovarășe general, dacă e cineva cu care puteți lua legatura, cineva care să vrea să asculte... să lase armele nucleare să mai doarmă puțin. Să nu mai trimită trupe.

Kerbitski se uită cu ochii obosiți la subordonat. Un ofițer de serviciu îi întinse un telefon cu cablu lung, dar generalul îl dădu pe moment la o parte.

— Ai dreptate, Pavel Ivanovici, spuse Kerbitski. Cred că ai întru totul dreptate. Trabucul neaprins atîrna de mîna lăsată de-a lungul corpului.

— Atunci, încercați să-i opriți.

Generalul clătină din cap și oftă.

— E prea tîrziu. Deja e prea tîrziu.

Șirin încercă să doarmă. Dar mîncărimea, intensificată de căldură, nu-i dădea pace. Crezuse că vaginita se vindecase, dar revenise cu o intensitate nemiloasă la sosirea la Tașkent. Se duse la o doctoriță ginecolog pe care o vizitase cu ani înainte, dar femeia doar își deschise mîinile într-un gest de neputință. Șirin avea o infecție serioasă. Doctorița știa ce medicament să-i prescrie. Dar nu se găsea pe moment. Nici măcar pe valută forte. Poate la Moscova. Drept consolare, doctorița îi oferi lui Șirin o loțiune făcută din ierburi pe care o foloseau femeile pe mîini și brațe după o zi petrecută pe cîmpurile de bumbac.

Șirin încercă să adoarmă, dar îi apărea cadavrul însîngerat al tatălui, zîmbind, cu brațele deschise. Noaptea era plină de țipete pe care nu le putea auzi nimeni altcineva. Noaptea era un deșert diferit de tot ce cunoscuse ea, plin de ființe

rele, care lunecau sub picioare, și de tîrîtoare cu ochi de om. Nu-și închipuise niciodată deșertul un loc singuratic. Îi iubise claritatea, pacea, felul în care orizontul chema numele unui cal, trăgîndu-l pe el și pe călăreț în depărtarea veșnică. Dar acest deșert era singuratic. Rece. Zăcea zvîrcolindu-se și îmbibată de transpirație într-un apartament care încă avea mirosul tatălui, sculîndu-se doar pentru a se spăla disperat, liniștindu-se o clipă cu apa rece împroșcată pe carnea vie, umflată. Era pedepsită, știa. Își dorea să sufere pentru păcatele sale. Dar nu așa. Sufletul îi tînjea după un chin drept, nu după această pacoste care-i reducea ființa la ceva rușinos și josnic.

Era umilită. Și tatăl veni spre ea, zîmbind, cu sîngele curgîndu-i dintr-o duzină de răni. Călăreau impetuos într-un cer sîngeriu și nu putură vedea stînca dinaintea lor, iar ea nu putu striga, pentru că vîntul fierbinte îi umplea gura cu nisip de fiecare dată, cînd încerca să o deschidă. Așa că ea călări mai departe, cu fața aplecată pe coama calului, frecîndu-se de spinarea lui. Uneori, îi spusese doctorița, asemenea maladii, pur și simplu, dispăreau de la sine. Important era să păstreze strict curățenia.

Ea era așa de murdară. Răzuia murdăria de pe piatra veche, înecîndu-se cu duhoarea. Femeile bătrîne rîdeau de ea, parcă ar fi știut mult mai mult despre ea decît le lăsa decența s-o spună și Șirin își închipuia că vedea povestea ei lugubră reflectată în ochii cotoroanțelor făcute din piele și vreascuri. Bătrînele rîdeau și Șirin încerca să curețe mocirla în care își vîrîse viața.

Autobuzele și tramvaiele, și metroul se opriseră toate și străzile erau pline de oameni morți care mergeau tăcuți la treburile lor. Toți cei de pe pămînt erau morți. Dar ei erau prinși în năluca vechii lor vieți, bîntuiți implacabil de tot ceea ce fuseseră, deoarece noile ceruri care li se promiseseră erau o minciună. Dar erau pline. Așa că toți erau prizonieri pe trotuar, forțați să suporte ritualurile traiului.

Un bărbat frumos ridică o sabie deasupra gîtului unui copil.

Sașa ar fi putut-o salva. De toți diavolii. Ea nu credea nici acum că el era unul dintre ei. El o făcuse să ardă. Dar cu un foc atît de bun, purificator.

Nu. Toate-s minciuni. *Minciuni, minciuni, minciuni*. Sașa rîsese de ea și o zdrobise. El călărea alături de ea, rîzînd ca un nebun și biciuind crupa calului ei, iar stînca era așa de aproape, dar ei nu-i păsa. Ea voia doar să știe dacă el va veni cu ea. Pe muchia stîncii la capătul lumii : de ce nu putea el s-o lase în pace măcar acum ? Cînd tot ce voia era să jelească și să îmbrățișeze suferința pe care o merita ? De ce trebuia ea să fie aceea ? Singură ?

Șirin se trezi în întuneric, gata să se încleșteze în nenorocirea ei. Automat, porni spre baie să se spele din nou, cu spiritul distrus de lipsa de somn, cînd soneria sună a doua oară.

Se înveli într-un halat de bărbat, o haină uzbecă tradițională care îi aparținuse tatălui și încă îi purta parfumul. Își scoase părul lung de sub guler și-l lăsă să cadă între omoplați, apoi se grăbi stîngaci să meargă la ușă, cu ochii încă amețiți de lumina bruscă.

Se prăbușea în sine. Sufletul i se sfărîmă în fragmente care aveau să se desfacă și să se împrăștie pe jos pînă cînd le mătura cineva. Marginea defileului era la distanță de doar cîțiva pași de cal.

Crezuse că e trează. Dar era încă un vis. Și în visul acesta Sașa stătea în ușă la Tașkent, deschizîndu-și gura să vorbească. Arăta mai bătrîn. Istovit. Parcă n-ar fi dormit de săptămîni de zile, parcă ar fi încetat să-i pese de manifestările vieții de fiecare zi. Declinul fizic oglindea procesul care se desfășura în sufletul ei. Erau, în fond, două jumătăți ale aceleiași ființe.

În visul acesta, Sașa stătea în holul prost iluminat, cu încheietura mîinii și mîna prinsă în ghips murdar, cu protuberanțe de metal sub degete, care ieșeau în afară ca grinzile dintr-o clădire neterminată. Purta blugi și o cămașă kaki distrusă de transpirație, și parfumul lui fu instantaneu familiar, deși afectat ușor de mirosul dulceag al cărnii prinse în ghips. Această versiune a visului distrus al iubirii ei avea o hiper-

realitate posibilă doar pe tărîmul visului. Aceasta era răzbunarea unui Dumnezeu josnic și morbid.

Buzele din vis se mișcară și spuseră :

— Șirin.

Vocea din vis intră în ea adînc, furișîndu-se în spatele tuturor durerilor și deziluziilor spre locul pe care-l iubea dintotdeauna. Era cel mai cumplit dintre coșmaruri. Pentru că știa că o să se trezească din el. Că îi era sortit să se trezească veșnic. Exact din visul acesta.

În clipa aceea, Șirin știu că cerul îi era veșnic inaccesibil. Ea era în iad și iadul era un loc de o subtilitate nemaipomenită, de un rafinament atît de malefic, încît era firesc ca omenirea să se zbată să se convingă că iadul era doar un loc cu foc și diavoli cu gheare.

— Șirin, spuse năluca din nou.

Aceasta întinse o mînă spre ea. Încet, de parcă și acestei apariții îi era teamă.

Ea se trase înapoi, mai adînc în lumea ei.

Figura din hol își retrase mîna.

— Pleacă, spuse Șirin.

— Șirin, te rog. Îmi pare rău. Îmi pare rău pentru tot. Te iubesc.

Șirin își închise ochii. Otrăvită de lumina visului. Bolnavă.

— Pleacă, repetă ea. Nu vreau să te văd. Niciodată.

— Șirin, am greșit. N-am greșit niciodată așa în viață. Nu mă poți ierta ? Nu pot crede că nu mă mai iubești.

— Trebuie să pleci. Vecinii...

— Te rog. Cel puțin, lasă-mă să intru. Să vorbim. Am venit drum lung.

— *Nu*. N-ai dreptul să vii aici. Totul s-a sfîrșit. Terminat.

— Încă mă mai iubești. *Trebuie* să mă iubești.

— Pleacă. Ești rău.

Năluca din ușă își puse o mască de groază.

— Șirin... asta-i o nebunie... asta-i...

Își puse mîna sănătoasă pe cadrul ușii, parcă avea nevoie să se sprijine, parcă amețea. Șirin își puse calm mîna pe degetele răsfirate și le îndepărtă. Era uimitor cît de real se pu-

tea simți un vis. Își amintea carnea aceea așa de precis. Chiar și așa încleiată de transpirație.

Mîna spectrului încercă să se întoarcă și să-i prindă mîna. Dar Șirin fu mai iute, mișcîndu-se cu viteza extraordinară a reflexelor.

— Pleacă. Nu mai veni aici.

— Șirin... te rog. Știu că e un șoc. Îmi pare rău. N-am putut aștepta pînă dimineață. Îndată ce am aflat unde ești...

— Ești mort pentru mine. Te-am scos din suflet. Nu mai veni aici.

— Te rog. Sînt la hotelul Moscova. Dacă vrei...

Ea închise ferm ușa, încuind-o. Apoi căzu în genunchi, încercînd să se sprijine cu mîinile și brațele din care oasele păreau să fi dispărut. Stomacul i se umplu de acid rece. Crezu că o să-i vină rău și încercă să se tîrască pe covoare, transpirația curgîndu-i de pe frunte în sprîncene, în ochi.

Voia doar ca toate acestea să înceteze. Voia să doarmă iar. Pentru moment, chiar uită de suferința fizică ce o ținuse într-o stare de somnolență. Acum era un lucru așa de neînsemnat. Simți o dorință înfocată, infernală, însoțită de teamă, închipuindu-și că iubitul de vis din ușă o trăgea în brațe, o săruta, o afurisea pe veci.

Voia să doarmă. Să grăbească venirea dimineții, să lase în urmă coșmarul.

23

VENIREA LA TAȘKENT FU PENTRU Samsonov un coșmar. Zborul companiei sale suferi o amînare la sol, la baza aeriană din afara Moscovei și era aproape miezul nopții cînd ajunseră în Uzbekistan. Avionul ateriză pe aeroportul civil care fusese preluat de o unitate de vehicule militare. Întreaga zonă era scăldată în lumină și mașinile de poligon cu prelatele scoase țîșneau pe lîngă aparatele de zbor care rulau. Turnul dirijă avionul lui Samsonov spre o pistă, apoi spre alta. Un mesaj de radio laconic îi ordonă să-și ducă oamenii spre un punct de adunare, dar îndată ce-i strînse, un ofițer de aviație veni, după ce coborî din carlingă, și-i spuse că ordinul fusese contramandat și că Samsonov trebuia să aștepte pe iarba de lîngă pistă. Oamenii erau obosiți și irascibili, nu primiseră mîncare de dimineață și, în ciuda orei tîrzii, căldura bruscă îi zdrobise.

Samsonov își duse coloana de plutoane la locul desemnat și îi lăsă să se așeze cu echipamentul. Trupele își duceau numai strictul necesar și puștile goale. Tot restul urma să fie asigurat la sosire, de la alimente la radiourile tactice. Celelalte companii și conducerea batalionului urmau să vină peste douăzeci și patru de ore.

O ambulanță urlă pe lîngă ei, urmărind șirul de vehicule, chiar cînd un alt reactor își porni motoarele vîjîind. Asta îi aducea aminte lui Samsonov de baza aeriană de la Bagram din Afganistan la începutul unei operațiuni : același praf și căldură care pedepseau corpul să intre adînc în întuneric pînă cînd, în cîteva minute, lumea devenea rece, înghețîndu-ți transpirația și făcîndu-te să duci dorul dimineții și al reveni-

rii căldurii pe care o urai atîta. În timpul zborului continuase să mîzgălească la nesfîrșit hîrtiile necesare pentru desfășurarea în dispozitiv. Alături, locotenentul Bednîi moțăise, chemîndu-și de două ori mama în timp ce-și mișca dintr-o parte în alta capul adormit. Totul era la fel ca în Afganistan. Atît doar că trupul lui Bednîi era încă întreg, în timp ce ceilalți băieți, pe care-i auzise Samsonov chemîndu-și mamele, aveau toată adolescența sau bărbăția aruncate în aer de o împușcătură sau o mină. Deveniseră iar copii, copii pe moarte, mînjiți cu roșu în universul acela maroniu și prăfos al acelui război.

O mașină de comandament cu capotă blindată trase aproape și frînă zgomotos, urmată de două autobuze. Un ofițer în uniformă tropicală și chipiu sări afară și vru să afle indicativul unității.

Samsonov salută, identificîndu-se pe sine și pe oamenii săi. Apoi spuse :

— Tovarășe colonel, oamenii mei nu au băut un strop de apă de la...

— Nu-i timp, nu-i timp, aproape că strigă ofițerul. Urcă-i în autobuze.

— Unde...

— Mai tîrziu. Poți veni cu mine. E o harababură cumplită.

Ofițerul se afla sub șocul unei urgențe anarhice pe care Samsonov o întîlnise în repetate rînduri la cei din spatele frontului, cînd erau prima dată confruntați cu luptele din prima linie.

— Tovarășe colonel, spuse Samsonov cu voce stăpînită, aceste trupe sînt subordonate Ministerului de Interne. Au fost trimise aici pentru un scop anume. Vă rog să-mi spuneți unde intenționați să ne duceți și din a cui dispoziție.

Colonelul se uită la Samsonov, parcă ar fi avut în față un nebun.

— Căpitan... Sokolov ?

— Samsonov.

— Căpitan Samsonov, sîntem în stare de urgență. Sînt zeci de mii de... de localnici pe străzi. Au fost deja acte de

vandalism, de violență. E nevoie de oamenii dumitale pentru a menține controlul asupra mulțimilor, pentru...

— Tovarășe colonel, oamenii mei și cu mine sîntem aici într-o misiune legată de armele speciale. Nu avem echipament pentru controlul mulțimilor și nici o autorizare...

— Aveți armele voastre personale.

Samsonov clătină din cap, zîmbind în ciuda lui însuși.

— Dar nu avem gloanțe. Sînt singurul care are muniție. Cinci încărcătoare pentru pistol.

— Nu contează. Ne pierdem timpul.

— Tovarășe colonel, oamenii mei nu au nici măcar căști.

— O să li se dea de toate.

— Fără autoritatea...

Pe colonel îl lăsară nervii. Nu încercă să urmeze cursul normal, să strige la ofițerul de rang inferior să se supună. În loc de așa ceva, scoase o scrisoare mînjită de transpirație cu o mînă care se zgîlțîia, de parcă tremura de frig în Arctica.

Samsonov citi documentul la farurile mașinii de comandament. Era un decret asupra stării de urgență semnat de comandantul militar al districtului. Bazat pe o directivă de la Moscova, el îl autoriza pe purtător să contramandeze toate celelalte ordine și să dirijeze toate unitățile militare și paramilitare sosite în scopul controlării tulburărilor publice din împrejurimile Tașkentului.

Autoritatea era clară. Dar lui Samsonov nu-i plăcea cîtuși de puțin. Fără căști de protecție, scuturi, bastoane... tot ce putea face era să monteze un spectacol. Și lui Samsonov nu-i plăceau spectacolele de acest fel.

— Tovarășe colonel, sper că vă dați seama de limitele unei asemenea unități. Și fără echipamentul cuv...

— N-avem timp, repetă colonelul. Ai citit scrisoarea. Nu e timp. Urcă-ți oamenii în vehicule.

Încărcați cu tot echipamentul, oamenii trebuiră să se înghesuie cu putere ca să poată urca în cele două autobuze de oraș. Samsonov îl puse pe locotenentul Bednîi la comanda vehiculului din spate, desemnă un sergent major comandant al autobuzului din față, apoi urcă în spatele mașinii de comandament a colonelului.

— *Dă drumul la radio, dă drumul la radio*, ceru colonelul. Micul convoi se puse în mișcare, gonind pe lîngă șirul de avioane, pe lîngă gardienii cu armele automate încărcate.

Primele transmisiuni radio pe care le ascultă aproape îi provocară panică lui Samsonov. Vocile erau speriate, cereau ajutor. Dar curînd urechile sale se scuturară de praful din timp de pace și putură străpunge teama pentru a ajunge la evenimentele pe care vocile încercau să le descrie. Era evident că pe străzi se aflau mari mulțimi. Dar, de asemenea, suna ca și cum gloata sau nu-și cunoștea puterea, sau nu avea intenții efectiv amenințătoare. Trupele nu erau angajate în violențe efective. Ele se simțeau, pur și simplu, copleșite de imensitatea numărului de oameni din fața lor. Mulțimile se deplasau încotro voiau, iar forțele de securitate dădeau înapoi oricînd părea că ar putea fi amenințate cu adevărat. Iar și iar, o voce mai calmă, mai în vîrstă dirija unitățile să se retragă și să se regrupeze la o altă intersecție sau clădire publică.

— De cît timp se întîmplă asta ? întrebă Samsonov, aplecîndu-se înainte ca să vorbească peste epoleții colonelului.

— Doar de azi. De azi dimineață. Au fost înainte cîteva demonstrații mai mici. Dar nimic de genul ăsta. Azi toți au înnebunit.

N-au înnebunit încă, gîndi Samsonov. Amărîtul nu știe ce înseamnă să fii nebun. Cînd omul în zdrențe ajunge în întuneric în poziția ta, cînd intră între ai tăi și nu poți nici măcar să tragi, pentru că cel mai bun prieten al tău e prins în capcană în spatele inamicului — atunci începe să devină o nebunie. Cînd pușca devine măciucă și bei ultima răsuflare uimită a omului pe care-l ciomăgești pînă-l omori... asta-i nebunie. Cînd îi bați pe oameni, transformîndu-i într-o masă sîngerîndă, cu o piesă de armament menită să țină la distanță omorul și moartea, cînd, de spaimă, cineva dintr-o parte sau alta azvîrle o grenadă în mijlocul prietenilor și dușmanilor deopotrivă, cînd oamenii pe care i-ai omorît sau ți-au omorît frații și-au lăsat urmele pe toată uniforma, pe brațele dezgolite, sfîșiate, pe degete. Asta-i nebunie. Cînd te uiți îngrozit

la sîngele care-ți udă uniforma, cînd te gîndești, într-o clipă fulgerătoare de animalică teamă, că poate mori — chiar înainte să-ți dai seama că sîngele aparține victimelor tale. *Asta-i* nebunie. Ca atunci cînd înnebunise cîteva clipe, dezbrăcîndu-se gol în toiul nopții, în aerul rece de munte, ca să-și controleze pielea albă cu lanterna, convins că atît de mult sînge putea însemna doar că și el fusese atins de oțel sau plumb, sau piatră ascuțită. Cînd nu mai aveai de ales decît să-ți porți uniforma plină de sînge zile la rînd, un ospăț pentru muște...

— Ce-i cu toate astea ? întrebă Samsonov calm. De ce demonstrează ?

— O, un ticălos smolit a fost omorît. Un gangster. Localnicii cred că a făcut-o KGB-ul — și cine știe ? Poate ei au făcut-o. Oricum, localnicii se comportă de parcă le-am fi omorît tatăl. Colonelul își așeză iar chipiul enorm pe ceafă. Pur și simplu, nu-i poți înțelege pe oamenii ăștia. După toți anii ăștia...

Colonelul se uită în podea cu un gest care spunea că aceasta era ultima sa misiune, că după asta pleca acasă și dădea dracului toate avantajele pierdute.

— Și ce vreți, întrebă Samsonov, să facă oamenii mei ?

— Veți fi încartiruiți la clubul ofițerilor din oraș. În partea de est a zonei centrale. În partea *rusească*. Trebuie să nu lăsăm gloata să înceapă un gen de pogrom.

— Dar, care, exact, sînt parametrii misiunii ? Sîntem autorizați să folosim forța ? Care sînt regulile angajării luptei ? Ni se va da muniție ?

Colonelul flutură o mînă spre tabloul de bord.

— O să fie clar totul. Nu-ți face griji. Veți primi de toate.

— Oamenii mei trebuie să mănînce. Au nevoie de apă proaspătă.

— Vi se vor da de toate.

Samsonov știa că nu e adevărat. Dar știa și că colonelul era convins. Totul era așa de cunoscut. Ofițerul, confruntat cu o situație pe care nu o putea nici înțelege, nici controla, era convins că sistemul mai mare avea să aranjeze cumva to-

tul. Sistemul avea să aibă grijă de toate, ca întotdeauna. Apoi te trezeai azvîrlit în întuneric dintr-un elicopter într-o zonă greșită de aterizare, cu jumătate din oameni pierduți în întuneric și inamicul trezindu-se mîrîind și flămînd împrejurul tău.

Străzile Tașkentului se zoreau să treacă pe alături, străjuite de clădiri severe de locuințe, înălțate în primul deceniu de după cutremur. În acest cartier totul era liniștit. Era greu de crezut că orașul acesta se afla în stare de necesitate.

— Tovarășe colonel, vă rog. Ascultați-mă. Ne vom face datoria. Dar trebuie să ne ajutați. Cel mai bun lucru ar fi echipamentul de luptă contra rebeliunilor. Dacă asta e o cerere nerealistă, cel puțin dați-mi ceva muniție ca să o pot distribui subofițerilor. În caz că lucrurile scapă într-adevăr din mînă. Și oamenii mei trebuie să primească ceva de mîncat și de băut.

Colonelul nu mișcă din cap. Cozorocul chipiului indica drept înainte, de parcă ar fi fost la paradă.

— O să fac tot ce pot, spuse pe un ton care-l lăsă pe Samsonov cu totul deznădăjduit.

Convoiul grăbi prin zona verde artificială a orașului, unde foioasele de zonă temperată mascau felinarele, dovedind că locul acesta nu era, la urma urmelor, atît de diferit de Novgorod sau Suzdal. Un hotel modern, luminat puternic se înălță brusc pe partea dreaptă, apoi vehiculele virară spre stînga în jurul unui mic parc, făcînd o întoarcere lungă și înceată, și traseră la bordura din fața unei clădiri de două etaje care supraviețuise cutremurului.

— Acesta este clubul ofițerilor, spuse colonelul. Trebuie să închideți strada asta și bulevardul de cealaltă parte a parcului. Gesticulă în depărtare.

— Tovarășe colonel, nu avem radiouri. Nu pot coordona acțiunile unității pe distanța asta.

— Nu contează. Totul o să fie bine.

Samsonov avu sentimentul că colonelul era nerăbdător să plece din nou. Să se amăgească cu mișcarea, cu iluzia că face ceva cu noimă.

— Hotelul de-acolo din spate, spuse Samsonov. E pentru străini. Nu-i așa ?

Colonelul încuviință, apoi se aplecă înainte ca să-l lase pe Samsonov să iasă. Dar Samsonov nu era încă gata.

— Deci misiunea noastră reală este să ținem mulțimea la distanță de hotel. La distanță de turiștii și oamenii de afaceri străini. De aceea ne postați aici.

— Nu putem avea un scandal, spuse colonelul nerăbdător, iritat. Nu putem avea un scandal internațional, nu-i așa ? Sigur că nu vrem să se apropie de hotel. Sigur că nu.

— Și ce fel de securitate aveți la celălalt hotel mare ? întrebă Samsonov amintindu-și orașul. Cel pentru oamenii noștri ?

— Nu putem fi peste tot. Facem tot ce putem.

Era perfect. Samsonov înțelese logica. Dar nu putea să nu se întrebe de ce, chiar și acum, chiar și după toate schimbările, un ofițer din generația colonelului nu putea, pur și simplu, să vorbească sincer și clar. Auzise o dată că Afganistanului i se spunea „Războiul Minciunilor Oficiale". Dar nu era întru totul adevărat. Pentru el, acesta fusese „Războiul Minciunilor Ofițerilor". Despre succese și eșecuri, despre victime, fapte de vitejie și lașitate, despre piața neagră, boli și misiunea însăși.

Samsonov se strecură afară din spatele colonelului. Omul mai vîrstnic nici măcar nu ieșise din mașină ca să-i fie mai ușor pasagerului său. Voia să plece.

Îndată ce urechile lui Samsonov ajunseră în noaptea de dincolo de cadrul mașinii, zgomotul mulțimii îndepărtate înghiți zgomotul gîfîit al motorului. Da. Într-adevăr. Zeci de mii.

Alt război, se gîndi în sine. Alt război.

Dar nu era deloc sigur de asta. Colonelul trase de ușă ca s-o închidă bine. Dar Samsonov mai ținu strîns o clipă portiera.

— Muniția, spuse el, sperînd totuși. Vă rog să ne trimiteți ceva muniție.

— Desigur.

Samsonov dădu drumul portierei. Cîteva secunde mai tîrziu, colonelul era plecat, dispărînd în întuneric, fără să aștepte ca autobuzele să descarce oamenii și să-l urmeze.

Samsonov începu să latre ordine. Era hotărît să stăpînească atenția oamenilor înainte ca zgomotul mulțimii să ajungă la ei. Era important să se mențină controlul, să-i țină strîns în pumn.

— Jos din autobuze, strigă el. Adunarea pe plutoane. *Dați-i drumul.* Sergenții la mine. *Dați-i drumul.*

Avînd platfus, locotenentul Bednîi sări șontîc din autobuzul din spate.

— Ce e ? Ce se întîmplă ? întrebă el.

Arăta tînăr, prea slab și caraghios cu bereta neagră care nu voia să-i șadă cum trebuie pe cap.

— O să fie foarte simplu, minți Samsonov. Am primit o misiune ușoară. Să strîngem subofițerii și am să le dau instrucțiuni în același timp.

Îndată ce-i strînse pe toți șefii subordonați, Samsonov se uită un moment pe fața lor. Zgomotul mulțimii era uriaș, chiar de la distanța de un kilometru sau mai mult. Era, într-adevăr, ceva înspăimîntător. Trezea temerile cele mai primitive. Se întreba cum suna în urechile acestor băieți, care nu cu mult înainte făcuseră pe cocoșii la colț de stradă, bătăuși și mardeiași. Poate cîteva dintre fețele astea îl așteptaseră în noaptea aceea în holul întunecat al cazărmii. Cît de tari se simțeau acum ?

Fețele arătau reacții net diferite. Unii erau înspăimîntați, pînă la o paloare agravată de luciul felinarelor. Alții își îngustau ochii în timp ce se aplecau înainte ca să audă, așteptîndu-se la un nou gen de aventuri captivante. Cîțiva erau doar epuizați, înfățișînd oboseala deosebită ce-i cuprindea pe tinerii care erau încă în parte copii, voind să-i lase pe ceilalți să tragă de ei să-i trezească.

Samsonov explică ce părea să se întîmple pe străzile orașului și rolul pe care urmau să-l joace. Restul trebui improvizat :

— Ascultați-mă. Iată regulile. Nimeni nu trebuie să facă nimic pentru a și-i face dușmani pe cei din mulțime — *dacă*

ajungem efectiv în contact cu ei. Nimeni nu trebuie să se ia de ei sau să permită să înceapă un dialog între noi și ei. Nu rostiți nici măcar o silabă la adresa lor. Fiți disciplinați. Violența trebuie folosită numai în autoapărare. Vorbesc serios. Nu-i nici o joacă. Samsonov trecu cu privirea de la o față la alta, purtînd masca pe care și-o alcătuise în Afganistan.

— Amintiți-vă instrucția. Și aveți grijă ca cel puțin jumătate din oameni să se odihnească de fiecare dată cînd e liniște pe aici. Primul pluton, cu o grupă din al treilea, va face de gardă în parc cu locotenentul Bednîi. Al doilea pluton și restul din al treilea rămîn aici cu mine. Misiunea este de a descuraja mulțimea să treacă în spatele parcului și să intre în vecinătatea hotelului de acolo. Aceasta *nu* este, totuși, o misiune de luptă pînă la ultimul om. Sîntem un factor de descurajare. Asta-i tot. Nu putem împiedica douăzeci sau treizeci de mii de oameni să meargă unde vor.

— Mai ales fără gloanțe, spuse un caporal. Față arțăgoasă cu cicatrice și acnee. Dinți stricați. Fără viitor. Samsonov fu cît pe ce să se răstească la el, dar se stăpîni la timp. În fond, băiatul avea dreptate.

— Mă ocup de problema gloanțelor, spuse Samsonov. Dar asta se potrivește ca nuca în perete. Nu o să ne împușcăm proprii noștri oameni.

Spera să simtă într-adevăr în felul acesta. În inimă încă se temea de efectele tîrzii ale Afganistanului. Ura față de pielea maronie. Teama irațională. Iar acum, aceasta. Simțea că Vera îl schimbase, îl îmblînzise, îl salvase. Dar nu putea fi sigur. Poate era mai bine fără gloanțe, la urma urmelor.

— Ceva șansă de haleală, tovarășe comandant ? întrebă un alt subofițer.

— Mă ocup și de asta. Acum, întoarceți-vă la oamenii voștri și pregătiți-i. Locotenet Bednîi, trebuie să vorbesc ceva mai mult cu dumneata.

Grupul de sergenți se dispersă cu suficientă vioiciune și simț al scopului pentru a-l satisface pe Samsonov, dar acesta renunțase să se mai aștepte la miracole. Se întoarse spre Bednîi care își înghițea un căscat.

— Obosit, Kolea ? întreba Samsonov. Sau și puțin speriat ?

Bednîi se uită la el în întunericul întrerupt, neștiind care ar fi răspunsul potrivit.

— Vei fi singur acolo. Dar ești pregătit pentru treaba asta. Samsonov mințea. Ține-i pe oameni sub control și nu-i lăsa să facă vreo prostie. Nu-l scăpa din ochi pe Kordalaev. Crede că se poate lua cu pumnii goi de lumea întreagă.

Bednîi părea confuz. Obosit. Și da, speriat. Gura îi atîrna deschisă și bătea cu vîrful cizmei în caldarîm, de parcă ar fi vrut să urineze.

— Tovarăşe comandant, ce pot face, de fapt ? Vreau să zic, sîntem doar o mînă de oameni. Dacă vin, într-adevăr, pe aici ? Ce putem face ?

Samsonov se uită la bărbatul mai tînăr. Bednîi era din aceia care n-ar fi scos-o niciodată la capăt în Afganistan, din aceia care ar fi înghețat în momentul adevărului, strîngînd cu degetele înghețate de ferestruică în timp ce transportorul se înfunda în defileul muntelui.

— Nu prea mult, spuse Samsonov.

La Moscova, bătea vîntul, iar norii filtrau razele lunii în timp ce goneau să plouă altundeva. Străzile erau pustii, parcurile și mai pustii. Nu mai era sigur să te plimbi noaptea.

Colonelul Leskov nu acționă pe furiș. El nu se uită peste umăr și nici nu făcu un arabesc de ocolișuri pe străzi. Merse riguros și direct, cu sacoșa la vedere sub braț.

În parc, bältoacele de la ploaia de după-amiază oglindeau strălucirea vreunui felinar nespart. Veverițele țîșneau peste potecă, dar nu se arătau forme omenești. Nici măcar o pereche de îndrăgostiți nebuni. Nici măcar un bețiv solitar. Dens și întunecat de primăvară, parcul încă se ținea de o senzație de moarte, de parcă era încă iarnă și toată verdeața era o garnitură de butaforie sofisticată, de parcă frunzele care se ridicau în vînt fuseseră lipite de ramuri pentru un congres al Partidului.

Persoana de legătură aștepta într-un loc desemnat, cu umerii puțin lăsați, cu mîinile înfundate în buzunarele im-

permeabilului. Nu dădu nici un semn că ar fi văzut apropierea lui Leskov.

Inima lui Leskov bătea nebunește. Sperase în parte ca omul să nu se arate.

Havuzul era părăginit de ani de zile. Era jumătate umplut cu apă de ploaie. Celălalt om se uita în el, de parcă străpungea cu privirea un glob de cristal.

Leskov păși alături de el și așteptă.

— Colonel Leskov ?

— Da.

— Vorbim în rusă ? Sau în engleză ?

— N-are importanță.

Bărbatul încuviință și oftă.

— Bine. Atunci să încercăm în engleză. Ce vrei ?

— Am ceva pentru dumneavoastră.

Expresia omului nu se schimbă. Întinse un deget spre havuz, ca și cum ar fi vrut să agite apa. Apoi se răzgîndi și își băgă mîna înapoi în buzunar.

— Ce ? întrebă el.

— Însemnări. Am însemnări de la un interogatoriu pe care l-am făcut. Cu un individ pe nume Talala.

Sprîncenele omului se ridicară. Americanii nu erau niciodată pricepuți în a-și ascunde interesul.

— *Ali* Talala ? Deputatul poporului și gangsterul poporului ?

— Da. Răposatul Ali Talala, cum ați spune voi.

Americanul scoase un șuierat.

— Doamne, sigur că ai avut mult de lucru cu tipul. Cine l-a omorît, de fapt ?

— Nu știu. Zău. Desigur, cineva în slujba celor din Asia Centrală. Dar n-are importanță.

— Și vrei să-mi dai documentele interogatoriului ? Așa, pur și simplu ?

— Da. Veți găsi multe nume. Unele dintre ele trebuie să fie o surpriză pentru voi. E foarte multă corupție.

Omul își scoase mîinile din buzunare, gata să înșface pachetul și s-o ia la fugă. Dar spuse numai :

— Faci asta doar din bunătatea inimii dumitale, da ? Și fiecare cuvînt va fi literă de evanghelie și așa mai departe ?

— Nu știu dacă fiecare cuvînt este adevărat. Știu numai ce mi-a apus Talala.

Americanul se îndepărtă, cercetînd cealaltă latură a havuzului. Era o noapte neagră, o noapte în care oamenii cinstiți stăteau acasă în spatele ușilor închise.

Brusc, americanul se întoarse ca să-l privească în ochi.

— Foarte bine, colonele. Ce-i asta, deci ? O înscenare ? Eu iau pachetul și apoi gealații dumitale sar din tufișuri ? Credeam că ați trecut de toate astea.

— Nu e nimic fals în ce-ți ofer. Și ești protejat cu imunitatea de diplomat.

— Asta știe toată lumea.

— De aceea am luat legătura personal cu dumneata. Așa că n-ai de ce să te temi. Mulți dintre oamenii voștri din afara ambasadei nu sînt deștepți. Cei fără imunitate deplină. Nu sînt prudenți.

— Perfect. Din bunătatea inimii dumitale, îmi dai informații senzaționale despre corupția de la Kremlin sau din altă parte. Trebuie să cred așa ceva ?

— De la Kremlin. Și de altundeva. Dar nu e din bunătatea inimii mele.

— Atunci de ce ?

Fu rîndul lui Leskov să se uite în apa întunecată.

— Nu te pricepi să primești un cadou. Nu ești un om îndatoritor. Dar îți spun, cît mă pricep mai bine. O fac pentru că mi-am pierdut credința. Am crezut că sînt un om care poate face bine, care poate face schimbări în mai bine. Dar constat că sînt un prost. Am fost un prost toată viața. Și nu e ușor să vezi așa ceva. Leskov apucă pachetul de la subsuoară și-și strînse degetele în spate. Să nu le lase să tremure. Tot ce am încercat să fac a fost... cum se spune în engleză *șutka ?*

— O glumă.

— Da. O glumă. Și vezi, nu mai pot să port pe umeri necinstea. Devine prea grea pentru mine. Așa că vreau să iei

asta. Leskov își desfăcu degetele și întinse impulsiv pachetul. Cînd l-ai terminat, sper să-l dai ziariștilor și celor de la postul de radio din München. Ca să se dea, în sfîrșit, în vileag faptele. Vreau ca poporul meu să cunoască cine îi minte. Vreau ca țara mea să știe cine o murdărește.

Americanul luă pachetul cu amîndouă mîinile, apoi îl vîrî repede în impermeabil. Făcea o umflătură mare. Dar avea să fie în regulă. Nu-i urmărea nimeni. Doar criminalii erau pe afară în noaptea asta. Și ei căutau altceva.

— Ascultă, spuse americanul, dacă nu vrei să mă tragi pe sfoară... dacă e ceva serios — și o să ne putem da seama — îți rămînem îndatorați. Spune ce vrei, colonele. Bani ? Ușor. În dolari. Sau dacă vrei să dezertezi, te scoatem noi.

— Nu vreau să dezertez. Aici e țara mea.

— Atunci, ne mai poți ajuta puțin. Americanul adăugă iute : Ca să-ți ajuți țara.

— Nu sînt spion. Și nici nu vreau să devin.

— O, pentru numele lui Dumnezeu, nici vorbă de spionaj. Vorbim despre un simplu schimb de informații. Știi, în spiritul glasnostului și așa mai departe.

Leskov ridică mîna.

— Te rog. Nu sînt așa prost. Cel puțin, în privința asta. N-o să spionez pentru voi. Vă fac, o dată, cadoul ăsta. Dar am un serviciu pe care vreau să vi-l cer. *Dacă* găsiți că materialul merită să fie citit.

— Orice. Îți dau tot ce vrei.

— E o chestiune care înseamnă mult pentru mine personal. E o chestiune care mie mi-e imposibilă, dar cred că o să fie ceva simplu pentru voi.

Americanul zîmbi.

— Dacă chestia asta face ceva, poți spune cît costă.

Leskov privi fix apa neagră. Vîntul făcea mici valuri pe suprafața ei.

— N-o să coste așa de mult, spuse el trist.

Nouă oameni ședeau în cerc pe un așternut de covoare. În fața lor se aflau tăvi de alamă scînteietoare din atelierele Buharei, încărcate cu struguri, smochine, curmale, dulciuri

învelite în hîrtie şi pahare de ceai. Oamenii şedeau sub cerul artificial al unui vast candelabru ceh — o amintire de pe vremea de glorie a lui Raşidov, cînd imperiul sovietic avea ordinea cuvenită. Oamenii erau îmbrăcaţi, fără excepţie, în costume de modă occidentală. Dar şedeau cu picioarele încrucişate fără pantofi şi purtau mici tichii pătrate cusute cu argint şi aur. Aceştia erau cei nouă oameni puternici din Uzbekistan. Toţi erau demnitari ai Partidului Comunist, deşi titulatura nu corespundea totdeauna puterii lor efective. Nu erau oameni tineri, iar oboseala ceasului de dinaintea zorilor se arăta pe faţa lor, se auzea în încetineala improvizată a vorbelor şi suna în hîrşîiala vocii, de parcă le intraseră în gîtlej nisipurile Deşertului Negru.

Un servitor umplu din nou paharele de ceai în tăcere şi dispăru. Un om care fusese odată deosebit de frumos ridică privirile de pe un şarpe de hîrtie de calculator care i se încolăcea în jurul genunchilor.

— Moscova, spuse el, a acceptat toate recomandările noastre. Apoi surîse.

— *Toate* ? întrebă un altul neîncrezător.

— Absolut toate.

Se văzură alte zîmbete, cu murmure de aprobare.

— E greu de crezut, spuse unul brusc, că au ajuns atît de slabi.

Bărbatul cu imprimatele calculatorului încuviinţă din cap.

— Dar aşa este. Şi teama lor este de înţeles. Nu pot controla Caucazul. Sau Balticele. Se roagă să rămînă linişte în Asia Centrală. Ca bumbacul să fie livrat la timp. Ca aici, cel puţin, pasivitatea să prevaleze.

— Da, spuse o voce cu amărăciune. Bumbacul.

— Toate la timpul lor, spuse rîzînd bărbatul odinioară chipeş. E un joc isteţ. Ruşii văd clar ce-am făcut, dar nu o pot spune cu glas tare. Iluzia unităţii trebuie păstrată cu orice preţ. Ei ştiu că au fost înşelaţi, dar rusul preferă să acopere adevărul cînd adevărul îi tulbură odihna. Aşa că avem o înţelegere. Să menţinem vie impresia unei răscoale spontane.

Fusese întotdeauna un om mîndru, dar acum se uita la colegii săi cu o încredere la fel de nouă pe cît de deplină.

— Sîntem într-o poziție bună. Și acum, pentru prima dată, au idee cîtă nevoie au de noi. Ori de cîte ori celelalte republici se agită și se răscoală, noi vom profita din aceasta.

— Și chiar o să-i recheme pe toți funcționarii lor slavi ?

— Toți cei importanți. Toți cei care ar putea avea influență.

— Și vor opri această... această intervenție ?

— Vom controla din nou anchetele privind activitățile criminale. Și conturile guvernului nostru propriu. Va fi cum era înainte.

— Și Moscova va opri campania...

Bărbatul odinioară chipeș cu hîrtia calculatorului ridică mîna.

— Toată. Ne-au satisfăcut toate cerințele. Demonstrațiile le-au arătat că nu sînt în măsură să controleze situația. Oamenii vor răspunde numai în fața propriilor lor conducători, nu a celor impuși de Moscova. Mîine, le vom da slavilor mai multe dovezi ale acestui adevăr. Demonstrațiile vor înceta. Am prevenit Moscova că ne vom alătura poporului și că îi va costa teribil de mult, dacă vor încerca să conteste vreuna din înțelegerile noastre.

— Crezi că poți avea încredere în ruși ? Știind că i-am dus de nas ?

— Sigur că nu. Dar pentru moment, ei văd că interesele noastre coincid. Să-și curețe propria lor casă înainte să vină aici cu măturile.

— Demonstrațiile se vor sfîrși deci azi ?

— La răsăritul soarelui.

Unul dintre bărbați, un ștab de partid dintr-o regiune mărginașă, nu zîmbise încă. Cu o expresie de îngrijorare prost ascunsă, rosti :

— V-am spus cum e în raionul meu. Fundamentaliștii sînt puternici. Demonstrațiile din Karambul au devenit violente. Oamenii au auzit de planul rușilor de a elimina focoasele nucleare din dispozitivul local de depozitare. Au fost

tulburări. Și nu pot, pur și simplu, să le pun capăt. Mi-e teamă că oamenii nu vor asculta.

Bărbatul cu imprimatele rămase o clipă pe gînduri.

— Dar agitatorii locali au cerut eliminarea armelor nucleare și închiderea pentru luni de zile a zonei de depozitare. Acesta a fost scopul lor.

Șeful raional ridică din umeri.

— Da. Dar acum ei văd în toate astea o activitate de diversiune. Înțelegeți cum lucrează mintea omului de rînd...

— Da. Ei bine, poate încercăm să o întoarcem în avantajul nostru. Bărbatul cu imprimatele zîmbi iar, uimit de prostia rușilor. Personal, nu-mi pare deloc rău să văd eliminate armele nucleare. Putem prezenta asta poporului ca fiind propria noastră inițiativă, ca stabilirea în regiune a unei zone libere de arme nucleare. E în pas cu vremea. Dar vor fi mai greu de exploatat tulburările. Nu se mai potrivește cu planul nostru.

— Poate, spuse unul dintre cei mai bătrîni, ar trebui să lăsăm, pur și simplu, ca piesa să-și urmeze cursul în Karambul. Ne vom arăta puterea curățînd străzile din orașele principale cu o singură vorbă. Dar eliminarea armelor nucleare — aceasta a fost o altă acțiune unilaterală din partea Moscovei. Poate că ar trebui să-i lăsăm să vadă ce se întîmplă cînd nu sîntem consultați, cînd nu se caută aprobarea noastră. Și poate că situația din Karambul nu va ajunge la nimic. Slavii trimit multe trupe, după cîte înțeleg : unități de KGB, forțe ale Ministerului de Interne. Poate demonstrația de forță va funcționa. Dar, dacă se va vărsa sînge la Karambul, acesta va fi doar pe mîinile rușilor. De fapt, cred că ar trebui să-i prevenim că, datorită folosirii mîinii forte, *noi* nu putem controla *această* situație particulară. Karambulul să le fie o ultimă lecție.

Oamenii din cerc se foiră și murmurară aprobator.

— Sfaturile bune, spuse bărbatul odinioară chipeș, vin totdeauna de pe buzele celor în vîrstă.

Bărbatul mai bătrîn zîmbi mulțumit și spuse :

— Și acum o să-mi spuneți că sînt bătrîn și trebuie să mă retrag. Voi tinerii ați învățat atît de bine să flatați și să ucideți.

Căpetenia căpeteniilor zîmbi drept răspuns.

— Toți știm că vîrsta nu ți-a slăbit puterile, hoț de neveste.

Căpetenia din raionul Karambul fu vizibil ușurat. El nu avea să suporte responsabilitatea, dacă lucrurile scăpau de sub control.

— Deci, spuse șeful, lăsînd imprimatele să cadă pe covor, asta-i. Am cîștigat.

— Deocamdată.

— Doar deșertul este veșnic. Rușii au învățat lecția. Și o să-i învățăm din nou cînd va cere momentul.

Un bărbat mic, cu trăsături fine, oftă.

— Și Talala este eliminat.

Șeful își slăbi zîmbetul, coborîndu-și sprîncenele negre.

— Da. A încălcat regulile. O tragedie a mîndriei, a prea marii vanități, a prea marii ambiții. Se întoarse spre cel care ședea lîngă el. S-a comandat placa funerară ?

— Va fi un mormînt frumos, spuse vecinul. Poporul nu-l va uita pe martirul Ali Talala.

Bărbatul odinioară chipeș căzu pe gînduri.

— Fratele nostru era din aluatul din care erau plămădiți cuceritorii care coborau călare din munții deșertului pentru a cuceri lumea. Dar el nu a putut vedea că stelele nu se aliniaseră pentru asemenea fapte în timpurile noastre. Cunoaștem și epocile în care am trăit între imperii străine, cînd bătălia se dădea pentru fiecare fărîmă posibilă de libertate sub scutul unei puteri mai mari. A trebuit să ne mulțumim cu zilele în care am învățat să ne bucurăm de larghețea cuceritorilor părinților noștri. A trebuit să învățăm arta așteptării...

— Și omul se întreabă, spuse unul dintre membrii cei mai tineri ai cercului, cît timp trebuie să așteptăm de data aceasta. Sînt ceasuri cînd am senzația că sîntem puși pe muchie de cuțit între Moscova și niște nebuni.

— Apropo de nebuni, spuse șeful șefilor, mai sînt cîteva fire destrămate din covor. Ali Talala, fie ca sufletul lui să-și găsească în moarte pacea pe care n-a cunoscut-o niciodată în viață, a fost doar cel mai evident, cel mai apropiat dintre aceste fire.

— Gogandaev ?

Șeful sorbi din ceaiul răcit, stropind o picătură pe foile de la computer.

— Un om rău. Un om în care nici unul dintre noi nu ar putea avea vreodată încredere. Și un om care și-a împlinit scopul.

— Cît de curînd ?

— Cînd e momentul nimerit.

— Și Ersari ?

Șeful clătină din cap.

— Prea puternic. Prea util. Și, în fine, Ersari este un om cu care poți face un tîrg. În orice caz, mă tem de cine ar putea să-i ia locul. Se uită la ceas. O altă dimineață.

— O să încep să dau de știre, spuse unul dintre cei de la celălalt capăt al cercului. Demonstrațiile vor dispărea ca un vis cînd te trezești.

Șeful încuviință. Apoi se întoarse iute spre șeful raional din Karambul. Era mișcarea unui om care nu-și permitea să fie obosit. Cu o voce clară, aspră, care telegrafia un avertisment pentru viitor, spuse :

— Dar *nu* în Karambul. Rîul să-și găsească propriul drum spre mare. Dacă cei din Karambul au decis să omoare un rus, doi, ca lecție, n-am putea să-i învinovățim.

Încordîndu-se, șeful raional întrebă :

— Să ajut să-i îndrumăm pe oameni ?

— *Nu*. Nu trebuie să faci nimic. Apoi șeful zîmbi. În fond, va fi ceva minor, un ultim ecou. Karambulul este de mică importanță. Și va fi instructiv să vedem cum vor face față situației rușii.

Samsonov simți lipsa somnului ca pe o greutate fizică, de parcă toate buzunarele uniformei și cizmele îi fuseseră umplute cu nisip umed, încetinindu-i pașii și trăgîndu-l veșnic

înapoi. Era un simțămînt cunoscut, amintit din zilele și nopțile cînd să îți închizi ochii însemna moartea. Putea face față. Putea sta mult timp treaz, dacă trebuia. Adevăratul zbucium era să-ți păstrezi clară mintea, să iei hotărîri corecte chiar și cînd corpul te abandona încet. Se silise să stea treaz în munți mult mai ucigători decît aceste prăpăstii de oțel și beton care străjuiau bulevardele Tașkentului. Putuse s-o facă. Dar tinerii de sub comanda sa erau altceva.

Fără ca electricitatea responsabilității să treacă prin sinapse ca un șoc, trupele sale aveau nevoie de odihnă pentru a funcționa. Alcătuise un sistem de rotație în care fiecare grupă făcea un schimb de două ore de gardă, în timp ce celelalte grupe din fiecare pluton dormeau cît puteau de bine pe porticul clubului ofițerilor sau în umbra parcului din apropiere. Din poziția pe care o alesese de la joncțiunea bulevardelor și străzilor, Samsonov putea vedea grupurile informe de corpuri de sub pereții pastelați ai clubului ofițerilor. Nu putu să nu se gîndească că arătau ca niște cadavre.

Își porunci să nu se gîndească în felul acesta. Refuzînd să se gîndească acum prea mult la trecut, la războiul în care pierduse din suflet ceva de neînlocuit. Pentru a se liniști, merse spre grupurile de băieți adormiți, consolîndu-se cu gemetele și sforăitul lor din vis, cu acele mici mișcări ale respirației sănătoase pe care le regăseau, în fine, în întuneric. Își promise că-i va ține în viață pe fiecare dintre băieții aceștia, chiar exagerîndu-le nevinovăția în timp ce ei dormeau. Chiar și cei mai răi dintre bătăuși și mardeiași stăteau întinși într-o dezordine vulnerabilă. Totdeauna îl impresionase faptul că, în ultimă instanță, fiecare om era atît de slab și de mic.

Cu gloata era altă treabă. Chiar și acum, în orele moarte ale dimineții, fiara colectivă mîrîia în depărtare. Zgomotul nu era așa de mare, izbucnirile nu veneau așa de regulat, dar era evident că cîteva mii de demonstranți rămîneau active. Samsonov înțelese din asta că cineva, o anumită putere, ținea mulțimea ferm sub control. În afara cazului în care jaful făcea ravagii, demonstrațiile se dispersau de obicei în orele dintre miezul nopții și zori, înfrînte de nevoile biologice. Izbucnirile continue ale zgomotului vocilor toceau nervii,

dar rațiunea lui Samsonov îi spuse că probabil era mai bine așa. Dacă cineva controla gloata, era mai puțin probabil ca situația să iasă de sub control. Avu o jumătate de oră foarte proastă după ce o împușcătură singuratică răsună de pe strada alăturată. Dar nu se mai întîmplă nimic și el hotărî că era probabil doar vreun soldat tînăr nervos sau stîngaci dintr-o unitate învecinată.

Rătăci de la o sentinelă cu ochii bleojdiți la cealaltă, trecînd adesea fără să vorbească, mulțumindu-se să se arate oamenilor și să-i țină treji prin mișcare. În aer era acum un frig fals, proaspăt, și el aducea parfumul dulce al florilor din parc. Se gîndi la Vera. Cu copilul care înflorea în pîntecele ei. Ce fel de lume îi putea oferi el acestui copil ? Ce fel de viață ?

Fusese atît de preocupat de soarta națiunilor, de viitorul patriei sale. Acum i se părea că fusese foarte naiv. În final, tot ce putea face un om era să trăiască pentru o inimă vie care dormea și se trezea alături de el și pentru ființele fragile care se desprindeau din pîntecele ei. Și poate că omul nu putea interveni nici în asta prea mult. Dar putea spera.

Două vehicule militare goniră în josul străzii, nedînd nici o atenție șirului subțire de pichete al lui Samsonov, dispărînd cu fornăituri de gaze de eșapament și lumina farurilor care se topea. Samsonov decise că era timpul să mai verifice o dată detașamentul lui Bednîi. Măcar pentru a se asigura că era încă cineva treaz acolo.

Îi explică sergentului major de serviciu unde mergea, încercînd să-i dea băiatului încredere, o dată cu instrucțiunile clare. Dar vedea că sergentul nu voia ca el să plece, că băiatului, care era unul de felul celor țanțoși, impetuoși, îi era acum frică. Samsonov nu-l disprețui pentru asta pe sergent. Știa prea bine cum te puteai simți. Înghesuit într-un avion, apoi îmbrîncit într-un loc străin în mijlocul nopții. Stînd de gardă la un obiectiv vag, cu o pușcă goală și fără hrană sau apă proaspătă. În timp ce *acolo*, afară în întunericul adînc, o creatură cu o mie de ochi și o mie de gheare de metal aștepta să te devoreze. Samsonov îi înțelegea bine simțămintele. Erau esența reală a vieții de soldat.

Străbătînd parcul, Samsonov se întrebă iar care dintre oamenii săi, dacă ei erau, îl surprinsese în noaptea aceea în hol. Își aminti de avertismentul lui Kuzba de a nu avea încredere în nimeni, iar parfumul florilor din Tașkent mirosea frumos, ca o otravă în alte straie.

Își șterse din minte chestiunea aceea. Era prea obosit ca să poată gîndi rațional și sănătos la asemenea lucruri. Iar acum toate erau de domeniul trecutului. Acestea — noaptea, mulțimea, istovirea și teama — îi maturizaseră pe toți, sesizînd realitatea într-un mod nou. Toți o trăiau. Samsonov știa și cum mergeau lucrurile : soldații fanfaroni care își rîdeau de ofițeri în tabără îi priveau cu implorare pe aceiași ofițeri cînd începeau să zăngăne armele, așteptînd ca aceștia să ia hotărîrile care să le salveze viața. Și Dumnezeu cu ei dacă nu aveau ofițeri cu adevărat buni.

Nu ajunsese chiar în poziția lui Bednîi, cînd instinctul îi spuse că ceva nu era cum trebuie. Cîțiva pași mai departe, începu să audă sunete nu întru totul deslușite din strada de dincolo de împrejmuirea parcului. O rupse la fugă.

Oamenii lui Bednîi nu dormeau. Stăteau strînși grămadă sub un felinar, înghesuindu-se unul într-altul, ca să vadă mai bine ce se întîmpla în mijlocul grupului.

Samsonov alergă prin porțile de fier deschise ale parcului, îndreptîndu-se spre locul acțiunii.

Cu ochi ageri, observă că nici o sentinelă nu rămăsese la datorie. Fiecare om își abandonase postul, ca să se alăture gloatei în miniatură.

Auzi vocea locotenentului Bednîi, încordată, ca de fetiță :

— Nu-i *omorîți*. Pentru numele lui Dumnezeu, nu-i *omorîți*.

Cîțiva soldați se uitau în jur, surprinși la zgomotul cizmelor lui Samsonov care venea în goană. La vederea șefului lor, se desprinseră într-o clipă din ceață, măsurîndu-l cu expresii care variau de la incertitudine la alarmă.

Era rău. Orice se întîmpla, Samsonov știa cu certitudine că era rău.

— *Îi omorîți*, striga Bednîi.

Samsonov împinse umerii soldaților care îi blocau încă drumul. Prezența sa se transmise fulgerător în pluton și mulțimea începu să se deschidă. Îmbrînci din cale ultimele corpuri.

Doi dintre oamenii săi, sergentul Kordalaev și un alt subofițer, țineau doi băieți uzbeci pe trotuar. Sergenții îi loveau cu toată puterea, bufnindu-i cu cizmele în spinare, plesnindu-le capetele. Samsonov văzu fața albă, îngrozită a lui Bednîi.

Furios, Samsonov îl îmbrînci pe Kordalaev așa de tare, încît subofițerul se poticni peste victima sa și se întinse rășchirat pe caldarîm. Aerul grohăi cînd îi ieși din plămîni. Celălalt subofițer încercă să se oprească și să se dea la o parte, dar Samsonov îl doborî și pe el.

— Ce dracu-i asta ? Ce se întîmplă ?

Cei doi băieți, poate de treisprezece sau paisprezece ani, zăceau inconștienți. Stropiți cu sînge. Doar membrele care zvîcneau și spuma roză care li se prelingea de pe buze promiteau să mai fie în viață.

Samsonov se aplecă asupra lor. Cei doi băieți se încleștaseră îngroziți unul într-altul în timp ce îi băteau cei care-i prinseseră. Erau mici și, de data asta, n-avea cîtuși de puțin importanță că aveau pielea maronie. Erau copii în suferință. Și sîngele era pe mîinile lui.

Samsonov ridică privirile, scrutînd fețele soldaților. În cele din urmă, își fixă privirea pe Kordalaev. Cu fața plină de ură, subofițerul se frecă la genunchi printr-o gaură nou-nouță din cracul pantalonilor.

— *Tu*. Ce înseamnă asta ?

Kordalaev își retrase mîna și se îndreptă. Avea sînge pe degete, dar nu băgă de seamă. Se șterse la gură cu mîna, apoi pe frunte. Gîfîia.

— Au încercat să ne iscodească. Nenorociții de teroriști.

Samsonov putu să deslușească formele corpurilor sub hainele băieților. Aveau mai multe oase rupte. Nasurile și buzele le fuseseră strivite. Cu tot sîngele și umflăturile, era imposibil de spus dacă le mai rămăseseră dinți.

— Pentru numele lui Dumnezeu, sînt doar niște copii.

— Credeam că sînt teroriști.

— Și unde le sînt armele ? Nu văd nici o bombă.

— Trebuie că le-au aruncat. Înainte de a-i prinde.

Își dădea seama că Kordalaev se îmbătase puțin de violență, că dobîndise gustul sîngelui. Samsonov spera întrucîtva ca subofițerul să facă o mișcare spre el. Știa că îl putea doborî pe sergent înainte ca alții să poată interveni.

Dar Kordalaev doar stătea acolo, cu respirația grea, cu ochii înnebuniți.

Samsonov se controlă repede.

— Locotenent Bednîi, ce s-a întîmplat ?

Bednîi arăta speriat. De parcă Samsonov putea începe să-l ia la bătaie pentru ceea ce li se făcuse băieților.

— Ei... au încercat să fugă pe lîngă noi, spuse Bednîi. Tot fugeau. Am strigat la ei să se oprească, dar ei tot fugeau. Și sergentul Kordalaev...

Bine, gîndi Samsonov, că nu au gloanțe. Pe cine dracu' păcălise el ? Spoiala lui de instrucție nu ajutase la nimic. Trupele de interne aleseseră exact recruții de care aveau nevoie : ucenici de cuțitari și huligani, băieți care nu se dădeau înapoi de la violență. Planul era să-i convertească la credință, să le exploateze mușchii. Dar nu se convertiseră. Ei nu voiau să devină soldați. Ei voiau să fie numai niște huligani, să se dea mari într-un cartier prost famat.

Iar Bednîi era pierdut. Locotenentul arăta, de parcă era gata să izbucnească în lacrimi. De jur împrejur, membrii plutonului așteptau posomorîți rezolvarea finală a confruntării. Unitatea se înăcrise ca o pisică din ghearele căreia cineva salvase pasărea prinsă. Ura dezamăgită încărca aerul. Samsonov înțelese că el era ținta acelei uri.

Îi privi pe băieții bătuți de jos. Erau încă inconștienți, aveau desigur contuzii, poate o traumă permanentă. Asta era exact ceea ce cealaltă gloată, gloata reală, trebuia să vadă ca să o cuprindă furia. I-ar sfărîma pe golănașii ăștia în bucăți. Dumnezeule Atotputernic, trebuia să-ți iubești soldații. Dar cum puteai iubi niște ticăloși ca ăștia ?

De aceea, înțelese el după ani de zile, vechea armată rusească avusese întotdeauna nevoie de o disciplină de fier. De aceea Armata Roșie strînsese șurubul și mai mult. Cu oameni

ca ăștia erau doar două posibilități : disciplina care tăia pînă la os sau sălbăticia. În spatele tuturor cuvintelor frumoase, totul se reducea la atît.

În Afganistan, cei mai mulți dintre oamenii săi fuseseră altfel. Dar aceia fuseseră trupe de desant, voluntari. Oamenii aceia deveneau ușor o unealtă fină. Pînă cînd mureau în urma unei greșeli grosolane a conducerii sau a uneia proprii. Acum, în sfîrșit, el înțelese atrocitățile pe care alte unități, mai puțin de elită, le comiseseră. Unități în care subofițerii difereau de soldați doar pentru că aveau un strop de pregătire și își îngrijeau întrucîtva dinții.

— Tu, îi spuse Samsonov unui soldat din apropiere. Fugi la postul celălalt și adu un medic. Vocea îi era aspră ca piatra. Repede.

Băiatul o luă la fugă.

Samsonov îngenunche deasupra băieților uzbeci. Nu-i putea nici măcar mișca. Nu se putea spune exact care oase erau rupte. Se întrebă cum naiba ar putea face rost de o ambulanță. Într-un oraș străin. Fără radio. Fără măcar o hartă a străzilor. Nu voia să facă publicitate evenimentului, dar decise că avea să bată la uși, dacă trebuia. Pînă cînd trezea pe cineva care să aibă telefon.

Niciodată nu fusese atît de dezgustat de sine însuși. Încercase să se țină de un petic de carieră de ofițer, compromițîndu-se în toate părțile. Voise să continue viața de soldat, în orice condiții. Iar rezultatul ambițiilor sale era acesta.

O mașină de comandament, cu capota scoasă, veni de după colț, aproape făcînd brazdă prin gloata ruptă de soldați. Cu un scrîșnet de frîne uzate, vehiculul opri doar la cîțiva metri de Samsonov. Din el sări un locotenent colonel în uniforma Ministerului de Interne.

Ofițerul avea ochii tătărești tăiați clar și tenul asiatic, vizibil chiar și în lumina slabă a străzii. O jumătate de mileniu de genealogii amestecate. Locotenet-colonelul aruncă o privire la cele două corpuri de pe trotuar, apoi își îndreptă atenția către Samsonov, fără nici măcar o scînteie de interes pentru ceea ce se întîmplase.

— Samsonov ?

— Da, tovarăşe locotenet-colonel.

— La naiba, omule, trebuia să te îndrepţi spre sud. Te caut de o jumătate de noapte. Ce fel de operaţiune de bordel e asta ? Ce naiba faci aici ?

— Ni s-a ordonat să stăm aici. Ne-a întîmpinat un colonel la aeroport şi a spus că e o criză. Avea o scrisoare care-l autoriza...

Locotenent-colonelul făcu o figură dezgustată.

— Totu-i cu fundu-n sus. Toţi sînt în panică. Rechiziţionează trupe şi vehicule. Nu e ordine, nici metodă — de ce nu i-ai spus cui o fi fost că erai într-o misiune delicată ?

— I-am explicat. Dar avea autorizare...

— Las-o baltă. La naiba. S-a terminat acum. Dar toate astea — îşi flutură mîna spre inima oraşului, spre hîrîitul gloatei care zăbovea — nu-s decît un rahat. Avem o treabă adevărată acolo unde mergi. L-au omorît în bătăi pe un ofiţer de KGB ieri după-amiază. Nu ştiu ce dracu' le-a venit celor de la Moscova. Să scoată nuclearele într-un moment ca ăsta. Aruncă doar benzină pe foc.

— Tovarăşe locotenent-colonel, oamenii mei nu au hrană, nu au apă şi nici muniţii.

Celălalt ofiţer făcu o grimasă care se voia un zîmbet liniştitor.

— O să primeşti tot ce-ţi trebuie. Mai ales gloanţe. Veţi primi tot ce puteţi duce. Numai să chem prin radio camioanele.

— Şi avem nevoie de o ambulanţă. Pentru puştii ăştia.

Locotenet-colonelul făcu o figură iritată.

— Mda. Bine. Sînt sigur că puştii ăştia ar vrea să stea acasă să-şi facă lecţiile. Nu-ţi face griji. O să-i scoatem de aici. Se întoarse spre maşina de comandament, făcîndu-i semn lui Samsonov să-l urmeze. Lasă-mă întîi să chem camioanele. Trebuie să-i punem pe oameni în mişcare. E drum lung pînă la Karambul.

24

MUSTAFA GOGANDAEV SE DUSE LA Șirin. Găsi o tînără slăbuță cu cearcăne adînci sub ochi. Severitatea cu care își legase în spate părul accentua aspectul colțuros al feței iar pielea părea dureros de întinsă, cu o tentă galbenă insolită. Ea încercă să zîmbească la vederea unui vechi prieten al familiei și îl pofti să intre în lumea ei — un apartament pe care tatăl ei îl folosise ca popas între vizitele la parlamentul republicii și trecerile pe la tîrfa lui emaciată.

Gogandaev se uită la Șirin cum ar observa cineva un mic animal pe care are puterea să-l măcelărească și să-l devoreze. Știa atît de multe despre ea. Toate detaliile sordide ale vieții ei, pînă la vizita la o doctoriță din partea locului pentru o problemă femeiască revoltătoare și sosirea în oraș a iubitului ei rus. Ea îl respinsese pe rus și asta complicase nițel lucrurile. Dar, în sfîrșit, fusese doar o chestiune de a pune mai bine la punct scenariul pe care i-l scrisese. Șirin Talala avea să moară. Iar moartea ei avea să fie aprobată. Într-un sens, ea avea să se omoare singură.

Mustafa Gogandaev intră în apartamentul în care Șirin se ascunsese și închise el ușa în locul ei, cu grabă exagerată. Își zugrăvi pe față o expresie de adîncă îngrijorare și spuse :

— Soră, trebuie să vorbim.

Șirin întrebă dacă ar vrea un pahar de ceai, dar el respinse oferta cu o fluturare a mîinii.

— Soră, n-avem timp.

Se uită la Șirin care se lăsă pe un maldăr de pernițe.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă ea. Le-am spus că nu vreau să joc nici un rol în demonstrații. Nu pot înțelege atîta lucru ?

Chiar și acum, cu înfățișarea unei refugiate, cu vanitatea uitată, Gogandaev își dădu seama că ședea în fața unei femei care, obiectiv vorbind, era foarte frumoasă. Îi repugna. Nu era nimic mai rău decît puterea pe care o exercita asupra omenirii o asemenea creatură satanică. Cu scursura ei infernală, neagră, dintre picioare.

Gogandaev zîmbi cu aerul unui frate îngrijorat.

— Soră... sînt foarte îngrijorat. Era cît pe ce să nu vin azi la tine. M-am întrebat ce ar crede iubitul tău tată dacă ne-ar privi chiar acum. Ar fi de acord cu vizita mea ? Știind că asta ar putea s-o pună în pericol pe draga lui fiică, rubinul lui, safirul lui. Gogandaev își lăsă privirile în jos spre roșul intens al covorului. Pe margine erau țesuți scorpioni stilizați, negri, prinși de-a pururi în noduri de o nomadă de mult răposată. El se mută astfel, încît marginea călcîiului stătea pe marginea scorpionului celui mai apropiat. Cred că tatăl tău nu ar fi de acord cu așa ceva. Dar m-am întrebat și altceva — ce arde în inima vie a surorii mele ? Ce are valoare pentru Șirin în acest deșert al vieții ?

Șirin se uită la el fără nici un semn exterior de emoție. Dar simțea că sufletul îi luneca de după zidurile fortăreței, intrînd nervos în cîmpia unde avea să stea lipsit de apărare.

Gogandaev dădu trăsăturilor sale o expresie îndurerată.

— Șirin... trebuie să recunosc că mă tulbură faptul că... i-ai arătat unui rus atîta interes.

Șirin se alarmă. Ochii i se schimbară. Gogandaev văzu teama. Și simți bucuria unui vînător cînd se apropie de pradă.

— Ei nu sînt de-ai noștri, continuă el. Sincer vorbind, sînt dușmanii noștri. Și vor fi întotdeauna dușmanii noștri. Lucrul ăsta îmi tulbură conștiința. Nu — te rog — nu trebuie să spui nimic. Nu uita, tatăl tău m-a pus să am grijă de tine cînd era absent. Dar erau anumite lucruri pe care n-am îndrăznit niciodată să i le spun. E greu. Dar știu că trebuie să accept opțiunile tale. La urma urmelor, ne apropiem de sfîrșitul secolului al douăzecilea. Nu trebuie să ne

comportăm de parcă am fi în toiul evului mediu. Așa că, deși nu pot fi de acord cu opțiunea, trebuie să o accept. Ca frate iubitor. Deși poate nu fără o urmă de gelozie...

— E în pericol ?

Da. Avea teamă în ochi. Și ea avea de ce să se teamă. Să se teamă de cleștii diavolilor cărora li se dăduse pentru veșnicie.

— Da. Mereu uit cît ești de deșteaptă, soră. Mi-ai ghicit intenția. Gogandaev se apleacă spre ea, zdrobind sub călcîi scorpionul țesut în covor și împingîndu-și a conspirație falca peste marea roșie, întunecată, de lînă. Demonstrațiile... s-ar părea că se opresc. Dar e numai o acalmie, pentru a strînge putere. Fundamentaliștii au scăpat de sub control. Mîine, în orele serii — sau poate mai curînd — se vor produce atacuri organizate asupra cetățenilor ruși, minți el. Unii, poate mulți, vor fi uciși. Ca exemplu. Acum, trebuie să mă scuzi că mă vîr în viața ta — știu ce mîndră ești, soră — dar hotelul acesta în care stă „prietenul“ tău... este un loc foarte vulnerabil. Este prea aproape de cartierul celor de aici. Și este un simbol. Chiar și numele este detestabil pentru oamenii aceștia. Mi-e teamă că va fi primul loc unde va începe gloata să-i caute pe ruși.

— Nu mai sînt legată de omul acela, spuse Șirin cu o voce rece, clară.

Dar Gogandaev știa mai bine decît ea însăși. Auzi începutul desperării în spatele încercării de a ține în mînă soarta cu cîteva cuvinte. Știa că va alerga la iubitul ei rus, nerăbdătoare să-i destăinuie aceste secrete fictive și că va fi observată de oamenii pe care-i pusese el să o observe — deși nu de gardienii ei din KGB, cărora li se ordonase de către administrația locală să plece să ajute la aplanarea tulburărilor din oraș. Ea o să alerge la rusul ei, să-l prevină, și aceasta va constitui o dovadă că nu era sinceră în convertirea ei, că era, în fond, nimic altceva decît o tîrfă a slavilor. Și Șirin Talala i se va alătura tatălui ei în iad.

— Sînt bucuros, spuse Gogandaev, zîmbind pasămite ușurat. Dacă așa stau lucrurile, sînt ușurat. Inima mea era îndurerată cînd mă gîndeam că ai... ales unul dintre ei.

Voiam doar să fiu sigur că nu te-am nedreptățit nedîndu-ți niște informații. Dacă, de pildă, l-ai iubi cu adevărat pe omul acesta... și dacă tăcerea mea s-ar dovedi răspunzătoare de moartea lui...

Putea vedea acum adînc în ea. Se prăbușea într-o furtună de confuzie, în orbirea ciclonică provocată de supunerea la capriciile cărnii. Slăbiciunea ei era slăbiciunea unui suflet îmbolnăvit.

— Mulțumesc, frate, spuse încet Șirin. Mulțumesc pentru grija ta. Glasul ei îi spunea să plece.

Nu-i păsa. Era bucuros. Voia să plece, să scape de mirosul fizic și de duhoarea ei spirituală. *Voia* să plece. Ca ea să poată rămîne cu demonii ei.

Gogandaev se ridică.

— Soră... am numai o rugăminte la tine. Dacă... din inima ta miloasă... te-ai hotărî să-i spui rusului ăstuia ce ți-am spus... atunci numai te rog să ai mare grijă. Făcu un gest spre ferestrele acoperite. Bîntuie răul acum în orașul ăsta. Îi simți mirosul pe străzi, prin fundături. Bîntuie prin aer. E un întuneric pe care nu-l poate arde soarele și e un mare pericol în întunericul acesta. Mi-e teamă că pereții aceștia s-ar putea dovedi prea subțiri, prea fragili ca să nu-l lase să intre.

— Mulțumesc, frate.

Gogandaev se îndreptă ascultător spre ușă, întorcîndu-se doar o scurtă clipă, ca să și-o amintească exact cum arăta în orele de dinaintea morții.

— Ai grijă, soră. Și nu avea încredere în nimeni.

Șirin nu avea încredere. Dar luase hotărîrea. Se îmbrăcă în haine de stradă pentru ceasurile amurgului, nedorind să admită bucuria că găsise o scuză să se descătușeze de legăminte. Cel puțin, pentru cîtva timp.

Știa că era posibil ca Gogandaev să aibă dreptate. El avea relații peste tot. Dacă aveau să fie probleme, el știa de ele. O, nu-l plăcea. Și o deranja că se vîrîse în viața ei particulară. Dar, la urma urmelor, el încerca să facă o faptă bună.

Cît despre ea, nu putea sta cu brațele încrucișate în timp ce viața lui Sașa era în pericol. Indiferent de cît o dezamăgise.

Cu inima învăpăiată și uitîndu-și pe moment boala umilitoare din corp, merse în grabă pe străzile dosnice, unde ochii bărbaților urmăreau din umbră fiecare mișcare a vreunei femei, unde mirosul resturilor putrezite în căldură și miasmele unui sistem de canalizare inadecvat se amestecau cu mirodeniile de bucătărie și gazele mașinilor. Uitase de toate, în afară de Sașa. Dar ea nici nu știa, nici nu-i păsa dacă erau demonstrații sau pericole, mai mult decît putea lega spiritual aceste lucruri de moartea tatălui ei. Lumea era nebună și nu-i mai rămăsese vreun interes pe lumea asta decît omul care o dezamăgise în așteptările inimii.

La ce se așteptase în fond ? Se întrebă ce drept avea să se aștepte la perfecțiune din partea unui om, cînd ea însăși era o ființă atît de imperfectă. Problema, decise ea, era că totdeauna ea voise totul, bănuind mereu că ce urma avea să fie mai bun decît fusese. Fusese avidă în păcatele ei. Iar acum plătea.

Nu mai visa la împăcarea deplină cu Sașa. Era încă prea confuză. Trebuia un timp să stea deoparte, să gîndească. Să se purifice. Și, pe partea practică a lucrurilor, să-și vindece corpul. Nici vorbă nu era să se culce, așa cum era, cu Sașa.

Pe lîngă asta, voia să facă singurul lucru din viață care să aibă mireasma bunătății. Să-i dea iubitului un dar, poate chiar darul vieții lui, fără o răsplată directă. Voia să-și dovedească sieși că e o ființă demnă.

Și nu va renunța nicidecum la religia ei. Găsise în ea o adevărată mîngîiere, chiar dacă esența ei încă părea să se afle îndărătul a sute de uși închise. Nu se va lepăda niciodată de convingerile redescoperite. Sașa va accepta acest lucru.

El venise la ea. La urma urmelor. Îi părea rău. Îl făcuse să vină un drum atît de lung. Era o dragoste mare, o dragoste vrednică de poveștile din vechime. Își făcuse drum prin munți după ea, cum își făcuse drum Farhad după o altă Șirin. Chiar și acum, își risca viața ca s-o iubească. Ea totdeauna rîsese de vechile povești și versuri, deși își dorise în taină să fie iubită în felul acesta. Acum Kosrou al ei venise la ea. Într-o cămașă zdrențuită, cu sarea corpului încrustată pe buze. Ce-și mai putea dori ?

Poate exista o speranță de frumusețe veșnică. Numai de-ar mai avea Sașa puțină răbdare cu ea. El va trebui să învingă obstacole, ca prinții din vechile legende. Dar, la sfîrșitul tuturor acestora, poate rămînea ceva speranță. Pentru prima dată în viață, se gîndi la posibilitatea de a avea copii.

Portarul de la hotelul lui Sașa nu o lăsă să intre fără permisul de hotel. Îi dădu bani.

O lăsă să intre, crezînd-o prostituată.

La început, fata de la recepție nu-i dădu într-adins atenție. Dar Șirin nu uitase cum să fie poruncitoare. Spre marea ei ușurare, află că Sașa era încă în hotel, uitînd pe moment că scopul vizitei ei era să-l convingă să plece cît mai curînd din Tașkent.

El nu răspunse la prima bătaie în ușă. Apoi, la a doua bătaie, se auzi un zgomot înăbușit. Probabil se culcase, hotărî ea. Zbuciumîndu-se să doarmă pe o căldură cu care nu era obișnuit.

Ușa se deschise. Sașa stătea în fața ei, cu pieptul gol, cu pantalonii trași în grabă pînă la brîu cu mîna sănătoasă. Părul îi era zburlit. Dar ochii își pierdură într-o clipă toropeala și fu iar omul din vis care îi umpluse ușa în noaptea de dinainte, care-i umpluse viața.

— Șirin...

— Trebuie să-ți vorbesc.

— Intră, te rog...

— Nu. Nu, nu putea intra. Nu avea atîta încredere în sine, încît să poată intra în camera aceea. De teamă ca să nu uite de sine, de boala ei, de promisiunea și planurile ei. Și, la urma urmelor, nu voia ca Sașa să mai zăbovească. Îl voia plecat, să rămînă teafăr și sănătos. Pentru mîine.

Erau atîtea de spus. Dar momentul era nepotrivit, era încă prea devreme. În plus, asemenea lucruri nu se puteau spune într-un hol neîngrijit de hotel cu responsabila de etaj în apropiere. Nu, avea să țină vorbele acestea pentru un timp mai bun, pentru un timp cînd va avea trupul curat și sufletul împăcat. Acum știa, în inima ei, că aveau să vină timpuri mai bune, că ea și cu Sașa erau sortiți să fie împreună. Așa era menit.

— Intră numai o clipă, pentru Dumnezeu. Să fim numai noi.

— Nu, repetă ea, șoptind. Ascultă-mă. Te rog, Sașa. Trebuie să pleci. Du-te la aeroport. Așteaptă o cursă. Orice cursă. Du-te oriunde. Dar *du-te*.

Alarma ei îl molipsi într-o clipă. El întinse mîna sănătoasă să o apuce de mînecă. Dar ea era totdeauna mai iute. Se trase înapoi. Toate astea aveau să vină mai tîrziu. În zilele mai bune.

— Șirin, ce s-a întîmplat ? Ești în pericol ? Spune-mi...

— *Nu*. Nu e nici un pericol pentru mine. Tu ești. Tu ești în pericol. Te rog, trebuie să ai încredere în mine. Ei plănuiesc să-i atace pe ruși. Pe toți slavii. Și-au ieșit cu toții din minți. Trebuie să pleci de aici. Aproape îi dădeau lacrimile. Acum, cînd el îi stătea în față, îl voia plecat. Ca să meargă înainte și să pregătească un loc mai bun pentru amîndoi. Voise doar să-l vadă. Acum voia să-l vadă plecat și la adăpost. Nu se temuse niciodată de ceva în viață cum se temea acum că-și pierde iubitul pentru totdeauna.

Sașa arboră o expresie neașteptată, un zîmbet ușor cinic.

— Chiar așa de mult vrei să scapi de mine ? Clătină din cap. Te-am stînjenit venind aici sau...

— *Te rog*. Acum îi dispăru ultima urmă de mîndrie. La urma urmelor, mîndria era un lucru atît de neînsemnat. Te iubesc, Sașa, *te iubesc*. Cuvintele erau așchii de fier, care-i tăiau gura. Vreau numai să te afli în siguranță.

Fața ei deveni gravă, de parcă ar fi rostit cu totul alte cuvinte.

— Atunci, vino cu mine. Dacă mă iubești, vino cu mine.

Da. Putea să meargă cu el. Puteau fugi. De toți și de toate. Pentru totdeauna.

— Nu, spuse ea. Nu pot. Încă nu.

Toate erau un asemenea dezastru. Tatăl și familia morți. Lumea în haos de jur împrejur. Și totuși... ar fi plecat cu el, de n-ar fi fost vaginita. Cînd aveau să fie iar, în sfîrșit, împreună, voia să fie frumos. Nu un prilej de scuze și de a se pierde cu firea. Iar bărbații erau atît de gingași în anumite

privințe. Nu, va aștepta. Pînă ce va trece timpul cuvenit. Pînă ce va fi iar sănătoasă. Pînă cînd se vor limpezi lucrurile.

— Dacă mă iubești, vino cu mine.

Ea plîngea și nici măcar nu-și dădea seama de asta.

— *Nu pot*. Te rog. Încă nu. Dar o să vin. Îți jur. O să merg oriunde vrei.

El se apropie iar de ea. Ea se dădu un pas înapoi. Acum, amîndoi stăteau în hol.

— Promite-mi că pleci, îl rugă ea. Că pleci imediat. Și-o să fac tot ce vrei tu.

— Vreau să vii cu mine.

— Orice, dar nu asta. Nu acum. Te rog.

— Șirin...

— Promite-mi că pleci.

— Șirin, e o nebunie. Dacă mă iubești, vino cu mine. Clătină din cap, de parcă încerca să vadă mai bine. Nu pot trăi fără tine. Mi-e... atît de teamă să nu te pierd.

— N-o să mă pierzi. N-o să mă pierzi niciodată. Dar trebuie să pleci.

— Pentru Dumnezeu...

— Promite-mi.

— Șirin...

— Promite-mi. Și spune-mi că mă iubești.

— Te iubesc. *Te iubesc*.

— Și spune-mi că pleci.

Sașa părea un om copleșit.

— O să plec, dacă-mi promiți că o să vii curînd.

— Curînd, spuse ea.

— Foarte curînd.

— Cît de curînd pot.

El se apropie iar.

— Și sărută-mă.

Dar ea se îndepărta deja pe hol. Fata sprintenă care călărise pe căluțul ei din deșert printre dealurile aride. Ea voi să-l sărute. Ea voi să-l sărute cu o intensitate fără asemănare în viața ei. Dar îi era teamă. Teamă că, dacă-l

sărută, avea să dispară ultima urmă din hotărîrea ei. Și visul unui loc și timp mai bun avea să se piardă. Ea avea să distrugă totul cu nerăbdarea și egoismul ei.

Acum, era prea mare distanța între ei. El nu putea ajunge la ea. O expresie de panică îi fulgeră fața.

— Șirin, nu mai locuiesc în apartament. L-am pierdut și...

— O să te găsesc.

— Ți-amintești de Rașela ? Prin ea poți să mă găsești oricînd. Rașela Traum, la galeria Niegleenaia, ea o să știe...

— O să te găsesc întotdeauna.

Apoi ea se grăbi să plece. Deoarece acum chiar și o oprire de un moment putea să distrugă totul. Își pierdea încrederea în sine cu fiecare secundă care trecea.

Coborî scările în fugă, de teamă că liftul va veni prea încet și Sașa o va urmări. De data aceasta, de această singură dată în viață, era hotărîtă să facă lucrurile cum trebuie. Trebuia doar să aștepte puțin. Apoi puteau să înceapă să reclădească raiul aici pe pămînt.

Nu vedea pe unde mergea. Picioarele o duceau automat în direcția care trebuia. Dar, trecînd pe aleile întunecate ale vechiului bazar, simți un fior nepotrivit cu ceasul acesta din vară.

Se îndreptă din spate. Acum, străzile goale nu o puteau înspăimînta. Singura ei teamă era să nu-l piardă pe Sașa. Era îngrijorată să nu plece prea tîrziu. Sau nu cumva să nu plece deloc. Poate încerca să se ia după ea.

Un timp își închipui că cineva *se luase* după ea. Și cînd un cîine vagabond ieși dintr-un morman de gunoi, tresări. Dar nici o mînă nu se întinse să o înșface.

Orașul era neobișnuit de liniștit. Parcă marea demonstrație l-ar fi epuizat. Părea că toți se culcaseră mai devreme decît de obicei.

„O, iubitul meu, recită ea visînd iar, ia-mi mîna într-a ta și vom face un rai din grădina aceasta..."

Da, Raiul. În viziunea rătăcită, ea și cu Sașa se aflau, ca prin vrajă, rupți de restul lumii. Acolo unde nimeni nu putea să-i atingă vreodată.

Din nou, avu brusc sentimentul că e urmărită. Dar cînd se întoarse să privească, era doar trotuarul stricat, pustiu, și un fir de apă murdară lucind sub stele.

Țipă un copil, aproape și ascuțit în marea tăcere a nopții. Îndărătul zidurilor se afla o cociobă, unde o mamă își liniștea carnea din carnea ei.

Chiar, totul era atît de simplu. Totdeauna luase iubirea drept dorință. Compromițînd ambele emoții, făcîndu-le să meargă împreună. Dorința avea dulceața ei. Dar iubirea... era dispariția delicioasă a sinelui. Abandonul. Dăruind din tine pînă erai gol și curat, ca limpezimea cerului. Greșeau cei care spuneau că Dumnezeu înseamnă iubirea. Era invers. Iubirea era Dumnezeu. Iar Dumnezeu nu era nici mai mult, nici mai puțin, decît iubirea iubită într-o anumită clipă. Nicicum nu puteai să-l găsești pe Dumnezeu. Trebuia să ÎL faci.

Nu se mai simțea obosită. Se simțea împrospătată, reînnoită. Dorea să împărtășească întregii lumi felul în care vedea ea iubirea.

Dar se lăsă să intre în tăcerea deosebită a blocului de locuințe. De obicei, după ușă ședea moțăind un om de pază, un ofițer în rezervă al Ministerului de Interne, care-și suplimenta pensia controlînd accesul în acest loc al privilegiaților. Dar în seara aceasta intrarea era pustie. Și întunecată. Părea că toată viața se scursese din clădire, că ea fusese abandonată.

Înviorată de revelație, Șirin luă liftul spre apartamentul tatălui ei. Pe etaj, luminile din hol erau aprinse și își închipui că simte iar un semn de viață și căldură. Avea să se spele. Și apoi avea să se culce. Credea că, în sfîrșit, va putea dormi cum trebuie. Acum cînd își găsise pacea.

Îndată ce deschise ușa, o înșfăcă o încîlceală de mîini și o azvîrli prin micul hol în sala de recepție cu pernele și covoarele, și alămurile ei. Sala nu era bine iluminată. Bărbații care o

așteptaseră nu voiau să aibă prea multă lumină asupra trebii lor. Dar era destulă lumină ca ea să poată vedea că erau cel puțin o duzină.

Cînd ridică privirile de pe covorul roșu intens, Șirin știu că avea să moară. Bărbații tăcură un moment, privind-o fix. Dar ea știa ce urma. Și acceptă. Se întrebă doar cît timp va dura și cît de mult o s-o doară.

25

SAMSONOV ÎȘI AMINTI DE CĂLDURA asemănătoare din Afganistan. Vara, pe dealurile aride și pe cîmpiile înalte, toride, căldura punea stăpînire pe peisaj și storcea un preț cumplit de la orice om care încerca să-l folosească drept scenă de bătălie pe viață și pe moarte. Suprafața pîrjolită a pămîntului ți se sfărîma sub cizme, prăfuia pielea, dar sub stratul superficial pămîntul era tare, parcă se pietrifica încet. Pămîntul era tare, spuneau afganii, iar cerul era departe. Cerul gol, albastru, scînteia auriu la marginea orizontului și era imposibil de apreciat exact distanțele în golul enorm. Căldura îți apăsa gîtul și umerii, de parcă purtai soarele în raniță. Buzele se uscau și plesneau, iar limba uscată se plimba pe ele ca o șopîrlă care lunecă peste scoarța moartă de copac. Căldura era al doilea inamic, partea terță în luptă. Asudai în uniforma prea grea pînă cînd sarea îți îngreuna pantalonii și ți se frecau de coapse, pînă cînd carnea arăta crudă și roză, ca a unui copil cu insolație. Sudoarea ardea pe tine și te făcea să te întrebi de ce naiba își putea alege cineva de bunăvoie o asemenea viață.

Aceasta era a doua zi a unității la Karambul, a doua zi sub acest soare fără umbră, și a treia zi fără odihnă cumsecade. Soldații slinoși, nerași, ai lui Samsonov își ocupau pozițiile în tăcere, prea nenorociți ca să mai poată vorbi. Cu o zi înainte ocupaseră poziții chiar la marginea orășelului pustiu, ordonîndu-li-se să aștepte noi ordine. Periodic, auzeau focuri răzlețe de arme de pe străzile și ulițele de dincolo de orizont, dar nu se apropiase nimeni de ei. Așteptau aliniați peste drumul principal care ducea în oraș, dar acesta

se golise de oameni și mișcare, de parcă toți și-ar fi luat o dată vacanță și părăsiseră locul pustiu.

Părea că lanțul de transmisie a ordinelor îi uitase. Apoi, după-amiază tîrziu, o mașină de comandament ieși gonind din inima orașului, urmată de un șir de camioane. Vehiculele erau pline de milițieni și trupe locale ale Ministerului de Interne. Un ofițer cu ochelarii murdari coborî destul de mult timp, ca să-i spună lui Samsonov :

— Vin. Vin pe aici. Faceți ce aveți de făcut. Dar nu-i lăsați să ajungă la șoseaua nord-sud.

— Dar *dumneavoastră* unde mergeți ? întrebă Samsonov, urmărind camioanele încărcate care huruiau.

— Ne retragem. Ne regrupăm. Numai nu-i lăsați pe nemernici să ajungă la șoseaua nord-sud.

Ofițerul urcă din nou în vehicul. Într-o clipă, șoferul demară în urmărirea coloanei de camioane.

Și aceasta fu ultima directivă pe care o primi Samsonov.

Gloata ajunse la timpul care-i convenea. Dar situația nu era chiar așa de proastă cum se temuse Samsonov. Nimeni nu agita arme, iar avangarda se opri la mică distanță de șirul de pușcași ai lui Samsonov, mulțumindu-se să psalmodieze amenințări și să fluture greoi cîteva pancarte. Îndată ce aprecie mărimea mulțimii, prima grijă a lui Samsonov se mută spre controlul asupra oamenilor săi. Parcurse șirul din nou și din nou. Îmbărbătîndu-și soldații, liniștindu-i că nu era încă nici un pericol real și amintindu-le că nici unul nu trebuia să-și încarce arma pînă nu i se ordona.

Cînd se apropie ora cinei, mulțimea începu să se rărească și, cînd căzu întunericul, rămase doar o mînă de demonstranți ca să observe acțiunile contingentului de trupe de interne. În momentul acesta, Samsonov începu prudent să-și retragă oamenii spre un delușor la un kilometru în spatele marginii primului dispozitiv, unde drumul urca și cobora iar ca să ajungă la șoseaua principală.

Noua poziție era mai bună. Deși cuta joasă nu era mai mult decît un mic val de pămînt, domina poziția. Și cîmpurile de observație erau nestînjenite din toate părțile. Nimeni nu putea să depășească linia lui fără să fie reperat. Mai mult,

dacă demonstranții veneau după ei dimineața, le trebuia foarte multă hotărîre să pornească ceva serios. Mulțimea nu avea unde să se adăpostească, nicăieri unde să fugă, decît înapoi în oraș — iar acesta era un drum lung și pustiu.

Toată noaptea stătu treaz sub stele, ascultînd în spate bătaia intermitentă a elicelor elicopterelor acolo unde se afla șoseaua nord-sud. Acelea erau elicopterele KGB-ului, veghind convoaiele de vehicule pe cînd acestea mutau laborios focoasele în camioanele speciale. Se întrebă cît o să mai dureze operațiunea, cît timp vor mai trebui oamenii săi să rămînă pe poziție, cît timp va mai trebui să se lupte să mențină disciplina, cu pretenția că băieții aceștia erau trupe instruite. Singurul avantaj pe care-l putea vedea în situația de față era că nimeni nu dorea să dezerteze. Nu aveai unde merge.

Apoi se ridică soarele, dezvăluind încet un oraș care nu semăna cu nimic din Afganistan. Karambulul era una dintre inițiativele acelea bruște ale unor planificatori îndepărtați, un oraș iscat din nimic ca să asigure forțele de muncă pentru extragerea și prelucrarea minereului aflat sub deșert. Inevitabilele cocioabe dărăpănate crescuseră la marginile orașului, dar în principal ochii vedeau șiruri de clădiri înalte de locuințe, nu chiar așa de înalte ca cele de la Kiev sau Moscova, datorită pericolului de cutremur, dar cu același design general, ca și blocurile de locuințe din toată țara. Cînd lumina se accentuă, Samsonov putu vedea crăpături uriașe în blocurile de locuințe, dar nici o urmă de grijă din partea locuitorilor — doar pe balcoane atîrnau covoare și lenjerie.

Pîcla dimineții nu dispăru întru totul. Orașul rămase sub un nor de fum maroniu de chimicale. Departe, în stînga, mormane uriașe de zgură marcau locul decopertării, în timp ce în dreapta se înălțau aburi perlați de la minaretele industriale.

Căldura începuse să se adune și mirosul orașului se întețea. Chiar și despărțit de oraș, la distanță de un kilometru, afară în cîmp deschis, pe Samsonov începură să-l doară ochii și nasul. Părea că poluarea trebuia să se evapore în marea întindere a deșertului. În loc de aceasta, ea atîrna

densă deasupra Karambulului, parcă poluanţii aveau o afinitate unii faţă de alţii. Samsonov cunoştea din auzite cît de grea era viaţa în aceste centre industriale departe de lume. Condiţiile erau mai ales proaste pentru copii şi, cînd erau examinaţi pentru armată, o proporţie extraordinară de tineri se dovedea inaptă pentru serviciul militar datorită problemelor respiratorii. Viaţa în aceste oraşe era desperat de goală şi adesea scurtă. În încercarea de a proiecta un paradis pămîntean, oamenii creaseră un deşert urban mai rău decît deşertul pe care intenţionaseră să-l cucerească.

În timp ce dimineaţa se instala, mulţimea începu încet să se adune din nou la marginea oraşului. Doar cînd se strînseră cîteva sute de demonstranţi, făcură primele încercări de a înainta spre poziţia lui Samsonov.

El nu era îngrijorat. Le simţea lipsa de hotărîre. Îşi dădu seama că oricînd situaţia putea lua o turnură gravă. Dar deocamdată confruntarea putea fi evitată. Demonstranţii aveau doar nevoie de o ţintă pentru protestul lor, de cineva care să îi vadă şi să îi audă.

Mulţimea se opri îndată ce ajunse la o distanţă de la care era auzită. Pancarte scrise prost începură să se agite din nou. Dar tot ce putea simţi Samsonov era oboseală şi compătimire.

Avea, într-adevăr, mult noroc. Îşi închipui cît de oribil ar fi fost dacă el cu Vera şi cu copilul ar fi trebuit să trăiască într-o groapă ca asta. Nu era nimic mai mult decît o colonie penitenciară pentru cetăţeni care nu comiseseră nici o crimă. O dată ce intrai în lumea aceasta, era aproape imposibil să pleci din ea. Unde mai primeai o locuinţă ? Unde mai puteai măcar găsi o slujbă ? Samsonov credea că înţelegea mînia oamenilor care-şi agitau pumnii pe costişa lungă şi încercă să-şi imagineze ce însemna să fii de cealaltă parte, privind în susul drumului în gura armei.

În spatele său, un elicopter despică văzduhul. La început, sună de parcă se îndrepta spre poziţia sa, dar zgomotul se stinse curînd. Focoasele se deplasau încă.

La Moscova urmărise un interviu la televiziune cu un expert american în problemele Uniunii Sovietice. Americanul

fusese mult mai circumspect și mai puțin dispus să ofenseze decît reporterul sovietic care părea că vrea să-și insulte țara cu orice ocazie. Dar americanul spusese un lucru pe care-l reținuse și care îl pătrunse acum : tragedia acestei țări era că oamenii nu aveau de ales. Privind deșertul stigmatizat de om, Samsonov își dădu seama că americanul avusese dreptate. Era, într-adevăr, un pămînt care nu-ți dădea de ales, un pămînt cu o singură soartă și fără alternativă. Totul era dinainte stabilit. Și oamenii care trăiau în acele blocuri de locuințe ce se fărîmau și în cocioabele fără canalizare trebuia să se împace cu așa ceva. Uniunea Sovietică, spusese americanul, era un pămînt fără speranță, unde speranța se îmbolnăvea și devenea o furie latentă. Americanul vorbea rusa mai bine decît mulți dintre militarii Uniunii Sovietice trimiși de Armata Sovietică în Afganistan. Desigur, în Afganistan existase, cel puțin, speranța — speranța de a merge într-o zi acasă, teafăr și sănătos. Nu te gîndeai deloc la necazurile care te puteau aștepta la întoarcere. În căldura aceea ucigătoare, în pericolul inexorabil, locul de acasă fusese impecabil de frumos și toate soțiile, și prietenele erau fidele.

Samsonov se ghemui sub căldură. Cizmele îi erau decolorate de pete de sare, iar tunica de campanie îi atîrna de spate ca o cîrpă îmbibată cu clei. Acum, aprecie numărul demonstranților la aproape o mie. Dar continuau să mențină o distanță respectuoasă de linia trupelor lui. Din cînd în cînd, putea prinde o insultă rostită într-o rusă stricată, dar o mare parte din cîntece și țipete erau într-o limbă pe care nu o înțelegea. Nu cu mult înainte, sunetul l-ar fi făcut să-l treacă sudori reci, l-ar fi făcut să-și strîngă degetele pe armă. Dar acum lucrurile arătau bine. Fețele măslinii care străluceau pline de ură nu erau cu nimic mai rele decît oricare altele.

Se gîndi la Vera, nespus de recunoscător că îl învățase să iubească. Ea îl scosese din coșmaruri și îl condusese în visurile cărnii și iubirii.

Desigur, gîndi el, Dostoievski și Tolstoi avuseseră fiecare dreptate în felul lui. Puterea de mîntuire a iubirii putea triumfa asupra orice. Urmări oamenii adunați jos pe costișă, pasivi, pedepsiți de căldură, și știu că doar dragostea Verei îl

făcuse să fie potrivit pentru această datorie, pentru acest ceas. Grupuri încete de răzleți se adăugau mulțimii. Începură să psalmodieze noi cîntece. Dar Samsonov rămase atît de calm, încît fu și el surprins de asta.

Mulțimea scose un mîrîit brusc, apoi se liniști iar, dezorganizat. Grupuri de ascultători erau atrase de vorbitori care se concurau, iar gesturile cele mai amenințătoare erau avansurile tinerilor singuratici care, după ce se separau cîțiva pași de grupul în care erau în siguranță, făceau un gest obscen sau un semn, sau strigau ceva de neînțeles și apoi se retrăgeau, debordînd de eroism, în rîndurile confraților lor.

Samsonov auzi un număr de elicoptere care urmăreau șoseaua unul după altul. Își dori ca unul dintre ele să zboare spre poziția și terenul lui, măcar ca să arate soldaților că nu erau întru totul uitați. Dar, gîndi el, băieții de la KGB făceau probabil tot ce puteau ca să curețe dispozitivul de stocare cît mai repede posibil. Vizitele de susținere a moralului trupelor de interne nu se aflau în fruntea listei de priorități.

Un alt tînăr, identic cu ceilalți, în cămașă de culoare deschisă și pantaloni în culori închise, țîșni din mulțime și începu o tiradă pe care o puteau auzi doar compatrioții săi. Gesticula mînios, amenințător. Samsonov știa. Acțiunea unui tînăr care simțea în el mari puteri, dar care era neputincios în posibilități.

Atîtea din visele mele, gîndi Samsonov, au fost visuri rele.

Soarele părea să se fi oprit deasupra capului, umplînd cerul. Soldații ședeau jos sau îngenuncheați, istoviți pe solul nisipos, postați la intervale de cîțiva metri, tăcuți. Unitatea avusese deja cîteva cazuri de insolație gravă. Dar, deocamdată, nu era nimic de făcut. Tot ce putea face Samsonov era să-i țină pe oameni inactivi, amînînd cît mai mult primele victime ale căldurii.

Locotenentul Bednîi veni de la postul de comandă improvizat pe care îl instalaseră în spatele crestei delușorului.

— Tovarășe comandant ?

Samsonov își îndreptă toată atenția spre locotenent. Ud tot și uscățiv, umerii osoși ai băiatului nu erau nicicum me-

niți să poarte uniformă. Bednîi ținea încleștată o pușcă de asalt care era, de departe, lucrul cel mai serios la el.

— Credeți că mai avem de stat aici ? întrebă locotenentul.

Samsonov ridică din umeri.

— Greu de spus.

— Am făcut un apel prin radio. Nu răspunde nimeni.

Samsonov se uită în depărtare. În drum spre Karambul, li se dăduseră gloanțe, dar el nu voia să le folosească. Li se dăduse un radio. Dar conducerea le ignora apelurile. Cel puțin, rațiile de hrană fuseseră distribuite.

— Pe moment, nu constituim nici un motiv de preocupare pentru nimeni, spuse Samsonov. Au treabă pînă peste cap cu nuclearele. O să-i auzim cînd or să fie gata.

— Dar, cum se obișnuiește, ar trebui să facă mereu controale. Dacă se întîmplă ceva ? Dacă gloata...

— Nu e o gloată. Nu încă. Azi e doar o mulțime. Și noi o să facem ce putem ca s-o menținem așa. Samsonov puse o mînă pe umărul transpirat al locotenentului.

— Nu te îngrijora. Îmi fac eu griji pentru amîndoi. Ei pot să vadă că sîntem înarmați.

— Dar... sînt fanatici.

Samsonov zîmbi. Nu se putu abține.

— Mă îndoiesc că o să ajungă să fie chiar așa serios. Doar pufăie aburi pe nări.

— Chiar credeți că totul o să fie bine ?

— Probabil.

— Totuși, ar trebui să răspundă la radio.

— Da.

— Oamenilor li se termină apa.

— Au destulă. Deocamdată.

— Poate ar trebui să meargă cineva înapoi ? Să încerce să stabilească un contact.

— Mai așteptăm puțin.

— E așa de cald, spuse Bednîi moale.

Da. Era arșiță. Atît de mare, că visai la iarnă. Și iarna, visai la soare. Viața nu e altceva decît un vis la timpuri mai bune.

— O să fie și mai cald, spuse Samsonov. La sfîrșitul după-amiezii e totdeauna cel mai rău. Decise să inspecteze din nou linia și să-l prevină pe fiecare încă o dată să păstreze apa din gamelă.

Răsună o singură împușcătură. Fu un zgomot enorm, răsunînd mult timp peste tufărișul deșertului. Îi urmă o tăcere șocată. Soldații erau uluiți, mulțimea înlemnită. Vorbitorii încetară discuțiile, rîndurile înghețară, nesigure de ce avea să urmeze.

Cîțiva oameni se aruncară la pămînt, dar cei mai mulți erau prea uimiți.

În drum zăcea un om singuratic din mulțime. Cu o clipă înainte se afla în fața tovarășilor săi, strigînd și gesticulînd spre panta unde așteptau oamenii lui Samsonov. Roșeața care i se întindea pe cămașă se putea vedea de la distanța care separa cele două grupuri de oameni.

Samsonov recunoscuse sunetul armei. Era un Kalașnikov de producție standard, de calibrul aflat în dotarea oamenilor săi.

Se ridică în picioare cît era de înalt.

— *Opriți focul*, strigă el. O luă grăbit în josul liniei de soldați aplecați sau întinși pe burtă în direcția din care credea că venise împușcătura. *Cine-a tras ? Cine dracu' a tras ?*

Nimeni nu răspunse. Soldații sau se uitau la el cu fața spășită, sau își fereau prudent privirile.

În jos, pe costișă, cîțiva din mulțime o luară la goană spre marginea orașului. Dar cei care rămăseseră suferiseră o transformare chimică.

Acum, erau o gloată.

În cîteva secunde, în josul pantei apărură arme și porniră împușcături de pistol din anonimatul masei. Mai mulți fugeau. Cîțiva dintre oamenii lui Samsonov traseră și ei de la celălalt capăt al liniei. Era ceva contagios. Începură și alții să tragă.

— *Opriți focul, opriți focul*, zbieră Samsonov, alergînd, spumegînd. Azvîrli cu piciorul pușca din brațele unuia dintre soldați, smulse o armă din mîinile altuia.

— *Opriți focul.*

În aer cîntau împușcăturile de pistol trase de gloată. Dar distanța era prea mare pentru armele ușoare și împușcăturile nu-și atingeau ținta. Împușcăturile erau mai mult un gest de sfidare decît o amenințare reală.

Dar armele din mîinile oamenilor săi erau mult mai puternice. Alți doi membri ai mulțimii se zvîrcoleau în țărînă.

Cei mai mulți dintre localnici sau stăteau lipiți pămîntului, sau o luaseră la fugă. Dar cîțiva rămăseseră în picioare, fremătînd de uimire și mirare.

— *Drăcia dracului, nu mai trageți !*

În fine, oamenii săi începură să-l asculte. Împușcăturile se răriră, apoi încetară. În tăcerea instalată, se auzi răgetul unui măgar.

Brusc, Samsonov își dădu seama că nu era un măgar. Sunetul venea de la rănitul de pe pantă.

— Locotenent Bednîi, lătră Samsonov. Fugi de-a lungul liniei. Vezi dacă toți sînt teferi.

Dar locotenentul nu-i răspunse. Se aruncase lat la pămînt, ținîndu-și în brațe pușca de parcă era o păpușă. Nici măcar nu se uita în direcția lui Samsonov.

— Sergent Malașov, sergent Krupka. La mine. *Acum.*

Dar nici unul nu făcu o mișcare. Samsonov își încleștă mîinile pe armă.

— Am zis să veniți aici, dracu' să vă ia. Se uită în josul liniei de pușcași. Krupka. Malașov. Podionnîi.

Nimeni nu-i răspunse la comenzi. Stătea pe creastă singur. La poalele dealului, cei care rămăseseră din gloată priveau mica dramă, apreciind situația. Cîțiva demonstranți se puseră în genunchi, în timp ce alții se tîrîră să se adăpostească mai bine în spatele vecinilor.

Samsonov simțea asta. Știa ce avea să urmeze. Puneai arme în mîinile oamenilor și apoi le dădeai cea mai slabă scuză ca să urască. Și se foloseau de arme. Știa că trebuie să

facă ceva foarte repede, înainte să reînceapă împușcăturile și o greșeală să se transforme într-un masacru.

Jos pe pantă, cîteva suflete curajoase se strînseseră în jurul răniților. Omul care zăcea în drum scotea încă zbieretele fără noimă de măgar. Dar acum sunau mai slab.

Samsonov își dădu seama că îi era teamă. Mai mult decît îi fusese cu mult timp în urmă. Vera îi făcuse și asta. Voia atît de mult să se întoarcă la ea, să se odihnească în brațele ei, să-i miroasă părul auriu în întunecimea patului. Era ceva groaznic să-ți fie atît de teamă. Se întoarse la grămada de soldați care constituiau postul de comandă. Cerul era deosebit de albastru și de senin, un cer de porțelan.

— Încercați să-i prindeți la radio, ordonă el fețelor lipsite de expresie. Spuneți-le că avem nevoie imediat de ajutor medical. Apoi se întoarse spre sanitar. Dă-mi trusa.

Samsonov nu așteptă să-i răspundă. Dădu drumul armei și apucă de curea sacul de prim ajutor, punîndu-și-l pe umăr. Își scoase bereta, o folosi ca să-și șteargă transpirația de pe frunte, apoi o îndesă într-unul din buzunarele uniformei.

Spera să aibă timp. Simțea schimbările tensiunii de la secundă la secundă, dorința ambelor părți de a trage, îndemnul de a face destinul să-și urmeze cursul. Trecu încet prin linia rară de soldați, mergînd fără să arunce o privire înapoi. O luă pe drumul care cobora spre primul dintre răniți.

Localnicii îl urmăriră tăcuți cum vine. Ajunse mai adînc în țara nimănui și cîțiva membri ai mulțimii se ridicară iar în picioare.

Asta era bine. Trebuia să liniștești teama. Să dai tuturora ideea că pericolul se afla în trecut, nu în viitor. Că totul fusese o eroare.

Își mută sacul de prim ajutor, astfel încît demonstranții să poată vedea crucea roșie pe un cîmp alb. Mai mulți dintre ei se ridicară tăcuți în picioare, în timp ce alții se ridicară în genunchi, între curiozitate și teamă.

Era un drum lung sub arșiță. Spera să poată fi în stare efectiv să facă ceva bun cu doctoriile din sacul de prim ajutor. Încercă să-și amintească procedeele de prim ajutor pre-

date de formă în școlile armatei și apoi aplicate desperat într-un război îndepărtat.

Aruncă o privire scurtă dincolo de gloată, spre orașul cu haloul de chimicale, apoi își ridică ochii mai sus, spre munții îndepărtați și cer. Dacă mergi în linie perfect dreaptă și mergi tot înainte, gîndi el în sine, ajungi în China.

Uneori, cînd era nervoasă sau grăbită, Vera își dădea la o parte din ochi șuvițe invizibile de păr, de parcă simțea ceva dincolo de tărîmul simțurilor normale. De ce îi aducea ea aminte de florile de liliac ?

Simți o lovitură puternică între umeri. Ca și cum intrase în el un camion în foarte mare viteză. Zăcea la pămînt, fără să-și amintească să fi căzut și, foarte tîrziu, înregistră sunetul împușcăturii. Venise dinspre unul dintre oamenii săi.

Glonțul secționase o arteră, dar în momentele de dinainte ca Samsonov să moară sîngerînd, el auzi valul de arme automate dezlănțuit și știu că avea să fie un masacru.

Locotenentul Bednîi stătea cutremurat. Nu putea să creadă că făcuse așa ceva. Dar dovada zăcea în drum : un corp nemișcat în uniformă.

Era uimit de sine însuși. Dar nu-i părea rău. Ticălosul o meritase. Viața fusese așa de bună. Apoi picase din cer acest rahat îngîmfat. Acum se aflau unde și-a înțărcat dracul copiii, cu smoliți setoși de sînge de jur împrejurul lor. Omul putea să fie omorît aici.

Înainte să apară Samsonov, era cît pe ce să-și ia mașină. Dar fără Kuzba acolo, se prăbușiseră toate planurile. Acum transpira a moarte cu o gloată de nenorociți care voiau să-i bea sîngele.

— *Foc*, urlă Bednîi, plesnindu-i glasul. *Pentru Dumnezeu, foc*.

Cei mai mulți soldați se supuseră.

— E moartă, repetă Pavel Leskov. E adevărat.

Fratele său ședea lîngă el pe o bancă, pe malul rîului. Vremea era splendidă, caldă, dar cu o briză înviorătoare, și

turlele aurite ale Kremlinului aruncau razele soarelui peste apă.

Sașa tăcea de mult timp, cu ochii țintă înainte. Nu avusese nici o izbucnire de durere, doar tăcere. De parcă aproape se așteptase la o asemenea cotitură a evenimentelor.

— E moartă, îi spuse Pavel, și îmi pare rău. Era adevărat. Îi părea rău. Nereușind să o protejeze pe fată, îi răpise fratelui o dragoste neașteptat de autentică și își încălcase promisiunea făcută lui Ali Talala. Și o promisiune era o promisiune, indiferent față de cine era făcută. Așa că remușcarea din glas era autentică. Dar apoi începu să mintă : Urmezi tu. Te-au asociat cu toată afacerea. Va trebui să pleci.

Sașa privi apa maronie curgînd sub podul vechi de fier forjat.

— Trebuie să mă asculți, continuă Pavel. Te pot scoate de aici. Dar, dacă rămîi, nu te pot ajuta. Am oameni care-mi sînt îndatorați. Te pot ajuta să pleci. Dar nu e timp de pierdut.

Dar mai era, de fapt, puțin timp și Pavel se aplecă pe spate și lăsă soarele să-l ajungă pînă în pomeți. O pereche de turiști dezorientați trecu pe lîngă ei, bărbatul bălăbănindu-și aparatul foto și amuzîndu-se cu o hartă pliată ca un burduf de acordeon. Fața femeii arăta mai mult temperament decît inteligență.

Deodată, fără a-și întoarce capul, Sașa rosti :

— Cum a murit ? Vreau să știu.

— Au împușcat-o, spuse iute Pavel. Își pregătise deja toate minciunile necesare. Au împușcat-o pe stradă. Într-o clipă.

— Totul din cauza tatălui ei ? spuse Sașa, cu vocea ștearsă.

— Lucrurile sînt altfel acolo. Clanuri. Dihonii sîngeroase. Nu e ca la noi.

Doi porumbei se așezară pe iarbă lîngă o pubelă arhiplină. Păsările se bălăbăneau amețite, ciugulind pe jos.

— Am iubit-o, spuse Sașa cu voce slabă. Încă o mai iubesc. Pot ședea aici calm pe banca asta, ascultîndu-te. Dar știu că nu pot să cred întru totul. Intelectual, înțeleg cuvintele. Dar semnificația... nu am pătruns-o încă. Își întoarse puțin capul, privindu-și fratele. E așa de ciudat, Pașa. Pot să o simt în afara mea, așteptînd să intre în mine. Pot să o văd. Cum m-aș uita pe fereastră. Pentru că realitatea e încă afară. Și eu mă aștept ca ea să apară în orice moment pe cheiul ăsta.

— N-ar fi durat, Sașa. Nu era o dragoste de felul acesta.

— Știu.

— Poate că ar trebui să fim recunoscători pentru ceea ce ni se dă.

Sașa se uită din nou spre rîu.

— Cu mine nu-i așa.

— În orice caz, trebuie să pleci. N-ar avea sens să rămîi aici. Sînt sigur că Șirin ar fi vrut să pleci.

Spre surpriza lui Leskov, Sașa zîmbi, aproape rîse. Clătină din cap la minunăția lumii.

— E așa de ciudat, explică Sașa. Să-i aud numele. De la tine. Chiar așa.

— Îmi pare rău.

— N-ai de ce să-ți pară rău.

— Dar ea ar fi vrut să pleci.

Sașa încuviință.

— Da.

Mai șezură puțin, timpul topindu-se în razele minunate ale soarelui. Încolo, pe chei, un pescar își încerca norocul în rîul pe jumătate mort.

— O să ți se vindece mîna ? întrebă Pavel. Adică, o să poți să pictezi ?

— Asta mă interesează cel mai puțin.

— Vezi, vreau să te trimit acolo unde să poți picta. Unde să poți picta cu adevărat.

Sașa se uită întrebător la fratele său.

— Pleci în America. Totu-i aranjat. Dar să nu spui nimănui. Pleci. Cînd ești în siguranță, poți scrie prietenilor.

Sașa rîse tare.

— Și-așa nu prea am noroc la prieteni.

De ce fusese nevoie de atîta timp ? se întrebă Pavel. De ce fusese atît de greu ? De ce nu puteau ei să fie frați, frați adevărați ? Înainte de a fi prea tîrziu.

— De acord ? Pleci ?

— E o pleașcă. Sigur că plec. Oriunde aș pleca, Pașa. Cu cît mai departe, cu atît mai bine. Sașa își curăță cu degetele colțurile ochilor. Pentru că, dacă rămîn aici, o să-mi petrec viața așteptînd să o văd pe stradă sau în vreun tramvai. Poate o să ajung să cred...

Pavel își dădu seama că fratele ajunsese la punctul în care putea fi de acord cu orice. Parcă ar fi suferit un interogatoriu deosebit de dur.

N-avea importanță. Fratele său avea să fie în siguranță. În altă țară, poate mai bună. Unde oamenii înțelegeau domnia legii. Poate înțelegeau și pictura.

Trebuie să fii recunoscător pentru ceea ce ți se dă. Și Pavel Leskov fu recunoscător pentru această zi frumoasă de pe malurile rîului Moscova. Cel puțin, nu se terminase prost.

Nici unul din cei doi frați nu voia să plece, dar atinseseră limita vorbelor care puteau fi rostite în locul acela, în momentul acela. Lăsară soarele să-i încălzească și lăsară briza dinspre apă să-i curețe. După o vreme, Sașa îl strînse de mînă pe Pavel și, revenindu-și din surpriza inițială, Pavel îi răspunse ferm la fel. Se uitau la circulația de pe celălalt mal, la turlele aurii, la pescarul nenorocos.

— Un lucru numai, spuse brusc Sașa.

Pavel se uită întrebător la fața istovită a fratelui.

— Nu plec fără pisoi.

EPILOG

VERA TRĂIA PENTRU COPILUL EI. Binecuvîntată cu numele unui tată mort, fals, fetița nu semăna cu nimeni altcineva decît cu Vera — blondă, puternică și cu fața lată, fără urmă de acea inteligență precoce care garantează unei fete o viață nefericită. Vera nu era nefericită. Tatăl ei muri de atac de inimă, iar mama, în loc să rămînă la țară, cu mîncarea și locurile familiare, se mută în oraș ca să împartă cu fiica ei singura cameră pe care aceasta o primise ca recompensă la moartea soțului pe cîmpul de bătaie. Bătrîna îngrijea de fată în timpul zilei de muncă, rotunjind cercul matriarhal de sacrificiu, care părea să aducă mult mai multă fericire rusoaicelor decît orice beție sexuală imaginabilă. Femeile trăiau împreună în bună înțelegere, nutrind regrete care nu se puteau rosti cu glas tare și reflectînd la soarta inevitabilă a unei fete născute într-o lume înțesată cu bărbați atît de vanitoși și proști.

Ocazional, Vera ieșea seara cu vreun coleg sau cunoscut, dar nu ieșea nimic din asta. O mînă pusă pe braț, un sărut stîngaci urmat de o vorbă aspră, ca să-l disciplineze pe bărbatul transpirînd de alcool — asta era limita aventurilor ei. Îi însoțea pe bărbații aceștia în serile lente ale Moscovei mai mult în virtutea obișnuinței decît din vreun interes autentic. Apoi revenea acasă în camera unde mirosea a mîncare și a murdărie de copil mic și se dezbrăca încet și atent, înmiresmînd aerul cu corpul ei nefolosit și îngînînd aceleași cîntece de leagăn pe care mama mamei ei le revărsase asupra ei.

Era același lucru și nu era rău cît timp nu simțeai vreun îndemn puternic să gîndești și cît timp puteai să-ți vezi copilul cum crește și să-ți spui că nici un efort nu era în zadar. Alimentele deveneau tot mai puține la Moscova și inflația înghițea salariul Verei. Femeile trebuia să se bizuie pe mila rudelor de la ferma de stat în curs de privatizare. Dar nimic din toate astea nu era cu adevărat important.

Vera nu se mai gîndea deloc acum la Sașa. Soțul ei pierdut era mult mai comod și mai potrivit pentru visuri intermitente, devenind perfect prin moarte.

Uneori, bunica se uita la mamă și la copil și plîngea încet și din belșug din cauza asprimii vieții. Cînd se întîmpla asta, Vera zîmbea cu buzele strînse, mîndrindu-se cu tinerețea, vigoarea și tăria ei, bogată în noutatea maternității, și așteptînd, cu o teamă liniștită, să îmbătrînească.

Ași șchiopăta printre morți. Cimitirul musulman zăcea neîngrijit, plin de buruieni, praf și monumente nevizitate. O zi pe săptămînă, omul care o cumpărase pentru bordelul lui îi permitea să meargă, nesupravegheată, la mormînt. Cu ochi infailibili pentru sufletul femeilor, țiitorul ei o apreciase din timp. Ea nu avea să fugă cu vreun ibovnic în dîrdori mai mult decît avea să facă probleme în casă... cît timp i se permitea această unică libertate. Îmbogățindu-se pe ruina oaselor ei, omul o învățase chiar și care autobuz era mai bun, ca s-o scape de chinul mersului pe trotuarul tare sub un soare la fel de tare.

Totuși, mai era puțin de mers pe jos după călătoria cu autobuzul. Ea se sprijinea pe două cîrje de lemn, o femeie tînără care, într-un an, doi, avea să nu mai poată umbla. Dar ea nu înțelegea asta mai mult decît înțelegea ce urmăreau toți bărbații. Uneori, dacă reveneau destul de des, recunoștea pe jumătate o față sau gestul excentric al unei mîini care o prindea cînd se prăbușea, ca s-o așeze mai bine pentru extaz. Dar nimic din toate astea nu conta. Făcea ce i se spunea, oricine ar fi fost cel care îi spunea, și aștepta ziua săptămînii cînd să vină și să șadă alături de iubitul ei.

Tradiția nu cerea să se viziteze un mormînt așa de des sau așa de curînd. Dar Ași nu știa asta. Pentru ea, drumul spre locul pe jumătate ascuns al mormîntului lui Talala era aproape un impuls biologic, ca dorința de a duce hrana la gură. Îl iubise dincolo de vorbe și rațiune, atunci cînd el fusese în viață, și nu i-ar fi trecut nicicum prin cap să înceteze să-l iubească sau să-l venereze acum cînd era mort. Moartea însăși nu era pentru ea un lucru foarte clar.

Ședea jos, în țărînă, înclinîndu-se pînă cînd pierdea controlul și se prăbușea, gîndindu-se deja cît de dificil avea să fie să se ridice iar în picioare cînd venea timpul să plece. Așternea mîncarea pe care o adusese pentru mort : pîine, caise, apă înmiresmată cu cireșe, o roșie și o bucată de brînză, și urmărea netulburată cum o descopereau furnicile. În transa amintirilor și a versurilor, cînta acele cîntece nesfîrșite ale unui trecut de aur, toate cîntecele preferate ale iubitului, uitînd durerea lăsată în urmă de infinitul șir de bărbați cu purtarea lor nedelicată, nopțile, săptămînile, lunile și anotimpurile cu necunoscuți, uitînd totul în afară de cîntecul de moment și de frumusețea reamintită a fîntînii de lîngă trandafiri și de mîna singurului om pentru care Dumnezeu o însuflețise.

Mustafa Gogandaev a fost omorît în biroul său. Așteptase singur, două ore întregi, un telefon promis. Asasinii l-au împușcat, l-au înjunghiat și l-au hăcuit pînă cînd corpul i-a fost aproape de nerecunoscut. Agresorii nu au fost niciodată identificați.

Din pricina exigențelor administrative, s-a crezut de cuviință ca Gogandaev să fie înmormîntat alături de soția necredincioasă pe care o omorîse ca să-și apere onoarea.

Colonelul Pavel Ivanovici Leskov s-a împușcat în prima zi a tentativei de puci din august 1991, la gîndul că aceasta va reuși. Documentele furnizate americanillor, care expuneau pe larg toată afacerea sordidă legată de cazul Talala și filierele de la Moscova, nu au fost remise presei occidentale cum ceruse. În schimb, americanii au păstrat informațiile în sco-

puri proprii și marea demascare pe care o urmărise Leskov nu s-a materializat nicidecum. Își trădase țara degeaba. Singurul lucru bun care a rezultat din asta a fost salvarea lui Sașa. Băiatul — în momentele cele mai importante, Leskov se mai gîndea încă la fratele mai mic ca la „băiatul“ — era în California și avea o nouă viață, mai bună.

Înainte de a se sinucide, Leskov luă de pe peretele de lîngă pat pictura fratelui, o înveli în hîrtie de ziar și o duse acasă la evreica schiloadă la care Sașa depozitase cele mai multe dintre picturile pe care nu le putuse duce cu el în America. Leskov nu fusese niciodată prezentat fetei și ea fu surprinsă să vadă în ușă, într-o asemenea zi, o uniformă de KGB, dar îndată ce el îi explică cine era, ea deveni radioasă, aproape frumoasă într-un fel inexplicabil, și îl invită să admire opera fratelui.

Leskov acceptă invitația și o urmă pe fată în dormitor pe care ea îl transformase într-o combinație de galerie și loc sfînt. Pereții erau literalmente acoperiți cu operele lui Sașa, în timp ce alte picturi stăteau, atent stivuite, lipite de mobilă. Erau acuarele sprijinite de o comodă, schițe pe o noptieră. Lumina era slabă, dar nu conta. Puterea culorii și a formei era copleșitoare. Leskov stătu mai mult decît intenționase, întrebîndu-se în tăcere de ce nici una din viețile lor nu fusese mai reușită, întrebîndu-se de ce prețuiau într-atîta oamenii lucrurile ordinare pînă cînd era prea tîrziu. Fata îi aduse o ceașcă de ceai, dar nu-l sîcîi cu vorbe. Custode priceput, mîndru, ea îi permise vizitatorului să se cufunde în minunăția odoarelor care îi fuseseră încredințate.

Cînd nu mai putu suporta, Leskov îi mulțumi și plecă. Ieși din oraș cu mașina pe care o rechiziționase de la parcul de mașini al serviciului, explicînd că nu are nevoie de șofer, întrucît ieșea pentru o problemă prea delicată. Era o zi în care orice era posibil și nimeni nu punea prea multe întrebări.

Ieșind din oraș, trecu pe lîngă șiruri lungi de tancuri care așteptau, cu echipajele cu fețele ca varul cocoțate pe turele. Credea că acesta era sfîrșitul viselor sale. Niciodată nu mai avea să fie domnia legii în țara aceasta.

Conduse pînă la un tăpșan verde de-a lungul rîului Moscova, unde mersese mai întîi cu soția, apoi și cu băieții. Se gîndi la băieți, la felul în care gravitau firesc, poate înțelept, în jurul mamei lor, indiferent ce procedeu folosise el pentru a încerca să ajungă la sufletul lor, și se gîndi la părinți pînă cînd, în final, ca întotdeauna, se gîndi la Sașa. Plînse cîtva timp, apoi, închipuindu-și că aude că se apropie un alt vehicul, scoase pistolul și-i puse țeava pe limbă.

Singura problema a lui Sașa în America era cu ceilalți emigranți ruși. Ei îl primiră, așteptîndu-se să împărtășească împreună cu ei nostalgia instantanee pentru o patrie pe care el nu o putea recunoaște în amintirile lor înfrumusețate cu extravaganță. Îl invitară la petreceri unde puneau albume de discuri ale lui Visotski, discutau despre proiecte intelectuale mărețe, interminabile, în care se angajaseră, beau prea mult și se minunau de superficialitatea și oribila lipsă de cultură a americanilor.

Sașa începu să evite toate aceste invitații, îl vizita numai pe Lev Birman care o ducea foarte bine ca pictor. Prietenul său avea deja la activ un șir de expoziții la San Francisco, Los Angeles și Seattle. Dar chiar și Lev uita uneori cît de nenorocită fusese viața lor de zi cu zi. Lev trăia cu o americancă japoneză care îi ținea viața în ordine și părea să fi uitat cît de singur fusese, cît de ignorat, cît de zdrențuit și nesigur. Închiria casete video cu filme sovietice la care nici nu s-ar fi gîndit să se uite în timp ce era în Uniunea Sovietică și dobîndise un gust pentru scrierile neglijente și demodate ale lui Șukșin.

Sașa nu avea nimic din așa ceva. Banii furnizați de prietenii misterioși ai fratelui, urmați de un mic acont de la galeria din San Francisco, îi permiseră să închirieze un apartament în Pacific Grove și se angajă energic într-un program de evitare a altor emigranți, perfecționîndu-și engleza și devenind american. Petrecea foarte mult timp plimbîndu-se pe străzi și hoinărind prin magazine. Abundența era magnifică, dar

cel mai mult îi plăcea culoarea. Urca dealul spre supermagazinul Safe Way doar ca să se bucure de raioanele de fructe și legume. Părea că în America veniseră culorile întregii lumi. Departe de a-i da lacrimi în ochi la mîrîitul de rigolă al lui Visotski, își cumpără un casetofon portabil și se duse la cel mai apropiat magazin de muzică, unde o întrebă pe fata de la casă ce muzică să asculte ca să-i înțeleagă pe americani. Plecă din magazin încărcat cu benzi de Grateful Dead, Beach Boys, Madonna și Emmylou Harris.

Înota în golful rece, se bronza încet sub soarele cețos și încerca să uite. Nu-și permise s-o schițeze sau s-o picteze din memorie pe Șirin. În schimb, o pictă pe prima prietenă americană, o femeie remarcabil de bronzată care lucra într-o galerie din Carmel, făcea jogging, aerobică și-i dădea băiețelului ei alimente vitaminizate. Portretul se bucură de un succes atît de mare, încît două dintre cele mai bune prietene ale femeii îl sunară cu oferte care erau uimitor de limpezi. Totuși, chiar și femeia aceasta înaltă, aurie, cu mușchi bine dezvoltați și ochi limpezi, era mai mult o chestiune de obișnuință decît orice altceva. Corpul său mai putea încă năzui la femei, dar sufletul său rătăcea aiurea. Cu toată frumusețea și flerul sexual, americanca se dovedi în final la fel de plată ca și portretul ei. Divorțată, cu un copil, ea rămăsese fenomenal de naivă și de neînăsprită de viață. Zîmbea din nimic. El nu știa cît din el putea împărți în ultimă instanță cu o asemenea femeie.

Dar refuză tenace să cadă în capcana frămîntărilor asupra sorții lui Șirin. Ea era moartă și n-aveai ce face. Nu te puteai lăsa prăbușit în adorarea trecutului și a posibilităților pierdute, ca un alcoolic plîngăreț. Trebuia să pictezi și să înoți, să umbli și să memorezi liste lungi de cuvinte noi în noua ta limbă. Ascultai noua muzică a noii tale patrii, luptîndu-te să prinzi cuvintele și, uneori, bănuind că era mai bine să nu le înțelegi încă pe toate.

Vrubel era fericit. California era paradisul pisicilor, un peisaj care-ți dădea senzația unei jungle îmblînzite, sigure, totuși pline de iluzia sălbăticiei. Vrubel patrula printre tu-

fișurile din fața micului apartament, ținîndu-se departe de drum și se îngrășa cu hrana pentru pisici, care arăta și mirosea mai bine decît multă din mîncarea pe care o mîncase Sașa înainte vreme. Singura dificultate a lui Vrubel în adaptare era o infestare densă de purici, dar un veterinar localnic, care veni cu mașina ca răspuns la un telefon, fu bucuros să remedieze problema pentru o sumă exorbitantă de bani. Așa că un Vrubel, în mare parte lipsit de purici, se trîntea în patul pictorului și torcea, visînd un vis aevea cu păsărele din California.

Firește, Sașa era și el fericit. Ar fi fost imposibil să nu fii fericit într-un loc atît de frumos, înconjurat de atîta abundență. Nu uita deloc dezordinea, ipocrizia și josnicia zilnică pe care le lăsase în urmă. Era recunoscător fratelui pentru toate acestea, dorind să-i poată scrie. Dar Pavel îl prevenise să nu o facă. Nu prea se făcea ca un emigrant în America să corespondeze cu un colonel de KGB. Totuși, Sașa urmărea la buletinele de știri de la televiziune dizolvarea Uniunii Sovietice și spera că s-ar putea să-și revadă într-o zi fratele.

Cînd avu loc puciul din august, Sașa fu la început atît înspăimîntat, cît și ciudat de satisfăcut. Fu doar surprins că acesta eșuă atît de repede. Se întrebă de ce parte fusese fratele, apoi decise că nu conta. Pavel era doar un alt birocrat și birocrații supraviețuiau totdeauna. Sașa își închipui că fratele trecuse probabil, liniștit și cinic, în noul aparat al securității ruse. Pavel, în ciuda părților sale incontestabil bune, era genul de om care punea cariera mai presus de orice.

Sașa era fericit. Totuși, erau seri cînd prietena trebuia să lucreze pînă tîrziu sau să-și îngrijească copilul, seri cînd filmele de la televizor despre patria sa erau deprimante și pictura nu mergea bine. Atunci își fierbea apă și lua singurul vas de ceai care supraviețuise călătoriei de la Moscova și scotea ediția poeziilor Ahmatovei pe care un prieten îi scrisese o dedicație. Dacă ceaiul și versurile nu erau de ajutor, îl lăsa pe Vrubel cu cina și visele sale și cobora străzile lungi spre ocean. Exista chiar și un drum pe care puteai merge printre chiparoși ca să intri în enclava bogaților, unde casele mari erau retrase și puteai găsi un loc liniștit, ca să șezi pe stîncile de deasupra oceanului.

Adora această apă sălbatică, atît de diferită de apele blînde lîngă care îl dusese de mînă bunica. Îi plăcea cum exploda apa împroșcată pe bolovani și cum își puneau mîncarea pe burta întoarsă vidrele de mare, lopătînd și mîncînd. Adora apusul soarelui și rărirea mulțimii turiștilor, aerul veșnic proaspăt și sentimentul de spiritualitate care putea fi sau putea să nu fi fost o iluzie. Ultimii oameni îmbrăcați splendid părăseau terenul de golf de lîngă ocean și în casele mari, ascunse între copaci, se aprindeau luminile. Atunci erai singur, cu apa împroșcată care îți atingea fața și poate aveai încă puțin mai mult timp decît îți trebuia.

Apoi se gîndea neputincios la Moscova, la început iritat de sine însuși, spunîndu-și că era un oraș murdar, sordid, părăginit, un loc al desperării și al minciunilor veșnice. Dar nu putea să nu-și amintească lumina serilor din primele zile cu adevărat calde de iunie, felul în care casele coșcovite re-deveneau tinere, ocrul muindu-se în culoarea lămîii, în timp ce fațadele albastre, verzi și roze deveneau proaspete în lumina crepusculară. Fetele tinere se aplecau nerușinate peste balcoane, privind, așteptînd. Bătrînele își făceau vînt cu evantaiul pe scaune șubrede. Pe străzi rîdeau tineri, destul de isteți ca să nu se gîndească decît la posibilitățile acelei seri. Colțurile și liniile acoperișurilor deveneau suprareale, în timp ce coloanele și balustradele clasice părăginite aminteau de vremuri mai bune, zbătîndu-se să-și mențină demnitatea ca niște pensionare. Pe trotuar se încovriga un bețiv, iar o femeie tînără se grăbea spre casă, ținînd strîns o pungă de plastic ticsită, cu ochii goi de gîndurile vieții ei reale de dincolo de străzi, de dincolo de metrou și de scările sumbre. Erau fete minunate cele care se retrăgeau în casă, rugîndu-te să le urmezi, acele fete deosebit de serioase care citeau cărți în autobuzul aglomerat ; ridicîndu-și brusc privirea cu ochii plini de ziua de mîine.

Acum, chiar și disprețuitul Arbat îi umplea amintirile. Nu Arbatul din timpul zilei, infestat de turiști, cu arta lui proastă care îți pîrjolea ochii, ci Arbatul din serile tîrzii de vară, plin de tineri îndrăgostiți, polițiști obosiți și muzică. Un violonist cerșetor cînta „Șeherezada“ la cîteva clădiri mai

încolo de o orchestră de jazz care claxona ca o adunare de automobile melodioase. Două fete tinere cîntau în cadrul unei uși din ghitare clasice, iar într-un pasaj un tînăr cu voce profundă, dulce, cînta neacompaniat cîntece populare. La ora zece, într-o seară de iunie, lumina se prindea de clădiri, nedorind să părăsească cerul. Își amintea lumina, lumina și iar lumina, și mirosurile gazelor de eșapament, ale corpurilor fetelor. Apoi se gîndea inevitabil la Șirin, care nu avea nimic de a face cu Arbatul și totul de a face cu enormul gol pe care îl simțea sub fericirea sa și rămînea mult, mult timp cu amintirile.

Și Rașela avea amintiri. Își amintea un timp cînd viața îi era plină de prieteni. Toți se duseseră acum, dar ea nu despera. Spera doar să fie mai fericiți decît atunci cînd fuseseră împreună. Era atît de greu ca oamenii să fie fericiți. Nu putea deloc înțelege așa ceva, convinsă că putea fi fericită cu foarte puțin.

Trăia într-o lume a picturilor lui Sașa, închizîndu-se în camera ei ore întregi, privind fix, visînd și încercînd să înțeleagă cum de putea fi atîta minunăție pe lume. Sașa îi scrisese de două ori din California. Dar nu se putuse hotărî să-i răspundă, deși avea destul timp ca să scrie scrisori. Galeria unde lucrase fusese transformată într-o firmă mixtă cu o firmă germană și primul lucru pe care îl făcuse noua conducere fusese să înlocuiască vechiul personal cu tinere atrăgătoare care se pricepeau mult mai bine la fard decît la artă. Rașela avea timp să scrie, dar găsea mereu altceva de făcut. Rearanja tablourile lui Sașa, căutînd să fie corectă, să dea fiecărei pînze partea sa de lumină potrivită. Firește, avea tablourile ei preferate. Dar toate erau lucrările lui Sașa. Avea o misiune sacră de a le păzi pînă în ziua cînd aveau să fie, în sfîrșit, apreciate. Sau pînă în ziua în care avea să se întoarcă Sașa.

Tatăl ei ridicase problema emigrării în Israel. Plecau acum multe dintre cunoștințele lor. Cei care munceau cinstit nu aveau nimic de mîncare și străzile erau pline de răutate și ranchiună. Dar la menționarea ideii de a părăsi țara, Moscova,

locuința, Rașela se prăbuși și trebui să rămînă trei zile la pat. Înconjurată de colecția ei de picturi, își redobîndi încet puterile și tatăl nu mai aminti niciodată de Israel.

Erau, desigur, portrete de femei. Dar și ele, într-un fel, o făceau să se simtă mai aproape de Sașa sau, cel puțin, de povestea sa și ele, de asemenea, își primiră partea de lumină. În zilele proaste, în zilele de slăbiciune, Rașela plîngea uneori, scuzîndu-și lacrimile cu argumentul că durerea din spate era prea mare ca s-o poată îndura. Dar nu se abandonă niciodată desperării. Ar fi fost prea prostesc, prea egoist. Îi era de ajuns să se uite la tablourile lui Sașa, poate ținînd o sorbitură de ceai îndulcit în gură, ca să știe cît de norocoasă era.

Se simțea acum mult mai înțeleaptă. Totdeauna visase la o lume mai bună, cînd, de fapt, lumea frumoasă la care visase fusese tot timpul împrejurul ei. Trebuia să înveți să vezi dincolo de ceea ce n-avea însemnătate. Și atunci, puteai trăi strălucirea, bogăția, capacitatea extraordinară, aproape infinită, de a avea bucurii. Lumea era atît de plină de frumusețe, încît era aproape o pedeapsă pentru omenire. Era o lume splendidă, stălucitoare, plină de dragoste, unde lucrurile minunate nu-și găseau sfîrșitul.

Ralph Peters este lingvist,
scriitor și soldat. A călătorit în fostul imperiu sovietic, fiind martor la demonstrațiile din țările baltice și la baricadele din Caucaz.
El a încercat să înțeleagă relația dintre acțiune și ideologii.
A scris romanele RED ARMY, THE WAR IN 2020 și BRAVO ROMEO.

Anne RICE	• *Interviu cu un vampir*
David ROSENBAUM	• *Înțeleptul*
Lawrence SANDERS	• *Secretul lui McNally*
	• *Reversul medaliei*
	• *Păcate capitale*
	• *Norocul lui McNally*
John SAUL	• *Cei neiubiți*
	• *Al doilea copil*
	• *Somnambulii*
	• *Întuneric*
Michael TOLKIN	• *Jucătorul*
	• *Printre morți*
A.E. van VOGT	• *Destinația Univers*
	• *Cartea lui van Vogt*
Robert James WALLER	• *Podurile din Madison County*
Joseph WAMBAUGH	• *Nopțile fugarului*
	• *Execuția*
	• *Pînă la limită*
Michael WEAVER	• *Impuls*
Herman WEISS	• *Operațiunea Jessica*

COLECȚIA „RAO PENTRU COPII"

J.M. BARRIE	• *Peter Pan în Grădina Kensington*
L. Frank BAUM	• *Vrăjitorul din Oz*
Kenneth GRAHAME	• *Vîntul prin sălcii*
Erich KASTNER	• *Emil și detectivii*
P.L. TRAVERS	• *Mary Poppins*
	• *Mary Poppins se întoarce*
	• *Mary Poppins deschide ușa*
	• *Mary Poppins în Parc*

COLECȚIA „LOVE STORY"

Cheryl BIGGS	• *Tradiții de familie*
Jaymi CRISTOL	• *Trei dorințe*
Julie GARWOOD	• *Johanna*
	• *Castele*
Linda GUSS	• *Anotimpuri*
Beth HENDERSON	• *Dragoste și bogăție*
Laura JORDAN	• *Trandafiri în zori*
Susan KYLE	• *Escapada*
DeAnna TALCOTT	• *Drumul spre celebritate*

NON-FICȚIUNE

Louis BOZON	• *Femeia vieții mele — Marlène*
Carlos CASTANEDA	• *Cealaltă realitate*
	• *Călătorie la Ixtlan*
Sam & Chuck GIANCANA	• *Trădarea*
Robert GUILLAIN	• *Sorge*
Hans HOLZER	• *Fereastră spre trecut*
James Blair LOVELL	• *Anastasia*
Gérard MAJAX	• *Magicienii*
Naomi OZANIEC	• *Elemente de ceakra*
Martin PALMER	• *Elemente de taoism*
Thomas POWERS	• *Războiul lui Heisenberg*
Simon WIESENTHAL	• *Calea speranței*

ULTIMELE APARIȚII

Hermann HESSE	• *Lupul de stepă* [„OPERE XX"]
I.S. TURGHENIEV	• *Un cuib de nobili* [„RAO CLASIC"]
Nelson DEMILLE	• *Catedrala*
Colin FORBES	• *Obiectivul 5*
Ralph PETERS	• *Flăcări din cer*
Rosamunde PILCHER	• *Căutătorii de scoici*
Cathy Cash SPELLMAN	• *Binecuvîntat fie copilul*
Robert James WALLER	• *Vals lent la Cedar Bend*
Erich KASTNER	• *Secretul celor două fetițe* [„RAO PENTRU COPII"]
Carlos CASTANEDA	• *Povestiri despre Putere* [„NON-FICȚIUNE"]

FLĂCĂRI DIN CER

Mişa Samsonov, un erou chinuit de amintirile războiului din Afganistan, e obligat să conducă trupe corupte ale Ministerului de Interne împotriva propriilor concetăţeni.
Saşa Leskov pictează generali îmbibaţi de votcă, în posturi de falsă glorie. Manevrează femeile la fel de uşor ca pensula... pînă o întîlneşte pe Şirin Talala, fiica unui mafiot uzbec, care încearcă să se elibereze de tradiţiile sufocante ale poporului său.
Pavel Leskov, fratele lui Saşa, colonel KGB, vede în abisul libertăţii doar anarhie.

RAO International Publishing Company

ISBN 973-576-023-1